

ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ (ΦΚΓ' - ΩΜΑ')

**ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ
Ἄπο τῆν
ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
Θεολόγο**

Φ Ι Λ Ο Κ Α Λ Ι Α
Τ Ω Ν
Ν Η Π Τ Ι Κ Ω Ν Κ Α Ι Α Σ Κ Η Τ Ι Κ Ω Ν
10Γ

Έπoptης Έκδόσεως

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Καθηγητής Πανεπιστημίου

Έπιμελητής Έκδόσεως

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, Πτυχιούχος Θεολογίας

Ε Π Ε

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1989

ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ

ΦΚΓ' – ΩΜΑ'

ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ

ΦΚΓ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν κακοεκτῆ τις πρὸς τὸ σύνηθες βρῶμα, τί δεῖ αὐτὸν ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ἰς τὴν κακοεξίαν, ἔστιν ὅτε δύναται τις ἀναγκάσαι μικρὸν τὸν λογισμόν, ἂν δὲ οὐ δύναται, συγκαταβῆ ὀλίγον· ἀσθένεια γάρ ἐστι καὶ αὕτη.

Σπούδασον, ἀδελφέ, μὴ εἰς λήθην βαλεῖν ταῦτα· καὶ πιστεύω εὐχαῖς ἀγίαις ὅτι εὕριση ὑπὸ Θεοῦ βοηθούμενος καὶ
10 σωζόμενος.

ΦΚΔ'

Ἑρώτησις

Συγχώρησόν μοι, κύριε ἀββᾶ, ἐπειδὴ οἱ πατέρες λέγουσι καταφρονεῖν τοῦ σώματος καὶ πάλιν λέγουσι τῇ διακρίσει κυβερνᾶν τὸ σῶμα, παρακαλῶ μαθεῖν τὴν τούτων διαφορὰν.
15

Ἀπόκρισις

Περὶ ὧν ἠρώτησας ὁ Ἀπόστολος λέγει τὴν διαφορὰν τῶν ἀμφοτέρων, ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν «τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίαν»· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς
20 λέγει· «οὐδεὶς γὰρ τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησε, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν». Ἐὰν οὖν ἴδῃς ἐργαζομένην τὴν ἡδονήν, τότε καταφρόνησον τοῦ σώματος· ἂν δὲ ἴδῃς κεκαμμένον καὶ τεταλαιπωρημένον τὸ σῶμα, τότε θάλψον καὶ ἐκτρεφε ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἵνα ὑπουργήσῃ σοι εἰς τὴν πνευματικὴν λειτουργίαν.

ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ

523

Ἑρώτησις

Ἐὰν κανεῖς συχαίνεται τῇ συνηθισμένη τροφῇ, τί πρέπει νὰ κάνει;

Ἀπόκριση

Σ τὴν περίπτωση τῆς συχαμάρας μπορεῖ κανεῖς ν' ἀναγκάσει λίγο τὸ λογισμό· ἐὰν ὅμως δὲν μπορεῖ, νὰ δείξει λίγη συγκατάβαση· διότι εἶναι ἀσθένεια καὶ αὐτή.

Φρόντισε, ἀδελφέ, νὰ μὴ τὰ ξεχάσεις αὐτά· καὶ πιστεύω ὅτι μὲ τὶς εὐχὲς τῶν ἀγίων θὰ τὰ διακρίνεις καλὰ, βοηθούμενος καὶ σωζόμενος ἀπὸ τὸν Θεό.

524

Ἑρώτηση

Συγχώρεσέ με, κύριε ἀββᾶ, ἐπειδὴ οἱ πατέρες λένε νὰ περιφρονεῖ κανεῖς τὸ σῶμα, καὶ πάλι λένε νὰ κυβερνᾶ μὲ διάκριση τὸ σῶμα, παρακαλῶ νὰ μάθω τὴ διαφορὰ αὐτῶν.

Ἀπόκριση

Γ ιὰ ὅσα ἐρώτησες ὁ Ἀπόστολος λέγει τὴ διαφορὰ αὐτῶν τῶν δύο μὲ αὐτὰ ποὺ λέγει· «νὰ μὴ προνοεῖτε γιὰ τὴ σάρκα ἀπὸ ἐπιθυμία»¹· καὶ πάλι ὁ ἴδιος λέγει· «διότι κανεῖς δὲν μίσησε τὴ σάρκα του, ἀλλὰ τὴν τρέφει καὶ τὴν θάλπει»². Ἐὰν λοιπὸν δεῖς νᾶ δουλεύει ἢ ἡδονή, τότε περιφρόνησε τὸ σῶμα· ἐὰν ὅμως δεῖς κουρασμένο καὶ ταλαιπωρημένο τὸ σῶμα, τότε περίθαλψέ το καὶ τρέφε το μὲ φόβο Θεοῦ, γιὰ νὰ σὲ βοηθήσει στὴν πνευματικὴ λειτουργία.

1. Ρωμ. 13,14. 2. Ἐφ. 5,29.

ΦΚΕ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπατε, ὅτι δεῖ τὸ κεκαμμένον σῶμα θάλπειν διὰ διαίτης, ἄρα δεῖ παραιτεῖσθαι τὰ βλάπτοντα ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ὰν εὐεκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν βλαπτόντων αὐτὸν βρωμάτων οὐκ ἔστι τοῦτο ἁμαρτία, εἰ δὲ λάβῃ εἴ τι ἔρχεται, καταφρονῶν τῆς βλάβης τοῦ σώματος διὰ τὸν Θεόν, μείζων ἐκείνου ἐστὶ, εἰ μὴ κλαπῇ διὰ τῆς θύρας, ἢ γουν τῆς ὑψηλοφροσύνης· ὀφείλει δὲ παραφυλάττεσθαι, τὸ μὴ κατὰ 10 πάθος λαβεῖν. Τοῦτο γὰρ ἡττημά ἐστι καὶ βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ· ὑγεία δὲ καὶ τὸ πάθος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τοῦ εἰπόντος· «ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω· πατάξω, κἀγὼ ἰάσομαι καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου». Ὅτε οὖν θέλει ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ τὴν ὑγείαν διὰ τοῦ ἱατροῦ καὶ ὅτε θέλει διὰ λό- 15 γου, τὸ δὲ χρονίσει τὸ πάθος ἢ μὴ χρονίσει τοῦτο τῆς προγνώσεως τοῦ Θεοῦ ἐστὶ. Οἱ οὖν τελείως ἀφέντες τῷ Θεῷ, ἀμεριμνοῦσι, καὶ αὐτὸς ὡς θέλει καὶ ὡς συμφέρει ποιεῖ. Ἐκαστος οὖν ὡς δύναται, μᾶλλον δὲ ὡς ἔχει πίστιν, χρήσεται.

ΦΚΣ'

Ἑρώτησις

20 Τί ἐστὶ τὸ 'ὡς ἔχειν πίστιν'; Σαφήνισόν μοι αὐτό.

525

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ εἶπατε, ὅτι πρέπει νὰ θάλλομε τὸ κουρασμένο σῶμα μὲ δίαιτα, ἄραγε πρέπει ν' ἀποφεύγομε ἐκεῖνα ποὺ τὸ βλάπτουν ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Αν γίνει εὐτραφῆς ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὶς τροφές ποὺ τὸν βλάπτουν, αὐτὸ δὲν εἶναι ἁμαρτία· ἐὰν ὁμως λάβει ὅ,τι ἔρχεται, περιφρονῶντας τὴ βλάβη τοῦ σώματος γιὰ τὸν Θεό, αὐτὸ εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ ἐκεῖνο, ἐὰν δὲν κλαπεῖ ἀπὸ τὴ θύρα, δηλαδὴ τὴν ὑψηλοφροσύνη· ὀφείλει ὁμως νὰ φυλάγεται, ὥστε νὰ μὴ λάβει ἀπὸ πάθος. Διότι αὐτὸ εἶναι ἥττα καὶ βλάπτει μᾶλλον παρὰ ὠφελεῖ· ἡ υἰεία ὁμως καὶ τὸ πάθος ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν Θεὸ ποὺ εἶπε, «ἐγὼ θὰ τὸν σκοτώσω καὶ θὰ τὸν ἐπαναφέρω στὴ ζωὴ· θὰ τὸν χτυπήσω καὶ ἐγὼ θὰ τὸν γιατρέψω καὶ δὲν ὑπάρχει κανένας ποὺ θὰ τὸν ἀρπάξει ἀπὸ τὰ χέρια μου»³. Ὅταν λοιπὸν θέλει ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ τὴν υἰεία μὲ τὸν γιατρὸ καὶ ὅταν θέλει τὴν οἰκονομεῖ μὲ τὸ λόγο· τὸ ἄν θὰ χρονίσει ὁμως τὸ πάθος ἢ ἂν δὲν χρονίσει, αὐτὸ εἶναι τῆς προγνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι λοιπὸν ποὺ ἀφέθησαν ἐντελῶς στὸν Θεό, ἀμεριμνοῦν, καὶ αὐτὸς ἐνεργεῖ ὅπως θέλει καὶ ὅπως συμφέρει· ὁ καθένας λοιπὸν ἃς κάνει ὅπως μορεῖ, ἢ μᾶλλον 'ὅπως πιστεύει'.

526

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει τὸ 'ὅπως πιστεύει'; Διασαφήνισέ μου το αὐτό.

3. Δευτ. 32,39.

Ἀπόκρισις

Εὶ ὁ Θεὸς ἠγίασε τὰ πάντα καὶ ἐκαθάρισεν εἰς μετάληψιν τῶν πιστῶν, μετὰ εὐχαριστίας ὀφείλει τις λαμβάνειν ἀπὸ τῶν εὕρισκομένων, μηδὲν διακρινόμενος. Τὰ 5 γὰρ ἅγια καὶ καθαρὰ τινα οὐ βλάπτουσι, εἰμὴ ἢ συνείδησις αὐτοῦ καὶ ἢ ὑποψία, ἐν τῷ νομίζειν ὅτι βλάπτεται· εὕρίσκεται γὰρ διακρινόμενος τῇ πίστει καὶ διὰ τοῦτο πλεονάζει ἐν αὐτῷ τὸ πάθος. Ἐὰν οὖν πιστεύσῃ εἰς τὸν ἐλθόντα καὶ θεραπεύοντα πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ, δυνατός ἐστιν οὐ μόνον 10 τὰ σωματικὰ πάθη ἰάσασθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου· ἐὰν δὲ διακριθῇ, τότε παραιτήσεται τὰ βλάπτοντα, καταγινώσκων ἑαυτοῦ, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη βαστάσαι, ἀλλ' ἠττήθη τῷ λογισμῷ καὶ βεβαίαν οὐχ εὐρέθη ἔχων πίστιν· καὶ οὕτω δὲ φυλάσσεται τὸ μὴ κατὰ πάθος λαβεῖν, ἐπεὶ βλάπτεται τὴν ψυχὴν καὶ 15 τὸ σῶμα.

ΦΚΖ'**Ἑρώτησις**

Ἐὰν πιστεύσῃ τις ὅτι οὐ βλάπτεται, αἰσθανθῇ δὲ ἑαυτὸν ὀδυνώμενον ὑπὸ τοῦ πάθους, τί ὀφείλει λογίσασθαι, ἵνα μὴ εἰς ἀπιστίαν ἐμπέσῃ;

20 Ἀπόκρισις

Εὰν πίστει φάγῃ, μείνη δὲ ὀδύνη, μὴ διακριθῇ· εἰδὼς γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἡ ὀδύνη αὐτῆ ἀπαλλάττει αὐτὸν πολλῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν τῷ πάθει· ἐκεῖ οὖν μνημονεύσει τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «ὅταν ἀσθενῶ, 25 τότε δυνατός εἰμι»· καὶ μὴ νομίσῃ τοῦτο αὐτῷ γενέθαι ἐκ τῶν δοκούντων βλάπτειν βρωμάτων, ἀλλὰ συγχώρησις Θεοῦ ἐστι. Κἂν γὰρ μεταλάβῃ τῶν νομιζομένων καλῶν καὶ ὠφελίμων, οὐδὲν δύναται ὠφελῆσαι αὐτόν, δίχα τῆς κελεύσεως τοῦ Θεοῦ.

Ἀπόκριση

Ο Θεὸς ἀγίασε τὰ πάντα καὶ τὰ καθάρισε γιὰ μετάληψη τῶν πιστῶν, καὶ ἐπομένως ὀφείλει κανεὶς νὰ λαμβάνει ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα μὲ εὐχαριστία χωρὶς νὰ κάνει καμμιὰ διάκριση. Διότι τὰ ἅγια καὶ καθαρὰ πράγματα δὲν τὸν βλάπτουν, ἀλλὰ ἡ συνείδησή του καὶ ἡ ὑποψία μὲ τὸ νὰ νομίζει ὅτι βλάπτεται· διότι κάνει διάκριση ὡς πρὸς τὴν πίστη καὶ γι' αὐτὸ πλεονάζει σ' αὐτὸν τὸ πάθος. Ἐὰν λοιπὸν πιστέψει σ' Ἐκεῖνον ποὺ ἦρθε καὶ θεράπευσε κάθε νόσο καὶ κάθε χαινότητα στὸ λαό, εἶναι δυνατὸς νὰ γιατρέψει ὄχι μόνο τὰ σωματικὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ τὰ πάθη τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου· ἐὰν ὁμως κάνει διάκριση, τότε θ' ἀφήσει τὰ βλαβερά, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτό του, διότι δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξει, ἀλλὰ νικήθηκε ἀπὸ τὸν λογισμό καὶ δὲ βρέθηκε νὰ ἔχει βέβαιη πίστη. Ἔτσι λοιπὸν θὰ φυλαχθεῖ νὰ μὴ πάρει ἀπὸ πάθος, ἐπειδὴ βλάπτεται στὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα.

527

Ἑρώτηση

Ἐὰν κανεὶς πιστέψει ὅτι δὲν βλάπτεται, αἰσθανθεῖ ὁμως νὰ πονᾷ ἀπὸ τὸ πάθος, τί πρέπει νὰ σκεφθεῖ, γιὰ νὰ μὴ πέσει σὲ ἀπιστία;

Ἀπόκριση

Εὰν φάγει μὲ πίστη, μείνει ὁμως ἡ ὀδύνη, νὰ μὴ διακριθεῖ· διότι ὁ Θεός, γνωρίζοντας ὅτι αὐτὴ ἡ ὀδύνη τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ πολλὰ πάθη τῆς ψυχῆς, τὸν ἄφησε στὸ πάθος· ἐκεῖ λοιπὸν θὰ θυμηθεῖ τὸν Ἀπόστολο ποὺ λέγει· «ὅταν ἀσθενῶ, τότε εἶμαι δυνατός»⁴· καὶ νὰ μὴ νομίσει ὅτι αὐτὸ τοῦ συνέβηκε ἀπὸ τὶς τροφές ποὺ φαίνονται ὅτι βλάπτουν, ἀλλ' εἶναι παραχώρηση τοῦ Θεοῦ. Διότι, καὶ ἂν ἀκόμη φάγει ἀπὸ αὐτὰς ποὺ θεωροῦνται καλές καὶ ὠφέλιμες, δὲν μπορεῖ νὰ ὠφεληθεῖ καθόλου χωρὶς τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ.

ΦΚΗ'

Ἑρώτησις

Εἰ πίστεως χρειαία ἐστί πῶς εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας, ὅτι
 "Ἐὰν εἰσέλθῃ βρωμα εἰς τράπεζαν καὶ βλάβη σε, βίασαι
 σεαυτὸν φαγεῖν αὐτό"; πίστεως γὰρ προκειμένης ἐβλάπτε-
 5 το.

Ἀπόκρισις

Σ χολαστικῶ τινι εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας ὑγιαίνουντι τὸ
 σῶμα καὶ δυναμένῳ λαβεῖν ἐκ τῶν εὕρισκομένων, ἵνα
 κόψη τὸ θέλημα αὐτοῦ.

10 Ὁ Κύριος ἐλεήσοι σε, τέκνον, καὶ ἐνδυναμῶσοι σε.

ΦΚΘ'

Ἑρώτησις

Εἶπέ μοι, πάτερ, οἱ ἐν τῇ ἀρρωστίᾳ τῶν φαρμάκων καὶ
 τῶν βρωμάτων καταφρονήσαντες, ἄρα εἰς μέτρον εἰσὶ τε-
 λειότητος;

15 Ἀπόκρισις

Ο ἰ καταφρονήσαντες τῶν φαρμάκων καὶ τῶν βρωμά-
 των, εἰς μέτρον ἔφθασαν πίστεως, ἀλλ' οὐ τελειότη-
 20 τος.

ΦΛ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν μὴ ἔχῃ τις τοιαύτην πίστιν, ἄρα ὀφείλει ἐπιτηδεύειν
 20 βρωματα ὠφελούντα τὴν ἀσθένειαν, ἢ μόνον τὰ βλάπτον-

528

Ἑρώτηση

Ἐὰν εἶναι ἀνάγκη πίστεως, πῶς ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπε, “Ἐὰν τοποθετηθεῖ στοῦ τραπέζι τροφή καὶ σὲ βλάπτει, βί-
ασε τὸν ἑαυτὸ σου νὰ τὴ φάγεις”; Διότι βλαπτόταν, ἀφοῦ
ὕπῃρχε πίστη.

Ἀπόκριση

Ο ἀββᾶς Ἡσαΐας τὸ εἶπε σὲ κάποιον σχολαστικὸ πού
ἦταν ὑγιῆς στοῦ σώμα καὶ μπορούσε νὰ πάρει ἀπὸ τὶς
εὕρισκόμενες τροφές, γιὰ νὰ κόψει τὸ θέλημά του.
Εἶθε νὰ σὲ ἐλεῆσει, τέκνο μου, ὁ Κύριος καὶ νὰ σὲ ἐνδυναμώ-
σει.

529

Ἑρώτηση

Πές μου, πάτερ, ἐκεῖνοι πού περιφρόνησαν κατὰ τὴν ἀρ-
ρώστια τὰ φάρμακα καὶ τὶς τροφές, ἄραγε εἶναι στοῦ μέτρο
τῆς τελειότητος;

Ἀπόκριση

Ε κεῖνοι πού περιφρόνησαν τὰ φάρμακα καὶ τὶς τροφές
ἔφθασαν στοῦ μέτρο τῆς πίστεως, ἀλλ' ὄχι τῆς τελειό-
τητος.

530

Ἑρώτηση

Ἐὰν κανεὶς δὲν ἔχει τέτοια πίστη, ἄραγε πρέπει νὰ χρησι-
μοποιεῖ τροφές πού ὠφελοῦν τὴν ἀσθένεια, ἢ μόνο ν'

τα, ἵνα παραιτῆται; *Kān* τύχη τι μήτε βλάπτον μήτε πάνυ
ὠφελούν, ὀφείλει ἀδεῶς αὐτοῦ μεταλαμβάνειν;

Ἀπόκρισις

5 **T**ὰ μόνον βλάπτοντα, ἵνα παραιτῆται· ἐὰν δὲ εὐρεθῇ
μήτε βλάπτον μήτε ὠφελούν, μὴ λάβῃ εἰς χορτασίαν,
ἀλλὰ παραμικρόν· καὶ γάρ, ἐὰν εἰς κόρον λάβῃ τις, καὶ
ἀπὸ τοῦ ὠφελούντος βλάπτεται.

ΦΛΑ'

Ἐρώτησις

10 Ἐὰν δὲ συμβῇ δύο βρώματα ἰσοδύναμα, τὸ ἐν εὐτελές καὶ
τὸ ἄλλο πολυτελέστερον, ἄρα ὀφείλει διὰ τοῦ εὐτελετέρου
ποιῆσαι τὴν χρείαν; Ἐὰν δὲ καὶ τὸ εὐτελέτερον ἡδύτερον
ἦ, ποῖον χρὴ λαβεῖν;

Ἀπόκρισις

15 **E**ὰν δύο πρόκεινται βρώματα ἴσα, ἐκ τῶν δύο λάβῃ
πρὸς ὀλίγον· ἐὰν δὲ οὐ πρόκεινται τὰ δύο, τὸ εὐτελέ-
στερον ἐπιτηδεύση. Ἐὰν δὲ ἡδὺ ἦ τοῦτο καὶ πρόκειται
τὸ πολυτελέστερον, αὐτὸ μᾶλλον λάβῃ· ἐὰν δὲ οὐ πρόκειται, τὸ
εὐτελέστερον καὶ ἡδὺ ἐπιτηδεύση καὶ λάβῃ ἀπ' αὐτοῦ, ἀπομαχό-
μενος πρὸς τὸ ἡδύ, φυλάττων δὲ τὸ εἶναι παραμικρόν. Τί γάρ;
20 οὐκ ἀπαιτεῖ ἡ νόσος πολλάκις πρᾶγμα ἔχον ἀηδίαν πολλήν, καὶ
ἀναγκάζεται λαβεῖν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ ὑγιάναι; Οὕτω *kān* ἔχη
ἡδύτητα τὸ πρᾶγμα καὶ χρεία γένηται αὐτοῦ, δεῖ λαβεῖν· προσέ-
χειν δὲ ὀφείλει μόνον ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἶπομεν, μὴ ἥττηθῆναι τῇ

ἀποφεύγει ἐκεῖνες πού τὸν βλάπτουν; Καὶ ἂν τύχει κάτι πού δὲν βλάπτει οὔτε ὠφελεῖ πολὺ, πρέπει νὰ τὸ τρώγει μὲ εὐχαρίστηση;

Ἀπόκριση

Μόνο ν' ἀποφεύγει τὶς τροφές πού βλάπτουν· ἐὰν ὁμως βρεθεῖ κάτι πού δὲν βλάπτει οὔτε ὠφελεῖ, νὰ μὴ πάρει γιὰ χορτασμό, ἀλλὰ λίγο μόνο· διότι, ἂν πάρει κανεὶς γιὰ κορεσμό, βλάπτεται καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο πού ὠφελεῖ.

531

Ἑρώτηση

Ἐὰν ὁμως συμβεῖ νὰ παρατεθοῦν μπροστά του δύο τροφές ἰσοδύναμες, ἡ μία εὐτελής καὶ ἡ ἄλλη πολυτελέστερη, ἄραγε ὀφείλει νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν ἀνάγκη μὲ τὴν εὐτελέστερη; Ἐὰν ὁμως καὶ ἡ εὐτελέστερη εἶναι πιὸ εὐχάριστη, ποιά πρέπει νὰ λάβει;

Ἀπόκριση

Εὰν εἶναι παρατιθεμένες δύο ἴσες τροφές, νὰ πάρει λίγο καὶ ἀπὸ τὶς δύο· ἐὰν ὁμως δὲν εἶναι παρατιθεμένες καὶ οἱ δύο, νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν εὐτελέστερη. Ἐὰν αὐτὴ εἶναι εὐχάριστη καὶ εἶναι στὴ διάθεσή του καὶ ἡ πολυτελέστερη, μᾶλλον νὰ πάρει αὐτήν· ἐὰν ὁμως δὲν ὑπάρχει ἡ πολυτελής, νὰ προτιμήσῃ τὴν εὐχάριστη καὶ νὰ πάρει ἀπ' αὐτήν, πολεμῶντας τὴν εὐχαρίστηση καὶ φροντίζοντας νὰ μὴ χορτάσῃ ἐντελῶς. Τί δηλαδή; Δὲν ἀπαιτεῖ πολλὰς φορές ἡ νόσος κάτι πού ἔχει πολλὴ ἀηδία, κι ὁμως ἀναγκάζεται νὰ τὸ πάρει ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ βρεῖ τὴν ὑγεία του; Ἔτσι καὶ ἂν κάτι ἔχει εὐχαρίστηση καὶ ὑπάρξῃ ἀνάγκη αὐτοῦ, πρέπει νὰ τὸ πάρει· ὀφείλει μόνο νὰ προσέχει ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μὴ νικηθεῖ ἀπὸ τὴν ἡδονή· ἀλλὰ

ἡδονῆ· ἀλλ' ὁμῶς οὕτω παρέλθη μεμφόμενος ἑαυτόν, καὶ κατακρίνων ἤδη τότε.

ΦΛΒ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ τὸ κεχρηῆσθαι ἰατρῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπατε, οὐκ ἔστιν ἀπόβλητον, καὶ πάλιν τὸ μετὰ πίστεως καὶ ταπεινοφροσύνης εἶσαι τὸ πᾶν τῷ Θεῷ καλλίον ἔστι, λέγει δέ μοι ὁ λογισμὸς, ὅτι 'ἐὰν συμβῆ σοι σωματικὸν πάθος, ὀφείλεις δεῖξαι αὐτὸ ἰατρῶ· οὐκ ἔστι γὰρ τῶν μέτρων σου ἐκτὸς φαρμάκων θεραπευθῆναι', καὶ πάλιν ὁ λογισμὸς λέγει μοι, 'μὴ τούτοις χρήσασθαι, ἀλλὰ τῷ ἀγιάσματι μᾶλλον τῶν ἀγίων, καὶ αὐτῷ μόνῳ ἀρκεσθῆναι', παρακαλῶ, πάτερ οἰκτίρμον, εἰπέ μοι τί μᾶλλον τούτων κρατήσω;

Ἀπόκρισις

15 **Α** δελφέ, ἐπειδὴ βλέπω σε πολὺ φροντίζοντα τῆς θεραπείας τῶν παθῶν τοῦ σώματος, νομίζω ὅτι οἱ πατέρες τούτων φροντίδα οὐ ποιοῦσιν. Ὁ οὖν δεῦτερος λογισμὸς καλλίων ἔστι τοῦ πρώτου· πίστιν γὰρ ἔχει τελείαν εἰς Θεόν· ὁ δὲ ἄλλος, ἀπιστίαν. Ὁ μὲν ἔχει ὑπομονήν, τὴν φέρουσαν 20 εἰς δοκιμὴν, ἐξ ἧς γεννᾶται ἢ ἐλπίς ἢ μὴ καταισχύνοῦσα· ὁ δὲ ἔχει ὀλιγωρίαν, τὴν ἀδελφὴν τῆς μικροψυχίας, ἐν ἧ ὀικεῖ ἢ ὀλιγοπιστία, ἢ μήτηρ τῆς διχοστασίας, ἢ ἀπαλλοτριούσα τοῦ Θεοῦ καὶ καταφέρουσα εἰς ἀπώλειαν τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ μὲν φίλους ποιεῖ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους, ὁ δὲ ἐχθρούς· ὁ μὲν βασιλείας οὐ- 25 ρανῶν ἔστι πρόξενος, ὁ δὲ γεέννης· ὁ μὲν ὑψοῖ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν πρὸς τὸν Δεσπότην ἡμῶν Θεὸν δίδωσι παρρησίαν, ὁ δὲ μετ' αἰσχύνης ποιεῖ κλῖναι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπαρρησίαστον πρὸς τὸν Θεὸν ἰστᾶ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ μὲν συνάγει τὸν νοῦν τοῦ πᾶσαν

θά προχωρήσει ἔτσι, κατηγορώντας καὶ κατακρίνοντας ἀμέσως τότε τὸν ἑαυτὸ του, διότι τὸ πῆρε.

532

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ τὸ νὰ χρησιμοποιοεῖ κανεὶς γιατρὸ στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶπατε, δὲν εἶναι ἀπόβλητο· καὶ πάλι τὸ νὰ ἐμπιστευθεῖ μὲ πίστη καὶ ταπεινοφροσύνη τὸ κάθε τι στὸ Θεὸ εἶναι καλύτερο, ὅμως μοῦ λέγει ὁ λογισμὸς, ‘Ἐὰν σοῦ συμβεῖ σωματικὸ πάθος, ὀφείλεις νὰ τὸ δείξεις στὸ γιατρό, διότι δὲν εἶναι στὰ μέτρα σου νὰ θεραπευθεῖς χωρὶς φάρμακα’, καὶ πάλι ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει νὰ μὴ χρησιμοποιεῖς αὐτά, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ἀγίασμα τῶν ἀγίων καὶ νὰ ἀρκεσθῶ μόνο σ’ αὐτὸ, παρακαλῶ, οἰκτήρμων πάτερ, πές μου ποιό ἀπ’ αὐτὰ νὰ προτιμήσω περισσότερο;

Ἀπόκριση

Α δελφέ, ἐπειδὴ σὲ βλέπω νὰ φροντίζεις πολὺ γιὰ τὴ θεραπεία τῶν παθῶν τοῦ σώματος, νομίζω ὅτι οἱ πατέρες δὲν φροντίζουν γι’ αὐτά. Ὁ δεύτερος λοιπὸν λογισμὸς εἶναι καλύτερος ἀπὸ τὸν πρῶτο, διότι περικλείει τέλεια πίστη στὸ Θεό, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἔχει ἀπιστία. Ἐκεῖνος ἔχει ὑπομονή, ποὺ ὀδηγεῖ σὲ δοκιμασία, ἀπὸ τὴν ὁποία γεννιέται ἡ ἐλπίδα ποὺ δὲν ντροπιάζει· αὐτὸς ἔχει ὀλιγωρία, τὴν ἀδελφὴ τῆς μικροψυχίας, μέσα στὴν ὁποία κατοικεῖ ἡ ὀλιγοπιστία, ἡ μητέρα τῆς διχοστασίας, αὐτὴ ποὺ ἀποξενῶνει ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ὀδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους σὲ ἀπώλεια. Ἐκεῖνος κάνει τοὺς ἀνθρώπους φίλους τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ αὐτὸς ἐχθροὺς· ἐκεῖνος εἶναι πρόξενος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐνῶ αὐτὸς τῆς κολάσεως· ἐκεῖνος ὑψώνει τὴν κεφαλὴ καὶ δίνει τὴν παρρησία πρὸς τὸν Δεσπότη μας Θεό, ἐνῶ αὐτὸς κάνει τὴν κεφαλὴ νὰ σκύβει μὲ ντροπὴ καὶ τὸν ἀνθρώπο νὰ στέκεται ἀπαρρησίαστος πρὸς τὸν Θεό. Ἐκεῖνος συγ-

αὐτοῦ τὴν μέριμναν ἐπιρρίψαι πρὸς Κύριον, ὁ δὲ εἰς αἰχμαλω-
 σίαν καὶ ἄλλας κακὰς ἀδολεσχίας ἐμβάλλει τὴν καρδίαν τοῦ ἀν-
 θρώπου· ὁ μὲν εἰς οἰκοδομὴν ποιεῖ τὸ γινόμενον, ὁ δὲ εἰς χαύ-
 νωσιν τῶν θεωρούντων· ὁ μὲν φρονήσεως γέμει, ὅτι δύναται ὁ
 5 βλέπων τὰ κρυπτὰ πάθη θεραπεῦσαι καὶ τὸ ἐμὸν πάθος, ὁ δὲ
 ἀφροσύνην περὶ Θεοῦ, ἢ θεραπεύει ἢ οὐ. Ὁ μὲν εἰρηνικὴν κατά-
 στασιν ἔχει καὶ διδάσκει τὸ μὴ ἀκηδιᾶν, ὁ δὲ ταραχώδη· ὁ μὲν
 πελασθῆναι εἰς χώρας καὶ πόλεις ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ὁ δὲ
 ἀπαλλαγῆναι τούτων πάντων· ὁ μὲν λύπην ἐμβάλλει εἰς τὴν
 10 καρδίαν τήκων αὐτήν, ὁ δὲ εὐχαριστίαν, τὴν καλῶς πρεσβεύου-
 σαν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας πρὸς τὸν μέγαν ἰατρὸν
 τὸν βαστάζοντα ἡμῶν τὰ πάθη.

Ἐγὼ τέως, ἀδελφέ μου γνήσιε, ὅποτε ὀκνηρὸς ἐγενόμην,
 οὐκ ἔδειξα ἐμαυτὸν ἰατρῶ, οὐδὲ φάρμακον ἐπέθηκα τραύματι,
 15 οὐ κατὰ ἀρετὴν, ἀλλὰ κατὰ ὀκνηρίαν, παραιτούμενος τὸ πελα-
 σθῆναι ἐν κώμαις καὶ πόλεσι, καὶ τὸ βαρῆσαι τινα, καὶ τὸ ποιῆ-
 σαι σκυλλῆναι πρὸς με τὸν ἀνάξιον, φοβούμενος τὴν μέλλουσαν
 ἔσεσθαι ἀπολογία ἐν τῇ προσδοκωμένῃ ὥρᾳ τοῖς κατ' ἐμέ· ὁ
 δὲ δυνάμενος κατὰ ἀρετὴν ὑπενεγκεῖν, μακάριός ἐστι· συμμετό-
 20 χος γὰρ γίνεται τῆς τοῦ ἀγίου Ἰὼβ ὑπομονῆς.

Μνημονεύω δέ, ὅτι καὶ πολλαὶ γυναῖκες ὑπέμειναν καρτε-
 ροῦσαι ἐν τοῖς σωματικοῖς πᾶθεσιν, ἀφειῖσαι τὸ πᾶν τῷ Θεῷ,
 καὶ αἰσχύνομαι ἐγὼ ὀνόματι ἀνὴρ λεγόμενος. Ἡ αἰμορροῦσα
 ἀφείσα τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν, μαθοῦσα ὅτι οὐδὲν
 25 ἡδυνήθησαν αὐτὴν ὠφελῆσαι οἱ σωματικοὶ ἰατροί, οἷς καὶ τὰ
 αὐτῆς ἐδαπάνησεν, ἔλαβε κατάστασιν ἄλλην καὶ προσέδραμε
 πρὸς τὸν μέγαν καὶ πνευματικὸν ἰατρὸν τὸν ἐπουράνιον, τὸν τὰς
 ψυχὰς καὶ τὰ σώματα θεραπεύοντα, καὶ πρὸ κελεύσεως ἀφῆκε
 τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, τοὺς γόητας, τοὺς ἐγγαστριμύθους,
 30 τοὺς μάντεις, ἰδοῦσα ὅτι μάταιος ἦν αὐτῶν ἡ τέχνη, καὶ προσέρ-

κεντρώνει τὸ νοῦ ὥστε νὰ ἐπιρρίψει ὅλη τὴ μέριμνά του στὸν Κύριο, ἐνῶ αὐτὸς ὀδηγεῖ τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου σὲ αἰχμαλωσία καὶ σὲ ἄλλες κακὲς ἐνασχολήσεις. Ἐκεῖνος κάνει τὸ γινόμενο πρὸς οἰκοδομὴ, ἐνῶ αὐτὸς πρὸς χαύνωσιν ἐκείνων ποὺ βλέπουν. Ἐκεῖνος εἶναι γεμᾶτος μὲ φρόνησιν, διότι μπορεῖ βλέποντας τὰ κρυφὰ πάθη νὰ θεραπεύσει καὶ τὸ δικό μου πάθος, ἐνῶ αὐτὸς εἶναι γεμᾶτος μὲ ἀφροσύνη γιὰ τὸν Θεὸ εἴτε θεραπεύει εἴτε ὄχι. Ἐκεῖνος ἔχει εἰρηνικὴ κατάστασιν καὶ διδάσκει νὰ μὴ μᾶς κυριεύει ἀκηδία, ἐνῶ αὐτὸς ταραχώδης· ἐκεῖνος κάνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ μεταβοῦν σὲ χῶρες καὶ πόλεις, ἐνῶ αὐτὸς τοὺς κάνει ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπ' ὅλα αὐτὰ· ἐκεῖνος ἐμβάλλει λύπη στὴν καρδιά, λειώνοντάς τιν, ἐνῶ αὐτὸς ἐμβάλλει τὴν εὐχαριστία ποὺ πρεσβεύει καλῶς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν μέγαλο γιατρὸ ποὺ βαστάζει τὰ πάθη μας.

Ἐγὼ μέχρι τώρα, γνήσιε ἀδελφέ μου, ὅταν γινόμενον ὀκνηρὸς δὲν ἔδειχνα τὸν ἑαυτό μου σὲ γιατρό, οὔτε ἔβαλα φάρμακο πάνω στὸ τραῦμα, ὄχι ἀπὸ ἀρετὴ, ἀλλὰ ἀπὸ ὀκνηρία, ἀποφεύγοντας νὰ μεταβῶ σὲ κωμοπόλεις καὶ πόλεις καὶ νὰ ἐπιβαρύνω κάποιον καὶ νὰ τὸν κάνω ν' ἀσχοληθεῖ μὲ μένα τὸν ἀνάξιο, φοβούμενος τὴ μέλλουσα ἀπολογία ποὺ θὰ γίνῃ κατὰ τὴν προσδοκώμενη ὥρα γιὰ τὰ ἔργα μου· ἐνῶ αὐτὸς ποὺ μπορεῖ νὰ τὰ ὑποφέρει μὲ ἀρετὴ, εἶναι μακάριος· διότι γίνεται συμμέτοχος τῆς ὑπομονῆς τοῦ ἁγίου Ἰώβ.

Θυμᾶμαι ὅμως, ὅτι καὶ πολλὰς γυναῖκες ὑπέμειναν μὲ καρτερία στὰ σωματικὰ πάθη, ἀφήνοντας τὸ πᾶν στὸ Θεό, καὶ ντρέπομαι ἐγὼ ποὺ ὀνομάζομαι ἄνδρας. Ἡ αἰμορραγούσα, ἀφοῦ ἄφησε τὴν προηγούμενη κατάστασή της καὶ ἔμαθε ὅτι δὲν μπόρεσαν νὰ τὴν ὠφελήσουν καθόλου οἱ σωματικοὶ γιατροί, στοὺς ὁποίους δαπάνησε τὴν περιουσία της, πῆρε ἄλλη ἀπόφασιν καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸν μέγαλο καὶ πνευματικὸν γιατρό, τὸν ἐπουράνιον, ποὺ θεραπεύει τὶς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, καὶ τὸ πάθος τότε, ἐπειδὴ φοβήθηκε, ἔφυγε πρὶν ἀπὸ τὴν παράκλησιν⁵. Καὶ ἡ Χαναναία ἄφησε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, τοὺς γόητες, τοὺς ἐγγαστρίμυθους, τοὺς μάντις, ἐπειδὴ κατάλαβε ὅτι ἡ τέχνη τους ἦταν ἀνώφελη, καὶ προσῆλθε στὸν Δεσπότη, κράζοντας,

χεται τῷ Δεσπότη κράζουσα, «ἐλέησόν με, υἱέ Δαβίδ», καὶ ἀπὸ περάτων γῆς μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς κεκήρυκται πᾶσι τὸ γεγονὸς αὐτῇ παρὰ τοῦ φιλανθρώπου ἰατροῦ.

Ἄφῳ τὰς λοιπὰς καὶ ἀδολεσχῶ εἰς ταύτας, εἴ πως δυνηθῶ
5 ὁψέ ποτε καταντῆσαι εἰς τὴν αὐτῶν πίστιν καὶ τοῦ μακαρισμοῦ
μὴ ἀποτύχω. Ἄρκοῦσί μοι αἱ δύο αὗται εἰς ἔλεγχον αἰσχύνης καὶ
οὐ χρεῖα ἐνεγκεῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἑκατοντάρ-
χου εἰς τὸ μέσον· ὅτι οὐ μόνον ἀφείς τοὺς ἰατροὺς καὶ τοὺς ἄλ-
λους πρὸς τὸν Δεσπότην ἦλθεν, ἀλλὰ καὶ ἔκρινεν ἑαυτὸν ἀνά-
10 ξιον τοῦ εἰσενεγκεῖν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ πίστει ἔλεγεν
αὐτῷ, «λόγῳ μόνον εἶπε καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου»· μεγάλη πί-
στις, καὶ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπηνέθη.

Ταῦτα δὲ λέγω ἑμαυτὸν καταισχύνων, ὅτι οὐκ ἐπιποθῶ, οὐ
ζηλῶ, οὐ σπουδάζω, οὐ προσπίπτω καὶ οὐκ οἶδα ὁ ἄθλιος πότε
15 φθάνει με ἢ ἀπόφασις· πότε γίνεται μου ἢ κληῖσις· πότε ἔρχεται
ὁ φοβερὸς καὶ ἀπότομος ἄγγελος μετ' ἐπιτιμίας λαβεῖν τὴν τα-
λαίπωρόν μου ψυχὴν· πότε κλείεται ἢ θύρα καὶ μένω κράζων
μετὰ τῶν πέντε παρθένων, καὶ οὐδεὶς μου ὑπακούει. Ὅτι δά-
κνουσί με μὲν πρὸς τὸ παρὸν ταῦτα, δῆλον· καὶ ὅτι νικᾷ με ἢ
20 χαυνότης καὶ ὀκνηρία, οὐκ ἔστι κρυπτόν.

Τί οὖν; ἀπελπίσω ἑμαυτόν; Μὴ γένοιτο! αὕτη γὰρ ἡ ἁμαρ-
τία εἰς θάνατόν ἐστιν. Ἄλλὰ παρακλήθητι, ἀδελφέ, ὡς ἐπὶ νεκρῶ
καὶ τάφῳ ὀζωμένῳ ἐκχέαι ἐπ' ἐμοὶ πικρῶς τὰ δάκρυα· οἶδαμεν
γὰρ ὡς ἀνύουσιν, ὅτι ἐδίδαξεν ἢ πείρα τοῦ κλαυθμοῦ Πέτρου,
25 καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ταῦτα λέγοντος, ποιῶντος δὲ οὐδὲν
ἀγαθόν, ἵνα καὶ εἰς ἐμὲ σπλαγχνισθῇ ὁ ἀγαθὸς ἰατρὸς καὶ θερα-
πεύσῃ μου τὰ πάθη ψυχῆς τε καὶ σώματος.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

6. Ματθ. 15,21–28.

7. Ματθ. 8,8.

«ἐλέησέ με, υἱὲ τοῦ Δαβίδ»· καὶ αὐτὸ ποὺ τῆς συνέβηκε ἀπὸ τὸν φιλόανθρωπο γιατρὸ ἔχει κηρυχθεῖ ἀπὸ τὰ πέρατα μέχρι τὰ πέρατα τῆς γῆς⁶.

Θ' ἀφήσω τὶς ὑπόλοιπες καὶ θὰ ἀσχοληθῶ μ' αὐτές, μήπως καὶ μπορῶσω κάποτε νὰ φθάσω στὴν πίστη τους καὶ νὰ ἐπιτύχω τὸν μακαρισμό. Μοῦ ἀρκοῦν αὐτές οἱ δύο γιὰ ἔλεγχο τῆς ντροπῆς μου καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφέρω τὴν πίστη καὶ τὴν ταπείνωση τοῦ ἑκατόνταρχου· διότι αὐτὸς ὄχι μόνο ἄφησε τοὺς γιατροὺς καὶ τοὺς ἄλλους καὶ πῆγε πρὸς τὸν Δεσπότη, ἀλλὰ καὶ ἔκρινε τὸν ἑαυτό του ἀνάξιο νὰ τὸν βάλει μέσα στὸ σπίτι του καὶ τοῦ ἔλεγε μὲ πίστη· «πὲς μόνο ἓνα λόγο καὶ θὰ γιατρευτεῖ τὸ παιδί μου»⁷. Μεγάλῃ πίστη καὶ ἐπαινέθηκε ἀπὸ τὸν Σωτήρα μας.

Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ γιὰ νὰ κατακρίνω τὸν ἑαυτό μου· διότι δὲν ποθῶ τὴν πίστη τους, δὲν τὴ ζηλεύω, δὲν προσπαθῶ, δὲν προσπίπτω καὶ δὲν γνωρίζω ὁ ἄθλιος πότε θὰ μοῦ ἔρθει ἢ ἀπόφαση, πότε θὰ μοῦ γίνει ἢ κλήση, πότε θὰ ἔρθει ὁ φοβερός καὶ αἰφνίδιος ἄγγελος νὰ πάρει μὲ ἐπιτιμία τὴν ταλαίπωρη ψυχὴ μου· πότε θὰ κλείσει ἢ θύρα καὶ θὰ μείνω κρᾶζοντας μὲ τὶς πέντε παρθένες⁸, καὶ κανεὶς δὲν θὰ μὲ ὑπακούει. Εἶναι φανερό λοιπὸν ὅτι μὲ δαγκώνουν πρὸς τὸ παρὸν αὐτὰ καὶ δὲν εἶναι κρυφὸ ὅτι μὲ νικᾷ ἡ χαυνότητα καὶ ἡ ὀκνηρία.

Τί λοιπόν; θὰ παραδώσω τὸν ἑαυτό μου στὴν ἀπελπισία; Μὴ γένοιτο! διότι αὐτὴ ἡ ἁμαρτία ὀδηγεῖ στὸ θάνατο. Ἄλλὰ σὲ παρακαλῶ, ἀδελφέ, χῦσε γιὰ μένα πικρὰ τὰ δάκρυα σὰν πρὸς νεκρὸ καὶ σὰν μέσα σὲ τάφο ποὺ μυρίζει· διότι γνωρίζομε ὅτι τὰ δάκρυα κατορθώνουν πολλὰ, ὅπως μᾶς τὸ δίδαξε ἡ πείρα τοῦ κλαυθμοῦ τοῦ Πέτρου⁹. Καὶ προσευχήσου γιὰ μένα ποὺ τὰ λέγω αὐτὰ, ἀλλὰ δὲν κάμω κανένα ἀγαθό, γιὰ νὰ μὲ εὐσπλαγχνισθεῖ καὶ μένα ὁ ἀγαθὸς γιατρός καὶ νὰ μοῦ θεραπεύσει τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

8. Ματθ. 9,22.

9. Ματθ. 25,1-13.

ΦΛΓ'

Ἑρώτησις

Ἴδοὺ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰς χεῖράς σου ἑμαυτὸν παραδί-
δωμι· φρόντισον οὖν μοι, πάτερ εὐσπλαγχνε, διὰ τὸν Κύ-
ριον.

5 Ἀπόκρισις

Α δελφέ, οὕτω πιστεύων, οὐκ ἀθετῆ παρὰ τοῦ Χριστοῦ,
τοῦ εἰπόντος τῇ ἀμαρτωλῶ, «ἡ πίστις σου σέσωκέ σε». *Τὸ πᾶν οὖν ἄφες τῷ Θεῷ, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν.*
Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΦΛΔ'

10 Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα λέγων.

Ἐάν τις ἔχη πάθος δεόμενον χειρουργίας, εἰ ὀφείλει χει-
ρουργηθῆναι; καὶ εἰ δεῖ γνώμη γενέσθαι τοῦτο τῶν πατέ-
ρων;

15 Ἀπόκρισις

Χ ρή, τέκνον, τὸν ἔχοντα οἰονδήποτε πάθος ἐρωτᾶν περὶ
αὐτοῦ τινα τῶν πατέρων, καὶ κατὰ γνώμην αὐτοῦ
ποιεῖν πάντα. Ἐνίοτε γὰρ εὐρίσκεται ἔχων χάρισμα ὁ
γέρον καὶ ἐργάζεται λεληθότως τὴν ἴασιν, καὶ οὐκ ἀεὶ χρήζει
20 σαρκικῶν ἰατρῶν.

ΦΛΕ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν φαίνηταί μοι πρᾶγμα καλόν, τυχόν τὸ ἐγκρατεύσα-

533

Ἑρώτηση

Νά, παραδίδω τὸν ἑαυτό μου στὸν Θεὸ καὶ στὰ χέρια σου· φρόντισέ με λοιπὸν, εὐσπλαγχνε πάτερ, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Ἀπόκριση

Α δελφέ, πιστεύοντας ἔτσι, δὲν θ' ἀπορριφθεῖς ἀπὸ τὸν Χριστὸ πού εἶπε στὴν ἀμαρτωλή, «ἡ πίστη σου σέ ἔχει σώσει»¹⁰. Ἔφησε λοιπὸν τὸ κάθε τι στὸν Θεό, διότι αὐτὸς φροντίζει γιὰ μᾶς.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες.

534

Ἑρώτηση

Ἄδελφός ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα λέγοντας.

Ἐὰν κανεῖς ἔχει πάθος πού χρειάζεται ἐγχείρηση, ὀφείλει νὰ χειρουργηθεῖ; καὶ πρέπει αὐτὸ νὰ γίνεῖ μὲ τὴ γνώμη τῶν πατέρων;

Ἀπόκριση

Τ ἔκνο μου, αὐτὸς πού ἔχει ὁποιοδήποτε πάθος πρέπει νὰ ἐρωτᾷ γι' αὐτὸ κάποιον ἀπὸ τοὺς πατέρες καὶ νὰ ἐνεργεῖ πάντα κατὰ τὴ γνώμη αὐτοῦ. Διότι μερικὲς φορές μπορεῖ νὰ ἔχει χάρισμα ὁ γέροντας καὶ νὰ κάμει κρυφὰ τὴ γιαιτρεία. Δὲν χρειάζονται λοιπὸν πάντοτε σαρκικοὶ γιαιτροί.

535

Ἑρώτηση

Ἐὰν μοῦ φαίνεται ἓνα πρᾶγμα καλό, γιὰ παράδειγμα, τὸ

σθαι ἢ ἀσκῆσαι ἡσυχίαν, ἢ δοῦναί τινι εὐποιῖαν καὶ τὰ τοιαῦτα, ἄρα χρὴ ἀπ' ἑμαυτοῦ ποιῆσαι, ἢ γενέσθαι γνώμη πατέρων;

Ἀπόκρισις

5 **Τ**ῶ μὴ λαβεῖν γνώμην πατέρων περὶ πράγματος νομιζομένου καλοῦ, τὰ ἔσχατα αὐτοῦ εἰς κακὸν ἔρχεται, καὶ παραβαίνει τις τὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν· «υἱέ, μετὰ βουλῆς πάντα ποίει» καὶ τὸ «ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι τοὺς πρεσβυτέρους σου καὶ ἐροῦσί σοι»· καὶ οὐ-
10 δαμοῦ εὐρήσεις τὴν Γραφὴν ἐπιτρέπουσάν τινι ἀφ' ἑαυτοῦ τι ποιεῖν· τὸ γὰρ μὴ λαβεῖν γνώμην ὑπερηφανία ἐστὶ, καὶ ὁ τοιοῦτος εὐρίσκεται πολέμιος τῷ Θεῷ· ὁ Θεὸς γὰρ «ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν». Καὶ τίς ἂν εἶη ταπεινός, εἰ μὴ ὁ κλίνων τὸν αὐχένα πρὸς τοὺς γέροντας καὶ λαμβάνων
15 τὴν αὐτῶν γνώμην κατὰ φόβον Θεοῦ;

ΦΛΣ'

Ἐρώτησις

Ἐάν τις ὑπονοῆται εἶναι αἰρετικός, ὁμολογῆ δὲ τὴν ὀρθὴν πίστιν, ἄρα δεῖ πιστεῦειν αὐτῷ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

20 **Ο**ἱ πατέρες οὐκ ἀπήτησαν, εἰμὴ ὀρθὴν ἀπολογίαν πίστεως. Ἐὰν οὖν κατὰ ἀλήθειαν εὐρεθῆ τις βλασφημῶν τὸν Χριστὸν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ δίχα ζῶν αὐτοῦ, ἀπὸ τούτου χρὴ φυγεῖν καὶ μὴ ἐγγίξειν αὐτῷ. Περὶ γὰρ καρδίας, πᾶς ὁ μὴ φυλάσσων τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ αἰρετικός ἐστὶ,
25 καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος μὴ πιστεύσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οἱ λόγοι οὐδὲν ὠφελοῦσιν αὐτόν.

11. Παρ. 24,71. (Μασ. 31,4)

12. Δευτ. 32,7.

13. Παρμ. 3,34.

νὰ ἐγκρατεύομαι, ἢ νὰ ἀσκήσω ἡσυχία, ἢ νὰ δώσω σὲ κάποιον ἐλεημοσύνη καὶ τὰ ὅμοια, ἄραγε πρέπει νὰ τὸ κάνω ἀπὸ μόνος μου; ἢ νὰ ἐνεργήσω μὲ τὴ γνώμη τῶν πατέρων;

Ἀπόκριση

Αν δὲν πάρεις τὴ γνώμη τῶν πατέρων γιὰ κάποιο πρᾶγμα ποὺ θεωρεῖται καλό, τὸ τέλος του καταντᾷ σὲ κακό, καὶ παραβαίνει κανεὶς τὴν ἐντολὴ ποὺ λέγει· «υἱέ μου, νὰ τὰ κάνεις ὅλα μὲ συμβουλή»¹¹. καὶ τὸ «ρώτησε τὸν πατέρα σου, καὶ θὰ σοῦ ἀναγγεῖλει τοὺς πρεσβυτέρους σου καὶ θὰ σοῦ ποῦν»¹². Πουθενὰ δὲν θὰ βρεῖς τὴ Γραφὴ νὰ ἐπιτρέπει κάποιον νὰ κάνει κάτι ἀπὸ μόνος του· διότι τὸ νὰ μὴ πάρεις γνώμη εἶναι ὑπερηφάνεια, καὶ ὁ τέτοιος ἄνθρωπος εἶναι ἐχθρὸς γιὰ τὸν Θεό· διότι ὁ Θεὸς «ἀντιτάσσεται στοὺς ὑπερήφανους καὶ δίνει χάρη στοὺς ταπεινοὺς»¹³. Καὶ ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ταπεινός, ἐὰν ὄχι αὐτὸς ποὺ σκύβει τὸν αὐχένα στοὺς γέροντες καὶ δέχεται τὴ γνώμη τους μὲ φόβο Θεοῦ;

536

Ἐρώτηση

Ἐὰν κανεὶς θεωρεῖται ὅτι εἶναι αἰρετικός, ὁμολογεῖ ὅμως τὴν ὀρθὴ πίστη, ἄραγε πρέπει νὰ τὸν πιστεύουμε ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Οἱ πατέρες δὲν ζήτησαν τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον ὀρθὴ ἀπολογία πίστεως. Ἐὰν λοιπὸν πραγματικὰ βρεθεῖ κάποιος νὰ βλασφημεῖ τὸν Χριστὸ μὲ τὸ σῶμα του καὶ νὰ ξεῖ χωρὶς αὐτὸν, πρέπει νὰ φύγομε ἀπὸ αὐτὸν καὶ νὰ μὴ τὸν πλησιάζομε. Διότι σχετικὰ μὲ τὴν καρδιά, ὅποιος δὲν φυλάγει τίς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ εἶναι αἰρετικός· καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν πιστέψει μὲ τὴν καρδιά του, τὰ λόγια δὲν τὸν ὠφελοῦν καθόλου.

ΦΛΖ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἀββᾶς τις εὐρεθῆ αἵρεσιν ἔχων, ἄρα ὀφείλει ἀπ' αὐτοῦ ἀναχωρεῖν ὁ ἀδελφός;

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ὰν ἀκριβῶς φανερωθῆ ὅτι ἔχει τὴν αἵρεσιν, δεῖ ἀναχωρεῖν ἐξ αὐτοῦ· ἐὰν δὲ ἐξ ὑπονοίας μόνης, οὐ δεῖ ἀναχωρεῖν οὐδὲ ἀναζητεῖν τὰ κατ' αὐτόν· τὰ γὰρ κρυπτά, τῷ Θεῷ, τὰ φανερά, τοῖς ἀνθρώποις.

ΦΛΗ'

Ἑρώτησις

10 Ἐὰν μὲν ὁ ἀββᾶς ὀρθῶς φορνῆ, ἐν δὲ τῷ τόπῳ ἐκείνῳ προσδοκᾶται κινεῖσθαι αἵρεσιν καὶ δέος μήποτε ἀνάγκη γένηται τοῦ παραβῆναι τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ οὐ βούλεται μεταστῆναι ὁ ἀββᾶς, ὁ δὲ ἀδελφὸς γινῶσκων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν θέλει ἀναχωρῆσαι εἰς ἕτερον τόπον, ἄρα κα-
15 λῶς ποιεῖ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Πρὸ καιροῦ τοῦ φανερωθῆναι τὴν αἵρεσιν τὴν φέρουσαν τὴν ἀνάγκην, οὐκ ὀφείλει τις ἀναχωρῆσαι, μήποτε πληρωθῆ περὶ αὐτοῦ τὸ «φεύγει ὁ ἀσεβὴς μηδενὸς 20 διώκοντος»· ἐὰν δὲ φανερωθῆ, τότε ὀφείλει μετὰ γνώμης πατέρων πνευματικῶν πρᾶξαι τοῦτο κατὰ φόβον Θεοῦ.

537

Ἑρώτηση

Ἐάν βρεθεῖ κάποιος ἀββᾶς νὰ ἔχει αἵρεση, ἄραγε ὁ ἀδελφὸς ὀφείλει ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτόν;

Ἀπόκριση

Εάν φανερωθεῖ ἀκριβῶς ὅτι ἔχει τὴν αἵρεση, πρέπει νὰ φύγει ἀπὸ αὐτόν· ἐάν ὅμως ὑπάρχει ὑπόνοια μόνο, δὲν πρέπει ν' ἀναχωρεῖ οὔτε ν' ἀναζητεῖ μόνος του τὴ διαβίωση· διότι τὰ κρυφὰ ἀνήκουν στὸν Θεό, ἐνῶ τὰ φανερὰ στοὺς ἀνθρώπους.

538

Ἑρώτηση

Ἐάν ὁ ἀββᾶς φρονεῖ ὀρθά, σ' ἐκεῖνον ὅμως τὸν τόπο ἀναμένεται νὰ κινηθεῖ αἵρεση καὶ ὑπάρχει φόβος μήπως ποτὲ παραστεῖ ἀνάγκη παραβιάσεως τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ δὲ θέλει νὰ φύγει ὁ ἀββᾶς, ὁ ἀδελφὸς ὅμως, γνωρίζοντας τὴ δική του ἀσθένεια, θέλει ν' ἀναχωρήσει σὲ ἄλλον τόπο· ἄραγε κάνει καλὰ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Πρὶν ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς φανερώσεως τῆς αἵρέσεως ποὺ φέρει τὴν ἀνάγκη, δὲν πρέπει κανεὶς ν' ἀναχωρήσει, μήπως καὶ πραγματοποιηθεῖ σ' αὐτόν τό, «φεύγει ὁ ἀσθενὴς χωρὶς νὰ τὸν διώκει κανεὶς»¹⁴. ἐάν ὅμως φανερωθεῖ, τότε ὀφείλει μὲ τὴ γνώμη τῶν πνευματικῶν πατέρων νὰ τὸ κάνει αὐτὸ μὲ φόβο Θεοῦ.

14. Παρμ. 28,1.

ΦΛΘ'

Ἑρώτησις

Τί οὖν ὅτε ἐν τῷ τόπῳ οὐκ εἰσὶ τινες πατέρες εἰς οὓς
 πληροφορεῖται, ὅτι δύνανται διακρίναι τὸ πρᾶγμα; ἄρα
 χρὴ αὐτὸν ἐξελθεῖν τέως διὰ τὸν κίνδυνον τῆς αἰρέσεως
 5 καὶ ἀπελθεῖν ἀλλαχοῦ, ἔνθα εἰσὶν οἱ δυνάμενοι διακρίναι,
 κἀκεῖ ἐρωτῆσαι αὐτοὺς περὶ τούτου;

Ἀπόκρισις

Nαί, ὀφείλει οὕτω ποιῆσαι καὶ τὰ λεγόμενα παρ' αὐτῶν
 πληρῶσαι.

ΦΜ'

10 Ἑρώτησις

Ἐάν τις συνοδεύσῃ μοι τῶν πατέρων καὶ φιλονεικῆ βα-
 στάσαι, ὃ ἐγὼ βαστάζω, καὶ οὐ πρέπει οὐδὲ οἰκοδομεῖ
 τοὺς ὀρῶντας, ὅτι μείζων μου ἐστὶ, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

15 **B**άλε μετάνοιαν μετὰ ταπεινώσεως, ἵνα σὺ βαστάσῃς,
 ἐὰν δὲ μὴ οὕτως ἀνάσχηται, βάλε ἐκ δευτέρου μετάνοιαν λέγων· Ὁυκοῦν, συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον, ὅτι οὐ δυνάμεθα ὁμοῦ περιπατῆσαι· σκάνδαλον γὰρ παρακολουθεῖ τοῖς ὀρῶσι'. Καὶ ἐὰν μετὰ τὴν μετάνοιαν φιλονεικήσῃ,
 20 μὴ ἀνάσχη αὐτοῦ· τοῦτο γὰρ διαβόλου ἐστὶ.

539

Ἑρώτηση

Τί λοιπόν; Ὄταν στὸν τόπο δὲν ὑπάρχουν πατέρες στοὺς ὁποίους νὰ μπορεῖ νὰ ἐμπιστεῦεται ὅτι μποροῦν νὰ διακρίνουν τὸ πρᾶγμα, ἄραγε πρέπει νὰ φύγει αὐτὸς τότε ἐξαιτίας τοῦ κινδύνου τῆς αἰρέσεως καὶ νὰ μεταβεῖ ἄλλου, ὅπου βρίσκονται ἐκεῖνοι πὺ μποροῦν νὰ διακρίνουν, καὶ πηγαίνοντας ἐκεῖ νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;

Ἀπόκριση

Ναί, ὀφείλει νὰ ἐνεργήσῃ ἔτσι καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ λεγόμενα ἀπὸ αὐτοῦς.

540

Ἑρώτηση

Ἐὰν μὲ συνοδέψῃ κάποιος ἀπὸ τοὺς πατέρες καὶ ἐπιμένει νὰ βαστάξῃ αὐτὸ πὺ βαστάζω ἐγώ, καὶ δὲν πρέπει νὰ γίνῃ αὐτό, οὔτε καὶ οἰκοδομεῖ ἐκείνους πὺ βλέπουν, διότι εἶναι μεγαλύτερός μου, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Βάλε μετάνοια μὲ ταπείνωση, γιὰ νὰ τὸ βαστάξῃς ἐσύ. Ἐὰν ὅμως δὲν δέχεται ἔτσι, βάλε μετάνοια γιὰ δεύτερη φορὰ λέγοντας: Ἐυγνώρεσέ με λοιπὸν στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, πὺ δὲν μποροῦμε νὰ περπατήσομε μαζί· διότι προκαλεῖται σκάνδαλο σ' αὐτοὺς πὺ βλέπουν'. Καὶ ἐὰν ἐπιμένει μετὰ τῆ δεύτερη μετάνοια, μὴ δεχθεῖς· διότι αὐτὸ εἶναι τοῦ διαβόλου.

ΦΜΑ'

Ἑρώτησις

Καὶ ἄρα οὐ συμφέρει κόψαι τὴν φιλονεικίαν καὶ ἐᾶσαι αὐτὸν βαστάσαι, κᾶν σκάνδαλον τοῖς ὀρωῶσι γίνεται; Φαίνεται γὰρ ἐνταῦθα ἡ φιλονικεῖα κακωτέρα εἶναι ἐκείνου, ἐν
5 δύο δὲ κακοῖς, τάχα δεῖ τὸ ἔλαττον ἐπιλέξασθαι.

Ἀπόκρισις

Η φιλονικεῖα, ἡ μετὰ τὴν μετάνοιαν γινομένη, φανεροῖ
ὅτι κατὰ διάβολόν ἐστι, καὶ οὐ χρή ἀκολουθῆσαι αὐτῇ·
οἱ πατέρες γὰρ λέγουσιν, ὅτι τὰ περισσὰ τῶν δαιμόνων
10 εἰσί.

ΦΜΒ'

Ἑρώτησις

Ἄδελφός ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα, εἰ συμφέρει αὐτῷ
ἡσυχάσαι.

Ἀπόκρισις

15 **Ο** τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ θέλων ὀδεῦσαι, μὴ ἀπαιτήσῃ ἑαυτῷ
τὴν τιμὴν. Ἡ ὁδὸς δὲ τοῦ Θεοῦ ποία ἐστίν, εἰμὴ ἵνα
βάλλῃ τίς ποτε τὸ θέλημα ἐν πᾶσιν ὀπίσω καὶ τὸ ἔχειν
ἑαυτὸν ὑστερώτατον πάντων καὶ ἔλαχιστότερον πάντων; Ὁ
τοιοῦτος δύναται ὀδεῦσαι τὴν ὁδὸν ταύτην· ἐὰν γὰρ μὴ τις κόψῃ
20 τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ θῇ τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Κύριον, οὐ
δύναται. Καὶ εἰς αὐτὸν πληροῦται ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου,
«ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν». Ἡ ζωὴ
καὶ σωτηρία αὕτη ἐστίν, ἣν ζήλωσον κτήσασθαι· ἄλλη γὰρ ὁδὸς
οὐκ ἔστιν, εἰμὴ αὕτη. Ἄδελφέ, μὴ χλευασθῆς.

15. Ἡ λέξις 'φιλονικεῖα' χρησιμοποιεῖται ἐδῶ μέ τὴν ἔννοια τοῦ κακῶς ἐν-
νουμένου, φιλότιμου· τῆς ἐπίμονης ἐξυπηρετήσεως. 16. Ματθ. 7,7.

541

Ἑρώτηση

Ἐραγε δὲ συμφέρει νὰ κόψω τὴ φιλονεικία¹⁵, καὶ νὰ τὸν ἀφήσω νὰ τὸ βαστάξει, ἀκόμα κι ἂν προξενεῖται σκάνδαλο σ' αὐτοὺς ποὺ βλέπουν; Διότι ἐδῶ φαίνεται ὅτι ἡ φιλονεικία εἶναι πιὸ κακὴ ἀπὸ τὸ σκάνδαλο, καὶ ἀνάμεσα σὲ δύο κακά, ἴσως πρέπει νὰ διαλέξω τὸ λιγότερο κακό.

Ἀπόκριση

Η φιλονεικία ποὺ γίνεται μετὰ τὴ μετάνοια, φανερῶνει ὅτι γίνεται ὑποκεινούμενη ἀπὸ τὸν διάβολο, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀκολουθήσεις· διότι οἱ πατέρες λένε, ὅτι τὰ ἐπὶ πλέον εἶναι τῶν δαιμόνων.

542

Ἑρώτηση

Κάποιος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα, ἐὰν τὸν συμφέρει νὰ ἡσυχάσει.

Ἀπόκριση

Αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ περπατήσει τὴν ὁδὸ τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ ἀπαιτήσῃ γιὰ τὸν ἑαυτό του τὴν τιμὴ. Καὶ ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ ποιά εἶναι, παρὰ τὸ νὰ βάλῃ κανεὶς κάποτε τὸ θέλημα σὲ ὄλα πίσω καὶ τὸ νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του κατώτατο ὄλων καὶ ἐλαχιστότερο ὄλων; Ὁ τέτοιος ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ βαδίσει αὐτὴ τὴν ὁδὸ· διότι, ἐὰν κανεὶς δὲν κόψει τὸ θέλημά του καὶ δὲν στηρίζῃ τὴν ἐλπίδα του στὸν Κύριο, δὲν μπορεῖ. Σ' αὐτὸν πραγματοποιεῖται ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου, «ζητεῖτε καὶ θὰ βρεῖτε· χτυπᾶτε καὶ θὰ σᾶς ἀνοιχθεῖ ἡ πόρτα»¹⁶. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ σωτηρία εἶναι αὐτὴ, τὴν ὁποία πόθησε νὰ ἀποκτήσεις· διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδός, παρὰ αὐτὴ μόνο. Ἀδελφέ, μὴ χλευασθεῖς.

ΦΜΓ'

Ἑρώτησις

Τί ποιήσω, πάτερ, ὅτι οἱ πόλεμοι θλίβουσί με καὶ σφίγγουσι κατ' ἐμοῦ; καὶ εἶπέ μοι, τί ἐστὶ τὸ σημεῖον τοῦ ἔχειν με τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸ σημεῖον τῆς συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτιῶν; καὶ πῶς ἐστὶ τὸ καθίσαι με κατὰ Θεόν;

Ἀπόκρισις

Α δελφέ, ὁ καιρὸς τῶν πολέμων καιρὸς ἐργασίας ἐστί. Μὴ παραλυθῆς, ἀλλ' ἐργασαι, πολέμησον· ὅταν σφίγξῃ ὁ πόλεμος, σφίγγον καὶ σύ, κράζων· 'Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σὺ βλέπεις τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν θλίψίν μου, βοήθησόν μοι καὶ ρῦσαί με ἀπὸ τῶν καταδιωκόντων με, ὅτι πρὸς σὲ κατέφυγον· καὶ εὗξαι λαβεῖν δύναμιν δουλεῦσαι τῷ Θεῷ ἐν καρδίᾳ καθαρᾷ.

Τὸ σημεῖον ὅτι ἔχει τις τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν ἐστὶ τὸ ἐκτινάξαι ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς λογισμοῦ τῆς φροντίδος τῆς σαρκός, καὶ μὴ λογίσασθαι, ὅτι ἔχει ὄλως τί ποτε τοῦ αἰῶνος τούτου, ἐπεὶ εἰς αὐτὸν ἔχει τὴν ἐλπίδα, καὶ οὐκ εἰς τὸν Θεόν.

Τὸ σημεῖον τῆς συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτιῶν ἐστὶ τὸ τινὰ μισῆσαι αὐτὰ καὶ μηκέτι ποιῆσαι αὐτά· ἐὰν δὲ ἀκμὴν μελετᾷ εἰς αὐτὰ καὶ συντίθεταί ἢ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς ἢ καὶ πράττη, σημεῖόν ἐστὶν ὅτι ἀκμὴν οὐ συνεχωρήθησαν αὐτῷ, ἀλλὰ ἐνέχεται αὐτοῖς.

Τὸ καθίσαι κατὰ Θεόν ἐστὶ, τὸ κατακρίναι τινὰ ἑαυτὸν ὅταν ἡδύνηται τῇ καρδίᾳ ἐν τῇ καλλονῇ τοῦ κελλίου, ἢ ἐν τῇ σωματικῇ ἀναπαύσει αὐτοῦ, λέγοντα, 'Οὐαί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ, ὅτι εὐρίσκω πράγματα εἰς κατάκριμά μου, καὶ ἀνάξιός εἰμι αὐτῶν, καὶ ἄλλοι ἄξιοι θλίβονται, πελαζόμενοι καὶ μὴ εὐρίσκοντες

543

Ἑρώτηση

Τί νά κάνω, πάτερ, πού οἱ πόλεμοι μέ θλίβουν καί μέ περισφίγγουν; Καί πές μου, ποιά εἶναι ἡ ἔνδειξη ὅτι ἔχω τήν ἐλπίδα στόν Θεό καί ποιά ἡ ἔνδειξη τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν; καί ἐπίσης πῶς ἐννοεῖται τὸ νά κάθομαι κατὰ Θεόν;

Ἀπόκριση

Α δελφέ, ὁ καιρὸς τῶν πολέμων εἶναι καιρὸς ἐργασίας. Νά μὴ παραλυθεῖς, ἀλλὰ νά ἐργασθεῖς· πολέμησε· ὅταν σφίξει ὁ πόλεμος, σφίξε καί σὺ κράζοντας· ‘Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐσὺ βλέπεις τὴν ἀδυναμία καί τὴ θλίψη μου, βοήθησέ με καί προστάτεψέ με ἀπὸ αὐτοὺς πού μέ καταδιώκουν, διότι κατέφυγα σέ σένα’· καί προσευχήσου νά λάβεις δύναμη γιὰ νά ὑπηρετήσεις τὸν Θεὸ μέ καθαρὴ καρδιά.

Ἡ ἔνδειξη ὅτι ἔχει κάποιος τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι, τὸ νά ἐκτινάξει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ κάθε λογισμὸ τῆς φροντίδας τῆς σάρκας, καί νά μὴ σκεφθεῖ, ὅτι ἔχει ὅπωςδήποτε κάτι ἀπὸ αὐτὸν τὸν αἰῶνα, διότι ἔτσι ἔχει τὴν ἐλπίδα σ’ αὐτὸν καί ὄχι στόν Θεό.

Ἡ ἔνδειξη τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι, τὸ νά τις μισήσει καί ποτὲ πιά νά μὴ τις κάνει· ἐὰν ὅμως μελετᾷ ἀκόμα αὐτὲς καί συμφωνεῖ ἡ καρδιά του μ’ αὐτὲς ἢ καί τις πράττει, εἶναι ἔνδειξη ὅτι ἀκόμα δὲν τοῦ συγχωρήθηκαν, ἀλλὰ ὑπόκειται σ’ αὐτὲς.

Τὸ νά κάθεται σύμφωνα μέ τὸν Θεὸ σημαίνει τὸ νά κατακρίνει κάποιος τὸν ἑαυτό του ὅταν εὐχαριστεῖται στὴν καρδιά μέ τὴν ὁμορφιά τοῦ κελλιοῦ ἢ μέ τὴ σωματικὴ του ἀνάπαυση, λέγοντας, ‘ἀλλοίμονο σέ μένα τὸν ἁμαρτωλὸ, διότι βρίσκω πράγματα γιὰ κατάκριμά μου καί εἶμαι ἀνάξιος αὐτῶν, ἐνῶ ἄλλοι πού εἶναι ἄξιοι θλίβονται καί τυραννοῦνται χωρὶς νά βρί-

σαρκικὴν ἀνάπαυσιν. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, συγχώρησόν μοι καὶ περὶ τούτου, διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἐπικληθὲν εἰς ἡμᾶς'.

Ὁ Κύριος ἐνισχύσοι σε καὶ ἐνδυναμώσοι σε, τέκνον, ἵνα προκόψῃς καὶ ἔλθῃς εἰς μέτρον τέλειον. Ἀμήν.

ΦΜΔ'

5 Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα Ἰωάννην.

Πάτερ, εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον καὶ εἶπέ μοι, εἰ καλὸν ἐστὶ τὸ ἡμᾶς αἰτεῖν τοὺς πατέρας πολλάκις εὐχεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν, κἂν ἤδη διαβεβαιώσαντο τοῦτο ποιεῖν· ἢ
10 μὴ τι δοκοῦμεν αὐτοὺς πειράζειν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, πολλάκις ἔγραψά σοι περὶ τῆς εὐχῆς, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ χρεωστοῦμεν εὐχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων, μάλιστα ὅταν καὶ αἰτώμεθα ὑπὸ ἀλλήλων τοῦ-
15 το ποιῆσαι, ὑπερχρεῶσται εὐρισκόμεθα. Οὐ δυνάμεθα οὖν μὴ ποιῆσαι τὴν δύναμιν ἡμῶν.

Περὶ δὲ τοῦ αἰτεῖν εὐχὴν τοὺς πατέρας ἡμῶν, συμφέρει· φησὶ γὰρ «εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων», καὶ πάλιν «οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες», καὶ οὐ χρὴ
20 ἀμελῆσαι, μνημονεύοντας τῆς ἀναιδεΐας τῆς χήρας πρὸς τὸν ἄδικον ἄρχοντα, καὶ εἰ οἶδεν ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ὧν χρεῖαν ἔχομεν πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν, διότι οὐκ εἶπε 'μὴ αἰτήσητε, οἶδα γὰρ τί θέλετε πρὸ τοῦ αἰτήσασθαί με', ἀλλ' αὐτὸς εἶπεν «αἰτεῖτε καὶ λαμβάνετε» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡστε οὖν καλὸν ἐστὶ τὸ αἰτεῖν, ἵνα

17. Ἰακ. 5,16.

18. Λουκᾶ 5,31.

σκουν σαρκική ανάπαυση. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, συγχώρεσέ με καὶ γι' αὐτό, ἐξαιτίας τοῦ ὀνόματός σου ποῦ τὸ ἐπικαλούμαστε'.

Ὁ Κύριος εἶθε νὰ σὲ ἐνισχύσει καὶ νὰ σ' ἐνδυναμώσει, τέκνο μου, ὥστε νὰ προκόψεις καὶ νὰ φθάσεις σὲ τέλειο μέτρο. Γένοιτο.

544

Ἄδελφός ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα Ἰωάννη.

Πάτερ, προσευχήσου γιὰ μένα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, καὶ πές μου, ἐὰν εἶναι καλὸ τὸ νὰ ζητοῦμε ἐμεῖς πολλές φορές ἀπὸ τοὺς πατέρες νὰ προσεύχονται γιὰ μᾶς, καὶ ὅταν ἤδη μᾶς διαβεβαίωσαν ὅτι τὸ κάνουν· ἢ μήπως φαινόμαστε ὅτι τοὺς πειράζομε;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αδελφέ, πολλές φορές σοῦ ἔγραψα γιὰ τὴν προσευχή, ὅτι ἀπὸ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ χρωστᾶμε νὰ προσευχόμεστε ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον, καὶ κυρίως ὅταν μᾶς παρακαλοῦν ἄλλοι νὰ τὸ κάνομε αὐτό, εἴμαστε ὑπερχρεῶστες. Δὲν μποροῦμε λοιπὸν νὰ μὴ κάνομε ἐκεῖνο ποῦ ἐπιτρέπει ἡ δύναμή μας.

Σχετικὰ μὲ τὸ νὰ ζητοῦμε προσευχὴ ἀπὸ τοὺς πατέρες μας, μᾶς συμφέρει· διότι λέγει «νὰ προσεύχεσθε ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο»¹⁷, καὶ ἐπίσης, «δὲν ἔχουν ἀνάγκη γιατροῦ οἱ ὑγιεῖς, ἀλλὰ οἱ ἀσθενεῖς»¹⁸, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀμελοῦμε, ἐνθυμούμενοι τὴν ἀναίδεια τῆς χήρας πρὸς τὸν ἀδικο ἄρχοντα. Καὶ μολονότι ὁ οὐράνιος πατέρας γνωρίζει ὅσα ἔχομε ἀνάγκη πρὶν τοῦ τὰ ζητήσομε, διότι δὲν εἶπε, «μὴ ζητήσετε, διότι γνωρίζω τί θέλετε πρὶν μοῦ τὰ ζητήσετε», ἀλλ' εἶπε, «ζητεῖτε καὶ θὰ λάβετε»¹⁹ καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡστε λοιπὸν, εἶναι καλὸ τὸ νὰ ζητοῦμε, γιὰ νὰ λάβο-

19. Ἰω. 16,24.

λάβωμεν κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐπαγγελίαν· αἰτῶν δὲ τὴν εὐχὴν οὕτως εἶπέ· "Ἄββᾶ, κακῶς ἔχω, δέομαί σου, εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ὡς οἶδας, ὅτι χρήζω ἐλέους Θεοῦ"· καὶ ὡς θέλει ὁ Θεὸς ποιεῖ μετὰ σοῦ τὸ ἔλεος· αὐτοῦ γὰρ ἐστὶν ἡ φιλανθρωπία καὶ αὐτοῦ ἡ δόξα
5 εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΦΜΕ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν συνεσθίων τις τοῖς ἀδελφοῖς, τάχιον λάβῃ τὴν χρεῖαν αὐτοῦ, καλόν ἐστὶν αἰτῆσαι τὸν ἄββᾶν ἵνα ἀναστῆ, ἢ μείνη μέχρι πάντες ἀναστῶσιν; ἐὰν δὲ τὸ μέτρον τοῦ ἄρτου συγ-
10 καταμερίσῃς πᾶσι τοῖς ἐψητοῖς, ποῖον βέλτιον;

Ἀπόκρισις

Καθήμενός τις εἰς τὴν τράπεζαν, ἐὰν ἴδῃ ὅτι ἐγένετο αὐτοῦ ἡ χρεῖα καὶ οὐ δύναται καθίσαι μὴ τρώγων, αἰτήσῃ ἵνα ἀναστῆ· τὸ δὲ καθίσαι καὶ μὴ φαγεῖν, μείζον αὐτοῦ
15 ἐστὶ· τὸ δε ἐπεκτεῖναι τὸ βουκίον αὐτοῦ εἰς ὅλα τὰ ἐψητά, τοῦτο κάλλιον τῶν δύο ἐστίν.

ΦΜS'

Ἑρώτησις

Ἀδελφοὶ βουλόμενοι ἐγκρατεῦσασθαι, ἠρώτησαν τὸν ἄββᾶν, εἰ ἐπιτρέπει αὐτοῖς προανίστασθαι τῶν ἀδελφῶν ἀπὸ τῶν τραπεζίων, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι καθημένους περιγενέσθαι τῆς κοιλίας. Καὶ τοῦ ἄββᾶ ἐπιτρέψαντος αὐτοῖς ἀναστῆναι, τινὲς διεκρίθησαν καὶ κατελάλουν αὐτῶν, μὴ συν-
20

με σύμφωνα με τὴν ὑπόσχεσή του. Ζητώντας λοιπὸν τὴν προσευχή του λέγε τὰ ἐξῆς: Ἄββᾶ, βρίσκομαι σὲ κακὴ κατάσταση, καὶ σὲ παρακαλῶ, προσευχήσου γιὰ μένα ὅπως γνωρίζεις, διότι χρειάζομαι τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς τότε ὅπως θέλει σοῦ προσφέρει τὸ ἔλεος· διότι δική του εἶναι ἡ φιλανθρωπία, καὶ δική του ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

545

Ἑρώτηση

Ἐὰν κανεὶς τρώγει μαζί με τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἱκανοποιήσει γρήγορα τὴν ἀνάγκη του, εἶναι καλὸ νὰ ζητήσει ἀπὸ τὸν ἄββᾶ νὰ σηκωθεῖ, ἢ πρέπει νὰ μείνει μέχρι πού νὰ σηκωθοῦν ὅλοι, ἐὰν πάλι ἐπεκτείνει τὴ μερίδα τοῦ ἄρτου σὲ ὅλα τὰ φαγητά, ποιό εἶναι καλύτερο;

Ἀπόκριση

Οταν κάθεσαι κανεὶς στὸ τραπέζι, ἐὰν δεῖ ὅτι ἱκανοποιήθηκε ἡ ἀνάγκη του καὶ δὲν μπορεῖ νὰ καθίσει χωρὶς νὰ τρώγει, νὰ ζητήσει νὰ σηκωθεῖ· τὸ νὰ κάθεσαι ὅμως καὶ νὰ μὴ τρώγει, εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ αὐτό. Τὸ νὰ ἐπεκτείνει τὴ μπουκιᾶ του σὲ ὅλα τὰ φαγητά, αὐτὸ εἶναι προτιμότερο ἀπὸ τὰ δύο.

546

Ἑρώτηση

Ἄδελφοί, πού ἤθελαν νὰ ἐγκρατεύσουν, ἐρώτησαν τὸν ἄββᾶ, ἂν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ σηκώνονται ἀπὸ τὸ τραπέζι πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς, ἐπειδὴ δὲν μποροῦν καθήμενοι νὰ ὑπερνήκῃσουν τὴν κοιλιά. Καὶ ἐνῶ ὁ ἄββᾶς τοὺς ἐπέτρεψε νὰ σηκωθοῦν, μερικοὶ ἐξέλαβαν τὸ πρᾶγμα διαφορετικὰ καὶ τοὺς κατηγορήσαν, χωρὶς νὰ καταλάβουν τὴν

ιέντες τὴν ἐκ τούτου ὠφέλειαν· καὶ ἐπεμψαν ἐρωτῶντες τὸν αὐτὸν γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

5 **Ε** κείνοι μὲν ὡς ἐργάται καὶ προσέχοντες ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς, ποιοῦσι τοῦτο ἀγωνιζόμενοι εἰς ἐγκράτειαν, μήποτε ἐν τῷ καθέζεσθαι λιμβευθῶσιν ἔτι μεταλαβεῖν τῶν παραθεμένων· τῶν γὰρ τελείων ἐστὶ τὸ μεῖναι ἐν τῇ τραπέζῃ καὶ μὴ ἠττηθῆναι τῇ κοιλίᾳ· ὑμεῖς δὲ ἀργοί ἐστε, ὅτι οὐ συνήκατε εἰς τοὺς λόγους τῶν πατέρων τοὺς λέγοντας, 'μὴ εἰ-
10 ποῖς, διατὶ τοῦτο, ἀλλὰ σεαυτῷ πρόσχες', οἵτινες πάλιν παραινοῦσι μὴ καταλαλῆσαί τινος, πληροῦντες τὸν προφητικὸν λόγον «ὄπως ἂν μὴ λαλήσῃ τὸ στόμα μου τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων» καὶ ἐνεπέσατε εἰς τὴν ἀπόφασιν τὴν λέγουσαν «ὁ κακὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ κακοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ ἐκβάλλει τὰ κακά». Διατί
15 οὐχὶ μᾶλλον ἐνεθυμήθητε περὶ τῶν ἀδελφῶν ἀγαθὰ εἰς οἰκοδομήν, ὅτι ἡμεῖς ἀμελοῦμεν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐγκρατεύονται, καθὼς αὐτοὶ οἱ ἐγειρόμενοι ἀδελφοὶ τὰ ἀγαθὰ λογίζονται περὶ ἡμῶν λέγοντες, 'Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἀπὸ ἀσθενείας ἐγειρόμεθα, οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἡμῶν κἂν περισσότερον ἡμῶν φάγωσιν, οὐ βλάπτον-
20 ται, πάντα γὰρ μετὰ διακρίσεως ποιοῦσι'; Καὶ ἐν τούτῳ αὐτοὶ μὲν φεύγουσι τὴν ἀπειλὴν τῆς κατακρίσεως, τὴν λέγουσαν «μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε», ὑμεῖς δὲ περιπίπτετε αὐτῇ, κρίνοντες τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν τοὺς ὑπὲρ ὑμᾶς, παραβαίνοντες τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ
25 ἐξουθενεῖτω».

Μᾶλλον δὲ ὀφείλετε αὐτοὶ μεταλαμβάνοντες περισσότερον ἐκείνων, λυπεῖσθαι μὲν ὡς ἠττημένοι τῇ κοιλίᾳ, εὐχαριστεῖν δὲ τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ μεταλήψει, καὶ δύναται ἡμᾶς (ὁ Θεὸς δηλαδὴ)

20. Ψαλμ. 16,4.

21. Λουκᾶ 6,45.

ὠφέλεια ἀπὸ αὐτό· καὶ ἔστειλαν καὶ ἐρώτησαν τὸν ἴδιο γέροντα γι' αὐτό.

Ἀπόκριση

Εκεῖνοι οἱ ἀδελφοί, σὰν ἐργάτες τῆς ἀρετῆς καὶ προσέχοντας τὶς ψυχές τους, τὸ κάνουν αὐτὸ ἀγωνιζόμενοι γιὰ ἐγκράτεια, μήπως μὲ τὸ νὰ κάθονται κυριευθοῦν ἀπὸ λαιμαργία καὶ πάρουν περισσότερο ἀπὸ τὰ παρατιθέμενα· διότι τὸ νὰ μείνουν στὸ τραπέζι καὶ νὰ μὴ νικηθοῦν ἀπὸ τὴν κοιλιὰ εἶναι γνώρισμα τῶν τελείων. Ἐσεῖς ὅμως εἶσθε ἀργοί, διότι δὲν καταλάβατε τὰ λόγια τῶν πατέρων ποὺ λένε, 'νὰ μὴ πεῖς, γιατί αὐτό, ἀλλὰ νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτό σου'. Οἱ ἴδιοι πάλι συμβουλεύουν νὰ μὴ κατακρίνομε κανένα, πραγματοποιώντας τὸν προφητικὸ λόγον, «γιὰ νὰ μὴ πεῖ τὸ στόμα μου τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων»²⁰. Ἐσεῖς ὅμως πέσατε στὴν ἀπόφαση ποὺ λέγει, «ὁ κακὸς ἄνθρωπος βγάζει τὰ κακὰ ἀπὸ τὸν κακὸ θησαυρὸ του»²¹. Γιατί δὲν θυμηθήκατε μᾶλλον χάριν τῶν ἀδελφῶν ἀγαθὰ γιὰ οἰκοδομή, ἀφοῦ ἐμεῖς ἀμελοῦμε καὶ οἱ ἀδελφοί μας ἐγκρατεύονται, ὅπως αὐτοὶ οἱ ἀδελφοί ποὺ σηκώνονται σκέφτονται τὰ ἀγαθὰ γιὰ μᾶς λέγοντας, 'ἀλλοίμονο σὲ μᾶς, ποὺ σηκωνόμαστε ἀπὸ ἀσθένεια, ἐνῶ οἱ ἀδελφοί μας, κι ἂν φάγουν περισσότερο ἀπὸ μᾶς δὲ βλάπτονται, διότι ὅλα τὰ κάνουν μὲ διάκριση; Καὶ ἔτσι, αὐτοὶ ἀποφεύγουν τὴν ἀπειλὴ τῆς κατακρίσεως ποὺ λέγει «νὰ μὴ κρίνετε καὶ δὲν θὰ κριθεῖτε»²², ἐνῶ ἐσεῖς πέφτετε σ' αὐτὴν κρίνοντας τοὺς ἀδελφούς σας, ποὺ εἶναι πάνω ἀπὸ σᾶς, παραβαίνοντας τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου ποὺ λέγει· «ἐκεῖνος ποὺ τρώγει νὰ μὴ ἐξευτελίζει αὐτὸν ποὺ δὲν τρώγει»²³.

Μᾶλλον λοιπὸν ὀφείλετε νὰ λυπᾶσθε ἐσεῖς περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους τρώγοντας, ἐπειδὴ νικίεστε ἀπὸ τὴν κοιλιὰ, νὰ εὐχαριστεῖτε ὅμως τὸν Θεὸ γιὰ τὴν μετάληψη καὶ μὲ τὴν εὐχα-

22. Λουκᾶ 6,37.

23. Ρωμ. 14,3.

ἐλευθερωῶσαι διὰ τῆς εὐχαριστίας τοῦ πολέμου τῆς κοιλίας καὶ τῆς κατακρίσεως τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφούς. Ἐὰν δὲ θέλητε συνιέναι, εἰς διάκρισιν ἔρχονται τὰ πράγματα διακρίναι τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον λέγοντα, «πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε». Τῆς οὖν δοκιμασίας τοῦ ἀββᾶ τοῦτο 5 τὸ πρᾶγμά ἐστι χωρὶς πάσης ἀντιλογίας.

ΦΜΖ'

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

10 Δογματικὰ βιβλία ἔχω καὶ ἀναγινώσκων εἰς αὐτά, αἰσθάνομαι ὡς μεταφερόμενον τὸν νοῦν μου εἰς τὴν θεωρίαν αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν· ἔστι δ' ὅτε ἐπιτιμᾶ μοι ὁ λογισμὸς λέγων, 'οὐκ ὀφείλεις τοιαῦτα ἀναγινώσκειν, ἄθλιος ὢν καὶ ἀκάθαρτος'.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

15 **Ο**ὐκ ἤθελον ἐν τούτοις, διὰ τὸ αὐτὰ ἄνω αἶρειν τὸν νοῦν, ἀλλ' ἐν τοῖς λόγοις τῶν γερόντων, ὅτι ταῦτα ταπεινοῖ κάτω τὸν νοῦν· ἐγὼ δὲ οὐχ ὡς ἀτιμάζων αὐτὰ εἶπον, ἀλλ' ὡς συμβουλεύων, ἔστι γὰρ τροφή καὶ τρυφή.

ΦΜΗ'

Ἀδελφός τις ξένος ἀσθενήσας ἤλθεν εἰς τὸ κοινόβιον θεραπευθῆναι καὶ ἐδόθη εἰς κελλίον ἀδελφοῦ καὶ βαρέως ἤνεγκεν 20 ὁ ἀδελφός· καὶ μαθὼν ὁ γέρον ἐδήλωσεν αὐτῷ ταῦτα.

ριστία ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ σᾶς ἐλευθερώσει ἀπὸ τὸν πόλεμο τῆς κοιλιᾶς καὶ ἀπὸ τὴν κατάκριση πρὸς τοὺς ἀδελφούς. Ἐὰν ὁμοῦ θέλετε νὰ δείξετε κατανόηση, ἔρχονται σὲ διάκριση τὰ πράγματα γιὰ νὰ διακρίνετε τὸ ἀγαθὸ ἀπὸ τὸ κακὸ, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο ποὺ λέγει, «ὄλα νὰ τὰ δοκιμάζετε καὶ νὰ κρατᾶτε τὸ καλόν»²⁴. Αὐτὸ τὸ πράγμα, χωρὶς καμμιὰ ἀντίρρηση, ἀνήκει στὴν κρίση τοῦ ἀββᾶ.

547

Ἑρώτηση

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα, λέγοντας.

Ἔχω δογματικὰ βιβλία καὶ διαβάζοντάς τα αἰσθάνομαι σὰν νὰ μεταφέρεται ὁ νοῦς μου ἀπὸ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς στὴ θεωρία αὐτῶν· μερικὲς φορὲς ὁμοῦ μὲ ἐπιτιμᾶ ὁ λογισμὸς λέγοντας, 'δὲν πρέπει νὰ διαβάσεις τέτοια βιβλία, διότι εἶσαι ἄθλιος καὶ ἀκάθαρτος'.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δ ἐν ἤθελα νὰ ἀσχολεῖσαι μὲ αὐτά, διότι αὐτὰ κάνουν τὸν νοῦ νὰ ὑψηλοφρονεῖ, ἀλλὰ μὲ τὰ λόγια τῶν γερόντων, διότι αὐτὰ ταπεινώνουν τὸν νοῦ. Ἐγὼ ὁμοῦ δὲν τὰ εἶπα αὐτὰ γιὰ νὰ σὲ ἀτιμάσω, ἀλλὰ γιὰ νὰ σὲ συμβουλέψω, διότι ὑπάρχει τροφή καὶ τρυφή.

548

Κάποιος ξένος ἀδελφός, ἐπειδὴ ἀσθένησε ἦλθε στὸ κοινόβιο γιὰ νὰ θεραπευθεῖ καὶ δόθηκε στὸ κελλὶ κάποιου ἀδελφοῦ καὶ ὁ ἀδελφὸς δυσσαρεστήθηκε. Ὅταν τὸ ἔμαθε ὁ Γέροντας τοῦ δήλωσε αὐτά.

Ἀπόκρισις

Ε ρεύνησον τὸν λογισμόν σου, ἀδελφέ, καὶ μάθε, εἰ ἦν ὁ ἀδελφός σου ὁ σαρκικός, οὐκ εἶχες αὐτὸν δέξασθαι ἐπάνω τῶν βλεφάρων σου; Ἴδε οὖν τὰ σαρκικὰ ἐργάζονται μετὰ σοῦ· ἀπέλαβες γὰρ τὸν πνευματικόν σου ἀδελφόν· πάντες γὰρ ἓν ἐσμεν ἐν Χριστῷ. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, ἀδελφέ, ἐν φόβῳ Θεοῦ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀδελφὸς πάνυ κατενύγη, καὶ ὠφεληθεὶς ἐδήλωσε τῷ γέροντι, λέγων· Ὑγγχώρησόν μοι, κύριε ἀββᾶ, καὶ 10 εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ δέχομαι τὸν ἀδελφόν μου μετὰ χαρᾶς μεγάλης·

ΦΜΘ'**Ἐρώτησις**

Ἀδελφὸς γενόμενος τοῦ αὐτοῦ γέροντος, πρὶν αὐτὸν ἡσυχάσαι ἐν τῷ κοινοβίῳ, ἐξενίτευσε, καὶ ἐπανελθὼν ἐξουθένει τινᾶ ἀδελφὸν εὐλαβῆ, ὡς ιδιώτην ὄντα καὶ εὐτελεῆ· ἐπέμενε δὲ 15 αἰτῶν τὸν γέροντα ὀδηγήσαι αὐτὸν ὡς τὸ πρῶτον εἰπὼν· Ὁ Θεὸς ἠνεγκέ με εἰς τὴν σὴν ἀγιωσύνην·

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

20 **Λ** ἐγει ὁ Ἀπόστολος· «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐν λόγῳ»· εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος, Τὸν ὀρθῶς πιστεύοντα καὶ ἐν εὐσεβείᾳ ἐργαζόμενον, Ἰησοῦς οὐ παραδίδωσιν εἰς πάθη καὶ χειρας δαιμόνων. Ὁ Κύριος εἶπεν ὅτι «ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλιοῦ πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη, εἰμὴ πρὸ τὴν ἐν Σαρεπτᾶ τῆς Σιδῶ- 25 νος, καίτοι ἦν Ἑλληνίς». Καὶ πάλιν εἶπεν· «ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐλισσαιῆ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ οὐδεὶς αὐτῶν

Ἀπόκριση

Ερεύνησε τὸν λογισμό σου, ἀδελφέ, καὶ μάθε· ἐὰν ἦταν ὁ σαρκικός σου ἀδελφός, δὲν θὰ τὸν δεχόσουν πάνω ἀπὸ τὰ βλέφαρά σου; Δὲς λοιπὸν, τὰ σαρκικὰ ἐργάζονται μαζί σου· διότι δέχθηκες τὸν πνευματικό σου ἀδελφό, καὶ ὅλοι εἴμαστε ἓνα στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Πρόσεχε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου, ἀδελφέ, μὲ φόβο Θεοῦ.

Ὅταν τὰ ἄκουσε αὐτὰ ὁ ἀδελφὸς κυριεύθηκε ἀπὸ μεγάλη κατάνυξη, καὶ ὠφελημένος δήλωσε στὸν Γέροντα, λέγοντας: Ὑγχώρεσέ με, κύριε ἀββᾶ, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα· δέχομαι τὸν ἀδελφό μου μὲ μεγάλη χαρά'.

549

Ἀδελφὸς ποὺ ἦταν τοῦ ἰδίου γέροντα, πρὶν αὐτὸς ἡσυχάσει στὸ κοινόβιο, ξενιτεύθηκε καὶ ὅταν ἐπανῆλθε ἐξευτέλιζε κάποιον εὐλαβὴ ἀδελφό, σὰν ἀνόητο καὶ εὐτελή· ἐπέμενε ὁμως νὰ ζητᾶ ἀπὸ τὸν γέροντα νὰ τὸν ὀδηγήσει ὅπως πρῶτα, λέγοντας: Ὁ Θεὸς μὲ ὀδήγησε στὴν ἀγιωσύνη σου'.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο Ἀπόστολος λέγει· «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὄχι μὲ λόγῳ»²⁵. ὁ ἀββᾶς Μακάριος εἶπε, αὐτὸν ποὺ πιστεύει ὀρθὰ καὶ ἐργάζεται μὲ εὐσέβεια, ὁ Ἰησοῦς δὲν τὸν παραδίδει στὰ πάθη καὶ στὰ χέρια τῶν δαιμόνων. Ὁ Κύριος εἶπε ὅτι «κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Ἠλία πολλὰς χῆρες ὑπῆρχαν στὸ Ἰσραὴλ καὶ σὲ καμμιά ἀπὸ αὐτὰς δὲν στάλθηκε, παρὰ μόνο σ' ἐκείνην ποὺ ἦταν στὰ Σαρεπτὰ τῆς Σιδώνας, ἃν καὶ ἦταν Ἑλληνίδα»²⁶. Καὶ πάλι εἶπε· «κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Ἐλισσαίου ὑπῆρχαν πολλοὶ λεπροὶ στὸ Ἰσραὴλ καὶ κανένας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν κα-

25. Α' Κορ. 4,20.

26. Γ' Βασ. 17,9.

ἐκαθαρίσθη, εἰμὴ Νεεμὰν ὁ Σύρος», καίτοι ἦν ἀλλογενής, ἀλλ' ἐπίστευσε. Ὡστε ἐνόμισα ὅτι ἐξενίτευσας καὶ ὅτι ἀφῆκας τὰ δικαιώματα καὶ ἐκέρδανας ταπεινῶσιν. Καὶ ὡς βλέπω ἐκ τῶν λογισμῶν σου, ὅτι ἐκεῖνος αὐτὸς εἶ, ἢ καὶ χεῖρων· εἰ τὰ μωρὰ 5 καὶ ἐξουθενημένα καὶ οὐδαμινὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, δῆλόν ἐστιν, ὅτι τὰ ἐνδοξα καὶ ἔχοντα καύχημα παρὰ ἀνθρώποις ἀπεβάλετο.

Οὐ τοίνυν τὰ ἀρέσκοντα τοῖς ἀνθρώποις ἀρέσκει τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τὰ ἄτιμα τοῖς ἀνθρώποις διὰ τὸν Θεόν, ἔχει μακαρισμὸν 10 ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καθὼς λέγει, ὅτι «μακάριοί ἐστε, ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι καὶ μισήσωσι καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. Χάρητε καὶ σκιρτήσατε, ὅτι οὕτως ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν». Συνεστράφης μεθ' ἡμῶν οὐκ ὀλίγον χρόνον· ἐρεύνησον 15 τὴν καρδίαν σου, ποῖον λόγον ἢ ποίαν συμβουλίαν ἔσχες παρ' ἡμῶν τὴν ἀποσχίζουσαν ἐκ τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ; Καὶ ἡ σκέπη ἢ γενομένη ἐπὶ σὲ πόθεν σοι ἐγένετο, εἰ μὴ ἐκ τῆς θλίψεως ἧς ἐβάστασας; ὅτι ἐδίωξέ σε ὁ γέρων εἰς τὴν σὴν ὠφέλειαν. Εἶπέ μοι, ἀδελφέ, τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁ Θεὸς ζητεῖ ἢ τὰ ἔσχατα 20 αὐτοῦ τῆς ἐκβάσεως; Σὺ οὖν οἶδας τί ἐκέρδανας εἰς τὸν χρόνον τῆς ξενιτείας σου· πάλιν οἶδας ὅτι συνοικοῦντί σοι μετ' ἐμοῦ τότε, εἶπον ὅτι, Ἐὰν ἀκούης μου εἰς ἓν καὶ ἀντιλέγης μοι εἰς ἓν, εἰς ὃ ἀκούεις, τὸ θέλημά σου ἐστὶν εἰς αὐτό· καὶ οὐκ ἔχω κρίμα δοῦναι ὑπὲρ σου ἢ ἀπολογίαν. Εἰ ὁ Θεὸς ἠνεγκέ σε, αὐτὸς καὶ 5 κυβερνᾷ σε, εἰ δὲ τῷ θελήματί σου, γέγραπται «ἐξαπέστειλα αὐτοῖς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν». Ὡστε οὖν εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἀμερίμνει ἀφ' ἡμῶν· κἀγὼ θέλω εἰς πάντα ἀμεριμνήσαι ἐν Κυρίῳ.

θαρίσθηκε, παρά ὁ Νεεμᾶν ὁ Σύρος»²⁷, ἂν καὶ ἦταν ἀλλόφυλος, ἀλλὰ πίστεψε. Νόμισα λοιπὸν ὅτι ἀποδήμησες καὶ ὅτι ἄφησες τὰ δικαιώματα²⁸ καὶ κέρδισες τὴν ταπείνωση. Ὅπως ὁμοῦς βλέπω ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς σου, εἶσαι ὁ ἴδιος ἢ καὶ χειρότερος· ἐὰν ὁ Θεὸς διάλεξε τὰ μωρὰ καὶ ἐξουθενωμένα καὶ τιποτένια τοῦ κόσμου, εἶναι φανερό, ὅτι ἀπέβαλε τὰ ἐνδοξα καὶ αὐτὰ ποὺ ἔχουν τὸ καύχημα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Δὲν ἀρέσουν λοιπὸν στὸν Θεὸ αὐτὰ ποὺ ἀρέσουν στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἐκεῖνα ποὺ οἱ ἄνθρωποι θεωροῦν ἄτιμα ἐξαιτίας τοῦ Θεοῦ, ἔχουν μακαρισμὸ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει· «θὰ εἶστε μακάριοι, ὅταν σᾶς ἀφορίσουν οἱ ἄνθρωποι καὶ σᾶς μισήσουν καὶ δυσφημήσουν τὸ ὄνομά σας ὡς πονηρό, ἐξαιτίας τοῦ ὀνόματός μου. Χαρεῖτε καὶ σκιρτήσατε ἀπὸ χαρὰ, διότι τὸ ἴδιο ἔκαναν οἱ πατέρες αὐτῶν καὶ στοὺς προφῆτες»²⁹. Συναναστράφηκες μ' ἐμᾶς ὄχι λίγο καιρὸ· ἐρεύνησε τὴν καρδιά σου, ποιὸ λόγος ἢ ποιά συμβουλή εἶχες ἀπὸ μᾶς ποὺ σὲ ἀποσποῦσε ἀπὸ τὸν δρόμο τοῦ Θεοῦ; Καὶ ἡ προστασία ποὺ γινόταν σὲ σένα, ἀπὸ ποῦ σοῦ γινόταν, ἐὰν ὄχι ἀπὸ τὴ θλίψη ποὺ βάσταξες; Διότι ὁ γέροντας σὲ ἔδιωξε γιὰ τὴ δική σου ὠφέλεια. Πές μου, ἀδελφέ, τὴν ἀρχὴ τοῦ ἀνθρώπου ζητεῖ ὁ Θεὸς ἢ τὰ ἔσχατα ἀποτελέσματα τῆς διαγωγῆς του; Ἐσὺ λοιπὸν γνωρίζεις τί κέρδισες στὸ χρόνο τῆς ξενιτειᾶς σου· γνωρίζεις ἐπίσης ὅτι ὅταν συγκατοικοῦσες μὲ μένα τότε, σοῦ εἶπα· ἂν μὲ ἀκοῦς σὲ ἓνα καὶ μοῦ ἀντιλέγεις σὲ ἓνα, σ' ἐκεῖνο ποὺ ἀκοῦς, σ' αὐτὸ βρίσκεται τὸ θέλημά σου, καὶ δὲν ἔχω νὰ δώσω γιὰ σένα κρίμα ἢ ἀπολογία'. Ἐὰν σὲ ἔφερε ὁ Θεός, αὐτὸς καὶ σὲ κυβερνᾷ· ἐὰν ὁμοῦς ἀκολουθεῖς τὸ θέλημά σου, ἔχει γραφεῖ· «ἔστειλα σ' αὐτοὺς πράγματα σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες τῶν καρδιῶν τους»³⁰. Ὡστε λοιπὸν προσευχήσου γιὰ μένα καὶ ἀμερίμνα ἀπὸ μᾶς· καὶ ἐγὼ θέλω νὰ ἀμεριμνήσω γιὰ ὅλα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

27. Δ' Βασ. 5,8 ἐξῆς.

28. Τὶς ἀξιώσεις καὶ ἀπαιτήσεις δηλαδὴ.

29. Λουκᾶ 6,22.

30. Ψαλμ. 80,13.

ΦΝ'

Ἀδελφοὶ ἐξελθόντες ἀπὸ κοινοβίου τινὸς ἠγόρασαν ἑαυτοῖς κελ-
 λία ἐν τοῖς τόποις ἐν οἷς ἦν τὸ κοινόβιον, δίχα γνώμης τοῦ
 ἀββᾶ αὐτῶν, καὶ λυπηθεὶς πρὸς αὐτοὺς ὁ ἀββᾶς ὡς παρα-
 βάντας τὴν ἀκολουθίαν, ἐβούλετο διῶξαι αὐτοὺς ἐκεῖθεν·
 5 αὐτοὶ δὲ ἀντειπεῖν ἐπεχείρησαν. Καὶ ἠρωτήθη ὁ αὐτὸς Γέ-
 ρων περὶ τούτου, εἰ καλῶς ἐποίησαν ὁ ἀδελφοί, καὶ τί
 χρὴ γενέσθαι.

Ἀπόκρισις

10 Παντὶ εὐρίσκομεν, ὅτι ἡ ἀντιλογία πολλοὺς ἀνθρώπους
 ἀπώλεσεν, ὡς καὶ τοὺς περὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρών, τοὺς
 ἀντιστάντας τῷ Μωϋσῆ. Καὶ τοῦτο σημεῖόν ἐστι κα-
 κόν· ὅτι εἰ τὸν ἀββᾶν αὐτῶν οὐ διετράπησαν, τίνα ἔχουσι δια-
 τραπῆναι; Τὸ δὲ μὴ διατρέπεσθαι τινι, σημεῖόν ἐστὶν ἀνταρσίας
 λογισμοῦ, καὶ αὕτη ἡ ἀνταρσία τῆς νουθεσίας ἐστὶ τοῦ διαβόλου.
 15 Ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀντῆρεν ὁ διάβολος, καὶ οἱ τὸ αὐτὸ ποιοῦντες, τέ-
 κνα αὐτοῦ γίνονται.

Καὶ ποῖα γίνεται τούτοις; Οἱ τοιοῦτοι ἐξορία ἐξώρισαν ἑαυ-
 τοὺς τῆς ταπεινώσεως, φράζαντες τὰ ὦτα αὐτῶν μὴ ἀκοῦσαι
 τοῦ λέγοντος· «ἐὰν διώξωσιν ὑμᾶς εἰς τὴν πόλιν ταύτην, φεύγε-
 20 τε εἰς τὴν ἄλλην», καὶ «τῷ θέλοντι κριθῆναί σοι καὶ τὸν χιτῶνά
 σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον». Οἱ δὲ τῷ κακῷ ὑπετά-
 γησαν, τὸ δὲ κακὸν οὐδὲν ἀγαθὸν γεννᾷ· φησὶ γὰρ «οὐ δύναται
 σαπρὸν δένδρον καρποὺς καλοὺς ποιεῖν»· κατεπάτησαν δὲ τὴν
 ἀκολουθίαν τῶν πατέρων ἐν τῇ παραβάσει αὐτῶν. Οἱ πατέρες
 25 γὰρ λέγουσιν ὅτι, Ἐὰν ἀπέλθῃς οἰκῆσαι εἰς τόπον, πρότερον

550

Κάποιοι ἀδελφοί, ἀφοῦ ἔφυγαν ἀπὸ κάποιο κοινόβιο, ἀγόρασαν δικά τους κελλιά στοὺς τόπους ὅπου ἦταν τὸ κοινόβιο χωρὶς τὴ γνώμη τοῦ ἀββᾶ τους. Λυπημένος ὁ ἀββᾶς ἐξαιτίας τους, ἐπειδὴ παρέβηκαν τοὺς κανονισμοὺς, ἤθελε νὰ τοὺς διώξει ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ αὐτοὶ ἐπιχείρησαν νὰ φέρουν ἀντίρρηση. Ἐρωτήθηκε τότε ὁ ἴδιος Γέροντας γι' αὐτό, ἐὰν ἔκαναν καλὰ οἱ ἀδελφοί, καὶ τί πρέπει νὰ γίνῃ.

Ἄποκριση

Βρίσκομε παντοῦ, ὅτι ἡ ἀντιλογία ἀπώλεσε πολλοὺς ἀνθρώπους· ὅπως καὶ τοὺς γύρω ἀπὸ τὸν Δαθὰν καὶ τὸν Ἄβειρών, ποὺ ἀντιστάθηκαν στὸν Μωϋσῆ. Καὶ αὐτὸ εἶναι κακὸ σημάδι· διότι, ἂν δὲν σεβᾶσθηκαν τὸν ἀββᾶ τους, ποιὸν ἔχουν νὰ σεβασθοῦν; Τὸ νὰ μὴ σέβεται κάποιον, εἶναι σημάδι ἀνταρσίας τοῦ λογισμοῦ, καὶ αὐτὴ ἡ ἀνταρσία προέρχεται ἀπὸ νοθεσία τοῦ διαβόλου. Διότι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἔφερε ἀντίρρηση ὁ διάβολος, καὶ αὐτοὶ ποὺ κάνουν τὸ ἴδιο, γίνονται τέκνα του.

Καὶ τί γίνεται μ' αὐτούς; Οἱ τέτοιοι ἄνθρωποι ἐξόρισαν τοὺς ἑαυτοὺς τους ἀπὸ τὴν ταπείνωση, ἀφοῦ ἔφραξαν τὰ αὐτιά τους γιὰ νὰ μὴ ἀκούσουν αὐτὸν ποὺ λέγει, «ἂν σᾶς διώξουν σ' αὐτὴ τὴν πόλῃ, νὰ φύγετε στὴν ἄλλῃ»³¹, καὶ «σ' αὐτὸν ποὺ θέλει νὰ κριθεῖ μαζί σου καὶ νὰ πάρει τὸν χιτῶνα σου, ἄφησέ του καὶ τὸ ἱμάτιό σου»³². Αὐτοὶ ὑποτάχθηκαν στὸ κακό, καὶ τὸ κακὸ δὲ γεννᾷ κανένα καλό· διότι λέγει, «δὲ μπορεῖ τὸ σάπιο δένδρο νὰ κάνει καλοὺς καρπούς»³³· καταπάτησαν τὴν ἐντολὴ τῶν πατέρων μὲ τὴν παράβασή τους. Διότι οἱ πατέρες λένε, «Ἐὰν ἀπομακρυνθεῖς γιὰ νὰ κατοικήσεις σὲ τόπο, ρώτησε προηγουμένως μήπως λυπᾶται κάποιος ἀπὸ τὴν δική σου ἐγκατάστα-

31. Ματθ. 10,23.

32. Ματθ. 5,40.

33. Ματθ. 18,2.

ἐρώτησον μήποτε τις λυπῆται ἐν τῇ σῆ οἰκῆσει'. Καὶ εἰ περὶ ἄλλων ἐντέλλονται τοῦτο οἱ πατέρες, πόσω μᾶλλον ἔνθα ἐστὶ λύπη τῷ ἡγουμένῳ τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου.

Τὸ γοῦν πέρας τοῦ πράγματος τούτου οὕτως ὀφείλει γενέσθαι, ἵνα αὐτοὶ μὲν ὡς ἁμαρτήσαντες λάβωσι καὶ ἄλλους καὶ παρακαλέσωσι τὸν ἀββᾶν αὐτῶν συγχωρῆσαι αὐτοῖς καὶ μὴ ἀταποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ὁ δὲ συγχωρήσει αὐτοῖς· γέγραπται γὰρ «ὅτι ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν». Καὶ ὁ Κύριος λέγει· «ἐὰν μὴ ἀφήτε τοῖς 10 ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν»· καὶ πάλιν· «γίνεσθε τέλειοι ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστι». Καὶ οὕτω δοξάζεται ὁ Θεός, ἐκ τοῦ γενέσθαι τοῦτο εἰς οἰκοδομὴν πολλῶν.

ΦΝΑ'

15 Ὁ ἀββᾶς τούτου τοῦ κοινοβίου, ἐν ᾧ ἦσαν οἱ γέροντες, διετάξατο πρῶτον γενέσθαι, καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν, ἔχοντες θέλημα, βαρέως ἠνεγκαν καὶ ἐγόγγυζον· καὶ τοῦτο μαθῶν ὁ αὐτὸς μέγας Γέρων ἐδήλωσεν αὐτοῖς τὴν ἀπόκρισιν ταύτην.

Ἀπόκρισις

20 **Α**δελφοί, εἶπεν ὁ Κύριος «τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς φωνῆς μου ἀκούουσι, καὶ ἐμοὶ ἀκολουθοῦσι», καὶ τὰ λοιπά. Εἴ τις οὖν ἀληθινὸς μαθητὴς ἐστίν, ἐν πᾶσιν ὑπακούει τῷ ἀββᾷ αὐτοῦ ἕως θανάτου, καὶ εἰς πάντα, ἃ ποιεῖ ὁ ἀββᾶς αὐτοῦ, οἰκοδομεῖται, καὶ οὐ τολμᾷ διακρίναι τὸ λεγόμενον, οὐδὲ εἰ- 25 πεῖν, 'Διατί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο;' ἐπεὶ οὐκ ἔστι μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ αὐτοῦ, ἀλλὰ κριτὴς. Ταῦτα δὲ πάντα οὐ γίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ κακίστου θελήματος τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν οὖν ὁ ἀββᾶς τινος

34. Ρωμ. 15,1.

35. Ματθ. 6,15.

ση'. Καὶ ἔὰν αὐτὸ τὸ διατάζουν οἱ πατέρες γιὰ ἄλλους, πόσο μάλλον ὅπου ὑπάρχει λύπη στὸν ἡγούμενο αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου;

Ἡ λύση λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ πράγματος πρέπει νὰ γίνει ὡς ἐξῆς· αὐτοί, ἀφοῦ ἀμάρτησαν, πρέπει νὰ πάρουν μαζί τους καὶ ἄλλους, καὶ νὰ παρακαλέσουν τὸν ἀββᾶ τους νὰ τοὺς συγχωρήσει καὶ νὰ μὴ ἀνταποδώσει κακὸ ἀντὶ κακοῦ· καὶ αὐτὸς θὰ τοὺς συγχωρήσει, διότι ἔχει γραφεῖ· «ἐμεῖς οἱ δυνατοὶ ὀφείλομε νὰ βαστάζομε τὶς ἀδυναμίες τῶν ἀδυνάτων»³⁴. Καὶ ὁ Κύριος λέγει· «ἐὰν δὲν συγχωρήσετε στοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματά τους, οὔτε ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος θὰ συγχωρήσει τὰ παραπτώματά σας»³⁵· καὶ πάλι· «γίνεσθε τέλειοι, ὅπως εἶναι τέλειος ὁ οὐράνιος Πατέρας σας»³⁶. Καὶ ἔτσι δοξάζεται ὁ Θεός, μὲ τὸ νὰ γίνει αὐτὸ πρὸς οἰκοδομὴ πολλῶν.

551

Ὁ ἀββᾶς αὐτοῦ τοῦ κοινοβίου, στὸ ὁποῖο ἦταν οἱ γέροντες, διέταξε κάτι νὰ γίνει· μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ποὺ εἶχαν ἐγωϊστικὸ θέλημα ἔφεραν βαρέως αὐτὸ καὶ δυσανασχετοῦσαν· ὅταν τὸ ἔμαθε αὐτὸ ὁ μεγάλος Γέροντας τοὺς δῆλωσε αὐτὴν τὴν ἀπάντηση.

Ἀπόκριση

Αδελφοί, ὁ Κύριος εἶπε, «τὰ δικά μου πρόβατα ἀκοῦν τὴ φωνή μου καὶ μὲ ἀκολουθοῦν»³⁷ καὶ τὰ λοιπά. Ὅποιος λοιπὸν εἶναι ἀληθινὸς μαθητὴς ὑπακούει τὸν ἀββᾶ του σὲ ὅλα μέχρι θανάτου, καὶ μὲ ὅλα ὅσα κάνει ὁ ἀββᾶς του οἰκοδομεῖται καὶ δὲν τολμᾷ ν' ἀμφισβητήσῃ τὸ λεγόμενο, οὔτε νὰ πεῖ, 'γιατί αὐτό; πρὸς τί τοῦτο;' διότι ἔτσι δὲν εἶναι μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ του, ἀλλὰ κριτής. Ὅλα αὐτὰ δὲν γίνονται ἀπὸ ἄλλο λόγο, παρὰ ἀπὸ τὸ κάκιστο θέλημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἀβ-

36. Ματθ. 5,48.

37. Ἰω. 10,27.

εἶπη γενέσθαι πρᾶγμα, ἀντιλέξῃ δὲ ὁ μαθητής, φανερόν ἐστιν ὅτι τὸν λόγον αὐτοῦ θέλει στῆσαι καὶ καταργῆσαι τὸν λόγον τοῦ ἄββᾶ· διακρίνει οὖν ὁ τοιοῦτος, τίς ἐστὶν ὁ ἄββᾶς ἐκεῖνος, οὗ καταργήθη ὁ λόγος, ἢ οὗ ὁ λόγος ἐγένετο.

5 Εἴ τις οὖν θέλει τὸ ἴδιον θέλημα ποιῆσαι, υἱὸς ἐστὶ τοῦ διαβόλου, καὶ εἴ τις ποιεῖ τὸ θέλημα τοῦ τοιούτου, τὸ θέλημα τοῦ διαβόλου ποιεῖ· ἐὰν δὲ καὶ ποιήσῃ οὗτος τὸ θέλημα αὐτοῦ, οὐδὲ οὕτω λαμβάνει ἀνάπαυσιν. Καὶ τί ἐστὶ τὰ μεταξύ, ἀλλ' ἢ ἀνηκοῖα, ἣτις ἐστὶν ἀπώλεια ψυχῆς;

10 Εἴ τις οὖν βλέπει ἑαυτὸν εἰς τὸν ἄββᾶν αὐτοῦ σκανδαλιζόμενον, ὀφείλει ἀναχωρῆσαι ἀπ' αὐτοῦ καὶ μὴ ἀπολέσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ βαστάζει τὸ κρῖμα ἄλλων, οὗς διαστρέφει, μὴ γινώσκων εἰ καλῶς ἢ κακῶς ἐποίησεν ὁ ἄββᾶς, ἀλλὰ σκανδαλιζόμενος ἀκαίρως διὰ τὸ ἴδιον θέλημα. Εἰ γὰρ καὶ ἐγένετο αὐτοῦ
15 τὸ θέλημα, δικαιότερος τοῦ αὐτοῦ ἄββᾶ οὐδεὶς ἦν. Εἰ δὲ καὶ κάλλιον τοῦ ἄββᾶ αὐτοῦ οἶδε τὸ συμφέρον, καὶ τί ἔτι μαθητεύεται παρ' αὐτοῦ; Ἀπέλθῃ καὶ αὐτὸς καὶ μαθητεύσῃ ἄλλους. Μὴ πλανᾶσθε ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ μείνετε ἔχοντες τὸ θέλημα ὑμῶν εἰς βλάβην ὑμῶν· οὐδέποτε γὰρ γίνεται θέλημα ὑμῶν· κα-
20 κία γὰρ κακίαν οὐκ ἀναιρεῖ, ἀλλ' ὅταν ἀφῆτε τὸ θέλημα ὑμῶν τῷ Θεῷ, αὐτὸς ποιεῖ ὡς θέλει.

Ἐγώ, ἀδελφοί, ὡς οἶδεν ὁ Θεός, φειδόμενος ἔγραψα ὑμῖν. Εἴ τις οὖν δέχεται, ἔσται αὐτῷ εἰς σωτηρίαν, καὶ εἴ τις οὐ δέχεται, ἐὰν θέλῃ πτύσαι εἰς τὰ γραφέντα, ἐν αὐτῷ ἐστὶ· καθὼς ἤδη
25 τινὲς εἰς τὴν καρδίαν, τινὲς δὲ καὶ ἐν τῷ στόματι κατελάλησαν ἡμῶν. Συγχωρήσατέ μοι.

ΦΝΒ'

Ἀπόκρισις τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος πρὸς τινὰ τῶν πατέρων ἐρωτήσαντα,

Εἰ χρὴ σφοδρῶ ἐπιτιμίῳ παιδεῦσαι τὸν ἴδιον μαθητὴν ἀντιλέγοντα.

βᾶς πεῖ σὲ κάποιον νὰ γίνει κάτι, φέρει ὅμως ἀντίρρηση ὁ μαθητής, εἶναι φανερὸ ὅτι θέλει νὰ ἐπιβάλλει τὸν λόγο του καὶ νὰ καταργήσει τὸν λόγο τοῦ ἀββᾶ· ἄς διακρίνει λοιπὸν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἀββᾶς τοῦ ὁποίου ὁ λόγος καταργήθηκε ἢ αὐτὸς τοῦ ὁποίου ὁ λόγος ἔγινε.

Ὅποιος λοιπὸν θέλει νὰ κάνει τὸ δικό του θέλημα, εἶναι γιὸς τοῦ διαβόλου· καὶ ὁποιος κάνει τὸ θέλημα αὐτοῦ, κάνει τὸ θέλημα τοῦ διαβόλου· καὶ ἂν αὐτὸς κάνει τὸ θέλημα αὐτοῦ, οὔτε ἔτσι δὲν βρίσκει ἀνάπαυση. Καὶ τί εἶναι τὰ ἐνδιάμεσα, παρὰ ἀνυπακοή, ἢ ὁποία εἶναι ἀπώλεια ψυχῆς;

Ὅποιος λοιπὸν βλέπει τὸν ἑαυτό του νὰ σκανδαλίζεται μετὰ τὸν ἀββᾶ του, ὀφείλει ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπ' αὐτόν, γιὰ νὰ μὴ χάσει τὴν ψυχὴ του καὶ νὰ μὴ βαστάξει τὸ κρῖμα ἄλλων, τοὺς ὁποίους διαστρέφει, ἀφοῦ δὲ γνωρίζει ἂν ἐνέργησε ὁ ἀββᾶς καλῶς ἢ κακῶς, ἀλλὰ σκανδαλίζεται ἀκαίρως ἐξαιτίας τοῦ θελήματός του. Διότι, ἂν καὶ ἔγινε τὸ θέλημά του, κανένας δὲν ἦταν δικαιότερος τοῦ ἀββᾶ του. Ἐὰν ὅμως γνωρίζει τὸ συμφέρον του καλύτερα ἀπὸ τὸν ἀββᾶ του, τότε γιατί συνεχίζει νὰ εἶναι μαθητής αὐτοῦ; Ἄς ἀπομακρυνθεῖ καὶ αὐτὸς καὶ ἄς μαθητεύσει ἄλλους. Μὴ πλανιέσθε ἀπὸ τὸν διάβολο καὶ μείνετε μετὰ τὸ θέλημά σας πρὸς βλάβη σας. Διότι ποτὲ δὲν γίνεται τὸ θέλημά σας· διότι ἢ κακία δὲν ἀναιρεῖ τὴν κακία, ἀλλὰ ὅταν ἀφήνετε τὸ θέλημά σας στὸ Θεό, αὐτὸς ἐνεργεῖ ὅπως θέλει.

Ἐγώ, ἀδελφοί, ὅπως γνωρίζει ὁ Θεός, σᾶς ἔγραψα ἀπὸ συμπάθεια. Ὅποιος λοιπὸν τὰ δέχεται αὐτά, θὰ εἶναι γιὰ σωτηρία του, καὶ ὁποιος δὲν τὰ δέχεται, ἐὰν θέλει νὰ φτύσει στὰ γραπτὰ εἶναι στὸ χέρι του, ὅπως ἤδη μετὰ κατηγορήσαν μερικοὶ μετὰ τὴν καρδιὰ καὶ μερικοὶ μετὰ τὸ στόμα. Συγχωρέστε με.

552

Ἀπόκριση τοῦ ἰδίου μεγάλου Γέροντα πρὸς κάποιον ἀπὸ τοὺς πατέρες ποὺ ἐρώτησε,

Ἐὰν πρέπει νὰ παιδεύει μετὰ βαρεῖα τιμωρία τὸν μαθητὴ του ὅταν ἀντιλέγει.

Ἀπόκρισις

Α δελφὲ ἀγαπητέ, γινῶθι τὸν καιρόν, ὅτι πονηρός ἐστιν· ἐπεὶ καλὴ καὶ θαυμαστὴ ἡ παιδεία καὶ πολλὰς ἔχει μαρτυρίας· φησὶ γάρ, «ὃν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει»· καὶ 5 πάλιν, «μακάριος ἄνθρωπος, ὃν ἂν παιδεύσῃ Κύριος» καὶ τὰ λοιπά. Ὁ ἀδελφὸς ὑπὸ τῆς σκληροκαρδίας πολεμεῖται, ἀλλὰ βάστασον καὶ συγκοπίασον αὐτῷ καὶ «ἐλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον» κατὰ τὸν τοῦ Ἀποστόλου λόγον, καὶ ἐὰν δέξηται ταύτην τὴν παιδείαν, πάλιν ἀνακτᾶται· ἐξύπνισον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ 10 βαθυτάτου ὕπνου τῆς σκληροκαρδίας. Ἐὰν γὰρ παχυνθῇ τὸ τῶν ἀκανθῶν κώδιον αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ πένθος μέγα καὶ ἀφόρητον· ἐὰν δὲ κοπιάσῃ ἀνασπᾶσαι τὰς ἀκάνθας ἕως εἰσὶ βοτάναι, δύναται διὰ τάχους ἀπαλλαγῆναι τοῦ τοιούτου πάθους· ἐὰν δὲ σκληρυνθῇ τὸ ἀκάνθιον, κόπῳ καὶ μόχθῳ μετὰ πόνων ἀνασπᾶ- 15 ται. Εἶπε οὖν αὐτῷ προσέχειν ἑαυτῷ σπουδαίως.

ΦΝΓ'**Ἀπόκρισις**

Τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος πρὸς ἀδελφὸν τὴν τεκτονικὴν ἐργαζόμενον ἐν τῷ κοινοβίῳ καὶ ὑπὸ διαφόρων λογισμῶν πολεμούμενον, καὶ ἐνθυμηθέντα, ὅτι 'οὐδὲν ὠφελοῦμαι ᾧδε, οὐδὲ ἔσχον ἐνταῦθά τινα βοήθειαν'.

Α δελφέ, ἡμεῖς ἐσμεν οἱ μὴ θέλοντες εὐλυτῶσαι ἀπὸ κακῶν ἡμερῶν καὶ δεινῶν θλίψεων· δύο γὰρ χαρίσματα δέδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις, δι' ὧν δύνανται σωθῆναι καὶ λυτρωθῆναι πάντων τῶν παθῶν τοῦ παλαιοῦ ἀν- 25 θρώπου, ταπεινῶσιν καὶ ὑπακοήν· καὶ οὐχ ἀρπάζομεν αὐτάς, οὐδὲ θέλομεν εἰς αὐτάς πολιτεύεσθαι, οὐδὲ παρελθεῖν δι' αὐτῶν, ἵνα εὕρωμεν βοήθειαν καὶ ρυσθῶμεν ἀπὸ κακῶν καὶ κολληθῶ-

38. Ἐβρ. 12,6.

39. Ψαλμ. 93,12.

Αγαπητὲ ἀδελφέ, κατανόησε τὸν καιρὸ, διότι εἶναι πονηρός. Πράγματι εἶναι καλὴ καὶ θαυμαστὴ ἡ παιδεία καὶ ἔχει πολλὰς μαρτυρίες· διότι λέγει, «ὁ Κύριος παιδεύει ὅποιον ἀγαπᾷ»³⁸ καὶ πάλι, «μακάριος ὁ ἄνθρωπος ποῦ θὰ τὸν παιδεύσει ὁ Κύριος»³⁹ καὶ τὰ λοιπὰ. Ὁ ἀδελφὸς πολεμεῖται ἀπὸ τῆ σκληροκαρδία· ἀλλὰ ἐσὺ βάσταξε καὶ συγκοπίασε μαζί μ' αὐτὸν καὶ «ἔλεγξε, ἐπιτίμησε, παρακάλεσε»⁴⁰ σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ Ἀποστόλου· καὶ ἂν θὰ δεχθεῖ αὐτὴν τὴν παιδεία, πάλι ἀνακτᾶται· ξύπνισέ τον ἀπὸ τὸν βαθύτατο ὕπνο τῆς σκληροκαρδίας. Διότι, ἂν παχύνει τὸ στρῶμα τῶν ἀκανθῶν του, θὰ ὑπάρξει σ' αὐτὸν μεγάλο καὶ ἀφόρητο πένθος· ἂν κοπιᾶσει νὰ ἀποσπᾶσει τὰ ἀκάνθια ὅταν εἶναι ἀκόμη βότανα, μπορεῖ γρήγορα ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος. Ἐὰν ὁμως σκληρύνει τὸ ἀκάνθι, ἀποσπᾶται μὲ κόπο, μόχθο καὶ μὲ πόνους. Πὲς λοιπὸν σ' αὐτὸν νὰ προσέχει πολὺ σοβαρὰ τὸν ἑαυτό του.

553

Ἀπόκριση

Τοῦ ἰδίου μεγάλου Γέροντα πρὸς τὸν ἀδελφὸ ποῦ ἀσκοῦσε τὴν ξυλουργικὴ τέχνη στὸ κοινόβιο καὶ πολεμοῦνταν ἀπὸ διαφόρους λογισμούς, καὶ σκέφθηκε ὅτι 'καθόλου δὲν ὠφελοῦμαι ἐδῶ, οὔτε ἔλαβα ἐδῶ καμμιά βοήθεια'.

Αδελφέ, ἐμεῖς εἴμαστε ποῦ δὲν θέλομε νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὶς κακὲς ἡμέρες καὶ ἀπὸ τὶς φοβερὲς θλίψεις· διότι ὁ Θεὸς ἔχει δώσει στοὺς ἀνθρώπους δύο χαρίσματα, μὲ τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ σωθοῦν καὶ νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ὑπακοή· ἐμεῖς ὁμως δὲν τὶς ἀρπάζομε, οὔτε θέλομε νὰ ζήσομε μ' αὐτές, οὔτε νὰ περάσομε μ' αὐτές γιὰ νὰ βροῦμε βοήθεια, ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ νὰ προσκολληθοῦμε μ'

μεν δι' αὐτῶν τῷ μεγάλῳ ἰατρῷ Ἰησοῦ, τῷ δυναμένῳ ἡμᾶς θε-
ραπεῦσαι ἀπὸ τῆς φλεγμονῆς αὐτῶν.

Τί ἀποτίθης πάντα τὰ κακὰ ἐν τῷ ταμείῳ σου καὶ ταράττη
καὶ ἀδημονεῖς; Παῦσαι τοῦ εἶναι ὀργίλος, θυμώδης τε καὶ φθο-
5 νερός. Γνωῖθι ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἄτιμοι καὶ οὐκ ἔντιμοί εἰσιν. Ἄφες
πάσας τὰς στραγγαλλιάς καὶ κάμψον τὸν αὐχένα τῇ ταπεινώσει
καὶ ὑπακοῇ, καὶ εὐρίσκεις ἔλεος. Ἐὰν μετὰ ταπεινώσεως καὶ
ὑπακοῆς ποιήσης ὅ,τι ἀκούεις, οὐ μόνον τὸ ἔργον ὃ νῦν ποιεῖς
κατευοδοῖ ὁ Κύριος εἰς τὰς χεῖράς σου, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἔργα
10 σου κατευοδοῖ, ὁδὸν γὰρ τῶν φοβουμένων αὐτὸν φυλάττει καὶ
σκεπάζει τὰς πορείας αὐτῶν.

Τί δυσχεραίνεις; τί φιλονεικεῖς; Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ συναν-
τιλαμβάνεταιί σου, ἐὰν προσκαρτερήσης τῇ τοῦ Θεοῦ ὑπομονῇ.
Ἀπόθανε, ταλαίπωρε, ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου. Εἶπε τῷ λο-
15 γισμῷ· 'Τίς εἰμι ἐγώ; γῆ καὶ σπονδὸς καὶ κύων'. Εἶπέ, 'καθά-
παξ πρᾶγμα οὐκ ἔχω'. Τί μαντεύεις σεαυτῷ ἀπώλειαν καὶ οὐ
φοβῆ τὸν Θεόν; Οὐκ αἰσχύνῃ λέγων, 'οὐκ ἔλαβον ὧδε βοή-
θειαν'; Τυφλοῖ ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου φέρων σε εἰς ἀχαρι-
στίαν, ὅτι οὐκ ὠφελῆ ἐν τῷ ἀγίῳ τόπῳ τούτῳ. Ἀσύνετε ἄν-
20 θρωπε, εἰ μὴ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ ἅγιοι εὐχαι τῶν ἐνταῦθα
ἀγίων διεφύλαττόν σε, ποῦ εἶχες εἶναι, ἀλλ' ἢ εἰς τὸ σκότος τὸ
ἐξώτερον; Ποῦ εἶχες ὠφελῆθῆναι οὕτως; Οὐδαμοῦ. Ἄλλ' ὁ διά-
βολος, θέλων ἀπαλλοτριῶσαί σε τῆς τῶν ἀγίων γνησιότητος,
σκέπης τε καὶ ὠφελείας, σπεῖρει εἰς σὲ σπὸρον θανάτου εἰς
25 ἀπώλειαν, ἵνα τελείως ἔλθῃς εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν
τῆς ἀληθείας καὶ σπαράξωσι τὴν ἀμνάδα, τὴν ψυχὴν λέγω.

Μὴ πρόσχης τινὶ ἐξουθενῶν ἢ ἐκμυκτηρίζων· σὲ γὰρ παγι-
δεύουσιν ἐν τούτοις, σὲ τaráσσοντες, σὲ βλάπτουσιν, ἐξώρισάν
σε ποιοῦντες ἀπὸ γαλήνης καὶ εἰρήνης, εὐσταθείας τε καὶ συνέ-
30 σεως καὶ παντὸς ἀγαθοῦ. Ἄφες ταῦτα καὶ ἀκολούθει τοῖς λό-
γοις μου, καὶ βαστάζω σου τὸ φορτίον, καὶ εὐρίσκεις βοήθειαν
καὶ ἔλεος καὶ σωτηρίαν τῇ ψυχῇ σου.

αὐτὲς στὸν μεγάλο γιατρό Ἰησοῦ, πὺ μπορεῖ νὰ μᾶς θεραπεύσει ἀπὸ τὴ φλεγμονή τους.

Γιατί ἀποθέτεις ὅλα τὰ κακὰ στὸ ταμεῖο σου καὶ ταραζέσαι καὶ ἀδημονεῖς; Παῦσε νὰ εἶσαι ὀργίλος καὶ θυμώδης καὶ φθονερός. Μάθε ὅτι οἱ τέτοιοι ἄνθρωποι εἶναι ἄτιμοι καὶ δὲν εἶναι ἔντιμοι· ἄφησε ὅλες τὶς στριγγλιές καὶ σκύψε τὸν αὐχένα μὲ ταπείνωση καὶ ὑπακοή, καὶ θὰ βρεῖς ἔλεος. Ἐὰν κάνεις μὲ ταπείνωση καὶ ὑπακοή ὅ,τι ἀκούς, ὄχι μόνο τὸ ἔργο πὺ κάνεις τώρα θὰ τὸ βοηθήσει ὁ Κύριος στὰ χέρια σου, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἔργα σου θὰ τὰ βοηθεῖ, διότι φυλάγει τὸν δρόμο ἐκείνων πὺ τὸν φοβοῦνται καὶ προστατεύει τὶς πορεῖες τους.

Γιατί δυσανασχετεῖς; γιατί φιλονεικεῖς; Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ θὰ ἔρθει σὲ σένα, ἐὰν θὰ μείνεις προσηλωμένος στὴν ὑπομονὴ τοῦ Θεοῦ. Πέθανε, ταλαίπωρε, ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο. Πές στὸ λογισμό σου· 'Ποιός εἶμαι ἐγώ; χῶμα καὶ στάχτη⁴¹ καὶ σκύλος'. Πές, 'δὲν ἔχω τίποτα ἀπολύτως'. Γιατί μαντεύεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου ἀπώλεια καὶ δὲν φοβᾶσαι τὸν Θεό; δὲν ντρέπεσαι νὰ λές, 'δὲν ἔλαβα ἀπὸ δῶ βοήθεια'; 'Ὁ Σατανᾶς τυφλώνει τὴν καρδιά σου ὀδηγώντας σε σὲ ἀχαριστία, ὅτι τάχα δὲν ὠφελήθηκες σ' αὐτὸν τὸν ἅγιο τόπο. Ἀσύνετε ἄνθρωπε, ἐὰν τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἅγιες προσευχὲς τῶν ἐδῶ ἁγίων δὲν σὲ φύλαγαν, πὺ θὰ ἦσουν, παρὰ στὸ ἐξώτερο σκότος; Ποῦ θὰ μπορούσες νὰ ὠφεληθεῖς τόσο; Πουθενά. Ἀλλὰ ὁ διάβολος, θέλοντας νὰ σὲ ἀποξενώσει ἀπὸ τὴ γνησιότητα καὶ τὴν προστασία καὶ τὴν ὠφέλεια τῶν ἁγίων, σπείρει σὲ σένα σπόρο θανάτου γιὰ τὴν ἀπώλεια, γιὰ νὰ ἔλθεις ἐντελῶς στὰ χέρια αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀλήθειας καὶ νὰ σπαράξουν τὴν ἀμνάδα, δηλαδὴ τὴν ψυχὴ.

Νᾶ μὴ προσέχεις κάποιον ἐξουθενώνοντα ἢ ἐμπαίζοντάς τον· διότι ἐσένα παγιδεύουν μ' αὐτὰ ταραζοντάς σε, ἐσένα βλάπτουν, ἐσένα ἐξόρισαν ἀπομακρύνοντάς σε ἀπὸ τὴ γαλήνη, τὴν εἰρήνη, τὴν εὐστάθεια, τὴ σύνεση καὶ κάθε ἀγαθό. Ἄφησε αὐτὰ καὶ ἀκολούθησε τὰ λόγια μου, καὶ ἐγὼ θὰ βαστάζω τὸ φορτίο σου· καὶ θὰ βρεῖς βοήθεια καὶ ἔλεος καὶ σωτηρία γιὰ τὴν ψυχὴ σου.

Κόπω σωζόμεθα, ἀδελφέ. Ἀναγκαίως δὲ φύλαξον μὴ εἰπεῖν· 'Τί τοῦτο; διατί τοῦτο; διατί οὐκ ἔχω τὰ ἴσα τῶνδε ἢ τῶνδε;' Τὸ μικρὸν ἐργόχειρον ποίει ἐπιμελῶς μετὰ φόβου Θεοῦ, ὑπὲρ οὗ οὐ μικρὸν ἔχεις τὸν μισθόν. Καὶ μὴ ἀπελπίσης σεαυτοῦ· ἢ χαρὰ γὰρ τοῦ διαβόλου ἐστὶν αὕτη, εἰς ἣν μὴ δώῃ αὐτῷ ὁ Θεὸς χαρῆναι, ἀλλὰ θρηνηῆσαι μᾶλλον ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ σου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΦΝΔ'

Ἐρώτησις

10 Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα.

Ὁ λογισμὸς λέγει μοι ὅτι, 'Εἰ θέλεις σωθῆναι, ἐξελθε ἀπὸ τοῦ κοινοβίου καὶ ἄσκει σιωπὴν, ἣν εἶπον οἱ πατέρες· οὐκ ὠφελοῦμαι γὰρ εἰς τὴν τεκτονικὴν ταύτην τέχνην· πολλὴ γὰρ ἐξέρχεται μοι ἐκ ταύτης ταραχὴ καὶ θλίψις'.

15 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, καὶ ἤδη σοι ἐδηλώθη ὅτι οὐ συμφέροι σοι ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ κοινοβίου. Καὶ νῦν λέγω σοι ὅτι, ἐὰν ἐξέλθῃς, εἰς πτώσιν ἔρχῃ. Λοιπὸν σὺ οἶδας τί ποιεῖς. Εἰ δὲ μετὰ ἀληθείας σωθῆναι θέλεις, κτῆσαι ταπεινώσιν, ὑπακοὴν καὶ ὑποταγὴν, τουτέστι τὸ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα, καὶ ζῆς ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Περὶ δὲ ἧς λέγουσιν οἱ πατέρες σιωπῆς, οὐκ οἶδας τί ἐστίν, οὐδὲ πολλοί· οὐ γὰρ τὸ σιωπῆσαι στόματί ἐστὶν αὕτη ἢ σιωπή. Ἔστι γὰρ ἄνθρωπος λαλῶν μυρίους λόγους χρησίμους καὶ σιωπῆ αὐτῷ λογίζεται, καὶ ἔστιν ἄλλος λαλῶν ἕνα λόγον ἀργὸν καὶ εἰς καταπάτησιν λογίζεται αὐτῷ τῶν τοῦ Σωτῆρος μαθημάτων· αὐτὸς γὰρ εἶπεν ὅτι «μέλλετε δώσειν λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρί-

Μὲ κόπο θὰ σωθοῦμε, ἀδελφέ. Μὲ κάθε προσπάθεια φυλάξου νὰ μὴ πείς· 'Τί εἶναι αὐτό; γιατί τοῦτο; γιατί δὲν ἔχω τὰ ἴσα μὲ αὐτοὺς ἢ ἐκείνους;' Κάμνε τὸ μικρὸ ἐργόχειρο μὲ ἐπιμέλεια καὶ φόβο Θεοῦ, γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν θὰ ἔχεις μικρὴ ἀμοιβή. Καὶ μὴ ἀπελπισθεῖς, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ χαρὰ τοῦ διαβόλου. Εἶθε νὰ μὴ δώσει ὁ Θεὸς νὰ δοκιμάσει αὐτὴ τὴ χαρὰ ὁ διάβολος, ἀλλὰ νὰ θρηνήσει μᾶλλον γιὰ τὴ σωτηρία σου, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο

554

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα.

Ὁ λογισμὸς μου λέγει· "Ἄν θέλεις νὰ σωθεῖς, βγὲς ἀπὸ τὸ κοινόβιο καὶ ἄσκησε τὴ σιωπή, τὴν ὁποία εἶπαν οἱ πατέρες· διότι δὲν ὠφελοῦμαι σ' αὐτὴν τὴν ξυλουργικὴ τέχνη, καθόσον πολλὴ ταραχὴ καὶ θλίψη μου ἔρχεται ἀπὸ αὐτή'.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αδελφέ, καὶ ἤδη σοῦ δηλώθηκε ὅτι δὲν σοῦ συμφέρει νὰ φύγεις ἀπὸ τὸ κοινόβιο. Καὶ τώρα σοῦ λέγω ὅτι, ἂν φύγεις, ὀδηγεῖσαι σὲ πτώση. Ἐσὺ λοιπὸν γνωρίζεις τί θὰ κάνεις. Ἐὰν ὅμως θέλεις πραγματικὰ νὰ σωθεῖς, ἀπόκτησε ταπείνωση, ὑπακοή καὶ ὑποταγή, δηλαδή νὰ κόψεις τὸ θέλημά σου, καὶ θὰ ζήσεις καὶ στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ.

Ὅσο γιὰ τὴ σιωπὴ γιὰ τὴν ὁποία ὁμιλοῦν οἱ πατέρες, δὲν γνωρίζεις τί εἶναι αὐτή, οὔτε οἱ πολλοὶ γνωρίζουν· διότι αὐτὴ ἡ σιωπὴ δὲν εἶναι τὸ νὰ σιωπήσεις μὲ τὸ στόμα. Πράγματι ὑπάρχει ἄνθρωπος ποὺ λέγει μύρια χρήσιμα λόγια καὶ θεωρεῖται σιωπὴ γι' αὐτόν· καὶ ὑπάρχει ἄλλος ποὺ λέγει ἓνα ἀργὸ λόγο καὶ θεωρεῖται σὰν καταπάτηση τῶν μαθημάτων τοῦ Σωτήρα ἀπὸ αὐτόν· διότι αὐτὸς εἶπε ὅτι «πρόκειται νὰ δώσετε λόγο

σεως ὑπὲρ παντὸς ἀργοῦ λόγου ἐκπορευομένου ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν». Καὶ ἐπειδὴ λέγεις, ὅτι 'οὐκ ὠφελοῦμαι εἰς τὴν τεκτονικὴν'; πείσθητί μοι, ἀδελφέ, εἰ ὠφελεῖ οὐκ οἶδας, ἀλλὰ χλευάσματά εἰσι δαιμόνων, καὶ δεικνύουσι τῷ λογισμῷ σου εἴ τι θέλουσι, πρὸς τὸ στῆσαι τὸ θέλημά σου καὶ παρακοῦσαι τῶν πατέρων σου. Ὁ γὰρ θέλων ἐπιστῆναι τῇ ἀληθείᾳ, ἐρωτᾷ τοὺς πατέρας, 'εἰ ὠφελοῦμαι ἢ βλάπτομαι', καὶ πρὸς ὃ λέγουσι πιστεύει καὶ ποιεῖ ὃ ὠφελεῖ. Πολλοὶ ἔδωκαν μισθάρια ἵνα ὑβρισθῶσι καὶ μάθωσιν ὑπομονήν, καὶ σὺ ἄνευ τοῦ κέρματός σου μανθάνεις ὑπομονήν, τοῦ Κυρίου λέγοντος «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν». Εὐχαριστήσαι ὀφείλομεν τῷ θλίβοντι ἡμᾶς, ὅτι δι' αὐτοῦ κτώμεθα ὑπομονήν. Καλῶς κάθη, μὴ πειράσῃ σε ὁ διάβολος.

Ὁ Κύριος βοηθήσοι σοι. Ἀμήν.

ΦΝΕ'

15 Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα λέγων.

Ἐπειδὴ ὁ ἀββᾶς πάσχει ἀπολογίαν ὑπὲρ ἐμοῦ, πῶς ὀφείλω ἐρωτᾶν αὐτόν; κελεύεις ποιήσω τόδε τὸ πρᾶγμα;

Ἀπόκρισις

10 **Ι**να μὴ λέγῃς τὸ θέλημα ἐν πράγματι, λέγε· 'Τί κελεύεις ποιήσω;' Ὁ γὰρ ἔχων θέλημα καὶ ἐρωτῶν περὶ τοῦ πράγματος, κᾶν ἐπιτραπῇ ποιῆσαι αὐτό, αὐτὸς βαστάζει τὸν κίνδυνον· ἰδίῳ γὰρ θελήματι ποιεῖ.

ΦΝΣ'

Ἑρώτησις

5 Τί οὖν, ὅτε ἔχω μὲν θέλημα, οὐκ ἠρώτησα δὲ εἰδικῶς

κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως γιὰ κάθε ἀργὸ λόγῳ πού βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα σας»⁴². Καὶ ἐπειδὴ λές, 'δὲν ὠφελοῦμαι στὴν ξυλουργικὴ τέχνη', πιστεψέ με, ἀδελφέ, δὲν γνωρίζεις ἂν ὠφελεῖσαι· ἀλλ' αὐτὰ εἶναι χλευάσματα δαιμόνων καὶ δείχνουν στὸ λογισμό σου ὅ,τι θέλουν, γιὰ νὰ στήσεις τὸ δικό σου θέλημα καὶ νὰ παρακούσεις τοὺς πατέρες σου. Διότι αὐτὸς πού θέλει νὰ γνωρίσει τὴν ἀλήθεια ἐρωτᾷ τοὺς πατέρες, 'ἂν ὠφελοῦμαι ἢ βλάπτομαι', καὶ πιστεύει σ' αὐτὸ πού λένε καὶ κάνει αὐτὸ πού ὠφελεῖ. Πολλοὶ ἔδωσαν μισθοὺς γιὰ νὰ ὑβρισθοῦν καὶ νὰ μάθουν τὴν ὑπομονὴ καὶ σὺ μαθαίνεις τὴν ὑπομονὴ χωρὶς τὸ νόμισμά σου, τὴ στιγμὴ πού ὁ Κύριος λέγει «μὲ τὴν ὑπομονὴ σας θὰ ἀποκτήσετε τίς ψυχές σας»⁴³. Ὅφειλομε νὰ εὐχαριστήσομε αὐτὸν πού μᾶς θλίβει, διότι ἀποκτοῦμε δι' αὐτοῦ ὑπομονή· κάθησε σωστὰ, καὶ δὲ θὰ σὲ πειράξει ὁ διάβολος.

Εἶθε νὰ σὲ βοηθήσει ὁ Κύριος. Γένοιτο.

555

Ἑρώτηση

Ἄδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα καὶ τοῦ εἶπε.

Ἐπειδὴ ὁ ἀββᾶς μοῦ ζητᾷ ἀπολογία, πῶς ὀφείλω νὰ τὸν ἐρωτῶ; διατάζεις νὰ τὸ κάνω αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;

Ἀπόκριση

Γιὰ νὰ μὴ λές τὸ θέλημά σου σὲ κάποιο πρᾶγμα, λέγε· 'Τί προστάζεις νὰ κάνω;' Διότι αὐτὸς πού ἔχει θέλημα σ' ἓνα κάποιο πρᾶγμα καὶ ἐρωτᾷ γι' αὐτὸ, κι ἂν τοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ τὸ κάνει, αὐτὸς ὁ ἴδιος βαστάζει τὸν κίνδυνο· διότι τὸ κάνει μὲ τὸ δικό του θέλημα.

556

Ἑρώτηση

Τί γίνεται ὅμως, ὅταν ἔχω βέβαια θέλημα, δὲν ἐρώτησα

περὶ τοῦ πράγματος, ἄλλ' αὐτὸς ὁ ἀββᾶς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπέ-
 τρεψέ μοι ποιῆσαι αὐτό; Μῆ λογίζηται μοι εἰς θέλημα;

Ἀπόκρισις

5 **Ε** ἰπὲ αὐτῶ ὅτι, Ἔχω θέλημα εἰς αὐτό· τί οὖν κελεύεις;
 Καὶ ἐὰν εἶπῃ σοι ποιῆσαι αὐτό, θελήματι αὐτοῦ εὐρί-
 σκεται, ἐὰν δὲ ἄλλο σοι παράσχη ἔργον, μετὰ χαρᾶς
 τοῦτο κατάδεξαι.

ΦΝΖ'

Ἐρώτησις

0 **Ε**ἰ δὲ ὅτε οὐκ ἔχω θέλημα εἰς αὐτό, ἀλλὰ νομίζων θερα-
 πεύειν τὸν ἀββᾶν, εἶπω αὐτῶ περὶ τούτου, εἰδὼς ὅτι ἡδέ-
 ως ἔχει αὐτὸ γενέσθαι, ἦγουν ἐγὼ ἔτυχον ἐπιτραπεῖς αὐτὸ
 ποιῆσαι καὶ οὐκ ἔτελειώθη, καὶ ὑπέμνησα ἵνα τελειωθῆ,
 μὴ καὶ τοῦτο ἄτοπον;

Ἀπόκρισις

5 **Κ** ἀλλιόν ἐστι τὸ ἀναμεῖναι ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ· ἐὰν δὲ
 βλέπῃς αὐτὸν ἀποροῦντα τίνι ἐπιτρέψαι καὶ εἶπῃς
 αὐτῶ, θέλων αὐτὸν θεραπεῦσαι, οὐκ ἔστιν ἄτοπον. Εἰ
 δὲ καὶ σὺ ἐπετράπῃς τι ποιῆσαι καὶ οὐκ ἔτελείωσας αὐτό, ὑπό-
 μνησον ὅτι ἀτελές ἐστι, καὶ ἕως τούτου· καὶ οὐχ εὐρίσκη ἔχων
 ἢ θέλημα ἐν πράγματι.

ΦΝΗ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ λέγει ἡ Γραφή, «ἐὰν ἐπαναβῆ σοι ὁ λογισμὸς τοῦ
 ἐξουσιάζοντος, τόπον σου μὴ ἀφής», τί ἐστι τοῦτο:

ὁμως εἰδικὰ γιὰ τὸ πρᾶγμα αὐτό, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ ἀββᾶς ἀπὸ μόνος τοῦ μου ἐπέτρεψε νὰ τὸ κάνω; Μήπως θεωρεῖται αὐτὸ σὰν θέλημά μου;

Ἀπόκριση

Π ἔς τοῦ ἀββᾶ: “Ἐχω θέλημα σ’ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· τί λοιπὸν διατάξεις;” Καὶ ἂν σοῦ πεῖ νὰ τὸ κάνεις αὐτό, γίνεται μὲ τὸ θέλημά του· ἂν ὁμως σοῦ δώσει ἄλλο ἔργο, καταδέξου το μὲ χαρὰ.

557

Ἑρώτηση

Ἐὰν ὁμως ὅταν δὲν ἔχω θέλημα σ’ αὐτό, ἀλλὰ, νομίζοντας ὅτι ὑπηρετῶ τὸν ἀββᾶ, τοῦ πῶ γι’ αὐτό, γνωρίζοντας ὅτι εὐχαριστεῖται νὰ γίνῃ αὐτό, ἢ ἔτυχε ν’ ἀνατεθεῖ σ’ ἐμένα νὰ τὸ κάνω καὶ δὲν τελείωσε καὶ ὑπενθύμισα γιὰ νὰ τελειώσει, μήπως εἶναι ἄτοπο καὶ αὐτό;

Ἀπόκριση

Ε ἶναι καλύτερο τὸ νὰ περιμένεις νὰ ἀκούσεις ἀπὸ αὐτόν· ἐὰν ὁμως τὸν βλέπεις ν’ ἀπορεῖ σὲ ποιὸν νὰ τὸ ἀναθέσει καὶ τοῦ πεῖς, θέλοντας νὰ τὸν ὑπηρετήσεις, δὲν εἶναι ἄτοπο. Ἄν πάλι καὶ σὺ ἀνέλαβες νὰ κάνεις κάτι καὶ δὲν τὸ τελείωσες, ὑπενθύμισε ὅτι εἶναι ἀτελές, καὶ ν’ ἀρκεσθεῖς σ’ αὐτὸ μόνο· δὲν βρίσκεται τότε νὰ ἔχεις θέλημα σὲ κάτι.

558

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ἡ Γραφή λέγει, ‘ἐὰν ὁ λογισμὸς τοῦ ἐξουσιαστῆ ἀνεβεῖ ἐπάνω σου, μὴ ἀφήνεις τὸν τόπο σου’, τί σημαίνει αὐτό;

Ἀπόκρισις

Αντὶ τοῦ μὴ συγχωρήσης αὐτῷ ἐπιβῆναί σοι, μήτε λάλει μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ φεῦγε πρὸς τὸν Θεόν. Ἐὰν γὰρ θέλῃς δοῦναι αὐτῷ ἀπόκρισιν, εὐρίσκεις ἀδολεσχίαν καὶ
5 κωλύει σε ἀπὸ τῆς θερμότητος τῆς εὐχῆς.

ΦΝΘ'**Ἐρώτησις**

Ἄδελφός ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα.

Ἐὰν ἀκούσω περὶ τινος ὅτι κακῶς με λέγει, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

10 **Ε**ὐθέως ἀνάστα καὶ ποιήσον εὐχὴν πρῶτον ὑπὲρ ἐκείνου, καὶ οὕτως ὑπὲρ σευατοῦ, λέγων· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον τόνδε τὸν ἀδελφὸν καὶ ἐμὲ τὸν ἀχρεῖον δοῦλόν σου, καὶ σκέπασον ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, εὐχαῖς τῶν σῶν ἀγίων. Ἀμήν'.

ΦΞ'**15 Ἐρώτησις**

Ἐὰν τις βάλῃ ἀρχὴν τοῦ καταλαλεῖν τινος καὶ νήψη, τί ὀφείλει ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ὰν ἀρξῆται τις καταλαλεῖν, ὀφείλει ταχέως κόψαι καὶ μεταγαγεῖν τὸν λόγον εἰς ἐπωφελεῆ ὁμιλίαν καὶ μηδὲ ἐν αὐτῇ χρονίσει, ἵνα μὴ πάλιν ἐκ τῆς πολυλογίας ἐμπέσῃ εἰς καταλαλιάν.

Ἀπόκριση

Αὐτὸ λέγεται μὲ τὴν ἔννοια νὰ μὴ τοῦ ἐπιτρέψεις νὰ ἀνεβῆ ἔπάνω σου, οὔτε νὰ μιᾶς μ' αὐτόν, ἀλλὰ νὰ καταφύγεις στὸν Θεό. Διότι, ἐὰν θέλεις νὰ τοῦ δώσεις ἀπάντηση, θὰ βρεῖς φλυαρία ποὺ θὰ σὲ ἐμποδίσει ἀπὸ τὴ θερμότητα τῆς προσευχῆς.

559

Ἑρώτηση

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα.

Ἐὰν ἀκούσω γιὰ κάποιον ὅτι μὲ κακολογεῖ τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Αμέσως νὰ σηκωθείς καὶ νὰ κάνεις προσευχὴ πρῶτα ὑπὲρ ἐκείνου καὶ ἔπειτα ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου, λέγοντας: 'Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησε αὐτόν τὸ ἀδελφὸ καὶ ἐμένα τὸν ἀχρεῖο δοῦλο σου, καὶ προστάτεψέ μας ἀπὸ τὸν πονηρό, μὲ τις προσευχῆς τῶν ἁγίων σου. Γένοιτο'.

560

Ἑρώτηση

Ἐὰν κανεὶς ἀρχίσει νὰ καταλαλεῖ κάποιον καὶ νήψει σὲ κάποια στιγμή, τί ὀφείλει νὰ κάνει;

Ἀπόκριση

Εὰν ἀρχίσει κάποιος νὰ καταλαλεῖ, ὀφείλει νὰ σταματήσει ἀμέσως καὶ νὰ μεταφέρει τὸν λόγο σὲ ἐπωφελεῖ ὁμιλία καὶ οὔτε νὰ παραμείνει πολὺ χρόνο σ' αὐτήν, γιὰ νὰ μὴ πέσει πάλι ἀπὸ τὴν πολυλογία στὴν καταλαλιά.

ΦΞΑ'

Ἑρώτησις

Ἐάν τις μὴ καταλαλῆ τινος, ἠδέως δὲ ἀκούῃ τῆς καταλαλιᾶς, μὴ κατακρίνεται ἐκ τούτου;

Ἀπόκρισις

5 **Κ** αὶ τὸ ἀκοῦσαι ἠδέως καταλαλιᾶς, καὶ αὐτὸ καταλαλιά ἐστι καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει κατάκρισιν.

ΦΞΒ'

Ἑρώτησις

Ἡ ἀκηδία πόθεν γίνεται, καὶ τί δεῖ ποιῆσαι ταύτης ἐφισταμένης;

10 Ἀπόκρισις

Ε στιν ἀκηδία φυσικὴ ἀπὸ ἀδυναμίας, καὶ ἔστιν ἀκηδία ἀπὸ δαίμονος· ἐὰν οὖν θέλῃς δοκιμάσαι αὐτάς, οὕτω δοκίμασον. Ἡ τοῦ δαίμονος ἐφίσταται τινι πρὸ τοῦ καιροῦ τοῦ χριζόντος τῆς ἀναπαύσεως· ὅταν γὰρ βάλῃ τις ἀρχὴν εἰς τὴν ἐργασίαν, πρὸ τοῦ ποιῆσαι τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον αὐτῆς, διώκει τὸν ἄνθρωπον ἐᾶσαι τὸ ἔργον καὶ ἀναστῆναι. Οὐκ ὀφείλει οὖν ἀνέχεσθαι, ἀλλὰ ποιῆσαι εὐχὴν καὶ καθίσει εἰς τὸ ἔργον καὶ ὑπομεῖναι. Βλέπων γὰρ ὁ ἐχθρὸς ὅτι διὰ τοῦτο ποιεῖ τὴν εὐχὴν, παύεται, οὐδὲ γὰρ θέλει δοῦναι ἀφορμὴν προσ-
20 ευχῆς.

Ἡ δὲ φυσικὴ ἀκηδία ἐστίν, ὅτε κοπιᾷ ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ τὴν δύναμιν καὶ ἀναγκάζεται πλέον ἔργον προσθεῖναι· καὶ ἐκ τούτου κατακευάζεται ἡ φυσικὴ ἀκηδία, ἀπὸ ἀδυναμίας σώμα-

561

Ἑρώτηση

Ἐὰν κανεῖς δὲν καταλαλεῖς κάποιον ἀλλὰ ἀκούει εὐχάριστα τὴν καταλαλιά, δὲν κατακρίνεται ἀπὸ αὐτό;

Ἀπόκριση

Καὶ τὸ νὰ ἀκούσει εὐχάριστα τὴν καταλαλιά, καὶ αὐτὸ εἶναι καταλαλιά καὶ ἔχει τὴν ἴδια κατάκριση.

562

Ἑρώτηση

Ἀπὸ ποῦ δημιουργεῖται ἡ ἀκηδία, καὶ τί πρέπει νὰ κάνει κανεῖς ὅταν ἐπέρχεται αὐτή;

Ἀπόκριση

Υπάρχει φυσικὴ ἀκηδία ἀπὸ ἀδυναμία· ὑπάρχει ὁμοίως ἀκηδία καὶ ἀπὸ τὸν δαίμονα. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις νὰ τις δοκιμάσεις αὐτές, δοκίμασέ τες μὲ τὸν ἑξῆς τρόπο. Ἡ ἀκηδία τοῦ δαίμονα ἔρχεται σὲ κάποιον πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ χρειάζεται ἀνάπαυση· ὅταν δηλαδὴ ἀρχίσει κανεῖς τὴν ἐργασία, πρὶν κάνει τὸ τρίτο καὶ τὸ τέταρτο αὐτῆς, παρακινεῖ τὸν ἄνθρωπο ν' ἀφήσει τὸ ἔργο καὶ νὰ σηκωθεῖ. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ τὸ ἀποδέχεται, ἀλλὰ νὰ κάνει προσευχὴ καὶ νὰ καθίσει στὸ ἔργο καὶ νὰ ὑπομείνει. Διότι ὁ ἐχθρὸς, βλέποντας ὅτι γι' αὐτὸ κάνει τὴν προσευχή, σταματᾷ, ἀφοῦ δὲν θέλει νὰ δίνει ἀφορμὴ γιὰ προσευχή.

Ἡ φυσικὴ πάλι ἀκηδία εἶναι, ὅταν κοπιάζει ὁ ἄνθρωπος περισσότερο ἀπὸ τὴ δύναμή του καὶ ἀναγκάζεται νὰ προσθέσει περισσότερο ἔργο· καὶ ἀπὸ αὐτὸ δημιουργεῖται ἡ φυσικὴ ἀκη-

τος. Χρῆ οὖν ἐνταῦθα δοκιμάσαι τὴν δύναμιν καὶ ἀναπαῦσαι τὸ σῶμα κατὰ φόβον Θεοῦ.

ΦΞΓ'

Ἑρώτησις

5 Τί οὖν, ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ τόπος, ἐνθα ἡ τοῦ δαίμονος ἀκηδία γίνεται, καυματηρός ἐστι πάνυ καὶ συμπράττει τῇ ἀκηδία καὶ πλέον βαρεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ οὐ δύναται τοῖς δυσὶν ἀντιστῆναι; ἄρα οὐκ ὀφείλει ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πολέμου ἐκεῖθεν ἀποστῆναι;

Ἀπόκρισις

10 **Κ** αλὸν μὲν ἐστι τὸ ἀγωνίσασθαι μὴ ἀποστῆναι τοῦ τόπου ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου· εἰ δὲ βλέπει ὅτι ἡττᾶται βαρούμενος ἐκ τοῦ κόπου, ἀποστῆ καί, κουφισθεὶς τοῦ ἐνὸς βάρους, ἀγωνίsetαι πρὸς αὐτὴν τὴν ἀκηδίαν, ἐπικαλούμενος τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ τυγχάνει τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας.
15 Τὸ γὰρ δι' αὐτὴν ἀναχωρεῖν, μὴ ὄντος βάρους, ἐκ τοῦ τόπου πλέον βαρεῖ καὶ αὔξει μᾶλλον ὁ πόλεμος, καὶ γίνεται σοι ψυχῆς βλάβη· ἐὰν γὰρ κυριεύσῃ τοῦ ἀνθρώπου, πολλῷ κόπῳ ἀπελευνεται ἐξ αὐτοῦ, κᾶν εὐχαὶ ὑπὲρ αὐτοῦ γίνωνται.

ΦΞΔ'

Ἑρώτησις

20 Ἐὰν νυσταγμὸς ἐξ αὐτῆς γένηται καὶ ἐμποδίζει τῷ προκειμένῳ ἔργῳ, ἄρα ὀφείλει σταθῆναι ἢ μεῖναι καθῆμενος;

δία, ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τοῦ σώματος. Πρέπει λοιπὸν ἐδῶ νὰ δοκιμάσει τὴ δύναμη καὶ ν' ἀναπαύσει τὸ σῶμα κατὰ φόβον Θεοῦ.

563

Ἑρώτηση

Τί γίνεται ὅμως ὅταν καὶ ὁ ἴδιος ὁ τόπος ὅπου γίνεται ἡ ἀκηδία τοῦ δαίμονα εἶναι πολὺ καυματερός καὶ συμπράττει στὴν ἀκηδία καὶ βαραίνει πολὺ τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀντισταθεῖ καὶ στὰ δύο; ἄραγε δὲν πρέπει νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ κεῖ κατὰ τὴν ὥρα τοῦ πολέμου;

Ἀπόκριση

Κ αλὸ εἶναι βέβαια τὸ ν' ἀγωνισθεῖ νὰ μὴ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸν τόπο κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου· ἐὰν ὅμως βλέπει ὅτι νικιέται βαρούμενος ἀπὸ τὸν κόπο, ν' ἀπομακρυνθεῖ· καὶ ἀφοῦ ἀνακουφισθεῖ ἀπὸ τὸ ἓνα βᾶρος, ν' ἀγωνισθεῖ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀκηδία, ἐπικαλούμενος τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ ἐπιτύχει τὴ βοήθεια ἀπ' αὐτόν. Διότι μὲ τὸ ν' ἀπομακρυνθεῖ κανεὶς ἐξαιτίας αὐτῆς, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει βᾶρος, βαρύνεται περισσότερο ἀπὸ τὸν τόπο καὶ αὐξάνεται μᾶλλον ὁ πόλεμος, πρᾶγμα ποὺ ἀποβαίνει πρὸς βλάβη τῆς ψυχῆς· διότι, ἐὰν κυριεύσει τὸν ἄνθρωπο, μὲ πολὺ κόπο ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτόν, κι ἂν ἀκόμη γίνονται προσευχῆς ὑπὲρ αὐτοῦ.

564

Ἑρώτηση

Ἐὰν δημιουργεῖται ἀπὸ αὐτὴν νυσταγμὸς καὶ ἐμποδίζει τὸ προκείμενο ἔργο, ἄραγε ὀφείλει νὰ σταθεῖ ὀρθιος ἢ νὰ μείνει καθιστός;

Ἀπόκρισις

Σ ταθήσεται καὶ μὴ παύσῃ δεόμενος τοῦ Θεοῦ, καὶ καταργεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος διὰ τῆς προσευχῆς.

ΦΞΕ'**Ἑρώτησις**

5 Ὅταν ἐπέλθῃ μοι πονηρὸς λογισμὸς κινεῖται ἡ καρδιά μου μετὰ θυμοῦ πρὸς αὐτόν, ὡς καὶ τῇ φωνῇ κεχρηῆσθαι· συμβαίνει δὲ ὅτε καὶ παρόντων τινῶν τοῦτο ποιῶ· ἄρα καλὸν ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

10 **Ο**ὐκ ἔστι καλὸν οὕτω ποιεῖν, ἵνα μὴ γένηται συνήθεια καὶ εὐρεθῇ εἰς βλάβην τῶν ἀνθρώπων καὶ σκάνδαλον τοῖς ὁρώσι· χρὴ δὲ ἀταράχως ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπελαύνεται.

ΦΞΣ'**Ἑρώτησις**

15 Ἀδελφὸς ἐξελθὼν ἐκ τοῦ κοινοβίου καὶ ἀναλύσας ἐδήλωσε τῷ αὐτῷ γέροντι λέγων.

Ἐπειδὴ ἔπταισα χλευασθεῖς ὑπὸ τῶν δαιμόνων, καὶ τῆς ἐμῆς μητρὸς ἀνεχώρησα καὶ τῆς σκέπης ὑμῶν τῶν πατέρων μου, παρακαλῶ ταγῆναι μετὰ τῶν ἀρχαρίων τῶν μὴ λαβόντων τὸ σχῆμα.

20

Ἀπόκριση

Νὰ σταθεῖ ὀρθίος καὶ νὰ μὴ σταματήσει νὰ παρακαλεῖ τὸν Θεό, καὶ ὁ Κύριος θὰ καταργήσει τὸν νυσταγμὸ μὲ τὴν προσευχή.

565

Ἑρώτηση

Ὅταν μοῦ ἔρθει πονηρὸς λογισμὸς, ἡ καρδιά μου κινεῖται μὲ θυμὸ πρὸς αὐτόν, ὥστε νὰ χρησιμοποιοῦ ἀκόμα καὶ τὴν φωνή· συμβαίνει νὰ τὸ κάνω αὐτὸ καὶ ὅταν εἶναι ἄλλοι παρόντες· ἄραγε εἶναι καλὸ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Δὲν εἶναι καλὸ νὰ ἐνεργεῖς ἔτσι, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ συνήθεια καὶ ἀποβεῖ πρὸς βλάβη τῶν ἀνθρώπων καὶ σκάνδαλο σ' αὐτοὺς ποὺ βλέπουν· πρέπει νὰ ἐπικαλεῖσαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀτάραχα καὶ θὰ φύγει.

566

Ἑρώτηση

Ἀδελφὸς ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ κοινόβιο καὶ ἐπέστρεψε δήλωσε στὸν ἴδιο γέροντα λέγοντας.

Ἐπειδὴ ἔφταιξα χλευασθεῖς ἀπὸ τοὺς δαίμονες, καὶ ἔφυγα ἀπὸ τὴ μητέρα μου, παρακαλῶ νὰ τοποθετηθῶ ὑπὸ τὴν προστασία ὑμῶν τῶν πατέρων μου, μαζὶ μὲ τοὺς ἀρχαρίους ποὺ δὲν ἔλαβαν τὸ σχῆμα.

Ἀπόκρισις

Ενεκεν τοῦ εἶναι σε εἰς τὸν τελευταῖον τόπον, οὐκ ἔστι σὸν τοῦτο ζητῆσαι, ἀλλὰ τῆς δοκιμασίας ἐστὶ τοῦ ἀββᾶ σου· σὸν δέ ἐστι τὸ ἐτοιμάσαι σεαυτὸν εἰς ὑπακοήν.

ΦΞΖ'

5 **Αἴτησίς** τινος τῶν ἡσυχάζόντων πατέρων πρὸς τὸν αὐτὸν γέροντα.

10 Παρακαλῶ σε, πάτερ, εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ὅτι πάνυ κινδυνεύω καὶ ἀπὸ τῆς ραθυμίας μου καὶ ἀπὸ τῆς ὀχλήσεως τοῦ ἐχθροῦ· ἐὰν γὰρ μὴ ὁ Θεὸς διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν παράσχη μοι δύναμιν κἀκεῖνον ἐπιτιμήσῃ, οὐκ οἶδα εἰ ἤξει τὸ σκάφος μου ποτὲ εἰς λιμένα· ἀλλ' ὥσπερ ὁ Μωϋσῆς τοσοῦτον λαὸν ἐξητήσατο μὴ ἀπολέσθαι ἄρδην ἐν τῇ ὀργῇ τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ σύ, ὅσιε πάτερ, αἰτησαι τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν· ὁ Θεὸς γὰρ ἀγαθός ἐστι καὶ φιλεῖ

15 αἰτεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀγίων σωτηρίαν ψυχῶν, καὶ ὑμῖν πρέπουσα ἢ τοιαύτη αἴτησις. Παρεκάλεσον δὲ καὶ τὸν κύριον τὸν ἀββᾶν, ἵνα μὴ οὕτω ... εἰς ἡμᾶς ἴδῃ, ὅτι σφόδρα αὐτὸν ἀγαπῶ, ἀλλὰ καὶ χρήζω τοῦ ἐξ αὐτοῦ στηριγμοῦ.

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ἰ περὶ ἡμῶν τῶν ἐλαχίστων ἔγραψέ σου ἡ ἀγάπη, ὅτι 'οὐ θέλομέν τινα ἀπολέσθαι', τί δὲ λέγεις πρὸς τὸν ὁμῶσαντα εἰς ἑαυτὸν ὅτι, «ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν», περὶ οὗ μαρτυρεῖ λέγων ὁ Ἀπόστολος, «ὃς θέλει πάντα 25 ἄνθρωπον σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»; Ἀδελ-

Ἀπόκριση

Επειδή εἶσαι στὸν τελευταῖο τόπο, δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ σένα νὰ τὸ ζητήσεις αὐτό, ἀλλ' ἀνήκει στὴν κρίση τοῦ ἄββᾶ σου· δικό σου ἔργο εἶναι τὸ νὰ ἐτοιμάσεις τὸν ἑαυτό σου γιὰ ὑπακοή.

567

Παράκληση κάποιου ἀπὸ τοὺς πατέρες ποὺ ἠσύχαζαν πρὸς τὸν ἴδιο γέροντα.

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, προσευχή σου γιὰ μένα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, διότι κινδυνεύω πολὺ καὶ ἀπὸ τὴ ραθυμία μου καὶ ἀπὸ τὴν ἐνόχληση τοῦ ἐχθροῦ· πραγματικὰ ἂν ὁ Θεὸς δὲν μοῦ δώσει δύναμη μὲ τὶς προσευχές σας καὶ δὲν ἐπιτιμήσει ἐκεῖνον, δὲν γνωρίζω ἂν θὰ φθάσει ποτὲ τὸ σκάφος μου στὸ λιμάνι. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ὁ Μωϋσῆς ζήτησε νὰ μὴ χαθεῖ ἐξ ὀλοκλήρου τόσος λαὸς ἀπὸ τὴν ὀργή τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ σύ, ὅσιε πάτερ, παρακάλεσε γιὰ τὴν ἄθλια ψυχὴ μου· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγαθὸς καὶ δέχεται νὰ παρακαλεῖται ἀπὸ τοὺς ἁγίους γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν· καὶ σὲ σᾶς ταιριάζει αὐτὴ ἡ παράκληση. Παρακάλεσε καὶ τὸν κύριο ἄββᾶ, γιὰ νὰ μὴ με παραβλέψει τόσο, ἀλλὰ νὰ μὲ προσέξει, διότι πολὺ τὸν ἀγαπῶ, ἀλλὰ καὶ χρειάζομαι στηριγμὸ ἀπὸ αὐτόν.

Ἀπόκριση

Εὰν ἡ ἀγάπη σου ἔγραψε γιὰ μᾶς τοὺς ἐλάχιστους, ὅτι 'δὲν θέλομε νὰ χαθεῖ κάποιος', τί λὲς γι' αὐτόν ποὺ ὀρκίσθηκε στὸν ἑαυτό του λέγοντας, «ζῶ ἐγώ, λέγει ὁ Κύριος, διότι δὲν θέλω τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψει αὐτὸς καὶ νὰ ζῆσει»⁴⁴, γιὰ τὸν ὁποῖο μαρτυρεῖ ὁ Ἀπόστολος λέγοντας, «ὁ ὁποῖος θέλει νὰ σωθεῖ κάθε ἄνθρωπος

44. Ἰεζ. 33,11.

φέ, μὴ ὀκνήσης προσελθεῖν τῷ Ἰησοῦ λέγων, «ἐπιστάτα, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα». Καὶ βλέπεις τί ποιεῖ κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ἐτύγγανε αὐτῷ λέγων, «Κύριε ὁ Θεός μου, ἔνδειξον τὴν παρὰ σοῦ ἐκδίκησιν ἐν αὐτοῖς, ὅτι πρὸς σὲ ἦρα τὴν ψυχὴν μου».

Περὶ δὲ τοῦ ὑπενεγκεῖν θλίψεις καὶ πειρασμούς, οὐ χρεια γράψαι σοι, γινῶσκοντι τί λέγει ὁ Ἀπόστολος περὶ τούτου καὶ τί ἐστι τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς. Μὴ ἐκκακήσωμεν, ἀγαπητὲ ἀδελφε· καὶ γὰρ ὁ φροντίζων ἡμῶν Κύριος μέγας ἐστὶ προΐστασθαι ἡμῶν· θαρσοποιῶν γὰρ ἡμᾶς ἔλεγεν· «ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβῆσθε». Καὶ πάλιν, «θαρσεῖτε, ἐγὼ νεκίκηκα τὸν κόσμον». Μὴ ἀμελήσωμεν οὖν προσπίπτειν αὐτῷ καὶ παρακαλεῖν αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα· αὐτὸς γὰρ ποιεῖ ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν.

Μιμνήσκου ὅτι ὅπου ὁ κόπος, ἐκεῖ καὶ ὁ μισθός· καὶ ὅπου ἡ δοκιμὴ τοῦ πειρασμοῦ, ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ὁ τῆς νίκης στέφανος· καὶ ὅπου ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ καὶ τὸ ἀνελθεῖν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν σταυρόν, τὸ συμπάσχειν καὶ συνδοξασθῆναι αὐτῷ, τὸ συναποθανεῖν καὶ συζεῖν αὐτῷ. Ὁ ἀνερχόμενος οὖν εἰς τὸν σταυρὸν ἐκουφίσθη ἀπὸ τῆς γῆς, ἀπέθανε τῷ κόσμῳ. Τὰ ἄνω λοιπὸν ὀφείλει φρονεῖν, ὅπου ὁ Χριστὸς ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός.

Περὶ δὲ τοῦ ἀββᾶ εὐξαι, ἵνα σκεπάσῃ αὐτὸν ὁ Κύριος· πολλὰ γὰρ εἰσιν αἱ ὀχλήσεις, ἀλλὰ πιστεύομεν, ὅτι σκεπάζει καὶ βοηθεῖ αὐτῷ ὁ Κύριος. Εἶπον δὲ αὐτῷ ὅτι τόνω ἐχρόνισας, καὶ ἀπελόγησατο ὡς καὶ σὲ ἐπληροφόρησεν.

Ἔνεκεν δὲ τῆς εὐχῆς, οἶδα ὅτι οὐδέν εἰμι, ἀλλὰ καὶ λῦσαι

45. Α' Τμ. 2,4.

46. Λουκᾶ 8,24.

47. Πρβλ. Ψαλμ. 85,4.

καὶ νὰ γνωρίσει τὴν ἀλήθειαν»⁴⁵; Ἀδελφέ μου, νὰ μὴ διστάσεις νὰ καταφύγεις κοντὰ στὸν Ἰησοῦ λέγοντας, «ἐπιστάτη, σῶσε μας, διότι χανόμαστε»⁴⁶. Καὶ βλέπεις τί κάνει κατὰ τῶν ἐχθρῶν· διότι τὸν παρακαλοῦσε καὶ τοῦ ἔλεγε· «Κύριε ὁ Θεὸς μου, δεῖξε τὴν ἐκδίκησή σου σ' αὐτούς, διότι σὲ σένα ὕψωσα τὴν ψυχὴ μου»⁴⁷.

Σχετικὰ μὲ τὸ ὅτι θὰ ὑποφέρεις θλίψεις καὶ πειρασμούς, δὲν χρειάζεται νὰ σοῦ γράψω, ἀφοῦ γνωρίζεις τί λέγει ὁ Ἀπόστολος σχετικὰ μ' αὐτὸ καὶ ποιὸ εἶναι τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς⁴⁸. Ἄς μὴ μικροψυχήσομε, ἀγαπητὲ ἀδελφέ· διότι ὁ Κύριος ποὺ μᾶς φροντίζει εἶναι μεγάλος καὶ προΐσταται ἡμῶν. Δίνοντάς μας θάρρος ἔλεγε, «ἐγὼ εἶμαι, μὴ φοβᾶσθε»⁴⁹· καὶ πάλι, «ἔχετε θάρρος, ἐγὼ ἔχω νικήσει τὸν κόσμον»⁵⁰. Ἄς μὴ ἀμελήσομε λοιπὸν νὰ προσπέσομε σ' αὐτὸν καὶ νὰ παρακαλέσομε τὴν ἀγαθότητά του· διότι αὐτὸς κάνει περισσότερα ἀπὸ ὅσα ζητοῦμε ἢ σκεπτόμαστε.

Νὰ θυμᾶσαι ὅτι ὅπου εἶναι ὁ κόπος, ἐκεῖ εἶναι καὶ ὁ μισθός· καὶ ὅπου εἶναι ἡ δοκιμασία τοῦ πειρασμοῦ, ἐκεῖ εἶναι καὶ τὸ στεφάνι τῆς νίκης· καὶ ὅπου εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ εἶναι καὶ ἡ ἄνοδος μαζί του στὸ σταυρό· τὸ νὰ συμπάσχουμε σημαίνει ὅτι καὶ θὰ συνδοξασθοῦμε μ' αὐτόν· τὸ νὰ συναποθάνομε σημαίνει ὅτι καὶ θὰ ζήσομε μαζί μ' αὐτόν. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἀνεβαίνει στὸ σταυρό, ἀνακουφίσθηκε ἀπὸ τὴ γῆ, πέθανε γιὰ τὸν κόσμον. Ὅφείλει λοιπὸν νὰ φρονεῖ τὰ ἄνω, ὅπου ὁ Χριστὸς βρίσκεται στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα του.

Ὅσο γιὰ τὸν ἀββᾶ, προσευχήσου νὰ τὸν προστατέψει ὁ Κύριος· διότι εἶναι πολλὰς οἱ ἐνοχλήσεις του· ἀλλὰ πιστεύομε ὅτι θὰ τὸν προστατέψει καὶ θὰ τὸν βοηθήσει ὁ Κύριος. Τοῦ εἶπα ὅτι ἄργησες πολὺ, καὶ ἀπολογήθηκε ὅπως σὲ πληροφοροῦρησε.

Ὅσο γιὰ τὴν προσευχὴ γνωρίζω ὅτι δὲν εἶμαι τίποτε, ἀλλὰ

48. Ρωμ. 5,4 καὶ Β' Τιμ. 2,12.

49. Ματθ. 14,27 καὶ Μάρκ. 6,50.

50. Ἰω. 16,33.

τὴν ἀγάπην οὐ δύναμαι. Καὶ αὐτὸς οὖν εὔξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον.

ΦΞΗ'

Δέησις τοῦ ἀββᾶ τοῦ κοινοβίου πρὸς τὸν αὐτὸν γέροντα.

Ἐπειδὴ καιρὸς χαλεπὸς ἐστίν, εὔξαι, πάτερ, ἵνα ὁ Κύριος
 5 αὐτὸν παρενέγκῃ, καὶ ἵνα σκεπασθῶμεν οἱ δοῦλοί σου
 ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν.

Ἀπόκρισις

Εὰν ἀγαθοποιήσωμεν, παραφέρει ὁ Θεὸς τὸν χαλεπὸν
 10 καιρὸν· εἰ δὲ πάλιν προσθῶμεν κακά, σωρεύομεν
 ἡμῖν αὐτοῖς πρὸ καιροῦ τὴν ἀπώλειαν· ὑμεῖς δὲ εἰάν
 μείνητε ἐν τῷ ἀγαθῷ, πέμπει ὁ Θεὸς τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ
 σφραγίζει ὑμᾶς, ὥστε τὸν ἐρχόμενον καὶ βαστάζοντα τὴν ρομ-
 φαίαν παρελθεῖν ὑμᾶς εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ΦΞΘ'

Δέησις τῶν ἐν τῷ κοινοβίῳ ἡσυχάζόντων πατέρων πρὸς τὸν
 15 μέγαν Γέροντα περὶ τοῦ κόσμου.

Ἐπειδὴ κινδυνεύει ὁ κόσμος, παρακαλοῦμέν σε πάντες,
 δεήθητι τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος, ἵνα ἀνῆ τὴν χεῖρα καὶ
 ἀποστρέψῃ εἰς τὸν κολεὸν τὴν ρομφαίαν. Στήθι ἀναμέσον
 τῶν πεπτωκότων καὶ τῶν ζῶντων μετὰ τοῦ ἀγίου σου
 20 θυμιάματος καὶ παῦσον τὸν ὀλοθρευτήν. Ἀνέγειρον τὸ
 ἅγιον θυσιαστήριον ἐν τῇ ἄλλῃ τῇ ἀγίᾳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ
 παύσεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Καὶ δεόμεθά σου καὶ παρα-
 καλοῦμεν, οἰκτερίσον τὸν κόσμον ἀπολλύμενον· μνήσθη-
 τι ὅτι μέλη σου ἐσμεν πάντες· δεῖξον καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος

δὲν μπορῶ νὰ λύσω τὴν ἀγάπη. Καὶ ἐσὺ ὁ ἴδιος λοιπὸν προσευχήσου γιὰ μένα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

568

Δέηση τοῦ ἀββᾶ τοῦ κοινοβίου πρὸς τὸν ἴδιο γέροντα.

Ἐπειδὴ εἶναι δύσκολος καιρὸς, προσευχήσου, πάτερ, γιὰ νὰ τὸν ἀπομακρύνει ὁ Κύριος, καὶ νὰ προστατευθοῦμε οἱ δοῦλοι σου ἀπὸ κάθε πειρασμὸ τῶν ἀμαρτιῶν μας.

Ἀπόκριση

Εὰν πράξομε τὸ ἀγαθὸ, ὁ Θεὸς θ' ἀπομακρύνει τὸν δύσκολο καιρὸ· ἐὰν ὁμως προσθέσομε νέα κακά, συσσωρεύομε ἐπάνω μας πρόωρα τὴν ἀπώλεια. Ἐὰν ὁμως ἐσεῖς μείνετε στὸ ἀγαθὸ, ὁ Θεὸς θὰ στείλει τὸν ἄγγελό του καὶ θὰ σᾶς σφραγίσει, ὥστε μὲ τίς προσευχὰς τῶν ἁγίων ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ σᾶς αὐτὸς ποὺ ἔρχεται βαστάζοντας τὴ ρομφαία. Γένοιτο.

569

Δέηση τῶν πατέρων ποὺ ἠσύχαζαν στὸ κοινόβιο πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα γιὰ τὸν κόσμο.

Ἐπειδὴ κινδυνεῦει ὁ κόσμος, σὲ παρακαλοῦμε ὄλοι, παρακάλεσε τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὥστε ν' ἀποσύρει τὸ χέρι του καὶ νὰ ἐπιστρέψει τὴ ρομφαία στὴ θήκη· στάσου ἀνάμεσα σ' ἐκείνους ποὺ ἔπεσαν καὶ στοὺς ζωντανοὺς μὲ τὸ ἅγιο θυμίαμά σου καὶ σταμάτησε τὸν ἐξολοθρευτὴ. Ὑψωσε τὸ ἅγιο θυσιαστήριον στὸ ἅγιο ἀλώνι τοῦ οὐρανοῦ καὶ θὰ σταματήσει ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Σὲ ἱκετεύομε καὶ σὲ παρακαλοῦμε, λυπήσου τὸν κόσμον ποὺ χάνεται· θυμήσου ὅτι εἴμαστε ὄλοι μέλη σου· δεῖξε καὶ τώρα τὴν

τὴν εὐσπλαγγνίαν σου καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, ὅτι αὐτῷ ἐστὶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἀπόκρισις

5 **Α** δελφοί, ἐν πένθει εἰμὶ καὶ ὀδυρμῷ διὰ τὴν ἐπικειμένην ὀργὴν· καὶ γὰρ πάντα πράττομεν ἐναντία. Εἶπε γάρ, «ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», καὶ ἐπερίσσευσεν ἡ παρανομία ἡμῶν πλεον τῶν ἄλλοεθνῶν. Καὶ εἰσὶ πολλοὶ οἱ παρακαλοῦντες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, παῦσαι τὴν ὀργὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ οὐδεὶς φιλανθρωπότερος τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ θέλει ἐλεῆσαι· ἀντιστήκει γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων ἀμαρτιῶν.

Εἰσὶ δὲ τρεῖς ἄνδρες τέλειοι τῷ Θεῷ, οἵτινες ὑπερέβησαν τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἔλαβον τὴν ἐξουσίαν τοῦ λῦσαι καὶ δῆσαι καὶ ἀφεῖναι ἀμαρτίας καὶ κρατῆσαι, καὶ στήκουσιν ἐν τῇ θραύσει τοῦ μὴ ὑφὲν ἐξολοθρεῦσαι ὅλον τὸν κόσμον καὶ διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῶν μετ' ἐλέους παιδεύει. Καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς, ὅτι ἐπὶ ὀλίγον χρόνον ἐπιμένει ἡ ὀργή. Σὺν αὐτοῖς οὖν ἐβξασθε. Συναντῶσι δὲ αἱ εὐχαὶ τῶν τριῶν τούτων ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἀνωτέρω θυσιαστηρίου τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, καὶ συγχαίρουσιν ἀλλήλοις καὶ συναγάλλονται ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Ὅταν δὲ προσέχωσιν εἰς τὴν γῆν συμπενοῦσι καὶ συγκλαίουσι καὶ συνοδύρονται διὰ τὰ κακὰ τὰ γινόμενα καὶ κινοῦντα τὴν ὀργὴν. Εἰσὶ δὲ Ἰωάννης ἐν Ρώμῃ καὶ Ἡλίας ἐν Κορίνθῳ, καὶ ἄλλος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἱεροσολύμων καὶ πιστεύω ὅτι ἀνύουσι τὸ μέγα ἔλεος· ναὶ ἀνύουσιν. Ἀμήν.

Ὁ Θεός μου ἐνδυναμῶσαι ὑμᾶς ἀκοῦσαι καὶ βαστάσαι ταῦ-

εὐσπλαγχνία σου καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Διότι σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

Ἀπόκριση

Αδελφοί, εἶμαι βυθισμένος σὲ πένθος καὶ ὄδυρμό γιὰ τὴν ἐπικείμενη ὀργή· διότι ὅλα ὅσα κάνομε εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὶς ἐντολές του. Διότι εἶπε, «ἐὰν δὲν γίνεи ἡ δικαιοσύνη σας περισσότερη ἀπὸ τὴν τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, δὲν θὰ εἰσέλθετε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁵¹. Ὁμως ξεπέρασε ἡ παρανομία μας κατὰ πολὺ περισσότερο τὴν τῶν ἄλλοεθνῶν. Καὶ εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ ποὺ παρακαλοῦν τὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, νὰ παύσει τὴν ὀργὴ ἀπὸ τὸν κόσμο· κανένας δὲν εἶναι φιλανθρωπότερος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ ἐλεήσει, διότι ἀντιστέκεται τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν ποὺ γίνε-ται στὸν κόσμο.

Ὑπάρχουν ὁμως τρεῖς ἄνδρες τέλειοι ἀπέναντι στὸ Θεό, οἱ ὁποῖοι ὑπερέβηκαν τὸ μέτρο τῆς ἀνθρωπότητας καὶ ἔλαβαν τὴν ἐξουσία τοῦ νὰ λύνουν καὶ νὰ δένουν, νὰ συγχωροῦν καὶ νὰ κρατοῦν ἁμαρτίες· αὐτοὶ στέκονται ἄγρυπνοι μπροστὰ στὴ συμφορὰ, ὥστε νὰ μὴ ἐξολοθρευθεῖ ἀμέσως ὅλον τὸν κόσμο, καὶ μὲ τὶς προσευχὲς αὐτῶν μᾶς παιδεύει μὲ ἔλεος. Πρὸς αὐτοὺς λέχθηκε ὅτι γιὰ λίγο χρόνον θὰ παραμείνει ἡ ὀργή. Νὰ προσεύχεσθε λοιπὸν μαζὶ μ' αὐτοὺς. Οἱ προσευχὲς αὐτῶν τῶν τριῶν συναντιοῦνται στὴν εἴσοδο τοῦ ἀνωτέρου θυσιαστηρίου τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, καὶ χαίρονται μαζὶ ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο καὶ ψάλλουν μαζὶ στὰ ἐπουράνια. Ὅταν ὁμως στρέφουν τὸ βλέμμα στὴ γῆ πενθοῦν καὶ κλαίουν καὶ ὀδύρονται μαζὶ μας γιὰ τὰ κακὰ ποὺ γίνονται καὶ κινοῦν τὴν ὀργή. Αὐτοὶ εἶναι ὁ Ἰωάννης στὴ Ρώμη, ὁ Ἡλίας στὴν Κόρινθο, καὶ ἄλλος ἕνας στὴν ἐπαρχία τῶν Ἱεροσολύμων⁵², καὶ πιστεύω ὅτι θὰ ἐπιτύχουν τὸ μεγάλο ἔλεος· ναί, θὰ τὸ ἐπιτύχουν. Γένοιτο.

Ὁ Θεὸς μου εἶθε νὰ σᾶς δυναμώσει γιὰ νὰ ἀκούσετε καὶ νὰ

52. Ὁ εὐρισκόμενος στὴν ἐπαρχία τῶν Ἱεροσολύμων ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Βαρσανούφιος, ποὺ λέγει αὐτά.

τα· εἰσὶ γὰρ τοῖς μὴ νοοῦσιν ἄληπτα.

ΦΘ'

Αἴτησις

Ἄδελφός ἐπεμψεν αἰτῶν τὸν ἄλλον γέροντα τὸν Ἰωάννην, λέγων.

5 Διὰ τὸν Κύριον, ἐὰν δέη τινός, εἶπέ μοι, ἵνα παράσχω σοι.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ὁ Θεὸς παράσχοι σοι μισθὸν ἀγαθὸν περὶ τῆς προθέσεως· πλὴν οὐδέποτε χρήζων πράγματος εἶπόν τινι, 'δός μοι', ἀλλ', ἐὰν ἴδῃ ὁ Θεὸς ὅτι χρήζω καὶ 10 σπεῖρη τινὶ καὶ ἐνέγκῃ μοι, δέχομαι· ἐπεὶ, ἐὰν ἐγὼ εἶπω, οὐκ ἔστιν αὕτη χρεία, ἀλλ' ἐπιθυμία.

Διήγησις περὶ τῶν γερόντων.

Εἶπεν ὁ ἀββᾶς περὶ τοῦ αὐτοῦ γέροντος, ὅτι οὐδέποτε εἶδον μειδιάσαντα τὸν γέροντα ἢ ταραχθέντα, οὐδὲ ἐκτὸς 15 δακρύων μεταλαμβάνοντα τῆς ἀγίας κοινωνίας, μετὰ τοῦ λέγειν· 'Κύριε, μὴ εἰς κριμὰ μοι γένοιτο τὰ ἅγια ταῦτα'.

Συνέβη ποτὲ τὸν αὐτὸν γέροντα εἰπεῖν τί ποτε τῷ ἀββᾶ ποιῆσαι, καὶ ἐλθὼν ἀπεγγύθεν αὐτοῦ ὁ ἀββᾶς ἐπελάθετο. Καὶ ὡς πάλιν κατῆλθε πρὸς αὐτόν, ὅτε ἐμελλεν ἀπολύειν αὐτόν, εἶπεν αὐτῷ· 'ἐὰν ὑπομνησθῆς, ποιήσον εἴ τι εἶπόν σοι'. Καί, λυπηθεὶς ὁ ἀββᾶς ἐπὶ τῇ λήθῃ, ἤτησε συγχῶρησιν. Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐπελάθετο. Καὶ μετὰ ἡμέρας κατῆλθε πρὸς αὐτόν, καὶ ὁμοίως ὅτε εἶχεν ἀπελθεῖν ὑπέμνησεν αὐτόν ὁ γέροντα περὶ τοῦ

53. Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Σέριδος εἶπε γὰρ τὸν Ἰωάννην.

βαστάξετε αὐτά· διότι εἶναι ἀκατανόητα σ' ἐκείνους πού δὲν καταλαβαίνουν.

570

Αἴτηση

Ἄδελφός ἔστειλε νὰ παρακαλέσει τὸν ἄλλο γέροντα, τὸν Ἰωάννη, λέγοντας.

Στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ἂν χρειάζεσαι κάτι, πές μου νὰ σοῦ τὸ δώσω.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσει ἀγαθὸ μισθὸ γιὰ τὴν πρόθεσή σου· πλὴν ὅμως ποτὲ μέχρι τώρα, ὅταν χρειάζομαι κάτι, δὲν εἶπα σὲ κάποιον, 'δὸς μου'. ἀλλά, ἐὰν δεῖ ὁ Θεὸς ὅτι χρειάζομαι κάτι καὶ ἐμπνεύσει κάποιον καὶ μοῦ τὸ φέρει, τὸ δέχομαι· διότι, ἂν τὸ πῶ ἐγὼ αὐτό, δὲν εἶναι τότε ἀνάγκη, ἀλλὰ ἐπιθυμία.

Διήγηση γιὰ τοὺς γέροντες.

Εἶπε ὁ ἀββᾶς γιὰ τὸν ἴδιο γέροντα⁵³. Ποτὲ μέχρι τώρα δὲν εἶδα τὸν γέροντα νὰ γελάσει ἢ νὰ ταραχθεῖ, οὔτε νὰ μεταλαμβάνει τὴν ἅγια Κοινωνία χωρὶς δάκρυα, μαζί μὲ τὰ λόγια· 'Κύριε, αὐτὰ τὰ ἅγια εἶθε νὰ μὴ ἀποβοῦν πρὸς κατάκρισή μου'.

Συνέβηκε κάποτε ὁ ἴδιος γέροντας νὰ πεῖ στὸν ἀββᾶ νὰ κάνει κάτι, ἀλλὰ φεύγοντας ἀπὸ κοντὰ του ξέχασε ὁ ἀββᾶς νὰ τὸ κάνει. Ὄταν πάλι κατέβηκε σ' αὐτόν, τὴν ὥρα πού ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἀπολύσει τοῦ εἶπε, 'ἐὰν θυμηθεῖς, κάνε ὅ,τι σοῦ εἶπα'. Λυπημένος τότε ὁ ἀββᾶς γιὰ τὴ λησμοσύνη, ζήτησε συγχώρηση. Καὶ πάλι ὅμως, ὅταν ἐξῆλθε, ξέχασε. Μετὰ ἀπὸ μέρες κατέβηκε σ' αὐτόν, καὶ παρόμοια φεύγοντας τοῦ ὑπενθύμισε μὲ

πράγματος μετὰ πραότητος, καὶ πάνυ ἐθλίβη ὁ ἀββᾶς· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· 'μὴ θλιβῆς, ἀλλ' ὅταν ὑπομνησθῆς, ποιήσον'. Καὶ ὡς πολλάκις τοῦτο συνέβη, ἀνήγγειλεν ὁ ἀββᾶς τῷ μεγάλῳ Γέροντι, αἰτήσας μαθεῖν τί ἐστὶ τοῦτο. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρον·
 5 'Κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ τοῦτο ἐγένετο, ἵνα ἴδῃς τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν μακροθυμίαν τοῦ γέροντος καὶ γένη αὐτοῦ μιμητής'.

Διήγησις περὶ τοῦ ἀββᾶ Σερίδου.

Περὶ τοῦ ἀββᾶ Σερίδου πολλὰ ἔχω εἰπεῖν μεγάλα καὶ θαυμαστὰ καὶ διηγήσεως ἄξια. Τὰ πλείω παραλιπὼν,
 10 διὰ τὴν τοῦ λόγου συντομίαν, ὀλίγων δὲ μνησθήσομαι ἱκανῶν παραστήσαι τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν.

Διέμεινε σῶφρων ἐκ νεότητος αὐτοῦ καὶ ἐγκρατὴς σφόδρα εἶπερ τις ἄλλος. Οὕτω καταπονήσας τὸ σῶμα, ὡς καὶ δεινῶς πληγῆναι, εἰ καὶ μετὰ ταῦτα ὁ ἅγιος γέρον, τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς
 15 ἰάσατο αὐτόν, ἐντειλάμενος αὐτῷ τοῦ λοιποῦ μετὰ διακρίσεως τὸ σῶμα κυβερνᾶν, ἵνα ὑπουργήσῃ τῇ πνευματικῇ λειτουργίᾳ καὶ ἀντισχῆ πρὸς διοίκησιν τῶν ἀδελφῶν. Ὑπακοὴν δὲ μεγάλην ἐκτήσατο, ὑποτασσόμενος ἐν παντὶ πράγματι τῷ αὐτῷ μεγάλῳ Γέροντι καὶ μέχρι θανάτου· ἀρνούμενος γὰρ τὰ ἴδια θελήματα,
 20 καθὼς ὁ Γέρον αὐτὸς ἐμαρτύρησε περὶ αὐτοῦ ἐν ταῖς προγεγραμμέναις ἀποκρίσεσι, τέλειος γέγονεν ὑπήκοος· πολλὰ γὰρ ἐξ αὐτοῦ παθῶν καὶ δαρεῖς καὶ πολυτρόπως δοκιμασθεὶς, καὶ διὰ σκληρῶν καὶ πολυτρόπων πραγμάτων ὥσπερ χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ πυρωθεὶς, ἐγένετο σκεῦος ἔντιμον, εὐχρηστον τῷ
 25 Δεσπότη. Ἐν οὐδενὶ γὰρ ὄλως ἀντεῖπε ποτέ, οὐδὲ ὡς ἀββᾶν ἑαυτὸν ἐλογίζετο, ἀλλ' ὡς μαθητὴν τοῦ Γέροντος καὶ ὡς χρεωστῶν αὐτῷ τελείαν ὑπακοήν, ὅπερ ἦν δεῖγμα καὶ τῆς ἄκρας αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης.

Διὰ τοῦτο γνήσιον αὐτὸν υἱὸν εἶχεν ὁ Γέρον, καὶ ἐδεήθη

πραότητα ὁ γέροντας γιὰ τὸ πρᾶγμα. Στενοχωρήθηκε πολὺ τότε ὁ ἀββᾶς· ὁ γέροντας ὁμῶς τοῦ εἶπε· ‘μὴ στενοχωριέσαι, ἀλλὰ κάνε το ὅταν θυμηθεῖς’. Ἀφοῦ αὐτὸ συνέβηκε πολλὰς φορές, ὁ ἀββᾶς τὸ ἀνήγγειλε στὸν μεγάλο Γέροντα καὶ ζήτησε νὰ μάθει τί σημαίνει αὐτό. Ὁ γέροντας τότε εἶπε· ‘Αὐτὸ ἔγινε κατὰ παραχῶρησιν Θεοῦ, γιὰ νὰ δεῖς τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν μακροθυμία τοῦ γέροντα καὶ νὰ γίνεις μιμητὴς του’.

Διήγηση γιὰ τὸν ἀββᾶ Σέριδο.

Πολλὰ πράγματα ἔχω νὰ πῶ γιὰ τὸν ἀββᾶ Σέριδο μεγάλα καὶ θαυμαστὰ καὶ ἀξιομνημόνευτα. Ἀφοῦ παραλείψω τὰ περισσότερα γιὰ τὴ συντομία τοῦ λόγου, θὰ μνημονεύσω λίγα ποὺ εἶναι ἀρκετὰ νὰ παρουσιάσουν τὴν ἀρετὴ τοῦ ἀνδρα.

Ἀπὸ τὴ νεότητά του παρέμεινε σῶφρων καὶ πολὺ ἐγκρατὴς ὅσο κανεὶς ἄλλος. Τόσο πολὺ καταπόνησε τὸ σῶμα, ὥστε νὰ πληγωθεῖ φοβερά, ἂν καὶ ἀργότερα ὁ ἅγιος γέροντας, μὲ παράκληση πρὸς τὸν Θεό, τὸν γιάτρεψε καὶ τοῦ ἔδωσε ἐντολὴ νὰ κυβερνᾷ στὸ ἐξῆς μὲ διάκριση τὸ σῶμα, γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πνευματικὴ λειτουργία καὶ νὰ ἀντέξῃ στὴ διοίκηση τῶν ἀδελφῶν. Ἀπόκτησε μεγάλη ὑπακοή, ὑποτασσόμενος γιὰ κάθε πρᾶγμα στὸν μεγάλο αὐτὸν Γέροντα, καὶ μάλιστα μέχρι θανάτου· διότι, ἀρνούμενος τὰ θελήματά του, ὅπως μαρτύρησε αὐτὸς ὁ γέροντας στὶς προγεγραμμένες σχετικὰ μ’ αὐτὸν ἀποκρίσεις, ἔγινε τέλειος ὑπήκοος. Πράγματι, ἀφοῦ ἔπαθε πολλὰ ἀπ’ αὐτὸν καὶ ἀφοῦ δάρθηκε καὶ δοκιμάσθηκε μὲ πολλοὺς τρόπους καὶ πυρώθηκε μὲ σκληρὰ καὶ πολύτροπα πράγματα, ὅπως ὁ χρυσὸς στὸ χωνευτήρι, ἔγινε πολύτιμο σκεῦος, εὐχρηστο στὸ Δεσπότη. Πράγματι σὲ κανέναν δὲν ἔφερε ποτὲ ἀντίρρηση οὔτε θεωροῦσε τὸν ἑαυτὸ του σὰν ἀββᾶ, ἀλλὰ σὰν μαθητὴ τοῦ Γέροντα καὶ σὰν ὑπόχρεο σὲ τέλεια ὑπακοή σ’ αὐτόν, πρᾶγμα ποὺ ἦταν δεῖγμα καὶ τῆς ἄκρας ταπεινοφροσύνης.

Γι’ αὐτὸ τὸν εἶχε γνήσιο γιό ὁ Γέροντας, καὶ παρακάλεσε

τοῦ Θεοῦ παρασχεῖν αὐτῷ τὸ χάρισμα τῆς διακρίσεως, ἦν κτησάμενος ἐδύνατο τῇ ἄνωθεν χάριτι καὶ ψυχὰς εἰς ζωὴν ὀδηγῆσαι, καὶ τεθλιμμένους θεραπεῦσαι, καὶ φάρμακον ἰαματικὸν εἰσενεγκεῖν, τὸν ἐκ τοῦ Πνεύματος λόγον, καὶ εἰρήνην μαχομέ-
5 νοις βραβεῦσαι. Πρότερον γὰρ ἑαυτὸν εἰρηνοποιήσας, καὶ τοῖς ἄλλοις τῆς εἰρήνης ἐγένετο πρόξενος, καὶ εἰς αὐτὸν ἐπληροῦτο, τὸ «μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται».

Ἦν δὲ μακρόθυμος καὶ ἀτάραχος καὶ προσηνὴς τοῖς προσιοῦσι, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἰλαρὸς ἐν σεμνότητι καὶ ἄλατι ἡρτυ-
10 μένος. Καὶ εἶχε, κατὰ τὴν Γραφήν, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀκεραιότητα. Ἦν δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς σφόδρα περιπόθητος, τὰς αὐτῶν ψυχὰς τῷ πνευματικῷ τῆς νοουθεσίας λόγῳ κατευφραίωνων καὶ προτρέπων εἰς ἀρετὴν, τῷ καλῷ τοῦ βίου καὶ τῆς ἐναρέτου πράξεως ὑποδείγματι, ἐκεῖνα διδάσκων, ἅπερ ἔπραττε,
15 καὶ συγκιρνῶν τῷ κατὰ Θεὸν φόβῳ τὴν πραότητα, καὶ ἐν καιρῷ ἐκάστῳ κεχρημένος, ἐλέγχων, ἐπιτιμῶν, παρακαλῶν, κατὰ τὸν τοῦ Ἀποστόλου λόγον. Καθὼς δὲ πρὸς ἡμετέραν ὠφέλειαν ἡμῖν ἀφηγήσατο, ὅτι ἐν τῇ συμβάσει αὐτῷ μεγάλη ἀσθενεία, σφοδρῶ καὶ ἀπαύστῳ κατεχόμενος πυρετῷ, οὐ παρεκάλε-
20 σε τὸν Θεὸν παρασχεῖν αὐτῷ τὴν υἰεῖαν, οὐδὲ κουφίσει αὐτὸν τῆς ὀδύνης, ἀλλὰ χαρίσασθαι αὐτῷ ὑπομονὴν καὶ εὐχαριστίαν.

Συνέβη δὲ ποτε ἀδελφῷ εὐλαβεῖ καὶ χρησίμῳ, ταραχθέντι κατὰ διαβολικὴν ἐνέργειαν, βουληθῆναι ἀναχωρῆσαι· καὶ ὡς πολλὰ νοουθετήσας αὐτὸν οὐκ ἔπεισε μεῖναι, ἔστη εἰς προσευχὴν
25 καὶ ἔβαλε μετάνοιαν· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς ἀνέστη καὶ αὐτὸς καὶ τὸ αὐτὸ ἐποίησε. Καὶ στραφεὶς ὁ ἀββᾶς ἐσφράγισεν αὐτοῦ τὴν καρδίαν καὶ λέγει αὐτῷ· Ἄδελφέ, τί θέλεις ἄρτι ποιῆσαι; Καὶ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος ἐν εἰρηνικῇ καταστάσει· Ἐἴ τι θέλεις. Καὶ λέγει αὐτῷ· Οὐκοῦν ἔκβα ἔργασαι. Καὶ ἐξελθὼν
30 κατὰ τὸ σύνηθες εἰργάσατο καὶ διῆγεν ἐν εἰρήνῃ ὑποτασσόμενος ἐν φόβῳ Θεοῦ.

τὸν Θεὸ νὰ τοῦ δώσει τὸ χάρισμα τῆς διακρίσεως, καὶ ἀφοῦ τὴν ἀπόκτησε, μπόρεσε μὲ τὴν οὐράνια χάρη καὶ τὶς ψυχές νὰ ὀδηγήσει στὴ ζωὴ, καὶ θλιμμένους νὰ θεραπεύσει, καὶ νὰ προσφέρει ὡς ἰαματικὸ φάρμακο τὸν λόγο ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, καὶ νὰ παράσχει εἰρήνην στοὺς μαχόμενους. Ἀφοῦ δηλαδὴ προηγουμένως εἰρηνοποίησε τὸν ἑαυτό του, ἔγινε πρόξενος τῆς εἰρήνης καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, καὶ ἐκπληρωνόταν σ' αὐτὸν τὸ «μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, διότι αὐτοὶ θὰ ὀνομασθοῦν υἱοὶ Θεοῦ»⁵⁴.

Ἦταν μακρόθυμος, ἀτάραχος καὶ εὐγενὴς πρὸς ἐκείνους πού τὸν πλησίαζαν. Ὁ λόγος του ἦταν σεμνός, ἀρτυμένος μὲ σεμνότητα καὶ ἀλάτι. Εἶχε τὴ φρόνηση καὶ τὴν ἀκεραιότητα σύμφωνα μὲ τὴ Γραφὴ⁵⁵, καὶ ἦταν πολὺ περιπόθητος καὶ στοὺς ἀδελφούς, εὐφραίνοντας τὶς ψυχές τους μὲ τὸν πνευματικὸ λόγο τῆς νοουθεσίας καὶ προτρέποντάς τους σὲ ἀρετὴ μὲ τὸ καλὸ παράδειγμα τοῦ βίου καὶ τῆς ἐνάρετης πράξεώς του. Δίδασκε ἐκεῖνα πού ἔπραττε, ἀναμιγνύοντας τὴν πραότητα μὲ τὸν κατὰ Θεὸν φόβο καὶ χρησιμοποιοῦντας κάθε τι στὸν καιρὸ του. Ἐλεγγε, ἐπιτιμοῦσε καὶ παρακαλοῦσε σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου. Ὅπως μᾶς ἀφηγήθηκε γιὰ ὠφέλειά μας, κατὰ τὴ μεγάλη ἀσθένεια πού τοῦ συνέβηκε, κατεχόμενος ἀπὸ σφοδρὸ καὶ ἄπαστο πυρετό, δὲν παρακάλεσε τὸν Θεὸ νὰ τοῦ δώσει ὑγεία οὔτε νὰ τὸν ἀνακουφίσει ἀπὸ τὴν ὀδύνη, ἀλλὰ νὰ τοῦ χαρίσει ὑπομονὴ καὶ εὐχαριστία.

Συνέβηκε κάποτε ἓνας εὐλαβὴς καὶ χρήσιμος ἀδελφός, πού ταραχθῆκε ἀπὸ διαβολικὴ ἐνέργεια, νὰ θέλει νὰ ἀναχωρήσει. Ἀφοῦ, ἂν καὶ τὸν συμβούλεψε πολὺ, δὲν τὸν ἔπεισε νὰ μείνει, στάθηκε γιὰ προσευχὴ καὶ ἔβαλε μετάνοια. Ὅταν τὸν εἶδε ὁ ἀδελφὸς ἔσηκώθηκε καὶ αὐτὸς καὶ ἔκανε τὸ ἴδιο. Ἀφοῦ στράφηκε ὁ ἀββᾶς τότε σφράγισε τὴν καρδιά του καὶ τοῦ λέγει· «Ἀδελφέ, τί θέλεις νὰ κάνεις τώρα;» Ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε τότε σὲ εἰρηνικὴ κατάσταση· «Ὅ,τι θέλεις». Καὶ τοῦ λέγει· «Βγὲς λοιπὸν ἔξω νὰ ἐργασθεῖς». Βγῆκε τότε, ἐργάσθηκε κατὰ τὴ συνήθεια καὶ ζοῦσε μὲ εἰρήνη, ὑποτασσόμενος μὲ φόβο Θεοῦ.

54. Ματθ. 5,9.

55. Φρόνιμοι ὅπως τὰ φῖδια.

Πάλιν ποτὲ ἀναγκαίως ἔχρηζεν ὁ αὐτὸς ἀββᾶς τόπου πλησίαζοντος τῷ κοινοβίῳ, εἰς λόγον ἐκκλησίας καὶ ξενοδοχείου, καὶ παρεκάλεσε τὸν δεσπότην αὐτοῦ παραχωρῆσαι τιμῆματος, καὶ οὐκ ἠνέχετο. Καὶ ὀχλούμενος παρὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ 5 τῶν παραβαλόντων κοσμικῶν φιλοχρίστων περὶ τῆς τοῦ τόπου ἀγορασίας καὶ μὴ φέρων τὴν ὄχλησιν καὶ ἀπορῶν τί πρᾶξαι, ἀνήγγειλε τῷ ἄλλῳ Γέροντι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρον· 'Δεῖ τὸν τόπον πάντως ἐλθεῖν, ἀλλ' οὐπω καιρός· ἐὰν δὲ θλίψη σε ὁ λογισμός, εἶπε αὐτῷ· νόμισον ὅτι ἡ στρατά ἢ βασιλικὴ ἐστὶ· μὴ 10 νάμεθα αὐτὴν ἀγοράσαι; καὶ οὕτως ἀναπαύη'.

Ὅσακις οὖν ὠχλεῖτο ὑπὸ τούτου τοῦ λογισμοῦ ἀντετίθει ἑαυτῷ ταῦτα καὶ ἀνεπαύετο. Μετὰ δὲ τινα χρόνον ἐπέισθη ὁ δεσπότης αὐτοῦ παραχωρῆσαι. Ἦν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ μοναστήριον μικρὸν καὶ ἀδελφὸς οἰκῶν ἐν αὐτῷ ἐν παροικίᾳ. Καὶ 15 λαβὼν ὁ ἀββᾶς ἰδίᾳ τὸν ἀδελφὸν ἠρώτησεν αὐτόν, εἰ λυπεῖται ἐπὶ τῇ ἀγορασίᾳ, πληροφορήσας αὐτόν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅτι, ἐὰν λυπεῖται, οὐκ ἀγοράζει τὸν τόπον· κἀκείνου μετὰ χαρᾶς συναινέσαντος, προέβη τὸ πρᾶγμα.

Μαθὼν δὲ τοῦτο τις φιλόχριστος, ἀγαπητὸς ὢν τοῦ κοινο- 20 βίου, οὐ πάνυ ὠκοδομήθη εἰς τὸν ἀββᾶν, εἰπὼν ἀδιακρίτως αὐτῷ ποιῆσαι, προτιμήσαντα ἐνὸς ἀνθρώπου θεραπείαν τοσούτων ἀδελφῶν δεομένων τῆς ἐκκλησίας καὶ πάνυ θλιβομένων ἐκ τοῦ ταύτην μὴ ἔχειν, καὶ τῶν ἐρχομένων ξένων μὴ δυναμένων τυχεῖν θεραπείας, διὰ τὸ μὴ εὐρίσκειν ποῦ δεξιωθῆναι. Καὶ αἰ- 25 τήσας συγγνώμην, ἠρώτησεν αὐτόν ποίῳ σκοπῷ τοῦτο ἐποίησε, ὁμολογήσας αὐτῷ καὶ τὴν ἰδίαν καταλαλιάν. Ὁ δὲ ἀββᾶς μειδιάσας, εἶπεν αὐτῷ· 'Τέκνον, οὐκ ἐζήτουν θλιῖναι τὸν ἀδελφόν, καὶ τὸ πρᾶγμα ἔρριψα εἰς τὸν Θεόν, δοκιμάζων δι' αὐτοῦ τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα, καὶ πιστεύσας ὅτι, ἐὰν θέλῃ ὁ Θεὸς ἡμᾶς 30 νῦν λαβεῖν τὸν τόπον, αὐτὸς πληροφορεῖ τὸν ἀδελφὸν μὴ λυπη-

Κάποτε πάλι ὁ ἴδιος ἀββᾶς χρειαζόταν ὅπωςδήποτε τόπο πού ἦταν κοντὰ στό κοινόβιο, γιά ἐκκλησία καί ξενοδοχεῖο. Παρακάλεσε τότε τὸν κάτοχο αὐτοῦ νὰ τοῦ τὸν παραχωρήσει μὲ χρήματα, ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν δεχόταν. Ἐνοχλούμενος λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς καὶ ἀπὸ τοὺς φιλόχριστους κοσμικοὺς πού τὸν ἐπισκέπτονταν γιά τὴν ἀγορὰ τοῦ τόπου καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερε τὴν ἐνόχληση καὶ ἀποροῦσε τί νὰ κάνει, τὸ ἀνήγγειλε στὸν ἄλλο γέροντα. Ὁ γέροντας τότε τοῦ εἶπε· Ἐπρέπει ὅπωςδήποτε νὰ παρθεῖ ὁ τόπος, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκόμα καιρός· ἂν ὁμως σὲ στενοχωρήσει ὁ λογισμὸς, πὲς του· θεώρησε ὅτι εἶναι ὁ βασιλικὸς δρόμος· μήπως μποροῦμε νὰ τὸν ἀγοράσομε; καὶ ἔτσι θὰ ἀναπαυθεῖς'.

Ὅσες φορές λοιπὸν ἐνοχλοῦνταν ἀπὸ αὐτὸν τὸν λογισμὸ, ἔλεγε στὸν ἑαυτό του αὐτὰ καὶ ἀναπαύοταν. Μετὰ ἀπὸ λίγο χρόνο πείσθηκε ὁ κάτοχος αὐτοῦ νὰ τοῦ τὸν παραχωρήσει. Σ' αὐτὸν τὸν τόπο ὑπῆρχε μικρὸ μοναστήρι καὶ ἀδελφὸς πού κατοικοῦσε σ' αὐτὸ σὰ πάροικος. Ὁ ἀββᾶς τότε, ἀφοῦ πῆρε ἰδιαιτέρως τὸν ἀδελφὸ, τὸν ἐρώτησε ἂν λυπᾶται γιά τὴν ἀγορὰ, πληροφορώντας τὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι, ἂν λυπᾶται, δὲν θὰ ἀγοράσει τὸν τόπο. Ἀφοῦ δέχθηκε καὶ ἐκεῖνος μὲ χαρὰ, προχώρησε τὸ πρᾶγμα.

Ὅταν ὁμως ἔμαθε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα κάποιος φιλόχριστος, πού ἦταν ἀγαπητὸς στὸ κοινόβιο, δὲν οἰκοδομήθηκε καλὰ ἀπὸ τὸν ἀββᾶ, διότι εἶπε, ὅτι τὸ ἔκανε αὐτὸ ἀδιάκριτα, προτιμώντας τὴ θεραπεία ἐνὸς ἀνθρώπου ἀπὸ τὸσους ἀδελφούς πού χρειάζονται τὴν ἐκκλησία καὶ θλίβονται πολὺ πού δὲν τὴν ἔχουν, ἀλλὰ καὶ οἱ ξένοι πού ἔρχονται δὲν μποροῦν νὰ ὑπηρετηθοῦν, ἐπειδὴ δὲν βρίσκουν πού νὰ φιλοξενηθοῦν. Ἀφοῦ τοῦ ζήτησε τότε συγγνώμη, τὸν ἐρώτησε μὲ ποιό σκοπὸ τὸ ἔκανε αὐτό, ὁμολογώντας παράλληλα καὶ τὴν καταλαλιά του. Ὁ ἀββᾶς, ἀφοῦ χαμογέλασε, τοῦ εἶπε· Τέκνο, δὲν ἤθελα νὰ στενοχωρήσω τὸν ἀδελφὸ, καὶ ἄφησα τὸ πρᾶγμα στὸν Θεό, δοκιμάζοντας δι' αὐτοῦ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πιστεύοντας ὅτι, ἂν θέλει ὁ Θεὸς νὰ πάρομε ἐμεῖς τὸν τόπο, θὰ πληροφορήσει τὸν ἀδελφὸ νὰ μὴ

θῆναι· ἐὰν δὲ λυπηθῆ, φανεροῦται ὅτι οὐπω θέλει ἡμᾶς λαβεῖν τὸν τόπον. Καὶ ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἐπληροφόρησεν αὐτὸν καὶ ἐν χαρᾷ συνήνεσε, καὶ ἐγένετο τὸ πρᾶγμα μετ' εἰρήνης'.

Καὶ θαυμάσας ἐκεῖνος τοῦ ἀββᾶ τὴν πίστιν καὶ τὴν εἰς
5 Θεὸν βεβαίαν ἐλπίδα, καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, καὶ τὸ ἀπροσπαθὲς πρὸς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, οὐ γὰρ ἐνίκησεν αὐτὸν τὸ κατεπεῖγον καὶ ἀναγκαῖον τῆς χρείας, ἔβαλεν αὐτῷ μετάνοιαν, αἰτήσας συγχώρησιν τοῦ ἁμαρτήματος. Καί, πάνυ ὠφελθεῖς καὶ δοξάζων τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ ἀρετῇ τῶν πατέρων, ἀνε-
10 χώρησε.

ΦΟΑ'

Ἑρώτησις

Ἄδελφός τις φιλόχριστος, πολλὴν ἔχων πίστιν εἰς τοὺς ἀγίους γέροντας, τὸν ἀββᾶν Βαρσανούφιον καὶ ἀββᾶν Ἰωάννην, καὶ παρ' αὐτῶν εἰς ζωὴν ὁδηγηθῆναι βουλόμενος, ἔπεμψεν ἐρωτῶν
15 τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην λέγων.

Ἐπειδὴ, πάτερ, εἰδομαι τοῖς οἰκτιρμοῖς τοῦ Θεοῦ ἀναχω-
ρῆσαι ἐπὶ τὸν μονήρη βίον καὶ ἀμφιβάλλω, εἰ χρή με ἐν-
τεῦθεν ἤδη ἀποτάξασθαι καὶ ἀναχωρῆσαι, ἢ πρότερον
ποιῆσαι κατάστασιν τοῖς πράγμασι καὶ οὕτως ἐξελθεῖν,
20 ἵνα εὕρω ἐν τῇ ἀναχωρήσει τὴν ἀμεριμνίαν, καὶ μάλιστα
διὰ τὴν ἐμὴν γραῖαν καὶ τοὺς παῖδας καὶ τὴν πρᾶσιν τῶν
χωρίων, λέγει δέ μοι ὁ λογισμὸς παρασχεῖν αὐτὴν ἐγγὺς
τῶν ἀνεπιῶν αὐτῆς καὶ δοῦναι αὐτοῖς φανερὰ χωρία τὰ
ἀρκοῦντα εἰς ἀποτροφὴν αὐτῆς καὶ τῶν οἰκετῶν, καὶ
25 οὕτω μεῖναι καὶ φροντίσαι τῆς πράσεως τῶν ἄλλων
χωρίων, εἶπέ μοι, τί περιελθεῖν βέλτιον καὶ τί ὀφείλω
πρᾶξαι, ὅτι ὑμῖν πάντα ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει τὰ συμφέρον-
τα.

λυπηθεῖ· ἐὰν ὅμως λυπηθεῖ, εἶναι φανερό ὅτι δὲν θέλει νὰ πάρο-
με τὸν τόπο. Καὶ νά, ὁ Θεὸς τὸν πληροφοροῦσε καὶ μὲ χαρὰ δέ-
χθηκε, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐγινε μὲ εἰρήνη'.

Ἐκεῖνος τότε, θαυμάζοντας τὴν πίστη τοῦ ἁββᾶ, τὴν βέ-
βαιη ἐλπίδα στὸν Θεό, τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον καὶ τὴν
ἀπουσία συμπάθειας πρὸς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, διότι δὲν
τὸν νίκησε τὸ κατεπεῖγον καὶ ἀναγκαῖο τοῦ πράγματος, τοῦ
ἔβαλε μετάνοια, ζητώντας συγχώρηση τῆς ἁμαρτίας. Ἀφοῦ
ὠφελήθηκε πολύ, δοξάζοντας τὸν Θεὸ γιὰ τὴν ἀρετὴ τῶν πατέ-
ρων, ἀναχώρησε.

571

Ἑρώτηση

Κάποιος φιλόχριστος ἀδελφός, ἔχοντας πολλή πίστη στοὺς
ἀγίους γέροντες, τὸν ἁββᾶ Βαρσανούφιο καὶ τὸν ἁββᾶ Ἰωάννη,
καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ὀδηγηθεῖ ἀπὸ αὐτοὺς στὴ ζωὴ, ἔστειλε νὰ
ἐρωτῆσει τὸν ἁββᾶ Ἰωάννη, λέγοντας.

Ἐπειδὴ, πάτερ, προσεύχομαι στοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ ν'
ἀναχωρήσω στὸ μοναχικὸ βίο καὶ ἀμφιβάλλω, ἐὰν πρέπει
ἤδη νὰ ἀποταχθῶ ἀπὸ ἐδῶ ἀμέσως τώρα καὶ ν' ἀναχωρή-
σω, ἢ προηγουμένως νὰ τακτοποιήσω τὴν περιουσία μου
καὶ ἔπειτα ν' ἀναχωρήσω, γιὰ νὰ βρῶ μὲ τὴν ἀναχώρηση
τὴν ἀμεριμνία, καὶ πρὸ πάντων προσεύχομαι γιὰ τὴν γερό-
ντισσά μου καὶ τὰ παιδιά καὶ τὴν πώληση τῶν χωραφιῶν,
ἀλλὰ ὁ λογισμὸς μου λέγει νὰ τὴν ἀφήσω κοντὰ στοὺς ἀνι-
ψιούς της καὶ νὰ δῶσω σ' αὐτοὺς κτηματικὴ περιουσία ποὺ
νὰ ἀρκεῖ γιὰ τὴ διατροφή αὐτῆς καὶ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ
ἔπειτα νὰ μείνω γιὰ νὰ φροντίσω γιὰ τὴν πώληση τῶν ἄλ-
λων χωραφιῶν, πές μου, τί νὰ προτιμήσω ὡς καλύτερο, καὶ
τί ὀφείλω νὰ κάνω, διότι ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει πάντα σὲ
σᾶς ἐκεῖνα ποὺ συμφέρουν.

Ἀπόκρισις

Σ υγχώρησόν μοι, κύριε ἀδελφέ, ὅτι ἄνθρωπός εἰμι ἰδιώ-
της, μὴ καθάρισας τὴν δεξιὰν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς. Ὡς
οὖν, κύριε, ἡ Γραφή εἶπεν, «οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα
5 αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ προσέχων εἰς τὰ ὀπίσω, ὑπάγει εὐθέ-
τως»· καὶ μνημόνευε τῆς γυναικὸς Λώτ, καὶ πάλιν ὁ λέων μιᾶς
τριχὸς κατέχεται, καὶ ὁ ἀετὸς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὄνου αὐτοῦ.
Δὸς οὖν τὴν γραῖαν ἐγγὺς τῶν ἀνεψιῶν αὐτῆς, καὶ ἀεὶ ἔχε τὴν
ἀμεριμνίαν, καὶ ψήφισον τὰ ἀναλώματα αὐτῆς καὶ τῶν παίδων,
10 καὶ δίδως αὐτοῖς χωρία, οἱ δὲ ἀεὶ χορηγοῦσιν αὐτῇ τὴν χρεῖαν
ἐκ τῆς προσόδου τῶν χωρίων, ἔχοντες καὶ πρόφασιν, τοῦ ἐλπί-
σαι κληρονομησαί τι ἐξ αὐτῶν μετὰ τὴν κοίμησιν τῆς γραίας,
ἀνθ' ἧς εὐρίσκει παρ' αὐτῶν ἀναπαύσεως. Ἐρώτησον δὲ τὸν
ἅγιον Γέροντα, εἰ χρεῖα ἐστὶ μεῖναι καὶ πωλῆσαι τὰ λοιπὰ
15 χωρία, καὶ ὡς λέγει σοι ποιήσον, καὶ ἀμεριμνεῖς ἐν Κυρίῳ· οὐ
γὰρ μακρὰν ἐστὶν ἀφ' ἡμῶν, ἀλλὰ βλέπει εἰ εὐθετὸς ἐστὶν ἡ
καρδία καὶ κατὰ προαίρεσιν εὐδοκεῖ. Λαμβάνων οὖν τὴν ἐντο-
λὴν παρὰ τοῦ Γέροντος, μετὰ θάρσους ἀνεκλύτως πρόσελθε
τοῖς λεγομένοις παρ' αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν πίστιν σου εὐδοκεῖ σε
20 ὁ Θεὸς ἐν τάχει.

ΦΟΒ'**Ἐρώτησις**

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

25 **Οἶδα** ὅτι ὑπερβαίνει με τὸ ἐρωτᾶν τὴν ἀγιωσύνην σου
περὶ λογισμῶν, ἀλλ' ἀκούσας τῆς θείας φωνῆς, λεγούσης
ὅτι «οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κα-
κῶς ἔχοντες», καὶ βλέπων ἑμαυτὸν συνεχόμενον ἀπὸ
πλήθους τῶν κακῶν μου πράξεων καὶ ἐνθυμήσεων, εἰς

56. Λουκᾶ 9,62.

57. Ποῦ ἐγινε δηλαδὴ στήλη ἄλατος.

Ἀπόκριση

Συγχώρεσέ με, κύριε ἀδελφέ, διότι εἶμαι ἀνόητος ἄνθρωπος πού δέν ξεκαθάρισα τήν δεξιά ἀπό τήν ἀριστερά. Ὅπως λοιπόν, κύριε, εἶπε ἡ Γραφή «κανένας, πού ἔβαλε τὸ χέρι του στό ἄροτρο καὶ προσέχει πρὸς τὰ πίσω, δέν θὰ προχωρήσει ὀμαλά»⁵⁶. Θυμήσου τὴ γυναῖκα τοῦ Λώτ ⁵⁷, καὶ ἐπίσης ὅτι τὸ λιοντάρι συλλαμβάνεται ἀπὸ μία τρίχα, καὶ ὁ ἄετός ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ νυχιοῦ του. Ἐφησε λοιπόν τὴ γερόντισσα κοντὰ στοὺς ἀνιψιούς τῆς, καὶ ἔχε πάντοτε τὴν ἀμεριμνησία, ὑπολόγισε τὰ ἐξοδα αὐτῆς καὶ τῶν παιδιῶν καὶ δῶσε τοὺς χωράφια· αὐτοὶ θὰ χορηγοῦν πάντοτε σ' αὐτὴν τὰ ἀναγκαῖα ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν χωραφιῶν, ἔχοντας καὶ πρόφαση, τὴν ἐλπίδα νὰ κληρονομήσουν κάτι ἀπὸ αὐτὰ μετὰ τὸν θάνατο τῆς γερόντισσας, ἔναντι τῆς ἀναπαύσεως πού θὰ βρεῖ ἀπὸ αὐτούς. Ρώτησε ὅμως τὸν ἅγιο γέροντα, ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ μείνεις καὶ νὰ πουλήσεις τὰ ὑπόλοιπα χωράφια, καὶ κάμε ὅπως σοῦ πεῖ. Καὶ θὰ ἀμεριμνήσεις στό ὄνομα τοῦ Κυρίου, διότι δέν εἶναι μακριὰ ἀπὸ μᾶς, ἀλλὰ βλέπει ἂν ἡ καρδιά εἶναι κατάλληλη καὶ εὐδοκεῖ σύμφωνα μὲ τὴν προαίρεση. Παίρνοντας λοιπόν τὴν ἐντολὴ ἀπὸ τὸν γέροντα, προχώρησε μὲ θάρρος καὶ δύναμη σ' αὐτὰ πού θὰ σοῦ πεῖ αὐτός καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ προσφέρει τὴν εὐδοκία του γρήγορα ἀνάλογα μὲ τὴν πίστη σου.

572

Ἑρώτηση

Τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Γνωρίζω ὅτι εἶναι πάνω ἀπὸ τὴν ἀξία μου νὰ ἐρωτήσω τὴν ἀγιωσύνη σου γιὰ τοὺς λογισμούς· ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἄκουσα τὴ θεία φωνὴ πού λέγει, «δέν ἔχουν ἀνάγκη γιατροῦ οἱ ὑγιεῖς, ἀλλὰ οἱ ἀσθενεῖς»⁵⁸, καὶ βλέποντας νὰ εἶμαι κυριευμένος ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν κακῶν πράξεων καὶ

58. Λουκᾶ 5,31.

τὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἑμαυτὸν ἔρριψα, διὰ τὸν
 εἰπόντα, ὅτι «ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι οὐ θέλω τὸν θά-
 νατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν»,
 ἵνα διὰ σοῦ ἀκούσω κἀγὼ παρ' αὐτοῦ, «τέκνον, ἀφέωνταί
 5 σου αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί». Οἶδα καὶ πιστεύω, ὅτι ἐχαρί-
 σατο ὑμῖν ὁ Θεὸς τὸ γνῶναι διὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύμα-
 τος πρὸ τοῦ αἰτῆσαι ὑμᾶς, τί ἐστὶν ὃ θέλω καὶ περὶ ποίων
 λογισμῶν ἐρωτῶ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἤκουσα τοῦ προφήτου λέ-
 γοντος, «εἶπε πρῶτον τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῆς»,
 10 διὰ τοῦτο κἀγὼ ἐν γράμμασι σημειοῦμαι, παρακαλῶν μὴ
 παριδεῖν μου τὴν ἀθλιότητα, ἀλλὰ δέξασθαι ταύτην τὴν
 δέησιν παρ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ· ἐδόθη γὰρ ὑμῖν ἐξουσία
 παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐξαγαγεῖν ἐκ σκοτόους καὶ σκιᾶς θανά-
 του καὶ ὀδηγήσαι πρὸς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὅτι χρηστός
 15 ἐστὶ.

Τί οὖν κελεύετε μοι ποιῆσαι; ἀποτάξασθαί με πᾶσιν
 ὑφ' ἐν ἀπρονόητα, ἢ πρῶτον ποιῆσαι κατάστασιν, εἴθ' οὐ-
 τως ἀναχωρῆσαι, μήποτε εἶρω τὴν μέριμναν θλίβουσάν
 με ἐν τῇ ἀναχωρήσει, καὶ ταραχώδεις λογισμοὺς ἐπιχορη-
 20 γοῦσάν μοι, οἵτινες πνίγουσι τοὺς πνευματικοὺς καὶ κα-
 λοὺς καρπούς; Καὶ εἰ προστάσσετε τὸ διατάξασθαί με
 πρῶτον, κελεύσατέ με σημάναι, εἴ χρή τι φροντίσαι τῆς
 πράσεως τῶν μικρῶν μου χωρίων, καὶ αἰτήσατέ μοι τὴν
 παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν. Οὐχ ὡς θαρρῶν ἑμαυτῶ, ὅτι
 25 δύναμαι φυλάξαι τὰ παρ' ὑμῶν κελευόμενα ἐπερωτῶ,
 ἀλλ' ἔχων ἐλπίδα εἰς τὰς εὐχὰς ὑμῶν, εἰς τὸ κελεῦσαι καὶ
 βοηθῆσαι· ἔάν γάρ αἰτήσητε τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα κα-
 τευοδώσῃ μοι ὁ Κύριος τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον καὶ
 παράσχη μοι δύναμιν εἰς τὸ φυλάξαι, οὐκ ἀθετεῖ τὴν αἴτη-

σκέψεών μου, ἔρριξα τὸν ἑαυτό μου στὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν σου, ἐξαιτίας ἐκείνου ποὺ εἶπε, «ζῶ ἐγώ, λέγει ὁ Κύριος, διότι δὲν θέλω τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, παρά νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσει»⁵⁹, γιὰ νὰ ἀκούσω καὶ ἐγὼ μέσω σοῦ ἀπὸ αὐτόν, «τέκνο μου, σοῦ συγχωροῦνται οἱ πολλές ἁμαρτίες»⁶⁰. Γνωρίζω καὶ πιστεύω ὅτι σᾶς χάρισε ὁ Θεὸς τὸ νὰ γνωρίζετε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ἁγίου του Πνεύματος πρὶν σᾶς ζητήσω, τί εἶναι αὐτὸ ποὺ θέλω καὶ γιὰ ποιούς λογισμοὺς ἐρωτῶ· ἀλλά, ἐπειδὴ ἄκουσα τὸν προφήτη νὰ λέγει, «πὲς πρῶτα τὶς ἁμαρτίες σου γιὰ νὰ δικαιωθείς», γι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ σᾶς τὰ ἐκθέτω μὲ γράμματα, παρακαλώντας νὰ μὴ παραβλέψετε τὴν ἀθλιότητά μου, ἀλλὰ νὰ δεχθεῖτε αὐτὴ τὴ δέηση ἀπὸ μένα τὸν ἁμαρτωλό· διότι σᾶς δόθηκε ἐξουσία ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ μὲ βγάλετε ἀπὸ τὸ σκοτάδι καὶ τὴ σκιά τοῦ θανάτου καὶ νὰ μὲ ὀδηγήσετε στὸ ἀληθινὸ φῶς, διότι εἶναι χρηστός.

Τί λοιπὸν μὲ διατάζετε νὰ κάνω; νὰ τὰ ἐγκαταλείψω ὅλα ἀμέσως χωρὶς πρόνοια, ἢ πρῶτα νὰ κάνω τακτοποίηση τῆς περιουσίας κι ἔπειτα ν' ἀναχωρήσω, μὴ τυχὸν βρῶ ποτὲ τὴ μέριμνα νὰ μὲ στενοχωρεῖ κατὰ τὴν ἀναχώρηση καὶ νὰ μὲ γεμίζει ταραχώδεις λογισμοὺς, ποὺ πνίγουν τοὺς πνευματικοὺς καὶ καλοὺς καρπούς; Καὶ ἂν παραγγέλλετε πρῶτα νὰ τακτοποιήσω τὰ περιουσιακά, ἐξηγήστε μου νὰ καταλάβω, ἐὰν πρέπει νὰ φροντίσω κατὰ τι γιὰ τὴν πώληση τῶν μικρῶν μου χωραφιῶν, καὶ ζητήστε γιὰ μένα τὴ βοήθεια ἀπὸ τὸν Θεό. Σᾶς ἐρωτῶ ὄχι ἐπειδὴ ἔχω ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό μου, ὅτι μπορῶ νὰ φυλάξω αὐτὰ ποὺ διατάζετε, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐλπίζω στὶς προσευχῆς σας, στὴν προτροπὴ σας καὶ στὴ βοήθειά σας· ἂν δηλαδὴ παρακαλέσετε τὸν Θεὸ γιὰ μένα, ὥστε νὰ κατευοδώσει σὲ μένα ὁ Κύριος τὸ καλὸ καὶ τὸ συμφέρον καὶ νὰ μοῦ δώσει δύναμη πρὸς φύλαξη αὐτοῦ, δὲν θὰ ἀθετήσῃ τὴν

59. Ἰεζ. 33,11.

60. Ματθ. 9,2.

σιν ὑμῶν· τοῦτο γὰρ καὶ μόνον παραθαρρύνει μου τὴν ἄσθένειαν.

Ἀπόκρισις

5 **Τ**έκνον, ὅτι ὁ καιρὸς πονηρὸς ἐστὶ, δῆλον, καὶ ὁ δυνάμενος φυγεῖν, σώζεται, κατὰ τὸν Λῶτ ἀπὸ Σοδόμων· καὶ γὰρ ὁ κόσμος ἐν τῷ κακῷ κεῖται, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ πάντως κατ' αὐτὸν ἐργάζεται. Πλεκόμενοι γὰρ τοῖς γῆϊνοις, γῆϊνοι γίνονται, οἱ δὲ ἀποτασσόμενοι τούτοις, ἐκ τῆς γῆς ἀνῆλθον, οὐκοῦν δῆλον ὅτι καὶ οὐράνιοι γίνονται. 10 Καὶ οὐ συνίεμεν οἱ ἄθλιοι, ὅτι καὶ μὴ θέλοντες διὰ τὸν Θεὸν ἀναχωρῆσαι ἀπὸ τούτων, ἀναχωρῆσαι ἔχομεν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου ἄκοντες.

Τέκνον, ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Θεοῦ ἐστὶν, ἵνα εὐθύς κόψη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ὄλων. Τῷ γὰρ προσελθόντι αὐτῷ ἀνθρώπῳ αἰ- 15 τοῦντι καὶ λέγοντι, «ἀκολουθήσω σοι, ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ, Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι δὲ πρῶτον διατάξασθαι ἐν τῷ οἴκῳ μου», εἶπεν, «οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»· καὶ πάλιν ἄλλω εἶπεν, «ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νε- 20 κρούς»· καὶ πάλιν, «ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἐστὶ μου ἄξιος». Τί δέ, ὅτι καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εἶπε μισῆσαι; Καὶ πῶς μισεῖ τις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα ἐν πᾶσι τῷ Κυρίῳ, λέγων, «οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ»; Καὶ εἰ ὄλως λέγεις τοῦτο, ἰδοὺ θέλημα αὐτοῦ 25 ἐστὶν, ἵνα ἀφῶμεν ὄλα καὶ ἀκολουθήσωμεν αὐτῷ.

Τί οὖν; οὐκ ἀφῶμεν; Ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν οὐκ ἐφθάσαμεν εἰς τοῦτο, κἄν βάλωμεν κάτω τὸν αὐχένα, ἐπιγι-

61. Λουκᾶ 9,62.

62. Ματθ. 8,22.

παρακλήσή σας· διότι αυτό και μόνο θα ένδυναμώσει την άσθένειά μου.

Ἐπίκριση

Τέκνο μου, τὸ ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι πονηρὸς, εἶναι φανερό· αὐτὸς ποὺ μπορεῖ νὰ φύγει σώζεται, κατὰ τὸν Λῶτ ἀπὸ τὰ Σόδομα· διότι ὁ κόσμος βρίσκεται μέσα στὸ κακό, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, καὶ τοὺς εὕρισκομένους σ' αὐτὸ τοὺς διαμορφώνει κατὰ τὴ φύση του. Πράγματι ἐμπλεκόμενοι στὰ κοσμικά, γίνονται κοσμικοί, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀπομακρύνονται ἀπὸ αὐτά, ἀνῆλθαν ἀπὸ τὴ γῆ, καὶ εἶναι φανερό ὅτι γίνονται καὶ οὐράνιοι. Δὲν καταλαβαίνομε ὁμως οἱ ἄθλιοι ὅτι καὶ νὰ μὴ θέλομε ν' ἀναχωρήσομε ἀπὸ αὐτά γιὰ χάρι τοῦ Θεοῦ, θ' ἀναχωρήσομε χωρὶς τὴ θέλησή μας κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου.

Τέκνο μου, ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ ξεκόψει ἀμέσως ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ὅλα. Διότι στὸν ἄνθρωπο ποὺ προσῆλθε σ' αὐτὸν παρακαλώντας τον καὶ λέγοντας, «Κύριε», θὰ σ' ἀκολουθήσω ὅπου κι ἂν πᾶς, ἀλλ' ἄφησέ με πρῶτα νὰ τακτοποιήσω τὰ ὑπάρχοντα στὸ σπίτι μου», εἶπε· «κανένας, ποὺ ἔβαλε τὸ χέρι του πάνω στὸ ἄροτρο καὶ στράφηκε πρὸς τὰ πίσω, δὲν εἶναι εὐπρόσδεκτος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁶¹. καὶ πάλι εἶπε σ' ἄλλον· «ἄφησε τοὺς νεκροὺς νὰ θάψουν τοὺς νεκρούς τους»⁶². καὶ πάλι, «αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα του περισσότερο ἀπὸ μένα, δὲν εἶναι ἄξιός μου»⁶³. Τί σημαίνει ὁμως αὐτὸ ποὺ εἶπε, «νὰ μισήσει καὶ τὴν ψυχὴ του»; Καὶ πῶς μισεῖ κανεὶς τὴν ψυχὴ του, παρὰ κόβοντας τὸ θέλημά του σὲ ὅλα καὶ λέγοντας στὸν Κύριο, «ὄχι ὅπως θέλω ἐγώ, ἀλλὰ ὅπως ἐσὺ θέλεις»⁶⁴; καὶ ἂν πραγματικὰ τὸ λές αὐτό, νά, θέλημά του εἶναι νὰ τὰ ἀφήσομε ὅλα καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσομε.

Τί λοιπόν; δὲν θὰ τὰ ἀφήσομε; Ἐπειδὴ ὁμως ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειάς μας δὲν φθάσαμε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ὡς βάλομε του-

63. Ματθ. 10,37.

64. Ματθ. 26,39.

λάχιστο κάτω τὸν αὐχένα, ἀναγνωρίζοντας τὴν ἀδυναμία μας, καὶ ἃς περιμένουμε νὰ διαταχθοῦμε. Ἦς μὴ μεγαλοφρονήσομε σὰν νὰ κάνομε κάτι καλό, διότι ἀκόμα κάνομε τὰ ἔργα τῶν ἀρρώστων· διότι ἐκεῖνοι ποὺ ἀπαρνοῦνται τελείως τὸν κόσμο, ἄπομακρύνουν τοὺς ἑαυτοὺς τους μιᾶ γιὰ πάντα.

Καὶ σὺ λοιπὸν, τέκνο μου, σὰν ἀσθενῆς καὶ ὄχι σὰν τελείως ὑγιῆς, κανόνισε πρῶτα τὰ πράγματα, ὥστε νὰ μὴ πωλήσεις τὰ κτήματα, ἀλλὰ ν' ἀναπαύσεις τὴ γερόντισσά σου, διότι στὰ περιουσιακὰ πράγματα θὰ βρεῖς παγίδα γιὰ τὸν ἑαυτό σου· τακτοποίησέ τα λοιπὸν σύμφωνα μὲ τὴν ἀπάντηση τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννη. Γιὰ τὴν πῶληση τοῦ χωραφιοῦ θὰ φροντίσει ὁ Κύριος καὶ θὰ ρυθμίσει τὴ ζωὴ σου, ἀφοῦ ἀφήσεις τὴ μέριμνα σ' αὐτόν. Κάθε μέρα καὶ κάθε νύχτα νὰ θυμᾶσαι νὰ τοῦ λές· 'Δέσποτά μου, κατευόδωσέ μου τὸν δρόμο σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου, γιὰ τὸ καλό μου καὶ τὸ συμφέρον'· διότι αὐτὸς γνωρίζει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο, πῶς θὰ μᾶς βγάλει μὲ ἄνεση ἀπὸ τὴ φυλακὴ τοῦ σκότους, δηλαδή ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ τοῦ μάταιου κόσμου. Νὰ μὴ ἀποδυναμωθεῖ λοιπὸν ἡ καρδιά σου· ἐλπίζω στὸν Θεό, διότι σὲ βλέπω νὰ καρποφορεῖς στὸν Θεὸ ἀκολουθώντας τὰ βήματά μου.

573

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο.

Ὅσιε πάτερ, εὐχαριστῶ τὸν Θεό, διότι δὲν ἀπέστρεψες τοὺς οἰκτιρμούς σου ἀπὸ μένα· ὀλοκλήρωσε λοιπὸν τὸ ἔλεός σου πρὸς τὸν δοῦλο σου καὶ παρακάλεσε τὸν Δεσπότη Θεὸ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς μου καὶ γιὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὰ πάθη τῆς πονηρῆς λησμονιάς μὲ τὰ ἅγια χέρια σου καὶ στὸν τωρινὸ αἰῶνα καὶ στὸν μέλλοντα, καὶ γιὰ νὰ ἐξέλθω ἀπὸ τὸ σῶμα ζῶντας κάτω ἀπὸ τὴν προστασία σου· καὶ ἀπλῶς γιὰ νὰ γίνω δοῦλος σου στὸν αἰῶνα, ἀπολαμβάνοντας μόνο μὲ τὴ χάρη τὴν ἀγαθὴ σου πολιτεία.

νώσκοντες ἡμῶν τὴν ἀδυναμίαν, καὶ μείνωμεν διατάξασθαι. Μὴ μεγαλοφρονήσωμεν ὡς καλῶς ποιοῦντες, ἀλλ' ὅτι ἀκμὴν τὰ τῶν ἀρρώστων ποιοῦμεν· οἱ γὰρ τελείως ἀποτασσόμενοι τῷ κόσμῳ, ἐφάπαξ ἀποτινάσσονται ἑαυτούς.

5 Τοῖνον καὶ σύ, τέκνον, ὡς ἀσθενῆς καὶ οὐχ ὑγιῆς τελείως, διάταξαι πρῶτον τὸ μὴ πωλῆσαι μὲν, ἀναπαῦσαι δέ σου τὴν γραΐαν, ἐπεὶ εὐρίσκεις σεαυτῷ παγίδα ἐν τοῖς πράγμασι· διάταξον οὖν αὐτὴν κατὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου ἀπόκρισιν. Καὶ περὶ τῆς πράσεως τοῦ χωρίου φροντίσει ὁ Κύριος καὶ οἰκονο-
10 μῆσει σου τὸν βίον, ρίψαντος τὴν μέριμναν ἐπ' αὐτόν. Καθ' ἡμέραν δὲ καὶ κατὰ νύκτα μιμνήσκου τοῦ λέγειν αὐτῷ, ὅτι, 'Δέσποτά μου, κατευόδωσόν μοι τὴν ὁδὸν κατὰ τὸ θέλημά σου, πρὸς τὸ καλὸν μου καὶ συμφέρον'· αὐτὸς γὰρ πλεῖον παντὸς ἀνθρώπου οἶδε πῶς ἐξάγει ἡμᾶς μετὰ ἀνέσεως ἀπὸ τῆς φυλακῆς τοῦ ζό-
15 φου, ἀπὸ τῆς συνοχῆς λέγω τῶν τοῦ κόσμου τούτου τοῦ ματαίου πραγμάτων. Μὴ οὖν ἐκλυθῆ σου ἡ καρδιά· ἐλπίζω γὰρ μου εἰς τὸν Θεόν, ὅτι ἐπὶ τῇ στάσει τῶν ποδῶν μου βλέπω σε καρποφοροῦντα τῷ Θεῷ.

ΦΟΓ'

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν. ...

20 Πάτερ ὅσιε, εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ἀπέστρεψας τοὺς οἰκτιρμούς σου ἀπ' ἐμοῦ· τελείωσον οὖν τὸ ἔλεός σου μετὰ τοῦ δούλου σου καὶ δεήθητι τοῦ Δεσπότη Θεοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς μου καὶ ἵνα ρυσθῶ τῶν πα-
θῶν τῆς πονηρᾶς λήθης διὰ τῶν ἀγίων χειρῶν σου καὶ ἐν
25 τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ ἵνα, ἐν τῇ ὑμετέρῃ σκέπῃ διάγων, ἐξέλθω ἐκ τοῦ σώματος· καὶ ἀπλῶς ἵνα γένωμαί σου δοῦλος εἰς τὸν αἰῶνα, χάριτι καὶ μόνῃ τῆς ἀγαθῆς σου πολιτείας ἀπολαύων.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Τέκνον, καλῶς ἔγραψας περὶ τῆς λήθης· εἰ μὴ γὰρ ἐπέ-
λάθου τῶν γραφέντων σοι παρ' ἐμοῦ, μαθεῖν εἶχες ἅπ'
αὐτῶν, ὅτι ἐπληροφόρησέ μοι ὁ Δεσπότης ἡμῶν ὁ ἐλε-
5 ἡμῶν καὶ προγνώστης Κύριος, ἔχειν σε υἷον γνήσιον πνευματι-
κόν· μυστήριά σοι ἐθάρρησα, ἃ πολλοῖς οὐκ ἐθάρρησα, ὑπόδειγ-
μα υἰοθεσίας. Τίνι γὰρ θαρρεῖ ὁ πατήρ, εἰ μὴ τῷ υἱῷ; καὶ ταῦτα
κατὰ πρόσβασιν κατὰ τὴν αὐτοῦ προκοπὴν, ὡς δύναται καὶ βα-
σταῆσαι καὶ φυλάξαι· καὶ ὅλη ἡ δέησίς μου ὑπὲρ σοῦ πρὸς τὸν
10 Θεὸν καὶ ἡ προσευχή μου, ἵνα ἐλευθερώσῃ σε ἀπὸ πάντων τῶν
παθῶν τῆς ἀτιμίας, μεθ' ὧν ψηφίζεται καὶ ἡ λήθη, καὶ ἵνα
πέμψῃ σοι πνεῦμα, διδάσκον σε περὶ πάντων, καὶ ἵνα μὴ
χωρισθῆς ὑμῶν μήτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, μήτε ἐν τῷ μέλλοντι. Τῷ
γὰρ Θεῷ πεφανέρωνται πῶς πέπηκται σου τὸ μνημόσυνον εἰς
15 τὴν ἐμὴν καρδίαν, καὶ πιστεύω ὅτι οὐ γίνεται αὐτοῦ ἐξάλειψις
εἰς τὸν αἰῶνα.

Πίστευσόν μοι ὅτι ἐχαρίσατό μοι ἤδη τὴν ψυχὴν σου ὁ
Θεὸς εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἀλλὰ πρόσχες μετὰ ἀσφαλείας· καὶ μὴ
πάλιν ἐπιλάθῃ τοῦ φυλάξαι ἀδιστακτικῶς ἔχειν τὴν μνήμην τῶν
20 εἰρημένων καὶ μὴ ἀμελήσης. Πολλοὶ γὰρ μετὰ τὸ κερδάναι καὶ
σφραγίσαι τὸ χρυσίον ἠμέλησαν, καὶ βεβουλισμένον αὐτὸ ἀπώ-
λεσαν. Ἐὰν γὰρ μὴ φιλοκαλήσῃ ἄνθρωπος καὶ σπεῖρῃ τὴν γῆν
αὐτοῦ πρὸς ὑποδοχὴν ὑετοῦ, ὅλοι οἱ ὄμβροι ἐὰν βρέξωσιν, οὐδὲν
ὠφελοῦσιν εἰς καρποφορίαν. Βλέπε μὴ ραθυμῆσης βλέπων ἄλ-
25 λον βαστάζοντά σου τὸ γομάριον, καὶ σπαταλήσης· οὐ γὰρ εἶπε
'πολὸν' «ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη», ἀλλὰ «πολλά»·
τουτέστι πολλὰ ἐκ τῶν προκειμένων.

Ποίησον τὴν δυνάμιν σου· πολλοὶ γὰρ ἦσαν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ
καὶ ἀπηλλοτριώθησαν ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «εἰ

'Απόκριση Βαρσανουφίου.

Τέκνο μου, σωστά ἔγραψες γιὰ τὴ λησμονιά· διότι, ἐὰν δὲν ξεχνοῦσες ὅσα σοῦ ἔγραψα, θὰ εἶχες μάθει ἀπὸ αὐτά, ὅτι μὲ πληροφόρησε ὁ Δεσπότης μας, ὁ ἐλεῆμων καὶ προγνώστης Κύριος, νὰ σὲ ἔχω γνήσιο πνευματικὸ γιό· σοῦ ἐμπιστεύθηκα τὰ μυστήρια πού δὲν ἐμπιστεύθηκα σὲ πολλούς, πρᾶγμα πού εἶναι δεῖγμα υἰοθεσίας. Διότι ποιόν θὰ ἐμπιστευθεῖ ὁ πατέρας, ἂν ὄχι τὸν γιό; Καὶ αὐτὸ τὸ κάνει προοδευτικὰ σύμφωνα μὲ τὴ δική του προκοπή, γιὰ νὰ μπορεῖ καὶ νὰ τὰ βαστάξει καὶ νὰ τὰ φυλάξει. Ὁλη ἡ δέησή μου καὶ προσευχή μου πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι γιὰ σένα, γιὰ νὰ σὲ ἐλευθερώσει ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, ἀνάμεσα στὰ ὅποια λογαριάζεται καὶ ἡ λησμονιά, καὶ γιὰ νὰ σοῦ στείλει πνεῦμα, πού θὰ σὲ διδάξει γιὰ ὅλα, καὶ γιὰ νὰ μὴ χωρισθεῖς ἀπὸ μας οὔτε στὸν τωρινὸ αἰῶνα, οὔτε στὸν μέλλοντα. Διότι εἶναι φανερὸ στὸν Θεὸ πῶς ἔχει στερεωθεῖ ἡ ἀνάμνησή σου στὴν καρδιά μου, καὶ πιστεύω ὅτι δὲν θὰ γίνεῖ ἐξέλειψη αὐτῆς στὸν αἰῶνα.

Πίστεψέ με ὅτι ἤδη ὁ Θεὸς μου χάρισε τὴν ψυχὴ σου γιὰ αἰῶνια ζωὴ, ἀλλὰ πρόσεχε μὲ ἀσφάλεια· καὶ μὴ ξεχάσεις πάλι νὰ φυλάξεις ἀδίστακτα τὴν ἀνάμνηση αὐτῶν πού εἶπα καὶ μὴ ἀμελήσεις. Διότι πολλοί, ἀφοῦ κέρδισαν καὶ σφράγισαν τὸν χρυσό, ἀμέλησαν καί, ἔχοντάς τον σφραγισμένον, τὸ ἔχασαν. Διότι ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν καλλιεργήσῃ καὶ δὲν σπεῖρει τὴ γῆ του, ὥστε νὰ εἶναι ἔτοιμη γιὰ βροχὴ, κι ἂν ἀκόμη ὅλοι οἱ ὄμβροι πέσουν, δὲν ὠφελοῦν καθόλου γιὰ καρποφορία. Πρόσεχε νὰ μὴ ραθυμῆσεις, βλέποντας ἄλλον νὰ σοῦ κρατᾷ τὸ φορτίο, καὶ σπαταλήσεις· διότι, δὲν εἶπε «ἡ δέηση πού γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο» 'ἰσχύει πολὺ', ἀλλὰ «πολλά»⁶⁵. δηλαδή πολλὰ ἀπὸ τὰ προκείμενα.

Βάλε τὴ δύναμή σου· διότι πολλοὶ ἦταν μαζί μὲ τὸν Ἰησοῦ καὶ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ αὐτόν. Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ἂν

65. Ἰακ. 5,16.

δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω». Ἀλλὰ μὴ συγχωρήσῃ ὁ Θεὸς ἵνα ταῦτα εἰς σὲ πληρωθῶσιν, ἀλλ' ἵνα μένης υἱὸς γνήσιος ποθεινότατος τῶν κατὰ Χριστόν μου ὠδίνων, πρόβατον τῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ, σκεῦος ἡγιασμένον, κληρονόμος τῆς δό-
 5 ξης καί, κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ πολιτευσάμενος, τύχης τῆς αἰωνίου ζωῆς. Μὴ κατασχύνῃς μου τὸ γῆρας· Θεὸς γὰρ οἶδε πῶς ποιῶ μου τὴν δύναμιν ὑπὲρ τὴν δύναμιν ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας, δεόμενος αὐτοῦ, ἵνα εἰς τὸν αἰῶνα τάξῃ σε μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ συγκληρονόμον τῶν μελλόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν,
 10 «ὄπου ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἂν ἠτοιμάσεν ὁ Θεὸς αὐτοῖς», ἐν οἷς εἶη σου τὸ μέρος καὶ ἡ κληρονομία καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
 νων, ἀμήν. Καὶ εἰπάτωσαν αἱ ἄνω δυνάμεις καὶ οἱ κάτω ἀκμῆν ἐν τῷ σώματι ἅγιοι, ἀμήν, ἀμήν· γένοιτο, γένοιτο', καὶ σφραγι-
 15 σοι ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

ΦΘΔ'

Διήγησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα.

Μετά τινα χρόνον μέλλων πρὸς Θεὸν ἐκδημεῖν ὁ ἀββᾶς Σερίδος, ὁ τοῦ κοινοβίου ἡγούμενος, ἐνεστήσατο κληρο-
 νόμους τοὺς πρώτους τῶν ἀδελφῶν· οὐχ ὥστε πάντας
 20 ὁμοῦ διοικεῖν, ἐπειδὴ τοῦτο ἀκαταστασίας αἴτιον γίνεται, ἀλλὰ κατὰ τάξιν τὸν πρώτον καὶ τελευτῶντιος αὐτοῦ τὸν δεῦτερον καὶ οὕτω τοὺς λοιποὺς καθεξῆς. Ἐγραψε δὲ τε-
 λευταῖον τὸν φιλόχριστον τοῦτον ἀδελφόν, τὸν ἀββᾶν Αἰ-
 λιανόν, ὥστε αὐτὸν μετὰ πάντας εἶναι κληρονόμον, εἰ γέ-
 25 νηται μοναχός· ἠγνόει δὲ τοῦτο ὁ αὐτὸς ἀδελφός.

Ὡς οὖν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διατυπώσει μετέστη πρὸς Κύ-

χωρίζεται ὁ ἄπιστος, ἄς χωρισθεῖ»⁶⁶. Εἶθε ὁμοῦς νὰ μὴ δώσει ὁ Θεὸς νὰ συμβοῦν αὐτὰ σὲ σένα, ἀλλὰ νὰ μείνεις γνήσιος ποθεινότατος υἱὸς τῶν κατὰ Χριστὸν ὠδίνων μου, πρόβατο τῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ, ἁγιασμένο σκεῦος, κληρονόμος τῆς δόξας, καί, ἀφοῦ ζῆσεις σύμφωνα μὲ τις ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, νὰ πετύχεις τὴν αἰώνια ζωὴ. Μὴ καταντροπιάσεις τὰ γηρατεῖά μου· διότι ὁ Θεὸς γνωρίζει πῶς κάνω τὰ δυνατὰ μου γιὰ τὴ σωτηρία σου, παρακαλώντας αὐτόν, γιὰ νὰ σὲ κατατάξει μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους τοῦ στοῦν αἰῶνα συγκληρονόμο τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τοὺς «ὅπου μάτι δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἄκουσε καὶ στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν ἐκεῖνα ποὺ ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γι' αὐτούς»⁶⁷. Εἶθε σ' αὐτὰ νὰ εἶναι τὸ μερίδιό σου καὶ ἡ κληρονομία σου στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων, γένοιτο. Καὶ ἄς ποῦν οἱ ἄνω δυνάμεις καὶ οἱ κάτω ἅγιοι ποὺ εἶναι ἀκόμα στὸ σῶμα· ἀμήν, ἀμήν· γένοιτο, γένοιτο· καὶ εἶθε νὰ τὸ σφραγίσει ὁ Πατέρας, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα.

574

Δέηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο ν' ἀποδημήσει στὸν Θεὸ μετὰ ἀπὸ λίγο χρόνο ὁ ἀββᾶς Σέριδος, ὁ ἡγούμενος τοῦ κοινοβίου, ἔκαμε κληρονόμους τοὺς πρώτους ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς· ὄχι γιὰ νὰ διοικοῦν ὅλοι μαζὶ, ἐπειδὴ αὐτὸ γίνεται αἷτιο ἀκαταστασίας, ἀλλὰ νὰ διοικεῖ ὁ πρῶτος σύμφωνα μὲ τὴν τάξη καὶ ὅταν πεθάνει αὐτὸς ὁ δεῦτερος καὶ οἱ ὑπόλοιποι κατὰ σειρά. Τελευταῖον ἔγραψε τὸν φιλόχριτα αὐτὸν ἀδελφό, τὸν ἀββᾶ Αἰλιανό, ὥστε νὰ εἶναι αὐτὸς κληρονόμος μετὰ ἀπὸ ὅλους, ἂν γίνει μοναχός· τὸ ἀγνοοῦσε ὁμοῦς αὐτὸ ὁ ἴδιος ἀδελφός.

Ἦταν λοιπὸν μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴ διατύπωση μετέβηκε

66. Α' Κορ. 5,17.

67. Α' Κορ. 2,9.

ριον ὁ ἀββᾶς, ὁ πρῶτος τῶν ἀδελφῶν, ὃν ἡ τάξις ἐκάλει
 πρὸς τὴν διοίκησιν παρητήσατο ταύτην, κατὰ πολλὴν τα-
 πείνωσιν καὶ μετριότητα τρόπων· καὶ οἱ λοιποὶ δὲ καθε-
 ξῆς τὸ αὐτὸ ἐποίησαν ἐκεῖνον ζηλώσαντες. Ἐν δὲ τῷ με-
 5 ταξῷ ἐπῆλθε τούτῳ τῷ φιλοχρίστῳ ἀδελφῷ λύπη ἐκ τοῦ
 διαβόλου περὶ συντελείας κόσμου καὶ θλίψεων, ὡς δὴ
 μελλουσῶν ἐνταῦθα καταλαβεῖν καὶ τῶν αἰωνίων κολά-
 σεων· καὶ ὡς ἠπειγέτο ὑπὸ τῶν λογισμῶν κινδυνεύων εἰς
 ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν πέμπει ἐρωτῶν περὶ τούτου τὸν ἀβ-
 10 βᾶν Ἰωάννην καὶ δεόμενος εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ
 δηλῶσαι αὐτῷ λόγον παρακλήσεως· ὁ δὲ ἔπεμψεν αὐτῷ
 ταύτην τὴν ἀπόκρισιν, περὶ ὑπακοῆς μᾶλλον ἔχουσας·
 ἐμελλε γὰρ αὐτῷ ἐπιτρέπειν τὴν τοῦ κοινοβίου διοίκησιν,
 ὡς μετὰ ταῦτα δῆλον ἐγένετο.

15 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφὲ ἀγαπητέ, ἡ πίστις ἡ εἰς Θεὸς ἐστίν, ἵνα, εἴαν τις
 ἐκδῷ ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, μηκέτι ἔχη ἑαυτὸν ἐν ἰδίᾳ ἐξου-
 σία, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐκεῖνου ρίπτειν ἑαυτὸν ἕως τῆς
 ἐσχάτης ἀναπνοῆς· εἴ τι οὖν ἔρχεται ἐπάνω αὐτοῦ, ἐν εὐχαριστίᾳ
 20 δέχεται παρὰ Θεοῦ, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖν».
 Ἐὰν γὰρ ἄνθρωπος παραιτήσῃ τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐπερχόμενα,
 παρακούει τοῦ Θεοῦ, ζητῶν τὸ ἴδιον θέλημα στηῆσαι· οὕτω γὰρ
 καὶ Ἰουδαῖοι, ζητοῦντες τὸ ἴδιον θέλημα στηῆσαι, οὐκ ἠδυνήθη-
 σαν ὑποταγῆναι τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ· καὶ γὰρ ἡ πίστις ἐστὶν ἡ
 25 ταπείνωσις· «οὗς γὰρ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσε καὶ ἐδό-
 ξασε». Λοιπὸν ἀπόρριψον τὴν λύπην, ἣτις κατεργάζεται θάνα-
 τον· «ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη σωτηρίαν ἐργάζεται».

Εὐξαι οὖν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ μηδὲν ἀθυμῆσης. Ἐπεὶ παροργί-

68. Α' Θεσ. 5,18.

69. Ρωμ. 8,30.

ὁ ἀββᾶς πρὸς τὸν Κύριο, ὁ πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, τὸν ὁποῖο ἢ σειρὰ τὸν καλοῦσε γιὰ διοίκηση, τὴν ἄφησε μὲ πολλὴ ταπείνωση καὶ μετριότητα τρόπων, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπόλοιποι κατὰ σειρά, ἀφοῦ μιμήθηκαν ἐκεῖνον, ἔκαναν τὸ ἴδιο. Ἐν τῷ μεταξὺ σ' αὐτὸν τὸν φιλόχριστο ἀδελφὸ προξενήθηκε λύπη ἀπὸ τὸν διάβολο γιὰ συντέλεια τοῦ κόσμου καὶ θλίψεις, σὰν νὰ ἔφθασαν ἐδῶ οἱ μέλλουσες αἰώνιες κολάσεις· καὶ ἐπειδὴ πιεζόταν ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς, κινδυνεύοντας νὰ πέσει σὲ ἀπόγνωση, στέλνει νὰ ἐρωτήσῃ γι' αὐτὸ τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη καὶ νὰ παρακαλέσῃ νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ πεῖ λόγο παρακλήσεως. Αὐτὸς τοῦ ἔστειλε αὐτὴν τὴν ἀπάντηση, πού ἦταν μᾶλλον γιὰ ὑπακοή· διότι ἐπρόκειτο νὰ τοῦ ἀναθέσῃ τὴ διοίκηση τοῦ κοινοβίου, ὅπως ἔγινε φανερὸ ἀπὸ τὰ στὴ συνέχεια.

Ἄποκριση Ἰωάννου.

Αγαπητὲ ἀδελφέ, πίστη στὸν Θεὸ σημαίνει αὐτό· ἐὰν κανεὶς δώσει τὸν ἑαυτό του στὸν Θεό, νὰ μὴ ἔχει πιά τὸν ἑαυτό του στὴ δική του ἐξουσία, ἀλλὰ νὰ παραδώσει τὸν ἑαυτό του κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία ἐκείνου μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς. Ἄν λοιπὸν ἔρχεται κάτι ἐπάνω του, μὲ εὐχαρίστηση νὰ τὸ δέχεται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ αὐτὸ σημαίνει τὸ «νὰ εὐχαριστεῖτε τὸν Θεὸ γιὰ τὸ κάθε τι»⁶⁸. Διότι, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀπορρίψει αὐτὰ πού ἔρχονται ἀπὸ τὸν Θεό, παρακοῦει τὸν Θεό, ζητώντας νὰ στηρίξῃ τὸ θελημά του· διότι μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ζητώντας νὰ ἐφαρμόσουν τὸ θέλημά τους, δὲν μπόρεσαν νὰ ὑποταγοῦν στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ· καθόσον ἢ πίστη εἶναι ἢ ταπείνωση· διότι «ἐκείνους πού κάλεσε, αὐτοὺς καὶ δικαίωσε καὶ δόξασε»⁶⁹. Ἀπομάκρυνε λοιπὸν τὴ λύπη, ἢ ὁποῖα φέρει τὸν θάνατο· «διότι ἢ κατὰ Θεὸν λύπη γίνεται πρόξενος τῆς σωτηρίας»⁷⁰.

Προσευχῆσου λοιπὸν γιὰ μένα καὶ μὴ λυπηθεῖς καθόλου.

70. Β' Κορ. 7,10.

ζεις τὸν Θεόν, κρατῶν τὸ ἴδιον θέλημα. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δῶν σοι ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ εὐρεῖν ἔλεος ἐνώπιον αὐτοῦ, ᾧ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΦΟΕ'

5 Ἐρώτησις

Δεξάμενος τὴν ἀπόκρισιν ταύτην ὁ ἀδελφὸς ἠλευθερώθη μὲν παραχρῆμα τῶν θλιβόντων αὐτὸν λογισμῶν, οὐκ ἐννόει δὲ τὴν δύναμιν τῶν αὐτῷ γραφέντων καὶ ἐθαύμαζεν, ὅτι ἄλλα ἠρώτησε καὶ ἄλλα ὁ γέρων ἀπεκρίνατο· τότε σαφῶς τὸ πρᾶγμα 10 ἐδήλωσεν αὐτῷ ὁ γέρων, ἐπιτρέπων αὐτῷ καταδέξασθαι τὴν τοῦ κοινοβίου φροντίδα. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἐθαύμασεν ὅτι τοῦτο περὶ αὐτοῦ ἐλογίσατο, ἔχων ἑαυτὸν πρὸς τοῦτο ἀνίκανον· μὴ τολμῶν δὲ ὄλως ἀντειπεῖν τῇ αὐτοῦ κελεύσει, ἔγραψε λέγων αὐτῷ ταῦτα.

15 Ἀββᾶ, πλέον οὐ γινώσκω, οἶδε με τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐν ὑμῖν οὐκοῦν καὶ ἔμφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος, διὰ τὸν τοῦ πράγματος κίνδυνον. Ἐὰν οἶδας ὅτι δύναμαι ἐν τούτῳ εὐρεῖν ἔλεος ἔχων τὴν ὑμῶν ἐν Χριστῷ σκέπην, οὐκ ἀντιλέγω· ἐξουσίαν μου γὰρ ἔχετε, καὶ εἰς τὰς χεῖράς εἰμι τοῦ 20 Θεοῦ καὶ ὑμῶν.

Γράφει οὖν ὁ γέρων ἀπόκρισιν ἔχουσαν οὕτω.

Ἀπόκρισις

25 **Κ**ύριε ἀδελφέ, μαρτυρεῖ μοι ὁ Θεός, ὅτι ἐν γνησιότητι ἀγαπῶ τὸν ἀδελφόν μου καὶ ἡ εὐχή μου ἐστὶν, ἵνα μὴ βλαβῇ ἡ ψυχὴ σου ἐν τινι, καί, πιστεύων τῇ ὑπακοῇ σου καὶ φροντίζων τῆς σωτηρίας σου, συνήργησα τῷ ἀγαθῷ, τὰ γὰρ κρυπτὰ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, φανερὰ παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ σὺ βλέπεις, ἀδελφέ μου, ὅτι πράγματα πολλὰ εἰσι καὶ ὑπέρογκα. Καὶ οὐκ ἀπιστεῖς ὅτι εἶ τι ἐνὶ εἰς τὸ κοινόβιον ἕως τοῦ χώματος,

Διότι, μὲ τὸ νὰ κρατᾶς τὸ θέλημά σου, παροργίζεις τὸν Θεό. Εἶθε ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ σοῦ δώσει νὰ κάνεις τὸ θέλημά του καὶ νὰ βρεῖς ἔλεος ἐνώπιον αὐτοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη στους αἰῶνες. Γένοιτο.

575

Ἑρώτηση

Ὅταν ὁ ἀδελφὸς δέχθηκε αὐτὴν τὴν ἀπάντηση ἐλευθερώθηκε ἀμέσως ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς ποὺ τὸν ἔθλιβαν· δὲν καταλάβαινε ὅμως τὴ δύναμη αὐτῶν ποὺ τοῦ γράφηκαν καὶ ἀποροῦσε, διότι ἄλλα ἐρώτησε καὶ ἄλλα ἀπάντησε ὁ γέροντας· τότε ὁ γέροντας τοῦ δῆλωσε μὲ σαφήνεια τὸ πρᾶγμα, προτρέποντάς τον ν' ἀποδεχθεῖ τὴ φροντίδα τοῦ κοινοβίου. Ὁ ἀδελφὸς ὅμως ἀποροῦσε, διότι σκέφθηκε γι' αὐτὸν αὐτό, ἐπειδὴ θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ἀνίκανο γι' αὐτό· μὴ τολμώντας ὅμως νὰ φέρει καμμιά ἀντίρρηση στὴ διαταγὴ αὐτοῦ, τοῦ ἔγραψε λέγοντάς του αὐτά.

Ἄββᾶ, περισσότερο ἀπὸ ὅσο γνωρίζω ἐγώ, μὲ γνωρίζει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ποὺ κατοικεῖ μέσα σας καὶ εἶμαι γεμᾶτος ἀπὸ φόβο καὶ τρόμο γιὰ τὸν κίνδυνο τοῦ πράγματος. Ἐὰν γνωρίζεις ὅτι μπορῶ νὰ βρῶ ἔλεος μ' αὐτὸ ἔχοντας τὴν δικὴ σας προστασία μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ, δὲν φέρω ἀντίρρηση· διότι ἔχετε τὴν ἐξουσία μου καὶ βρίσκομαι στοῦ Θεοῦ τὰ χέρια καὶ στὰ δικά σας.

Γράφει τότε ὁ γέροντας ἀπόκριση ποὺ ἔχει ὡς ἐξῆς.

Ἀπόκριση

Κύριε ἀδελφέ, μοῦ μαρτυρεῖ ὁ Θεός, ὅτι ἀγαπᾶ γνήσια τὸν ἀδελφό μου καὶ ἡ προσευχή μου εἶναι, ὥστε νὰ μὴ βλαβεῖ ἡ ψυχὴ σου σὲ κάτι· καὶ ἐπειδὴ πιστεύω στὴν ὑπακοή σου καὶ φροντίζω γιὰ τὴ σωτηρία σου, συνήργησα στὸ ἀγαθό, διότι αὐτὰ ποὺ εἶναι κρυφὰ στοὺς ἀνθρώπους, εἶναι φανερὰ στὸ Θεό. Καὶ σύ, ἀδελφέ μου, βλέπεις ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ καὶ ὑπέρογκα πράγματα. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλεις ὅτι, ὅσα

τοῦ Θεοῦ ἐστὶ καὶ ὁ συνάψας τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις πάντα ἠγίασε διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Λοιπὸν ἐν σοὶ ἐστὶ τὸ συνεργῆσαι καὶ κακοπαθῆσαι, ἵνα κοινωνὸς εὐρεθῆς τῶν ψυχῶν τῶν σωζομένων.

5 Εἶπε γὰρ ὁ Ἀπόστολος «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ»· καὶ πάλιν εἶπεν, «ὅτι τοῖς ταπεινοῖς συνεπαγόμενοι». Καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· «ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ὑμᾶς ἀθετῶν, ἐμὲ ἀθετεῖ».

10 Ὁλοῦ τοῦ πράγματος τοῦ Θεοῦ ὄντος, οὐ δύνῃ παραιτήσασθαι· καὶ γὰρ εἴ ἐνι τί ποτε ἀνθρώπινον οἶδας, εἰς φροντίδα σε βαροῦμεν κατὰ Θεόν, ὧ οὐκ ἔστι φροντίς, ἀλλὰ σωτηρία ψυχῆς, καθὼς λέγει ἡ Γραφή, «ὅτι ὁ ἐπιστρέφων ἀμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πλῆθος ἀμαρτιῶν».

15 Ἀνδρίζου ἐν Κυρίῳ καὶ πιστεύσον τῷ Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς φυλάττει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, καθὼς περὶ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ ἠτήσατο παρὰ τοῦ Πατρός. Μὴ οὖν διστάζης, ἀλλ' ἔκχυσον τὴν καρδίαν σου εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ ἐν τούτῳ πιστεύω ὅτι εὐρίσκεις τὸ ἔλεος εἰς τὸ βῆμα τοῦ Θεοῦ. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἀγίου Πνεύματος γίνεται μεθ' ἡμῶν. Ἀμήν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀδελφός, ἐδήλωσε τῷ γέροντι.

Ἴδου ὁ δοῦλος ὑμῶν, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου.

5 Καὶ τῇ κελεύσει τῶν πατέρων ἠξιώθη τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, καὶ ἐγένετο παρὰ πάντων ἀξίωσις τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ οὕτω προεβλήθη ἡγούμενος τῆς μονῆς. Καὶ τότε ἠξιώθη ἐν πρώτοις ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην, καὶ ἐδέξατο αὐτὸν ὁ γέρον, ὡς τὸν μακάριον τὸν ἀββᾶν·

71. Γαλ. 6,2.

72. Ρωμ. 13,16.

ὑπάρχουν στὸ κοινόβιο μέχρι καὶ τὸ χῶμα, εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι αὐτὸς ποὺ σύνδεσε τὰ ἐπίγεια μὲ τοὺς οὐρανοὺς, ἀγίασε τὰ πάντα μὲ τὴν παρουσία του. Λοιπὸν ἀπὸ σένα ἐξαρτᾶται τὸ νὰ συνεργήσεις καὶ νὰ κακοπαθήσεις, γιὰ νὰ γίνεις κοινωνὸς τῶν σωζομένων ψυχῶν.

Πράγματι ὁ Ἀπόστολος εἶπε «νὰ βαστάζετε ὁ ἓνας τὰ βάρη τοῦ ἄλλου, καὶ ἔτσι θὰ πραγματοποιήσετε τὸν νόμο τοῦ Χριστοῦ»⁷¹. καὶ πάλι εἶπε, «νὰ συμπορεύεσθε μὲ τοὺς ταπεινοὺς»⁷². Καὶ ὁ Κύριος εἶπε· «αὐτὸς ποὺ ἀκούει ἐσᾶς, ἀκούει ἐμένα· καὶ αὐτὸς ποὺ ἀθετεῖ ἐσᾶς, ἀθετεῖ ἐμένα»⁷³. Ἀφοῦ ὅλα τὰ πράγματα εἶναι τοῦ Θεοῦ δὲν μπορεῖς νὰ παραιτηθῆς. Διότι γνωρίζεις ἂν ὑπάρχει τίποτε ἀνθρώπινο· σὲ ἐπιβαρύνουμε μὲ φροντίδα κατὰ Θεὸν· καὶ στὸ πρᾶγμα αὐτὸ δὲν ὑπάρχει φροντίδα, ἀλλὰ σωτηρία ψυχῆς, ὅπως λέγει ἡ Γραφή, «ἐκεῖνος ποὺ ἐπιστρέφει τὸν ἁμαρτωλὸ ἀπὸ τὸν ἁμαρτωλὸ του δρόμο, θὰ σώσει ψυχὴ ἀπὸ τὸν θάνατο καὶ θὰ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν»⁷⁴.

Γίνε ἀνδρεῖος μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου καὶ πίστεψε στὸν Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς θὰ μᾶς φυλάξει ἀπὸ τὸν πονηρό, ὅπως ζήτησε ἀπὸ τὸν Πατέρα γιὰ τοὺς Ἀποστόλους. Μὴ διστάζεις λοιπὸν, ἀλλὰ ἄπλωσε τὴν καρδιά σου στὸν Θεὸ καὶ στὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ στὸ Πνεῦμα τῆς ἀλήθειας· καὶ μ' αὐτὸ πιστεύω ὅτι θὰ βεῖς τὸ ἔλεος στὸ βῆμα τοῦ Θεοῦ. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἃς ὑπάρχει σὲ σᾶς. Γένοιτο.

Ἦταν ὁ ἀδελφὸς τὰ ἄκουσε αὐτά, δήλωσε στὸν γέροντα.

Νὰ ὁ δοῦλος σας, ἃς γίνει σὲ μένα σύμφωνα μὲ τὸν λόγο σου'.

Ἔτσι μὲ τὴ διαταγὴ τῶν πατέρων ἀξιώθηκε τὸ μοναχικὸ σχῆμα· ἀξίωσαν τότε ὅλοι ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο νὰ χειροτονηθεῖ πρεσβύτερος καὶ ἔτσι ἔγινε ἡγούμενος τῆς Μονῆς. Καὶ τότε ἀξιώθηκε νὰ ἔλθει πρὸς αὐτὸν κατὰ πρῶτον ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης καὶ τὸν δέχθηκε ὁ γέροντας σὰν τὸν μακάριο ἀββᾶ, διότι ἦταν πολὺ τα-

73. Λουκᾶ 10,16.

74. Ἰακ. 5,20.

πολλή γὰρ ἦν τοῦ γέροντος ἡ ταπεινώσις. Καὶ λέγει αὐτῷ.

Εὐξαι, ἀββᾶ.

Κάκεϊνος ἔστηκεν ἐννεός, μὴ τολμῶν εὐξασθαι ἐπ' αὐτοῦ. Καὶ ὡς ἐδευτέρωσεν, ἵνα μὴ ἀντείπη, ἠδξάτο· καὶ ἐπιτραπείς ἐκάθισε. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον.

Ἄδελφέ, πρὸ πολλοῦ χρόνου προεμήνυσεν ὁ ἅγιος Γέρον πρὸς σοῦ, ὅτι μέλλεις ἔσεσθαι μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ κοινοβίου· καὶ ἰδοὺ ἔφθασε κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ εὐδοκίαν. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ καὶ στερεωθήτω ἡ καρδιά σου ἐν
10 Κυρίῳ τῷ ἐνδυναμοῦντι σε. Ἀμήν.

ΦΟΣ'

Ὁ αὐτὸς οὖν ἠρώτησε τὸν γέροντα λέγων.

Συγχώρησόν μοι, πάτερ, τῆς προπετείας. Καὶ περὶ ὧν ἐρωτῆσαι θέλων σαφήνισόν μοι, τίνος χάριν οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν οἱ γραφέντες κληρονόμοι παρητήσαντο τὴν τοῦ μοναστηρίου διοίκησιν; καὶ διὰ τί συνεχωρήσατε αὐτοῖς, γινώσκοντες τὴν αὐτῶν ἀρετὴν τε καὶ ὑπακοήν, καὶ ὅτι ἡ τάξις αὐτοῦς ἐκάλει; Ἐμοὶ δὲ τῷ ἀναξίῳ καὶ οὐδὲν ἔχοντι μοναχικῆς καταστάσεως ἔργον ἐπετρέψατε τὴν τοιαύτην διοίκησιν, τὴν ἐκείνοις μᾶλλον πρέπουσαν;

20 Ἀπόκρισις

Οἱ ἀδελφοὶ παρητήσαντο διὰ τὴν πολλὴν ταπεινώσιν· ἔχοντες γὰρ τοῦ διοικῆσαι τὴν ἐξουσίαν κατὰ Θεὸν ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς διαθήκης, οὐ προσέδραμον τοῦτω, ἀλλ' ἠγάπησαν μᾶλλον τὴν ὑπακοήν· καὶ προθύμως
25 ἐψηφίσαντό σε, εἰς ἔλεγχον τῶν κληρονομίας καὶ δωρεᾶς ἀπαιτούντων, καὶ τὸ κοσμικὸν ἐχόντων τῆς φιλαργυρίας φρόνημα, καὶ προτιμώντων τὰ γῆινα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Χαί-

πεινός ὁ γέροντας. Καὶ τοῦ λέγει.

Ἄββᾶ, προσευχήσου .

Ἐκεῖνος τότε στάθηκε ἄφωνος, χωρὶς νὰ τολμᾷ νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτόν. Καὶ ὅταν τὸ ζήτησε γιὰ δεύτερη φορᾶ, γιὰ νὰ μὴ φέρει ἀντίρρηση, προσευχήθηκε. Μετά, ἀφοῦ τοῦ ἐπιτράπηκε, κάθισε. Καὶ τοῦ λέγει ὁ γέροντας.

“Ἀδελφέ, ὁ ἅγιος γέροντας προεῖπε γιὰ σένα πρὶν ἀπὸ πολὺ καιρὸ, ὅτι πρόκειται νὰ γίνεις μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ κοινοβίου· καὶ νά, πραγματοποιήθηκε σύμφωνα μὲ τὴν εὐδοκία τοῦ Θεοῦ. Νὰ προσέχεις λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου καὶ νὰ στερεωθεῖ ἡ καρδιά σου στὸν Κύριο ποῦ σὲ ἐνδυναμώνει. Γένοιτο.

576

Ὁ ἴδιος λοιπὸν ἐρώτησε τὸν γέροντα καὶ τοῦ εἶπε.

Συγχώρεσέ με, πάτερ, γιὰ τὴν αὐθάδεια. Διασαφήνισέ μου γιὰ ὅσα θέλω νὰ ἐρωτήσω. Γιὰ ποιὸ λόγο οἱ πρῶτοι ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ποῦ γράφηκαν κληρονόμοι παραιτήθηκαν ἀπὸ τὴ διοίκηση τοῦ μοναστηριοῦ; καὶ γιατί τοὺς τὸ ἐπιτρέψατε, ἐνῶ γνωρίζατε τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν ὑπακοή τους, καὶ ὅτι αὐτοὺς καλοῦσε ἡ τάξη; Σὲ μένα ὁμως τὸν ἀνάξιο, ποῦ δὲν ἔχω κανένα ἔργο μοναχικῆς καταστάσεως, ἀναθέσατε αὐτὴ τὴ διοίκηση, ἐνῶ ἔπρεπε περισσότερο σ' αὐτούς.

Ἀπόκριση

Ο ἱ ἀδελφοὶ παραιτήθηκαν ἐξαιτίας τῆς πολλῆς ταπεινώσεως· διότι, ἂν καὶ εἶχαν ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς διαθήκης τὴν ἐξουσία κατὰ Θεὸν νὰ διοικήσουν, δὲν ἔτρεξαν σ' αὐτό, ἀλλ' ἀγάπησαν περισσότερο τὴν ὑπακοή· καὶ πρόθυμα σὲ ψήφισαν, γιὰ ἔλεγχο αὐτῶν ποῦ ἀπαιτοῦν κληρονομίες καὶ δωρεές, καὶ αὐτῶν ποῦ ἔχουν τὸ φρόνημα τῆς φιλαργυρίας καὶ προτιμοῦν τὰ γήινα ἀπὸ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Γεμᾶτοι

ροντες οὖν τῇ αὐτῶν ταπεινώσει, συνεχωρήσαμεν αὐτοῖς παραιτήσασθαι· σοὶ δὲ ἀπετρέψαμεν καταδέξασθαι διὰ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐδοκίαν, τοῦ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦντος ἐκάστου, κατὰ τὴν αὐτοῦ πρόγνωσιν.

5 Μὴ οὖν νομίσης ὅτι κατὰ παρακοὴν αὐτῶν τοῦτο γέγονε· καὶ γὰρ καὶ Μωϋσῆς, ἐπιτραπεῖς παρὰ Θεοῦ τὴν τοῦ λαοῦ διοίκησιν, εἶπεν, «ἰσχνόφωνός εἰμι καὶ βραδύγλωσσος», καὶ συνεχώρησεν αὐτῷ ὁ Θεός· ὅτι τοῦτο εἶπεν οὐκ ἀντιλέγων, ἀλλὰ κατὰ πολλὴν ταπείνωσιν. Τοῦτο καὶ Ἰερεμίας ὁ προφήτης ἐποίησεν, λέγων, «Δέσποτα Κύριε, ἰδοὺ οὐκ ἐπίσταμαι λαλεῖν, ὅτι νεώτερός εἰμι ἐγώ», καὶ οὐκ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς ἀντιλογίαν. Ἐχρήσατο τούτῳ καὶ ὁ ἑκατόνταρχος εἰπὼν τῷ Σωτῆρι, «οὐκ εἰμι ἄξιος, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς», καὶ ἐθαυμάσθη αὐτοῦ ἡ πίστις συγκεκραμένη τῇ ταπεινώσει.

15 Καὶ μὴ εἴπῃς, 'Διὰ τί οὖν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ οὐ παρητήσατο τὴν ἡγεμονίαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὸ κήρυγμα; ἄρα ὡς μὴ ἔχοντες ταπείνωσιν;' Καὶ ποία μείζων ταπείνωσις τῆς αὐτῶν εὐρίσκεται; Ἀλλὰ καὶ οἱ παραιτησάμενοι τὴν ὑπακοὴν εἶχον, καὶ οἱ καταδεξάμενοι τὴν ταπείνωσιν· οὐ δύναται γὰρ μία τῆς ἄλλης 20 χωρισθῆναι, ἀλλὰ τὰ πάντα γίνεται, ἵνα τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμᾶς ὄντα προβῆ, καὶ ἵνα δειχθῶσι τῶν ἀγίων πολυτρόπως αἱ ἀρεταί. Πάντα οὖν πίστευε τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ καλῶς προβαίνειν, καὶ μηδὲν πλέον περιεργάζου.

Ὁ Κύριος συνετίσει σε καὶ φωτίσει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς 25 διανοίας σου, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ΦΟΖ'

Ἐρώτησις

Ταῦτα ἀκούσας ἐδόξασε τὸν Θεὸν καὶ εἶπε τῷ γέροντι.

75. Ἐξ. 4,10.

76. Ἰερ. 1,6.

χαρά λοιπὸν γιὰ τὴν ταπείνωσή τους, τοὺς ἀφήσαμε νὰ παραιτηθοῦν, καὶ ἀναθέσαμε σὲ σένα ν' ἀποδεχθεῖς τὴ διακονία ἐξαιτίας τῆς εὐδοκίας τοῦ Θεοῦ, πού οἰκονομεῖ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ καθενός, σύμφωνα μὲ τὴν πρόγνωσή του.

Μὴ νομίσεις λοιπὸν ὅτι αὐτὸ ἔγινε ἀπὸ παρακοή τους· διότι καὶ ὁ Μωϋσῆς, ὅταν τοῦ προσφέρθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ ἡ διοίκηση τοῦ λαοῦ, εἶπε, «εἶμαι ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος»⁷⁵, καὶ τοῦ τὸ συγχώρεσε αὐτὸ ὁ Θεός· διότι δὲν τὸ εἶπε αὐτὸ φέροντας ἀντίρρηση, ἀλλὰ μὲ πολλὴ ταπείνωση. Αὐτὸ ἔκανε καὶ ὁ Ἰερεμίας ὁ προφήτης, λέγοντας, «Δέσποτα Κύριε, νά, δὲν γνωρίζω νὰ ὁμιλῶ, διότι εἶμαι νεώτερος⁷⁶, καὶ δὲν θεωρήθηκε σὰν ἀντίρρησή του. Αὐτὸ ἔκανε καὶ ὁ ἑκατόνταρχος πού εἶπε στὸν Σωτήρα, «δὲν εἶμαι ἄξιος γιὰ νὰ μπεῖς κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μου»⁷⁷· καὶ θαυμάσθηκε ἡ πίστη του πού ἦταν ἀναμιγμένη μὲ τὴν ταπείνωση.

Καὶ μὴ πεῖς· Ἐπειδὴ τότε ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ δὲν ἄφησε τὴν ἡγεμονία καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὸ κήρυγμα; ἄραγε ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ταπείνωση; Καὶ ποιά ταπείνωση εἶναι μεγαλύτερη τῆς δικῆς τους; Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι πού παραιτήθηκαν εἶχαν τὴν ὑπακοή καὶ ἐκεῖνοι πού ἀποδέχθηκαν εἶχαν τὴν ταπείνωση· διότι δὲ μπορεῖ νὰ χωρισθεῖ ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀλλὰ τὰ πάντα γίνονται, γιὰ ν' ἀποβοῦν ὑπὲρ ἡμῶν τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ, καὶ γιὰ νὰ φανοῦν πολυτρόπως οἱ ἀρετὲς τῶν ἁγίων. Πίστευε λοιπὸν ὅτι ὅλα γίνονται σωστὰ ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ νὰ μὴ περιεργάζεσαι τίποτε περισσότερο.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ συνετίσει καὶ νὰ φωτίσει τὰ μάτια τῆς διάνοιάς σου, μὲ τίς προσευχὰς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

577

Ἑρώτηση

Ὅταν ἄκουσε αὐτὰ ὁ νεὸς ἡγούμενος δόξασε τὸν Θεὸ καὶ εἶπε στὸν γέροντα.

77. Ματθ. 8,8.

Πάτερ, ἐπειδὴ ἀρχαρίος εἰμι καὶ οὐδὲν οἶδα, τί κελεύεις εἶπω τοῖς ἀδελφοῖς;

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ἰπὲ αὐτοῖς ταῦτα· 'Τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ φροντί-
ζοντος ὑμῶν, αὐτοῦ εἰπόντος, «οὐκ ἄφήσω ὑμᾶς ὀρφα-
νοὺς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς», προσέχετε ἑαυτοῖς μετὰ πά-
σης ταπεινοφροσύνης καὶ ἀγάπης εἰς Θεόν, καὶ εὐλογεῖ ὑμᾶς καὶ
γίνεται ὑμῶν σκέπη καὶ ὁδηγός'. Εἰπὲ δὲ αὐτοῖς, μὴ τις κρύψη
λογισμὸν, ἐπειδὴ ἡ χαρὰ τῶν πνευμάτων, τὸ κρύψαι ἐστὶ λογι-
10 σμὸν, ἵνα ἀπολέσωσι τὴν ψυχὴν. Κἄν τις αὐτῶν εἶπη σοι τὸν
λογισμὸν αὐτοῦ, εἰπὲ τῷ σῷ λογισμῷ· 'Κύριε, εἴ τί σοί ἐστιν εἰς
σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, δός μοι ἵνα λαλήσω αὐτῷ, καὶ ἵνα τὸν λό-
γον σου λαλήσω καὶ μὴ τὸν ἴδιον'. Καὶ τὸ ἐρχόμενόν σοι εἶπέ,
λέγων ἐν σεαυτῷ, ὅτι 'οὐκ ἔστιν ἐμὸς ὁ λόγος· γέγραπται γάρ,
15 «εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ»'.

ΦΟΗ'

Ἐρώτησις

"Ὅτε εὐλογοῦνται οἱ ἀδελφοὶ παρ' ἐμοῦ, δώσω αὐτοῖς τὴν
χειρὰ μου ἢ οὐ; Λέγει δέ μοι ὁ λογισμὸς, ἵνα καταφιλῶ
τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· ἄρα καλὸν ἐστι;

20 Ἀπόκρισις

Οτε εὐλογοῦνται δὸς τὴν χειρὰ καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, ὅτι· 'Βλέ-
πετε, ὅτι κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν, ποιεῖ ὁ Θεὸς μεθ'
ὑμῶν· μὴ οὖν κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν· αὐτὸς γὰρ ὁ
Κύριος εἶπεν· «ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μι-
25 σθὸν προφήτου λήσεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δι-

Πάτερ, ἐπειδὴ εἶμαι ἄρχάριος καὶ δὲ γνωρίζω τίποτε, τί διατάξεις νὰ πῶ στοὺς ἄδελφούς;

Ἀπόκριση

Πές τους αὐτά: «Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός πού σᾶς φροντίζει εἶπε: «δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω ὄρφανούς, ἔρχομαι σὲ σᾶς»⁷⁸. Προσέχετε τοὺς ἑαυτοὺς σας μὲ κάθε ταπεινοφροσύνη καὶ ἀγάπη στὸ Θεό, καὶ αὐτὸς θὰ σᾶς εὐλογήσει καὶ θὰ σᾶς γίνεи προστάτης καὶ ὁδηγός'. Πές σ' αὐτούς, νὰ μὴ κρύψει κανεὶς τὸν λογισμό του, ἐπειδὴ ἡ χαρὰ τῶν πνευμάτων εἶναι τό νὰ κρύψουν οἱ ἄνθρωποι τὸν λογισμό γιὰ νὰ χάσουν τὴν ψυχή. Κι ἂν κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς σοῦ πεῖ τὸν λογισμό του, πές στὸν λογισμό σου: 'Κύριε, ἂν ὑπάρχει κάτι σὲ σένα γιὰ σωτηρία τῆς ψυχῆς, δός τό μου γιὰ νὰ τὸ πῶ σ' αὐτόν, ὥστε νὰ πῶ τὸν δικό σου λόγο καὶ ὄχι τὸν δικό μου'. Καὶ πές αὐτὸ πού σοῦ ἔρχεται λέγοντας μέσα σου: 'Δὲν εἶναι δικός μου ὁ λόγος, διότι ἔχει γραφεῖ, «ἂν κανεὶς μιᾶ, αὐτὰ πού λέγει νὰ εἶναι σὰν λόγια τοῦ Θεοῦ»'.

578

Ἐρώτηση

Ὅταν οἱ ἄδελφοὶ εὐλογοῦνται ἀπὸ μένα, νὰ τοὺς δίνω τὸ χέρι ἢ ὄχι; Ὁ λογισμὸς μου λέγει, νὰ καταφιλῶ τὰ κεφάλια τους; ἄραγε εἶναι καλό;

Ἀπόκριση

Οταν εὐλογοῦνται δῶσε τό χέρι σου, καὶ πές τους: 'Προσέχετε, διότι ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ σὲ σᾶς σύμφωνα μὲ τὴν πίστη σας καὶ ὄχι σύμφωνα μὲ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια: διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε: «ἐκεῖνος πού δέχεται προφήτη στὸ ὄνομα προφήτη, θὰ λάβει ἀμοιβὴ προφήτη, καὶ ἐκεῖνος πού δέ-

78. Ἰω. 14,18.

καίου μισθὸν δικαίου λήψεται». Ἐὰν οὖν ἡ προφήτης καὶ δίκαιος καὶ μὴ δέξηταιί τις αὐτὸν ὡς προφήτην καὶ δίκαιον, μηδὲ δίκαιος καὶ δέξηται αὐτὸν ὡς προφήτην καὶ δίκαιον, μισθὸν προφήτου καὶ δικαίου λήψεται'.

5 Τὰς δὲ κεφαλὰς αὐτῶν οὐ χρῆ καταφιλεῖν· ὑπόκρισιν γὰρ ἔχει τὸ πρᾶγμα ἀνθρωπαρεσκείας.

ΦΘ'

Ἑρώτησις

Ὅποῖος ὀφείλω εἶναι πρὸς τοὺς ἀδελφούς;

Ἀπόκρισις

10 **Ε**χε σεαυτὸν ὑποκάτω πάντων, καὶ πάλιν διοικητὴν πάντων, ἀπαιτούμενος τὴν τάξιν, ἣν κατεδέξω σπλαγχνίζεσθαι εἰς πάντας, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖτε τοὺς ὀλιγοψύχους»· μὴ τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδῶ, ἀλλὰ τὸ
15 ἀγαθόν. Ἐὰν δέ τις μὴ ὑποτάσσεται, τοῦτον σημειοῦσθε. Ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος συνετίσει σε τὰ λοιπὰ ἐκ τοῦ μικροῦ μου λόγου.

ΦΠ'

Ἑρώτησις

Ὅποῖος ὀφείλει εἶναι ὁ κανονάρχος καὶ ὁ οἰκονόμος πρὸς τοὺς ἀδελφούς.

χεται δίκαιο στὸ ὄνομα δικαίου, θὰ λάβει ἀμοιβὴ δικαίου»⁷⁹. Ἐὰν λοιπὸν εἶναι προφήτης καὶ δίκαιος καὶ δὲν τὸν δεχθεῖ κανεὶς σὰν προφήτη καὶ δίκαιο, δὲν ἔχει ἀμοιβή· ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι προφήτης οὔτε δίκαιος καὶ τὸν δεχθεῖ σὰν προφήτη καὶ δίκαιο, θὰ λάβει ἀμοιβὴ προφήτη καὶ δικαίου'.

Ὅσο γιὰ τὰ κεφάλια τοὺς δὲν πρέπει νὰ τὰ καταφιλάς, διότι τὸ πρᾶγμα ἔχει ὑπόνοια ἀνθρωπαρέσκειας.

579

Ἑρώτηση

Πῶς πρέπει νὰ συμπεριφέρομαι πρὸς τοὺς ἀδελφούς;

Ἀπόκριση

Νὰ ἔχεις τὸν ἑαυτό σου κάτω ἀπὸ ὄλους, ἀλλὰ καὶ διοικητὴ ὄλων, ἔχοντας τὴν ὑποχρέωση, σύμφωνα μὲ τὴ θέση πού ἀποδέχθηκες, νὰ εὐσπλαγχνίζεσαι ὄλους, ὅπως εἶπε ὁ Ἀπόστολος· «νὰ βαστάζετε ὁ ἕνας τὰ βάρη τοῦ ἄλλου»⁸⁰, «νὰ συμβουλευέτε τοὺς ἄτακτους καὶ νὰ παρηγορεῖτε τοὺς ὀλιγόψυχους»⁸¹. νὰ μὴ ἀνταποδώσει κανεὶς κακὸ ἀντὶ κακοῦ, ἀλλὰ τὸ ἀγαθό. Ἐὰν κανεὶς δὲν ὑποτάσσεται, νὰ τοῦ κάνετε συστάσεις. Ὁ ἴδιος Ἀπόστολος εἶθε νὰ σὲ συνετίσει στὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ τὸν μικρό μου λόγο.

580

Ἑρώτηση

Πῶς ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ κανονάρχης καὶ ὁ οἰκονόμος πρὸς τοὺς ἀδελφούς.

80. Γαλ. 6,2.

81. Α' Θεσ. 5,14.

Ἀπόκρισις

Μακρόθυμος, ἵνα δύναται βαστάζειν τὸν ἀσθενάριον.

ΦΠΑ'**Ἑρώτησις**

5 Ἐάν τις τῶν ἀδελφῶν ἀμάρτη, πῶς αὐτὸν ἐλέγξω; ἰδίᾳ ἢ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν;

Ἀπόκρισις

Εάν ἢ τὸ πρᾶγμα σκληρὸν ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν, προειπεῖν δὲ αὐτῷ χρή, ὅτι, Ἐάν μὴ διορθώσῃ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν ἔχω εἰπεῖν, ὅτι οὕτως ἐνετείλατο ὁ Κύριος·
10 «ἐλεγεσον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Καὶ ἐὰν ἐπιστρέψῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου, ἐὰν δὲ μὴ, λάβε μετὰ σεαυτοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο» καὶ τὰ λοιπά'. Εἰ δὲ μικρὸν ἢ τὸ ἀμάρτημα, ἰδίᾳ ἐλεγεσον αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν ἐπιτιμίαν.

ΦΠΒ'**Ἑρώτησις**

15 Ἐὰν ὑπομείνῃ τις ἐν τῷ κοινοβίῳ, ποίῳ τρόπῳ σώζεται; καὶ τί πλέον ἔχει ὁ οἰκῶν ἐν τόπῳ, ἐνθα εἰσὶν οἱ ἅγιοι πατέρες;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**άν ἀποθάνῃ τις ἐν ταπεινώσει καὶ ὑπακοῇ, οὗτος διὰ τοῦ Χριστοῦ σώζεται· ὁ γὰρ Κύριος Ἰησοῦς λόγον διδωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἔχη θέλημα, καὶ ἔστιν ὅτε σχηματίζεται ὑπακοὴν καὶ ταπεινώσιν, τοῦτο κρῖμα τοῦ Θεοῦ

Ἀπόκριση

Μακρόθυμος, γὰ νὰ μπορεῖ νὰ βαστάζει τὸν ἀσθενή.

581

Ἑρώτηση

Ἐὰν ἀμαρτήσῃ κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, πῶς θὰ τὸν ἐλέγξω; Ἰδιαιτέρως ἢ μπροστὰ στοὺς ἀδελφούς;

Ἀπόκριση

Εὰν τὸ πρᾶγμα εἶναι σκληρό, μπροστὰ στοὺς ἀδελφούς· πρέπει ὅμως νὰ τὸν προειδοποιήσῃς καὶ νὰ τοῦ πεῖς: “Ἄν δὲν θὰ διορθωθεῖς, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ πῶ καὶ μπροστὰ στοὺς ἀδελφούς· διότι ἔτσι διέταξε ὁ Κύριος: «ἐλέγξέ τον ὄντας παρόντες σὺ καὶ αὐτὸς μόνο. Καὶ ἂν ἐπιστρέψῃ, κέρδισες τὸν ἀδελφό σου, ἐὰν ὄχι, πάρε μαζί σου ἀκόμα ἓνα ἢ δύο»⁸², καὶ τὰ λοιπά. Ἐὰν ὅμως τὸ ἀμάρτημα εἶναι μικρό, ἐλέγξέ τον ἰδιαιτέρως καὶ βάλε του τὸ ἐπιτίμιο.

582

Ἑρώτηση

Ἐὰν κανεὶς δείξει ὑπομονὴ στὸ κοινόβιο, μὲ ποιὸν τρόπο θὰ σωθεῖ; Καὶ τί περισσότερο ἔχει αὐτὸς ποὺ κατοικεῖ σὲ τόπο, ὅπου βρίσκονται οἱ ἅγιοι πατέρες;

Ἀπόκριση

Εὰν κανεὶς πεθάνει μὲ ταπείνωση καὶ ὑπακοή, αὐτὸς θὰ σωθεῖ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ· διότι ὁ Κύριος Ἰησοῦς θὰ δῶσει λόγο ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως ἔχει ἐγωϊσμό καὶ μερικὲς φορές ὑποκρίνεται ὑπακοή καὶ ταπείνωση,

82. Ματθ. 18,15.

έστιν. Τὸν δὲ διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος καὶ οὐ δι' ὠφέ-
 λειαν ψυχῆς κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα διάγοντα, τὸν τοιοῦτον χρή
 ἄπαξ ἄπαξ παρακαλεῖν, διὰ τὸν θέλοντα πάντας ἀνθρώπους
 σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Ἐὰν δὲ ἐμμένῃ εἰς
 5 τὸ ἴδιον θέλημα, βαστάσατε αὐτὸν ἕως οὐ ἐντραπῆ ἢ ἐξ ἰδίου
 θελήματος ἀπορρήξει ἑαυτόν. Ἐὰν δὲ γεννᾶ βλάβην τοῖς ἀδελ-
 φοῖς, διαμάρτυραι αὐτῷ, ὅτι, ἐὰν ἐμμένῃς τῇ πράξει ταύτῃ, ὧδε
 μετὰ τῶν ἀδελφῶν οὐ δύνασαι εἶναι. Καὶ γὰρ φύσει οὐ δύναται
 ἄνθρωπος βαστάσαι ἀνάπαυσιν ἐνός καὶ βλάσαι πολλούς. Ὁ δὲ
 10 μένων ἐν πίστει ἀγαθῇ καὶ κατὰ Θεὸν ἐν τῇ μονῇ, λαμβάνει
 σκέπην παρὰ Θεοῦ καὶ οἰκοδομεῖται καὶ ὁ κοιμηθεὶς ταύτην
 ἔχων τὴν πρᾶξιν εὐρίσκει ἀνάπαυσιν.

Τὸ δὲ πλέον ἔχειν τὸν ἐνοικοῦντα τόπῳ ἐν ᾧ εἰσιν οἱ ἅγιοι
 πατέρες, τοῦτό ἐστι τὸ ἔχειν πίστιν ἐν τῇ ἀγαθῇ πράξει καὶ πι-
 15 στεύειν τῇ δυνάμει τῶν πατέρων, ὅτι «πολλὰ ἰσχύει δέησις δι-
 καίου ἐνεργουμένη», ὅπερ οὐ πανταχοῦ εὐρίσκει τις. Εἶπε γὰρ ὁ
 Κύριος περὶ τῶν Ἀποστόλων, «ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν, ἐγὼ ἐφύ-
 λαττον αὐτούς, νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, φύλαξον αὐτοὺς ἐν τῷ
 ὀνόματί σου», ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΦΠΓ'

20 Αἵτησις

Κέλευσον δηλῶσαι τοῖς ἀδελφοῖς περὶ ὑπομονῆς καὶ ὑπα-
 κοῆς, ὅτι τὸν λόγον σου δέχονται· καὶ ἐδήλωσεν ὁ γέρων
 τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα.

αὐτὸ ἐπισύρει τὴν κατάκριση τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνον ποὺ ζεῖ σύμφωνα μὲ τὸ δικό του θέλημα γιὰ τὴν ἀνάπαυση τοῦ σώματος καὶ ὄχι γιὰ τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, αὐτὸν πρέπει κάπου κάπου νὰ τὸν παρακαλεῖς, χάριν Ἐκείνου ποὺ θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ ἔλθουν σὲ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας. Ἄν ὁμως ἐπιμένει στὸ θέλημά του, νὰ τὸν βαστάξετε μέχρι ποὺ νὰ ντραπεῖ ἢ νὰ ξεκοπεῖ ἀπὸ τὸ θέλημά του. Ἐὰν πάλι προξενεῖ βλάβη στοὺς ἀδελφούς, νὰ τὸν διβεβαιώσεις ὅτι, «Ἄν ἐπιμένεις σ' αὐτὴ τὴν πράξη, δὲν μπορεῖς νὰ μένεις ἐδῶ μαζί μὲ τοὺς ἀδελφούς». Διότι ἀπὸ τὴ φύση του ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ βαστάξει τὴν ἀνάπαυση τοῦ ἐνός καὶ νὰ βλάψει τοὺς πολλούς. Ἐκεῖνος ὁμως ποὺ μένει στὴν ἀγαθὴ πίστη καὶ ζεῖ στὸ μοναστήρι κατὰ Θεόν, δέχεται βοήθεια ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ οἰκοδομεῖται, καὶ ἐκεῖνος ποὺ κοιμήθηκε ἔχοντας αὐτὴν τὴν πράξη, βρίσκει ἀνάπαυση

Τὸ ὅτι ἔχει περισσότερα αὐτὸς ποὺ κατοικεῖ σὲ τόπο ὅπου βρίσκονται οἱ ἅγιοι πατέρες, σημαίνει αὐτό, ὅτι ἔχει πίστη στὴν ἀγαθὴ πράξη καὶ πιστεύει στὴ δύναμη τῶν πατέρων· «διότι ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»⁸³, πράγμα ποὺ δὲν βρίσκει κανεὶς παντοῦ. Διότι ὁ Κύριος εἶπε γιὰ τοὺς Ἀποστόλους, «ὅταν ἦμουν μαζί τους, ἐγὼ τοὺς φύλαγα, τώρα ὁμως ποὺ ἔρχομαι σὲ σένα, φύλαξέ τους τὸ ὄνομά σου»⁸⁴, διότι δική σου εἶναι ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

583

Αἴτηση

Παράγγειλε νὰ δηλώσω στοὺς ἀδελφούς γιὰ ὑπομονὴ καὶ ὑπακοή, διότι δέχονται τὸν λόγο σου· καὶ ὁ γέροντας δήλωσε στοὺς ἀδελφούς αὐτά.

83. Ἰακ. 5,16.

84. Ἰω. 17,12.

Ἀπόκρισις

Α δελφοί, οὐκ ἐληλύθατε εἰς ἀνάπαυσιν, ἀλλ' εἰς θλιψιν, ὅτι οὕτως ἐνετείλατο ὁ Κύριος τοῖς Ἀποστόλοις, «ὅτι θλιψιν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ λύπην ἔχετε»· ἐὰν ἀκολουθῆτε τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς μεθ' ὑμῶν ἐστίν, ἐὰν ἀποβάλητε αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἀποβάλλει ὑμᾶς. Ὁ θέλων οὖν εὐλογίαν εὐρεῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀκούει αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπεν, «ὁ φυλάσσω τὸν λόγον μου, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα». Ὁ ζητῶν οὖν ζωὴν αἰώνιον, ζητεῖ φυλάξαι αὐτοῦ τὸν λόγον ἕως ἐκχύσεως αἵματος ἐν τῷ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα· οὐδεὶς γὰρ ζητῶν τὸ ἴδιον θέλημα τὸ ἀπαρέσκον Θεῷ, μέρος ἔχει μετὰ τοῦ Χριστοῦ.

Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ σκεπάζει ὑμᾶς ὁ Κύριος, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ΦΠΔ'**Ἑρώτησις**

15 Εἶπέ μοι, πάτερ, πῶς ὀφείλω ἀπαντᾶν τοῖς εἰσερχομένοις, εἴτε κοσμικοῖς, εἴτε πατράσιν, εἴτε ἀδελφοῖς.

Ἀπόκρισις

Ε ν σοφίᾳ περιπατῶν, πάντας δέχου ἀπροσκόπως, κατὰ τὸν εἰπόντα Ἀπόστολον, ὃς ἤρεσκε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλησι, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ· διὰ δὲ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ὑπομιμνήσκω τὸν Κύριόν μου· ὅτι ὁ καιρὸς ἐκκλινεν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος καὶ εἰς τὴν πλησμονὴν τῆς κοιλίας, τὰ γεννῶντα πάντα τὰ πάθη, ἵνα φυλάξῃς σεαυτὸν ἀπὸ τῶν ἐρχομένων διὰ ταύτην τὴν πρόφασιν, εἴτε κοσμικῶν,

Ἀπόκριση

Αδελφοί, δὲν ἔχετε ἔλθει σὲ ἀνάπαυση, ἀλλὰ σὲ θλίψη· διότι τέτοια ἐντολὴ ἔδωσε ὁ Κύριος στοὺς Ἀποστόλους· « θὰ ἔχετε θλίψη καὶ λύπη πάνω στὴ γῆ»⁸⁵. Ἐὰν ἀκολουθεῖτε τὸν Κύριο Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι μαζί σας· ἐὰν τὸν διώξετε, καὶ αὐτὸς θὰ σᾶς διώξει. Ὅποιος λοιπὸν θέλει νὰ βρεῖ εὐλογία ἀπὸ τὸν Θεό, τὸν ἀκούει, διότι αὐτὸς εἶπε, «ὅποιος φυλάγει τὸν λόγο μου, δὲν θὰ πεθάνει στὸν αἰῶνα»⁸⁶. Ὅποιος λοιπὸν ζητᾷ αἰώνια ζωὴ, ζητᾷ νὰ φυλάξει τὸν λόγο του μέχρι ἐκχύσεως αἵματος, κόβοντας τὸ θέλημά του· διότι κανένας, πὸν ζητᾷ τὸ θέλημά του πὸν δὲν ἀρέσει στὸν Θεό, δὲν ἔχει θέση κοντὰ στὸν Χριστό. Νὰ προσέχετε λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς σας μὲ φόβο Θεοῦ, καὶ ὁ Κύριος θὰ σᾶς προστατεύει μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἀγίων. Γένοιτο.

584

Ἑρώτηση

Πές μου, πάτερ, πῶς ὀφείλω νὰ συναντῶ αὐτοὺς πὸν ἔρχονται, εἴτε κοσμικοὺς, εἴτε πατέρες, εἴτε ἀδελφοὺς;

Ἀπόκριση

Περπατώντας μὲ σοφία, νὰ τοὺς δέχεσαι ὄλους μὲ καλωσύνη, σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου, ὁ ὁποῖος ἀγαποῦσε καὶ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ἕλληνες, καὶ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τὴν ἀγάπη ὅμως τοῦ Χριστοῦ, ὑπενθυμίζω τὸν Κύριό μου, διότι ὁ καιρὸς ἔκλινε πρὸς τὴν ἀνάπαυση τοῦ σώματος καὶ τὸν κορεσμὸ τῆς κοιλιᾶς, αὐτὰ πὸν γεννοῦν ὄλα τὰ πάθη· γι' αὐτὸ φύλαξε τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ τοὺς ἐρχόμενους ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς προφάσεως, εἴτε κοσμικοὺς, εἴτε

85. Ἰω. 16,33.

86. Ἰω. 11,26.

εἴτε ἀδελφῶν, εἴτε πατέρων· καὶ ἐὰν γένηται ἔρχεσθαι αὐτοὺς, μήτε λιπάνης, μήτε ἀποβάλης. Ἐὰν δὲ ἦ ἄνθρωπος εἰς αὐτὸ τοῦτο σχολάζων, κόψον· οὐκ ἀγνοεῖς ἅπαξ τὴν διαγωγὴν τοῦ ἀββᾶ πῶς διῆγε μετὰ τῶν ἐρχομένων. Συμφέρει σοι ἀκοῦσαι 5 σκνιφὸς μὴ ὦν τοιοῦτος, ἢ ἀκοῦσαι τρυφητής.

Λοιπὸν ἐν σεμνότητι δέχου, ποιῶν σχήματα περὶ σεαυτοῦ, ἵνα εὐρεθῆς παραμικρόν· εἰ δὲ βιάσεταιί τις, λέγε αὐτῷ, ὁ Ἀπόστολος λέγει, «μὴ μεθύσκεσθε οἴνω, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία». Οἱ πατέρες λέγουσι· παρακαλοῦμεν πάντα ἄνθρωπον σωθῆναι θέ- 10 λοντα καὶ δοῦναι μετάνοιαν τῷ Θεῷ, φυλάξαι ἑαυτὸν ἀπὸ πολυοινίας, ἣτις γεννᾷ πάντα τὰ πάθη. Φύλαξον οὖν σεαυτὸν ἀπὸ τῶν λεγόντων, ἔὰν μὴ πῖης οὐ πίνω, καὶ ἐὰν μὴ φάγης, οὐ τρώγω, καὶ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης παρακάλεσον αὐτόν, λέγων, ὅτι οἱ Ἀπόστολος εἶπεν, «ὁ ἐσθίων μὴ ἐξουθενεῖτω τὸν 15 μὴ ἐσθίοντα· Κυρίῳ γὰρ οὐκ ἐσθίει· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω»· Κυρίῳ γὰρ ἐσθίει καὶ δοξάζει τὸν Θεόν. Ὡστε ἀμφοτέροι τίμιοί εἰσι παρὰ τῷ Θεῷ· διότι κατὰ δόξαν Θεοῦ ποιοῦσι τὰ ἀμφοτέρα μέρη.

Λοιπὸν ἅπαξ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἕκαστος ποιήσει 20 τὴν χρεῖαν αὐτοῦ, ὅτι ἀσθενής εἰμι καὶ οὐ δύναμαι, καὶ ποιεῖτε μετ' ἐμοῦ ἀγάπην· καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν οὕτως· «οὐκ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βρῶσις καὶ πόσις», ἀλλὰ ἀγάπη καὶ καθαρὰ καρδία, καὶ τὰ ἐξῆς. Λοιπὸν ἔχε φρόνησιν πρὸς τοὺς ἐρχομένους, ἵνα πρὸς ἕκαστον ἔχῃς σύνεσιν καὶ σοφίαν μαθεῖν, 25 διατί καὶ πῶς ἦλθε, ἢ διὰ τὸν Θεὸν ἢ διὰ βρώματα. Καὶ λοιπὸν ὅσον δύνῃ μὴ δώσης σεαυτὸν εἰς λόγους σαρκικῆς διδαχῆς εἰς τοὺς παραβάλλοντας, ἐὰν μὴ τις χρεῖαν ἔχη τὸν λόγον Θεοῦ

ἀδελφούς, εἴτε πατέρες· καὶ ἂν συμβεῖ νὰ ἔρθουν αὐτοί, οὔτε νὰ τοὺς φιλοξενήσεις πλοῦσια, οὔτε νὰ τοὺς διώξεις. Ἐὰν ὁμως ὑπάρχει κανεὶς ποὺ ἀσχολεῖται συνέχεια μ' αὐτὰ, κόψε τον. Δὲν ἀγνοεῖς βέβαια τὴ διαγωγή τοῦ ἄββᾶ, πῶς συμπεριφερόταν πρὸς ἐκείνους ποὺ ἔρχονταν. Σὲ συμφέρει νὰ σὲ λένε φιλάργυρο χωρὶς νὰ εἶσαι, παρὰ νὰ σὲ ποῦν καλοφαγᾶ.

Νὰ τοὺς δέχεσαι λοιπὸν μὲ σεμνότητα, προβαίνοντας σὺ ὁ ἴδιος σὲ προσχήματα, ὥστε νὰ παρουσιάζεσαι ὀλιγοχόρταγος. Ἐὰν ὁμως σὲ βιάζει κάποιος, νὰ τοῦ λές· ὁ Ἀπόστολος λέγει, «νὰ μὴ μεθᾶτε μὲ κρασί, στὸ ὁποῖο ὑπάρχει ἀσωτία»⁸⁷. Οἱ πατέρες πάλι λένε· Παρακαλοῦμε κάθε ἄνθρωπο, ποὺ θέλει νὰ σωθεῖ καὶ νὰ δώσει μετάνοια στὸ Θεό, νὰ φυλάξει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν πολυποσία, ἢ ὁποῖα γεννᾶ ὅλα τὰ πάθη'. Φύλαξε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ λένε, 'ἂν δὲν πιεῖς, δὲν πίνω, καὶ ἂν δὲν φάγεις, δὲν τρώγω'· καὶ παρακάλεσέ τον μὲ κάθε ταπεινοφροσύνη, λέγοντας, ὅτι ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «αὐτὸς ποὺ τρώγει νὰ μὴ ἐξουθενῶνει ἐκεῖνον ποὺ δὲν τρώγει· διότι δὲν τρώγει γιὰ τὸν Κύριο. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν τρώγει νὰ μὴ κρίνει αὐτὸν ποὺ τρώγει»⁸⁸· διότι τρώγει γιὰ τὸν Κύριο καὶ δοξάζει τὸν Θεό. Ὡστε καὶ οἱ δύο εἶναι τίμοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· διότι καὶ οἱ δύο ἐνεργοῦν γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ.

Ἔτσι λοιπὸν γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θὰ ἰκανοποιήσῃ ὁ καθένας τὴν ἀνάγκη του, διότι εἶμαι ἀσθενής καὶ δὲν μπορῶ, καὶ δείξατέ μου ἀγάπη· ἄλλωστε καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπε αὐτό· «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲν εἶναι τροφή καὶ ποτό»⁸⁹, ἀλλὰ ἀγάπη καὶ καθαρὴ καρδιά, καὶ τὰ ἐξῆς. Δεῖχνε λοιπὸν φρόνηση πρὸς ἐκείνους ποὺ ἔρχονται, ὥστε νὰ μπορεῖς μὲ σύνεση καὶ σοφία νὰ μάθεις γιὰ τὸν καθένα, γιατί καὶ πῶς ἦρθε, γιὰ τὸν Θεό, ἢ γιὰ φαγητό. Καὶ ἔπειτα ὅσο μπορεῖς νὰ μὴ ἀφήσεις τὸν ἑαυτό σου νὰ παρασυρθεῖ σὲ λόγους σαρκικῆς διδασχῆς πρὸς τοὺς ἐπισκέπτες, ἂν κάποιος δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἀκούσῃ τὸν

87. Ἐφ. 5,18.

88. Ρωμ. 14,3.

89. Ρωμ. 14,17.

ἀκοῦσαι (δίδωσι γάρ σοι ὁ Θεὸς σύνεσιν), ἀλλὰ τὴν συντυχίαν ποιεῖσθαι ἀπὸ βίου πατέρων, ἀπὸ Εὐαγγελίου, ἀπὸ Ἀποστόλων, ἀπὸ τῶν προφητῶν· καὶ μὴ ἐνδῶς αὐτοῖς φθέγξασθαι κοσμικὸν πράγμα, ἐπεὶ καὶ τὸ βρῶμα καὶ πάντα σαρκικὰ γίνονται.

5 Ταῦτα δὲ ἂ εἶπον, οὐκ ἔστι σαρκικῆς διδαχῆς, ὅσα γὰρ διὰ κοσμικὰ πράγματα λαλεῖται, ταῦτα μὴ λαλῆσαι, διδαχὴ γὰρ σαρκικὴ ἐστὶ. Καὶ εἶπε αὐτῶ· Ἄββᾶ, εἶπεν ὁ Κύριος, «ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ»· εἰ δὲ διὰ τὸν Θεὸν ἤλθες, τὰ τοῦ Θεοῦ δυνάμεθα συμβουλευῆσαι. Ὁ κόσμος τὸ 10 ἴδιον ἀγαπᾷ· οὐ συμφωνεῖ δὲ ὁ κόσμος τῇ συμφωνίᾳ τοῦ Θεοῦ· εἰ δὲ μήγε, κολαζόμεθα παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ συμβουλευόντες. Ὁ Ἀπόστολος γὰρ εἶπε· «τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἐχθρὰ εἰς Θεόν· τῷ γὰρ θελήματι τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται»·

ΦΠΕ'

15 Ἑρώτησις

Εἶπέ μοι, πάτερ, πῶς γίνεται ἡ σαρκικὴ ἐρώτησις, καὶ πῶς ἡ πρὸς αὐτὸν κατὰ Θεὸν ἀπόκρισις;

Ἀπόκρισις

20 **Ι**δοὺ ἤρχοντο πρὸς ἡμᾶς τινες ἐρωτῶντες διὰ στρατείαν, καὶ ἀπεκρινόμεθα αὐτοῖς, ὅτι τὸ πράγμα ἀδικίαν ἔχει· οὐ συνεργεῖ οὖν ὁ Θεὸς εἰς ἀδικίαν. Ἐὰν δέ τις ἐρωτήσῃ περὶ τῶν σαρκικῶν, δὸς αὐτῷ ἀπόκρισιν τὸ ἀληθὲς καὶ μὴ τὸ χαλεπὸν, τουτέστι τὸ κατὰ Θεὸν καὶ μὴ τὸ σαρκικόν.

λόγο του Θεοῦ· διότι ὁ Θεὸς θὰ σοῦ δώσει σύνεση. Κάνε λοιπὸν τὴ συζήτηση μιλώντας ἀπὸ τοὺς βίους τῶν πατέρων, ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς προφῆτες, καὶ μὴ τοὺς ἀφήσεις νὰ ποῦν κοσμικὸ πρᾶγμα, διότι ἔτσι καὶ ἡ τροφή καὶ ὅλα γίνονται σαρκικά.

Αὐτὰ ποὺ εἶπα δὲν εἶναι λόγια σαρκικῆς διδασκαλίας· διότι ὅσα ἀναφέρονται σὲ κοσμικὰ πράγματα, αὐτὰ εἶναι καλὸ νὰ μὴ λεχθοῦν, διότι εἶναι σαρκικὴ διδασκαλία. Καὶ πὲς του· “Ἀββᾶ, ὁ Κύριος εἶπε «ἀποδώσατε τὰ τοῦ Καίσαρος στὸν Καίσαρα, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ στὸν Θεό»⁹⁰. ἂν ἦρθες γιὰ τὸ Θεό, μπορούμε νὰ σὲ συμβουλέψομε τὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ κόσμος ἀγαπᾷ τὰ δικά του· ὁ κόσμος δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴ συμφωνία τοῦ Θεοῦ· ἂν ὄχι, τότε θὰ τιμωρηθοῦμε, ἀφοῦ συμβουλευόμε ἀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «τὸ φρόνημα τῆς σάρκας εἶναι ἐχθρικὸ στὸν Θεό· διότι δὲν ὑποτάσσεται στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὔτε βέβαια καὶ μπορεῖ»⁹¹.

585

Ἑρώτηση

Πὲς μου, πάτερ, πῶς γίνεται ἡ σαρκικὴ ἐρώτηση, καὶ πῶς ἡ κατὰ Θεὸν ἀπόκριση πρὸς αὐτόν.

Ἀπόκριση

Νά, ἔρχονταν μερικοὶ σὲ μᾶς νὰ ἐρωτήσουν γιὰ ἐκστρατεία· καὶ τοὺς ἀπαντούσαμε, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐνέχει ἀδικία· δὲ συνεργεῖ λοιπὸν ὁ Θεὸς γιὰ ἀδικία. Ἄν ὁμοῦ κανεῖς ἐρωτήσῃ γιὰ τὰ σαρκικά, δὲς του ὡς ἀπάντηση τὸ ἀληθινὸ καὶ ὄχι τὸ ψεύτικο, δηλαδὴ τὸ σύμφωνο μὲ τὸν Θεὸ καὶ ὄχι τὸ σύμφωνο μὲ τὴ σάρκα.

90. Λουκᾶ 20,25.

91. Ρωμ. 8,7.

ΦΠΣ'

Αἴτησις

Δέσποτα, δέομαι τῶν οἰκτιρμῶν σου, αἴτησον μετὰ τοῦ
 ἀγίου Γέροντος, ἵνα λυτρωθῶ τῆς ὑψηλοφροσύνης, καὶ ἐν
 ταπεινῇ καρδίᾳ καὶ φόβῳ Θεοῦ λαλῶ τὴν ἀπόκρισιν ἐκά-
 5 στω, ὥσπερ ἠτήσατο καὶ περὶ τοῦ ἐν ἀγίοις πατρός.

Ἀπόκρισις

Ε ὑλογητὸς ὁ Θεός· γένοιτό σοι κατὰ τὸ θέλημά σου καὶ
 ὁ Θεός, ὁ πάντα πλουσίως δωρούμενος, χαρίσαιτό σοι
 ταῖς εὐχαῖς τοῦ ἀγίου Γέροντος ἐν τῷ Πνεύματι τῷ
 10 ἀγίῳ λαλεῖν ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ, καὶ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύ-
 νης καὶ ἀναξιότητος διδόναι ἀπόκρισιν ἐκάστω καθὼς ἐστι
 χρεία. Ὅπου οὖν φθάσης, αἴτησαι ἐν τῇ διανοίᾳ σου τὸν ἅγιον
 Γέροντα, ὅτι "Αββᾶ, τί λαλήσω;" καὶ μὴ μεριμνήσης τί εἴπης,
 κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου λέγοντος· «μὴ μεριμνήσητε τί λα-
 15 λήσετε· ὅτι οὐχ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ
 Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν».

ΦΠΖ'

Ἑρώτησις

Πῶς ὀφείλομεν κεχρηῆσθαι τῇ φιλοξενίᾳ καὶ τῇ τῶν
 πτωχῶν ἐντολῇ, κἄν εἰ χρὴ πάντας τοὺς ἐρχομένους ἀφα-
 20 ρεῖ δέχεσθαι· καὶ ἐπειδὴ ὄχλουσιν ἡμῖν διὰ ἱμάτια, ἐὰν
 ὄλως περισσεύσωμεν, εἰ χρὴ διδόναι, καὶ τίτι.

92. Ἐδῶ ὁ ἐρωτῶν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν γέροντα Ἰωάννη καὶ τὸν παρα-
 καλεῖ νὰ εὐχηθεῖ μαζί με τὸν ἅγιο γέροντα, δηλαδή τὸν Βαρσανούφιο. Ὁ ἐν

586

Αίτηση

Δέσποτα, παρακαλῶ τὴν εὐσπλαχνία σου, ζήτησε μαζί με τὸν ἅγιο γέροντα νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὴν ὑψηλοφροσύνη, καὶ με ταπεινὴ καρδιὰ καὶ φόβο Θεοῦ νὰ λέγω τὴν ἀπάντηση στὸν καθένα, ὅπως ἄκριβῶς παρακάλεσε καὶ γιὰ τὸν πατέρα ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στοὺς ἀγίους⁹².

Ἀπόκριση

Εὐλογητὸς ὁ Θεός· εἶθε νὰ σοῦ γίνει σύμφωνα με τὸ θέλημα σου· καὶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δωρίζει πλουσιοπάροχα τὰ πάντα, εἶθε με τὶς προσευχὲς τοῦ ἁγίου γέροντα νὰ σὲ ἀξιῶσει νὰ μιλᾷς με τὸ ἅγιο Πνεῦμα κατὰ φόβον αὐτοῦ, καὶ νὰ δίνεις ἀπάντηση στὸν καθένα με κάθε ταπεινοφροσύνη καὶ μετριοφροσύνη, ὅπως εἶναι ἀνάγκη. "Ὅπου λοιπὸν βρεθεῖς, παρακάλεσε με τὸν νοῦ σου τὸν ἅγιο γέροντα, λέγοντας, "Ἀββᾶ, τί νὰ πῶ;" καὶ νὰ μὴ φροντίσεις τί θὰ πεῖς, σύμφωνα με τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου ποὺ λέγει· «μὴ φροντίσετε τί θὰ πεῖτε· διότι δὲν εἴσθε ἐσεῖς ποὺ μιλάτε, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐπουράνιου Πατέρα σας, ποὺ μιλᾷ μέσα σας».

587

Ἑρώτηση

Πῶς ὀφείλομε νὰ πραγματοποιοῦμε τὴ φιλοξενία καὶ τὴν ἐντολὴ τῶν φτωχῶν· καὶ ἀκόμη, ἂν πρέπει νὰ δεχόμαστε ἀμέσως ὅλους αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται. Ἐπίσης, ἐπειδὴ μᾶς ἐνοχλοῦν γιὰ ἐνδύματα, ἐφ' ὅσον συμβεῖ νὰ μᾶς περισσέψουν, ἂν πρέπει νὰ δίνουμε, καὶ σὲ ποιόν;

ἀγίοις πατὴρ εἶναι ὁ ἡγούμενος Σέριδος ποὺ εἶχε πεθάνει καὶ ὁ ἐρωτῶν εἶναι ὁ διάδοχός του Αἰλιανός.

Ἀπόκρισις

Τῆ φιλοξενία καὶ τῆ ἐντολῆ κατὰ δύναμιν συμμετροῦντες τῷ πράγματι τῆς ὑπομονῆς, κᾶν εὔρητε πλεῖον εἰς τὰς χεῖρας, καὶ οὕτω χρήσασθε τῆ συμμετρίας, ἵνα μή τις 5 συνήθεια κατάσχη καὶ ἔρχεται ἀπορία καὶ τὸ αὐτὸ ἀπαιτεῖ, ἀκριβάζοντες διὰ τί ὁ ἐρχόμενος ἔρχεται· ἐὰν γὰρ ἦ κλέπτης, ὡς εἶπον οἱ πατέρες, δότε εὐλογίαν καὶ ἀπολύσατε· καὶ ἐπειδὴ εἰσὶ τινες ὧδε ἐρχόμενοι ἐπιβαρῆσαι, μὴ δῶς αὐτοῖς παρρησίαν· καὶ γὰρ διὰ σκνιφείαν ἔρχονται βαρῆσαι, μὴ χρεῖαν ἔχοντες. Ἰμάτιον 10 δὲ μηδενὶ δότε ὡς ἔτυχεν, ἐὰν μὴ πάνυ ἦ ὁ ἄνθρωπος φοβούμενος τὸν Θεὸν καὶ αἰσχύνηται αἰτῆσαι· ἐρευνῶντες οὖν τὴν ἀλήθειαν εἰ ὄλως ἀκτῆμων ἦ καὶ χρήζων διὰ τὸν Θεόν, καὶ οὐ δι' ἀσωτίαν, συμπαθήσατε αὐτῷ.

ΦΠΗ'**Ἑρώτησις**

15 Διὰ τί οὐ χρή δέχεσθαι τοὺς περιάκτας εἰς τὸ κοινόβιον;

Ἀπόκρισις

Επειδὴ εἰσερχόμενοι θλίβουσι· διὰ τοῦτο χρή εὐλογίαν διδόναι καὶ ἀπολύειν.

ΦΠΘ'**Ἑρώτησις**

20 Τί οὖν ὅτι φιλονεικοῦσιν εἰσελθεῖν; δεξόμεθα αὐτοὺς ἢ οὐ;

Ἀπόκριση

Θὰ ἐνεργεῖτε συμμετρώντας κατὰ δύναμη τὸ θέμα τῆς ὑπομονῆς μὲ τὴ φιλοξενία καὶ τὴν ἐντολή, καὶ ἂν βρεῖτε περισσότερα στὰ χέρια νὰ δίνετε. Καὶ ἔτσι νὰ ἐφαρμόζετε τὴ συμμετρία, γιὰ νὰ μὴ ἐπικρατήσῃ συνήθεια καὶ ἔρχεται κανεὶς ὀδηγούμενος ἀπὸ φτώχεια καὶ ἀπαιτεῖ τὸ ἴδιο, ἐξακριβώνοντας γιὰτί ἔρχεται ὁ ἐρχόμενος· διότι, ἂν εἶναι κλέφτης, ὅπως εἶπαν οἱ πατέρες, δῶστε εὐλογία καὶ ἀπομακρύνάτε τον· καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ ἔρχονται ἐδῶ γιὰ νὰ ἐπιβαρύνουν, νὰ μὴ τοὺς δώσῃς θάρρος· διότι ἐξαιτίας τῆς φιλαργυρίας τοὺς ἔρχονται νὰ σᾶς ἐπιβαρύνουν χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνάγκη. Μὴ δώσετε σὲ κανέναν ἐνδύματα στὴν τύχη, εἰάν δὲν εἶναι ἄνθρωπος ποὺ φοβᾶται πολὺ τὸν Θεὸ καὶ ντρέπεται νὰ ζητήσῃ. Ἐρευνώντας λοιπὸν τὴν ἀλήθεια, ἂν εἶναι ὅπως δὴποτε ἀκτήμονας καὶ χρειάζεται γιὰ τὸν Θεὸ καὶ ὄχι γιὰ ἀσωτία, νὰ τὸν βοηθήσετε.

588

Ἐρώτηση

Γιὰτί δὲν πρέπει νὰ δεχόμαστε στό κοινόβιο τοὺς περιπλανώμενους στὰ μοναστήρια μοναχούς;

Ἀπόκριση

Επειδὴ, ὅταν ἔρχονται, στενοχωροῦν· γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τοὺς δίδεται εὐλογία καὶ νὰ τοὺς ἀπομακρύνετε.

589

Ἐρώτηση

Τί πρέπει νὰ γίνῃ ὅμως, ὅταν ἐπιμένουν νὰ εἰσέλθουν; νὰ τοὺς δεχθοῦμε ἢ ὄχι;

Ἀπόκρισις

Τὸν μὴ ὀφείλοντα δεχθῆναι, κἄν πάνυ φιλονεικῆ, μὴ δέξῃ, ὡς εἶπον οἱ γέροντες· ἀλλ' ἐὰν ἦ χρεία τοῦ δοῦναι αὐτῷ μικρὸν περισσόν, δὸς καὶ ἀπόλυσον· τοῦτο 5 γὰρ συμφέρει.

Φ4'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἀγνοῶμέν τινα παντελῶς καὶ οὐκ οἶδαμεν ὁποῖός ἐστι, δεξόμεθα αὐτὸν ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

10 **Τ**ὸν ἀγνοούμενον δέξαι τὸ πρῶτον ἄπαξ, καὶ μανθάνεις πῶς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· μὴ ἀφαρῆ δὲ ἀφῆς τινα κοιμηθῆναι, ἵνα μὴ γένηται πειρασμὸς ἐξ αὐτοῦ καὶ θλιβῆτε, μὴ δυνάμενοι βαστάσαι.

Φ4A'

Ἐρώτησις

15 **Τ**ίς ποτε μοναχὸς πρεσβύτερος παραβάλλον τῷ κοινοβίῳ βλάπτει τοὺς ἀδελφοὺς καὶ λαλῶν καὶ ποιῶν σκάνδαλα, καὶ βούλεται οἰκῆσαι πλησίον ὡς ἀπὸ δύο μιλίων, ὅθεν γίνεται ἡ πάροδος τῶν ἀδελφῶν. Τί οὖν κελεύεις, συγχωρήσωμεν εἰσέρχεσθαι εἰς τὸ κοινόβιον καὶ οἰκῆσαι 20 πλησίον ἐν τῷ εἰρημένῳ τόπῳ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Κώλυσον αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸ κοινόβιον, λέγων αὐτῷ· Ἐκύριε ἀββᾶ, ἐσκανδάλισας τοὺς ἀδελφούς, καὶ οὐ χρεία εἰσελθεῖν ὧδε, ἵνα μὴ πάλιν ἀφῆς σκάνδαλον εἰς

Ἀπόκριση

Ε κείνον πού δέν πρέπει νά τόν δεχθεῖτε, καί ἂν ἀκόμα ἐπιμένει πολύ, νά μὴ τόν δεχθεῖς, ὅπως εἶπαν οἱ γέροντες· ἂν ὁμως εἶναι ἀνάγκη νά τοῦ δώσετε κάτι τὸ παραμικρό, δῶσε του καὶ ἀπομάκρυνέ τον· διότι αὐτὸ συμφέρει.

590

Ἑρώτηση

Ἄν ἀγνοοῦμε κάποιον τελείως καὶ δέν γνωρίζομε ποιός εἶναι, νά τὸν δεχθοῦμε ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Δ ἔξου μία φορά τὸν ἀγνωστο στήν ἀρχή καὶ θὰ μάθεις ποιός εἶναι ὁ ἄνθρωπος· νά μὴ ἀφήσεις ὁμως κάποιον νά κοιμηθεῖ ἐλεύθερα, γιὰ νά μὴ γίνει πειρασμός ἀπὸ αὐτὸν καὶ θλιβεῖτε, μὴ μπορώντας νά τὸν βαστάξετε.

591

Ἑρώτηση

Κάπου κάπου κάποιος μοναχὸς πρεσβύτερος μπαίνοντας στὸ κοινόβιο βλάπτει τοὺς ἀδελφούς, μιλώντας καὶ κάνοντας σκάνδαλα, καὶ θέλει νά κατοικήσει πλησίον καὶ σὲ ἀπόσταση δύο μιλίων ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ἀπ' ὅπου γίνεται τὸ πέρασμα τῶν ἀδελφῶν. Τί διατάξεις λοιπόν, νά τὸν ἐπιτρέψομε νά μπαίνει στὸ κοινόβιο καὶ νά κατοικήσει κοντά μας στὸν τόπο πού προαναφέρθηκε ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Ε μπόδισέ τον νά μπεῖ στὸ κοινόβιο, λέγοντάς του· 'Κύριε ἀββᾶ, σκανδάλισες τοὺς ἀδελφούς καὶ δέν χρειάζεται νά μπεῖς ἐδῶ, γιὰ νά μὴ προξενήσεις πάλι σκάνδα-

αυτοῦς. Καὶ μὴ νομίσης ὅτι διὰ μῖσός σε ἀποβάλλομεν «ὁ γὰρ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστίν», ἀλλὰ διὰ τὸ σκάνδαλον· ἀλλ' οὐδὲ πλησίον δύνασαι οἰκῆσαι διὰ τὴν βλάβην τῶν ἀδελφῶν'. Ταῦτα εἶπε αὐτῷ διὰ σαυτοῦ παραχρῆμα, ἵνα μὴ
5 καταισχύνης αὐτὸν δι' ἄλλου, κληρικὸς γάρ ἐστιν.

Φ4Β'

Ἑρώτησις

Ἄλλος τις παραβαλὼν τῷ κοινοβίῳ ἐποίησε πρᾶγμα δολερὸν καὶ ἄτοπον· ἔλαβε γὰρ πράγματα ἐξ ὀνόματος τοῦ μακαρίου τοῦ ἀββᾶ δίχα αὐτοῦ, καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ ἀββᾶς παρήγγειλε μὴ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸ κοινόβιον· καὶ ἀκούσας
10 τοῦτο εἰσῆλθε διὰ τῆς πλαγίας εἰς τὴν αὐλήν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ θυρωρὸς ἀπήγγειλε τῷ ἀββᾶ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἔκβαλε αὐτὸν ἔξω· καὶ ἐξέβαλε καὶ τελείως ἔκοψεν αὐτὸν ἔνθεν. Πάλιν ἐὰν ἔλθῃ συγχωρήσωμεν αὐτῷ εἰσελθεῖν ἢ οὐ;

15 Ἀπόκρισις

Οὐ χρείαν ἔχεις δέξασθαι αὐτόν, οὐκ ὠφελεῖ γὰρ σε· ἀλλὰ δήλωσον αὐτῷ δι' ἄλλου ὅταν ἔλθῃ, ὅτι οὐ δύνασαι εἰσελθεῖν ὧδε· οὐκ ἔχει γὰρ ὠφέλειαν ψυχῆς.

Φ4Γ'

Ἑρώτησις

20 Ἄλλος ἀδελφός, οἰκῆσας ποτὲ ἐν τῷ κοινοβίῳ καὶ μὴ ὠφελῶν τοὺς ἀδελφούς, ἐξῆλθε, καὶ μετὰ χρόνον ἠβουλήθη ἀναλῦσαι, καὶ οὐκ ἐδέξατο αὐτὸν ὁ ἀββᾶς, εἰπὼν ὅτι 'Κᾶν ἐγὼ

λο σ' αὐτούς. Καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι σὲ διώχνομε ἀπὸ μίσος, διότι «ὅποιος μισεῖ τὸν ἀδελφὸ τοῦ εἶναι ἀνθρωποκτόνος»⁹³, ἀλλὰ γιὰ τὸ σκάνδαλο. Οὔτε ὅμως κοντὰ μπορεῖς νὰ κατοικήσῃς ἐξαιτίας τῆς βλάβης τῶν ἀδελφῶν'. Αὐτὰ νὰ τοῦ πεῖς ἀμέσως σὺ ὁ ἴδιος, γιὰ νὰ μὴ τὸν καταντροπιάσῃς μὲ ἄλλον, διότι εἶναι κληρικός.

592

Ἑρώτηση

Κάποιος ἄλλος πού μπῆκε στὸ κοινόβιο ἔκανε πράγμα δολερὸ καὶ ἄτοπο· διότι πῆρε πράγματα ἐξ ὀνόματος τοῦ μακαρίου τοῦ ἀββᾶ χωρὶς νὰ εἶναι αὐτὸς ἐκεῖ. Μόλις τὸ ἔμαθε αὐτὸ ὁ ἀββᾶς παρήγγειλε νὰ μὴ μπεῖ αὐτὸς στὸ κοινόβιο. Ὅταν τὸ ἄκουσε αὐτὸ ἐκεῖνος μπῆκε ἀπὸ τὰ πλάγια στὴν αὐλή· τὸν εἶδε ὅμως ὁ θυρωρὸς καὶ τὸ ἀνήγγειλε στὸν ἀββᾶ, καὶ αὐτὸς τοῦ εἶπε· 'βγάλε τον ἔξω'. Αὐτὸς τότε τὸν ἔβγαλε ἔξω καὶ τὸν ἀπέκοψε τελείως ἀπὸ δῶ. Ἐὰν ἔρθῃ πάλι νὰ τὸν ἐπιτρέψομε νὰ μπεῖ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

ἐν εἶσαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸν δεχθεῖς, διότι δὲν σὲ ὠφελεῖ· ἀλλὰ δήλωσέ του μὲ ἄλλον ὅταν ἔρθῃ, ὅτι δὲν μπορεῖς νὰ μπεῖς ἐδῶ· διότι δὲν ἀποβαίνει αὐτὸ πρὸς ὠφέλεια ψυχῆς.

593

Ἑρώτηση

Ἄλλος ἀδελφός, ἀφοῦ κατοίκησε κάποτε στὸ κοινόβιο, ἐπειδὴ δὲν ὠφελοῦσε τοὺς ἀδελφούς, ἔφυγε. Μετὰ ἀπὸ καιρὸ θέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ, ἀλλὰ δὲν τὸν δέχθηκε ὁ ἀββᾶς, λέ-

93. Ἰω. 3,15.

θέλω, οὐ δύναμαι βλάψαι τὴν συνείδησιν τῶν ἀδελφῶν· θλίβονται γὰρ ἐὰν δέξωμαί σε, καὶ οὐκ ἔστι τοῦτο δυνατόν'. Ἐπειδὴ οὖν ἤλθε δεχθῆναι θέλων, τί κελεύεις εἶπω αὐτῷ;

5 Ἀπόκρισις

Εἰπέ αὐτῷ, ὅτι, "Ἀπαξ καὶ δις ἐλάλησας περὶ τούτου τῷ ἀββᾶ, καὶ εἶπέ σοι, ὅτι οὐ δυνατόν· λοιπὸν μὴ προσδοκήσης μήτε νῦν μήτε μετὰ καιρὸν οἰκῆσαι ὧδε', καὶ ἀπόλυσον αὐτόν. Ἐὰν δὲ παραβάλῃ ἅπαξ καὶ ἅπαξ, 10 δέξαι αὐτόν μετὰ πτωχείας ὡς ἀδελφόν· ἐὰν δὲ συνεχῶς, εἰπέ αὐτῷ· 'Οὐ καταγινώσκει σου τὸ συνειδός;'

Φ4Δ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν τις ἐνέγκῃ ἡμῖν πρᾶγμα ἐπ' ἐλπίδι λαβεῖν πλέον, τί ποιήσω; λάβω ἢ οὐ; Συμβαίνει δὲ ὅτι καὶ χρεῖαν ἔχω τοῦ 15 πράγματος.

Ἀπόκρισις

Εὰν οὐ χρεῖαν ἔχῃς, μὴ λάβῃς· ἐὰν δὲ χρεῖαν ἔχῃς, εἰπέ αὐτῷ, ὅτι "Ἐὰν λάβω, τὴν τιμὴν δίδωμι", καὶ σπούδασον δοῦναι αὐτῷ τὰ ἴσα.

Φ4Ε'

20 Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἔστιν ὅτε παραβάλλουσιν ἡμῖν γυναῖκες κατὰ πίστιν καὶ μητέρες δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀδελφῶν, καὶ δεχόμεθα αὐτὰς εἰς τὸ κελλίον τὸ ἐξωθεν, καὶ ἔχει θυρίδας εἰς τὴν μονήν, ὀφείλω διὰ τῶν θυρίδων συντυγχάνειν αὐταῖς

γοντας: 'Κι ἂν ἀκόμη ἐγὼ θέλω, δὲν μπορῶ νὰ βλάψω τὴ συνείδηση τῶν ἀδελφῶν, διότι θὰ θλιβοῦν ἂν σὲ δεχθῶ, καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν'. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦρθε θέλοντας νὰ γίνῃ δεκτός, τί διατάξεις νὰ τοῦ πῶ;

Ἀπόκριση

Πές του· 'Μία καὶ δύο φορές μίλησες γι' αὐτὸ στὸν ἄββᾶ, καὶ σοῦ εἶπε ὅτι δὲν εἶναι δυνατό· λοιπὸν νὰ μὴ ἐλπίζεις οὔτε τώρα, οὔτε μετὰ ἀπὸ καιρὸ νὰ μείνεις ἐδῶ', καὶ ἀπομάκρυνέ τον. Ἐὰν ἔρχεται κάπου κάπου νὰ τὸν δεχῆσαι φτωχικὰ σὰν ἀδελφό, ἂν ὁμως ἔρχεται συνέχεια, πές του· 'Δὲν σὲ κατακρίνει ἢ συνείδησή σου;'

594

Ἐρώτηση

Ἐὰν κανεὶς μᾶς φέρει κάτι μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ πάρει περισσότερο, τί νὰ κάνω; νὰ τὸ πάρω ἢ ὄχι; Συμβαίνει μάλιστα καμμιά φορὰ νὰ ἔχω καὶ ἀνάγκη τοῦ πράγματος.

Ἀπόκριση

Εὰν δὲν τὸ ἔχεις ἀνάγκη, νὰ μὴ τὸ πάρεις· ἔὰν ὁμως τὸ ἔχεις ἀνάγκη, νὰ τοῦ πείς· "Ἄν τὸ πάρω θὰ τὸ πληρώσω"· καὶ φρόντισε νὰ τοῦ δώσεις τὴν ἴση ἀξία.

595

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ μερικὲς φορές μᾶς ἐπισκέπτονται γυναῖκες μὲ πίστη καὶ μητέρες τῶν ἀδελφῶν ποὺ βρίσκονται μαζί μας, καὶ τίς δεχόμαστε στὸ ἐξωτερικὸ κελλὶ ποὺ ἔχει παραθυράκια πρὸς τὴ μονή, ὀφείλω νὰ συνομιλῶ μαζί τους μέσα

ἢ οὐ; Καὶ ἐπειδὴ ἡ γραῖά μου οὐκ ἠθέλησε μεῖναι παρὰ τῶς ἀνεψιοῖς αὐτῆς καὶ πάντα τὰ αὐτῆς ἐδωρήσατό μοι, κελεύεις ἴνα, ὅτε ἅπαξ ἔρχεται, λαλῶ αὐτῇ καὶ χορηγῶ τὴν χρεῖαν αὐτῆς; ἢ πῶς ποιήσω; πῶς χρῆ γενέσθαι;

5 Ἀπόκρισις

Εὰν γένηται πρόφασις τοῦ γυναῖκας παραβαλεῖν ἡμῖν διὰ τὸν Θεόν, οὐ διὰ θεωρίαν τόπου, οὐδὲ διὰ θέλημα, ἀλλὰ εἰδικῶς διὰ τὸ ἀκοῦσαι λόγον Θεοῦ ἢ προσενεγκεῖν τι τῷ τόπῳ καὶ χρεῖα ἐστὶ συντυχεῖν αὐταῖς, σύντυχε καὶ
10 βίασαι τοῦ φυλάξαι τοὺς ὀφθαλμούς σου, ὅτι «ὁ ἐμβλέπων γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». Καὶ πᾶν πρᾶγμα διὰ τὸν Θεὸν γινόμενον ὁ Θεὸς σκεπάζει. Μὴ ἐν ἀνθρωπαρεσκείᾳ, μὴ ὡς ζητῶν ἔπαινον, ἀλλ' ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἔκτεινον τὸν λογισμόν πρὸς τὸν Θεόν· κᾶν
15 ἢ μήτηρ ἀδελφοῦ καὶ ἔλθη διὰ τινα ἀνάγκην, λάλησον μετ' αὐτῆς κατὰ τὴν ἐντολὴν ἣν ἔχεις, ἐπειδὴ χωρὶς ἀνάγκης, οὐ χρεῖα ἐστὶ· δύναται γὰρ ὁ υἱὸς αὐτῆς πληροφορῆσαι αὐτήν, ὑμῶν ὑπουργούντων τὰ τῆς χρεῖας, οὐκ ἐν ἀσωτίᾳ, ἀλλὰ τὰ ἐπάναγκες.

20 Τῇ δὲ γραῖᾳ σου τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῆς ὀφειλέτης εἶ ἅπαξ ἅπαξ λαλεῖν καὶ ποιεῖν τὰς χρεῖας αὐτῆς, εἴτε εἰς τὴν πόλιν θέλει εἶναι, εἴτε εἰς ταύτην τὴν κώμην. Τοὺς δὲ παῖδας μὴ συγχωρήσης ποιεῖν τὰ θελήματα αὐτῶν, ἕως οὗ εὐοδώσης αὐτοὺς εἰς βίον. Διοίκει δὲ αὐτοὺς ἐν φόβῳ Θεοῦ, τρέφων αὐτοὺς καὶ
25 ἐνδύων μετὰ ἀκριβείας, διὰ τὴν ἀσωτίαν καὶ καταφρόνησιν, καὶ τὸ μὴ ζητεῖν τι περισσόν, ἀλλὰ δοκιμάζων τὰς χρεῖας καὶ ἐλέγχων αὐτοὺς καὶ λέγων αὐτοῖς· 'Θέτε παρ' ἑαυτοῖς, ὅτι οὐκ ἐστὲ δοῦλοι, ἀλλ' ἐλεύθεροι· πόσῃν ἀμεριμνίαν ἔχετε καὶ ἀνάπαυσιν πλείονα τῶν ἐχόντων οὐσίας;' Κᾶν ἀποθάνῃ ἡ γραῖα, ἐλευθέρω-
30 στον αὐτοὺς καὶ δὸς αὐτοῖς τὴν ἀποτροφὴν αὐτῶν μετὰ συμμε-

ἀπὸ τὰ παράθυρα ἢ ὄχι; Καὶ ἐπειδὴ ἡ γερόντισσά μου δὲν θέλησε νὰ μείνει κοντὰ στοὺς ἀνεψιούς της, καὶ ὅλα τὰ δικά της μοῦ τὰ δώρισε, διατάξεις ὅταν καμμιά φορὰ ἔρχεται νὰ τῆς μιλῶ καὶ νὰ τῆς χορηγῶ τὰ ἀναγκαῖα της; ἢ τί νὰ κάνω; τί πρέπει νὰ γίνει;

Ἀπόκριση

Οταν συμβεῖ νὰ μᾶς ἐπισκεφθοῦν γυναῖκες γιὰ τὸν Θεό, καὶ ὄχι γιὰ νὰ δοῦν τὸν τόπο, οὔτε γιὰ θέλημα, ἀλλὰ εἰδικὰ γιὰ νὰ ἀκούσουν λόγο Θεοῦ ἢ νὰ προσφέρουν κάτι στὸν τόπο καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ συνομιλήσεις μαζί τους, συνομίλησε καὶ φρόντισε νὰ φυλάξεις τοὺς ὀφθαλμούς σου, διότι «αὐτὸς ποὺ βλέπει γυναῖκα μὲ ἐπιθυμία, ἤδη ἐμοίχευσε μὲ αὐτὴν στὴν καρδιά του»⁹⁴. Ὁ Θεὸς προστατεύει κάθε πρᾶγμα ποὺ γίνεται γιὰ τὸν Θεό. Νὰ μὴ τις δέχεσαι μὲ ἀνθρωπαρέσκεια, σὰν νὰ ζητᾶς ἔπαινο, ἀλλὰ μὲ καθαρὴ καρδιά ἄπλωσε τὸν λογισμὸ πρὸς τὸν Θεό. Καὶ ἂν εἶναι μητέρα ἀδελφοῦ καὶ ἔρθει γιὰ κάποια ἀνάγκη, μίλησε μ' αὐτὴν σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ ποὺ ἔχεις, διότι χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀνάγκη, δὲν χρειάζεται. Μπορεῖ ὁ γιὸς της νὰ τὴν πληροφορήσει, ἐνῶ ἐσεῖς θὰ χορηγεῖτε τὰ χρειαζόμενα, ὄχι μὲ ἀσωτία, ἀλλὰ τὰ ἀναγκαῖα.

Στὴ γερόντισσά σου ὀφείλεις ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς της νὰ τῆ μιλᾶς κάπου κάπου καὶ νὰ ἱκανοποιεῖς τὶς ἀνάγκες της, εἴτε θέλει νὰ εἶναι στὴν πόλη εἴτε σ' αὐτὴν τὴν κωμόπολη. Ὡς πρὸς τὰ παιδιά ὅμως νὰ μὴ δεχθεῖς νὰ κάνεις τὰ θελήματά τους, ὡς ποὺ νὰ τὰ βάλεις σὲ καλὸ δρόμον στὴ ζωὴ. Νὰ τὰ καθοδηγεῖς μὲ φόβον Θεοῦ, τρέφοντάς τα καὶ ντύνοντάς τα μὲ ἰδιαίτερη προσοχή, πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀσωτίας καὶ τῆς περιφρονήσεως καὶ γιὰ νὰ μὴ ζητοῦν τίποτε περισσότερο. Νὰ ἐξετάξεις τὶς ἀνάγκες τους, νὰ τὰ ἐλέγχεις καὶ νὰ τὰ λές, 'Σκεφθεῖτε ὅτι δὲν εἴσθε δοῦλοι ἀλλὰ ἐλευθέροι· πόση ἀμεριμνησία ἔχετε καὶ ἀνάπαυση περισσότερη ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν περιουσία;' Καὶ ἂν πεθάνει ἡ γερόντισσα, ἐλευθέρωσέ τα καὶ δῶσε τὴ διατροφή τους

94. Ματθ. 5,28.

τρίας, εἴτε ἐνταῦθα ἐν τῇ κώμῃ, εἴτε ὅπου θέλεις (οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο ὑπὸ νόμον), ἀπειλῶν αὐτοῖς ἀλλοτριώσουσι καὶ τῶν σῶν ἐναριθμήσουσι.

Φ4S'

Ἑρώτησις

5 Ἐὰν φανῆταιί μοι ὅτι χρεῖα παρασαλεῦσαί τινα τῶν διδομένων μοι παρ' ὑμῶν παραγγελιῶν, ποιήσω ἢ οὐ; εἰ δὲ οὐ χρή, καὶ ἠττηθῶ ὡς ἄνθρωπος, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

10 **Ε**ὰν ἀπαιτῇ τὸ πρᾶγμα ἐν ἀληθείᾳ τὸ παρασαλεῦσαι μὴ κωλύσης, ἐὰν δὲ μὴ καὶ ἠττηθῆς ὡς ἄνθρωπος καὶ βλέπῃς ἐν τῷ πράγματι μικρὸν ὅτι χρεῖα ἦν, καὶ ὁ λογισμὸς οὐ δύναται κόψαι τὸ πᾶν, συγκατάβηθι τῷ λογισμῷ καὶ αἴτησαι παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν, καὶ παραφέρει. Οὐ μόνω δὲ ἐν τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ πράγματι χρή βαστάζειν τὴν
15 μέμψιν· ἐὰν γὰρ ποιήσης, φησὶν, οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν, οὐ δύνασαι ἀμεριμνηῆσαι.

Φ4Z'

Ἑρώτησις

20 Ἐὰν συνείδω ἐναλλάξαι τῆς ὠρισμένης ἐκ τοῦ μακαρίου τοῦ ἀββᾶ διατυπώσεως ἢ καὶ διορθώσασθαι τι ἐν τῇ μονῇ, κελεύεις ποιήσω ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Εἴ τι φαίνεται σοι ὅτι χρεῖα ἐναλλάξαι ἐν φόβῳ Θεοῦ, μὴ διακριθῆς, καὶ ὅσα χρήζει διορθώσεως διορθωθῆ, μὴ ἐν πλατυσμῷ, ἀλλ' ὡς ἀπαιτεῖ ἡ χρεῖα· καὶ αὐτὸ μι-
25 κρὸν ἐν στενώσει, ὡς ἐν παροικίᾳ· τὰ γὰρ τοῦ αἰῶνος τούτου

μὲ συμμετρία, εἴτε ἐδῶ στήν κωμόπολη, εἴτε ὅπου θέλεις (διότι αὐτὸ δὲν ὑπόκειται σὲ νόμο), ἀπειλώντας τα ὅτι, ἂν θὰ τὰ πουλήσουν, νὰ ὑπολογίσουν καὶ τὰ δικά σου.

596

Ἑρώτηση

Ἐὰν μοῦ φανεῖ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ παραβιάσω κάποια ἀπὸ τὶς παραγγελίες ποῦ μοῦ δίνετε, νὰ τὸ κάνω ἢ ὄχι; ἂν ὅμως δὲν πρέπει, καὶ νικηθῶ σὰν ἄνθρωπος, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Ε ἂν τὸ πρᾶγμα ἀπαιτεῖ ἀληθινὰ τὴν παραβίαση, νὰ μὴ τὴν ἐμποδίσεις· ἐὰν ὄχι, καὶ νικηθεῖς σὰν ἄνθρωπος καὶ βλέπεις στὸ πρᾶγμα ὅτι ὑπῆρχε κάποια ἀνάγκη, καὶ ὁ λογισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ κόψει τὸ πᾶν, δεῖξε συγκατάβαση στὸν λογισμό, καὶ ζήτησε συγχώρηση ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ θὰ σοῦ τὴ δώσει. Καὶ ὄχι μόνο σ' αὐτό, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε πρᾶγμα πρέπει νὰ βαστάζεις τὴν κατηγορία· διότι λένε, ἀκόμη καὶ ἂν κάνεις καινούργιο οὐρανὸ καὶ καινούργια γῆ, δὲν μπορεῖς ν' ἀμεριμνήσεις.

597

Ἑρώτηση

Ἐὰν θελήσω ἀπὸ ἀνάγκη ν' ἀλλάξω τὸν ὀρισμένο κανονισμό ἀπὸ τὸν μακάριο ἀββᾶ ἢ νὰ διορθώσω κάτι στὸ μοναστήρι, διατάζεις νὰ τὸ κάνω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Α ν σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀλλάξεις κάτι μὲ φόβο Θεοῦ, νὰ μὴ διστάσεις. Καὶ νὰ διορθωθοῦν ὅσα χρειάζονται διόρθωση, ὄχι γενικά, ἀλλὰ ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη, καὶ αὐτὸ λίγο μὲ στένωση, μὲ τὴ σκέψη ὅτι αὐτὰ εἶ-

σκηνή ἐστίν. Ὅτε βλέπεις τὸν λογισμὸν ζητοῦντα ποιῆσαι τι πρᾶγμα, εἶπε αὐτῷ· 'Διατί θέλεις ποιῆσαι;' Καὶ εἰ μὲν ἐστὶ τὸ πρᾶγμα χρείας οὔσης ἀναγκαίας, γενέσθω, εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀνάγκη, εἶπε τῷ λογισμῷ, 'Τί ὠφελῆ ἐκ τούτου;' Ἐὰν δὲ ἡ σαρκικός 5 λογισμός, καταφρόνησον αὐτοῦ, ἐὰν δὲ πάνυ ὀχλύσῃ σοι, μὴ ἀποκριθῆς αὐτῷ, ἀλλὰ πρόσφυγε τῷ Θεῷ.

Φ4Η'

Αἴτησις

Ἐπειδὴ προεμήνυσας, δέσποτα, ἡμῖν περὶ τῆς ὑμῶν τελευ-
 τῆς καὶ εἰμὶ ἐν φόβῳ καὶ λύπῃ, μὴ διὰ τὴν ἀναξιότητά μου
 10 ἐγκαταλειφθῶμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, δός μοι λόγον παρακα-
 λῶ, ὅτι, ὡσπερ βοηθούμεθα ἐν τῇ ζωῇ ὑμῶν, οὕτω μέλ-
 λομεν βοηθεῖσθαι καὶ μετὰ τὴν ὑμῶν πρὸς Θεὸν ἀναχώ-
 ρησιν, καὶ ἵνα συνεργῆ ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐν πᾶσι κατὰ τὸ αὐτοῦ
 ἔλεος.

15 Ἀπόκρισις

Ο Θεὸς ἅπαξ εἶπεν, «οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκα-
 ταλείπω», καὶ πιστεύομεν εἰς τὸν Θεόν ὅτι καὶ περισ-
 σὸν οὐ ἡμεν μεθ' ὑμῶν, ποιεῖ κἄν οὖν εἴπῃς κἄν μὴ
 εἴπῃς, πλέον οὐ ζητεῖς, αὐτὸς συνεργεῖ μεθ' ὑμῶν, καθὼς εἶπεν
 20 ὁ Ἀπόστολος ὅτι, «τί προσεύξασθαι καθ' ὃ δεῖ οὐκ οἶδαμεν». Ὁ
 Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ κατελθὼν διὰ τὴν σωτηρίαν

95. Ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης εἶχε δηλώσει ὅτι θά πέθαινε στὰ ἑβδομα τοῦ ἀββᾶ Σέριδου, ἡγουμένου τῆς Μονῆς. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Αἰλιανὸς παρακάλεσε νὰ μείνει στὴ ζωὴ ἄλλες δύο ἑβδομάδες, γιὰ νὰ τοῦ δώσει ὁδηγίες γιὰ τὴ διοίκηση τῆς Μονῆς καὶ ἔμεινε.

ναι παροικία· διότι τὰ πράγματα αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα εἶναι σκηνή. Ὅταν βλέπεις τὸν λογισμό νὰ ζητᾷ νὰ κάνει κάποιο πρᾶγμα, πὲς του· Ἐπιτί θέλεις νὰ τὸ κάνω; Καὶ ἂν ὑπάρχει μεγάλη ἀνάγκη γιὰ τὸ πρᾶγμα, ἂς γίνῃ, ἂν ὅμως δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη, πὲς στὸν λογισμό· Ἐπιτί ὠφελεῖσαι ἀπὸ αὐτό; Ἐπιτί ἂν ὅμως εἶναι σαρκικὸς λογισμὸς, περιφρόνησέ τον· ἂν πάλι σὲ ἐνοχλήσῃ πολὺ, νὰ μὴ τοῦ ἀπαντήσῃς, ἀλλὰ νὰ καταφύγῃς στὸν Θεό.

598

Αἴτηση

Ἐπιτιδῆ, δέσποτα, μᾶς προμήνυσε για τὸ θάνατό σας⁹⁵ καὶ εἶμαι κυριευμένος ἀπὸ φόβο καὶ λύπη, μήπως ἐγκαταλειφθοῦμε ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐξαιτίας τῆς ἀναξιότητάς μου, σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσῃς ὑπόσχεση ὅτι, ὅπως βοηθοῦμαστε ὅσο βρίσκεσθε στὴ ζωὴ, ἔτσι νὰ βοηθηθοῦμε καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησή σας πρὸς τὸν Θεό, καὶ νὰ συνεργήσῃ με μᾶς ὁ Θεὸς σὲ ὅλα σύμφωνα με τὸ ἔλεος του.

Ἀπόκριση

Ο Θεὸς μία φορὰ εἶπε, «δὲν θὰ σὲ στενοχωρήσω, οὔτε θὰ σὲ ἐγκαταλείψω»⁹⁶, καὶ πιστεύομε στὸν Θεὸ ὅτι θὰ κάνει καὶ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ὅταν ἤμαστε μαζί σας. Εἶτε λοιπὸν πεῖς εἶτε δὲν πεῖς, αὐτὸς θὰ συνεργήσῃ με σᾶς περισσότερο ἀπ' ὅσο ζητᾷς, διότι ὅπως εἶπε ὁ Ἀπόστολος, «ἐμεῖς δὲν γνωρίζομε πῶς νὰ προσευχηθοῦμε σύμφωνα με τὸ πρέπον»⁹⁷. Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος κατέβηκε ἀπὸ τὸν πατρικὸ θρόνο γιὰ τὴ σωτηρία μας, αὐτὸς εἶθε νὰ σᾶς

96. Γεν. 28,15.

97. Ρωμ. 8,26.

ἡμῶν ἐκ τοῦ πατρικοῦ θρόνου, αὐτὸς καὶ σώσοι καὶ ἀποκαταστήσοι καὶ φυλάξοι ἐκ τοῦ πονηροῦ, ὑμῶν συνεργούντων, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

Φ4Θ'

Ἑρώτησις

5 Τινὲς τοῦ κοινοβίου γέροντες ἠρώτησαν τὸν αὐτὸν γέροντα.

Παρακαλοῦμεν, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, δέσποτα, διατί μεθ' ὃ ἐπηγγείλασθε ἡμῖν, ὅτι δυσωπεῖτε τὸν Δεσπότην Θεὸν ἀφείναι μεθ' ὑμᾶς τὸν μακάριον τὸν ἀββᾶν, πάλιν ἔλαβε πρὸ ὑμῶν, ὃ ἀεὶ ποιῶν τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν; Καὶ τοῦτο δέ, πάτερ, δίδαξον ἡμᾶς· διατί ἔστιν ὅτε
10 κρύπτει ὁ Θεὸς πράγματα ἀπὸ τῶν ἀγίων, ὡς ἐπὶ τοῦ προφήτου Ἐλισσαίου; καὶ τίνος χάριν ἀνήλθε τὰ ἀνθράκια εἰς τὸν ἀββᾶν, ὅτι ἔμελλε τελευτᾶν;

Ἀπόκρισις

15 **Κ**αθὼς εἶπε τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, ὅτι ταῦτα κρίματα Θεοῦ εἰσι καὶ οὐ δύνη αὐτὰ μαθεῖν· τοῦτό ἐστι. Περὶ δὲ τῶν ἀνθρακίων καὶ τῆς ἀλλοιώσεως, ἅπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἔλαβεν ὁ ἀββᾶς δόξαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ Θεοῦ· ἵνα οὖν μὴ θεοποιῶσιν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ γὰρ ἐν ἀληθείᾳ
20 Πνεύματος ἀγίου καὶ τελειότητος ἦν μέτοχος· ἔσβεσεν οὖν ὁ Θεὸς διὰ τῆς προφάσεως ταύτης τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα τελείως ὑπερπερισσεύσῃ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Οὐδὲ γὰρ ἔτι ἡδύνατο τοιοῦτου μέτρου ὢν, φροντίζειν τὰ γήϊνα, καὶ εἰς μέσον ἀνθρώπων, οὐκ ἡδύνατο εὐλυτῶσαι, καὶ διὰ τοῦτο ἔλαβεν αὐτὸν ὁ
25 Θεός. Περὶ γὰρ ἡμῶν προσεδοκῆσαμεν ὅτι γίνεται, καθὼς ἐλο-

σώσει και να σᾶς ἀποκαταστήσει και να σᾶς φυλάξει ἀπὸ τὸν πονηρό, ἐνῶ ἐσεῖς θὰ συνενεργεῖτε μὲ τις προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

599

Ἑρώτηση

Μερικοὶ γέροντες τοῦ κοινοβίου ἐρώτησαν τὸν ἴδιο γέροντα.

Σὲ παρακαλοῦμε, δέσποτα, νὰ μᾶς πεῖς, γιατί μετὰ ἀπὸ αὐτὸ πού μᾶς ὑποσχεθήκατε ὅτι παρακαλεῖτε τὸν Δεσπότη Θεὸ ν' ἀφήσει μετὰ ἀπὸ σᾶς τὸν μακάριο ἀββᾶ⁹⁸, πάλι τὸν πῆρε πρὶν ἀπὸ σᾶς, αὐτὸς πού πάντα κάνει τὸ θέλημα ἐκείνων πού τὸν φοβοῦνται; Ἐπίσης δίδαξέ μας, πάτερ, και αὐτό γιατί συμβαίνει κάποτε ὁ Θεὸς νὰ κρύβει πράγματα ἀπὸ τοὺς ἁγίους, ὅπως στήν περίπτωση τοῦ προφήτη Ἐλισσαίου; Και γιὰ ποιό λόγο ἔπιασε τὸν ἀββᾶ ἢ ἀρρώστια τοῦ ἄνθρακα, ὥστε νὰ πεθάνει;

Ἀπόκριση

Οπως εἶπε στὸν ἀββᾶ Ἀντώνιο, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ και δὲν μπορεῖς νὰ τις μάθεις· αὐτὸ εἶναι ὁ λόγος. Ὅσο γιὰ τὴν ἀρρώστια τοῦ ἄνθρακα και τὴν ἀλλοίωση ὁ λόγος εἶναι ὅτι ὁ ἀββᾶς ἔλαβε δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους και ἀπὸ τὸν Θεὸ παραπάνω ἀπὸ τὸ μέτρο, και γι' αὐτὸ τὸν ἔπιασε ἡ ἀρρώστια, γιᾶ νὰ μὴ τὸν θεοποιήσουν οἱ ἄνθρωποι. Διότι πραγματικὰ ἦταν μέτοχος τοῦ ἁγίου Πνεύματος και τῆς τελειότητας. Ἔσβησε λοιπὸν ὁ Θεὸς μ' αὐτὴν τὴν πρόφαση τῆ δόξα τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ ὑπερπερισεῦσει τελείως ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλωστε, ἀφοῦ εἶχε φθάσει σὲ τέτοιο μέτρο, δὲν μπορούσε πιά νὰ φροντίζει τὰ γήινα, και βρισκόμενος ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους δὲν μπορούσε νὰ γλιτώσει· γι' αὐτὸ λοιπὸν τὸν πῆρε ὁ Θεός. Περιμέναμε δηλαδὴ νὰ γίνει γιὰ μᾶς ὅπως

γιζόμεθα, καὶ ἐγένετο κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑπερέχον-
 τος τῇ προνοίᾳ τῆς σωτηρίας. Λοιπὸν οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου τὸ
 ἐκζητεῖν τὰ ἀκατάληπτα, ἀλλὰ πᾶσαν ἔννοιαν καὶ πᾶν ἔργον
 ἀγαθὸν ἐπιρρίπτειν τῷ ἐξουσίαν ἔχοντι, ἵνα κατὰ τὸ θέλημα αὐ-
 5 τοῦ γένηται. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς πληροφορήσαι ὑμᾶς καὶ
 ἀπορρίψαι ὑμῶν πᾶσαν διψυχίαν καὶ κακίαν πονηρίας. Ἐρρῶ-
 σθε ὑμᾶς εἰς τὸν Κύριον. Ἀμήν.

Εὔξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα κἀγὼ εὕρω ἔλεος καὶ σωθῶ ἀπὸ
 τῆς ψευδογνωσίας καὶ τῆς ἀφροσύνης, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
 10 Κυρίῳ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

X'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἅγιον Γέροντα τὸν ἀββᾶν Βαρσανούφιον
 λέγων.

15 Οὐκ οἶδα, πάτερ, πῶς ἐνέπεσον εἰς τὰ βιβλία Ὠριγένους
 καὶ Διδύμου καὶ εἰς τὰ γνωστικὰ Εὐαγρίου καὶ εἰς τὰ τῶν
 μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγουσιν ὅτι οὐκ ἐδημιουργήθησαν αἱ
 τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ μετὰ τῶν σωμάτων, ἀλλὰ προϋ-
 πῆρχον αὐτῶν νόες γυμνοὶ οὐσαί, τουτέστιν ἀσώματοι.
 Ὅμοίως καὶ οἱ ἄγγελοι νόες γυμνοὶ ἦσαν καὶ οἱ δαίμονες
 20 νόες γυμνοί. Καὶ οἱ μὲν ἄνθρωποι, παραβάντες, κατεδικά-
 σθησαν εἰς τὸ σῶμα τοῦτο, οἱ δὲ ἄγγελοι, τηρήσαντες
 ἑαυτούς, γεγόνασιν ἄγγελοι, καὶ ὅσα ἄλλα λέγουσι τοιαῦ-
 τα. Καὶ πάλιν ὅτι δεῖ τὴν μέλλουσαν κόλασιν τέλος λαβεῖν
 καὶ ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ δαίμονες

σκεπτόμασταν, καὶ ἔγινε κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πού ὑπερέχει ὡς πρὸς τὴν πρόνοια τῆς σωτηρίας⁹⁹. Λοιπὸν δὲν ἀνήκει στὴν ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ ζητεῖ νὰ μάθει τὰ ἀκατάληπτα, ἀλλὰ νὰ ἀναθέτει κάθε ἔννοια καὶ κάθε ἀγαθὸ ἔργο σ' Ἐκεῖνον πού ἔχει ἐξουσία, ὥστε νὰ γίνεи κατὰ τὸ θέλημά του. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶθε νὰ σᾶς πληροφορήσει καὶ νὰ ἀπομακρύνει ἀπὸ σᾶς κάθε διψυχία καὶ κακία πονηρίας. Εὐχόμεαι στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου νὰ εἴσθε ὑγιεῖς. Γένοιτο.

Προσευχηθεῖτε γιὰ μένα γιὰ νὰ βρῶ καὶ ἐγὼ ἔλεος καὶ νὰ σωθῶ ἀπὸ τὴν ψευδογνωσία καὶ τὴν ἀφροσύνη, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

600

Ἑρώτηση

Ἄδελφός ἐρώτησε τὸν ἅγιο γέροντα, τὸν ἀββᾶ Βαρσανούφιο, λέγοντας.

Δὲν γνωρίζω, πάτερ, πῶς ἔπεσα μέσα στὰ βιβλία τοῦ Ὁριγένη καὶ τοῦ Διδύμου καὶ στὰ γνωστικὰ τοῦ Εὐαγρίου καὶ στὰ τῶν μαθητῶν του. Αὐτοὶ λένε ὅτι οἱ ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων δὲν δημιουργήθηκαν μὲ τὰ σώματα, ἀλλὰ προϋπῆρχαν αὐτῶν καὶ ἦταν γυμνοὶ νόες, δηλαδὴ ἀσώματες. Παρόμοια καὶ οἱ ἄγγελοι ἦταν γυμνοὶ νόες καὶ οἱ δαίμονες γυμνοὶ νόες. Οἱ ἄνθρωποι ἐπειδὴ ἔκαναν παράβαση, καταδικάσθηκαν σ' αὐτὸ τὸ σῶμα, ἐνῶ οἱ ἄγγελοι, ἐπειδὴ πρόσεξαν τοὺς ἑαυτοὺς τους, ἔγιναν ἄγγελοι, καὶ ὅσα ἄλλα παρόμοια λένε. Καὶ ἐπίσης ὅτι πρόκειται ἡ μέλλουσα κόλαση νὰ λάβει τέλος καὶ πρόκειται οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ δαίμονες νὰ ἐπανέλθουν στὴν κατά-

99. Δηλαδὴ ἐμεῖς περιμέναμε νὰ γίνεи τὸ δικό μας θέλημα, νὰ μείνει στὴ ζωὴ ὁ ἀββᾶς, ἀλλ' ἔγινε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

ἐπανελθεῖν ὡς ὑπῆρχον νόες γυμνοί, ὃ λέγουσιν ἀποκατάστασιν.

Ἐπεὶ οὖν θλίβεται ἡ ψυχὴ μου ἐμπεσοῦσα εἰς διψυχίαν, εἰ ἀληθῆ ταῦτά εἰσιν ἢ οὐ, δέομαί σου, δέσποτα, δίδαξόν με τὴν ἀλήθειαν, ἵνα οὕτω κρατήσω καὶ μὴ ἀπόλωμαι· καὶ γὰρ οὐδὲν τούτων εἴρηται ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ· ὡσπερ καὶ αὐτὸς Ὁριγένης διαβεβαιοῦται ἐν τῷ αὐτοῦ ἐξηγητικῷ τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς, μὴ εἶναι τῶν Ἀποστόλων μηδὲ τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν, τὸ εἶναι πρεσβυτέραν τὴν ψυχὴν τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς, ὡς αἰρετικὸν χαρακτηρίζων τὸν ταῦτα λέγοντα. Ἄλλὰ καὶ Εὐάγγριος μαρτυρεῖ ἐν τοῖς Γνωστικοῖς αὐτοῦ κεφαλαίοις, ὅτι περὶ τούτων οὐδεὶς ἐμήνυσεν, οὐδὲ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἐξηγήσατο. Ἐχει γὰρ ἐν τῷ ζδ' κεφαλαίῳ τῆς δευτέρας ἑκατοντάδος τῶν αὐτοῦ Γνωστικῶν, περὶ δὲ τῶν προτέρων, ὁ μνηύσων οὐδεὶς, περὶ δὲ τῶν δευτέρων, ὁ ἐν Χωρῆβ ἐξηγήσατο. Καὶ πάλιν ἐν τῷ ζθ' κεφαλαίῳ τῆς αὐτῆς ἑκατοντάδος οὕτω φησὶν, ὅτι Ἐν τῷ Πνεύματι τὸ ἅγιον οὐ τὴν πρώτην τῶν λογικῶν διαίρεσιν, οὐδὲ τὴν πρώτην τῶν σωμάτων οὐσίαν ἐξηγήσατο'. Περὶ δὲ τοῦ μὴ εἶναι ἀποκατάστασιν μηδὲ τέλος κολάσεως, αὐτὸς ὁ Κύριος ἐφάνερωσεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, εἰπὼν, «ἀπελεύσονται εἰς κόλασιν αἰώνιον», καὶ πάλιν, «ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται».

Πόθεν οὖν, δέσποτα, μηδὲ τῶν Ἀποστόλων παραδωκότων, μηδὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξηγησαμένου, καθὼς αὐτοὶ ἐμαρτύρησαν καὶ τῶν Εὐαγγελίων ἐναντίως ἐχόντων, ταῦτα ἐξέθεντο; Ποίησον οὖν ἔλεος εὐσπλαγχνίας, πάτερ, μετὰ τῆς ἀσθενείας μου καὶ φανέρωσόν μοι τί εἰσὶ τὰ δόγματα ταῦτα.

1. Αὐτὴ ἡ ἐρώτηση ἀνταποκρίνεται στὰ χρόνια τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ποὺ εἶχαν ἀνακινηθεῖ οἱ ὀριγενιστικὲς ἀπόψεις στὴν Παλαιστίνη.

σταση εκείνη ὅπως ἦταν γυμνοὶ νόες, πράγμα πού τὸ ὀνομάζουν ἀποκατάσταση¹.

Ἐπειδὴ λοιπὸν θλίβεται ἡ ψυχὴ μου ποῦ ἔπεσε σὲ διψυχία, ἂν εἶναι ἀληθινὰ αὐτὰ ἢ ὄχι, σὲ παρακαλῶ, δέσποτα, δίδαξέ με τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ κρατηθῶ ἔτσι καὶ νὰ μὴ χαθῶ· διότι τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔχει λεχθεῖ στὴ θεία Γραφή· ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ὠριγένης διαβεβαιώνει στὴ δική του ἐρμηνεία τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς, ὅτι δὲν εἶναι διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων οὔτε παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι παλαιότερη τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος, χαρακτηρίζοντας σὰν αἰρετικὸ ἐκεῖνον πού τὰ λέγει αὐτά. Ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐάγριος μαρτυρεῖ στὰ Γνωστικά του κεφάλαια, ὅτι γι' αὐτὰ δὲν ἔδωσε πληροφορία κανένας, οὔτε τὸ ἴδιο τὸ Πνεῦμα τὰ ἐξήγησε· διότι λέγει στὸ 64 κεφάλαιο τῆς δεύτερης ἑκατοντάδας τῶν Γνωστικῶν του, ὅτι γιὰ τὰ προηγούμενα κανένας δὲν πληροφορήσε, ἐνῶ τὰ δεύτερα τὰ ἐξήγησε ὁ Κύριος στὸν Χωρήβ. Καὶ πάλι στὸ 69 κεφάλαιο τῆς ἴδιας ἑκατοντάδας λέγει τὰ ἐξῆς, ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἐξήγησε οὔτε τὴν πρώτη διαίρεση τῶν λογικῶν ὄντων, οὔτε τὴν πρώτη οὐσία τῶν σωμάτων. Σχετικὰ μὲ τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀποκατάσταση οὔτε τέλος κολάσεως, τὸ φανέρωσε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στὸ Εὐαγγέλιο, λέγοντας, ὅτι «θὰ ὀδηγηθοῦν στὴν αἰώνια κόλαση»²· καὶ πάλι, «τὸ σκουλήκι αὐτῶν δὲν πεθαίνει καὶ ἡ φωτιὰ δὲν σβήνει»³.

Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν, δέσποτα, ἐξέθεσαν αὐτά, ἀφοῦ οὔτε οἱ Ἀπόστολοι δὲν τὰ ἔχουν παραδώσει, οὔτε τὸ ἅγιο Πνεῦμα τὰ ἐξήγησε, ὅπως οἱ ἴδιοι μαρτύρησαν, καὶ τὰ Εὐαγγέλια διδάσκουν ἀντίθετα; Δεῖξε λοιπὸν, πάτερ, ἔλεος εὐσπλαγχνίας στὴν ἀσθένειά μου καὶ φανέρωσέ μου τί εἶναι αὐτὰ τὰ δόγματα.

2. Ματθ. 25,46.

3. Μάρκ. 9,48.

Ἄποκρισις

Αδελφέ, οὐαὶ καὶ ἀλαλαὶ τῷ γένει ἡμῶν! τί ἀφήκαμεν καὶ τί ἐρευνῶμεν καὶ εἰς ποῖα σπουδάζομεν, εἰς ποῖα ἀμβλυνόμεθα! τὰς εὐθείας ὁδοὺς ἀφήκαμεν καὶ τὰς
 5 σκολιάς θέλομεν βαδίσει, ἵνα πληρωθῇ εἰς ἡμᾶς ὁ γραφικὸς λό-
 γος, τὸ «οὐαὶ τοῖς καταλιποῦσι τὰς εὐθείας ὁδοὺς τοῦ πορευθῆ-
 ναι εἰς ὁδοὺς σκολιάς». Μετὰ ἀληθείας, ἀδελφέ, ἀφῆκέ μου τὸ
 πένθος καὶ πενθῶ σε ποῦ ἐνέπεσας, καὶ τὸν κλαυθμὸν τῶν
 ἀμαρτιῶν μου καὶ κλαίω σε ὡς ἴδιον τέκνον. Οὐρανοὶ φρίττου-
 10 σι, τί πολυπραγμονοῦσιν ἄνθρωποι· ἡ γῆ σείεται, πῶς ἐξίχνια-
 σαι θέλουσι τὰ ἀκατάληπτα. Ταῦτα Ἑλλήνων εἰσὶ δόγματα·
 ταῦτα ματαιολογίαι εἰσὶν ἀνθρώπων, οἰομένων τι εἶναι· ταῦτα
 τὰ ρήματά εἰσιν ἀργῶν ἀνθρώπων· ταῦτα ἐγένησεν ἡ πλάνη·
 φησὶ γὰρ «φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν».

15 Καὶ εἰ θέλεις μαθεῖν, πρόσχες· λέγει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς
 Χριστὸς τὸ φῶς ἡμῶν, ὁ βασιλεὺς ἡμῶν, «ἀπὸ τῶν καρπῶν
 αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς». Ποίους οὖν καρποὺς ἔχουσι; Φυ-
 σίωσιν, ἐξουδένωσιν, χαύνωσιν, ἀμέλειαν, πρόσκομμα, ἀλλο-
 τρίωσιν νόμου, μᾶλλον δὲ τοῦ νομοθέτου Θεοῦ, οἰκητήριον δαι-
 20 μόνων καὶ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν διαβόλου. Ταῦτα οὐκ ἄγουσιν
 εἰς φῶς τοὺς αὐτοῖς πιστεύοντας, ἀλλ' εἰς τὸ σκότος· ταῦτα εἰς
 φόβον Θεοῦ οὐ προτρέπουσιν, ἀλλ' εἰς προκοπὴν μᾶλλον τὴν
 κατὰ διάβολον. Ταῦτα ἀπὸ τοῦ βορβόρου οὐκ ἀνασπῶσιν, ἀλλ'
 εἰς βόρβορον καταποντίζουσι· ταῦτά εἰσι τὰ ζιζάνια ἃ ἔσπειρεν ὁ
 25 ἐχθρὸς ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ οἰκοδεσπότη· αὐταὶ εἰσιν αἱ ἄκανθαι αἱ
 ἀναφυεῖσαι ἐν τῇ γῇ τῇ κατηραμένη ὑπὸ τοῦ Δεσπότη Θεοῦ,
 πάντα ψεῦδος, ὅλα σκότος, ὅλα πλάνη, ὅλα ἀλλοτρίωσις Θεοῦ.
 Φεῦγε αὐτά, ἀδελφέ, μὴ βεβαιωθῇ ὁ λόγος αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ
 σου· ξηραίνουσι δάκρυα, τυφλοῦσι τὴν καρδίαν καὶ ἀπαξαπλῶς

Ἐπίκριση

Αδελφέ, οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονο στὸ γένος μας! τί ἀφήσαμε καὶ τί ἐρευνᾶμε! ποιά μελετοῦμε καὶ γιὰ ποιά ἀδιαφοροῦμε! Ἐφήσαμε τοὺς εὐθεῖς δρόμους καὶ θέλομε νὰ βαδίσουμε τοὺς στραβούς, ὥστε νὰ πραγματοποιηθεῖ σὲ μᾶς ὁ γραφικὸς λόγος, «ἀλλοίμονο σ' αὐτοὺς ποὺ ἐγκατέλειψαν τοὺς ἴσιους δρόμους γιὰ νὰ βαδίσουν σὲ στραβούς δρόμους»⁴. Εἰλικρινά, ἀδελφέ, μὲ ἄφησε τὸ πένθος μου καὶ πενθῶ ἐσένα ποῦ ἔπεσες· ἄφησα τὸν κλαυθμὸ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μου καὶ κλαίω ἐσένα σὰν τέκνο μου. Οἱ οὐρανοὶ φρίττουν μ' αὐτὸ ποὺ πολυπραγμονοῦν οἱ ἄνθρωποι· ἡ γῆ σείεται μὲ τὴ θέλησή τους νὰ ἐξιχνιάσουν τὰ ἀκατάληπτα. Αὐτὰ εἶναι δόγματα τῶν Ἑλλήνων, αὐτὰ εἶναι ματαιολογίες ἀνθρώπων, ποὺ νομίζουν ὅτι εἶναι κάτι· αὐτὰ εἶναι λόγια ἀργῶν ἀνθρώπων· αὐτὰ τὰ γέννησε ἡ πλάνη· διότι ὁ ἀπόστολος λέγει· «ἰσχυριζόμενοι ὅτι εἶναι σοφοί, μωράνθηκαν»⁵.

Ἄν λοιπὸν θέλεις νὰ μάθεις, πρόσεχε· ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, τὸ φῶς μας, ὁ βασιλιάς μας, λέγει· «αὐτοὺς θὰ τοὺς γνωρίσετε ἀπὸ τοὺς καρπούς τους»⁶. Ποιὸς καρπὸς ἔχουν λοιπὸν; Ἐπαρση, ἐξουθένωση, ἀποχαύνωση, ἀμέλεια, αὐθάδεια, ἀλλοτρίωση νόμου ἢ καλύτερα ἀλλοτρίωση τοῦ νομοθέτη Θεοῦ, κατοικητήριον δαιμόνων καὶ τοῦ ἄρχοντά τους διαβόλου. Αὐτὰ δὲν ὀδηγοῦν στὸ φῶς ἐκείνους ποὺ τοὺς πιστεύουν, ἀλλὰ στὸ σκοτάδι· αὐτὰ δὲν προτρέπουν σὲ φόβον Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον σὲ προκοπὴν ποὺ εἶναι ἐπιθυμητὴ στὸν διάβολο. Αὐτὰ δὲν ἀποσποῦν ἀπὸ τὸν βόρβορον, ἀλλὰ καταποντίζουν στὸν βόρβορον· αὐτὰ εἶναι τὰ ζιζάνια ποὺ ἔσπειρε ὁ ἐχθρὸς στὸ χωράφι τοῦ οἰκοδεσπότη· αὐτὰ εἶναι τὰ ἀκάνθια ποὺ φυτρώνουν στὴ γῆ ποὺ εἶναι καταραμένη ἀπὸ τὸν Δεσπότη Θεό. Ὅλα εἶναι ψεῦδος, ὅλα σκότος, ὅλα πλάνη, ὅλα ἀποξένωση ἀπὸ τὸν Θεό. Ἐποφευγέ τα, ἀδελφέ, γιὰ νὰ μὴ στερεωθεῖ ὁ λόγος τους στὴν καρδιά σου· ξηραίνουν τὰ δάκρυα, τυφλώνουν

5. Ρωμ. 1,22.

6. Ματθ. 7,16.

ἀπολλύουσι τοὺς προσέχοντας αὐτοῖς ἀνθρώπους. Μὴ στῆς ἐν αὐτοῖς, μὴ μελετήσης αὐτά, πικρίας γέμουσι καὶ τελεσφοροῦσι καρπὸν εἰς θάνατον.

Περὶ δὲ τῆς γνώσεως τῶν μελλόντων μὴ πλανηθῆς· ἃ
5 σπείρης ἐνταῦθα, θερίζεις ἐκεῖ· οὐκ ἔνι μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν ὧδε προκόψαι τινά· οὐ κοπιᾷ ὁ Θεὸς συγκτίσαι ἀνθρώπῳ καὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν.

Περὶ δὲ τῶν οὐρανίων ταγμάτων ἐπιστομίζει ἡ θεία Γραφή πάντα λέγουσα, ὅτι «εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, ἐνετείλατο καὶ ἐκτί-
10 σθησαν· ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶ-
νος» καὶ ἃ ἔστησεν ὁ Θεὸς ἀλλοιοῦνται; οὐ γάρ ἐστι παρ' αὐτῶ ἀλλοιώσις, κατὰ τὴν Γραφήν. Ποῦ γὰρ εὔρες ὅτι σπουδῆ τοῦδε τοῦ ἀγγέλου ἤγαγεν αὐτὸν εἰς προκοπὴν;

Ἀδελφέ, ὧδε ἔργασις, ἐκεῖ μισθός· ὧδε ἄθλησις, ἐκεῖ στέ-
15 φανοί. Ἀδελφέ, εἰ σωθῆναι θέλεις, μὴ βάλῃς σεαυτὸν εἰς ταῦτα· ἐπεὶ μαρτύρομαί σοι ἐνώπιον Θεοῦ, ὅτι εἰς βόθυνον ἐνέπεσας τοῦ διαβόλου καὶ εἰς τὸν ἔσχατον θάνατον. Λοιπὸν ἀπόστα τούτων καὶ ἰχνηλάτησον τοὺς πατέρας· κτῆσαι σεαυτῷ τὴν ταπεινωσιν καὶ τὴν ὑπακοήν, τὸν κλαυθμόν, τὴν ἀσκησιν, τὴν ἀκτη-
20 μοσύνην, τὸ ἀψήφιστον καὶ ὅσα τοιαῦτά εἰσι καὶ εὐρίσκεις εἰς τὰ ρήματα αὐτῶν καὶ τοὺς βίους. Ποίησον δὲ καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας καὶ μὴ προσχῆς ἐμοὶ τῷ λέγοντι καὶ μὴ ποιοῦντι, ἀλλ' εὗξαι ἵνα κἀγὼ ἔλθω ποτὲ εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, εἰς δόξαν τῆς ἀγίας Τριάδος, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΧΑ'

25 Ἐρώτησις

Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα, τὸν ἄββᾶν Ἰωάννην.

7. Ψαλμ. 32,9.

8. Ἐννοεῖται ὅτι τὸν ἐρώτησε γιὰ τὸ ἴδιο θέμα, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν

τὴν καρδιά καὶ γενικὰ καταστρέφουν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὰ προσέχουν. Μὴ παραμείνεις σ' αὐτά, μὴ τὰ μελετήσεις, εἶναι γεμᾶτα πίκρα καὶ παράγουν καρπὸ ποὺ ὀδηγεῖ στὸ θάνατο.

Ὅσο γιὰ τὴ γνώση τῶν μελλόντων μὴ πλανηθεῖς. Αὐτὰ ποὺ θὰ σπείρεις ἐδῶ, θὰ θερίσεις ἐκεῖ· δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ προκόψει κανεὶς μετὰ τὴν παρέλευση αὐτῶν ἐδῶ· ὁ Θεὸς δὲν κοπιᾶζει νὰ συνοικοδομήσει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ψυχὴ του.

Ὅσο γιὰ τὰ οὐράνια τάγματα, ἀποστομῶνει ἡ θεία Γραφὴ ὅλους, λέγοντας, «εἶπε καὶ γεννήθηκαν, διέταξε καὶ κτίσθηκαν· ἔστησε αὐτὰ στὸν αἰῶνα καὶ στὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνα»⁷. Καταστρέφονται λοιπὸν ὅσα ἔκτισε ὁ Θεός; Σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, δὲν ὑπάρχει ἀλλοίωση σ' αὐτὸν τὸν κόσμο· ποὺ δηλαδὴ βρῆκες ὅτι μὲ τὴ φροντίδα τοῦ τάδε ἀγγέλου ὀδήγησε αὐτὸν σὲ προκοπή;

Ἀδελφέ, ἐδῶ εἶναι ἡ ἐργασία, ἐκεῖ ὁ μισθός· ἐδῶ τὸ ἄθλημα, ἐκεῖ τὰ στεφάνια. Ἀδελφέ, ἂν θέλεις νὰ σωθεῖς, νὰ μὴ ἀφήσεις τὸν ἑαυτὸ σου νὰ παρασυρθεῖ σ' αὐτά· διότι σὲ διαβεβαιῶνω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔπεσες μέσα στὸ βόθρο τοῦ διαβόλου καὶ στὸν ἔσχατο θάνατο. Λοιπὸν ἀπομακρύνσου ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἀκολούθησε τὰ ἴχνη τῶν πατέρων· ἀπόκτησε τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ὑπακοή, τὸν κλαυθμό, τὴν ἄσκηση, τὴν ἀκτημοσύνη, τὸ ἀψήφιστο καὶ ὅσα τέτοια ὑπάρχουν καὶ βρίσκεις στὰ λόγια τους καὶ στοὺς βίους. Κάνε ὅμως καρποὺς ἀξιους τῆς μετάνοιας καὶ νὰ μὴ προσέχεις ἐμένα ποὺ τὰ λέγω καὶ δὲν τὰ κάνω, ἀλλὰ νὰ προσεύχεσαι γιὰ νὰ ἔλθω κάποτε καὶ ἐγὼ σὲ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας, πρὸς δόξα τῆς ἀγίας Τριάδας, τώρα καὶ στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

601

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη⁸.

ἀπάντηση.

Ἀποκρίσις

Αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ψυχική, δαιμονιώδης. Αὕτη ἡ διδαχὴ τοῦ διαβόλου ἐστίν· αὕτη ἀπάγει τοὺς προσέχοντας αὐτῇ εἰς κόλασιν αἰώνιον· ὁ ἐν-
5 δελεχῶν αὐτῇ, αἰρετικὸς γίνεται· ὁ πιστεύων αὐτῇ, ἐξετράπη τῆς ἀληθείας· ὁ συντιθέμενος αὐτῇ, ἀλλότριός ἐστι τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἐργάται τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἐδίδαξαν ταῦτα· οἱ δεχόμενοι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ταῦτα οὐ δέχονται. Διὰ τάχους ἀπόσπα ἀπ' αὐτῶν, ἀδελφέ· μὴ καύσης τὴν καρδίαν σου τῷ πυρὶ τοῦ
10 διαβόλου· μὴ ἀντὶ σίτου σπείρης ἐν τῇ γῆ ἀκάνθας καὶ ἀντὶ ζωῆς λάβης θάνατον. Καὶ τί πολλὰ λέγω; Μὴ ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ τὸν διάβολον. Μὴ χρονίσῃς ἐν αὐτοῖς καὶ σώζῃ, ὡς ὁ Λῶτ ἀπὸ Σοδόμων, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

XB'**Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.

15 Οὐκ ὀφείλομεν οὖν ἀναγινώσκειν τὰ Εὐαγγελίου;

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Τὰ μὲν δόγματα τὰ τοιαῦτα μὴ δέχου, ἀναγίνωσκε δὲ αὐτοῦ, εἰ θέλεις, τὰ πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς, κατὰ τὴν παραβολὴν τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ περὶ τῆς σαγήνης ὡς
20 γέγραπται, ὅτι «τὰ μὲν καλὰ ἔβαλαν εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔρριψαν»· οὕτω καὶ σὺ ποιήσον.

9. Ἐδῶ ἔχομε τὴν διάκριση τῶν συγγραμμάτων τοῦ Εὐαγγελίου σὲ δογματικά καὶ σὲ νηπτικά. Τὰ πρῶτα εἶναι ἀπορριπτέα καὶ χάθησαν, διατηρούμενα

Ἄποκριση

Αὕτη ἡ σοφία δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλ' εἶναι ψυχική, δαιμονιώδης. Αὕτη εἶναι ἡ διδαχὴ τοῦ διαβόλου· αὕτη ὁδηγεῖ ὄσους τὴν προσέχουν στὴν αἰώνια κόλαση· ὅποιος ἐπιμένει νὰ μένει σ' αὐτήν, γίνεται αἵρετικός· ὅποιος τὴν πιστεύει, ἐκτράπηκε ἀπὸ τὴν ἀλήθεια· ὅποιος τὴν ἀκολουθεῖ, εἶναι ξένος πρὸς τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἐργάτες τοῦ Χριστοῦ δὲν δίδαξαν αὐτά· ὅσοι δέχονται τὸν λόγο τῆς ἀλήθειας, δὲν δέχονται αὐτά. Γρήγορα ἀπομακρύνσου ἀπὸ αὐτά, ἀδελφέ. Μὴ κάψεις τὴν καρδιά σου μὲ τὴ φωτιά τοῦ διαβόλου· μὴ σπείρεις στὴ γῆ ἀκάνθια ἀντὶ γιὰ σιτάρι καὶ λάβεις ἀντὶ γιὰ ζωὴ θάνατο· καὶ γιατί νὰ πολυλογῶ; Μὴ δεχθεῖς ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ τὸν διάβολο· μὴ χρονίσεις σ' αὐτά, καὶ θὰ σωθεῖς ὅπως ὁ Λῶτ ἀπὸ τὰ Σόδομα, μὲ τίς προσευχὰς τῶν ἀγίων. Γένοιτο.

602

Ἑρώτηση τοῦ ιδίου.

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ διαβάζομε τὰ βιβλία τοῦ Εὐαγγελίου;

Ἄποκριση Ἰωάννη

Νᾶ μὴ δέχεσαι τὰ δογματικά του ἔργα· διάβαζε ὅμως, ἐὰν θέλεις, τὰ ψυχωφελή του βιβλία⁹, σύμφωνα μὲ τὴν παραβολὴ πού βρίσκεται στὸ Εὐαγγέλιο γιὰ τὴ σαγήνη, καὶ στὴν ὁποία ἔχει γραφεῖ, ὅτι «τὰ καλὰ τὰ ἔβαλαν στὰ ἀγγεῖα, ἐνῶ τὰ σάπια τὰ ἔρριξαν ἔξω»¹⁰. Αὐτὸ νὰ κάνεις καὶ ἐσύ.

μόνο σὲ ἀνατολικὲς μεταφράσεις. Τὰ δεύτερα εἶναι ψυχωφελῆ καὶ μερικῶς διατηρήθηκαν καὶ στὰ ἑλληνικά. Δὲν καταδικάσθηκαν ποτὲ τὰ δεύτερα.

10. Ματθ. 13,48.

ΧΓ'

Ἑρώτησις

Ὁ αὐτὸς ἀδελφός, ὁ ταῦτα ἐρωτήσας, διεκρίνετο ἐν ἑαυτῷ ἐνθυμούμενος καὶ λέγων.

Καὶ πῶς τινες τῶν νῦν πατέρων δέχονται αὐτὰ καὶ ἔχομεν
5 αὐτοὺς ὅτι καλοὶ μοναχοὶ εἰσι καὶ προσέχοντες ἑαυτοῖς;

Καὶ μετὰ ἡμέρας συνέβη τὸν αὐτὸν ἀδελφὸν αἰτῆσαι τὸν μέγαν Γέροντα εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τότε ἐδήλωσεν αὐτῷ ὁ γέροντων ἀφ' ἑαυτοῦ περὶ τῆς ἐνθυμήσεως τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὥστε θαυμάσαι καὶ ἐκπλαγῆναι τὸν ἀδελφόν· ἔχει δὲ ἡ ἀπόκρισις οὐ-
10 τως.

Ἀπόκρισις

Επειδὴ εἶπας καὶ ἐνεθυμήθης, ὅτι 'Διὰ τί τινες τῶν πατέρων δέχονται τὰ γνωστικὰ Εὐαγρίου', τινὲς ἀδελφοὶ ὡς γνωστικοὶ δέχονται αὐτὰ καὶ οὐκ ἐδεήθησαν τοῦ
15 Θεοῦ, εἰ ἀληθῆ εἰσι, καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς περὶ τούτου ἐν τῇ ἰδίᾳ γνώσει. Ἄλλ' ὅμως οὔτε ἐμόν ἐστιν, οὔτε σὸν ταῦτα ζητεῖν, ἀλλ' ὁ καιρὸς ἡμῶν ἐστιν ἐρευνᾶν τὰ πάθη ἡμῶν, τοῦ κλαῦσαι καὶ πενθῆσαι.

ΧΔ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐτέρων ἀδελφῶν πρὸς τὸν αὐτὸν μέ-
20 γαν Γέροντα.

Οὐκ ὀκνοῦσι, πάτερ, οἱ ταῦτα φρονοῦντες περὶ τῆς προὑπάρξεως λέγειν περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐκτίθεται περὶ τῆς προὑπάρξεως ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν, ἐν τε τοῖς τοῦ Κυρίου γενεθλίοις, καὶ
25 ἐν τῇ τοῦ Πάσχα ἡμέρᾳ, ἐρμηνεύοντές τινα ρητὰ κατὰ τὴν

603

Ὁ ἴδιος ἀδελφὸς ποὺ ἐρώτησε αὐτά, ἀμφέβαλλε σκεπτόμενος μόνος του καὶ λέγοντας.

Καὶ πῶς μερικοὶ ἀπὸ τοὺς τωρινοὺς πατέρες δέχονται αὐτά, καὶ τοὺς θεωροῦμε ὅτι εἶναι καλοὶ μοναχοὶ καὶ προσέχουν τοὺς ἑαυτοὺς τους;

Μετὰ ἀπὸ μέρες συνέβηκε ὁ ἴδιος ἀδελφὸς νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν μεγάλο Γέροντα νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτόν, καὶ τότε ὁ γέροντας τοῦ δήλωσε ἀπὸ μόνος του γιὰ τὴν ἐνδόμυχη σκέψη τῆς καρδιάς του, ὥστε νὰ θαυμάσῃ καὶ νὰ ἐκπλαγεῖ ὁ ἀδελφός· ἡ ἀπόκριση ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ἀπόκριση

Επειδὴ εἶπες μέσα σου καὶ ἔκανες τὴ σκέψη, 'γιατί μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πατέρες δέχονται τὰ γνωστικὰ βιβλία τοῦ Εὐαγγελίου;' σοῦ λέγω ὅτι μερικοὶ ἀδελφοί, σὰν γνωστικοί, τὰ δέχονται καὶ δὲν παρακάλεσαν τὸν Θεὸ νὰ τοὺς φανερώσῃ ἂν εἶναι ἀληθινά· γι' αὐτὸ τοὺς ἄφησε ὁ Θεὸς ὡς πρὸς αὐτὸ στὴ δική τους γνώση. Δὲν εἶναι ὅμως οὔτε γιὰ μένα, οὔτε γιὰ σένα νὰ συζητᾶμε αὐτά, ἀλλ' ὁ καιρὸς μας εἶναι νὰ ἐρευνήσουμε τὰ πάθη μας, νὰ κλάψομε καὶ νὰ πενθήσομε.

604

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα

Πάτερ, αὐτοὶ ποὺ φρονοῦν αὐτά γιὰ τὴν προὑπαρξη δὲν διστάζουν νὰ λένε γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο ὅτι καὶ αὐτὸς ὁμιλεῖ γιὰ τὴν προὑπαρξη στὰ συγγράμματά του ποὺ ἀναφέρονται στὰ Χριστούγεννα καὶ στὸ Πάσχα, ἐρμηνεύοντας μερικὰ ρητὰ σύμφωνα μὲ τὸ βαθύτερο νόη-

αὐτῶν καρδίαν καὶ παρατρέχοντες τὰ ἐκεῖ σαφῶς εἰρημέ-
να περὶ τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας, τῆς τε
αὐτοῦ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, κατὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας
παράδοσιν· λέγει γὰρ οὕτως.

5 «Τοῦτο δὴ βουλευθεὶς ὁ τεχνίτης ἐπιδείξασθαι Λόγος,
καὶ ζῶον ἐν ἑξ ἄμφοτέρων, ἀοράτου τε λέγω καὶ ὀρατῆς
φύσεως δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον· καὶ παρὰ μὲν τῆς ὕλης
λαβὼν τὸ σῶμα, ἤδη προὔποστάσης, παρ' ἑαυτοῦ δὲ
πνοὴν ἐνθείς, ὃ δὴ νοερὰν ψυχὴν καὶ εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ
10 λόγος». Καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς δὲ πολλά τις εὐρήσει σαφῶς
καὶ ἀναμφιβόλως αὐτῷ εἰρημένα περὶ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ
ἐκ τῆς προὔπαρχούσης ὕλης καὶ τῆς ὑπὸ Θεοῦ δοθείσης
ψυχῆς κατασκευασθέντος, ἐν οἷς καὶ πολλὰ ἐγκωμιάζει
τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν καὶ ἄξιον Θεοῦ δῶρον καλεῖ τὸ
15 σωθῆναι τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν· οὐχ ὡς αὐτοὶ φασὶ κα-
ταδίκης χάριν τὴν ψυχὴν ἐνδυθῆναι τῷ σώματι, ὑπὲρ τῶν
αὐτῇ προημαρτημένων τιμωρουμένην. Καὶ ἐν ἄλλοις δὲ
αὐτοῦ διαφόροις συγγράμμασιν ὁ σκοπὸς αὐτοῦ φανεροῦ-
ται, τούτου παντελῶς καθαρεύων τοῦ δόγματος.

20 Καὶ περὶ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ μεγά-
λου Βασιλείου, ἐπιχαίρουσιν, ὅτι τὸ αὐτὸ εἶπε καὶ λέγει
ἐκεῖνος προὔπαρξιν, παρερμηνεύοντες καὶ αὐτοῦ ρητά
τινα. Αὐτὸς δὲ σαφῶς ἐν τῷ τριακοστῷ κεφαλαίῳ περὶ
τῆς τοῦ ἀνθρώπου διαπλάσεως τῆς αὐτοῦ πραγματείας,
25 μάχεται ἰσχυρῶς τούτῳ τῷ τῆς προὔπαρξεως δόγματι καὶ
ἀνατρέπει αὐτό, καθὼς καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ καὶ οἱ περὶ
τὸν ἅγιον Ἰωάννην καὶ Ἀθανάσιον καὶ οἱ λοιποὶ πάντες
τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι. Περὶ δὲ τῆς
ἀποκαταστάσεως, σαφῶς λέγει ὁ αὐτὸς ἅγιος Γρηγόριος

μά τους και παρατρέχοντας αυτά που έχουν είπωθει εκεί σαφῶς για τὴν πρώτη δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός του, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας· διότι λέγει τὰ ἐξῆς ὁ Γρηγόριος.

«Ὅταν ἀποφάσισε ὁ τεχνίτης λόγος αὐτό, νὰ δημιουργήσει δηλαδή ἓνα ζῶο ἀποτελούμενο καὶ ἀπὸ τὰ δύο, ἐννοῶ ἀπὸ ἀόρατη καὶ ὀρατὴ φύση, δημιούργησε τὸν ἄνθρωπο. Καὶ τότε ἀπὸ τὴν ὕλη πού ἤδη εἶχε συσταθεῖ πῆρε τὸ σῶμα, καὶ ἔθεσε μέσα σ' αὐτὸ πνοή, πρᾶγμα πού ἀποδέχεται ὁ λόγος ὅτι εἶναι νοερὴ ψυχὴ καὶ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ»¹¹. Καὶ στὴ συνέχεια βρίσκει κανεὶς νὰ ἔχουν εἰπωθει πολλὰ ἀπὸ αὐτὸν γιὰ τὸν ἄνθρωπο μὲ σαφήνεια καὶ χωρὶς ἀμφιβολία, ὅτι δηλαδή κατασκευάσθηκε ἀπὸ τὴν προϋπάρχουσα ὕλη καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴ πού δόθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, στὰ ὁποῖα ἐγκωμιάζει πολὺ τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὀνομάζει ἄξιο δῶρο τοῦ Θεοῦ τὴν ταυτόχρονη σωτηρία τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· ὄχι, ὅπως λένε αὐτοί, ὅτι ἡ ψυχὴ μπῆκε μέσα στὸ σῶμα χάριν καταδίκης, τιμωρούμενη γιὰ τὶς προηγούμενες ἀμαρτίες της. Καὶ σὲ ἄλλα διαφορετικὰ συγγράμματά του γίνεται φανερὴ ἡ διδασκαλία του, ὅπου ξεκαθαρίζει ἐντελῶς τὸ δόγμα.

Χαίρονται καὶ γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο, τὸν ἀδελφὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου¹², διότι καὶ ἐκεῖνος εἶπε καὶ λέγει αὐτὸ τὸ ἴδιο προϋπαρξῆ, παρερμηνεύοντας καὶ αὐτοῦ μερικὰ ρητά. Αὐτὸς ὅμως σαφῶς στὸ τριακοστὸ κεφάλαιο τῆς πραγματείας του γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου μάχεται ἰσχυρὰ αὐτὸ τὸ δόγμα τῆς προϋπαρξέως καὶ τὸ ἀνατρέπει, ὅπως καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ καὶ οἱ γύρω ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἰωάννη καὶ Ἀθανάσιο καὶ οἱ ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας. Ὅσο γιὰ τὴν ἀποκατάσταση, σαφῶς λέγει ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ

11. Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος* 38,10 καὶ 45,60.

12. Εἶναι ὁ Γρηγόριος ἐπίσκοπος Νύσσης, ὁ μέγας σχολαστικὸς συγγραφέας.

ὁ Νύσσης, ἀλλ' οὐ περὶ ταύτης, ἧς αὐτοὶ λέγουσιν, ὅτι, παυομένης τῆς κολάσεως, μέλλει ὁ ἄνθρωπος ἀποκαθίστασθαι εἰς ὅπερ ἦν ἐξ ἀρχῆς εἰς καθαρὸς νόας· ἀλλὰ τοῦτο λέγει, ὅτι παύσεται ἡ κόλασις καὶ τέλος λαμβάνει.

5 Εἶπε οὖν, πάτερ, διατί καὶ τοιοῦτος ἄνθρωπος οὐκ ὀρθῶς λέγει καθὼς ἐνδέχεται ἄνδρα ἅγιον, ἀξιοθέντα λαλεῖν ἐκ Πνεύματος ἁγίου; Καὶ γὰρ καὶ περὶ τοῦ παραδείσου διαφωνοῦσί τινες τῶν πατέρων καὶ διδασκάλων, μὴ λέγοντες αὐτὸν αἰσθητόν, ἀλλὰ νοητόν. Καὶ ἐν ἄλλοις κεφα-

10 λαίοις τῆς Γραφῆς, ἔστιν εὐρεῖν τινῶν διαφωνίαν. Σαφήνισον οὖν ἡμῖν τοῦτο, δέσποτα, παρακαλοῦμεν, ἵνα, παρ' ὑμῶν φωτισθέντες, δοξάσωμεν τὸν Θεὸν καὶ μὴ διακρινώμεθα εἰς τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

15 **Ε**ὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ, Ἀμήν».

Ἀδελφοί, εὐκαιρον εἶπεῖν μετὰ τοῦ Ἀποστόλου· «γέγονα ἄφρων, ὑμεῖς με ἠναγκάσατε»· καὶ γὰρ ἀναγκάζομαι δι' ὑμᾶς τὰ
 20 ὑπέρμετρά μου ἐρευνᾶν καὶ λαλεῖν τὰ μὴ ὠφελοῦντα πάνυ τὴν ψυχῆν, εἰ μὴ καὶ βλάπτοντα. Ἀφήκαμεν Παῦλον τὸν Ἀπόστολον λέγοντα, «πᾶσα ὀργὴ καὶ θυμὸς καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ», ἐγὼ δὲ λέγω σὺν τῇ γαστριμαργίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ φιλαργυρίᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς πάθεσι, περὶ ὧν ὀφεί-
 25 λομεν πενθεῖν νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ κλαίειν ἀδιαλείπτως, ἵνα, διὰ τὸ τῶν δακρῦων πλῆθος, ὁ ρύπος τούτων ὄλος ἐκπλυθῇ,

Νύσσης, ὄχι ὅμως γι' αὐτὴν ποὺ λέγουν αὐτοί, ὅτι, ὅταν σταματήσει ἡ κόλαση, οἱ ἄνθρωποι πρόκειται ν' ἀποκατασταθοῦν σ' ἐκεῖνο ποὺ ἦταν στὴν ἀρχή, σὲ καθαρὸς δηλαδὴ νόες· ἀλλὰ λέγει αὐτό, ὅτι θὰ σταματήσει ἡ κόλαση καὶ θὰ λάβει τέλος.

Πές μας λοιπόν, πᾶτερ, γιατί τέτοιος ἄνθρωπος δὲν τὰ λέγει ὀρθά, ὅπως πρέπει νὰ τὰ λέγει ἓνας ἅγιος ἄνδρας ποὺ ἀξιώθηκε νὰ μιλήσει ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα; Διότι καὶ γιὰ τὸν Παράδεισο διαφωνοῦν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πατέρες καὶ διδασκάλους, χαρακτηρίζοντας αὐτὸν ὄχι αἰσθητόν, ἀλλὰ νοητόν. Καὶ σὲ ἄλλα κεφάλαια τῆς Γραφῆς εἶναι δυνατὸ νὰ βρεῖς διαφωνία μερικῶν. Παρακαλοῦμε λοιπόν, δέσποτα, νὰ μᾶς διασαφήσεις αὐτὸ τὸ θέμα, ὥστε, φωτιζόμενοι ἀπὸ σᾶς, νὰ δοξάσουμε τὸν Θεό, καὶ νὰ μὴ ἀμφιβάλλομε γιὰ τοὺς ἁγίους πατέρες μας.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατέρας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς ποὺ μᾶς εὐλόγησε μὲ κάθε πνευματικὴ εὐλογία στὰ ἐπουράνια ἐν Χριστῷ. Γένοιτο¹³.

Ἀδελφοί, εἶναι εὐκαιρία νὰ ποῦμε μαζὶ μὲ τὸν Ἀπόστολο «ἔχω γίνει ἄφρονas, ἐσεῖς μὲ ἀναγκάσατε»¹⁴· διότι ἀναγκάζομαι ἐξαιτίας σας νὰ ἐρευνῶ τὰ ὑπέρμετρά μου καὶ νὰ λέγω αὐτὰ ποὺ δὲν ὠφελοῦν πολὺ τὴν ψυχὴ, ἴσως καὶ ποὺ τὴν βλάπτουν κιόλας. Ἀφήσαμε τὸν Ἀπόστολο Παῦλο ποὺ λέγει, «νὰ ἐξαλειφθεῖ ἀπὸ σᾶς κάθε ὀργὴ καὶ θυμὸς καὶ βλασφημία μαζὶ μὲ κάθε κακία»¹⁵, ἐγὼ ὅμως λέγω μαζὶ μὲ τὴ γαστριμαργία καὶ τὴν πορνεία καὶ τὴν φιλαργυρία καὶ τὰ ὑπόλοιπα πάθη, γιὰ τὰ ὁποῖα ὀφείλομε νὰ πενθοῦμε νύχτα καὶ μέρα καὶ νὰ κλαῖμε ἀδιαλείπτως, γιὰ νὰ πλυθεῖ ὁλος ὁ ρύπος αὐτῶν μὲ τὸ πλῆθος τῶν δακρύων, καὶ

13. Β' Κορ. 1,3.

14. Β' Κορ. 12,11.

15. Ἐφ. 4,31.

καὶ δυνηθῶμεν γενέσθαι ἐκ ρυπαρῶν καθαροί, ἐξ ἀμαρτωλῶν δίκαιοι, ἐκ νεκρῶν ζῶντες, ἀδολεσχῶμεν δὲ εἰς ἓνα λόγον, οὐ μέλλομεν δοῦναι ἀπολογία. Φησὶ γὰρ ὅτι «σὺ ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ»· καὶ πάλιν ὅτι «δεῖ ἡμᾶς φανερω-
5 θῆναι ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ᾧ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν».

Περὶ τούτων ὀφείλομεν σπουδάσαι, περὶ ὧν καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, οἱ περὶ τῶν ἀββᾶν Ποιμένα καὶ τοὺς καθεξῆς ἐσπούδα-
σαν· αὕτη ἡ σπουδὴ ἔχει τὸ ἀψήφιστον, τὸ μὴ μετρεῖν ἑαυτόν, τὸ
10 ἔχειν ἑαυτόν γῆν καὶ σποδόν· ἐκείνη δὲ ἡ σπουδὴ ἔχει τὸ ἔχειν ἑαυτόν γνωστικόν, τὸ φέρειν εἰς φουσίωσιν, τὸ ψηφίζειν ἑαυτόν καὶ μετρεῖν ἐν παντὶ πράγματι, τὸ ἀποστῆναι τῆς ταπεινοφροσύ-
νης· συγχωρήσατέ μοι. Μὴ ἀργοί ἐστε καὶ διὰ τοῦτο ἔρχεσθε εἰς ταῦτα; Εἰ οὕτως ἔχει, κατέλθετε εἰς τὴν ἀγοράν, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ
15 οἰκοδεσπότης καὶ λάβῃ ὑμᾶς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Εἰ ἦν σκόλοψ περὶ τῆς ἀπαντήσεως ἐκείνης τῆς φοβεραῆς ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, οὐκ εἶχετε μνησθῆναι τούτων. Ἐπελάθετο ὁ προφήτης φαγεῖν τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἡμεῖς σπαταλῶμεν καὶ ἀδιαφοροῦ-
μεν καὶ ἀπὸ τούτων ἐμπίπτομεν εἰς ταῦτα.

20 Οὐκ ἀπαιτεῖ ἡμᾶς ὁ Θεὸς ταῦτα, ἀλλ' ἀγιασμόν, κάθαρσιν, σιωπὴν καὶ ταπεινώσιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶσαι ὑμᾶς ἐν λογισμοῖς οὐκ ἠβουλόμην, καὶ τὸ δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ πληροφορῆσαι με περὶ τούτου ἐθλιβόμην, συνεχόμενος ἐξ ἀμφοτέρων, ἐξελεξάμην μᾶλλον ἑμαυτῷ τὴν θλίψιν, ἵνα ὑμᾶς τῆς θλίψεως ἀναπαύσω,
25 μνημονεύων τοῦ λέγοντος, «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε». Καὶ ἀκούσατε τὴν κατὰ Θεὸν πληροφορίαν, τὴν πρὸ τριῶν ἡμερῶν τοῦ γράψαι ὑμᾶς τὴν ἐρώτησιν γενομένην μοι. Πάντες οἱ πατέρες οἱ τῷ Θεῷ εὐαρεστήσαντες ἅγιοι καὶ δίκαιοι καὶ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ γνήσιοι, εὐξάσθωσαν ὑπὲρ ἐμοῦ· μὴ νομίσητε δὲ ὅτι, κἄν

16. Ρωμ. 2,6.

17. Β' Κορ. 5,10.

νὰ μπορέσομε νὰ γίνομε ἀπὸ βρωμεροὶ καθαροί, ἀπὸ ἁμαρτωλοὶ δίκαιοι, ἀπὸ νεκροὶ ζωντανοί, καὶ ἄς ἀσχοληθοῦμε μὲ ἓνα λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο πρόκειται νὰ δώσομε ἀπολογία. Διότι λέγει, «σὺ θὰ ἀποδώσεις στὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του»¹⁶. Καὶ πάλι· «πρέπει ἐμεῖς νὰ παρουσιασθοῦμε πάνω στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ λάβει ὁ καθένας τὰ ἀντίστοιχα γιὰ ὅσα ἔπραξε μὲ τὸ σῶμα, εἴτε ἀγαθό, εἴτε κακό»¹⁷.

Γι' αὐτὰ ὀφείλομε νὰ φροντίσομε, γιὰ τὰ ὁποῖα φρόντισαν οἱ πατέρες μας, οἱ γύρω ἀπὸ τὸν ἄββᾶ Ποιμένα καὶ τοὺς ὑπόλοιπους· αὐτὴ ἡ φροντίδα ἔχει τὸ ἀψήφιστο, τὸ νὰ μὴ ὑπολογίζει κανεὶς τὸν ἑαυτό του, τὸ νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του χῶμα καὶ στάχτη, ἐνῶ ἐκείνη ἡ φροντίδα ἔχει αὐτὰ, τὸ νὰ θεωρεῖ κανεὶς τὸν ἑαυτό του γνωστικό, νὰ ὀδηγεῖται σὲ ἔπαρση, νὰ λογαριάζει κανεὶς καὶ νὰ μετρᾷ τὸν ἑαυτό του σὲ κάθε πρᾶγμα, ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ταπεινοφροσύνη· συγχωρέστε με. Μήπως εἴσθε ἀργοί, καὶ γι' αὐτὸ ἔρχεσθε σ' αὐτά; Ἐὰν συμβαίνει αὐτό, κατεβεῖτε στὴν ἀγορά, ὡς πού νὰ ἔρθει ὁ οἰκοδεσπότης καὶ σᾶς πάρει στὸν ἀμπελώνα του· ἂν ὑπῆρχε ἀγκάθι στὴν καρδιά σας γιὰ ἐκείνη τὴ φοβερὴ ἀπάντηση, δέν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ τὰ θυμηθεῖτε αὐτά. Ὁ προφήτης ξέχασε νὰ φάγει τὸ ψωμί του, καὶ ἐμεῖς σπαταλοῦμε καὶ ἀδιαφοροῦμε καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα πέφτομε σ' αὐτά.

Ὁ Θεὸς δέν ἀπαιτεῖ ἀπὸ μᾶς αὐτά, ἀλλὰ ἀγιασμό, κάθαρση, σιωπὴ καὶ ταπείνωση. Ἐπειδὴ ὁμως δέν ἠθελα νὰ σᾶς ἀφήσω σὲ λογισμοὺς καὶ στενοχωριόμουν νὰ παρακαλέσω τὸν Θεὸ νὰ μὲ πληροφορήσει γι' αὐτό, πιεζόμενος καὶ ἀπὸ τὰ δύο, διάλεξα μᾶλλον γιὰ τὸν ἑαυτό μου τὴ θλίψη, γιὰ ν' ἀναπαύσω ἐσᾶς ἀπὸ τὴ θλίψη, ἐνθυμούμενος ἐκεῖνον πού λέγει· «νὰ βαστάζετε ὁ ἓνας τὰ βάρη τοῦ ἄλλου»¹⁸. Ἀκοῦστε λοιπὸν τὴν κατὰ Θεὸν πληροφορία πού δόθηκε σὲ μένα τρεῖς μέρες πρὶν μοῦ γράψετε τὴν ἐρώτηση. Ὅλοι οἱ πατέρες πού εὐαρέστησαν τὸν Θεό, ἅγιοι καὶ δίκαιοι καὶ γνήσιοι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, ἄς προσευχηθοῦν γιὰ μένα. Μὴ νομίζετε ὁμως ὅτι, ἂν καὶ ἦταν

18. Γαλ. 6,2.

ἅγιοι ἦσαν, ὅλα τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ γνησίως ἠδυνήθησαν καταλαβεῖν. Ὁ γὰρ Ἀπόστολος λέγει ὅτι, «ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν»· καὶ πάλιν, «ὧ̄ μὲν δίδοται διὰ τοῦ πνεύματος», τὰ καὶ τά, καὶ οὐχ ὅλα ἐκεῖνα ἐν ἐνὶ ἀνθρώπῳ, 5 ἀλλὰ τὰ μὲν οὕτω, τὰ δὲ οὕτω· πάντα δὲ ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα. Γινώσκων γὰρ ὁ Ἀπόστολος τὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀκατάληπτά ἐστιν, ἔκραξε λέγων· «ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ· τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; ἢ τίς 10 σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο;» καὶ τὰ λοιπά.

Ἐπιτηδεύσαντες οὖν εἶναι διδάσκαλοι καθ' ἑαυτοὺς ἢ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀναγκασθέντες εἰς τοῦτο ἐλθεῖν, προέκοψαν πάνυ, καὶ ὑπὲρ τοὺς διδασκάλους αὐτῶν, καὶ καινὰ δόγματα πληροφορηθέντες συνέθηκαν, ἅμα δὲ ἔμειναν ἔχοντες τὰς παρα- 15 δόσεις τῶν διδασκάλων αὐτῶν, μαθήματα μὴ ὀρθῶς ἔχοντα. Καὶ μετὰ ταῦτα, προκόψαντες καὶ πνευματικοὶ διδάσκαλοι γινόμενοι, οὐκ ἐδεήθησαν τοῦ Θεοῦ περὶ τῶν διδασκάλων αὐτῶν, εἰ διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐλαλήθησαν τὰ ὑπ' αὐτῶν εἰρημένα, ἀλλ', ἔχοντες αὐτοὺς σοφοὺς καὶ γνωστικούς, οὐ διέκριναν 20 τοὺς λόγους αὐτῶν· καὶ λοιπὸν συνεμίγησαν αἱ διδασκαλῖαι τῶν διδασκάλων αὐτῶν ἐν ταῖς αὐτῶν διδασκαλίαις, καὶ ἐλάλουν ποτὲ μὲν ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ἧς ἔμαθον παρ' αὐτῶν, ποτὲ δὲ ἀπὸ τῆς εὐφυΐας τοῦ ἰδίου νοός, καὶ οὕτω λοιπὸν ὀνόματι αὐτῶν ἐγράφησαν οἱ λόγοι. Παραλαβόντες γὰρ παρ' ἄλλων καὶ προκό- 25 ψαντες καὶ βελτιωθέντες ἐλάλησαν διὰ Πνεύματος ἁγίου, εἴ τι ἐπληροφορήθησαν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησαν ἐκ τῶν μαθημάτων τῶν διδασκάλων τῶν πρὸ αὐτῶν, μὴ διακρίνοντες τοὺς λόγους,

19. Α' Κορ. 13,9.

20. Ρωμ. 11,33.

ἅγιοι, μπόρεσαν νὰ καταλάβουν ὀλοκάθαρα ὅλα τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ἓνα μέρος γνωρίζομε, καὶ ἓνα μέρος προφητεύομε»¹⁹· καὶ πάλι· «στὸν ἓνα δίνεται διὰ τοῦ πνεύματος», αὐτὸ κι αὐτό, καὶ ὄχι ὅλα ἐκεῖνα σὲ κάθε ἄνθρωπο, ἀλλὰ ἄλλα ἔτσι, καὶ ἄλλα ἀλλιῶς· ὅλα ὁμως τὰ ἐνεργεῖ τὸ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα. Διότι, γνωρίζοντας ὁ Ἀπόστολος τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ ὅτι εἶναι ἀκατάληπτα, ἔκραξε λέγοντας, «πῶ πῶ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· πόσο ἀνεξερεύνητα εἶναι τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι οἱ δρόμοι του· ποιὸς γνωρίζει τὸν νοῦ τοῦ Κυρίου; ἢ ποιὸς ἔγινε σύμβουλός του;»²⁰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα.

Φροντίζοντας λοιπὸν ἀπὸ μόνοι τους νὰ γίνουν διδάσκαλοι ἢ ἀναγκαζόμενοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ διδάξουν, πρόκοψαν πολὺ καὶ μάλιστα παραπάνω ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τους, καὶ ἀφοῦ ἔλαβαν πληροφορία ἀπὸ τὸν Θεὸ σύνθεσαν καινούργια δόγματα, συγχρόνως ὁμως διατήρησαν τὶς παραδόσεις τῶν διδασκάλων τους, μαθήματα ποὺ δὲν ἦταν σωστά²¹. Μετὰ ἀπὸ αὐτά, ἀφοῦ πρόκοψαν καὶ ἔγιναν πνευματικοὶ διδάσκαλοι, δὲν παρακάλεσαν τὸν Θεὸ γιὰ τοὺς διδασκάλους τους νὰ τοὺς φανερώσει, ἂν ὄσα εἶπαν λέχθηκαν αὐτὰ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλά, θεωρώντας τους σοφοὺς καὶ γνωστικούς, δὲν διέκριναν τὰ λόγια τους· ἀναμίχθηκαν λοιπὸν οἱ διδασκαλίες τῶν διδασκάλων τους μὲ τὶς δικές τους διδασκαλίες, καὶ μιλοῦσαν ἄλλοτε μὲ βάση τὴν διδασκαλία ποὺ ἔμαθαν ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τὴν εὐφυΐα τοῦ νοῦ τους, καὶ ἔτσι λοιπὸν γράφηκαν οἱ λόγοι μὲ τὸ ὄνομά τους. Δηλαδή, ἀφοῦ παρέλαβαν ἀπὸ ἄλλους²² καὶ πρόκοψαν καὶ βελτιώθηκαν, μίλησαν φωτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὅ,τι πληροφορήθηκαν ἀπὸ αὐτό· συγχρόνως ὁμως μίλησαν καὶ ἀπὸ τὰ μαθήματα τῶν διδασκάλων τῶν πρὶν ἀπὸ αὐτούς, μὴ διακρίνοντας τοὺς λόγους τους, καὶ μὴ σκεπτόμενοι ἂν ἔπρεπε νὰ πληροφορηθοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ δέηση καὶ

21. Ἐδῶ ἔχει βασικά ὑπ' ὄψη τὸν Γρηγόριο Νύσσης, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀποψη τοῦ Βαρσανουφίου ὁμιλεῖ ἐν μέρει κατὰ τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἐν μέρει κατὰ τὸν Ὁριγένη.

22. Ἐδῶ ἐννοεῖ ὀρθοδόξους τῶρα.

εἰ ὀφείλουσι πληροφορηθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ δεήσεως καὶ ἐντεύξεως εἰ ἀληθῆ εἰσι. Καὶ συνεμίγησαν αἱ διδασκαλῖαι, καί, ἐπειδὴ παρ' αὐτῶν ἐλαλήθησαν, ἐγράφησαν τῷ ὀνόματι αὐτῶν.

Ὅταν οὖν ἀκούσης τινὸς αὐτῶν ὅτι παρὰ Πνεύματος ἁγίου
5 ἤκουσεν ἄπερ λαλεῖ, τοῦτο πληροφορία ἐστὶ καὶ ὀφείλομεν πιστεῦσαι. Ὅτε δὲ λέγει περὶ ἐκείνων τῶν λόγων, οὐχ εὐρίσκεις αὐτὸν λέγοντα τοῦτο· οὐ γὰρ ἀπὸ πληροφορίας, ἀλλ' ἀπὸ μαθημάτων τῶν πρώτων αὐτοῦ διδασκάλων ἐστὶ, καὶ προσέχων τῇ γνώσει αὐτῶν καὶ τῇ σοφίᾳ, οὐκ ἐπύθετο τὸν Θεὸν περὶ τού-
10 των, εἰ ἀληθῆ εἰσι.

Ἴδου ἠκούσατέ μου ὄλην τὴν ἀφροσύνην, ἠσυχάσατε λοιπὸν καὶ σχολάσατε τῷ Θεῷ, καί, παυσάμενοι τῆς ἀργολογίας, προσέχετε τοῖς πάθεσιν ὑμῶν, περὶ ὧν ἀπαιτηθήσεσθε λόγον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· περὶ γὰρ τούτων οὐκ ἀπαιτεῖσθε, 'Διὰ τί
15 οὐκ οἶδατε ταῦτα ἢ ἐμάθετε ταῦτα;' Κλαύσατε λοιπὸν καὶ πενήθησατε, ἐξιχνιάσατε τὰ ἴχνη τῶν πατέρων ἡμῶν, Ποιμένος καὶ τῶν καθεξῆς, καὶ τρέχετε ἵνα καταλάβητε, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΧΕ'

Ἑρώτησις

20 Ὅντως, πάτερ, ὁδηγοὶ ἐστε τυφλῶν, καὶ φῶς ἐν Χριστῷ τῶν ἐσκοτισμένων, καὶ δι' ὑμῶν ἡ ἀλήθεια ἡμῖν ἐφανερώθη. Καὶ γὰρ εὐρίσκομεν καὶ εἰς βιβλία γερόντων, ὅτι ἦν τις μέγας γέρον καὶ κατὰ ἰδιωτείαν ἔλεγεν, ὅτι 'οὐκ
ἔστιν ὁ ἄρτος ὃν μεταλαμβάνομεν σῶμα Χριστοῦ, ἀλλ'
25 ἀντίτυπον', καὶ εἰ μὴ πρῶτον ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τούτου οὐκ ἐπέγνων τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἄλλος δέ, μέγας καὶ

ἀναφορὰ ἄν εἶναι ἀληθινὰ. Ἔτσι λοιπὸν ἀναμίχθησαν οἱ διδασκαλίες, καὶ ἐπειδὴ εἰπώθησαν ἀπ' αὐτοῦς, γράφησαν μὲ τὸ ὄνομά τους.

Ὅταν λοιπὸν ἀκούσεις κάποιον ἀπὸ αὐτοῦς νὰ λέγει, ὅτι ἄκουσε ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα αὐτὰ πού λέγει, αὐτὸ εἶναι πληροφορία²³ καὶ ὀφείλομε νὰ τὸ πιστέψομε. Ὅταν ὁμως λέγει γιὰ τοὺς λόγους ἐκείνων τῶν διδασκάλων, δὲν τὸν βρίσκεις νὰ τὸ λέγει αὐτὸ· διότι δὲν εἶναι ἀπὸ πληροφορία, ἀλλὰ ἀπὸ μαθήματα τῶν πρώτων διδασκάλων του, καὶ ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὴ γνώση καὶ στὴ σοφία ἐκείνων, δὲν ἐρώτησε τὸν Θεὸ γι' αὐτά, ἄν εἶναι ἀληθινὰ.

Νὰ, ἀκούσατε ὅλη τὴν ἀφροσύνη μου· ἡσυχάστε λοιπὸν καὶ ἀφιερωθεῖτε στὸν Θεό, καί, ἀφοῦ σταματήσετε τὴν ἀργολογία, νὰ προσέχετε τὰ πάθη σας, γιὰ τὰ ὁποῖα θὰ σᾶς ἀπαιτηθεῖ λόγος κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως. Διότι γι' αὐτὲς τὶς διδασκαλίες δὲν θὰ σᾶς ζητηθεῖ, 'γιατί δὲ γνωρίζατε αὐτὰ ἢ δὲν μάθατε αὐτά;' Κλάψτε λοιπὸν καὶ πενθῆστε, ἐξιχνιάστε τὰ ἴχνη τῶν πατέρων μας, τοῦ Ποιμένα²⁴ καὶ τῶν ὑπολοίπων, καὶ τρέχετε γιὰ νὰ φθάσετε, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

605

Ἑρώτηση

Πράγματι, πάτερ, εἶστε ὁδηγοὶ τῶν τυφλῶν καὶ φῶς ἐν Χριστῷ ἐκείνων πού βρίσκονται στὸ σκοτάδι· μὲ σᾶς μᾶς φανερώθηκε ἡ ἀλήθεια. Διότι βρίσκομε καὶ σὲ βιβλία γερόντων, ὅτι ὑπῆρχε κάποιος μεγάλος γέροντας πού ἀπὸ ἀπειρία ἔλεγε, ὅτι ὁ ἄρτος τὸν ὁποῖο μεταλαμβάνομε δὲν εἶναι σῶμα Χριστοῦ, ἀλλὰ τύπος· καὶ ἄν δὲν παρακαλοῦσε πρῶτα τὸν Θεὸ γι' αὐτὸ δὲν θὰ γνώριζε τὴν ἀλήθεια.

24. Ὁ Ποιμὴν εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους πατέρες στὴ Σκῆπη. Στὰ ἀποφθέγματα γερόντων διατηροῦνται 175 λόγια του.

αὐτὸς γέρων, ἐνόμιζε τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Μελχισεδέκ, καὶ ὅτε τοῦ Θεοῦ ἐδεήθη, τότε ὁ Θεὸς αὐτῷ ἀπεκάλυψε. Ἄλλὰ συγχώρησόν μοι, πάτερ, διὰ τὸν Κύριον· τολμῶ γὰρ ἐρωτᾶν τὰ ὑπὲρ ἐμέ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἡμῶν διὰ τῆς
 5 ὑμῶν ἀγιωσύνης ἐφώτισεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀπλανῆ ὁδὸν τῆς ἀληθείας, παρακαλῶ περὶ τούτου τελείως ἡμῖν φανερωθῆναι, ἵνα καθαρεύσῃ ὁ νοῦς ἐκ τῆς περὶ τούτων ζητήσεως καὶ ἡ ἀσθενὴς ἡμῶν καρδιά. Τίνος χάριν ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τοὺς τοιούτους ἄνδρας πλανηθῆναι, κᾶν γὰρ αὐτοὶ
 10 οὐκ ἤτησαν, διὰ τί οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς ἐν χάριτι τοῦτο, εἰς ἀναίρεσιν τῆς βλάβης τῶν μετὰ ταῦτα ἀναγινωσκόντων; Εἰ γὰρ καὶ αὐτοὶ περὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ τὴν ἀρετὴν οὐκ ἐνεποδίσθησαν, ἀλλ' οὖν οἱ κατ' ἐμὲ χαῦνοι καὶ ράθυμοι, τὸ ἀξιόπιστον αὐτῶν εἰς πίστιν προσδεξάμενοι, εὐχερῶς ἐντεῦθεν καταβλάπτονται, μὴ εἰδότες ἄπερ εἶπατε,
 15 ὅτι 'οὐ πάντα ἠδυνήθησαν οἱ ἅγιοι τὰ μυστήρια καταλαβεῖν, καὶ ὅτι τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐδεήθησαν περὶ πληροφορίας, εἰ ἀληθῆ ταῦτά ἐστι'. Σαφήνισον οὖν μοι καὶ τοῦτο, πάτερ εἰς πλάγχυν, συγκαταβαίνων τῇ ἀσθενείᾳ μου.

20 Ἀπόκρισις

Τέκνον, οὐκ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τοὺς τοιούτους ἄνδρας πλανηθῆναι· ὁ γὰρ ἀφείς τινα πλανηθῆναι, ἔστιν ὁ ἐρωτώμενος περὶ τῆς ὁδοῦ καὶ μὴ λέγων αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν. Οὐκ ἠρώτησαν οὖν τὸν Θεὸν περὶ τούτου, ἵνα λάβωσι παρ' αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν. Εἰ δὲ λέγεις ὅτι, 'Διὰ τί ὁ Θεὸς χάριτι οὐκ ἐκώλυσεν αὐτοὺς διὰ τὴν ὀφέλειαν τῶν μετ' αὐτοὺς ἀναγινωσκόντων αὐτά;' δύνασαι τοῦτο εἰπεῖν καὶ περὶ παντὸς ἀμαρτωλοῦ· ὅτι, 'εἰδῶς ὁ Θεὸς ὅτι, ἐὰν ἀμάρτη τύπος γίνεται πολλοῖς, διὰ τί χάριτι οὐκ ἐκώλυσεν αὐτόν, ἵνα μὴ δι' αὐτοῦ βλαβῶσι
 25 πολλοί;' καὶ εὐρίσκεται ἀναγκαστικὴ ἡ ζωὴ τοῖς ἀνθρώποις.
 30

Και ἄλλος, μέγας και αὐτὸς γέροντας, νόμιζε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Μελχισεδέκ, και ὅταν παρακάλεσε τὸν Θεὸ, τότε ὁ Θεὸς τοῦ τὸ ἀποκάλυψε. Ἄλλα συγχώρεσέ με, πάτερ, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· διότι τολμῶ νὰ ἐρωτῶ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι πάνω ἀπὸ μένα. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Θεὸς μας μᾶς φώτισε με τὴν ἀγιωσύνη σας στὸν ἀπλάνευτο δρόμο τῆς ἀλήθειας, παρακαλῶ γι' αὐτὸ νὰ μᾶς φανερωθεῖ τελείως, γιὰ νὰ καθαρῖσει ἀπὸ τὴ ζήτηση αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὁ νοῦς και ἡ ἀσθενῆς καρδιά. Γιὰ ποιὸ σκοπὸ ἄφησε ὁ Θεὸς αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες νὰ πλανηθοῦν; Γιατί δηλαδὴ, κι ἂν ἀκόμη αὐτοὶ δὲν ζήτησαν, δὲν τοὺς δόθηκε ἡ διαφώτιση κατὰ χάριν, πρὸς ἀναίρεση τῆς βλάβης ἐκείνων ποὺ τὰ διαβάζουν στὴ συνέχεια; Διότι, ἂν και αὐτοὶ δὲν ἐμποδίσθηκαν γιὰ τὴν ὀρθὴ πίστη και τὴν ἀρετὴ, πάντως οἱ ὅπως ἐγὼ χαῦνοι και ράθυμοι, ποὺ πίστεψαν στὴν ἀξιοπιστία τους, εὐκολα καταβλάπτονται ἀπὸ αὐτὰ, μὴ γνωρίζοντας αὐτὰ ποὺ εἶπατε, ὅτι οἱ ἅγιοι δὲν μπόρεσαν νὰ καταλάβουν ὅλα τὰ μυστήρια και ὅτι δὲν παρακάλεσαν τὸν Θεὸ νὰ τοὺς πληροφορήσει, ἂν αὐτὰ εἶναι ἀληθινά. Διασάφησέ μου λοιπὸν κι αὐτό, εὐσπλαγχνε πάτερ, δείχνοντας συγκατάβαση στὴν ἀσθένειά μου.

Ἀπόκριση

Τέκνο, ὁ Θεὸς δὲν ἄφησε αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες νὰ πλανηθοῦν· διότι ἐκεῖνος ποὺ ἀφήνει κάποιον νὰ πλανηθεῖ εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐρωτᾶται γιὰ τὸν δρόμο και δὲν λέγει σ' αὐτὸν τὴν ἀλήθεια. Δὲν ἐρώτησαν λοιπὸν τὸν Θεὸ γι' αὐτό, ὥστε νὰ λάβουν ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἀλήθεια. Ἄν ὅμως λές, 'γιατί ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἐμπόδισε με τὴ χάρη του γιὰ τὴν ὠφέλεια αὐτῶν ποὺ τὰ διαβάζουν μετὰ ἀπὸ αὐτούς', αὐτὸ μπορεῖς νὰ τὸ πεῖς και γιὰ κάθε ἀμαρτωλό· ὅτι δηλαδὴ, ἀφοῦ ὁ Θεὸς γνωρίζει ὅτι, ἂν ἀμαρτήσῃ, γίνεται παράδειγμα στοὺς πολλοὺς, γιατί δὲν τὸν ἐμπόδισε με τὴ χάρη, γιὰ νὰ μὴ βλαβοῦν ἀπὸ αὐτὸν οἱ πολλοί; Ἔτσι ὅμως ἡ ζωὴ γίνεται ἀναγκαστικὴ στοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ τί οὖν κωλύει τὸν Θεὸν τούτῳ τῷ τρόπῳ σῶσαι πάντα ἄνθρωπον; Τί γὰρ καὶ εἰς τὴν Γραφήν οὐκ ἔστι ρήματα, τοῖς ἀμαθέσι καὶ μὴ γινώσκουσι τὸ πνευματικὸν τῆς Γραφῆς πρόσκομμα; Ὅφείλομεν οὖν εἰπεῖν, 'διὰ τί τὸ πνευματικὸν τῆς Γραφῆς φανερώς οὐκ εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα μὴ βλαβῶσιν ἄνθρωποι, ἀλλ' ἀφῆκε τοῖς κατὰ καιρὸν ἀγίοις πόνον τοῦ ἐρμηνεῦσαι τὰ ζητούμενα;' Διὰ τοῦτο διδάσκαλοι καὶ ἐξηγηταί, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος. Μὴ οὖν πλανηθῆς περὶ ὧν ἠρώτησας ἀνδρῶν· εἰ γὰρ ἤτησαν τὸν Θεόν, εἶχον λαβεῖν· φησὶ γὰρ «πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει». Καθὼς δὲ διὰ τῶν Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων ἐφανέρωσε τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς ὁ Θεός, οὕτως ἕκαστος ἐλάλησε μερικῶς. Καὶ δι' ἑνὸς μόνου οὐκ ἐλαλήθη· ἀλλ' εἴ τι ἀφῆκεν οὗτος, ἐλάλησεν ἐκεῖνος θελήματι Θεοῦ. Οὕτως ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτοὺς ἀγίους· καὶ εἴ τι λέγουσιν οἱ πρῶτοι ἔχον ἀμφίβολον, ἀλληγοροῦσιν οἱ ἔσχατοι, ἵνα πάντοτε δοξάζεται ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ· αὐτὸς γὰρ ἔστιν ὁ Θεὸς τῶν πρώτων καὶ τῶν ἐσχάτων. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

XS'

Ἑρώτησις

20 Συγχώρησόν μοι, πάτερ φιλόνητο, διὰ τὸν Κύριον, ὅτι πᾶν θλίβομαι· ἀνέγνω γὰρ εἰς βιβλίον δογματικὸν καὶ βλέπω τὴν καρδίαν μου τεταραγμένην· καὶ δηλῶσαι ὑμῖν περὶ τούτου φοβοῦμαι καὶ σιωπῆσαι οὐ δύναμαι ἀπὸ τῶν λογισμῶν. Τί οὖν κελεύεις ποιήσω, ἅγιε πάτερ;

25 Ἀπόκρισις

Απειδὴ ὁ διάβολος θέλει σε ἐμβαλεῖν εἰς ἀδολεσχίαν ἀνωφελῆ, εἰπέ ὃ θέλεις, ὁ δὲ Θεὸς χώραν μὴ παράσχη αὐτῷ.

25. Ματθ. 7,8.

26. Ὁ γέροντας ἀντιλήφθηκε ὅτι αὐτὸς ποὺ ἐρωτᾷ ἔχει στὴ σκέψη του

Και τί ἐμποδίζει λοιπὸν τὸν Θεὸ νὰ σώσει μ' αὐτὸ τὸν τρόπο κάθε ἄνθρωπο; Τί δηλαδή; Δὲν ὑπάρχουν καὶ στὴ Γραφή λόγια ποὺ γίνονται ἐμπόδιο γιὰ τοὺς ἁμαθεῖς καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ ἀγνοοῦν τὸ πνευματικὸ νόημα τῆς Γραφῆς; Πρέπει λοιπὸν νὰ ποῦμε, γιατί ὁ Θεὸς δὲν ἐξήγησε φανερὰ τὸ πνευματικὸ νόημα τῆς Γραφῆς, γιὰ νὰ μὴ βλαβοῦν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἄφησε στοὺς κατὰ καιρὸν ἁγίους κόπο γιὰ νὰ ἐρμηνεύσουν τὰ ζητούμενα; Γι' αὐτὸ δόθηκαν διδάσκαλοι καὶ ἐξηγητές, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος. Νὰ μὴ πλανηθεῖς λοιπὸν γιὰ τοὺς ἄνδρες ποὺ ἐρώτησες· ἂν παρακαλοῦσαν τὸν Θεό, θὰ ἔπαιρναν πληροφορία· διότι λέγει «ὁ καθένας ποὺ ζητεῖ παίρνει, καὶ αὐτὸς ποὺ ἐρευνᾷ βρίσκει»²⁵. Καθὼς ὁ Θεὸς φανέρωσε τὸν δρόμο τῆς ζωῆς μὲ τοὺς Προφῆτες καὶ τοὺς Ἀποστόλους, ἔτσι ὁ καθένας μίλησε μερικῶς. Καὶ δὲν εἰπώθηκε ἀπὸ ἓναν μόνο, ἀλλ' ὅ,τι ἄφησε ὁ ἓνας τὸ εἶπε ὁ ἄλλος μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· τὸ ἴδιο ἔκανε ὁ Θεὸς καὶ στοὺς μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς ἁγίους· καὶ ἂν λένε κάτι ἀμφίβολο οἱ πρῶτοι, ἀλληγοροῦν οἱ τελευταῖοι, γιὰ νὰ δοξάζεται πάντοτε ὁ Θεὸς μὲ τοὺς ἁγίους του· διότι αὐτὸς εἶναι ὁ Θεὸς τῶν πρώτων καὶ τῶν τελευταίων. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

606

Ἐρώτηση

Συγχώρεσέ με, φιλόανθρωπε πάτερ, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, διότι θλίβομαι πολὺ. Διάβασα ἓνα δογματικὸ βιβλίο καὶ βλέπω τὴν καρδιά μου ταραγμένη· φοβᾶμαι βέβαια νὰ σὰς δηλώσω γι' αὐτό, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ σιωπήσω ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς. Τί λοιπὸν διατάζεις νὰ κάνω, ἅγιε πάτερ;

Ἀπόκριση

Επειδὴ ὁ διάβολος θέλει νὰ σὲ βάλει σὲ ἀνωφελῆ ἀσχολία, πὲς αὐτὸ ποὺ θέλεις, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θὰ δώσει τόπο σ' αὐτόν²⁶.

τοὺς Ὁριγενιστὰς ποὺ ἄκμαζαν αὐτὴ τὴν ἐποχὴ.

XZ'

Ἑρώτησις

Περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων τῶν ἁγίων, εἶπέ
 μοι, εἰ ἐν τούτῳ τῷ σώματι ἐγείρονται ἐν ᾧ ἔσμεν ἄρτι
 ἔχοντι ὀστέα καὶ νεῦρα, ἀλλ' ἢ ἀέριον καὶ στρογγύλον.
 5 Καὶ τὸ τοῦ Κυρίου γὰρ τοιοῦτον ἔσεσθαι λέγουσιν ἐν τῇ
 μελλούσῃ ἀναστάσει, ἀρνούμενοι ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νε-
 κρῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ σώματι, ὅπερ ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτό-
 κου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν
 ἔλαβε· καὶ ὅτι φασὶ τοῦτο εἶναι, ὃ λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ὃς
 10 μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ
 γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ»·
 καὶ πάλιν λέγουσιν, ὃ Ἀπόστολος εἶπεν, ὅτι «σὰρξ καὶ
 αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομησαὶ οὐ δύνανται»· τοῦτο
 λέγοντες, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὸ σῶμα τοῦτο διαιωνίσει,
 15 ἀπὸ τροφῆς γὰρ συνίσταται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι φα-
 γεῖν καὶ πιεῖν οὐκ ἔστι. Καὶ πάλιν λέγουσι, ὅτι περὶ τοῦ
 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ὅταν
 ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς ὑποταγή-
 σεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ἡ ὁ Θεὸς τὰ
 20 πάντα ἐν πᾶσι». Καὶ πάλιν προφέροντες τὸ εἰρημένον τῷ
 Ἐκκλησιαστῇ, «ἤδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς γενομένοις
 ἔμπροσθεν ἡμῶν», κατασκευάζουσιν ἐντεῦθεν τὴν προῦ-
 παρξιν· καὶ τὸ εἰρημένον δὲ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι «οὐ μὴ
 ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ ἀποδώσῃ τὸν ἔσχατον κοδράντην»,
 25 διαβεβαιοῦνται ἡμῖν τέλος εἶναι τῆς κολάσεως.

Σαφήνισον οὖν μοι ταῦτα διὰ τὸν Κύριον, δέσποτα, ἵνα

27. Φίλιπ. 3,21.

28. Α' Κορ. 15,50.

Ἑρώτηση

Πές μου για τὴν ἀνάστασι τῶν σωμάτων τῶν ἁγίων, ἀν ἀνασταίνονται μ' αὐτὸ τὸ σῶμα μὲ τὸ ὁποῖο εἴμαστε τώρα καὶ τὸ ὁποῖο ἔχει ὄστα καὶ νεῦρα, ἢ μὲ ἓνα ἀέρινο καὶ στρόγγυλο σῶμα. Διότι λένε ὅτι καὶ τοῦ Κυρίου τὸ σῶμα θὰ εἶναι τέτοιο στὴ μέλλουσα ἀνάστασι, ἀρνούμενοι ὅτι ἀναστῆθηκε Αὐτὸς μὲ τὸ δικό μας σῶμα, τὸ ὁποῖο πῆρε ἀπὸ τὴν ἁγία Θεοτόκο καὶ ἀειπαρθένο Μαρία γιὰ τὴ σωτηρία μας. Καὶ λένε ὅτι αὐτὸ σημαίνει ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ὁ ὁποῖος θὰ μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεώς μας, ὥστε νὰ γίνῃ σύμμορφο πρὸς τὸ σῶμα τῆς δόξας του»²⁷· καὶ πάλι λένε ὅτι ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «ἡ σὰρκα καὶ τὸ αἷμα δὲν μποροῦν νὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»²⁸, ἐννοώντας μ' αὐτό, ὅτι δὲν μπορεῖ αὐτὸ τὸ σῶμα νὰ διαιωισθεῖ, διότι συντηρεῖται ἀπὸ τροφή, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ φάγῃ καὶ νὰ πιεῖ στὸν μέλλοντα αἰῶνα. Καὶ πάλι λένε ὅτι ὁ Ἀπόστολος λέγει γιὰ τὸν Κύριό μας τὸν Ἰησοῦ Χριστό· «ὅταν ὑποταγοῦν ὅλα σ' αὐτόν, τότε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς θὰ ὑποταγεῖ σ' αὐτόν ποὺ ὑπέταξε τὰ πάντα, γιὰ νὰ εἶναι ὁ Θεὸς τὰ πάντα σὲ ὅλα»²⁹. Καὶ ἐπίσης προβάλλοντας τὰ λεγόμενα στὸν Ἐκκλησιαστῆ, «ἤδη ἔχει γίνῃ στουὺς αἰῶνες ποὺ ὑπῆρξαν πρὶν ἀπὸ μᾶς»³⁰, κατασκευάζουν ἀπὸ ἐδῶ τὴν προὑπαρξὴ τῆς ψυχῆς· καὶ τὸ λεγόμενο στὸ Εὐαγγέλιο, ὅτι «δὲν θὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ ἐκεῖ ὡς ποὺ νὰ δώσεις τὸν τελευταῖο κοδράντη»³¹, μᾶς διαβεβαιώνουν ὅτι ὑπάρχει τέλος στὴν κόλαση.

Διασάφησέ μου λοιπὸν, δέσποτα, αὐτὰ τὰ πράγματα,

29. Α' Κορ. 15,28.

30. Ἐκκλ. 1,10.

31. Τὸ τέταρτο τοῦ ἄσσαρίου νομίσματος, Ματθ. 5,26.

μη πλανήση με ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐμπέσω ἐξ ἀγνοίας εἰς τὰς πα-
 γίδας αὐτοῦ τὰς πονηράς, ὅτι πανταχόθεν ἐκ τῆς ἀφροσύ-
 νης μου σαλεύομαι, ἐπειδὴ οὐκ ἐκράτησα τοὺς ἀγίους σου
 λόγους καὶ ἀπέστην ἐξ ἀρχῆς τῆς τῶν πραγμάτων τούτων
 5 ζητήσεως, ὅτι μέγαν ἔχουσι κίνδυνον τῆς ψυχῆς. Καὶ εὖξαι
 ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ ἀγαθέ, ἵνα τοῦ λοιποῦ ἀνανήψω καὶ μερι-
 μνήσω περὶ τοῦ κλαυθμοῦ τῶν ἀμαρτιῶν μου καὶ συγχώ-
 ρησόν μοι ὅτι ἐτόλμησα ταῦτα ἐρωτῆσαι, ἀλλ' ὡς εἰδότες
 τὰ πάντα ἐπιτρέψατέ μοι εἰπεῖν.

10 Ἀπόκρισις

Αδελφέ, προέγραψά σοι, ὅτι ἄκαιρον ἀδελεσχίαν ἔσπει-
 ρεν ἐν σοὶ ὁ διάβολος· ὁ καιρὸς σου γάρ ἐστι κλαῦσαι
 καὶ πενθῆσαι τὰς ἀμαρτίας σου. Ἄλλ' ὅμως, ἵνα μὴ
 ἀφῶ σε τοῖς λογισμοῖς, εἰ μαθεῖν θέλεις περὶ τῆς ἀναστάσεως,
 15 εἰ πιστεύεις τοῖς προφήταις, ἔδειξεν ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν ἀνάστασιν
 πῶς ἔσται, διὰ Ἰεζεκιήλ τοῦ προφήτου· πῶς συνήχθη ὀστοῦν
 πρὸς ὀστοῦν, καὶ ἀρμονία πρὸς ἀρμονίαν, καὶ φλέβες καὶ δέρμα
 καὶ νεῦρα καὶ οὕτως ἀνέστησαν.

Καὶ ὁ Ἀπόστολος, εἰδὼς ὅτι ἐγειρόμεθα τοῖς σώμασιν, ἐδί-
 20 दाξε λέγων· «δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν,
 καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν». Μὴ πλανηθῆς·
 σὺν τοῖς ὀστέοις καὶ νεύροις καὶ θριξὶ τὰ σώματα ἐγείρονται,
 καὶ οὕτως ἔσονται εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ὅμως φωτεινότερα καὶ
 ἐνδοξότερα κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου λέγοντος· «τότε οἱ δί-
 25 καιοὶ ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν».
 Τὴν δόξαν προστίθησιν ἐν τοῖς σώμασιν· οἷόν τι λέγω· ὁ ἄν-
 θρωπος εἰσέρχεται εἰς τὸν βασιλέα παγανός, καὶ ποιεῖ αὐτὸν
 στρατηλάτην καὶ ἐξέρχεται δεδοξασμένος. Οὐχὶ ὁ αὐτός ἐστι; μὴ

στο ὄνομα τοῦ Κυρίου, γιὰ νὰ μὴ μὲ πλανήσει ὁ ἐχθρὸς καὶ ἀπὸ ἄγνοια πέσω μέσα στις πονηρὲς παγίδες του· διότι ἀπὸ τὴν ἀφροσύνη μου σαλεύομαι ἀπὸ παντοῦ, ἐπειδὴ δὲν κράτησα τοὺς ἅγιους λόγους σου καὶ δὲν στάθηκα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μακριὰ ἀπὸ τὴ συζήτηση αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ποὺ ἔχουν μεγάλο κίνδυνο γιὰ τὴν ψυχὴ. Καὶ προσευχήσου γιὰ μένα, ἀγαθὲ πατερ, γιὰ νὰ ἀνανήψω στὸ ἐξῆς καὶ νὰ μεριμνήσω γιὰ τὸν κλαυθμὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου, καὶ συγχώρεσέ με, ποὺ τόλμησα νὰ ἐρωτήσω αὐτά, ἀλλὰ, ἐπειδὴ γνωρίζετε τὰ πάντα, ἐπιτρέψατέ μου νὰ τὰ πῶ.

Ἀπόκριση

Α δελφέ, σοῦ ἔγραψα πρὶν ὅτι ὁ διάβολος σοῦ ἔσπειρε ἄκαιρη ἀσχολία· διότι ὁ καιρὸς σου εἶναι νὰ κλάψεις καὶ νὰ πενθήσεις τὶς ἁμαρτίες σου. Ἄλλ' ὅμως, γιὰ νὰ μὴ σὲ ἀφήσω στοὺς λογισμοὺς, ἂν θέλεις νὰ μάθεις γιὰ τὴν ἀνάσταση, ἂν πιστεύεις στοὺς Προφῆτες, ὁ Θεὸς μᾶς ἔδειξε πῶς θὰ εἶναι ἡ ἀνάσταση μὲ τὸν προφήτη Ἰεζεκιήλ· πῶς συνάχθηκαν καὶ συνδέθηκαν ὅστὸ μὲ ὅστὸ καὶ ἄρμὸς μὲ ἄρμὸ καὶ φλέβες καὶ δέρμα καὶ νεῦρα καὶ ἔτσι ἀναστήθηκαν.

Καὶ ὁ Ἀπόστολος, γνωρίζοντας ὅτι ἀνασταινόμεστε μὲ τὰ σώματα, δίδαξε λέγοντας· «διότι πρέπει αὐτὸ τὸ φθαρτὸ νὰ ντυθεῖ ἀφθαρσία, καὶ αὐτὸ τὸ θνητὸ νὰ ντυθεῖ ἀθανασία»³². Μὴ πλανηθεῖς· τὰ σώματα ἀνασταινόνται μὲ τὰ ὅστα καὶ τὰ νεῦρα καὶ τὶς τρίχες, καὶ ἔτσι θὰ εἶναι στὸν αἰῶνα, ἀλλὰ φωτεινότερα καὶ ἐνδοξότερα σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου ποὺ λέγει· «τότε οἱ δίκαιοι θὰ λάμπουν μέσα στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὅπως ὁ ἥλιος»³³. Προσθέτει δηλαδὴ στὰ σώματα τὴ δόξα. Ἐννοῶ τὸ ἐξῆς μ' αὐτὸ ποὺ λέγω· ἓνας ἄνθρωπος χωρικὸς εἰσέρχεται στὸν βασιλιά καὶ αὐτὸς τὸν κάνει στρατηλάτη καὶ ἐξέρχεται δοξασμένος. Δὲν εἶναι ὁ ἴδιος; μήπως ἀλλάχθηκε τὸ σῶμα;

32. Α' Κορ. 15,53.

33. Ματθ. 13,43.

τὸ σῶμα ἡλλάγη; Ἦ ὡς ἄνθρωπος διάκονος ἄφνω χειροτονη-
θεις ἐπίσκοπος, καὶ εὐρίσκεται παραχρῆμα δεδοξασμένος, οὕτω
καὶ ὧδε.

Καὶ τί γάρ; ὡς εἰσὶν ἄρτι ἄνθρωποι ἐν τῷ σώματι, οὐ γί-
5 νονται θεοφόροι; Καὶ πῶς εἶδε Μωσῆς τὸν Κύριον, πρὸ αὐτοῦ
δὲ Ἀβραὰμ καὶ Ἰακώβ καὶ Στέφανος ἐν ταῖς Πράξεσι καὶ οἱ
λοιποὶ; μὴ ἀσώματοι ἦσαν; Οὕτως ἔσται καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει,
ταῦτα μὲν τὰ σώματα, ἄφθαρτα δὲ καὶ ἀθάνατα καὶ ἐνδοξότερα.
Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Ἀπόστολος περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος·
10 «σπείρεται ἐν ἀτιμῖα, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται σῶμα ψυχι-
κόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν». Ταῦτα λέγει, ὅτι πολλοὶ τῶν
ἀγίων οὐκ εἰσι φανεροὶ τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ μᾶλλον ἄτιμοι ἐν
ὀφθαλμοῖς αὐτῶν, καὶ ὅταν λάβωσιν ἐκεῖ τὴν δόξαν ὡς χειρο-
τονίαν, φανεροῦνται πᾶσιν ὅτι πνευματικοὶ εἰσι. Διὰ τοῦτο λέγει,
15 «σπείρεται σῶμα ψυχικόν παρὰ ἀνθρώποις, ἐγείρεται σῶμα
πνευματικόν ἐνδοξον», καὶ θαυμάζουσι πάντες. Τοῦτο δὲ λέγει
ὁ Ἀπόστολος «ὅς μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως
ἡμῶν, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐ-
τοῦ». Ἐπειδὴ φωτοειδῆ ποιεῖ αὐτά, κατὰ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὡς εἶ-
20 πεν ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης, ὅτι «ὅταν φανερωθῇ, τότε ὅμοιοι
αὐτῷ ἐσόμεθα»· ὅτι φῶς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτοὶ υἱοὶ
Θεοῦ εἰσι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ υἱοὶ φωτός· κατὰ τοῦτο λέ-
γει ὅτι «μετασχηματίζει».

Περὶ δὲ τοῦ λέγειν, «ὅταν ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ
25 αὐτὸς ὁ Υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα»,
πρῶτον μάθε τίνι ἔγραψε ταῦτα, Κορινθίοις· καὶ ἀκμὴν ὁ ἐλλη-
νισμὸς ἦν, καὶ ἔθος ἦν παρά τισι τῶν Ἑλλήνων οὕτως· ὅταν
ἤρχετο ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως αὐτῶν εἰς ἡλικίαν, ἠγειρέτο καὶ

34. Α' Κορ. 15,44.

35. Φιλιπ. 3,21.

Ἐπίσης ἓνας ἄνθρωπος διάκονος, ὅταν χειροτονηθεῖ ξαφνικὰ ἐπίσκοπος, καθίσταται ἀμέσως δοξασμένος· τὸ ἴδιο γίνεται καὶ ἐδῶ.

Τί δηλαδή; Καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι ἄνθρωποι καὶ βρίσκονται στὸ σῶμα, δὲν γίνονται θεοφόροι; Πῶς τότε ὁ Μωϋσῆς εἶδε τὸν Κύριο, καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν ὁ Ἄβραὰμ καὶ ὁ Ἰακώβ καὶ ὁ Στέφανος στὶς Πράξεις καὶ οἱ ὑπόλοιποι; Μήπως ἦταν ἀσώματα; Ἔτσι θὰ εἶναι καὶ στὴν ἀνάσταση, τὰ ἴδια βέβαια τὰ σώματα, ἄφθαρτα ὅμως καὶ ἀθάνατα καὶ ἐνδοξότερα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει γιὰ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα· «σπείρεται μὲ ἀτιμία, ἀνασταίνεται μὲ δόξα· σπείρεται ψυχικὸ σῶμα, ἀνασταίνεται πνευματικὸ σῶμα»³⁴. Τὰ λέγει αὐτά, διότι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἁγίους δὲν εἶναι φανεροὶ στοὺς ἀνθρώπους ὡς ἅγιοι, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι ἄτιμοι στὰ μάτια τους, ὅταν ὅμως λάβουν ἐκεῖ τὴ δόξα σὰν χειροτονία, φανερώνονται σὲ ὅλους ὅτι εἶναι πνευματικοί. Γι' αὐτὸ λέγει, σπείρεται στοὺς ἀνθρώπους ψυχικὸ σῶμα, ἀνασταίνεται πνευματικὸ καὶ ἐνδοξο σῶμα καὶ ὅλοι ἀποροῦν. Αὐτὸ τὸ λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ὁ ὁποῖος θὰ μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεώς μας, ὥστε νὰ εἶναι αὐτὸ σύμμορφο μὲ τὸ σῶμα τῆς δόξας του»³⁵. Ἐπειδὴ κάνει αὐτὰ φωτοειδή, σύμφωνα μὲ τὸ σῶμα του, ὅπως εἶπε ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης, «ὅταν θὰ φανερωθεῖ, τότε θὰ εἴμαστε ὅμοιοί του»³⁶, διότι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι φῶς καὶ αὐτοὶ εἶναι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο, καὶ υἱοὶ φωτός· γι' αὐτὸ λέγει ὅτι «θὰ τὸ μετασχηματίσει».

Σχετικὰ μὲ τὸ λόγο «ὅταν θὰ ὑποταγοῦν σ' αὐτὸν τὰ πάντα, τότε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς θὰ ὑποταγεῖ σ' ἐκεῖνον πού ὑπέταξε σ' αὐτὸν τὰ πάντα»³⁷, πρῶτα μάθε σὲ ποιούς τὰ ἔγραψε αὐτά, στοὺς Κορινθίους. Ὑπῆρχε ἀκόμη τότε εἰδωλολατρία, καὶ ὑπῆρχε ἡ ἐξῆς συνήθεια σὲ μερικοὺς εἰδωλολάτρεις· ὅταν ἔφθανε ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ τους σὲ ἡλικία, σηκωνόταν καὶ σκότωνε

36. Α' Ἰω. 3,2.

37. Α' Κορ. 15,28.

ἐφόνευε τὸν ἴδιον πατέρα. Καὶ ἵνα μὴ, δεχόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου, ἔχωσι, κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν, καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τὸ αὐτὸ ὑπολαβεῖν, ἐξώρισε τὴν κοινωνίαν ταύτην ἀπ' αὐτῶν, λέγων αὐτοῖς· «ὅταν ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐ-
5 τὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα». Ἄλλ' ὅταν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ δεδεμένοι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔρχονται, τὸν διάβολον λέγει καὶ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐξακολουθοῦν-
τας τοῖς αὐτῶν θελήμασι· διὰ τοῦτο ἄρα ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος, «οὐπω θεωροῦμεν τὰ πάντα ὑποτεταγμένα αὐτῷ». Ἔως πότε;
10 Ἔως ἤξουσιν οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, τοῦ εἰπόντος αὐτῷ· «κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου». Τούτους τοὺς ἐχθρούς εἰς τὴν κρί-
σιν ἄγει τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· «ὁ γὰρ Πατήρ», φησὶν, «οὐδένα κρίνει, ἀλλ' ὅλην τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ Υἱῷ». Καὶ ἵνα μάθης,
15 πῶς παραδίδωσι τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, ἄκουσον.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σαρκωθεὶς ἦλθε καλέσαι καὶ ἀγιάσαι διὰ τοῦ ἀγίου αὐτοῦ αἵματος ἔθνος ἅγιον, λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων, βασιλείον ἱεράτευμα· καὶ νόησον, μεθ' ὃν ὑποτάσσονται αὐτῷ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ κρινεῖ αὐτούς, καὶ αὐτὸς
20 ὡς τύπος ὑποταγῆς παραδίδωσι τὴν βασιλείαν, ἣν περιποιήσατο, τὸν λαὸν τὸν ἅγιον, τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, λέγων «ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἃ μοι ἔδωκας». Καὶ ἵνα μάθης τὴν ἰσότητά, ὁ Πατήρ τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ Υἱῷ πᾶσαν· καὶ ὁ Υἱὸς οὐδὲν ἐκάλεσε δέδωκε τῷ Πατρί· καὶ οὕτως ὁ λόγος πληροῦται τὸ «ὅταν ὑπο-
25 ταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα».

Περὶ δὲ τῶν αἰώνων ὧν λέγει ὅτι εἶπεν ὁ Ἐκκλησιαστής, γίνωσκε, ὅτι πᾶς χρόνος ἀνθρώπου αἰὼν αὐτοῦ ἐστὶ· διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι ἤδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῦ κόσμου τούτου τοῖς

38. Ψαλμ. 109,1.

39. Ἰω. 5,22.

τὸν πατέρα του. Γιὰ νὰ μὴ ἐννοήσουν λοιπὸν τὸ ἴδιο πρᾶγμα, σύμφωνα μὲ τὴ συνήθειά τους, καὶ γιὰ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, δεχόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου, ἀπέκλεισε ἀπ' αὐτοὺς αὐτὴ τὴ συνήθεια, λέγοντάς τους: «ὅταν θὰ ὑποταγοῦν ὅλα σ' αὐτόν, τότε καὶ αὐτὸς θὰ ὑποταγεῖ σ' ἐκεῖνον ποὺ ὑπέταξε τὰ πάντα σ' αὐτόν». Μὲ τὸ λόγο πάλι ὅτι οἱ ἐχθροὶ του ἔρχονται δεμένοι κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του, ἐννοεῖ τὸν διάβολο καὶ τὶς δυνάμεις του καὶ αὐτοὺς ποὺ ἀκολουθοῦν τὰ θελήματά τους· γι' αὐτὸ λοιπὸν ἔλεγε ὁ Ἀπόστολος: «δὲν θεωροῦμε ἀκόμα τὰ πάντα ὑποταγμένα σ' αὐτόν». Ὡς πότε; Ὡς ποὺ νὰ ἔλθουν οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατὴρ ποὺ εἶπε σ' αὐτόν «κάθησε στὰ δεξιά μου, ὡς ποὺ νὰ θέσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιο τῶν ποδιῶν σου»³⁸. Αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς ὀδηγεῖ στὴν κρίση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· διότι λέγει, «ὁ Πατέρας δὲν κρίνει κανένα, ἀλλὰ ὅλη τὴν κρίση τὴν ἔχει παραδώσει στὸν Υἱό»³⁹. Καὶ γιὰ νὰ μάθεις πῶς παραδίδει τὴ βασιλεία στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα, ἄκουσε.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἔλαβε σάρκα, ἦρθε νὰ καλέσει καὶ ν' ἁγιάσει μὲ τὸ ἅγιό του αἷμα τὸ ἔθνος τὸ ἅγιο, τὸν λαὸ τὸν περιούσιο, ζηλωτὴ καλῶν ἔργων, βασίλειο ἱεράτευμα⁴⁰· καὶ σκέψου, ἔπειτα ἀπὸ τί ὑποτάσσονται οἱ ἐχθροὶ του σ' αὐτόν καὶ τοὺς κρίνει, καὶ ὁ ἴδιος σὰν τύπος ὑποταγῆς παραδίνει τὴ βασιλεία ποὺ παρασκεύασε, τὸν ἅγιο λαὸ, στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα λέγοντας «νά, ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ποὺ μοῦ ἔδωσες»⁴¹. Καὶ γιὰ νὰ μάθεις τὴν ἰσότητα, ὁ Πατέρας ἔχει παραδώσει ὅλη τὴν κρίση στὸν Υἱό, καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει παραδώσει στὸν Πατέρα ὅσους κάλεσε καὶ ἔτσι πραγματοποιεῖται ὁ λόγος: «ὅταν θὰ ὑποταχθοῦν ὅλα σ' αὐτόν, τότε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς θὰ ὑποταχθεῖ σ' ἐκεῖνον ποὺ ὑπέταξε τὰ πάντα σ' αὐτόν»⁴².

Σχετικὰ μὲ τοὺς αἰῶνες, γιὰ τοὺς ὁποίους λέγει ὅτι εἶπε ὁ Ἐκκλησιαστής, γνώριζε, ὅτι κάθε χρόνος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι αἰῶνας αὐτοῦ· γι' αὐτὸ δὲν εἶπε, ὅτι ἤδη ἔχει γίνεи στοὺς αἰῶνες

40. Ἐξ. 19,6·15· 23,22.

41. Ἐβρ. 2,13.

42. Α' Κορ. 15,28.

ἔμπροσθεν ἡμῶν. Καὶ εἰ θέλεις μαθεῖν, ὅτι οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστή-
 ρικτοὶ διαστρέφουσι τὰς Γραφὰς καὶ ἀλληγοροῦσι κατὰ τὴν δι-
 δασκαλίαν τοῦ διαβόλου, ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «τὰ βρώματα τῆ
 κοιλία, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην, καὶ
 5 ταῦτα καταργήσει», περὶ γαστριμαργίας καὶ ἀδιαφορίας καὶ
 ἀσωτίας λέγων· ὥστε οὐ κατήργησε τὰ βρώματα καὶ τὴν κοι-
 λίαν ἀπὸ τῶν ἀγγείων. Εἰδὼς οὖν ὁ Ἀπόστολος, ὁ τοῦτο εἰπὼν,
 πῶς εἶπεν, ὅτι διὰ τὰ πάθη λέγει καὶ ὅτι κατήργησεν ὁ Κύριος
 ἀπ' αὐτοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτόν, ἤρξατο λέγειν, «οὔτε ἐὰν φάγω-
 10 μεν κατακρινόμεθα, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν δικαιούμεθα»· ἡ δύ-
 ναμις δὲ τοῦ ρήματος, οὕτως ἔχει.

Περὶ δὲ τοῦ μέλλοντος, οὕτως εἶπεν ὁ Θεός, ὅτι ἴσοι ἔσον-
 ται οἱ ἄνθρωποι τοῖς ἀγγέλοις, μὴ τρώγοντες, μὴ πίνοντες, μηδὲ
 ἐπιθυμοῦντες καὶ ἀδυνατεῖ αὐτῶ οὐδέν· ἔδειξε γὰρ αὐτὸ διὰ τοῦ
 15 Μωϋσέως, ὅτι ἐποίησε τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκον-
 τα νύκτας, καὶ ὁ ποιήσας τοῦτο, δύναται ποιῆσαι καὶ ὅλα τὰ ἔτη
 τοῦ αἰῶνος οὕτως εἶναι τὸν ἄνθρωπον. Εἰ δὲ ληρεῖ τις καὶ λέ-
 γει, ὅτι ὕστερον ἔφαγε, καὶ περὶ τοῦ Σωτῆρος οὕτως ὑπόδειγμα
 ἐκ μέρους τῶν μελλόντων ἔδειξε, καθὼς καὶ περὶ τῆς ἀναστά-
 20 σεως, ὅτι ἀνέστησε νεκρούς. Καὶ διὰ τῶν Ἀποστόλων δεικνύ-
 ῶν ἡμῖν ὅτι ἔσται ἀνάστασις. Καὶ εἰ μετὰ ταῦτα ἀπέθανον, οὐκ
 ὀφείλομεν ἀπιστῆσαι τῇ ἀναστάσει. Ἄλλ' ὁμῶς λέγει «οὐκ ἐπ'
 ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ρήματι ἐκπορευ-
 ομένῳ διὰ Πνεύματος Θεοῦ». Τί ἔχεις εἰπεῖν πρὸς τοῦτο, εἰ μὴ
 25 διαστρέψαι αὐτὸ ὡς καὶ τὰς λοιπὰς Γραφάς;

Περὶ δὲ τοῦ «σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονο-
 μήσουσιν, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν», σάρκα καὶ αἷμα λέγει
 τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ πονηρίαν καὶ τὰ θελήματα. Καὶ θέλεις μα-

43. Α' Κορ. 6,13.

44. Ρωμ. 14,23. Α' Κορ. 8,8.

πρὶν ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀλλὰ στοὺς αἰῶνες αὐτοῦ τοῦ κόσμου τοὺς πρὶν ἀπὸ μᾶς. Καὶ ἂν θέλεις νὰ μάθεις, ὅτι οἱ ἁμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι διαστρέφουν τὶς Γραφές καὶ ἀλληγοροῦν σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ διαβόλου, ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «οἱ τροφές εἶναι γιὰ τὴν κοιλιᾶ, καὶ ἡ κοιλιᾶ γιὰ τὶς τροφές· ὁ Θεὸς ὅμως θὰ καταργῆσει καὶ αὐτὴν καὶ αὐτές»⁴³, μιλώντας γιὰ τὴ γαστριμαργία καὶ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν ἀσωτία. Ὡστε λοιπὸν δὲν κατάργησε τὶς τροφές καὶ τὴν κοιλιὰ ἀπὸ τὰ ἀγγεῖα. Γνωρίζοντας ὁ Ἀπόστολος ποῦ εἶπε αὐτό, μὲ ποιό νόημα τὸ εἶπε, ὅτι δηλαδὴ τὸ εἶπε γιὰ τὰ πάθη καὶ ὅτι ὁ Κύριος τὰ κατάργησε ἀπὸ αὐτὸν καὶ τοὺς ὁμόφρονές του, ἄρχισε νὰ λέγει· «οὔτε ἂν φᾶμε κατακρινόμαστε, οὔτε ἂν δὲν φᾶμε δικαιωνόμαστε»⁴⁴. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ λόγου.

Ὡσο γιὰ τὸ μέλλον, ὁ Θεὸς εἶπε τὰ ἐξῆς· οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶναι ἴσοι μὲ τοὺς ἁγγέλους, χωρὶς νὰ τρώγουν, χωρὶς νὰ πίνουν, χωρὶς νὰ ἐπιθυμοῦν⁴⁵, καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀδύνατο σ' αὐτόν· διότι ἔδειξε αὐτὸ μὲ τὸν Μωϋσῆ, τὸν ὁποῖο ἔκανε χωρὶς ἐπιθυμίες σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες, καὶ αὐτὸς ποῦ ἔκανε αὐτό, μπορεῖ νὰ κάνει ὥστε ὅλα τὰ ἔτη τοῦ αἰῶνα νὰ εἶναι ἔτσι ὁ ἄνθρωπος. Ἄν ὅμως κάποιος μωρολογεῖ καὶ λέγει, ὅτι ὕστερα ἔφαγε, ἐπίσης γιὰ νὰ μὴ τὸ λέγει αὐτὸ καὶ γιὰ τὸν Σωτῆρα, ἔδωσε σχετικὸ παράδειγμα γιὰ τὰ μέλλοντα καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀνάσταση, μὲ τὸ ὅτι ἀνέστησε νεκρούς. Ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς Ἀποστόλους μᾶς δείχνει ὅτι θὰ ὑπάρξει ἀνάσταση. Καὶ ἂν στῆ συνέχεια πέθαναν, δὲν πρέπει ν' ἀπιστήσομε στὴν ἀνάσταση. Ἄλλ' ὅμως λέγει, «ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ζήσει μόνο μὲ ἄρτο, ἀλλὰ μὲ κάθε λῶγο ποῦ ἐκπορεύεται διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ»⁴⁶. Τί μπορεῖς νὰ πεῖς γι' αὐτό, ἐὰν δὲν θέλεις νὰ τὸ διαστρέψεις ὅπως καὶ τὶς ὑπόλοιπες Γραφές;

Σχετικὰ μὲ τὸ «ἡ σάρκα καὶ τὸ αἷμα δὲν θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσία»⁴⁷, ὡς σάρκα καὶ αἷμα ἐννοεῖ τὴν ἀκαθαρσία καὶ τὴν πονηρία καὶ τὰ

45. Ματθ. 22,30.

46. Λουκᾶ 4,4.

47. Α' Κορ. 15,50.

θεῖν ὅτι ἐν σώματι ἄνθρωποι ὄντες γίνονται πνευματικοί; Ἄκουσον τοῦ Κυρίου λέγοντος τῷ Νικοδήμῳ· «δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν»· ὕστερον δὲ εἶπεν· «δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος», «γεννώμενοι δὲ ἐκ πνεύματος, πνευματικοί εἰσι»· καὶ πάλιν λέγει· «οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν», καὶ «ὁ Θεὸς Πνεῦμά ἐστιν». Εἰ οὖν ὧδε ἔτι ὄντες ἐγένοντο πνευματικοί, γεννηθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πῶς κἀκεῖ ἀδυνατεῖ ὁ Θεὸς ποιῆσαι αὐτοὺς πνευματικούς;

10 Τὸ δὲ «οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν, ἕως οὗ ἀποδοῶ τὸν ἔσχατον κοδράντην», σημαίνων τὴν κόλασιν αὐτῶν τὴν αἰώνιον τοῦτο εἶπεν· ἐπεὶ πόθεν ἀποδίδωσιν; Ἐὰν βληθῆ πτωχὸς χρεώστης εἰς φυλακὴν καὶ παραγγελθῆ ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος ἐξελθεῖν ἕως οὗ ἀποδοῶ τὸ ὀφειλόμενον χρέος, κρῖναί ἐστι· πάντως ἐξέρχεται; 15 οὐκ ἔστιν οὕτως. Μὴ πλανηθῆς ὡς ἄφρων, οὐδεὶς ἐκεῖ προκόπτει, ἀλλ' εἴ τι ἔχει τις, ἐνθεν ἔχει, εἴτε καλὸν εἴτε σαπρὸν ἢ τερπνόν.

Ἄφες λοιπὸν τὰς μωρολογίας αὐτὰς καὶ μὴ ἐξακολουθήσης τοῖς δαίμοσι καὶ τῇ αὐτῶν διδασκαλίᾳ· ἅπαξ γὰρ ἀναλαμβάνουσι καὶ ἅπαξ καταφέρουσι κάτω. Ταπεινώθητι οὖν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, κλαίων τὰς ἀμαρτίας σου καὶ πενθῶν τὰ πάθη σου. Μνήσθητι τῆς Γραφῆς λεγούσης, «καὶ νῦν, Ἰσραὴλ»· καὶ πάλιν «καὶ νῦν ἠρξάμην». Πρόσχεσ σεαυτῷ.

Λοιπὸν ὁ Θεὸς συγχωρήσοι σοι, ἴδε ποῦ κλίνει τῷ ἐξερευ- 25 νᾶν ἡ καρδιά σου.

48. Ἰω. 3,7.

49. Ἰω. 3,5·6.

θελήματα. Καὶ θέλεις νὰ μάθεις ὅτι, ἐνῶ εἶναι ἄνθρωποι μὲ σῶμα, γίνονται πνευματικοί; Ἦκουσε τὸν Κύριο πὺ λέγει στὸν Νικόδημο· «πρέπει ἐσεῖς νὰ γεννηθεῖτε ἀπὸ ἐπάνω»⁴⁸. καὶ ὕστερα εἶπε· «μὲ νερὸ καὶ πνεῦμα», καὶ «γεννώμενοι ἀπὸ Πνεῦμα, εἶναι πνευματικοί»⁴⁹. Καὶ πάλι λέγει· «οἱ ὁποῖοι δὲν γεννήθηκαν ἀπὸ αἷματα οὔτε ἀπὸ θέλημα ἀνδρός, οὔτε ἀπὸ θέλημα σάρκας, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεό· καὶ ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα»⁵⁰. Ἐὰν λοιπὸν ἔγιναν πνευματικοὶ ἐνῶ ἦταν ἀκόμα ἐδῶ, ἐπειδὴ γεννήθηκαν ἀπὸ τὸν Θεό, πῶς ἀδυνατεῖ ὁ Θεὸς νὰ τοὺς κάνει ἐκεῖ πνευματικούς;

Τὸ «δὲν θὰ ἐξέλθει ἀπὸ ἐκεῖ ὡς πὺ νὰ δώσει τὸν ἔσχατο κοδράντη»⁵¹, τὸ εἶπε αὐτὸ σημαίνοντας τὴν αἰώνια κόλασή τους· διότι ἀπὸ ποῦ θὰ τὸν δώσει; Ἐὰν μπεῖ στὴ φυλακὴ ἓνας φτωχὸς χρεώστης καὶ δοθεῖ ἐντολὴ ἀπὸ τὸν ἄρχοντα νὰ ἐξέλθει ὅταν θὰ δώσει τὸ ὀφειλόμενο χρέος, μπορεῖς νὰ κρίνεις· ὅπως-δήποτε θὰ βγεῖ; δὲν εἶναι ἔτσι. Μὴ πλανηθεῖς σὰν ἄφρονas· κα- νένας δὲν προκόβει ἐκεῖ· ἀλλὰ ἂν ἔχει κανεὶς κάτι, τὸ ἔχει ἀπὸ ἐδῶ, εἴτε καλὸ, εἴτε κακό, ἢ εὐχάριστο.

Ἦφησε λοιπὸν αὐτὲς τὶς μωρολογίες καὶ νὰ μὴ ἀκολουθή- σεις τοὺς δαίμονες καὶ τὴ διδασκαλία τους· διότι τὴ μία φορὰ σὲ σηκώνουν ἐπάνω καὶ τὴν ἄλλη σὲ ρίχνουν κάτω. Ταπεινώ- σου λοιπὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, κλαίγοντας γιὰ τὶς ἁμαρτίες σου καὶ πενθώντας γιὰ τὰ πάθη σου. Θυμήσου τὴ Γραφὴ πὺ λέγει «καὶ τώρα, Ἰσραήλ»⁵². καὶ πάλι «καὶ τώρα ἄρχισα»⁵³. Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου.

Εἶθε λοιπὸν ὁ Θεὸς νὰ σὲ συγχωρέσει. Πρόσεξε ποῦ κλίνει ἡ καρδιά σου μὲ τὸ νὰ ἐξερευνᾷς.

50. Ἰω. 1,13.

51. Ματθ. 5,26.

52. Δευτ. 10,12.

53. Γεν. 18,27.

ΧΗ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

Εἶπέ μοι, πάτερ, ἰδοὺ βλέπω τινὰ ποιοῦντα πρᾶγμα καὶ
 διηγοῦμαι αὐτό τινι, καὶ λέγω ὅτι οὐ κατακρίνω αὐτόν,
 5 ἀλλὰ μόνον λαλοῦμεν· ἄρα οὐκ ἔστι καταλαλιά ἐν τῷ λο-
 γισμῷ;

Ἀπόκρισις

10 **Ε** ἂν ἔχη κίνησιν ἐμπαθῆ, καταλαλιά ἐστὶ, ἐὰν δὲ ἐλεύθε-
 ρος ἢ ἀπὸ πάθους, οὐκ ἔστι καταλαλιά· ἀλλ' ἵνα μὴ αὖ-
 ξηθῆ τὸ κακὸν λέγει.

ΧΘ'

Ἑρώτησις

Τί ἐστὶ τὸ «μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις»;

Ἀπόκρισις

15 **Ε** Ἰπεν ὁ Κύριος, «ἐὰν τις σὲ ραπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σια-
 γόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην»· οὕτω δεῖ δια-
 στρέφειν μετὰ στρεβλοῦ.

ΧΙ'

Ἑρώτησις

Τί ἐστὶ «γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ
 περιστέραί»;

608

Ἑρώτηση

Ἄλλος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα λέγοντας.

Πές μου, πάτερ, νά, βλέπω κάποιον νά κάνει ἓνα πράγμα καὶ τὸ διηγούμαι σέ ἄλλον, καὶ λέγω ὅτι δὲν τὸν κατακρίνω, ἀλλὰ μόνο μιλοῦμε· ἄραγε δὲν ὑπάρχει καταλαλιά στὸν λογισμό;

Ἀπόκριση

Εὰν ἔχει ἐμπαθὴ κίνηση εἶναι καταλαλιά, ἀν ὅμως εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ πάθος δὲν εἶναι καταλαλιά, ἀλλὰ λέγει γιὰ νὰ μὴ αὐξηθεῖ τὸ κακό.

609

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει τὸ 'θα στραβώσεις μὲ τὸν στραβό';

Ἀπόκριση

Ο Κύριος εἶπε, «ἂν σὲ ραπίσει κάποιος στὸ δεξιὸ σαγόνι, στρέψε σ' αὐτὸν καὶ τὸ ἄλλο»· ἔτσι πρέπει νὰ στραβώ- νεις μὲ τὸν στραβό.

610

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει «νά γίνετε φρόνιμοι ὅπως τὰ φίδια καὶ ἀκέ- ραιοι ὅπως τὰ περιστέρια»;

Ἀπόκρισις

Ο γὰρ τὸ τοῦ ὄφεως φρόνιμον περὶ τὸ κακόν, τῷ τῆς περιστερᾶς ἀκεραίῳ περὶ τὸ καλὸν ἀναμίξας, οὔτε τὸ φρόνιμον ἐάσει κακοῦργον γενέσθαι, οὔτε τὸ ἀπλοῦν 5 ἀνόητον.

XIA'**Ἑρώτησις**

Τίνες οἱ ἀμαρτίαν καὶ τὸ κακὸν κατὰ προαίρεσιν ἔχοντες καὶ τίνες οἱ παρὰ προαίρεσιν;

Ἀπόκρισις

10 **Ο** ἰ κατὰ προαίρεσιν ἔχοντες τὸ κακὸν οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸ ἑαυτῶν θέλημα ἐπιδιδόντες τῇ κακίᾳ, καὶ συνηδόμενοι καὶ συμφιλιάζοντες· οὗτοι εἰρήνην ἔχουσι μετὰ τοῦ σατανᾶ καὶ οὐ ποιοῦσι πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἐν τοῖς λογισμοῖς· οἱ δὲ 15 παρὰ προαίρεσιν ἔχοντες τὸ κακόν, οὗτοί εἰσιν, οἱ τὴν ἐναντίαν δύναμιν ἔχοντες ἀντιστρατευομένην ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῶν κατὰ τὸν Ἀπόστολον· καὶ ἔστιν ἡ ὀμιχλώδης δύναμις καὶ τὸ κἄλυμμα, ἀλλ' ἐν τοῖς λογισμοῖς οὔτε συμφωνοῦσιν οὔτε συνήδονται οὔτε ὑπακούουσιν, ἀλλ' ἀντιλέγουσιν, ἀντιπράττουσιν, ἀντιφθέγονται, ἀντιπίπτουσιν, ὀργίζονται ἑαυτοῖς· οὗτοι πολὺ εἰσι καλ- 20 λίονες καὶ τιμιώτεροι παρὰ τῷ Θεῷ, παρ' ἐκείνους τοὺς ἰδίᾳ προαιρέσει τὸ θέλημα αὐτῶν ἐπιδιδόντας τῇ κακίᾳ καὶ συνηδόμενους.

XIB'**Ἑρώτησις**

Τί ἐστὶν ὃ εἶπεν ὁ Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι, «πέντε γὰρ ἄν-

Ἀπόκριση

Ε κείνος πού ανέμιξε τὸ φρόνιμο τοῦ φιδιοῦ γιὰ τὸ κακὸ μὲ τὸ ἀκέραιο τῆς περιστερᾶς γιὰ τὸ καλό, οὔτε τὸ φρόνιμο θὰ ἀφήσει νὰ γίνει κακοῦργο, οὔτε τὸ ἀπλὸ ἀνόητο.

611

Ἑρώτηση

Ποιοί ἔχουν τὴν ἁμαρτία καὶ τὸ κακὸ κατὰ προαίρεση καὶ ποιοί τὰ ἔχουν ὄχι μὲ τὴν προαίρεσή τους;

Ἀπόκριση

Ε κείνοι πού ἔχουν κατὰ προαίρεση τὸ κακό, εἶναι ὅσοι παραδίνουν τὸ θέλημά τους στὴν κακία καὶ εὐχαριστιοῦνται μαζί καὶ συζοῦν φιλικά· αὐτοὶ ἔχουν εἰρήνη μὲ τὸν Σατανά καὶ δὲν κάνουν πόλεμο μ' αὐτὸν στοὺς λογισμούς. Ἐνῶ ἐκεῖνοι πού ἔχουν τὸ κακὸ ὄχι μὲ τὴν προαίρεσή τους εἶναι ὅσοι ἔχουν τὴν ἀντίθετη δύναμη νὰ ἀντιστρατεύεται στὰ μέλη τους σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο· ὑπάρχει βέβαια ἡ ὀμιχλώδης δύναμη καὶ τὸ κάλυμμα, ὅμως στοὺς λογισμοὺς οὔτε συμφωνοῦν οὔτε συνευχαριστιοῦνται οὔτε ὑπακούουν, ἀλλὰ ἀντιλέγουν, ἀντιπράττουν, ἀντιφθέγγονται, ἐπιτίθενται, ὀργίζονται μὲ τοὺς ἑαυτοὺς τους· αὐτοὶ εἶναι πολὺ καλύτεροι καὶ τιμιώτεροι στὸν Θεὸ ἀπὸ ἐκείνους πού μὲ τὴν προαίρεσή τους παραδίνουν τὸ θέλημά τους στὴν κακία καὶ συνευχαριστιοῦνται μ' αὐτήν.

612

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει αὐτὸ πού εἶπε ὁ Κύριος στὴ Σαμαρείτιδα,

δρας ἔσχεις, καὶ νῦν ὄν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ»;

Ἀποκρίσις

Σαφές ἐστὶ τὸ ρῆμα· νόμος γάρ ἐστὶ παλαιός, τὰς γυναῖ-
 5 κας, ὅσαι δὴ τῷ θανάτῳ τοὺς συνεύνους ἀποβάλλουσιν
 ἄτεκνοι καταλιμπανόμεναι, ἄχρι τῶν πέντε συνέρχε-
 σθαι ἀνδράσι, μετὰ δὲ τὸν πέμπτον, εἴτε τέκοιεν εἴτε καὶ μὴ,
 παύεσθαι· εἰ δέ τις μετὰ τοὺς πέντε καὶ εἰς ἕκτον συνέλθῃ, μὴ
 ἄνδρα αὐτὸν εἶναι, ἀλλὰ μοιχόν, ὡς παρὰ τὸν νόμον συνερχόμε-
 νον, ὃ δὴ καὶ ἐπὶ ταύτῃ συνέβη τῇ γυναικί. Εἰ δὲ καὶ μυστικώτε-
 10 ρόν τις ἐθέλει τοῦτο εἰπεῖν, τοὺς πέντε νομίμους ἄνδρας, τὰς φυ-
 σικὰς αἰσθήσεις εἴποι, τὴν ὄρασιν, τὴν ὄσφρησιν, τὴν ἀκοήν,
 τὴν γεῦσιν, τὴν ἀφήν, δι' ὧν ἡμῖν πᾶν τὸ παρατυχόν γινώσκεται
 τί ἐστὶ· τὸν δὲ ἕκτον καὶ παράνομον, τὴν ἀπιστίαν, ἣ ἔκεκράτητο
 ἢ γυνὴ ἐξ ἀγνοίας καὶ παρὰ φύσιν. Ἔφη οὖν αὐτῇ ὁ Χριστός,
 15 ὅτι «ἀληθῶς εἶπας· πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχεις», ὡσανεὶ τὰς πέντε
 σου αἰσθήσεις ὡς ἄνδρας ἔσχεις ὑποτασσούσας σε καὶ περιηγού-
 σας κατὰ τὸ αὐτῶν θέλημα. Οἶον ὅτι ἀρκούντως ἐνεπλήσθης
 τῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες διὰ τῶν φυσικῶν πέντε αἰσθήσεων
 ἐπεισέρχονται, ἃς καὶ ἤδη ἀπεβάλου διὰ τὴν ἐκ τοῦ γήρους τοῦ
 20 σώματος νέκρωσιν· ὄν δὲ νῦν ἔχεις, ἥγουν τὴν ἀπιστίαν, οὐκ
 ἔστι σου ἀνὴρ, τουτέστιν οὐ φυσικῶς σου κυριεύει, ἀλλ' ἐπεισά-
 κτως.

XIIΓ'

Παραίνεσις τοῦ ἀγίου καὶ μεγάλου Γέροντος Βαρσανουφίου
 πρὸς ἀρχάριον ἀσθενοῦντα καὶ μὴ φέροντα τὴν θλιῦσιν τῆς
 25 ἀσθενείας.

«πέντε ἄνδρες εἶχες, καὶ αὐτὸν ποὺ ἔχεις τώρα δὲν εἶναι ἄνδρας σου»⁵⁴;

Ἀπόκριση

Εἶναι σαφῆς ὁ λόγος· διότι ὑπῆρχε παλαιὸς νόμος⁵⁵, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖον ὄσες γυναῖκες ἔμεναν ἄτεκνες, ὅταν ἔχαναν τοὺς συζύγους μὲ θάνατο, παντρεύονταν μέχρι πέντε ἄνδρες· μετὰ τὸν πέμπτον, εἴτε γεννοῦσαν εἴτε ὄχι, σταματοῦσαν νὰ παντρεύονται· ἂν κάποια μετὰ τοὺς πέντε παντρευόταν καὶ ἕκτον, αὐτὸς δὲν ἦταν ἄνδρας ἀλλὰ μοιχός, διότι παντρεύονταν ἀντίθετα μὲ τὸν νόμο, πράγμα ποὺ συνέβηκε καὶ σ' αὐτὴ τῇ γυναίκα. Ἄν θέλει κανεὶς νὰ τὸ πεῖ αὐτὸ μυστικώτερα, ὡς πέντε νόμιμους ἄνδρες θὰ ἐννοήσει τὶς φυσικὲς αἰσθήσεις, τὴν ὄραση, τὴν ὄσφρηση, τὴν ἀκοή, τὴ γεύση καὶ τὴν ἀφή, μὲ τὶς ὁποῖες γνωρίζομε τί εἶναι τὸ κάθε πράγμα ποὺ συναντοῦμε· ὡς ἕκτον καὶ παράνομο πρέπει νὰ ἐννοήσει τὴν ἀπιστία, ἀπὸ τὴν ὁποία εἶχε καταληφθεῖ ἡ γυναίκα ἀπὸ ἄγνοια καὶ παρὰ φύση. Ὁ Χριστὸς λοιπὸν τῆς εἶπε· «ἀλήθεια εἶπες, διότι εἶχες πέντε ἄνδρες», σὰν νὰ εἶχες τὶς πέντε αἰσθήσεις σου ἄνδρες ποὺ σὲ ὑπέτασαν καὶ σὲ ὀδηγοῦσαν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά τους. Δηλαδή χόρτασες ἐπαρκῶς μὲ τὶς ἐπιθυμίες, οἱ ὁποῖες εἰσέρχονται μέσω τῶν πέντε φυσικῶν αἰσθήσεων, τὶς ὁποῖες ὁμως τώρα ἀπέβαλες μὲ τὴν νέκρωση τοῦ σώματος ἀπὸ τὰ γηρατεία· αὐτὸν ποὺ ἔχεις τώρα, δηλαδή τὴν ἀπιστία, δὲν εἶναι ἄνδρας σου, δηλαδή δὲν σὲ ἐξουσιάζει κατὰ τρόπο φυσικό, ἀλλὰ ἐπέισακτα.

613

Παραίνεση τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Γέροντα Βαρσανουφίου πρὸς ἀρχάριον ποὺ ἦταν ἀσθενὴς καὶ δὲν ὑπόμενε τὴ θλίψη τῆς ἀσθένειας.

55. Τῶν Ἑβραίων δηλαδή.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, οὐκ ἔκαυχῶντο οἱ ἐργάται ἀπαιτοῦντες παρὰ τοῦ οἰκοδεσπότη τοῦ μισθόν, εἰ μὴ εἰς τοῦτο, λέγοντες «ὅτι ἡμεῖς τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας ἐβαστάσαμεν καὶ τὸ βάρος». Ὑπομείνωμεν οὖν, τέκνον, εὐχαρίστως τὴν θλιψιν, ἵνα ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ πλουσίως καὶ μὴ ἐκκακήσωμεν καὶ εἰς αἰχμαλωσίαν ἐμπέσωμεν τῆς ἀκηδίας· ἐκ ταύτης γὰρ γίνεται ἡ ἄρχὴ τῆς ἀπωλείας. Μιμνήσκου, υἱέ, «ὅτι ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται».

10 Τέκνον, ἔστι καὶ ἀσθένεια πρὸς πειρασμὸν καὶ ὁ πειρασμὸς πρὸς δοκιμὴν· ἀνὴρ γὰρ ἀπείραστος ἀδόκιμος, τὸ δὲ πειρασθὲν ἐν κινδύνοις, δόκιμον, ὡς καὶ χρυσὸς ἐν πυρί· ἡ γὰρ δοκιμὴ φέρει τινὰ εἰς ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει. Μὴ οὖν παραλύσῃ ὁ ἐχθρὸς τὴν πρόθεσίν σου τὴν κατὰ Θεὸν καὶ μὴ παρασα-
15 λεύσῃ σου τὴν εἰς τὴν ἀγίαν Τριάδα πίστιν. Τί γὰρ ἔπαθες, εἶπέ μοι, ἵνα οὕτω χαυνωθῆς; Μνημόνευε τί λέγει ὁ Ἀπόστολος· «οὐπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλυσθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται. Υἱέ, μὴ ὀλιγώρει παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύ-
20 οὐ ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος· «ὄν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, ὃν παραδέχεται· εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ Θεός· τίς γὰρ ἐστὶν υἱός, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; Εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί». Ἐὰν μετ' εὐχαριστίας φέ-
25 ρῃς τὴ θλιψιν, ἐγένου υἱός, ἐὰν δὲ χαυνωθῆς, ἐγένου νόθος.

Δέομαί σου, τέκνον, ὁ γέρων τοῦ νεωτέρου, ὁ παλαιωθεὶς ἐν τῷ σχήματι, κἄν μηδὲν ἐχρησίμευσα τοῦ νεωστὶ κουρευθέντος, καὶ μὴ εἶη εἰς κενόν, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μηδὲ εἰς μάτην. Νῆψον, ἐξυπνίσθητι ἀπὸ τῆς μέθης τοῦ βαρυτάτου ὕπνου· διε-

Αδελφέ, οἱ ἐργάτες δὲν καυχόνταν ὅταν ἀπαιτοῦσαν τὴν ἀμοιβὴ ἀπὸ τὸν οἰκοδεσπότη, παρὰ μόνο ὡς πρὸς αὐτό, λέγοντας· «ἐμεῖς βαστάξαμε τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸ βᾶρος»⁵⁶. Ἄς ὑπομείνομε λοιπὸν, τέκνο, εὐχάριστα τῇ θλίψει, γιὰ νὰ ἔλθει σὲ μᾶς πλούσια τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ἄς μὴ γογγύσομε καὶ ἄς μὴ πέσομε στὴν αἰχμαλωσίᾳ τῆς ἀκηδίας· διότι ἀπὸ αὐτῆ γίνεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπώλειας. Θυμήσου, υἱέ μου, ὅτι «αὐτὸς ποὺ θὰ δείξει ὑπομονὴ μέχρι τὸ τέλος, αὐτὸς θὰ σωθεῖ»⁵⁷.

Τέκνο μου, ὑπάρχει καὶ ἀσθένεια γιὰ πειρασμὸ καὶ πειρασμὸς γιὰ δοκιμασία· διότι ὁ ἀπειραστος ἄνδρας εἶναι ἀδόκιμος, ἐνῶ ἐκεῖνο ποὺ δοκιμάσθηκε μὲ τοὺς κινδύνους, εἶναι δόκιμο, ὅπως καὶ ὁ χρυσὸς στὴ φωτιά· διότι ἡ δοκιμὴ ὀδηγεῖ κάποιον σὲ ἐλπίδα, καὶ ἡ ἐλπίδα δὲν καταντροπιάζει. Ἄς μὴ παραλύσει λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς τὴν πρόθεσή σου ποὺ εἶναι σύμφωνη μὲ τὸν Θεὸ καὶ νὰ μὴ παρασαλεύσει τὴν πίστη σου στὴν ἀγία Τριάδα. Διότι τί ἔπαθες, πές μου, ὥστε νὰ χαννωθεῖς ἔτσι; Θυμήσου τί λέγει ὁ Ἀπόστολος· «δὲν ἀντισταθήκατε ἀκόμη μέχρι αἵματος ἀνταγωνιζόμενοι πρὸς τὴν ἁμαρτία, καὶ ἔχετε ἀπελπισθεῖ γιὰ τὴν παράκληση, ἡ ὁποία διαλέγεται σὲ σᾶς σὰν σὲ υἱούς. Υἱέ μου, νὰ μὴ ὀλιγωρεῖς γιὰ τὴν παιδεία τοῦ Κυρίου, οὔτε ν' ἀπελπίζεσαι ὅταν ἐλέγγεσαι ἀπὸ αὐτόν· διότι παιδεύει ὁ Κύριος ὅποιον ἀγαπᾷ, μαστιγώνει κάθε υἱὸ ποὺ τὸν παραδέχεται. Ἄν ὑπομένετε τὴν παιδεία, ὁ Θεὸς σᾶς συμπεριφέρεται σὰν υἱούς· διότι ποιὸς υἱὸς ὑπάρχει ποὺ δὲν τὸν παιδεύει ὁ πατέρας του; Ἄν ὁμως εἴσθε χωρὶς παιδεία, στὴν ὁποία ἔχουν γίνεи μέτοχοι ὅλοι, ἄρα εἴστε νόθοι καὶ ὄχι υἱοί»⁵⁸. Ἐὰν ὑποφέρεις εὐχάριστα τῇ θλίψει, ἔγινες υἱός· ἂν ὁμως χαννωθεῖς, ἔγινες νόθος.

Σὲ παρακαλῶ, τέκνο μου, ὁ γέροντας τὸν νεώτερο, αὐτὸς ποὺ πάλιωσε στὸ σχῆμα, ἂν καὶ δὲν χρησίμευσα σὲ τίποτε περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἔλαβε τὴν κουρὰ νέος· καὶ εἶθε νὰ μὴ πέσει ἡ παράκληση σὲ κενό, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, οὔτε μά-

56. Ματθ. 20,12.

57. Ματθ. 10,22.

58. Ἐβρ. 12,8.

γέρθητι μετὰ τοῦ Πέτρου καὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων κράζων
 τῷ Σωτῆρι τῶν ἀπάντων Χριστῷ λαμπρῶ τῇ φωνῇ, «ἐπιστάτα,
 σῶσον, ἀπολλύμεθα», καὶ πάντως ἔρχεται καὶ πρὸς σὲ καὶ ἐπι-
 τιμῶ τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ παύει τὸν κλύδωνα ἀπὸ
 5 τοῦ πλοίου σου, τὸν χειμῶνα λέγω ἀπὸ τῆς σῆς ψυχῆς, καὶ
 ἀνασπᾷ σε ἐκ τοῦ αἰμοβόρου λέοντος, καὶ τὴν περιστερὰν σου
 ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ δράκοντος καὶ τὸν σπόρον σου ἀπὸ τῆς χα-
 λάζης καὶ τὴν ἐλαίαν σου ἀπὸ σκωλήκων καὶ ἀπὸ πάχνης ὄλα
 σου τὰ δένδρα, ἵνα δῶ σοι τοὺς καρποὺς αὐτῶν κατὰ καιρὸν καὶ
 10 ὁ σπόρος τῆς γῆς σου δώσῃ καρπὸν ὄριμον κατὰ τὸν τοῦ Κυ-
 ρίου λόγον, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ ἐξήκοντα καὶ ἀνὰ τριάκοντα.

Πρόσχες, ἀδελφέ, τί ὑπέμεινας διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· ὁ
 Ἀπόστολος ἠρίθμησεν, ὅτι «οὐδὲν ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγά-
 πης τοῦ Χριστοῦ», λέγων οὕτω, «θλιψίς ἢ στενοχωρία ἢ λιμὸς
 15 ἢ διωγμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνοι ἢ μάχαιρα», καὶ μικρὰ ἀσθέ-
 νεια παρασαλεύει ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ; μὴ γένοιτο!
 Ἀλλὰ στερεῶθητι, τέκνον, καὶ βλέπεις τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοή-
 θειαν. Πρῶτος γὰρ πειρασμὸς ἐστὶν οὗτος, ἐὰν νικήσῃς αὐτὸν
 σὺν Θεῷ, οὐκ ἔτι σου κατακυριεύει, ἐὰν δὲ νικήσῃ σε ἐν τούτῳ,
 20 εἰς λατρείαν σε φέρει. Τὸ λοιπὸν στῆθι καὶ ὑπόμεινον· ἔχεις γὰρ
 ἰδεῖν, ἐὰν σταθῆς, τί ἔσται τὸ ἔλεος Κυρίου. Πληροφορηθήτω δὲ
 ἡ ἀγάπη σου ὅτι οὐ παύομαι νύκτα καὶ ἡμέραν δεόμενος τοῦ
 Θεοῦ, ἵνα σῶσῃ σε καὶ φυλάξῃ πάντας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ·
 καὶ σπουδὴ μοί ἐστίν, ἵνα κληρονομήσητε μετὰ τῶν ἀγίων ὡς
 25 τέκνα αὐτῶν, «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ
 καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶ-
 σιν αὐτόν». Ζήλωσον ταῦτα, καὶ μακάριος ἔσῃ ἐν Χριστῷ.

ταιο. Νῆψε, ξύπνησε ἀπὸ τῆ μέθη τοῦ βαρύτατου ὕπνου, σήκω μαζί με τὸν Πέτρο καὶ τοὺς ὑπόλοιπους Ἀποστόλους κρᾶζοντας στὸν Σωτήρα τῶν ὅλων Χριστὸ με λαμπρὴ φωνή, «ἐπιστάτη, σῶσε μας, διότι χανόμαστε»⁵⁹. Ὅπωςδήποτε θὰ ἔρθει τότε καὶ κοντά σου καὶ θὰ ἐπιτιμήσει τοὺς ἀνέμους καὶ τὴ θάλασσα, θὰ σταματήσει τὴ θαλασσοταραχὴ ἀπὸ τὸ πλοῖο σου, δηλαδὴ τὴν τρικυμία ἀπὸ τὴν ψυχὴ σου, θὰ σὲ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸ αἰμοβόρο λιοντάρι, καθὼς καὶ τὴν περιστερά σου ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τοῦ δράκοντα καὶ τὸ σπόρο σου ἀπὸ τὸ χαλάζι καὶ τὴν ἐλιά σου ἀπὸ τὰ σκουλήκια καὶ ὅλα σου τὰ δένδρα ἀπὸ τὴν πᾶχνη, γιὰ νὰ σοῦ δώσουν τοὺς καρπούς τους στὸν κατάλληλο καιρό· καὶ ὁ σπόρος τῆς γῆς σου θὰ δώσει ὄριμο καρπὸ σύμφωνα με τὸν λόγο τοῦ Κυρίου, τὸ ἓνα ἑκατὸ καὶ ἑξήντα καὶ τριάντα.

Πρόσεχε, ἀδελφέ, τί ὑπέμεινες γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· ὁ Ἀπόστολος ἀπαρίθμισε ὅτι τίποτε δὲν θὰ μᾶς χωρίσει ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ λέγοντας τὰ ἑξῆς· «οὔτε θλίψη οὔτε στενοχώρια οὔτε λιμὸς οὔτε διωγμὸς οὔτε γυμνότητα οὔτε κίνδυνοι οὔτε μάχαιρα»⁶⁰, καὶ μιὰ μικρὴ ἀσθένεια παρασαλεύει τὸν νοῦ μας ἀπὸ τὸν Θεό; μὴ γένοιτο! Ἀλλὰ στερεώσου, τέκνο μου, καὶ θὰ δεῖς τὴ βοήθεια ἀπὸ τὸν Θεό. Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος πειρασμός· ἂν τὸν νικήσεις με τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ σὲ κατακυριεύσει πιά· ἂν σὲ νικήσει αὐτὸς σ' αὐτόν, θὰ σὲ ὀδηγήσει σὲ δουλεία. Λοιπὸν, στάσου καὶ ὑπόμεινε· διότι ἂν σταθεῖς μπορεῖς νὰ δεῖς ποιό θὰ εἶναι τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου.

Ἄς πληροφορηθεῖ ὁμως ἡ ἀγάπη σου ὅτι δὲν σταματῶ νύχτα καὶ μέρα νὰ προσεύχομαι στὸν Θεό, γιὰ νὰ σὲ σώσει καὶ νὰ μᾶς φυλάξει ὅλους ἀπὸ τὸν πονηρό· καὶ φροντίδα μου εἶναι νὰ κληρονομήσετε με τοὺς ἀγίους σὰν τέκνα τους «ὅσα ὀφθαλμὸς δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἄκουσε καὶ στὴν καρδιὰ ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν, ὅσα ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γιὰ ἐκείνους ποὺ τὸν ἀγαποῦν»⁶¹. Γίνε ζηλωτὴς αὐτῶν, καὶ θὰ εἶσαι μακάριος στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ.

59. Λουκᾶ 8,24.

60. Ρωμ. 8,35.

61. Α' Κορ. 2,9.

ΧΙΑ'

Ἐρωτήσεις

Ἀδελφὸς ἔσφαλε, καὶ ἀκούσας παρὰ τοῦ ἀββᾶ, ὅτι πολλοστὸν μόνον εἶπέ, 'συγχώρησον', σκληρυνθεὶς οὐκ εἶπε· καὶ ποιήσας ὁ ἀββᾶς εὐχὴν μετὰ τριῶν γονυκλισιῶν, μόλις ἔπεισεν αὐτὸν εἰς πεῖν, 'συγχώρησον'. Ἀπερχομένου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ εἰς τὸ ἴδιον κελλίον, εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀββᾶς.

Ἀδελφέ, ἐρεῦνησον τὴν καρδίαν σου ἐν τῷ κελλίῳ σου κατὰ σευατόν, καὶ εὐρίσκεις πόθεν σοι συνέβη ἡ σκληρότης τῆς καρδίας σου.

10 Ὡς δὲ τοῦτο ἐποίησεν ὁ ἀδελφὸς ἦλθε προσπίπτων καὶ ἐξομολογούμενος τῷ ἀββᾶ καὶ παρεκάλεσεν, ἵνα ἀναγγεῖλῃ τῷ μεγάλῳ Γέροντι Βαρσανουφίῳ τὸ πρᾶγμα καὶ αἰτήσῃ αὐτὸν ποιῆσαι εὐχὴν περὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ ἅγιος ἐδήλωσε ταῦτα.

Ἀποκρίσις Βαρσανουφίου.

15 **Α**δελφέ, πρόσεχε σεαυτῷ· σὺ ἐζήτησας σπαρῆναί σου τὸ χωρίον παρ' ἐμοῦ· οὐδεὶς σε ἠνάγκασε. Βλέπε μὴ ἐάσης σπαρῆναι ἐν τῷ σίτῳ σου ὑπὸ τοῦ διαβόλου ζιζάνια, τὴν βρῶσιν λέγω τοῦ πυρός. Ἐγὼ σοι λέγω· σὺ ἠρώτησάς με περὶ τῶν σῶν λογισμῶν.

20 Οἱ πατέρες λέγουσι· ἐὰν ἐρωτᾷ τις, ἕως θανάτου ὀφείλει φυλάξαι, καὶ εἴ τις οὐ φυλάττει, εἰς ἀπώλειαν ἔσται. Κακοὺς καὶ δεινοὺς ἔχεις ἐμφωλεύοντας ἐν τῇ καρδίᾳ σου λογισμοὺς. Τί λογίξη θανατηφόρους λογισμοὺς ἃ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὁ διάβολός ἐστιν ὁ ποιῶν σοι τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος φῶς, καὶ τὰ πι-
25 κρὰ γλυκέα σοι δεικνύων καὶ τὰ γλυκέα πικρά; Τὴν ζωὴν βλέπεις θάνατον καὶ τὸν θάνατον ζωὴν· περιέρχεται γὰρ ὠρυόμενος ὁ ἐχθρὸς θέλων σε καταπιεῖν ζῶντα καὶ οὐ συνίεις, ὅτι εἰ μὴ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐχὴ τῶν ἀγίων ἐσκέπασέ σε, εἰς ἀπώλειαν καὶ πλάνην αὐτοῦ εἶχες ἐμπεσεῖν. Καὶ ἀποβάλλεις τὰ θεῖα λόγια,

614

Ἄδελφός ἔσφαλε, καὶ ὅταν ἀκουσε ἀπὸ τὸν ἀββᾶ, ὅτι ἀρκεῖ νὰ πεῖ πολλές φορές μόνο, 'συγχώρεσέ με', αὐτὸς ἀπὸ σκληρότητα δὲν εἶπε· ἀφοῦ τότε ὁ ἀββᾶς ἔκανε προσευχὴ μὲ τρεῖς μετάνοιες, μὲ δυσκολία τὸν ἔπεισε νὰ πεῖ 'συγχώρεσέ με'. Ἐνῶ προχωροῦσε ὁ ἀδελφὸς πρὸς τὸ κελλί του, τοῦ εἶπε ὁ ἀββᾶς.

Ἄδελφέ, ἐρεῦνησε τὴν καρδιά σου στὸ κελλί σου μόνος, καὶ θὰ βρεῖς ἀπὸ ποῦ σοῦ συνέβηκε ἡ σκληρότητα τῆς καρδιάς σου.

Ἀφοῦ ὁ ἀδελφὸς ἔκανε αὐτό, ἦρθε καὶ ἐξομολογήθηκε γονατιστὸς στὸν ἀββᾶ καὶ τὸν παρακάλεσε ν' ἀναγγεῖλει τὸ πρᾶγμα στὸν μεγάλο Γέροντα τὸν Βαρσανούφιο καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃ νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτόν· ὁ ἅγιος τότε τοῦ δήλωσε αὐτά.

Ἄποκριση

Αδελφέ, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου· ἐσὺ ζήτησες νὰ σπαρθεῖ τὸ χωράφι ἀπὸ μένα· κανένας δὲν σὲ ἀνάγκασε. Πρόσεχε νὰ μὴ ἀφήσεις νὰ σπαροῦν στὸ σιτάρι σου ζιζάνια ἀπὸ τὸν διάβολο, δηλαδή ἡ τροφή τοῦ πυρὸς τῆς κολάσεως. Ἐγὼ σοῦ ἀπαντῶ, διότι σὺ μὲ ἐρώτησες γιὰ τοὺς λογισμοὺς σου.

Οἱ πατέρες λένε· ἂν κανεῖς ἐρωτὰ, ὀφείλει νὰ φυλάξει τις συμβουλές μέχρι θανάτου, καὶ ἂν κανεῖς δὲν τις φυλάγει, θὰ χαθεῖ. Ἔχεις κακοὺς καὶ φοβεροὺς λογισμοὺς ποὺ φωλιάζουν μέσα στὴν καρδιά σου. Γιατί θεωρεῖς θανατηφόρους λογισμοὺς αὐτὰ ποὺ δὲν εἶναι, ἐνῶ ὁ διάβολος εἶναι αὐτὸς ποὺ σοῦ κάνει τὸ φῶς σκοτάδι καὶ τὸ σκοτάδι φῶς καὶ σοῦ δείχνει τὰ πικρὰ γλυκὰ, καὶ τὰ γλυκὰ πικρὰ; Βλέπεις τὴ ζωὴ θάνατο καὶ τὸν θάνατο ζωὴ· διότι ὁ ἐχθρὸς περιέρχεται οὐρλιάζοντας, ἐπειδὴ θέλει νὰ σὲ καταπιεῖ ζωντανὸ καὶ δὲν καταλαβαίνεις, ὅτι, ἂν δὲν σὲ προστάτευε τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ προσευχὴ τῶν ἁγίων, θὰ εἶχες πέσει στὴν ἀπώλεια καὶ τὴν πλάνη αὐτοῦ. Ἀπορρίπτεις τὰ

τὰ λαλούμενά σοι ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ σου εἰς ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, ἵνα μηδέποτε ἔλθῃς εἰς ἐπίγνωσιν ζωῆς. Αὐτὸς οἶους κόπους ποιεῖ ὑπὲρ σοῦ ὡς ὑπὲρ τῆς ἰδίας ψυχῆς αὐτοῦ, παρακαλῶν τοὺς ἀγίους τὸ αὐτὸ ὑπερεύξασθαι σου, ὅπως ἐξεί-
5 λήσῃς ἐκ τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ θανάτου καὶ σωθῆς εἰς τὴν τοῦ Κυρίου νοσσιάν.

Καὶ οὕτω μὲν κοπιᾷ ὑπὲρ σοῦ, σὺ δὲ οὐκ ὀφείλεις φυλάξαι τοὺς λόγους αὐτοῦ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ καὶ ἔχειν αὐτὸν ὑπὲρ τὴν ψυχὴν σου; Ἀλλὰ χυδαῖος ἐγένου χορτασθεὶς ἀπὸ τῆς συν-
10 ουσίας αὐτοῦ τῆς πάντοτε, ἧς οὐκ ὠφείλεις ἔχειν κόρον, ἀλλ' εὐξασθαι σε ἔδει καταξιωθῆναι αὐτῆς, καὶ ἵνα μὴ εἶῃ σοι εἰς κρῖμα, τὸ εἶναι σὺν αὐτῷ πάντοτε καὶ ποιεῖν τὸ ἐντελλόμενον παρ' αὐτοῦ μετὰ σπουδῆς καὶ μεγάλου φόβου καὶ τρόμου, ἵνα ἔλθῃ ἐπὶ σὲ δι' αὐτοῦ εὐλογία παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ λυτρωθῆς ἐκ
15 τῆς πλάνης τοῦ ἐχθροῦ, μὴ πληρωθῆ καὶ περὶ σοῦ, «ὅτι ἔφαγεν Ἰακώβ καὶ ἐνεπλήσθη καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος» καὶ πληρωθῆ εἰς σέ, «οὐαὶ σοι, Χωραζίν, οὐαὶ σοι, Βηθσαιδά, ὅτι, εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν σοί, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ μετενόησαν», καὶ μὴ ἀκούσης
20 καὶ σύ, «ἐμίσησας παιδείαν καὶ ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω»

Τί πολλάκις πειράζεις σεαυτόν, ἀπὸ σαυτοῦ κινῶν λόγους πρὸς τινος, καὶ οὐ βαστάζεις εἴ τι λέγουσιν, ἀλλ' ἀπὸ φθόνου καὶ βασκανίας τυφλοῦταί σου ἡ καρδιά καὶ φέρεις σεαυτῷ τα-
25 ραχὴν, καὶ πολλάκις προσέκοψας καὶ ἔκλασάς σου τὴν ὄψιν, καὶ οὐκ αἰσχύνεται τὸ χαλκομέτωπόν σου καὶ οὐ κάμπτεται σου ὁ σιδηροτράχηλος, καθὼς καὶ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου ἐρ-
ρέθη σοι;

Τίς δὲ ἐχρῆσατο τούτοις καὶ ἐσώθη; Κάϊν ἀπ' ἀρχῆς ἐχρή-
30 σατο, καὶ ἐδέξατο τὴν κατάραν ἐκ χειρὸς Κυρίου· καὶ μετ' αὐτὸν οἱ γίγαντες, καὶ ἐπνίγησαν εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ· ὁ Χὰμ

62. Δευτ. 32,15.

63. Λουκᾶ 10,13.

θειᾶ λόγια πού σοῦ λέγει ὁ ἀββᾶς σου, πρὸς ὠφέλεια καὶ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου, γιὰ νὰ μὴ ἔλθεις ποτὲ σὲ ἐπίγνωση ζωῆς. Πόσους κόπους κάνει αὐτὸς γιὰ σένα σὰν γιὰ τὴ δική του ψυχὴ, παρακαλώντας τοὺς ἀγίους νὰ εὐχηθοῦν τὸ ἴδιο γιὰ σένα, γιὰ νὰ ξεφύγεις ἀπὸ τὶς παγίδες τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ θανάτου καὶ νὰ σωθεῖς στὴ φωλειὰ τοῦ Κυρίου.

Καὶ αὐτὸς βέβαια κοπιᾶζει γιὰ σένα, σὺ ὅμως δὲν ὀφείλεις νὰ φυλάξεις τὰ λόγια του σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ καὶ νὰ τὸν ἔχεις πάνω ἀπὸ τὴν ψυχὴ σου; Ἄλλ' ἔγινες χυδαῖος, ἐπειδὴ χόρτασες ἀπὸ τὴ συνεχῆ συναναστροφή του γιὰ τὴν ὁποία δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχεις κορεσμό, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ προσεύχεσαι νὰ καταξιωθείς αὐτῆς καὶ γιὰ νὰ μὴ σοῦ ἀποβεῖ πρὸς κατάκριση τὸ ὅτι εἶσαι μαζί μ' αὐτὸν πάντοτε, καὶ νὰ κάνεις τὴν ἐντολὴ πού δίνεται ἀπὸ αὐτὸν μὲ πολλὴ προθυμία καὶ μεγάλο φόβο καὶ τρόμο, γιὰ νὰ σοῦ ἔρθει δι' αὐτοῦ εὐλογία ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ νὰ λυτρωθεῖς ἀπὸ τὴν πλάνη τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε νὰ μὴ πραγματοποιηθεῖ καὶ σὲ σένα τὸ «ἔφαγε ὁ Ἰακῶβ καὶ χόρτασε καὶ κλώτσησε ὁ ἀγαπημένος»⁶², καὶ λεχθεῖ καὶ γιὰ σένα τό, «ἀλλοίμονό σου, Χωραζίν, ἀλλοίμονό σου, Βηθσαϊδᾶ, διότι, ἂν τὰ θαύματα πού ἔγιναν σὲ σένα εἶχαν γίνει στὴν Τύρο καὶ στὴ Σιδῶνα, ἀπὸ παλαιὰ θὰ εἶχαν μετανοήσει μὲ σάκκο καὶ στάχτη»⁶³, καὶ νὰ μὴ ἀκούσεις καὶ σύ, «μίσησες τὴν παιδεία καὶ ἔδιωξες τοὺς λόγους μου πρὸς τὰ πίσω»⁶⁴.

Γιατί πειράζεις πολλές φορές τὸν ἑαυτό σου, κινώντας λόγους ἀπὸ μόνος σου πρὸς κάποιους, καὶ δὲν ὑπομένεις ὅ,τι λένε, ἀλλὰ ἀπὸ φθόνου καὶ ζήλεια τυφλώνεται ἡ καρδιά σου καὶ προξενεῖς ταραχὴ στὸν ἑαυτό σου, καὶ ἂν καὶ πολλές φορές σκόνηταψες καὶ ἔσπασες τὰ μοῦτρα σου, δὲν ντρέπεσαι τὸ χαλκομέτωπό σου καὶ δὲν κάμπτεται ὁ σιδηροτράχηλός σου, ὅπως σοῦ εἰπώθηκε καὶ ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ Ἰωάννη;

Ποιὸς ἔκανε χρῆση ὅλων αὐτῶν καὶ σώθηκε; Ὁ Κάϊν τὰ χρησιμοποίησε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ δέχθηκε τὴν κατάρα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Κυρίου· καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸν οἱ γίγαντες καὶ πνίγηκαν

64. Ψαλμ. 49,17.

καὶ Ἡσαῦ, καὶ ἀπεβλήθησαν ἐκ τῶν ἀγίων εὐλογιῶν. Ὁ Φα-
 ραῶ ἐσκληρύνθη καὶ κατέπιεν αὐτὸν τὸ ὕδωρ τῆς Ἐρυθρᾶς θα-
 λάσσης εἰς καταποντισμὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ· οἱ περὶ τὸν Δα-
 θὰν ἀντέστησαν τῷ Μωϋσῇ, καὶ κατέπιεν αὐτοὺς ἡ γῆ καὶ τοὺς
 5 οἴκους αὐτῶν· καὶ εἰ τὸν ἱερέα ἀνθεστηκότα καταπίνει ἡ γῆ,
 κατὰ τὴν Γραφήν, πῶς σὺ ἐτόλμησας ἀντιστῆναι τῷ λέγοντί
 σοι εἰπεῖν, 'συγχώρησον', καὶ οὐκ ἔλεγες, καὶ ἀπηλλοτριώσας
 σεαυτὸν τῆς τοῦ Θεοῦ ταπεινώσεως καὶ τῶν λογίων τῶν πατέ-
 ρων, λεγόντων, ἐν παντὶ πράγματι χρῆζομεν τῆς ταπεινώσεως,
 10 τὸ εἰπεῖν ἐν παντὶ πράγματι καὶ λόγῳ 'συγχώρησον', καὶ ἤκου-
 σας ποσάκις καὶ οὐκ εἶπας, ἀλλὰ καὶ ὁ εἶπας ἔσχατον, οὐκ ἦν
 ἀλήθεια; βεβαιασμένον γὰρ καὶ οὐ μετὰ μετανοίας καὶ κατανύ-
 ξεως εἶπας. Ἔως πότε σκληροτράχηλος εἶ καὶ ἀπερίτμητος τῇ
 καρδίᾳ; Βλέπε ὅτι οὐδεὶς σκληρός ἐστι. Τί δίδως χεῖρα καὶ δύ-
 15 ναμιν τῷ διαβόλῳ πρὸς ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς σου;

Λοιπὸν νῆψον, ἀδελφέ μου, γρηγόρησον, ἐξυπνίσθητι ἀπὸ
 τοῦ βαθυτάτου ὕπνου καὶ τῆς κατεχούσης σε μέθης ἄνευ οἴνου.
 Ποῦ ἡ ταπείνωσις; ποῦ ἡ ὑπακοή; ποῦ τὸ κόψαι τὸ θέλημα ἐν
 πᾶσιν; Ἐὰν γὰρ εἰς ἐν κόπτης σου τὸ θέλημα καὶ εἰς ἐν οὐ κό-
 20 πτεις, φανερόν ἐστιν, ὅτι καὶ εἰς ὁ ἔκοψας, πάλιν ἄλλο θέλημα
 εἶχες. Ἐν πᾶσι γὰρ ὑποτάσσεται ὁ ὑποτασόμενος, καὶ ὁ τοιοῦτος
 ἀμεριμνεῖ περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ὡς ἄλλου ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπο-
 λογουμένου, ᾧ ὑπετάγη καὶ ἐπίστευσεν ἑαυτόν. Εἰ θέλεις οὖν
 σωθῆναι καὶ ζῆσαι ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, φύλαξον ταῦτα, καὶ
 25 δίδωμι λόγον ὑπὲρ σοῦ, ἀδελφέ· εἰ δὲ ἀμελεῖς, σὺ ὄψει.

Τὴν ἐλπίδα μὴ κόψης· αὕτη γὰρ χαρὰ ἐστὶ τοῦ διαβόλου.
 Τὸν ἀββᾶν ἐποίησα δέξασθαι σε εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ καθὼς
 ἦς· ἐναρκίασε γὰρ ἀπὸ τῆς ἀπειθείας σου καὶ ἀνηκοΐας σου καὶ
 ἐπεισα αὐτὸν δέξασθαι σε ἐν φόβῳ Θεοῦ, ὡς υἱὸν γνήσιον καὶ

στά νερά τοῦ κατακλυσμοῦ· ἐπίσης ὁ Χάμ καὶ ὁ Ἡσαῦ, καὶ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὶς ἅγιες εὐλογίες. Ὁ Φαραὼ σκληρύνθηκε καὶ τὸν κατάπιε βαθιὰ τὸ νερὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας, αὐτὸν καὶ τὸν στρατό του. Ἐπίσης οἱ γύρω ἀπὸ τὸν Δαθὰν ἀντιστάθηκαν στὸν Μωϋσῆ καὶ τοὺς κατάπιε ἡ γῆ, αὐτοὺς καὶ τὰ σπίτια τους. Καὶ ἂν τὸν ἱερέα ἐπειδὴ εἶχε ἀντισταθεῖ τὸν κατάπιε ἡ γῆ, κατὰ τὴ Γραφή, πῶς ἐσὺ τόλμησες ν' ἀντισταθεῖς σ' αὐτὸν ποῦ σοῦ ἔλεγε νὰ πεῖς 'συγχώρεσε', καὶ δὲν τὸ ἔλεγες, καὶ ἀποξένωσες τὸν ἑαυτὸ σου ἀπὸ τὴν ταπείνωση τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὰ λόγια τῶν πατέρων ποῦ λένε, σὲ κάθε πρᾶγμα ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ταπείνωση, τὸ νὰ λέμε σὲ κάθε πρᾶγμα καὶ λόγο, 'συγχώρεσε'; Σὺ ὅμως τὸ ἄκουσες πόσες φορές καὶ δὲν εἶπες, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ποῦ εἶπες τελευταῖο, δὲν ἦταν ἀλήθεια· διότι τὸ εἶπες μὲ βία, καὶ ὄχι μὲ μετάνοια καὶ κατάνυξη. Ὡς πότε θὰ εἶσαι σκληροτράχηλος καὶ ἀπερίτμητος στὴν καρδιά; Πρόσεχε, διότι κανεὶς δὲν εἶναι σκληρός. Γιατί δίνεις χέρι καὶ δύναμη στὸ διάβολο πρὸς ἀπώλεια τῆς ψυχῆς σου;

Νῆψε λοιπὸν, ἀδελφέ μου, ἔλα σὲ ἐγρήγορη, ξύπνησε ἀπὸ τὸν βαθύτατο ὕπνο καὶ τὴ μέθη ποῦ σὲ κατέχει χωρὶς κρασί. Ποῦ εἶναι ἡ ταπείνωση; ποῦ εἶναι ἡ ὑπακοή; ποῦ τὸ νὰ κόψεις τὸ θέλημα σὲ ὅλα; Διότι ἂν κόβεις τὸ θέλημά σου σὲ ἓνα πρᾶγμα καὶ σὲ ἄλλο δὲν τὸ κόβεις, εἶναι φανερό, ὅτι καὶ σ' αὐτὸ ποῦ τὸ ἔκοψες, πάλι εἶχες ἄλλο θέλημα. Διότι σὲ ὅλα πρέπει νὰ ὑποτάσσεται ὁ ὑποτακτικὸς καὶ ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος ἀμεριμνεῖ γιὰ τὴ σωτηρία του, ἀφοῦ ἄλλος ἀπολογεῖται ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο ὑποτάχθηκε καὶ ἐμπιστεύθηκε τὸν ἑαυτὸ του. Ἄν θέλεις λοιπὸν νὰ σωθεῖς καὶ νὰ ζήσεις στὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, φύλαξε αὐτά, καὶ τότε θὰ δώσω λόγο γιὰ σένα, ἀδελφέ· ἂν ὅμως ἀμελήσεις, ἐσὺ ἔχεις τὴν εὐθύνη.

Μὴ κόψεις τὴν ἐλπίδα· διότι αὐτὸ εἶναι χαρὰ τοῦ διαβόλου. Ἐπεισα τὸν ἄββᾶ νὰ σὲ δεχθεῖ στὸν κόλπο του, ὅπως ἦσουν· διότι ἀπογοητεύθηκε ἀπὸ τὴν ἀπειθεία καὶ ἀνυπακοή σου, ἀλλὰ τὸν ἐπεισα νὰ σὲ δεχθεῖ μὲ φόβο Θεοῦ, σὰν γνήσιο υἱὸ καὶ ὄχι σὰν νόθο· καὶ σὺ νὰ ἐμπιστευθεῖς τὸν ἑαυτὸ σου σ'

οὐχ ὡς νόθον· καὶ σὺ κατὰ φόβον Θεοῦ πιστευσον σεαυτὸν αὐτῷ κατὰ πάντα, καὶ μαρτυρεῖ μοι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὅτι βαστάζω σου τὴν φροντίδα πᾶσαν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ παρ' ἐμοῦ ζητήσῃ τὸ αἷμά σου, ἐὰν μὴ ἀκυρώσης μου τοὺς λόγους.

Ἀπὸ τῆς σήμερον οὖν βάλε ἀρχὴν, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ. Ἴδου νέος γέγονας, φύλαξον σεαυτὸν καὶ μὴ προσχῆς μωρολογίαις ἀνωφελέσιν. Ὁ Κύριος δώῃ σοι σύνεσιν καὶ δύναμιν τοῦ ἀκοῦσαι καὶ ποιῆσαι, καὶ εἴ τι θέλεις ἐρωτᾷν ἀπὸ καιροῦ καὶ εἰς καιρόν, οὐ μὴ ὀκνήσω ἀποκριθῆναί σοι ὃ δίδωσιν ὁ Θεὸς εἰς τὸ στόμα μου, πληροφορῶν τὴν σὴν καρδίαν τί εἰπεῖν σοι πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

XIE'

Ἐρώτησις

15 Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς παρακούσας τοῦ ἀββᾶ καὶ ἐρωτήσας τὸν μέγαν Γέροντα,

Εἰ συμφέρον ἐστὶ φυλάξαι τινὰ τὰ ἐν ὄρκῳ λαλούμενα ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ, ἢ μετανοῆσαι καὶ μὴ τὰ τοῦ ὄρκου πράξαι,

20 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρον ταῦτα.

Ἀπόκρισις

Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Μωϋσῆ, «κατάβηθι τὸ τάχος· ἠνόμησε γὰρ ὁ λαός, ὃν ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ἐξετράπησαν γὰρ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς, καὶ ἰδοὺ 25 ἐποίησαν μόσχον καὶ προσκυνοῦσι τῷ εἰδώλῳ». Πῶς, ταλαίπωρε, ἐξηπατήθης διὰ τάχους ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς, ἧς ἀπαλλοτριῶσαί σε ὁ διάβολος θέλει καὶ μαίνεται κατὰ σοῦ; Οὐ τοῦτό ἐστιν ὃ εἶπόν σοι, ὅτι ἄνόητος εἶ καὶ ἀπερίτμητος τῇ καρδίᾳ; Ποῦ ἔρριψάς μου τοὺς λόγους; τί σπεύδεις ἐμπεσεῖν εἰς τὸν βό-

αὐτὸν μὲ φόβο Θεοῦ σὲ ὅλα. Καὶ μάρτυς μου εἶναι ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα ὅτι βαστάζω ὅλη τὴ φροντίδα σου ἐνώπιόν του, καὶ ἀπὸ μένα θὰ ζητήσῃ τὸ αἷμα σου, ἂν δὲν ἀκυρώσεις τὰ λόγια μου.

Ἄπὸ σήμερα λοιπὸν βάλῃ ἀρχῆ, βοηθούμενος ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ. Νά, ἔχεις γίνῃ νέος, φύλαξε τὸν ἑαυτό σου καὶ μὴ προσέχεις σὲ ἀνωφελεῖς μωρολογίες. Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δῶσῃ σύνεση καὶ δύναμη, ὥστε νὰ τὰ ἀκούσεις αὐτὰ καὶ νὰ τὰ κάνεις· καὶ ἂν θέλεις νὰ ἐρωτᾷς κάτι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ, δὲν θὰ διστάσω νὰ σοῦ ἀπαντήσω αὐτὸ πὺ δίνει ὁ Θεὸς στὸ στόμα μου, πληροφορώντας τὴν καρδιά σου τί νὰ σοῦ πεῖ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γένοιτο.

615

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, παρακούοντας τὸν ἀββᾶ, ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα,

Ἐὰν εἶναι συμφέρον νὰ φυλάξῃ κάποιος αὐτὰ πὺ λέγονται μὲ ὄρκο κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θυμοῦ του, ἢ νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ μὴ πράξῃ τὰ σχετικὰ μὲ τὸν ὄρκο,

Ὁ γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε αὐτά.

Ἀπόκριση

Ο Κύριος εἶπε στὸν Μωϋσῆ, «κατέβα γρήγορα· διότι παρανόμησε ὁ λαός, τὸν ὁποῖο ἔβγαλες ἀπὸ τὴ χώρα τῆς Αἰγύπτου· παρεκτράπηκαν ἀπὸ τὸν δρόμο πὺ τοὺς διέταξες ν' ἀκολουθοῦν, καὶ νά, κατασκεύασαν ἕνα μοσχάρι καὶ προσκυνοῦν τὸ εἶδωλο»⁶⁵. Πῶς ἐξαπατήθηκες, ταλαίπωρε, γρήγορα ἀπὸ τὴν ὑπακοή, ἀπὸ τὴν ὁποία θέλει νὰ σὲ ἀποξενώσει ὁ διάβολος καὶ μαίνεται ἐναντίον σου; Δὲν εἶναι αὐτὸ πὺ σοῦ εἶπα, ὅτι εἶσαι ἀνόητος καὶ ἀπερίτμητος στὴν καρδιά; Ποῦ ἔρριξες τὰ λόγια μου; Γιατί βιάζεσαι νὰ πέσεις μέσα στὸ βόθρο

65. Ἐξ. 32,7.

θρον τοῦ διαβόλου; τί τυφλοῖ σε ὁ ἐχθρὸς περὶ ὧν ἤκουσας; Οὐκ ἐνετάλθης παραδοῦναι σεαυτὸν εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς χεῖρας τοῦ ἀββᾶ σου; οὐκ ἤκουσας ὅτι θέλει τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, ὡς τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Καὶ οὐκ ὠφείλες
5 παρακοῦσαι αὐτοῦ, εἰ εἶπέ σοι φόνον ποιῆσαι, διὰ τὴν ὠφέλειαν μάλιστα τῶν ἀδελφῶν, ἦν διὰ δικαιώματος ἀπόλλει ἀπὸ σοῦ ὁ σατανᾶς, ἵνα μῆτε σὺ ὠφελῆθῃς, μῆτε ἄλλος διὰ σοῦ, καὶ θέλεις λαβεῖν τὸ οὐαὶ τῶν Φαρισαίων καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Ἰεζεκιὴλ περὶ τῆς ἐπερχομένης ρομφαίας;

10 Ἔστω, σὺ οὐ δύνασαι ὠφελῆσαι τίνα· διατί οὐ λέγεις τῷ δυναμένῳ; Τί ἐγένου ταχὺ ὡς κύων, ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέρασμα, καὶ ὡς ὄς ἐπὶ κύλισμα βορβόρου, μένων ἀκαμπῆς ἐπὶ τῇ σκληροκαρδίᾳ σου; Ἐνετείλατό σοι πάντα εἰπεῖν τὰ γινόμενα καὶ ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ ἦ, καὶ παροξύνεις αὐτὸν ὡς ὁ λαὸς
15 τὸν Μωϋσέα; Αἰσχύνθητι λοιπόν, ἀπόθου τὴν πάλαι σου συνήθειαν καὶ ἐπίστρεψον καὶ δέχεταιί σε ὁ Θεός, ἐλεήμων γάρ ἐστι, καὶ μὴ πρόσχης ἀνθρώπων παρεσκευαίαις, ἐπεὶ ἀπόλλη καὶ οὐ γίνη δοῦλος Θεοῦ. Πρόσεχε σεαυτῷ, ἄθλιε, καὶ φοβοῦ τὸν Θεόν.

Ἐν δὲ τῇ ὀργῇ τοῦ θυμοῦ σου, οὐ συμφέρει σοι φυλάξαι τὰ
20 ἐν ὄρκῳ ρηθέντα καὶ παραβῆναι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, λέγοντος, «οὐ φονεύσεις»· κρεῖττον γάρ ἐστι μετανοῆσαι Θεῷ ὑπὲρ τοῦ μεθ' ὄρκου λαληθέντος ποιῆσαι, καὶ μὴ ποιῆσαι καὶ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὴν κατάκρισιν Ἡρώδου, ὅς, διὰ τὸ στήσαι τὸν ἀσεβῆ αὐτοῦ ὄρκον, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου
25 καὶ ἐξέπεσε τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ παρεδόθη τῇ πικρᾷ καὶ ἀτελευτήτῳ κολάσει. Ἄλλὰ μᾶλλον συμφέρει μετανοῆσαι καὶ αἰτῆσαι παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν τοῦ ταύτην παρασχεῖν δυναμένου. Μακάριος γὰρ ἦν καὶ Ἡρώδης εἰ τοῦτο ἐποίησε, μὴ ποιήσας δέ, ἐγένετο τρισάθλιος καὶ ἐπικατάρατος εἰς τὸν αἰῶνα.

τοῦ διαβόλου; γιατί σέ τυφλώνει ὁ ἐχθρός γιά ὅσα ἄκουσες; Δέν διατάχθηκες νὰ παραδώσεις τὸν ἑαυτό σου στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ καὶ στὰ χέρια τοῦ ἀββᾶ σου; δέν ἄκουσες ὅτι αὐτὸς θέλει τὴ σωτηρία τῆς δικῆς σου ψυχῆς, ὅσο θέλει τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς του; Δέν ἔπρεπε λοιπὸν νὰ τὸν παρακούσεις, καὶ ἂν ἀκόμη σοῦ ἔλεγε νὰ κάνεις φόνο, καὶ πολὺ περισσότερο γιά τὴν ὠφέλεια τῶν ἀδελφῶν, τὴν ὁποία ἀπὸ ἐγωϊσμό σοῦ ἀφαίρεσε ὁ σατανᾶς, γιὰ νὰ μὴ ὠφεληθεῖς οὔτε ἐσύ, οὔτε ἄλλος διὰ σοῦ. Σὺ ὅμως θέλεις νὰ δεχθεῖς τὸ ἀλλοίμονο τῶν Φαρισαίων καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Ἰεζεκιήλ γιά τὴν ἐπερχόμενη ρομφαία.

Ἄς ποῦμε ὅτι σὺ δέν μπορείς νὰ ὠφελήσεις κάποιον· γιατί δέν λές ἐκεῖνον ποῦ μπορεί; Γιατί ἔγινες σὰν σκύλος ποῦ ἐπιστρέφει στὸ ξέρασμά του καὶ σὰν χοῖρος γιά νὰ κυλισθεῖ στὸ βόρβορο, μένοντας ἄκαμπτος στὴ σκληροκαρδία σου; Σοῦ ἔδωσε ἐντολὴ νὰ πεῖς ὅλα ὅσα ἔγιναν καὶ ἡ ἁμαρτία εἶναι δική του, καὶ σὺ τὸν παροργίζεις ὅπως ὁ λαὸς τὸν Μωϋσῆ; Νοιῶσε ντροπὴ λοιπὸν, ἀπομάκρυνε τὴν παλαιὰ συνήθειά σου καὶ ἐπίστρεψε καὶ θὰ σέ δεχθεῖ ὁ Θεός, διότι εἶναι ἐλεῆμων, καὶ μὴ προσέχεις τίς ἀνθρωπαρέσκεις, διότι θὰ χαθεῖς καὶ δέν θὰ γίνεις δοῦλος τοῦ Θεοῦ. Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, ἄθλιε, καὶ φοβήσου τὸν Θεό.

Κατὰ τὴν ἐκδήλωση τῆς ὀργῆς τοῦ θυμοῦ σου, δέν σέ συμφέρει νὰ φυλάξεις αὐτὰ ποῦ εἰπώθηκαν μὲ ὄρκο, καὶ νὰ παραβεῖς τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ποῦ λέγει, «μὴ φονεύσεις»· διότι εἶναι καλύτερο νὰ μετανοήσεις στὸν Θεὸ γι' αὐτὸ ποῦ μὲ ὄρκο εἶπες νὰ κάνεις, καὶ νὰ μὴ τὸ κάνεις, καὶ νὰ μὴ πέσεις στὴν κατὰκριση τοῦ Ἡρώδη, ὁ ὁποῖος, γιά νὰ πραγματοποιήσει τὸν ἀσεβῆ ὄρκο του, ἔκοψε τὸ κεφάλι τοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου καὶ ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ παραδόθηκε στὴν πικρὴ καὶ ἀτέλειωτη κόλαση. Ἀλλὰ μᾶλλον σοῦ συμφέρει νὰ μετανοήσεις καὶ νὰ ζητήσεις συγχώρηση ἀπὸ τὸν Θεὸ ποῦ μπορεί νὰ σοῦ τὴ δώσει. Διότι καὶ ὁ Ἡρώδης θὰ ἦταν μακάριος, ἂν ἔκανε αὐτό, ἐπειδὴ ὅμως δέν τὸ ἔκανε, ἔγινε τρισάθλιος καὶ ἐπικατάρατος στὸν αἰῶνα.

Καὶ ὁ Πέτρος δέ, ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, ὤμοσεν ἐκ τρίτου καὶ ἀνεθεμάτισε μὴ γινώσκειν τὸν Σωτῆρα, ἀλλὰ, μεταγνοὺς ἐν πικροτάτῳ κλαυθμῷ καὶ γνησίᾳ μετανοίᾳ, ἔλυσεν ἑαυτοῦ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ προσεδέχθη παρὰ τοῦ φιλανθρώπου 5 Δεσπότης Χριστοῦ καὶ Σωτῆρος, καὶ οὐ μόνον χαρᾶς ἤξιῶθη τοῦ ἀγγέλου εἰπόντος ταῖς γυναιξίν, «εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ», ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἀντὶ τῶν τριῶν ἀρνήσεων, τρίτον ἠρώτησεν αὐτόν, λέγων, «ἀγαπᾶς με, Πέτρε;», δεικνύων αὐτῷ ὅτι διὰ τῆς καλῆς μετανοίας ἐθεραπεύθη αὐτοῦ 10 ἢ τῶν τριῶν ἀρνήσεων ἁμαρτία.

Μηκέτι οὖν ὁμότης παραβαίνων τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ εἰς τοῦτο ἁμάρτης μὴ δυσχεράνης μετανοῆσαι· καὶ γὰρ καὶ ὁ Πέτρος, εἰ ἔστησεν αὐτοῦ τὸν ὄρκον μὴ γινώσκειν τὸν ἑαυτοῦ Δεσπότην, ἀλλότριος αὐτοῦ εἶχεν εἶναι καὶ τῆς δόξης αὐ- 15 τοῦ.

XIS'

Ἐρωτήσεις

Ὁ ἀδελφός, πληροφορηθεὶς ἐν τούτοις, ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα οὕτως.

20 Εἶπεν ἡ θεοφιλία σου, ὅτι δύναται ὁ ἁμαρτωλὸς τὰ ἑαυτοῦ ἁμαρτήματα διὰ τῆς μετανοίας λῦσαι. Τί οὖν; οὐ χρεῖαν ἔχει καὶ τῆς εὐχῆς τῶν ἀγίων, ἀλλ' ἀρκεῖ ἑαυτῷ; Εἰ δὲ καὶ μὴ γνησίαν ἐνδείξεται τὴν μετάνοιαν αὐτός, οἱ δὲ ἅγιοι δεηθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, οὐ λύεται δι' αὐτοὺς τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ;

25 Ἀποκρίσις

Εὰν μὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος ποιήσῃ τὸ κατὰ δύναμιν καὶ συμμίξῃ τῇ εὐχῇ τῶν ἀγίων, οὐδὲν ὠφελεῖται εὐχομένων τῶν ἀγίων ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐὰν ἐγκρατεύωνται αὐτοὶ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὑπερεύχωνται, αὐτὸς δὲ σπαταλᾷ καὶ στρηνιᾷ, τί

Καὶ ὁ Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, ὀρκίστηκε τρεῖς φορές καὶ ἀρνήθηκε ὅτι γνωρίζει τὸν Σωτήρα· ἀλλ' ὅταν μετάνοιωσε μὲ πικρότατο κλαυθμὸ καὶ γνήσια μετάνοια, ἔλυσε τὴν ἁμαρτία του καὶ ἔγινε δεκτὸς ἀπὸ τὸν φιλάνθρωπο Δεσπότη Χριστὸ καὶ Σωτήρα· καὶ ὄχι μόνο ἀξιώθηκε τῆ χαρὰ τοῦ ἀγγέλου ποὺ εἶπε στὶς γυναῖκες, «νὰ πεῖτε στοὺς μαθητές του καὶ στὸν Πέτρο»⁶⁶, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ἀντὶ τῶν τριῶν ἀρνήσεων, τὸν ἐρώτησε τρεῖς φορές λέγοντας, «Πέτρε, μὲ ἀγαπᾷς;»⁶⁷, δείχνοντάς του ὅτι μὲ τὴν καλὴ μετάνοια θεραπεύθηκε ἡ ἁμαρτία τῶν τριῶν ἀρνήσεών του.

Ποτὲ λοιπὸν νὰ μὴ ὀρκισθεῖς παραβαίνοντας τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὅμως διαπράξεις αὐτὴν τὴν ἁμαρτία, νὰ μὴ διστάσεις νὰ μετανοήσεις· διότι καὶ ὁ Πέτρος, ἂν κρατοῦσε τὸν ὄρκο του, ὅτι δὲν γνωρίζει τὸν Δεσπότη του, θὰ εἶχε ἀποξενωθεί ἀπὸ αὐτὸν καὶ τῆ δόξα του.

616

Ἑρώτηση

Ὁ ἀδελφός, ἀφοῦ πληροφορηθῆκε μ' αὐτὰ, ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα τὰ ἑξῆς.

Ἡ θεοφιλία σου εἶπε, ὅτι μπορεῖ ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ λύσει τίς ἁμαρτίες του μὲ τὴ μετάνοια. Τί λοιπόν; δὲν ἔχει ἀνάγκη καὶ τὴν προσευχὴ τῶν ἁγίων, ἀλλ' εἶναι αὐτάρκης; Ἄν πάλι δὲν δείξει αὐτὸς γνήσια μετάνοια, οἱ ἅγιοι ὅμως παρακαλέσουν γι' αὐτόν, δὲν λύνονται δι' αὐτῶν οἱ ἁμαρτίες του;

Ἀπόκριση

Εὰν δὲν κάνει καὶ ὁ ἄνθρωπος τὸ κατὰ δύναμη καὶ δὲν τὸ ἀναμίζει μὲ τὴν προσευχὴ τῶν ἁγίων, δὲν ὠφελεῖται καθόλου ἀπὸ τὴν προσευχὴ τῶν ἁγίων γι' αὐτόν. Ἐὰν ἐγκρατεῦνται αὐτοὶ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ προσεύχονται γι' αὐ-

ὠφελειῖ ἢ δέησις αὐτῶν ἢ ὑπὲρ αὐτοῦ; πληροῦται γὰρ τὸ εἰρημέ-
 νον, «εἰς οἰκοδομῶν καὶ εἰς καταλύων, τί πλεον ὠφέλησαν, ἢ
 κόπους;». Εἰ γὰρ ἐδύνατο τοῦτο γενέσθαι, ἵνα, ὑπὲρ οὗ ἠῦχοντο
 οἱ ἅγιοι, μὴ προσέχοντος αὐτοῦ μικρόν τι, σώζηται, οὐκ ἐκώλυ-
 5 σεν, ἵνα καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἁμαρτωλῶν τοῦ κόσμου τοῦτο
 ποιῶσιν· ἐὰν γὰρ μικρόν τι κοπιάσῃ καὶ ὁ ἁμαρτωλός, χρεῖαν
 ἔχει καὶ τῆς εὐχῆς τοῦ δικαίου. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, «πολλὰ
 ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη»· τούτέστιν ἵνα, ὅταν ὑπερευ-
 χηται ὁ ἅγιος καὶ δίκαιος, συνεργῆ καὶ ὁ ἁμαρτωλός κατὰ τὴν
 10 δύναμιν αὐτοῦ διὰ τῆς μετανοίας, τῇ δεήσει τῶν ἁγίων, ἀνίκα-
 νος ὢν αὐτὸς μόνος πρὸς τὴν τῶν ὀφλημάτων ἀπόδοσιν. Αὐτὸς
 μὲν γὰρ ὀλίγα συνεισφέρει, ἢ δὲ δέησις τῶν ἁγίων τὰ πολλά.
 Ὡσπερ γὰρ ἐὰν τις ἔχη ἀνάγκη βαστάσαι δέκα μοδίους σίτου,
 καὶ μηδὲ δύο δύναται, εὔρη δὲ ἄνθρωπον φοβούμενον τὸν Θεὸν
 15 καὶ βαστάσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὰ ἐννέα, καὶ ἀφήσῃ αὐτῷ τὸ ἓν, σώζει
 αὐτόν, ἵνα σωθῆ καὶ μὴ ἐν τῇ ὁδῷ ὑπὸ ληστῶν διαφθαρῆ, οὕτω
 καὶ ἐνταῦθα.

Πάλιν ὁμοιοῦται ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος χρεωστοῦντι νο-
 μίσματα ἑκατόν, ὅς, ὑπομνησθεὶς παρὰ τοῦ δανειστοῦ περὶ τῆς
 20 καταβολῆς τοῦ χρέους, ἀπῆλθε πρὸς ἄλλον ἄνθρωπον εὐσεβῆ
 καὶ εὔπορον καὶ παρεκάλεσεν αὐτόν δοῦναι αὐτῷ κατὰ ἀγάπην,
 ὡς ἢ δύναμις ἔχει· ἐκεῖνος δέ, φιλάνθρωπος ὢν καὶ βλέπων τὴν
 θλιψίν αὐτοῦ, σπλαγχνισθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Ἐδέλφε, εἴ τι ἔχω εἰς
 τὰς χειρὰς μου δίδωμι ὑπὲρ σοῦ καὶ ἐλευθεροῦσαι τοῦ γραμμα-
 25 τίου'. Ἐν τῷ χρεωφειλέτῃ οὖν ἐστὶ σπουδάσαι τὰ ὀλίγα δοῦναι,
 καὶ τῶν πολλῶν ἐλευθερωθῆναι· ἐὰν γὰρ μὴ ἴδῃ ἐκεῖνος ὁ εὔ-
 σπλαγχνος ἄνθρωπος, ὅτι ἠνεγκεν ἐκεῖνος τὰ δέκα νομίσματα,
 ὀκνεῖ αὐτὸς τὰ ἐνενήκοντα δοῦναι, εἰδώς, ὅτι ὁ δανειστὴς οὐ
 παρέξει τὸ γραμματεῖον, ἐὰν μὴ πληρωθῶσι τὰ ὀφειλόμενα
 30 ἑκατόν.

τόν, αὐτὸς ὅμως ζεῖ σπάταλα καὶ ἄτακτα, τί ὠφελεῖ ἡ δέηση αὐτῶν ὑπὲρ αὐτοῦ; διότι πραγματοποιεῖται ἐκεῖνο ποῦ λέχθηκε, «ἓνας οἰκοδομεῖ καὶ ἓνας γκρεμίζει· ποιό ἦταν τὸ ἐπὶ πλέον ὄφελος, παρὰ μόνο κόποι;»⁶⁸. Διότι, ἂν μπορούσε νὰ γίνει αὐτό, δηλαδὴ νὰ σώζεται αὐτὸς γιὰ τὸν ὁποῖο προσεῦχονταν οἱ ἅγιοι, χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ προσέχει λίγο, δὲν θὰ ἐμπόδιζε νὰ τὸ κάνουν αὐτὸ καὶ ὑπὲρ ὅλων τῶν ἁμαρτωλῶν τοῦ κόσμου. Ἔτσι, ἂν κοπιᾶσει λίγο καὶ ὁ ἁμαρτωλός, ἔχει ἀνάγκη καὶ τὴν προσευχὴ τοῦ δικαίου. Ὁ Ἀπόστολος λέγει, «ἡ δέηση ποῦ γίνεται ἀπὸ τὸ δίκαιο ἔχει μεγάλη δύναμη»⁶⁹. δηλαδὴ, ὅταν προσεῦχεται ὁ ἅγιος καὶ δίκαιος, μὲ τὴ δέηση τῶν ἁγίων νὰ συνεργεῖ καὶ ὁ ἁμαρτωλός κατὰ τὴ δύναμή του μὲ τὴ μετάνοια, διότι ὁ ἴδιος μόνος εἶναι ἀνίκανος γιὰ τὴν ἀπόδοση τῶν ὀφειλῶν. Ὁ ἴδιος δηλαδὴ συνεισφέρει λίγα, ἐνῶ ἡ δέηση τῶν δικαίων πολλά. Ὅπως ἀκριβῶς ἂν κάποιος πρέπει νὰ βαστάξει δέκα μοδίους σίτου, ἐνῶ δὲν μπορεῖ οὔτε δύο, καὶ βρεῖ ἄνθρωπο ποῦ φοβᾶται τὸν Θεὸ καὶ τοῦ βαστάξει ἐκεῖνος τοὺς ἐννέα, ἀφήνοντας σ' αὐτὸν τὸν ἓνα, τὸν σώζει, διότι θὰ σωθεῖ καὶ δὲ θὰ καταστραφεῖ στὸ δρόμο ἀπὸ τοὺς ληστές, ἔτσι καὶ ἐδῶ.

Πάλι παρομοιάζεται ὁ ἁμαρτωλός μὲ ἄνθρωπο ποῦ χρωστᾷ ἑκατὸ νομίσματα, ὁ ὁποῖος, ὅταν τοῦ ὑπενθυμίσθηκε ἀπὸ τὸν δανειστή του γιὰ τὴν καταβολὴ τοῦ χρέους, πῆγε σὲ ἄλλον ἄνθρωπο εὐσεβὴ καὶ πλοῦσιο καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ τοῦ δώσει ἀπὸ ἀγάπη ὅσα μπορεῖ. Ἐκεῖνος, ἐπειδὴ ἦταν φιλόανθρωπος καὶ ἔβλεπε τὴ θλίψη του, ἀφοῦ τὸν εὐσπλαγχνίσθηκε, εἶπε. Ἄδελφέ, ὅ,τι ἔχω στὰ χέρια μου τὸ δίνω γιὰ σένα, καὶ σὲ ἐλευθερώσω ἀπὸ τὸ γραμμάτιο'. Στὸν χρεωφειλέτη λοιπὸν ἀνήκει νὰ φροντίσει νὰ δώσει τὰ λίγα, καὶ νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ πολλά· διότι, ἂν ὁ εὐσπλαγχνος ἐκεῖνος ἄνθρωπος δὲν δεῖ, ὅτι ἔφερε αὐτὸς τὰ δέκα νομίσματα, διστάζει ὁ ἴδιος νὰ δώσει τὰ ἐνενήντα, ἐπειδὴ γνωρίζει, ὅτι ὁ δανειστής δὲν θὰ ἀποσύρει τὸ γραμμάτιο, ἂν δὲν πληρωθοῦν τὰ ὀφειλόμενα ἑκατό.

68. Σοφ. Σειράχ 34,23.

69. Ἰάκ. 5,16.

XIZ

Ἐρωτήσεις

Φιλόχριστός τις ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα Ἰωάννην.

Παρακαλῶ σε, πάτερ, τοῦτό μοι σαφηνίσαι, ἵνα, πληρωθεῖς χαρᾶς, ἀπέλθω. Ἐπειδὴ λογισμὸν ἔχω ποιῆσαι
5 εὐποιῖαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μοι, τί συμφέρει, ἵνα κατὰ
μικρὸν ποιῆσω, ἢ ἐφάπαξ;

Ἀπόκρισις

Α δελφέ, κῆν ἐγὼ οὐκ εἰμι ἰκανὸς ἀποκρίνασθαί σοι καθῶς δεῖ, ἀλλ' ἔχεις τὴν νουθεσίαν τῆς Γραφῆς λεγούσης, «μὴ εἴπης ἐπανελθὼν ἐπάνηκε καὶ αὖριον δώσω, δυνατὸς ὢν εὐποιεῖν· οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἢ ἐπιούσα. Μέτρα δέ εἰσι, καὶ εἷς ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ ποιεῖ». Ἔστι γὰρ ἄνθρωπος ὃς δύναται ὀλίγα ἐκ τῶν προσοδίων αὐτοῦ δοῦναι, καὶ ἔστιν ἄλλος, δεκατεύων τὰ γενήματα αὐτοῦ· ἄλλος τὸ τέταρτον, ἄλλος τὸ τρίτον, καὶ ἄλλος τὸ ἥμισυ, ἕκαστος κατὰ τὸ ἴδιον μέτρον. Ὁ θέλων δὲ ἐλθεῖν εἰς τὸ τέλειον μέτρον, ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον μὴ ἐρωτήσῃ, ἀλλὰ τὸν διδάσκαλον καὶ ἰατρὸν τῶν ψυχῶν, Ἰησοῦν τὸν Κύριον, τὸν λέγοντα ἐκείνῳ τῷ πλουσίῳ· «εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ
15 20 ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι». Στηρίζει δὲ τὸν λογισμὸν σου ἢ παρουσία τοῦ θανάτου· κεκρυμμένη γὰρ ἔστιν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου.

Σπουδάσωμεν οὖν ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν πρὶν ἢ καταληφθῶμεν· οὐκ οἶδαμεν γὰρ ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ γίνεται ἡ κλήσις, μήποτε ἀ
25 παράσκευοι εὐρεθῶμεν καὶ ἀποκλεισθῶμεν μετὰ τῶν πέντε

617

Ἑρώτηση

Κάποιος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα Ἰωάννη.

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ μοῦ διασαφήσεις αὐτό, γιὰ νὰ φύγω γεμᾶτος χαρά. Ἐπειδὴ ἔχω λογισμό νὰ κάνω ἀγαθοεργία ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μου, τί συμφέρει, νὰ τὴν κάνω σιγὰ σιγὰ, ἢ μιὰ κι ἔξω;

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ἂν καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ σοῦ ἀπαντήσω ὅπως πρέπει, ὅμως ἔχεις τὴ νουθεσία τῆς Γραφῆς ποὺ λέγει, «νὰ μὴ πεῖς, πήγαινε καὶ ἔλα πάλι, καὶ θὰ σοῦ δώσω αὔριο, ἐνῶ μπορεῖς νὰ κάνεις τὸ καλό· διότι δὲν γνωρίζεις τί ἐπιφυλάσσει ἡ ἐπόμενη ἡμέρα· ὑπάρχουν μέτρα, καὶ ὁ καθένας κάνει σύμφωνα μὲ τὸ μέτρο του»^{69α}. Ὑπάρχει ἄνθρωπος ποὺ μπορεῖ νὰ δώσει λίγα ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του· καὶ ὑπάρχει ἄλλος, ποὺ δωρίζει τὰ εἰσοδήματά του· ἄλλος τὸ ἓνα τέταρτο, ἄλλος τὸ ἓνα τρίτο, καὶ ἄλλος τὸ μισό, ὁ καθένας σύμφωνα μὲ τὸ μέτρο του. Αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ φθάσει στὸ τέλειο μέτρο, νὰ μὴ ἐρωτήσῃ ἐμένα τὸν ἐλάχιστο, ἀλλὰ τὸν διδάσκαλο καὶ ἱατρὸ τῶν ψυχῶν, τὸν Κύριο Ἰησοῦ, ποὺ λέγει σ' ἐκεῖνον τὸν πλούσιο· «ἂν θέλεις νὰ εἶσαι τέλειος, πούλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δῶσε τα στοὺς φτωχοὺς καὶ θὰ ἔχεις θησαυρὸ στοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἔλα καὶ ἀκολούθησέ με»⁷⁰. Τὸν λογισμό σου τὸν στηρίζει ἡ παρουσία τοῦ θανάτου· διότι εἶναι κρυμμένη ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο.

Ἄς φροντίσομε λοιπὸν νὰ κάνομε τὸ ἀγαθὸ πρὶν μᾶς καταλάβῃ ὁ θάνατος· διότι δὲν γνωρίζομε ποιά μέρα θὰ γίνῃ ἡ κλήση, μήπως βρεθοῦμε ἀπροετοίμαστοι καὶ ἀποκλεισθοῦμε

69α. Α' Κορ. 7,17.

70. Ματθ. 19,21.

μωρῶν παρθένων, τῶν μὴ λαβουσῶν ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων. Ποιῆσωμεν δὲ τὴν δύναμιν κατὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, καὶ ἀγαθός ἐστιν ὁ τῶν ἀπάντων Δεσπότης εἰσαγαγεῖν ἡμᾶς μετὰ τῶν φρονίμων παρθένων εἰς τὸν νυμφῶ-
5 να αὐτοῦ εἰς τὴν χαρὰν τὴν ἀνεκκλάλητον σὺν Χριστῷ. Ἀμῆν.

ΧΙΗ'

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα,

Εἰ χρὴ λαμβάνειν παρά τινων καὶ δίδοναι πτωχοῖς, διὰ τὸ εἶναι τινὰς εἰς τοῦτο παρακαλοῦντας.

10 Ἀπόκρισις

Επειδὴ περὶ ἐλεημοσύνης ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, οὐ πάντες χωροῦσι βαστάσαι τὰ λεγόμενα, ἀλλ' οἱ φθάσαντες ἡσυχάσαι καὶ πενθῆσαι τὰς ἑαυτῶν ἀμαρτίας. Εἰσὶ γάρ
τινες τάσσοντες ἑαυτοὺς εἰς τὴν τοιαύτην διακονίαν, καὶ ὁ Θεὸς
15 οἶδε τί ποιεῖ μετ' αὐτῶν περὶ τούτου, οἱ δὲ πενθοῦντες, οὐ σχολάζουσιν εἰς τοῦτο· πῶς γὰρ ἀποτασσόμενοι τῶν ἰδίων, τὰ ἀλλότρια ζητήσουσι διοικεῖν; Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις ὁσιος Ἰλαρίων τοῦτο ἐποίησε. Παρακληθεὶς γὰρ παρά τινων οὐκ ὀλίγα χρήματα λα-
βεῖν, εἶπε τῷ παρακαλέσαντι, ὅτι 'σοὶ πρέπει τὰ σὰ δίδοναι, ὅτι
20 τε τὰς πόλεις περιέρχη καὶ τὰς κώμας γινώσκεις· ἐγὼ δέ, ὁ τὰ ἐμὰ ἀφείς, πῶς λάβω διαδοῦναι τὰ ἀλλότρια;' Καὶ γὰρ καὶ πρό-
φασις γίνεται ἐκ τούτου κενοδοξίας ἢ φιλαργυρίας.

μαζί με τις πέντε μωρές παρθένες, πού δὲν πῆραν λάδι στὰ ἀγγεῖα του μαζί με τις λαμπάδες. Ἄς κάνομε ὅ,τι εἶναι δυνατὸ ἀνάλογα με τὴν ἀσθένειά μας, καὶ εἶναι ἀγαθὸς ὁ Δεσπότης ὄλων νὰ μᾶς εἰσαγάγει μαζί με τις φρόνιμες παρθένες στὸν νυμφώνα του, στὴν ἀνεκδιήγητη χαρὰ μαζί με τὸν Χριστό. Γένοιτο.

618

Ἑρώτηση

Ἄδελφός ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα,

Ἄν πρέπει νὰ παίρνομε ἀπὸ κάποιους ἀνθρώπους καὶ νὰ δίνουμε στοὺς φτωχοὺς, ἐπειδὴ μερικοὶ παρακαλοῦν γι' αὐτό.

Ἀπόκριση

Επειδὴ τὸ πρᾶγμα εἶναι γιὰ ἐλεημοσύνη, δὲν μποροῦν ὅλοι νὰ βαστάξουν τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἐκεῖνοι πού ἔφθασαν νὰ ἡσυχάσουν καὶ νὰ πενθήσουν τις ἁμαρτίες τους. Διότι ὑπάρχουν μερικοὶ πού τάσσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους σ' αὐτὴ τὴ διακονία⁷¹, καὶ ὁ Θεὸς γνωρίζει τί θὰ κάνει μ' αὐτοὺς γι' αὐτό. Ἐκεῖνοι ὅμως πού πενθοῦν δὲν ἔχουν καιρὸ γι' αὐτό· διότι πῶς, ἀφοῦ ἀπαρνοῦνται τὰ δικά τους, ζητοῦν νὰ διαχειρίζονται τὰ ξένα; Καὶ ὁ μεταξὺ τῶν ἀγίων ὄσιος Ἰλαρίων ἔκανε αὐτό. Ἐπειδὴ παρακλήθηκε ἀπὸ κάποιους νὰ πάρει ὄχι λίγα χρήματα, εἶπε σ' ἐκεῖνον πού τὸν παρακάλεσε: 'Σὺ πρέπει νὰ δώσεις τὰ δικά σου, διότι περιέρχεσαι τις πόλεις καὶ γνωρίζεις τις κωμοπόλεις· ἐνῶ ἐγώ, πού ἄφησα τὰ δικά μου, πῶς μπορῶ νὰ δώσω τὰ ξένα;' Ἄλλωστε αὐτὸ γίνεται καὶ πρόφαση κενοδοξίας ἢ φιλαργυρίας.

71. Δηλαδή στὴ διακονία τῆς ἐλεημοσύνης γιὰ τὴν ὁποία εἶναι ὅλοι ἀξιοί.

ΧΙΘ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὖν φιλονεικήσῃ λέγων, ὅτι ἔὰν μὴ λάβῃς καὶ διαδῶς, οὐδὲν παρέχω', ἄρα ἀφεῖναι δεῖ τὸν πτωχὸν θλιβόμενον ἀπὸ πείνης;

5 Ἀπόκρισις

Ως εἶπον τῇ ἀγάπῃ σου, εἰσὶ τινες τάξαντες ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο· εἰ δὲ σὺ πενθῆσαι θέλεις τὰς ἀμαρτίας σου, μὴ πρόσχῃς τούτῳ τῷ πράγματι κἄν ἔμπροσθεν τοῦ κελίου σου ἴδῃς τινὰ ἀποπνιγόμενον· μὴ ἐπικοινωνήσῃς ἀλλοτρίᾳ
10 διαδόσει καὶ ἀπασχολήσῃς σεαυτὸν ἀπὸ τοῦ πένθους· ἀλλ' ὁ κύριος τοῦ πράγματος ὀφείλει, μὴ εὐρίσκων τὸν ποιῶντα αὐτῷ τὴν διακονίαν ταύτην, αὐτὸς ποιῆσαι πρὸς τὸ μὴ ἐμποδισθῆναι τὸ ἔργον αὐτοῦ.

ΧΚ'

Ἑρώτησις

15 Φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα.

Ἐὰν τις αἰτῆται ἐντολὴν δοῦναι καὶ οὐκ ἔχη, ἄρα ὀφείλει δανείζεσθαι ἵνα παράσχῃ;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ὰν τις αἰτῆται δοῦναι ὃ οὐκ ἔχει, κατάκρισιν οὐκ ἔχει· καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος αἰτηθεὶς δοῦναι ἐντολὴν εἶπεν, «ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι», καὶ οὐκ ἔδανείσατο, ἵνα παράσχῃ· ἐὰν δὲ καὶ μόνην τὴν χρείαν αὐτοῦ τις ἔχη, οὐδ' οὕτω δεῖ αὐτὴν ὡς ἔτυχεν ἀναλῶσαι, ἵνα μὴ λείψῃ αὐτῷ καὶ θλιβῆ μὴ φέρων τὴν ἔνδειαν. Ἐὰν δὲ ὁ ὀχλοῦ-

619

Ἑρώτηση

Ἐὰν λοιπὸν ἐπιμείνει καὶ λέγει, 'ἂν δὲν τὰ πάρεις καὶ δὲν τὰ μοιράσεις, δὲν δίνω τίποτε', ἄραγε πρέπει ν' ἀφήσομε τὸν φτωχὸ νὰ θλίβεται ἀπὸ τὴν πείνα;

Ἀπόκριση

Οπως εἶπα στὴν ἀγάπη σου, ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ ἔταξαν τοὺς ἑαυτοὺς τους σ' αὐτό. Ἐὰν ἐσὺ θέλεις νὰ πενήθῃσεις τὶς ἀμαρτίες σου, νὰ μὴ ἀσχολεῖσαι μ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἀκόμα κι ἂν δεῖς κάποιον νὰ πνίγεται μπροστὰ στὸ κελλί σου· μὴ ἀπασχοληθεῖς μὲ τὴν ξένη δόση καὶ ἀπομακρύνεις τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ τὸ πένθος· ὁ κάτοχος τοῦ πράγματος ὀφείλει, ἂν δὲν βρίσκει ἐκεῖνον ποὺ θὰ τοῦ κάνει αὐτὴ τὴ διακονία, νὰ τὴν κάνει ὁ ἴδιος, γιὰ νὰ μὴ ἐμποδισθεῖ τὸ ἔργο του.

620

Ἑρώτηση

Ἐνας φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα,

Ἐὰν ζητηθεῖ ἀπὸ κάποιον ὡς ἐντολὴ νὰ δώσει καὶ δὲν ἔχει, ἄραγε ὀφείλει νὰ δανεισθεῖ γιὰ νὰ δώσει;

Ἀπόκριση

Εὰν κανεὶς παρακληθεῖ νὰ δώσει αὐτὸ ποὺ δὲν ἔχει, δὲν ἔχει κατάκριση· διότι καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ὅταν τοῦ ζητήθηκε νὰ δώσει εἶπε, «δὲν ὑπάρχει σὲ μένα ἄργυρος καὶ χρυσός»⁷², καὶ δὲν δανείσθηκε γιὰ νὰ δώσει. Ἐὰν κανεὶς ἔχει μόνο τὰ ἀναγκαῖα του, δὲν πρέπει οὔτε τότε νὰ τὰ ξοδέψει ὅπως ἔτυχε, γιὰ νὰ μὴ τοῦ λείψουν καὶ θλιβεῖ, μὴ ὑποφέ-

72. Πράξ. 3,6.

μενος εἶπη τῷ αἰτοῦντι, 'συγχώρησόν μοι, οὐκ ἔχω τί σοι δοῦ-
 ναι', τοῦτο οὐκ ἔστι ψεῦδος· ὁ γὰρ μὴ ἔχων, εἰ μὴ τὸ τῆς χρείας,
 οὗτος οὐκ ἔχει δοῦναι ἑτέρῳ· μόνον ἐρεῖ τῷ αἰτοῦντι, 'συγχώρη-
 σόν μοι τὸ τῆς χρείας καὶ μόνον ἔχοντι'. Μνήσθητι τῶν πέντε
 5 παρθένων, αἵτινες, αἰτούμενοι παρὰ τῶν ἄλλων δοῦναι αὐταῖς
 ἔλαιον εἰς τὰς λαμπάδας αὐτῶν, εἶπον αὐταῖς, «μήποτε οὐκ ἀρ-
 κέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν». Καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ Παῦλός φησι τοῖς
 Κορινθίοις ἐπιστέλλων, «ἵνα γένηται τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ
 ἐκείνων ὑστέρημα»· καί, οὐ γὰρ ἵνα ἑτέροις μὲν ἄνεσις, ὑμῖν δὲ
 10 θλίψις.

ΧΚΑ'

Ἐρώτησις

Σαφῆνισον, πάτερ, ὅτι περ εἶπας, 'εἴαν τις τὴν χρείαν αὐ-
 τοῦ ἔχη, οὐκ ὀφείλει αὐτὴν ὡς ἔτυχεν ἀναλίσκειν, ἵνα μὴ
 θλιβῆ'· καὶ πῶς γίνεται θλιβῆναί τινα ἐπὶ τῷ ἐκουσίως γι-
 15 νομένῳ ὑπ' αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις

Πάντα χρῆ μετὰ διακρίσεως ποιεῖν, τὸ δὲ συμμετρῆσαι
 ἑαυτὸν διάκρισις ἐστὶ καὶ ἀσφάλεια τῷ λογισμῷ τοῦ
 μὴ ταραχθῆναι αὐτὸν μετὰ ταῦτα· τὸ δὲ ὑπὲρ δύναμιν
 20 ποιῆσαι εἴτε εὐποιῖαν εἴτε ἄλλο τι, ἀδιακρισία ἐστίν· ὕστερον
 γὰρ εἰς ταραχὴν καὶ ἀκηδῖαν καὶ γογγυσμὸν φέρει τὸν ποιοῦντα.
 Καλὸν γὰρ καὶ πάνυ καλόν, ὡς ἡ χήρα ἐκείνη διδόναι τῷ δεο-
 μένῳ καὶ οὐκ ἔστι τὸ πρᾶγμα κακόν· ἀλλ' ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ
 δύναμιν ποιῶν οὐ βαστάζει καὶ ὁ Θεὸς τὰ κατὰ δύναμιν ζητεῖ.

ροντας τὴ φτώχεια. Ἐὰν ὁμοῦς ὁ ἐνοχλούμενος πεῖ σ' αὐτὸν ποῦ ζητᾶ, 'συγχώρεσέ με, δὲν ἔχω τί νὰ σοῦ δώσω', αὐτὸ δὲν εἶναι ψέμα· διότι αὐτὸς ποῦ δὲν ἔχει, παρὰ μόνο τὰ ἀναγκαῖα, αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ δώσει σ' ἄλλον· μόνο νὰ πεῖ σ' αὐτὸν ποῦ ζητᾶ, 'συγχώρεσε ἐμένα ποῦ ἔχω τὰ ἀναγκαῖα καὶ μόνο'. Θυμήσου τις πέντε παρθένας, οἱ ὁποῖες, ὅταν τις ζητήθηκε ἀπὸ τις ἄλλες νὰ τις δώσουν λάδι γιὰ τις λαμπάδες τους, τις εἶπαν, «μήπως δὲν θὰ εἶναι ἀρκετὸ γιὰ μᾶς καὶ γιὰ σᾶς»⁷³. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει στοὺς Κορινθίους μὲ τὴν ἐπιστολὴ ποῦ τοὺς στέλνει· «γιὰ νὰ καλύψει τὸ περισσευμά σας τὸ ὑστέρημα ἐκείνων»⁷⁴, καὶ ὄχι νὰ γίνεῖ ἀνεση στοὺς ἄλλους, καὶ σὲ σᾶς θλίψη.

621

Ἑρώτηση

Διασάφησε, πάτερ, αὐτὸ ποῦ εἶπες· ἂν κανεὶς ἔχει τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, δὲν πρέπει νὰ τὰ ξοδεύει ὅπως τύχει, γιὰ νὰ μὴ θλιβεῖ. Πῶς ὁμοῦς γίνεται νὰ θλιβεῖ κάποιος γι' αὐτὸ ποῦ γίνεται ἀπ' αὐτὸν μὲ τὴ θέλησή του;

Ἀπόκριση

Ολα πρέπει νὰ τὰ κάμνει μὲ διάκριση· τὸ νὰ συμμετρεῖ τὸν ἑαυτὸ του εἶναι διάκριση καὶ ἀσφάλεια στὸν λογισμὸ γιὰ νὰ μὴ ταραχθεῖ μετὰ ἀπὸ αὐτά· τὸ νὰ κάνει παραπάνω ἀπὸ τὴ δύναμή του, εἴτε ἀγαθοεργία εἴτε κάτι ἄλλο, εἶναι ἀδιακρισία· διότι ὕστερα ὁδηγεῖ αὐτὸν ποῦ τὸ ἔκανε σὲ ταραχὴ καὶ ἀκηδία καὶ γογγυσμὸ. Διότι εἶναι καλὸ, πολὺ καλὸ μάλιστα, ὅπως ἐκείνη ἢ ἡ χήρα νὰ δίνει σ' ἐκεῖνον ποῦ ἔχει ἀνάγκη, καὶ δὲν εἶναι κακὸ πρᾶγμα· ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος ἐνεργώντας πάνω ἀπὸ τὴ δύναμή του δὲν τὸ βαστάζει, καὶ ὁ Θεὸς ζητᾶ τὰ κατὰ δύναμη.

73. Ματθ. 25,9.

74. Β' Κορ. 8,14.

ΧΚΒ'

Ἑρώτησις

Οὐκοῦν εἴ τις ἐστὶ πλούσιος καὶ ἔχων ὑπὲρ τὴν χρεῖαν αὐτοῦ, οὐκ ἔτι χρήζει ταύτης τῆς διακρίσεως; κατὰ γὰρ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ποιεῖ καὶ αὐτός.

5 Ἀπόκρισις

Καὶ χρήζει καὶ αὐτὸς τῆς διακρίσεως, ἵνα μὴ εὐρεθῇ ποιῶν ὑπὲρ τὴν δύναμιν τοῦ λογισμοῦ καὶ μεταμεληθῇ ἐπὶ τῷ γινομένῳ· διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος εἶπε· «μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός»· τὰ γὰρ 10 τέλεια τῶν τελείων ἐστί, τὰ δὲ ἐλάττονα τῶν ἐλαττόνων. Ὁ γὰρ τέλειος καὶ τὴν πενίαν φέρει γενναίως καὶ τοῦ πλούτου καταφρονεῖ καὶ πάντα ἀταράχως βαστάζει, κατὰ τὸν Ἀπόστολον τὸν λέγοντα, «πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ, καὶ ὁ κόσμος ἐσταύρωταί μοι», καὶ τὰ ἐξῆς.

ΧΚΓ'

15 Ἑρώτησις

Ὁ δὲ ἐξ ἀρχῆς μὴ ἠδέως ἔχων δοῦναι, πῶς ὀφείλει ποιῆσαι, ἵνα ἐθίση παρέχειν;

Ἀπόκρισις

Υπομιμνήσκειν ἑαυτὸν ὀφείλει περὶ τῆς ἐκ Θεοῦ ἀνταποδόσεως τῶν διδομένων καὶ ἄρχεσθαι ἀπὸ ἐλαχίστων πραγμάτων καὶ πάντοτε νουθετεῖν ἑαυτόν, ὅτι ὁ 20 τὰ ὀλίγα παρέχων, ὀλίγα λαμβάνει, ὁ δὲ τὰ πολλά, καὶ αὐτός

622

Ἑρώτηση

Λοιπόν, ἂν κανεῖς εἶναι πλούσιος καὶ ἔχει παραπάνω ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα του, δὲν χρειάζεται τότε αὐτὴ τὴ διάκριση; Διότι καὶ αὐτὸς ἐνεργεῖ κατὰ τὴ δύναμῃ του.

Ἀπόκριση

Χρειάζεται καὶ αὐτὸς τὴ διάκριση, γιὰ νὰ μὴ βρεθεῖ νὰ κάνει κάτι πάνω ἀπὸ τὴ δύναμη τοῦ λογισμοῦ καὶ μεταμεληθεῖ γι' αὐτὸ ποὺ ἔγινε· γι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος εἶπε· «ὄχι ἀπὸ λύπη ἢ ἀπὸ ἀνάγκη, διότι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν γεμᾶτο χαρὰ δότῃ»⁷⁵· διότι τὰ τέλεια εἶναι τῶν τελείων· τὰ ἐλάχιστα τῶν ἐλαχίστων. Ὁ τέλειος καὶ τὴ φτώχεια ὑποφέρει γενναῖα καὶ τὸν πλοῦτο περιφρονεῖ καὶ ὅλα τὰ βαστάζει ἀτάραχα, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο ποὺ λέγει· «πάντοτε ἔχω δύναμη μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ ποὺ μὲ ἐνδυναμώνει, καὶ ὁ κόσμος ἔχει σταυρωθεῖ γιὰ μένα»⁷⁶ καὶ τὰ ἐξῆς.

623

Ἑρώτηση

Ἐκεῖνος ποὺ στὴν ἀρχὴ δὲν μπορεῖ νὰ δίνει μὲ εὐχαρίστηση, πῶς ὀφείλει νὰ ἐνεργεῖ γιὰ νὰ συνηθίσει νὰ δίνει;

Ἀπόκριση

Οφείλει νὰ ὑπενθυμίζει στὸν ἑαυτό του γιὰ τὴν ἀνταπόδοση τῶν διδομένων ἀπὸ τὸν Θεό, ἀρχίζοντας ἀπὸ ἐλάχιστα πράγματα καὶ νουθετώντας πάντοτε τὸν ἑαυτό του· διότι ἐκεῖνος ποὺ δίνει τὰ λίγα, παίρνει λίγα, ἐνῶ ἐκεῖ-

75. Β' Κορ. 9,7.

76. Φιλ. 4,13.

πολλὰ λαμβάνει, κατὰ τὸ εἰρημένον, «ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει», καὶ κατὰ μικρὸν ἐπιθυμεῖ ὁ λογισμὸς τὴν ἀνταπόδοσιν τῶν πολλῶν καὶ φεῖ προκόπτει εἰς τελείωσιν. Καὶ ὁ 5 τοιοῦτος δύναται εἰς τέλεια μέτρα ἐλθεῖν, γυμνῶσαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν γηϊνῶν πραγμάτων καὶ γενέσθαι τῷ πνεύματι μετὰ τῶν ἐπουρανίων.

ΧΚΔ'

Ἑρώτησις

10 Ἐάν τις συναρπαγεὶς ἀδιακρίτως ἀναλώσῃ εἰς εὐποιῖαν τὰ τῆς χρείας αὐτοῦ καὶ μεταμεληθῆ, πῶς ὀφείλει ἑαυτὸν παραμυθεῖσθαι, ἵνα μὴ τῇ διαβολικῇ λύπῃ καταποθῆ;

Ἀπόκρισις

15 **Μ**έμψεται ἑαυτὸν πρῶτον ἐπὶ τῇ ἀδιακρισίᾳ καὶ ἀνακαλέσεται ἐκ τῆς λύπης τὸν λογισμὸν, λέγων ὅτι· "Ἄφοῦ εἰς πρᾶγμα ἀγαθὸν ἀνηλώθη, δυνατός ἐστιν ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἐλεῆσαί με καὶ οἰκονομησαί με κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ".

ΧΚΕ'

Ἑρώτησις

Ἐάν ὧσι δύο πένητες καὶ οὐκ ἔχω δοῦναι τοῖς δυσί, τίνα τῶν δύο προτιμήσω;

Ἀπόκρισις

Τὸν ἀσθενέστερον δεῖ προτιμῆσαι.

νος πού παρέχει τὰ πολλά, καὶ αὐτὸς παίρνει πολλά, σύμφωνα μ' αὐτὸ πού ἔχει λεχθεῖ· «αὐτὸς πού σπείρει μὲ τσιγγουνιά, θὰ εἶναι λιγοστὰ καὶ ἐκεῖνα πού θὰ θερίσει, καὶ αὐτὸς πού σπείρει μὲ εὐλογίες, μὲ εὐλογίες καὶ θὰ θερίσει»⁷⁷. Καὶ σιγὰ σιγὰ ὁ λογισμὸς ἐπιθυμεῖ τὴν ἀνταπόδοση τῶν πολλῶν, καὶ πάντοτε προκόβει σὲ τελείωση· καὶ αὐτὸς μπορεῖ νὰ φθάσει σὲ τέλεια μέτρα, νὰ γυμνώσει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὰ γῆινα πράγματα καὶ νὰ ἀνεβεῖ μὲ τὸ πνεῦμα στὰ ἐπουράνια.

624

Ἑρώτηση

Ἐάν κάποιος παρασυρθεῖ νὰ ξοδέψει ἀδιακρίτως τὰ ἀναγκαῖα του γιὰ ἀγαθοεργία καὶ μεταμεληθεῖ, πῶς ὀφείλει νὰ παρηγορήσει τὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ μὴ καταποθεῖ ἀπὸ τὴ διαβολικὴ λύπη;

Ἀπόκριση

Ν ἄ κατακρίνει πρῶτα τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴν ἀδιακρισία καὶ νὰ ἀνακαλέσει τὸν λογισμὸ ἀπὸ τὴν λύπη, λέγοντας: Ἐφ' ὅσον τὰ ἀναγκαῖα ξοδεύτηκαν γιὰ ἀγαθὸ πρᾶγμα, ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς εἶναι δυνατὸς νὰ μὲ ἐλεήσει καὶ νὰ μὲ οἰκονομήσει σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του.

625

Ἑρώτηση

Ἐάν ὑπάρχουν δύο φτωχοὶ καὶ δὲν ἔχω νὰ δώσω καὶ στοὺς δύο, ποιὸν ἀπὸ τοὺς δύο νὰ προτιμήσω;

Ἀπόκριση

Πρέπει νὰ προτιμήσεις τὸν ἀσθενέστερο.

ΧΚΣ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ βούλωμαι δοῦναι καὶ ἀμφιβάλλη ὁ λογισμὸς μὴ δοῦναι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ρώτησον αὐτόν, καὶ εἰ εὔροις αὐτόν ὅτι διὰ σκνιπείαν τοῦτο ποιεῖ, δὸς καὶ ἄλλο τί ποτε μικρὸν ὑπὲρ τὸ ὀφείλον δοθῆναι, λόγου χάριν ἓνα ὀβολόν, καὶ ἔξεις ἔλεος.

ΧΚΖ'

Ἑρώτησις

10 **Σ**αφήνισόν μοι καὶ τοῦτο, κύριε ἀββᾶ· ὁ μὴ ἔχων πόθεν δοῦναι, πῶς γίνεται συμμέτοχος τῆς εὐλογίας τῆς ρηθείσης ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος πρὸς τοὺς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπίνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν» καὶ τὰ λοιπά;

15 Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἐπειδὴ οὖν οἱ Ἀπόστολοι οὐκ εἶχον χρήματα, οὐκ εἰσι συμμέτοχοι ταύτης τῆς εὐλογίας; Τάξεις εἰσὶ καὶ πρὸς ἓνα ἕκαστον ὁ Θεὸς ἐλάλησε κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τάξιν· ἔδειξε γὰρ διὰ τῶν μακαρισμῶν τὴν διαφορὰν τῶν σωζομένων· ἀπὸ γὰρ τῶν αἰσθητῶν δύναται τις νοῆσαι καὶ τὰ πνευματικά. Ὑπόθου ὅτι ἄνθρωπος ἔχων ὑγρὰ γενήματα πωλεῖ εἰς ὀλοκοτίνιον καὶ

626

Ἑρώτηση

Ἄν θέλω νὰ δώσω καὶ ἀμφιβάλλει ὁ λογισμὸς, ὥστε νὰ μὴ δώσω, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Ερώτησέ τον, καὶ ἂν βρεῖς ὅτι αὐτὸς τὸ κάνει αὐτὸ ἀπὸ φιλαργυρία, δῶσε καὶ κάτι ἄλλο μικρὸ παραπάνω ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ δοθεῖ, γιὰ παράδειγμα ἓνα ὀβολό, καὶ θὰ ἔχεις ἔλεος.

627

Ἑρώτηση

Διασάφησέ μου καὶ αὐτὸ, κύριε ἀββᾶ· ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει ἀπὸ ποῦ νὰ δώσει, πῶς γίνεται συμμέτοχος τῆς εὐλογίας ποὺ εἰπώθηκε ἀπὸ τὸν Σωτήρα πρὸς τοὺς ἐκ δεξιῶν του, «ἐλάτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατέρα μου νὰ κληρονομήσετε τὴ βασιλεία ποὺ ἐτοιμάσθηκε γιὰ σᾶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου· διότι πείνασα καὶ μοῦ δώσατε νὰ φάγω»⁷⁸ καὶ τὰ ὑπόλοιπα;

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ἐπειδὴ οἱ Ἀπόστολοι δὲν εἶχαν χρήματα, δὲν εἶναι τάχα συμμέτοχοι αὐτῆς τῆς εὐλογίας; Ὑπάρχουν τάξεις, καὶ ὁ Θεὸς μίλησε στὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὴν τάξη του· διότι ἔδειξε μὲ τοὺς μακαρισμοὺς τὴ διαφορὰ τῶν σωζομένων, καὶ ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ καταλάβει καὶ τὰ πνευματικά. Ὑπόθεσε ὅτι ἓνας ἄνθρωπος ποὺ ἔχει ὑγρὰ ἐσοδήματα τὰ πωλεῖ γιὰ χρήματα, καὶ ἄλλος ἔχει διάφορα

ἄλλος ἔχει διάφορα πράγματα καὶ πωλεῖ εἰς ὀλοκοτίνιον, καὶ ἐν τοῖς τεχνίταις τὸ αὐτό· ὁ μὲν ἐστὶ τέκτων καὶ αἶρει κεράτιον τὴν ἡμέραν· ἄλλος οἰκοδόμος καὶ αἶρει καὶ αὐτὸς κεράτιον· ἄλλος ἄλλην τέχνην ἔχων καὶ αἶρει τὸν αὐτὸν μισθόν· καὶ οἱ μὲν τέχνηαι 5 διάφοροι, καὶ τὰ γενήματα ὡσαύτως διάφορα, ἢ δὲ τιμὴ καὶ ὁ μισθὸς ὁ αὐτός. Ταῦτα δὲ λάβοι μοι εἰς σωτηρίαν ψυχῆς. Τοῖς ἔχουσιν οὖν τὰ χρήματα καὶ διαδιδούσι πτωχοῖς ἀκενοδόξως, ρηθήσεται τὸ «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου» καὶ τὰ λοιπά.

Πρόσχευ δὲ τοῖς λοιποῖς μακαρισμοῖς καὶ εὐρίσκεις ἐν αὐτοῖς πολλὴν διαφορὰν, μίαν δὲ σωτηρίαν ψυχῆς καὶ μίαν βασιλείαν. Εἶπε γάρ· «μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Καὶ πάλιν, «μακάριοι οἱ δε- 15 διωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Καὶ ἄλλοι δὲ μακάριοι, διάφοροι ὄντες, οὐκ εἰσὶν ἄλλοτριοὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐὰν οὖν μὴ ὑπάρχη σοι ποιῆσαί σοι ἐλεημοσύνην, γενοῦ πτωχὸς τῷ πνεύματι, ἵνα συγκληρονομήσης τοῖς ἀγίοις τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πέν- 20 θησον περὶ τῶν ἁμαρτιῶν σου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἵνα συμπαρηκληθῆς τοῖς ἐγγεγραμμένοις τῷ Εὐαγγελίῳ· κτῆσαι πραότητα, ἵνα κληρονομήσης τὴν γῆν· πείνασον καὶ δίψησον τὴν δικαιοσύνην, ἵνα χορτασθῆς ὑπ' αὐτῆς· ἔσο καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ἵνα ἴδῃς τὸν Θεὸν ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ· γενοῦ εἰρηνοποιὸς τῇ καρ- 25 δίᾳ σου, ἵνα υἱὸς κληθήσῃ Θεοῦ· ἔτοιμος γενοῦ διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, διωχθῆναι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ἀπὸ πόλεων εἰς πόλιν, τουτέστιν ἐκ τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ τοῦ διαβόλου, εἰς τὸν ἀγαθὸν λογισμὸν τοῦ Θεοῦ, ἵνα εὐφρανθῆς εἰς τὴν κληρονομίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Βάστασον ὄνειδισμὸν καὶ διωγμὸν

πράγματα και τὰ πωλεῖ γιὰ χρήματα, και στοὺς τεχνίτες τὸ ἴδιο· ὁ ἓνας εἶναι κτίστης και παίρνει ἓνα νόμισμα τὴν ἡμέρα· ἄλλος οἰκοδόμος και παίρνει και αὐτὸς ἓνα νόμισμα· ἄλλος ἔχει ἄλλη τέχνη και παίρνει τὸν ἴδιο μισθό. Και οἱ τέχνες βέβαια εἶναι διαφορετικές, ὁμοίως και τὰ εἰσοδήματα διαφορετικά, ἢ τιμὴ ὁμως και ὁ μισθὸς εἶναι ὁ ἴδιος. Αὐτὰ τώρα μεταφέρέ τα στο θέμα τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς. Σ' ἐκείνους λοιπὸν ποὺ ἔχουν τὰ χρήματα και τὰ δίνουν χωρὶς κενοδοξία στοὺς φτωχοὺς, θὰ λεχθεῖ τὸ «ἐλάτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατέρα μου, κληρονομήσατε τὴ βασιλεία ποὺ ἐτοιμάσθηκε γιὰ σᾶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου»⁷⁹ και τὰ ὑπόλοιπα.

Πρόσεξε ὁμως τοὺς ὑπόλοιπους μακαρισμοὺς και θὰ βρεῖς σ' αὐτοὺς πολλὴ διαφορά, ἀλλὰ μία σωτηρία ψυχῆς και μία βασιλεία. Διότι εἶπε· «μακάριοι οἱ φτωχοὶ στο πνεῦμα, διότι δική τους εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁸⁰. Και πάλι, «μακάριοι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν διωχθεῖ ἐξαιτίας τῆς δικαιοσύνης τους, διότι δική τους εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁸¹. Και ἄλλοι μακάριοι, ἂν και εἶναι διάφοροι, δὲν εἶναι ξένοι τῆς ἴδιας βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἔχεις γιὰ νὰ κάνεις ἐλεημοσύνη, γίνε φτωχὸς στο πνεῦμα, γιὰ νὰ συγκληρονομήσεις μαζί με τοὺς ἀγίους τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Πένθησε γιὰ τὶς ἁμαρτίες σου σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, γιὰ νὰ συμπαραηγορηθεῖς μαζί με ἐκείνους ποὺ γράφηκαν στο Εὐαγγέλιο· ἀπόκτησε πραότητα, γιὰ νὰ κληρονομήσεις τὴ γῆ· πείνασε και δίψασε τὴ δικαιοσύνη, γιὰ νὰ χορτάσεις ἀπὸ αὐτὴν· γίνε καθαρὸς στὴν καρδιά, γιὰ νὰ δεῖς τὸν Θεὸ με τὴ δόξα του· γίνε εἰρηνοποιὸς στὴν καρδιά σου, γιὰ νὰ ὀνομασθεῖς υἱὸς τοῦ Θεοῦ· γίνε με τὶς ἀγαθὲς πράξεις ἔτοιμος νὰ διωχθεῖς πρὸς χάριν τῆς δικαιοσύνης ἀπὸ πόλη σὲ πόλη, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν πονηρὸ λογισμό τοῦ διαβόλου, στὸν ἀγαθὸ λογισμό τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ εὐφρανθεῖς στὴν κληρονομία τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Βάσταξε γιὰ τὸν Κύριο τὸν ὄνειδισμό και τὸν διωγμὸ και τὴν ψεύτικη καταλαλιά, γιὰ νὰ χαρεῖς

79. Ματθ. 25,34.

80. Ματθ. 5,3.

81. Ματθ. 5,10.

καὶ καταλαλιὰν ψευδῆ διὰ τὸν Κύριον, ἵνα χαρῆς ἐν ἀγαλλιάσει, πολὺν εὐρίσκων ἔμπροσθέν σου τὸν μισθὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

ΧΚΗ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ οὖν ἕκαστος μακαρισμὸς μίαν περιέχει ἀρετὴν
5 πνευματικὴν, ἀρκεῖ, πάτερ, αὕτη ἢ μία ἀρετὴ πρὸς
σωτηρίαν τῷ ἔχοντι;

Ἀπόκρισις

10 **Ω**σπερ τὸ σῶμα ἐν ἐστὶ καὶ πολλὰ ἔχει μέλη, κἄν λείψῃ
ἐν τῶν μελῶν, οὐκ ἔστι σῶμα τέλειον, οὕτως εἶναι
νόησον καὶ ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ. Μέλη γὰρ πολλὰ
ἔχει τὰς ἀρετάς· κἄν μία τούτων λείψῃ, οὐχ εὐρίσκεται τετε-
λειωμένος ὁ ἄνθρωπος. Ὡσπερ δὲ τεχνίτης ἐπιστάμενος τὴν
ἑαυτοῦ τέχνην καλῶς, ἄλλας τέχνας ἐπιτηδεύει διὰ τῆς αὐτοῦ
εὐφυΐας καὶ οὐκ ὀνομάζεται τεχνίτης, εἰ μὴ ἐκ τῆς αὐτοῦ τέχνης,
15 οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἔχων ὁ ἄνθρωπος πάσας τὰς ἀρετάς, ἐξ
ἐκείνης γνωρίζεται καὶ ὀνομάζεται, ἐν ἧ μάλιστα διαλάμπει ἡ
τοῦ Πνεύματος χάρις ἐν αὐτῷ.

ΧΚΘ'

Ἑρώτησις

20 Ἄλλος φιλόχριστος ἔδωκεν εὐλογίαν τινὶ διαδοῦναι πτωχοῖς
ὡς ἔχων αὐτὸν πιστὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἄββε καὶ τῷ
Θεῷ ποιεῖς τὸν λόγον'. Κάκεινος οὐκ ἐνόησεν, ὅτι βᾶρος
μέγα ἐπέθηκεν αὐτῷ καὶ ἐνόμισεν, ὅτι, καὶ εἰ μὴ εἶπεν
αὐτῷ τοῦτο, ἀφ' οὗ ὅλως ἐδέξατο, λόγον εἶχε ποιῆσαι τῷ
Θεῷ. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ αὐτὸς Γέρων περὶ τούτου, εἶπεν.

μὲ ἀγαλλίαση, βρίσκοντας μπροστά σου μεγάλο τὸν μισθὸ στοὺς οὐρανοὺς⁸².

628

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ λοιπὸν κάθε μακαρισμὸς περιέχει μία πνευματικὴ ἀρετὴ, εἶναι ἀρκετὴ αὐτὴ ἢ μία ἀρετὴ σ' αὐτὸν ποὺ τὴν ἔχει γιὰ σωτηρία;

Ἀπόκριση

Οπως τὸ σῶμα εἶναι ἓνα καὶ ἔχει πολλὰ μέλη, καὶ ἂν λείψει ἓνα ἀπὸ τὰ μέλη, δὲν εἶναι τέλειο σῶμα, ἔτσι νὰ νομίζεις ὅτι συμβαίνει καὶ στὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπο. Διότι ἔχει πολλὰ μέλη, τὶς ἀρετές, καὶ ἂν λείψει μία ἀπὸ αὐτές, ὁ ἄνθρωπος δὲν βρίσκεται τέλειος. Ὅπως ὁ τεχνίτης, ποὺ γνωρίζει καλὰ τὴ δική του τέχνη, ἀσκεῖ μὲ τὴν εὐφυΐα του ἄλλες τέχνες, ἀλλὰ δὲν ὀνομάζεται τεχνίτης, παρὰ μόνο ἀπὸ τὴ δική του τέχνη, ἔτσι καὶ ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει ὅλες τὶς ἀρετές, ἀναγνωρίζεται καὶ ὀνομάζεται ἀπὸ ἐκείνη μέσα στὴν ὁποία διαλάμπει ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος σ' αὐτόν.

629

Ἑρώτηση

Ἐνας φιλόχριστος ἔδωσε σὲ κάποιον ἄλλον εὐλογία νὰ δώσει στοὺς φτωχοὺς, ἐπειδὴ τοῦ εἶχε ἐμπιστοσύνη καὶ τοῦ εἶπε· Πάρε τὴν καὶ θὰ δώσεις λόγο στὸν Θεό'. Ἐκεῖνος δὲν κατάλαβε ὅτι ἔβαλε σ' αὐτόν μεγάλο βάρος καὶ νόμισε πῶς, καὶ ἂν δὲν τοῦ ἔλεγε αὐτό, ἐφ' ὅσον γενικὰ τὴν δέχθηκε, θὰ ἔδινε λόγο στὸ Θεό'. Ὁ ἴδιος ὁ γέροντας ποὺ ἐρωτήθηκε γι' αὐτό, εἶπε.

82. Ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία, Ματθ. 5,3 ἐέ.

Ἀπόκρισις

Επλανήθη ὁ λαβών, ὅτι ὅλως ἐθάρρησε δύνασθαι λόγον δοῦναι τῷ Θεῷ περὶ οἴουδήποτε πράγματος. Τίς παρησιάζεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; Τῶν τελείων γὰρ 5 ἐστὶ πατέρων τοῦτο τὸ πρᾶγμα. Ὡφείλε γὰρ εἰπεῖν τῷ διδόντι, ὅτι Ὅκ εἰμι ἰκανὸς ἐπὶ τούτῳ λαβεῖν, ὥστε δοῦναι λόγον τῷ Θεῷ, ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς ὢν, ἀλλὰ τοῦτο σπουδάζων τὸ συνεισηνεγκεῖν πᾶσάν μου τὴν δύναμιν ἐν τῷ πράγματι· τοῦτο δὲ Θεοῦ ἐστὶ τὸ συνεργῆσαι γενέσθαι κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ. Καὶ 10 εἰ οὕτως εἶπε, ταπεινώσις αὐτῷ ἐλογίζετο καὶ οὐκ εἶχεν αὐτὸν ὁ Θεὸς κατακρίναι πλέον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ὡς θαρρῶν τὸν λόγον ἐδέξατο, τότε μετὰ ἀκριβείας ἀπαιτεῖται τὸν λόγον παρὰ τοῦ Θεοῦ. Οὐκ ὥφειλε δὲ καὶ ὁ δοὺς ἀπαιτῆσαι τὸν ἀδελφὸν τὸν τοιοῦτον λόγον· καὶ γὰρ δοκῶν αὐτὸν ἔχειν πιστόν, 15 κατὰ ἀγνωσίαν ἄπιστον αὐτὸν ἔσχεν· ἀλλ' ἔδει, ἅπαξ πιστεύσαντα αὐτῷ, εἶσαι τῷ Θεῷ τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ διακριθῆναι εἰς τὸν ἄνθρωπον· ὁ γὰρ διακρινόμενος, οὐδὲ πιστεῦσαι ὀφείλει.

ΧΑ'**Ἑρώτησις**

20 Ἐπειδὴ εἰσὶ τινες φανερώς καὶ δημοσίᾳ λαμβάνοντες ἐκ τῆς διαδόσεως, ἄλλοι δὲ ἐρυθριῶντες φανερώς λαβεῖν διὰ τὴν εὐγένειαν, καὶ ἄλλοι ἀσθeneῖς ἐν τοῖς οἴκοις ἀνακείμενοι, ἄρα ὀφείλει τις ποιεῖν τισιν αὐτῶν διαφορὰν, ἢ πᾶσιν ἐπίσης διδόναι τὰ τῆς εὐλογίας;

Ἀπόκριση

Π λανήθηκε αὐτὸς ποὺ πῆρε, διότι ὅπωςδὴποτε νόμισε ὅτι μπορεῖ νὰ δώσει λόγο στὸν Θεὸ γιὰ ὅποιοδὴποτε πρᾶγμα. Ποιὸς μπορεῖ μὲ παρρησία νὰ πεῖ ὅτι ἔχει ἀγνή τὴν καρδιά. Διότι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι τῶν τελείων πατέρων. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ πεῖ σ' αὐτὸν ποὺ ἔδωσε· 'Δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ πάρω τὴν εὐλογία μὲ αὐτὴ τὴ δέσμευση, νὰ δώσω λόγο στὸν Θεό, ἐπειδὴ εἶμαι ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὴν παίρνω καὶ θὰ φροντίσω νὰ συνεισφέρω ὅλη τὴ δύναμή μου στὸ πρᾶγμα τοῦ Θεοῦ ὅμως εἶναι νὰ συνεργήσει νὰ γίνῃ σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του'. Ἄν ἔλεγε αὐτό, θὰ θεωροῦνταν ταπείνωση σ' αὐτόν, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ τὸν κατακρίνει περισσότερο ἀπὸ τὴ δύναμή του. Ἐπειδὴ ὅμως δέχθηκε σὰν θαρραλέος τὸν λόγο, γι' αὐτὸ θὰ τοῦ ζητηθεῖ μὲ ἀκρίβεια λόγος ἀπὸ τὸν Θεό. Δὲν ἔπρεπε ὅμως καὶ αὐτὸς ποὺ ἔδωσε νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ αὐτὸν τὸν λόγο· διότι, ἂν καὶ νόμιζε ὅτι τὸν ἔχει ἔμπιστο, ἀπὸ ἀγνωσία ὅμως τὸν θεωροῦσε ἄπιστο· ἀλλ' ἔπρεπε, ἀφοῦ τοῦ εἶχε ἐμπιστοσύνη, ν' ἀφήσῃ τὸ πρᾶγμα στὸν Θεὸ καὶ νὰ μὴ διατυπώσῃ ἀμφιβολία γιὰ τὸν ἄνθρωπο· διότι αὐτὸς ποὺ ἀμφιβάλλει, δὲν πρέπει οὔτε νὰ ἐμπιστεύεται κάτι.

630

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ παίρνουν φανερά καὶ δημόσια αὐτὰ ποὺ τοὺς δίνουν, ἄλλοι ὅμως κοκκινίζουν νὰ πᾶρουν φανερά ἀπὸ εὐγένεια, καὶ ἄλλοι εἶναι ἀσθενεῖς μένοντας κατάκοιτοι στὰ σπίτια τους, ἄραγε πρέπει κανεὶς νὰ κάνει διάκριση σὲ μερικοὺς ἀπὸ αὐτούς, ἢ νὰ δίνει τὰ τῆς εὐλογίας ἐξ ἴσου σὲ ὅλους;

Ἀποκρίσις

Πάντας τοὺς φανερώς λαμβάνοντας ἔχε ἐν μιᾷ τάξει, εἰ μὴ τις αὐτοῖς ἔχων ἀσθένειαν καὶ πάθος, τούτῳ γὰρ δεῖ προσθεῖναι μικρόν· τοὺς δὲ ἐρυθριῶντας φανερώς 5 καὶ δημοσίᾳ λαμβάνειν καὶ τοὺς ἐν ἀσθενείαις κατακειμένους ἔχε ἐν ἑτέρᾳ τάξει, παρέχων αὐτοῖς περισσὸν κατὰ τὴν χρείαν αὐτῶν, καὶ καθὼς ἔχει ἡ χεὶρ σου καὶ ἀρέσκει.

ΧΛΑ'**Ἐρώτησις**

10 Ἐὰν ὁ παρέχων τινὶ χρήματα διαδοῦναι εἴτε πατράσιν εἴτε πτωχοῖς, εἶπη αὐτῷ ἐν φανερῷ τόπῳ παρασχεῖν, εὐρίσκονται δὲ πλησίον τινὲς πάνυ ἐνδεεῖς, μὴ ἄτοπὸν ἐστὶ κἀκείνοις μεταδοῦναι;

Ἀπόκρισις

15 **Ο**ὐκ ἔστιν ἄτοπον, ἐὰν πάνυ δέωνται παρασχεῖν καὶ αὐτοῖς· συμβαίνει γὰρ ὅτι μὴ εἰδὼς ἐκεῖνος, ὅτι οὕτω χρήζουσιν, οὐκ εἶπε δοθῆναι αὐτοῖς. Ἐὰν δὲ εἰδικῶς παραγγείλῃ αὐτῷ μηδαμοῦ ἀλλαχοῦ δοῦναι, εἰμὴ ἐν ἐκείνῳ μόνῳ τῷ τόπῳ, μὴ παρεξέλθῃ τὴν αὐτοῦ ἐντολήν. Χρεία οὖν προερωτᾶν αὐτὸν περὶ τούτου καὶ ὡς λέγει ποιῆσαι, καὶ εὐρί- 20 σκεται ἀμέριμνος.

ΧΛΒ'**Ἐρώτησις**

Ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα τοῦτο καὶ τῶν συνεργούντων χρήζει,

Ἀπόκριση

Ο λους ἐκείνους πὺ παίρνουν φανερὰ νὰ τοὺς κατατάσ-
σεις σὲ μία τάξη, ἐκτὸς ἂν κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς ἔχει
ἀσθένεια καὶ πάθος, ὅποτε σ' αὐτὸν πρέπει νὰ προσθέ-
σεις λίγο· ἐκείνους πάλι πὺ κοκκινίζουν νὰ παίρνουν φανερὰ
καὶ δημόσια καὶ ἐκείνους πὺ εἶναι κατὰκοιτοὶ ἀπὸ ἀσθένειες,
νὰ τοὺς ἔχεις σὲ ἄλλη τάξη, δίνοντας σ' αὐτοὺς περισσότερο
ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τους καὶ ἀνάλογα μὲ αὐτὸ πὺ ἔχει τὸ χέρι σου
καὶ θεωρεῖς σκόπιμο.

631

Ἑρώτηση

Ἐὰν ἐκεῖνος πὺ δίνει σὲ κάποιον χρήματα γιὰ νὰ τὰ
δώσει εἴτε στοὺς πατέρες εἴτε στοὺς φτωχοὺς, πεῖ σ' αὐ-
τὸν νὰ τὰ δώσει σὲ φανερὸ τόπο, βρίσκονται ὅμως κοντὰ
μερικοὶ πολὺ φτωχοί, μήπως εἶναι ἄτοπο νὰ δώσει καὶ σ'
αὐτούς;

Ἀπόκριση

Δ ἐν εἶναι ἄτοπο νὰ δώσει καὶ σ' αὐτούς, ἂν ἔχουν μεγά-
λη ἀνάγκη· διότι συμβαίνει ὅτι ἐκεῖνος δὲν εἶπε νὰ δο-
θεῖ σ' αὐτούς, ἐπειδὴ δὲν γνώριζε ὅτι ἔχουν τόση με-
γάλη ἀνάγκη. Ἄν ὅμως εἰδικῶς παραγγεῖλει σ' αὐτὸν νὰ μὴ
δώσει πουθενὰ ἄλλοῦ, παρὰ σ' ἐκεῖνον μόνο τὸν τόπο, νὰ μὴ
παραβεῖ τὴν ἐντολή του. Πρέπει λοιπὸν νὰ τὸν ἐρωτᾷ ἀπὸ πρὶν
γι' αὐτὸ καὶ νὰ κάνει ὅ,τι λέγει· τότε βρίσκεται ἀμέριμος.

632

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα χρειάζεται καὶ βοηθοὺς, ἂν πάρω

ἐὰν λάβω τινὰς οὖς νομίζω εἶναι πιστούς, μὴ ὀφείλω δια-
κριθῆναι πιστεῦσαι αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα;

Ἀπόκρισις

5 **Ε** ἂν φθάσης ἔχειν αὐτοὺς πιστούς, μὴ διακριθῆς πιστεῦ-
σαι αὐτοῖς, τῷ γὰρ Θεῷ τὰ πάντα πεφανέρωται, καὶ
αὐτὸς οἶδεν ἡμῶν τὰ ἐγκάρδια, καὶ κατὰ τὸ ἔργον ἀπο-
δίδωσιν ἐκάστῳ. Ἐὰν οὖν παράψωνται, αὐτοὶ ἑαυτοῖς ὄψονται.

ΧΛΓ'

Ἑρώτησις

10 Ἐὰν δὲ καταλάβω ὅτι παρήφατό τις αὐτῶν, τί ὀφείλω
ποιῆσαι; ἐλέγξω αὐτὸν καὶ ἀπολάβω αὐτὰ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Ε ἂν εὖρης ἀκριβῶς ὅτι παρήφατο, σκόπησον εἰ δέχεται
ὁ λογισμὸς αὐτοῦ ἐλεγχθῆναι, καὶ οὕτως εἶπε αὐτῷ τὸ
πρᾶγμα μετὰ πραότητος καὶ νουθεσίας τῆς κατὰ Θεόν,
15 καὶ ἀνάλαβε αὐτὰ παρ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ μὴ δέχεται τὸν ἔλεγχον, μὴ
βλάβης τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, μήποτε ἀπὸ αἰσχύνης εἰς χειρόν
τι ἔλθῃ, ἀλλ' ἔασον αὐτὸν ἔχειν εἴ τι ἔλαβε· καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς
πλέον ἐπίσταται, εἰ χρήζων ἔλαβε, καὶ οἶδε πῶς κρίνει τὸ πρᾶ-
γμα αὐτοῦ.

ΧΛΔ'

20 Ἑρώτησις

Καὶ ὀφείλω τοῦ λοιποῦ τῷ τοιούτῳ οὕτω πιστεῦσαι;

μερικούς πού τούς θεωρῶ ἐμπιστούς, μήπως πρέπει ν' ἀμφιβαλλῶ νά τούς ἐμπιστευθῶ τὸ πρᾶγμα;

Ἀπόκριση

Εὰν φθάσεις νά τούς θεωρεῖς ἐμπιστούς, νά μὴ ἀμφιβάλ-
λεις νά τούς ἐμπιστευθεῖς, διότι τὰ πάντα εἶναι φανερά
στον Θεὸ καὶ αὐτὸς γνωρίζει τὰ ἐγκάρδιά μας καὶ ἀπο-
δίδει στὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὸ ἔργο του. Ἄν λοιπὸν παρα-
βοῦν τὴν ἐντολῆ, αὐτοὶ θὰ εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν πράξη τους.

633

Ἑρώτηση

Ἐὰν ὁμως καταλάβω ὅτι ἀφαίρεσε κάτι ἀπ' αὐτά, τί ὀφεί-
λω νά κάνω, νά τὸν ἐλέγξω καὶ νά τὰ πάρω πίσω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Αν διαπιστώσεις μὲ βεβαιότητα, ὅτι ἀφαίρεσε κάτι, ἐξέ-
τασε, ἂν δέχεται ὁ λογισμὸς του νά ἐλεγχθεῖ, καὶ τότε
πὲς του τὸ πρᾶγμα μὲ πραότητα καὶ νουθεσία πού εἶναι
σύμφωνη μὲ τὸν Θεὸ, παίρνοντας πίσω ἀπὸ αὐτὸν τὰ ἀφαιρεθέ-
ντα. Ἄν ὁμως δὲν δέχεται τὸν ἐλεγχο, μὴ βλάψεις τὴ συνείδη-
σή του, μήπως ἀπὸ ντροπὴ φθάσει σὲ κάτι χειρότερο, ἀλλ' ἄ-
φησέ τον νά ἔχει ὅ,τι πῆρε. Ὁ Θεὸς γνωρίζει καλύτερα ἂν τὰ
πῆρε ἐπειδὴ τὰ χρειαζόταν, καὶ γνωρίζει πῶς νά κρίνει τὴ συμ-
περιφορὰ του.

634

Ἑρώτηση

Καὶ πρέπει στὸ ἐξῆς νά ἔχω αὐτὴν τὴν ἐμπιστωσύνη γι'
αὐτόν;

Ἀποκρίσις

Ε ἂν μάθῃς ὅτι καὶ ἄλλοτε τοῦτο ἐποίησε καὶ σπουδάζει παραβλάπτειν τὸ πρᾶγμα, μηκέτι πιστεύσης αὐτῷ· εἰ δὲ χρηστὸς ὑπάρχων αἰεὶ, νῦν ἐκ διαβόλου συνηρπάγη 5 ἢ χηρῶν αὐτῶν ἔλαβεν, οὐκ ἄτοπον πάλιν πιστεῦσαι αὐτῷ· πάντως γὰρ διορθοῦται· μόνον μὴ σκανδαλίσης αὐτόν.

ΧΛΕ'

Ἐρώτησις

Τοῖς παρερχομένοις διὰ τῶν οἴκων πτωχοῖς τί ὀφείλω διδόναι;

10 **Ἀποκρίσις**

Κ αθῶς εὐρίσκει ἡ χεὶρ σου, εἴτε μικρὸν βουκίον, εἴτε ἄκρατον, εἴτε δύο νομῖα, εἴτε φολερόν· μόνον ἀθλίπτως παράσχου, κατὰ φόβον Θεοῦ· ἐν τούτῳ γὰρ δοξάζεται ὁ φιλόανθρωπος Θεός.

ΧΛΣ'

15 **Ἐρώτησις**

Συμβαίνει ὅτι ἔχω πρᾶγμα ἀναγκαῖον καὶ ἄλλο δευτερεῖον, εἴτε οἶνον εἴτε ἄρτον, καὶ λέγει μοι ὁ λογισμὸς ἐκ τοῦ ἀναγκαίου διδόναι τοῖς πτωχοῖς, δυσχεραίνω δὲ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα μᾶλλον τὰ καλλιώτερα δώσω αὐτοῖς καὶ 20 κρατήσω τὰ δευτερεῖα· ὅταν δὲ πατέρες ἔρχονται πρὸς με λογίζομαι αὐτοὺς προτιμᾶν τῶν πτωχῶν καὶ κατὰ δύναμιν αὐτοὺς ἀναπαῦσαι· ἄρα καλῶς λογίζομαι ἢ οὐ;

Ἀπόκριση

Αν μάθεις ὅτι καὶ ἄλλοτε τὸ ἔκανε αὐτὸ καὶ φροντίζει νὰ παραβλάπτει τὸ πρᾶγμα, νὰ μὴ τοῦ ἐμπιστευθεῖς ποτέ στὸ ἐξῆς· ἂν ὁμως, ἐνῶ πάντα ἦταν χρηστὸς, τώρα τὰ πῆρε, διότι κυριεύθηκε ἀπὸ τὸν διάβολο, ἢ ἐπειδὴ τὰ χρειαζόταν, δὲν εἶναι ἄτοπο νὰ τὸν ἐμπιστευθεῖς πάλι· διότι ὁπωσδήποτε θὰ διορθωθεῖ· μόνο νὰ μὴ τὸν σκανδαλίσεις.

635

Ἑρώτηση

Στοὺς φτωχοὺς ποὺ περνοῦν ἀπὸ τὰ σπίτια τί πρέπει νὰ δίνω;

Ἀπόκριση

Ο,τι βρίσκει τὸ χέρι σου, εἴτε μιὰ μπουκιά, εἴτε κρασί, εἴτε δύο νομῖα, εἴτε ἓνα φιλερό⁸³· μόνο νὰ τὰ δίνεις χωρὶς θλίψη καὶ μὲ φόβο Θεοῦ· διότι μ' αὐτὸ δοξάζεται ὁ φιλόανθρωπος Θεός.

636

Ἑρώτηση

Συμβαίνει νὰ ἔχω ἓνα πρᾶγμα πρώτης ἀνάγκης καὶ ἄλλο δευτερεῦον, εἴτε κρασί εἴτε ἄρτο, καὶ ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει νὰ δώσω στοὺς φτωχοὺς ἀπὸ τὸ ἀναγκαῖο· διστάζω ὁμως νὰ τὸ κάνω αὐτό, νὰ δώσω δηλαδὴ σ' αὐτοὺς μᾶλλον τὰ πολὺ καλὰ καὶ νὰ κρατήσω ἐγὼ τὰ δευτερεύοντα. Ὅταν ὁμως οἱ πατέρες ἔρχονται σὲ μένα, σκέφτομαι ὅτι αὐτοὶ προτιμοῦν τοὺς φτωχοὺς, καὶ τοὺς ἀναπαύω κατὰ τὴ δύναμη· ἄραγε σκέφτομαι σωστὰ ἢ ὄχι;

83. Μικρῆς ἀξίας νομίσματα.

Ἀπόκρισις

Περὶ μὲν τῶν πτωχῶν ὁπότε οὐκ ἐφθάσαμεν ἔχειν αὐτοὺς ἐξ ἴσου οὐδὲ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτούς, κατὰ δύναμίν σου πρᾶξον, εἰδὼς τὴν ἀσθένειάν σου, καὶ δὸς αὐτοῖς τὰ δευτερεῖα. Περὶ δὲ τῶν πατέρων αὐτοὺς δεῖ προτιμᾶν, ὅτι δοῦλοὶ εἰσι τοῦ Θεοῦ· γέγραπται γὰρ «τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν»· καὶ γὰρ ὁ Κύριος προετίμησεν αὐτούς.

ΧΛΖ'

Ἐρώτησις

10 Φιλόχριστος ἄλλος ἀσθενῶν ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα Ἰωάννην, εἰ μέλλει ζῆσαι ἢ ἀποθανεῖν, καὶ ἀπεκρίνατο αὐτῷ οὕτως.

Ἀπόκρισις

Εὰν εἶπω σοι ὅτι ἀποθνήσκεις, ὡς βεβιασμένη γίνεται ἡ σωτηρία σου· βλέπων γὰρ σεαυτὸν εἰς τὸ στόμα τοῦ θανάτου, ὡς κατὰ ἀνάγκην ρίπτεις σου τὰ πράγματα· 15 εἰ δὲ προσδοκᾷς ζῆσαι ἔτι πολὺν χρόνον καὶ ἔλθῃ σοι λογισμὸς τοῦ σωθῆναι καὶ τάξης οὕτω τὸν λογισμὸν σου εἰς τὸ ἀγαθόν, κἄν ἀποθάνῃς εὐθέως, κατὰ προαίρεσιν εὐρίσκεται σοι ἡ σωτηρία καὶ οὐ βεβιασμένη.

ΧΛΗ'

20 Ἐρώτησις

Τί οὖν; εἰὰν διὰ τὸν φόβον τοῦ θανάτου ποιῇ τις πρᾶγμα ἀγαθόν, οὐ γίνεται αὐτῷ εἰς σωτηρίαν;

Ἀπόκριση

Οσο γιά τοὺς φτωχοὺς, ἀφοῦ δὲν φθάσαμε ἀκόμα νὰ τοὺς θεωροῦμε ἴσους μὲ μᾶς, οὔτε ν' ἀγαπᾶμε τὸν πλησίον ὅπως τὸν ἑαυτὸ μας, ἐνέργησε σύμφωνα μὲ τὴ δύναμή σου, γνωρίζοντας τὴν ἀσθένειά σου, καὶ δὸς τοὺς τὰ δευτερεύοντα. Γιά τοὺς πατέρες πάλι πρέπει νὰ τοὺς προτιμοῦμε, διότι εἶναι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχει γραφεῖ: «νὰ ἀποδίδεις τὴν τιμὴ σ' ἐκεῖνον ποὺ ὀφείλεται ἡ τιμὴ»⁸⁴. Ἄλλωστε καὶ ὁ Κύριος προτίμησε αὐτούς.

637

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος, ποὺ ἀσθενοῦσε, ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα Ἰωάννη ἂν πρόκειται νὰ ζήσει ἢ νὰ πεθάνει, καὶ τοῦ ἀπάντησε τὰ ἐξῆς.

Ἀπόκριση

Αν σοῦ πῶ ὅτι θὰ πεθάνεις, ἡ σωτηρία σου θὰ γίνει σὰν βεβιασμένη, διότι, βλέποντας τὸν ἑαυτὸ σου στὸ στόμα τοῦ θανάτου, θὰ συμπεριφερθεῖς σὰν ἀπὸ ἀνάγκη· ἂν ὁμως περιμένεις νὰ ζήσεις ἀκόμα πολὺν καιρὸ καὶ σοῦ ἔρθει λογισμὸς νὰ σωθεῖς καὶ τάξις ἔτσι τὸν λογισμό σου στὸ ἀγαθό, κι ἂν πεθάνεις ἀμέσως, ἡ σωτηρία σου κατορθώνεται μὲ τὴν προαίρεσή σου καὶ ὄχι βεβιασμένα.

638

Ἑρώτηση

Τί λοιπόν; Ἐὰν κανεὶς κάνει ἀγαθὴ πράξη ἐξαιτίας τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, δὲν τοῦ ὑπολογίζεται γιὰ σωτηρία;

84. Ρωμ. 13,7.

Ἀπόκρισις

Οὐχ ὁμοία ἐστὶν ἢ κατὰ ἀνάγκην τῇ κατὰ προαίρεσιν σωτηρία, ἀλλ' ὅμως κρείττων ἐστὶ τοῦ μηδὲν ποιούντος. Ἀπώλεια γάρ ἐστι τῇ ψυχῇ, τὸ μηδὲ τότε ποιῆσαι, 5 ὅτε κύριοι οὐ μέλλομεν εἶναι ἡμῶν αὐτῶν. Ἐπιστάμενος οὖν τὰ ἀμφοτέρα, χρῶ ἐν τοῖς σοῖς ὡς φρόνιμος καὶ μὴ ὡς αἰ μωραὶ παρθένοι αἰ ἀποκλεισθεῖσαι τοῦ νυμφῶνος, διὰ τὸ μὴ ἔχειν καρπὸν ἐλεημοσύνης καὶ εὐποιΐας.

ΧΛΘ'**Ἐρώτησις**

10 Ἐὰν οὖν τις ὑπομιμνήσκη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περὶ θανάτου καὶ διὰ τοῦτο σπουδάζη ποιεῖν τὸ ἀγαθόν, οὐκ ἔστι τοῦτο ἐκούσιος μισθός;

Ἀπόκρισις

15 **Ε**πειδὴ τὴν μνήμην τοῦ θανάτου ἔχει, καλὸν ἐστίν, ἵνα μάθῃ ὅτι θνητός ἐστι καὶ ὁ θνητὸς οὐκ ἔστιν αἰώνιος, καὶ ὁ μὴ ὢν αἰώνιος, ἀκουσίως καταλιμπάνει τὸν αἰῶνα τοῦτον. Ἀπὸ τῆς συνεχοῦς οὖν μνήμης τοῦ θανάτου μανθάνει τὸ κατὰ προαίρεσιν ποιεῖν τὸ ἀγαθόν· τὸ δὲ ἰδεῖν τὸν θάνατον πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ποιῆσαι οὐκ ἔστι κατὰ ταύτην τὴν πρᾶξιν· 20 ἐκεῖνο γὰρ διὰ συνεχοῦς μελέτης γέγονε κατὰ προαίρεσιν, τοῦτο δὲ διὰ τὸν προκείμενον φόβον τοῦ θανάτου, γέγονε κατὰ ἀνάγκην.

ΧΜ'**Ἐρώτησις**

Εἶπέ μοι, πάτερ, τί μὲν ὠφελεῖ τὴν ψυχὴν τὸ ἐκούσιον, τί δὲ τὸ ἀκούσιον.

Ἀπόκριση

Η κατ' ἀνάγκη δὲν εἶναι ὁμοια μὲ τὴν κατὰ προαίρεση σωτηρία, ἀλλ' ὁμως εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὸ νὰ μὴ κάνει κανεὶς τίποτε. Διότι εἶναι ἀπώλεια γιὰ τὴν ψυχὴ, τὸ νὰ μὴ κάνομε οὔτε τότε, ὅταν δὲν πρόκειται νὰ εἴμαστε κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἐπειδὴ λοιπὸν γνωρίζεις καὶ τὰ δύο, ἐνέργησε σὰν φρόνιμος καὶ ὄχι ὅπως οἱ μωρὲς παρθένες ποὺ ἀποκλείστηκαν ἀπὸ τὸν νυμφῶνα ἐξαιτίας τοῦ ὅτι δὲν εἶχαν καρπὸ ἔλεημοσύνης καὶ ἀγαθοεργίας.

639

Ἑρώτηση

Ἐὰν λοιπὸν κανεὶς ὑπενθυμίζει τὴν ψυχὴ του γιὰ τὸ θάνατο, καὶ γι' αὐτὸ φροντίζει νὰ κάνει τὸ ἀγαθὸ, αὐτὸ δὲν εἶναι ἐκούσιος μισθός;

Ἀπόκριση

Επειδὴ ἔχει τὴ μνήμη τοῦ θανάτου, εἶναι καλὸ νὰ μάθει ὅτι εἶναι θνητὸς καὶ ὅτι ὁ θνητὸς δὲν εἶναι αἰώνιος· καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν εἶναι αἰώνιος, ἐγκαταλείπει αὐτὸν τὸν αἰῶνα χωρὶς τὴ θέλησή του. Ἐξαιτίας λοιπὸν τῆς συνεχοῦς μνήμης τοῦ θανάτου μαθαίνει νὰ κάνει τὸ ἀγαθὸ μὲ τὴ θέλησή του· τὸ νὰ δεῖ ὁμως τὸν θάνατο μπροστὰ στὰ μάτια του καὶ τότε νὰ κάνει τὸ ἀγαθὸ, αὐτὸ δὲν γίνεται σύμφωνα μ' αὐτὴν τὴν πράξη· διότι ἐκεῖνο τὸ ἀγαθὸ μὲ τὴ συνεχὴ μελέτη ἔχει γίνεῖ κατὰ προαίρεση, ἐνῶ αὐτὸ, ἐξαιτίας τοῦ προκείμενου φόβου τοῦ θανάτου, ἔχει γίνεῖ κατ' ἀνάγκη.

640

Ἑρώτηση

Πές μου, πάτερ, τί ὠφελεῖ τὴν ψυχὴ τὸ ἐκούσιο καὶ τί τὸ ἀκούσιο;

Ἀπόκρισις

Τὸ ἐκούσιον τελείως ρύεται τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ θανάτου, τὸ δὲ ἀκούσιον μειοῦται ἐκ τῆς χάριτος ταύτης καὶ ἥττον εὐρίσκεται.

ΧΜΑ'**5 Ἑρώτησις**

Ἐάν τις, ἀμελῶς ζῆσας, μέλλῃ ἀποθνήσκειν καὶ συντάξεται τῷ Θεῷ ὅτι, ἐὰν ζῆ, σπουδάζει ἀρέσαι αὐτῷ, ἄρα χαρίζεται αὐτῷ πλείονα ζωὴν;

Ἀπόκρισις

10 **Ο** Θεὸς καρδιογνώστης ἐστὶ καὶ εἰς τὴν εὐθύτητα τῆς καρδίας προσέχει. Ἐὰν οὖν ἴδῃ ὅτι ἐξ ἀληθείας καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς μέλλει μετανοεῖν, δίδωσιν αὐτῷ προσθήκην ζωῆς· φησὶ γὰρ «δώη σοι Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου»· τὸ γὰρ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, κα-
15 θῶς αὐτὸς εἶπε· «ζῶ ἐγώ, ὅτι οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς το ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Κατευθύνωμεν οὖν ἡμῶν τὴν καρδίαν πρὸς αὐτόν καὶ πᾶσαν εἰς αὐτόν τὴν μέριμναν ἡμῶν ἐπιρρίψωμεν, καὶ αὐτὸς κατευοδοῖ ἡμῶν τὰ συμφέροντα πρὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν.

ΧΜΒ'**20 Ἑρώτησις**

Εἰπέ μοι, πάτερ, εἰ ἔχει ὄρον τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Ἀπόκριση

Τὸ ἐκούσιο ἐλευθερώνει τελείως τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὸν θάνατο, ἐνῶ τὸ ἀκούσιο ὑπολείπεται ἀπὸ αὐτὴ τὴ χάρη καὶ βρίσκεται κατώτερο.

641

Ἑρώτηση

Ἐὰν κάποιος, ποὺ ἔζησε ἀμελῶς, πρόκειται νὰ πεθάνει καὶ προσφύγει στὸν Θεὸ καὶ τοῦ ζητήσει πῶς, ἂν θὰ ζήσει, θὰ φροντίσει νὰ τοῦ γίνεи ἀρεστός, ἄραγε θὰ τοῦ χαρισθεῖ περισσότερη ζωὴ;

Ἀπόκριση

Ο Θεὸς εἶναι καρδιογνώστης καὶ προσέχει στὴν εὐθύτητα τῆς καρδιάς. Ἐὰν λοιπὸν δεῖ ὅτι πρόκειται νὰ μετανοήσει εἰλικρινὰ καὶ μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ του, τοῦ δίνει παράταση ζωῆς· διότι λέγει ἡ Γραφή, «εἴθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσει σύμφωνα μὲ τὴν καρδιά σου»⁸⁵. Πράγματι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, ὅπως αὐτὸς εἶπε· «βεβαιώνω ἐγώ, ὅτι δὲν θέλω τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, παρὰ νὰ ἐπιστρέψει, καὶ θὰ ζήσει»⁸⁶. Ἄς κατευθύνουμε λοιπὸν τὴν καρδιά μας πρὸς αὐτὸν καὶ ἄς συγκεντρώσουμε ὅλη τὴ μερίμνά μας πάνω σ' αὐτόν, καὶ αὐτὸς θὰ κατευοδώσει αὐτὰ ποὺ συμφέρουν γιὰ τὴ σωτηρία μας.

642

Ἑρώτηση

Πές μου, πάτερ, ἂν ἔχει ὄριο τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

85. Ψαλμ. 19,4.

86. Ἰεζ. 18,32.

Ἀπόκρισις

Εστι μὲν τέλος τῷ κόσμῳ πάντως, ὁ δὲ Θεὸς ἐὰν εὐρίσκη ἡμᾶς εὐαρεστοῦντας προστίθησι τὸν χρόνον· φησὶ γὰρ «δικαιοσύνη προστίθησιν ἡμέρας, ἔτη δὲ ἀσεβῶν ὀλιγωθήσονται». Ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ πρόσταξις ὄρος λέγεται καὶ περὶ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων· καὶ γὰρ καὶ τῶν Ἀποστόλων ἐρωτησάντων, εἶπεν· «οὐχ ὑμῶν ἐστι γινῶναι χρόνους ἢ καιρούς, οὗς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ».

ΧΜΓ'**Ἐρώτησις**

10 Ἄλλος φιλόχριστος, ἀσθενήσας καὶ σφόδρα φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ, ἐδεήθη τοῦ μεγάλου Γέροντος, ὥστε εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα κουφισθῇ τῆς ὀδύνης· ἀπέστειλε δὲ καὶ ὕδωρ ἵνα εὐλογῆσῃ αὐτὸ καὶ πῖνῃ· οὐκ ἔφερε γὰρ τὴν καῦσιν τοῦ πυρετοῦ. Καὶ εὐξαμένου τοῦ Γέροντος ἔπια
15 καὶ ἔθραυσε παραυτίκα ὁ πυρετὸς καὶ ἔπαυσεν ἡ ὀδύνη καί, θαυμάζων ὁ ἀδελφὸς καὶ δοξάζων ἐπὶ τούτῳ τὸν Θεόν, διηγῆσατό τισι τὴν τοῦ Θεοῦ ἐνέργειαν καὶ εὐεργεσίαν τὴν διὰ τοῦ ἀγίου Γέροντος γενομένην. Καὶ τῇ ἐξῆς ἐπέθετο αὐτῷ σφοδρῶς πάλιν ὁ πυρετὸς καὶ ἔπεμψε πρὸς
20 τὸν Γέροντα, δεόμενος ἐλεῆσαι αὐτόν· καὶ δηλοῖ αὐτῷ ὁ Γέρον.

Ἀπόκρισις

Τοῦτο ἔπαθες ἵνα μὴ ᾗς φλύαρος. Καὶ ἐκουφίσθη τελείως τῇ δεήσει τοῦ ἀγίου Γέροντος. Ἐκτοτε οὖν ἐφοβεῖτο
25 ἀναγγεῖλαι τινι, οὐ περὶ τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων, ὧν ἐπειράθη εὐεργεσιῶν τοῦ ἀγίου.

87. Παρμ. 10,27.

88. Πράξ. 1,7.

Ἀπόκριση

Υπάρχει ὅπωςδήποτε τέλος στὸν κόσμο, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἂν μᾶς βλέπει νὰ τὸν εὐαρεστοῦμε παρατείνει τὸν χρόνο, διότι λέγει «ἡ δικαιοσύνη προσθέτει μέρες, ἐνῶ τὰ ἔτη τῶν ἀσεβῶν θὰ λιγοστεύουν»⁸⁷. Ἡ προσταγὴ τοῦ Θεοῦ λέγεται ὄριο καὶ γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων· διότι καὶ οἱ Ἀπόστολοι ὅταν ἐρώτησαν, εἶπε· «δὲν εἶναι γνώρισμα δικό σας νὰ γνωρίζετε τοὺς χρόνους ἢ καιροὺς, ποὺ ὄρισε ὁ Θεὸς ν' ἀνήκουν στὴ δική του ἐξουσία»⁸⁸.

643

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος, ὅταν ἀσθένησε καὶ φλεγόταν πολὺ ἀπὸ τὸν πυρετό, παρακάλεσε τὸν μεγάλο Γέροντα νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτόν, γιὰ νὰ ἀνακουφισθεῖ ἀπὸ τὸν πόνο· ἔστειλε μάλιστα καὶ νερὸ γιὰ νὰ τὸ εὐλογήσει καὶ νὰ πιεῖ· διότι δὲν ὑπέφερε τὴ φλόγα τοῦ πυρετοῦ. Ἀφοῦ προσευχήθηκε ὁ Γέροντας, ἤπια καὶ ἔσπασε ἀμέσως ὁ πυρετός καὶ σταμάτησε ὁ πόνος. Ὁ ἀδελφὸς τότε, θαυμάζοντας καὶ δοξάζοντας τὸν Θεὸ γι' αὐτό, διηγήθηκε σὲ μερικοὺς τὴν ἐνέργεια καὶ εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ ποὺ ἔγινε μέσω τοῦ ἁγίου Γέροντα. Ἀλλὰ τὴν ἐπόμενη μέρα ἦρθε πάλι σ' αὐτὸν σφοδρὸς πυρετός, καὶ ἔστειλε στὸν γέροντα, παρακαλώντας νὰ τὸν ἐλεῆσει. Ὁ Γέροντας τότε τοῦ δήλωσε αὐτὰ.

Ἀπόκριση

Αὐτὸ τὸ ἔπαθες γιὰ νὰ μὴ εἶσαι φλύαρος. Καὶ ἀνακουφίσθηκε ἐντελῶς μὲ τὴ δέηση τοῦ ἁγίου Γέροντα. Ἀπὸ τότε λοιπὸν φοβόταν ν' ἀναγγεῖλει σὲ κάποιον ὄχι μόνο γι' αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἄλλες εὐεργεσίες τοῦ ἁγίου ποὺ δέχθηκε.

ΧΜΔ'

Ἑρώτησις

Ὁ αὐτὸς ἀδελφός, ἰδὼν τὸν ἀββᾶν διηγούμενον τοῖς ἐρχομένοις ἀδελφοῖς τὰ θαυμάσια τοῦ ἁγίου Γέροντος, ἠρώτησε περὶ τούτου τὸν ἄλλον γέροντα Ἰωάννην. Καὶ ὑπ' αὐτοῦ διδα-
5 χθεὶς τὰ τοῦ σκοποῦ, οὐκ ἔτι τούτῳ προσέθηκεν.

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα.

Τί ἐστίν, ὦ πάτερ Ἰωάννη, ὅτι ὥρας ὥρας βλέπω τὸν ἀβ-
βᾶν λαλοῦντα περὶ τῆς ἀρετῆς τῶν γερόντων καὶ εὐφραί-
νομαι τοῖς ῥήμασιν αὐτοῦ, ὡς εἰς οἰκοδομὴν οὖσιν, ἄλλοτε
10 δὲ δοκῶ ὅτι οὐκ οἰκοδομεῖ ταῦτα, ἀλλὰ σκανδαλίζει, διότι
ιδίους πατέρας αὐτὸς ἐπαιεῖ, καὶ θλίβομαι, πάσχω δὲ
τοῦτο καὶ εἰς ἑτέρους πατέρας, δοκῶν ἀφαιρεῖ λαλοῦντας;
Παρακαλῶ οὖν σε, πάτερ, εἰπεῖν μοι τί ἐστὶ τοῦτο, καὶ εὐ-
ξαι ἵνα λυτρωθῶ τούτου τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ.

15 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, δώη σοι ὁ Θεὸς ἀκοῦσαι καὶ συνιέναι καὶ ἐνεγ-
κεῖν εἰς ἔργα τὰ λαλούμενά σοι· τοῦτο δὲ δικαίωμα
ἐστὶ καὶ κατάκρισις. Δικαίωμα μὲν, ὅτι ψηφίζεις σεαυ-
τὸν ἄξιον τοῦ διηγήματος· κατάκρισις δὲ ὅτι λέγεις, 'καὶ πῶς
20 οὗτος διηγεῖται', καὶ οὐ μνημονεύεις ὅτι «τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει
πνεῖ». Δύνασαι εἰπεῖν μοι, διατί ὁ Κύριος θεραπεύων τινᾶς ἐπε-
τίμα αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἄλλω εἶπεν, «ὑπαγε
σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσάγαγε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ
σου, καὶ αὐθις, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ διήγησαι ὅσα ἐποίησέ
25 σοι ὁ Θεός»;

89. Ἰω. 3,8.

90. Μάρκ. 8,26.

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, ὅταν εἶδε τὸν ἀββᾶ νὰ διηγεῖται στοὺς ἀδελφούς ποὺ ἔρχονταν τὰ θαυμάσια τοῦ ἁγίου Γέροντα, ἐρώτησε γι' αὐτὸ τὸν ἄλλο γέροντα Ἰωάννη. Καὶ ἀφοῦ διδάχθηκε ἀπὸ αὐτὸν τὰ τοῦ σκοποῦ τους, δὲν συνέχισε πιά σ' αὐτό.

Ὁ ἴδιος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα.

Τί σημάνει, πάτερ Ἰωάννη, διότι ὦρες ὦρες βλέπω τὸν ἀββᾶ νὰ μιᾶ γιᾶ τὴν ἀρετὴ τῶν γερόντων, καὶ εὐφραίνομαι μὲ τὰ λόγια του, σὰν νὰ εἶναι γιὰ οἰκοδομὴ, ἄλλοτε ὅμως νομίζω ὅτι αὐτὰ δὲν οἰκοδομοῦν, ἀλλὰ σκανδαλίζουν, διότι αὐτὸς ἐπαινεῖ τοὺς δικούς του πατέρες καὶ θλίβομαι, καὶ τὸ παθαίνω αὐτὸ καὶ μὲ ἄλλους πατέρες, νομίζοντας ὅτι μιλοῦν περιττά. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν, πάτερ, νὰ μοῦ πεῖς τί σημαίνει αὐτό, καὶ προσευχήσου γιὰ νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν πονηρὸ λογισμό.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αδελφέ, εἶθε νὰ σοῦ δώσει ὁ Θεὸς ν' ἀκούσεις καὶ νὰ καταλάβεις καὶ νὰ καταστήσει ἔργα αὐτὰ ποὺ σοῦ λέγονται. Αὐτὸ ποὺ σοῦ συμβαίνει εἶναι δικαίωμα καὶ κατάκριση. Δικαίωμα, διότι θεωρεῖς τὸν ἑαυτὸ σου ἄξιο τοῦ διηγήματος, καὶ κατάκριση, διότι λές, «καὶ πῶς διηγεῖται αὐτός», καὶ δὲν θυμᾶσαι ὅτι «τὸ πνεῦμα πνέει ὅπου θέλει»⁸⁹. Μπορεῖς νὰ μοῦ πεῖς, γιατί ὁ Κύριος, ὅταν θεράπευε, μερικοὺς τοὺς ἐπιτιμοῦσε νὰ μὴ ποῦν τὸ γεγονὸς σὲ κανένα⁹⁰, καὶ σ' ἄλλον εἶπε, «πήγαινε καὶ δεῖξε τὸν ἑαυτὸ σου στὸν ἱερέα καὶ διηγήσου γιὰ τὸν καθαρισμό σου»⁹¹ καὶ ἀμέσως μετὰ, «γιὰ μαρτυρία σ' αὐτούς, καὶ διηγήσου ὅσα σοῦ ἔκανε ὁ Θεός»;

91. Ματθ. 8,4. Λουκᾶ 17,14.

Εἰσὶν οὖν τὰ λαλούμενα ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ εἰς ὠφέλειαν μὲν τῶν μετὰ φόβου ἀκούοντων, εἰς κατάκρισιν δὲ τῶν μὴ μετὰ πίστεως δεχομένων· καὶ ἀκμὴν οὐ δύναται διακριθῆναι ταῦτα παρὰ σοῦ, ὅτι ἀκμὴν μεταβάλλεταιί σου ἢ καρδία· φησὶ γάρ ὁ 5 Ἀπόστολος, «Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἀπολλυμένοις· οἷς μὲν ὁσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμὴ ζωῆς εἰς ζωὴν». Καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἰκανός; Οὐ γὰρ ἐσμὲν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Εἰ οὖν διστάζεις εἰς τὸν Γέροντα, πῶς ἐπετίμησέ σοι λαλή-
10 σαντι καὶ τῷ ἀββᾶ οὐκ ἐπετίμησεν, οὐκ ὀφείλεις διακριθῆναι, ὅτι, τίποτέ ἐστιν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ταπεινοῦσθαι τῇ καρδίᾳ, λέγων, ὅτι ἔμοι μὲν ὡς ἀναξίῳ ἐπετίμησεν ὁ γέρων, τούτῳ δὲ ὡς ἀξίῳ συνεχώρησεν εἰπεῖν διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀκούοντων. Νοήσωμεν δὲ πῶς πανταχόθεν φέρει ἡμᾶς ὁ Γέρων εἰς ταπει-
15 νωσιν τοῦ μέμψασθαι ἑαυτοῦς καὶ ἔχειν ἑαυτοῦς ἀναξίους, καὶ ἡμεῖς οὐ θέλομεν βαλεῖν κάτω τὸν αὐχένα. Ἔλθωμεν οὖν εἰς ταπεινώσιν καὶ ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει ἡμῖν τὰ μυστήρια αὐτοῦ, ἵνα ὅπου δεῖ λαλῶμεν, καὶ ὅπου οὐ δεῖ αἰεὶ σιωπῶμεν, ὅπως γίνονται τὰ ἀμφοτέρω εἰς ὠφέλειαν ἡμῶν τε καὶ τῶν ἀκούοντων.

20 Μὴ οὖν κρίνωμεν ἢ ἐξουθενήσωμεν τοὺς ἀκούοντας, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν ἀντὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι ἡμᾶς. Ἐὰν γὰρ ἐρωτήσωμεν τὸν λογισμὸν ἡμῶν λέγοντες, 'οἶδαμεν πῶς λαλεῖ ὁ λαλῶν εἰ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐνεργεῖται;' εὐρίσκομεν ὅτι οὐ πάντως οἶδαμεν. Ὡστε οὖν λογιζώμεθα τὰ καλὰ καὶ μὴ τὰ
25 κακὰ· ὁ γὰρ κακὸς κακὰ λογίζεται, ὁ δὲ καλὸς καλὰ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Αὐτὰ λοιπὸν ποὺ λέγονται ἀπὸ τὸν ἀββᾶ εἶναι πρὸς ὠφέλεια ὧσων ἀκοῦν μὲ φόβο, καὶ πρὸς κατάκριση ἐκείνων ποὺ δὲν τὰ δέχονται μὲ πίστη· σὺ ὅμως δὲν μπορεῖς ἀκόμη νὰ τὰ διακρίνεις, διότι ἀκόμα μεταβάλλεται ἡ καρδιά σου· διότι ὁ Ἀπόστολος λέγει· «εἴμαστε γιὰ τὸν Θεὸ εὐωδία Χριστοῦ ἀνάμεσα σ' ἐκείνους ποὺ σώζονται καὶ σ' ἐκείνους ποὺ χάνονται· γιὰ τοὺς δεύτερους ὁσμὴ θανάτου γιὰ θάνατο, ἐνῶ γιὰ τοὺς πρῶτους ὁσμὴ ζωῆς γιὰ ζωή»⁹². Ποιὸς λοιπὸν εἶναι ἱκανὸς γι' αὐτά; διότι δὲν εἴμαστε ὅπως οἱ πολλοὶ ποὺ καπηλεύονται τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ.

Ἄν λοιπὸν ἀπορεῖς γιὰ τὸν Γέροντα, πῶς ἐπιτίμησε ἐσένα ποὺ μίλησες καὶ δὲν ἐπιτίμησε καὶ τὸν ἀββᾶ, δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλλεις καὶ νὰ λές, 'ποιὰ ἢ διαφορὰ ἀνάμεσα στοὺς δύο', ἀλλὰ νὰ ταπεινωθεῖς στὴν καρδιά, λέγοντας· 'ὁ γέροντας ἐπετίμησε ἐμένα σὰν ἀνάξιο, ἐνῶ αὐτὸν σὰν ἄξιο τὸν ἐπέτρεψε νὰ μιλήσει πρὸς ὠφέλεια αὐτῶν ποὺ ἀκούουν. Ἄς σκεφθοῦμε πῶς ὁ Γέροντας μᾶς ὀδηγεῖ ἀπὸ παντοῦ σὲ ταπείνωση, ὥστε νὰ κατακρίνομε τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ νὰ τοὺς θεωροῦμε ἀνάξιους, ἀλλὰ ἐμεῖς δὲν θέλομε νὰ βάλομε κάτω τὸν αὐχένα. Ἄς ἔρθομε λοιπὸν σὲ ταπείνωση, καὶ ὁ Θεὸς θὰ μᾶς ἀποκαλύψει τὰ μυστήριά του, γιὰ νὰ μιλοῦμε ἐκεῖ ποὺ πρέπει· καὶ ὅπου δὲν πρέπει, νὰ σιωποῦμε πάντοτε, γιὰ νὰ γίνονται καὶ τὰ δύο πρὸς ὠφέλεια δική μας καὶ ἐκείνων ποὺ ἀκούουν.

Ἄς μὴ κρίνομε λοιπὸν καὶ νὰ μὴ ἐξουθενώνομε ἐκείνους ποὺ ἀκοῦν, γιὰ νὰ μὴ κατακριθοῦμε ἀντὶ νὰ οἰκοδομηθοῦμε. Διότι, ἂν ἐρωτήσομε τὸν λογισμό μας λέγοντας, 'γνωρίζομε πῶς μιᾶ αὐτὸς ποὺ μιᾶ καὶ ἂν βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπενέργεια τοῦ Πνεύματος,' βρίσκομε ὅτι ὅπωςδῆποτε δὲν γνωρίζομε. Ὡστε λοιπὸν νὰ σκεπτόμαστε τὰ καλὰ καὶ ὄχι τὰ κακὰ (διότι ὁ κακὸς σκέφτεται κακά, ἐνῶ ὁ καλὸς καλὰ), μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

92. Β' Κορ. 2,15-16.

ΧΜΕ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος, ἔχων πάθος ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, ἔπεμψεν αἰτῶν τὸν αὐτὸν γέροντα Ἰωάννην εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ ἵνα τύχη ἰάσεως. Καὶ ὁ γέρον εἶπε, 'θεραπεύει σε ὁ Κύριος διὰ τάχους', ὁ δὲ ἐβράδυνε θεραπευθῆναι. Ἐχων δὲ πίστιν εἰς τὸν γέροντα, ἐθαύμασε λέγων, ἄρα τί ἐστι τὸ πρᾶγμα; ὅτι ὁ γέρον οὐ ψεύδεται· ὁ Θεὸς γὰρ ἐν αὐτῷ λαλεῖ, κἀγὼ οὐκ ἐθεραπεύθην;' Καὶ ἐλθὼν ἠρώτησε περὶ τούτου τὸν μέγαν Γέροντα.

10 Ἀπόκρισις

Εἰ πιστεύομεν, ὅτι οὐ ψεύδεται ὁ Θεός, καὶ ὅτι πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, πῶς οὐκ ἐπέτυχες τοῦ ποθουμένου; μὴ ἄρα λεληθότως ἀπιστία πολιτεύεται παρὰ σοί; Ἐγὼ πιστεύω μετὰ ἀληθείας, ὅτι εἴ τι ἐλάλησέ σοι ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, γίνεται σοι. Παρακαλῶ δὲ τὴν φιλόχριστόν σου ἀγάπην μηκέτι παρασύρης με εἰς τὴν ἵπποδρομίαν, ἐγήρασα γάρ. Ταῦτα δὲ λέγω σοι, σημαίνων ἦν εἶπες ἔχειν μεθ' ἡμῶν σου ὁμοψυχίαν· οὐδεὶς γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μερίζει εἰς δύο, τοῦ ἀφεῖναι τὸ ἐν μέρος εἰς μίαν, τὸ δὲ ἄλλο εἰς ἄλλην ἐργασίαν. Πλὴν μάθε, ὅτι οὐ παύομαι δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἕως οὐ συνεισηενέγκῃ σε μετ' ἐμοῦ εἰς τὰς θύρας αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει καὶ εἰς τὰς ἀύλας αὐτοῦ ἐν ὕμνοις.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ἐθαύμασε, πῶς ὁ Γέρον ἐφάνέρωσεν αὐτῷ τὰ περὶ τῆς ἵπποδρομίας, καὶ ἐδόξασε τὸν Θεόν, καὶ τοῦ λοιποῦ ἀπείχετο τῆς τοιαύτης πονηρᾶς θεάς.

ΧΜS'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Φίλον ἔσχον ἀγαπητὸν ὁμόψυχον ἐπὶ ξένης διάγοντα, καὶ

645

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος, ποῦ εἶχε πάθος στὸ σῶμα του, ἔστειλε νὰ παρακαλέσει τὸν ἴδιο γέροντα Ἰωάννη νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτὸν γιὰ νὰ βρεῖ γιατρεία. Καὶ ὁ γέροντας εἶπε· 'ὁ Κύριος θὰ σὲ θεραπεύσει γρήγορα'. Αὐτὸς ὅμως ἄργησε νὰ θεραπευθεῖ. Ἐχοντας ἐμπιστοσύνη στὸν γέροντα, ἀπόρησε καὶ εἶπε· 'ἄραγε τί σημαίνει αὐτό; διότι ὁ γέροντας δὲν ψεύδεται, ἀφοῦ ὁ Θεὸς τοῦ μιλά, ἐγὼ ὅμως δὲν θεραπεύτηκα;' Ἦρθε λοιπὸν καὶ ἐρώτησε γι' αὐτὸν τὸν μεγάλο Γέροντα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν πιστεύομε, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ψεύδεται, καὶ ὅτι ὅλα εἶναι δυνατὰ σ' αὐτὸν ποῦ πιστεύει, πῶς δὲν πέτυχεσ αὐτὸ ποῦ ποθεῖς; Μήπως ἄραγε ὑπάρχει μέσα σου κάποια ἀνεκδήλωτη ἀπιστία; Ἐγὼ πιστεύω εἰλικρινά, ὅτι, ὅ,τι σοῦ εἶπε ὁ Θεὸς μὲ τὸν ἀδελφὸ Ἰωάννη, θὰ σοῦ γίνει. Παρακαλῶ ὅμως τὴν φιλόχριστη ἀγάπη σου, νὰ μὴ μὲ παρασύρεις πιά στὴν ἵπποδρομία, διότι γέρασα. Αὐτὰ σοῦ λέγω ὑπενθυμίζοντάς σου τὴν ὁμοψυχία ποῦ εἶπες ὅτι ἔχεις μαζί μὲ μᾶς· διότι κανένας δὲν χωρίζει τὴν ψυχὴ του στὰ δύο, ὥστε ν' ἀφήσει τὸ ἓνα μέρος σὲ μία ἐργασία, καὶ τὸ ἄλλο σὲ ἄλλη. Μάθε λοιπὸν ὅτι δὲν παύω νὰ προσεύχομαι στὸν Θεό, ὡς ποῦ νὰ σὲ ὀδηγήσει μαζί μὲ μένα στὶς θύρες του μὲ ἐξομολόγηση καὶ στὶς αὐλές του μὲ ὕμνους.

Ὅταν ἄκουσε αὐτά, θαύμασε, πῶς ὁ Γέροντας τοῦ φανέρωσε τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἵπποδρομία, καὶ δόξασε τὸν Θεό, καὶ στὸ ἐξῆς ἀπεῖχε ἀπὸ αὐτὴν τὴν πονηρὴν θεά.

646

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Εἶχα ἓνα ἀγαπητὸ ὁμόψυχο φίλο ποῦ ζοῦσε σὲ ξένη

οὕτως ἀνήχθημεν ὡς ἀδελφοὶ ἔχοντες ὄλα ἐπίκοινα. Νῦν
 δὲ ἔφθασα λαβεῖν μοι βίον καὶ πάλιν ἐμείναμεν οὕτως,
 καὶ πολεμεῖ με ὁ λογισμὸς λέγων, 'μήποτε ὁ γάμος ἐποίη-
 5 σε δισταγμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ πρὸς με, καὶ οὐ τὴν αὐ-
 τὴν σώζει διάθεσιν'.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Εὰν θέλῃς μαθεῖν τί ἔχει ἡ καρδία αὐτοῦ, τούτῳ τῷ
 τρόπῳ μάθε· Ψηλάφησον τὴν καρδίαν σου μεθ' ὃ ἔλα-
 βες τὸν βίον εἰ σώζεις τὴν αὐτὴν διάθεσιν πρὸς αὐτόν,
 10 καὶ ἐὰν εὖρῃς ὅτι οὐ σώζεις σύ, οὐδ' αὐτός· ἐὰν δὲ ἔμεινεν ἡ
 διάθεσίς σου, μάθε ὅτι κατὰ τὴν καρδίαν σου εὕρισκεις πάντοτε,
 τοῦ Θεοῦ εὐοδοῦντος.

ΧΜΖ'

Αἴτησις πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἄλλος φιλόχριστος ἔπεμψεν αἰτῶν τὸν αὐτόν μέγαν Γέροντα
 15 ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ὁ Κύριος μνησθεῖ αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ
 αὐτοῦ.

Ἀπόκρισις

Ιδοὺ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ κατήσχυνέ μου τὸ
 πρόσωπον, ἀλλ' ἐχαρίσατό μοι τὴν σωτηρίαν τῆς ψυ-
 20 χῆς σου, καὶ δέδωκέ μοι τὴν χάριν τοῦ μνησθῆναί σου
 ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Λαβόντες οὖν τὴν τοιαύτην χάριν, ὡς εὐ-
 γνώμονες φυλάζωμεν, καὶ μὴ γενώμεθα ὡς οἱ χοῖροι, μὴ δυνά-
 μενοι διακρῖναι τοὺς ἐντίμους μαργαρίτας. Οἶδας δὲ ὅτι, εἴ τις
 τιμᾶται ὑπὸ τινος, οὐκ ὀφείλει αὐτὸν ἀτιμάσαι· τιμηθέντες οὖν
 25 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὴ ὄντες ἄξιοι, ἀξίους ἡμᾶς αὐτοὺς ποιήσωμεν·

χώρα, καὶ προχωρούσαμε ἔτσι στὴ ζωὴ, ἔχοντας σὰν ἀδελφοὶ ὅλα τὰ πράγματα κοινά. Τώρα ἔφθασα νὰ πάρω σύντροφο, ἀλλὰ καὶ πάλι μείναμε ἔτσι· ὅμως μὲ πολεμᾷ ὁ λογισμὸς λέγοντας· 'μήπως ὁ γάμος προξένησε στὴν καρδιά του δισταγμὸ γιὰ μένα, καὶ δὲν ἔχει τὴν ἴδια διάθεση'.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν θέλεις νὰ μάθεις τί ἔχει ἡ καρδιά του, μάθε το μ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Ἐξέτασε τὴν καρδιά σου ἀπὸ τότε ποὺ πῆρες σύντροφο, ἂν ἔχεις τὴν ἴδια διάθεση πρὸς αὐτόν, καὶ ἂν βρεῖς ὅτι δὲν ἔχεις, τότε οὔτε αὐτὸς ἔχει· ἂν ὅμως ἔμεινε ἡ διάθεσή σου ἴδια, μάθε ὅτι ἀνάλογα μὲ τὴν καρδιά σου βρίσκεις πάντοτε νὰ ἔχει τὴν ἴδια διάθεση καὶ ἐκεῖνος, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

647

Αἴτηση πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἄλλος φιλόχριστος ἔστειλε νὰ παρακαλέσει τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα ὑπὲρ αὐτοῦ, γιὰ νὰ τὸν θυμηθεῖ ὁ Κύριος στὴ βασιλεία του.

Ἀπόκριση

Νά, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν μοῦ καταντρόπιασε τὸ πρόσωπο, ἀλλὰ μοῦ χάρισε τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου, καὶ μοῦ ἔχει δώσει τὴ χάρη νὰ σὲ θυμηθεῖ στὴ βασιλεία του. Ἀφοῦ πήραμε λοιπὸν αὐτὴ τὴ χάρη, νὰ τὴ φυλάξομε σὰν εὐγώμονες, καὶ νὰ μὴ γίνομε ὅπως οἱ χοῖροι, χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ διακρίνομε τὰ πολῦτιμα μαργαριτάρια. Γνωρίζεις ὅτι, ἂν κανεῖς τιμᾶται ἀπὸ κάποιον, δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀτιμάσει. Ἀφοῦ λοιπὸν τιμηθήκαμε ἀπὸ τὸν Θεὸ χωρὶς νὰ εἴμαστε ἄξιοι,

τιμῆσωμεν αὐτὸν διὰ τῆς τῶν ἀγίων αὐτοῦ ἐντολῶν τηρήσεως· αὐτὸς γὰρ εἶπε· «εἰ Πατὴρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστὶ μου ἡ τιμή; καὶ εἰ Κύριός εἰμι, ποῦ ἐστὶν ἡ δόξα μου;». Αὐτὸς δὲ ὁ Παντοκράτωρ Θεὸς συνεργήσαι σοι, τέκνον, ἀκοῦσαι καὶ φυλάξαι τὰ συμφέ-
5 ροντα.

ΧΜΗ'

Ἑρώτησις

Κῆπον διαφέροντα τοῖς ἀνεψιοῖς μου πόρρω διάγουσιν
ἔλαβον τινὲς εἰς λόγον εὐκτηρίου τόπου καὶ ἐπέτρεψάν με
ποιῆσαι μετὰ τῶν λαβόντων τὴν τιμὴν τοῦ κήπου καὶ συν-
10 ἔχομαι ὑπὸ δύο λογισμῶν· καὶ ὁ μὲν εἷς λέγει μοι, ὅτι δεῖ
προσχαρίσασθαι τῷ ἀγίῳ τόπῳ, ὁ δὲ ἄλλος λέγει μοι φυ-
λάξαι πίστιν τοῖς ἐντειλαμένοις μοι ποιῆσαι τὴν διατίμη-
σιν, καὶ ποῦ κλῖναι οὐκ οἶδα· καὶ γὰρ καὶ τὸν Θεὸν φο-
βοῦμαι, καὶ βλάψαι ἐκείνους ἁμαρτίαν ἠγοῦμαι. Τί οὖν
15 ποιήσω, πάτερ;

Ἀπόκρισις

Τὴν δικαίαν τοῦ κήπου δήλωσον αὐτοῖς τιμὴν, παρακα-
λῶν αὐτοὺς καὶ λέγων· 'Οἶδατε, ὅτι πάντες χρεωστοῦ-
μεν τοῖς δεσπόταις ἡμῶν τοῖς ἀγίοις· εἴ τι οὖν πληρο-
20 φορεῖ ὑμᾶς ὁ Κύριος προσενεγκεῖν αὐτοῖς ἐκ τῆς τιμῆς, εὐρίσκει-
ται ἔμπροσθεν ὑμῶν'. Ταῦτα οὖν γράψον, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐστὶ
ποιῆσαι ἢ μὴ ποιῆσαι, καὶ σὺ οὐχ εὐρίσκη μέμψιν ἔχων ἐκ τοῦ
πράγματος· βάρος μὲν γὰρ ἢ ἁμαρτία οὐκ ἔστι τὸ ἀπαιτῆσαι τὸ
δίκαιον, κἄν ἢ οἶκος Κυρίου. Τὸ δὲ συμφέρον ἐστὶ τὸ τὸν ἔχοντα
25 ἐξουσίαν καὶ κύριον ὄντα τοῦ πράγματος καὶ μὴ ὄντα ἐν ἀπορίᾳ,

ὡς κάνομε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἄξιους καὶ ὡς τιμήσομε αὐτὸν μετὴν τήρηση τῶν ἀγίων ἐντολῶν του· διότι αὐτὸς εἶπε «ἂν εἶμαι Πατέρας ἐγώ, ποῦ εἶναι ἡ τιμή μου; καὶ ἂν εἶμαι Κύριος, ποῦ εἶναι ἡ δόξα μου;»⁹³. Αὐτὸς ὁ παντοκράτορας Θεὸς εἶθε νὰ σέ βοηθήσει, ὥστε ν' ἀκούσεις καὶ φυλάξεις τὰ συμφέροντα.

648

Ἑρώτηση

Κάποιοι πῆραν ἕναν κῆπο ποὺ ἀνήκει στοὺς ἀνεψιοὺς μου με σκοπὸ νὰ οἰκοδομήσουν εὐκτήριο οἶκο, καὶ οἱ ἀνεψιοὶ μου μοῦ ἀνέθεσαν νὰ ὀρίσω μαζί με τοὺς ἐνδιαφερομένους τὴν τιμὴ τοῦ κήπου, καὶ συνέχομαι ἀπὸ δύο λογισμοὺς· ὁ ἕνας μοῦ λέγει, ὅτι πρέπει νὰ χαρισθῶ στὸν ἅγιό τόπο, ἐνῶ ὁ ἄλλος μοῦ λέγει νὰ φυλάξω τὴν ἐμπιστοσύνη ἐκείνων ποὺ μοῦ ἔδωσαν ἐντολὴ νὰ κάνω τὴ διατίμηση. Δὲν ξέρω λοιπὸν ποῦ νὰ κλίνω, διότι καὶ τὸν Θεὸ φοβᾶμαι καὶ θεωρῶ ἁμαρτία νὰ βλάψω ἐκείνους. Τί νὰ κάνω λοιπὸν, πάτερ;

Ἀπόκριση

Δ ἤλωσε στοὺς ἀνεψιοὺς τὴν δίκαια τιμὴ τοῦ κήπου παρακαλώντας αὐτοὺς καὶ λέγοντας· Ἔγνωρίζετε, ὅτι ὅλοι χρωστᾶμε στοὺς ἀγίους δεσπότες μας· ἂν λοιπὸν σᾶς πληροφορεῖ ὁ Κύριος νὰ ἐκπέσετε σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὴν τιμὴ, εἶναι στὴ θέλησή σας'. Αὐτὰ λοιπὸν γράψε ἐσὺ καὶ σ' αὐτοὺς ἀπομένει νὰ κάνουν ἢ νὰ μὴ κάνουν ἔκπτωση· ἔτσι σὺ δὲν βρίσκεσαι νὰ ἔχεις κατάκριση ἀπὸ τὴν ὑπόθεση· διότι βᾶρος ἦ ἁμαρτία δὲν εἶναι νὰ ἀπαιτήσεις τὸ δίκαιο, κι ἂν ἀκόμη εἶναι οἶκος Κυρίου. Τὸ συμφέρον ἐκείνου, ποὺ ἔχει τὴν ἐξουσία καὶ εἶναι κύριος τοῦ πράγματος καὶ δὲν εἶναι φτωχός, εἶναι μᾶλλον

93. Μαλαχ. 1,6.

μᾶλλον συγχωρῆσαι τὸ κατὰ δύναμιν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ· πολλαπλασίονα γὰρ ἀντὶ τούτου καρποῦται. Ἐὰν δὲ ἦ ἀδύνατος συγχωρῆσαι, τὸν τοιοῦτον οὐκ ἀπαιτεῖ ὁ Θεός, εἰμὴ μόνον τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν’.

5 Καὶ ταῦτα ἀκούσας ἀπῆλθε χαίρων καὶ δοξάζων τὸν Θεόν.

ΧΜΘ’

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ οἰκέτας θέλω ἀγοράζειν καὶ ἀμφιβάλλω, εἰ μέλλουσί μοι χρησιμεύειν, εἶπέ μοι εἰ ὀφείλω λαβεῖν αὐτούς, καὶ τί ποιήσω;

10 Ἀπόκρισις

Μάθωμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς Δεσπότην ἔχομεν, ἐὰν ὑποταγῶμεν καὶ ἡμεῖς τῷ Δεσπότη ἡμῶν, αὐτὸς ποιεῖ ἵνα καὶ ἡμῖν ὑποτάσσωνται οἱ δοῦλοι ἡμῶν. Ἴδου ἤκουσας ὕπαγε λάβε αὐτούς ἐν ὀνόματι Κυρίου.

ΧΝ’

15 Ἑρώτησις

Ἐὰν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ κελεύῃ τί ποτε, καὶ ὁ νόμος τοῦ κόσμου ὀρίζῃ τὸ ἐναντίον, τί δεῖ ποιῆσαι; Λέγει γάρ μοι ὁ λογισμὸς τὰ ἐν τοῖς νόμοις τοῦ κόσμου ἢ πολιτεία διοικεῖται, καὶ ἀδικεῖ ὁ παραβαίνων αὐτούς.

20 Ἀπόκρισις

Ο τοῦ Θεοῦ νόμος τιμιώτερός ἐστι, περὶ γὰρ σωτηρίας ψυχικῆς λαλεῖ· ὁ δὲ τοῦ κόσμου νόμος σαρκικὸς ὢν, σαρκικοῖς διαλέγεται.

νά προσφέρει τὸ κατὰ δύναμη στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ· διότι θὰ καρπωθεῖ πολλαπλάσια ἀντ' αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ παραχωρήσει, ὁ Θεὸς δὲν ἀπαιτεῖ ἀπ' αὐτόν, παρὰ μόνο τὴν ἀγαθὴ προαίρεση.

Ἄφοῦ ἄκουσε αὐτὰ ἔφυγε γεμᾶτος χαρὰ καὶ δοξαζοντας τὸν Θεό.

649

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ θέλω ν' ἀγοράσω δούλους καὶ ἀμφιβάλλω ἂν πρόκειται νὰ μὲ χρησιμέψουν, πές μου, ἂν πρέπει νὰ τοὺς πάρω αὐτούς, καὶ τί νὰ κάνω.

Ἀπόκριση

Ας μάθομε ὅτι ἔχομε καὶ ἐμεῖς Δεσπότη· ἂν ὑποταγοῦμε καὶ ἐμεῖς στὸν Δεσπότη μας, αὐτὸς θὰ κάνει νὰ ὑποτάσσονται σὲ μᾶς οἱ δοῦλοι μας. Ἄκουσες λοιπὸν· πῆγαινε καὶ πάρε τους στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

650

Ἑρώτηση

Ἐὰν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ προστάζει κάτι, καὶ ὁ νόμος τοῦ κόσμου ὀρίζει τὸ ἀντίθετο, τί πρέπει νὰ κάνω; Διότι ὁ λογισμὸς μου λέγει ὅτι ἡ πολιτεία διοικεῖται μὲ τοὺς νόμους τοῦ κόσμου, καὶ ἀδικεῖ ὅποιος τοὺς παραβαίνει.

Ἀπόκριση

Ο νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι τιμιώτερος, διότι μιᾶ γιὰ ψυχικὴ σωτηρία, ἐνῶ ὁ νόμος τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ εἶναι σαρκικὸς, μιᾶ γιὰ σαρκικά.

XNA'

Ἑρώτησις

Τί ἐστὶν ὃ λέγει,

«Μὴ ἐλεήσης πτωχὸν ἐν κρίσει»;

Ἀπόκρισις

5 **Τ** οὔτό ἐστιν ὃ λέγει, ἵνα, ὁ δικάζων ἐν πράγμασιν, ὀρθῶς κρίνη καὶ μὴ, προφάσει τοῦ ἐλεῆσαι τὸν πένητα, παρατιτρώσκη τὸ δίκαιον· τὸ δὲ παρακαλέσαι τὸν αὐτοῦ ἀντίδικον ποιῆσαι μετ' αὐτοῦ ἔλεος οὐκ ἔστιν ἄδικον.

XNB'

Ἑρώτησις

10 Ἐάν τις τῶν ἀγίων πατέρων, εἰς ὃν ἔχω πολλὴν πληροφορίαν, λέγει μοι αὐθεντῆσαι ἐν πράγματι παρὰ τὸ φαινόμενόν μοι δίκαιον, τί ποιήσω διὰ τὴν παράβασιν τῆς εἰρημένης ἐντολῆς;

Ἀπόκρισις

15 **Ο** ἰ πνευματικοὶ πατέρες οὐδὲν ἀργῶς λέγουσιν, ἀλλὰ πάντα πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς. Εἶπε οὖν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, καὶ ὡς λέγει σοι ποιήσον, καὶ οὐ παραβαίνεις τὴν ἐντολήν· τὰ γὰρ ἀρέσκοντα τῷ Θεῷ, καὶ δίκαιά ἐστι καὶ συμφέροντα.

651

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει αὐτὸ ποὺ λέγει, «μὴ ἐλεήσεις φτωχὸ κατὰ τὴν κρίση»⁹⁴;

Ἀπόκριση

Αὐτὸ ποὺ λέγει σημαίνει τὸ ἐξῆς: ὅποιος δικάζει γιὰ πράγματα, νὰ κρίνει ὀρθὰ καὶ νὰ μὴ καταδικάζει τὸν δίκαιο μὲ τὴν πρόφαση νὰ ἐλεήσει τὸν φτωχό· δὲν εἶναι ὅμως ἄδικο νὰ παρακαλέσει τὸν ἀντίδικό του νὰ τοῦ δείξει ἔλεος.

652

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος ἀπὸ τοὺς ἅγιους πατέρες, στὸν ὁποῖο ἔχω πολλή ἐμπιστοσύνη, μοῦ λέγει ν' ἀσκήσω τὴν ἐξουσία μου σ' ἓνα πρᾶγμα ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μοῦ φαίνεται δίκαιο, τί νὰ κάνω γιὰ τὴν παράβαση τῆς λεχθείσας ἐντολῆς;

Ἀπόκριση

Οἱ πνευματικοὶ πατέρες δὲν λένε τίποτε στὰ χαμένα, ἀλλὰ πάντα πρὸς σωτηρία ψυχῆς· πὲς λοιπὸν σ' αὐτὸν τὸ πρᾶγμα, καὶ κάνε ὅπως σοῦ λέγει, καὶ δὲν παραβαίνεις τὴν ἐντολή· διότι αὐτὰ ποὺ ἀρέσουν στὸν Θεὸ εἶναι καὶ δίκαια καὶ συμφέροντα.

94. Ἐξ. 23,3.

ΧΝΓ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος εἶχε δοῦλον ἀχρήσιμον, ὃς τις φυγὼν, μετὰ
 τινὰ χρόνον ἦλθε πάλιν πρὸς αὐτόν· καὶ ἠρώτησε τὸν γέ-
 ροντα Ἰωάννην, εἰ ὀφείλει ἔχειν αὐτόν· καὶ τοῦ γέροντος
 5 δηλώσαντος ἀπολῦσαι αὐτόν, ἤρξατο ὁ παῖς δεικνύειν
 αὐτῷ καλὰ ἦθη, καὶ ἐθλίβετο ἀπολῦσαι αὐτόν· καὶ πάλιν
 ἔπεμψεν ἐρωτῶν περὶ αὐτοῦ, εἰ ἀπολύσει αὐτόν.

Ἀπόκρισις

10 **Ε**χε τέως τὸν παῖδα γυμνάζων αὐτόν καὶ σεαυτὸν δι' αὐ-
 τοῦ, καὶ εἰ μὲν διορθώσῃται, ἰδοὺ καλῶς, εἰ δὲ μείνη
 ἐν τοῖς αὐτοῖς, καὶ βαστάζεις αὐτόν διὰ τὸν Θεόν, καὶ
 τοῦτο καλῶς· λαμβάνεις γὰρ τὸν μισθὸν τῆς ὑπομονῆς. Ἐὰν δὲ
 ἴδῃς ὅτι οὐ βαστάζεις, ἀλλ' ἔρχῃ εἰς βλάβην δι' αὐτοῦ, ἀπόλυσον
 αὐτόν ἀπελθεῖν, μιμησκόμενός τινος τῶν ἀγίων λέγοντος· Ἐὰν
 15 ἴδῃς τινὰ καταποντιζόμενον εἰς τὸν ποταμόν, μὴ δῶς αὐτῷ τὴν
 χεῖρά σου, ἵνα μὴ συνελκύσῃ σε, ἀλλὰ δὸς αὐτῷ τὴν ράβδον
 σου, καὶ ἐὰν δυνηθῆς διὰ τῆς ράβδου σῶσαι αὐτόν, ἰδοὺ καλῶς·
 εἰ δὲ μὴ γε, ἀπόλυσον τὴν ράβδον, ἵνα μὴ καὶ σὺ συναπόλῃ·

ΧΝΔ'

Ἑρώτησις

20 Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔμελλε πειράζειν τὸν αὐτοῦ δεσπότην ἐν
 κλοπῇ πράματος καί, τοῦ Κυρίου ταῖς εὐχαῖς τῶν ἀγίων
 σκεπάσαντος, ἔφυγε, καὶ ἐλθὼν ὁ δεσπότης αὐτοῦ ἠύχα-
 ρίστει τῷ γέροντι ἐπὶ τῇ γενομένῃ σκέπῃ, μεμφόμενος

653

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος εἶχε ἄχρηστο δοῦλο, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔφυγε, μετὰ ἀπὸ καιρὸ ἦρθε πάλι σ' αὐτόν. Ἑρώτησε τότε τὸν γέροντα Ἰωάννη, ἂν ὀφείλει νὰ τὸν ἔχει. Ὅταν ὁ γέροντας τοῦ δήλωσε νὰ τὸν ἀπολύσει, ὁ δοῦλος ἀρχισε νὰ τοῦ δείχνει καλὴ συμπεριφορά, καὶ στενοχωριόταν νὰ τὸν ἀπολύσει. Ἔστειλε τότε πάλι νὰ τὸν ἐρωτήσῃ γι' αὐτόν, ἂν πρέπει νὰ τὸν ἀπολύσει.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Κράτα πρὸς τὸ παρὸν τὸν δοῦλο, γυμνάζοντας αὐτόν καὶ τὸν ἑαυτὸ σου δι' αὐτοῦ, καὶ ἂν διορθωθεῖ, καλῶς, ἂν ὁμως παραμείνει στὰ ἴδια καὶ τὸν κρατᾶς γιὰ τὸν Θεὸ, καὶ αὐτὸ καλῶς· διότι παίρνεις τὸν μισθὸ τῆς ὑπομονῆς. Ἐὰν ὁμως δεῖς ὅτι δὲν βαστάζεις, ἀλλ' ἔρχεσαι σὲ βλάβη δι' αὐτοῦ, πὲς του νὰ φύγει, ἐνθυμούμενος κάποιον ἀπὸ τοὺς ἁγίους ποὺ λέγει· ἔὰν δεῖς κάποιον νὰ καταποντίζεται στὸ ποτάμι, νὰ μὴ τοῦ δώσεις τὸ χέρι σου, γιὰ νὰ μὴ σὲ τραβήξῃ, ἀλλὰ δὸς του τὸ ραβδί σου· καὶ ἂν μπορέσεις νὰ τὸν σώσεις μὲ τὸ ραβδί σου, ἔχει καλῶς, διαφορετικὰ ἄφησε τὸ ραβδί, γιὰ νὰ μὴ χαθεῖς καὶ σὺ μαζὶ μ' αὐτόν'.

654

Ἑρώτηση

Μετὰ ἀπὸ λίγες ἡμέρες ὁ δοῦλος θέλησε νὰ πειράξῃ τὸν κύριό του μὲ τὴν κλοπὴ ἑνὸς πράγματος, ἀλλὰ τὸν προστάτεψε ὁ Κύριος μὲ τὶς προσευχὰς τῶν ἁγίων, καὶ ἔφυγε. Πῆγε τότε ὁ κύριός του καὶ εὐχαριστοῦσε τὸν γέροντα γιὰ τὴν προστασία ποὺ τοῦ ἔγινε, κατηγορώντας τὸν ἑαυτὸ του,

ἑαυτόν, ὅτι ὄλως μετὰ τὴν πρώτην ἀπόκρισιν ἀνέμενεν αὐτὸν ἀπολῦσαι.

Ἀπόκρισις

5 **Ο**ὕχ ὡς ἀπορρίπτων αὐτὸν εἶπόν σοι ἀπολῦσαι, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ λογισμοῦ σου, ὅτι οὐκ ἐβάστασας πειρασθῆναι ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ἡμεῖς γὰρ ἀμαρτωλοὶ ἐσμεν καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἀποβαλεῖν τινα· εἰ γὰρ ἐδύνατο βαστάσαι αὐτὸν ραθυμοῦντα, μισθὸν ἔμελλες ἔχειν δι' αὐτόν. Καὶ γὰρ τινες τῶν πατέρων ἐλάλουν ἐπὶ τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος, περί τι-
10 νος γέροντος, ὅτι ἐβάσταζε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ ραθυμοῦντα. Καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· 'ἐγώ, εἰ ἦμην, προσκεφαλάδιον ἐτίθουν ὑποκάτω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ'. Καὶ εἶπον αὐτῷ ἐκεῖνοι· 'καὶ τῷ Θεῷ τί εἶχες εἰπεῖν;' Ὁ δὲ φησὶν· 'ἔλεγον τῷ Θεῷ, ὅτι σὺ αὐτὸς εἶπας, «ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ
15 σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου»'.

XNE'

Ἐρώτησις

Καλῶς οὖν ἐποίει ὁ γέρων μὴ διορθούμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ;

20 Ἀπόκρισις

Αδελφέ, οὐχ ὡς ἔτυχεν ἀφῆκεν ὁ γέρων μὴ νουθετῶν αὐτόν, ἀλλὰ πολλάκις μὲν αὐτὸν ἐνουθέτησεν, ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἐδέχετο τὴν νουθεσίαν καί, βλέπων αὐτὸν ἀδιόρθωτον, ἀφῆκε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ λέγων· 'ὁ
25 Θεὸς οἶδε τὸ συμφέρον· ὁ ἀδελφὸς γὰρ ἐμοῦ καλλιώτερός ἐστι'. Τοῦτο δὲ ἐποίουν οἱ τέλειοι, οἱ μὴ τολμῶντες κρῖναί τινα πρὸς αἰσχύνην τῶν μηδὲν ὄντων καὶ πάντας κρινόντων.

διότι ὅπωςδήποτε μετὰ τὴν πρώτη ἀπάντηση περίμενε νὰ τὸν ἀπολύσει. Καὶ ὁ γέροντας τοῦ εἶπε αὐτά.

Ἀπόκριση

Δ ἐν σοῦ εἶπα νὰ τὸν ἀπολύσεις ἐπειδὴ τὸν ἀπορρίπτω, ἀλλ' ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας τοῦ λογισμοῦ σου, διότι δὲν βάσταξες νὰ πειραχθεῖς ἀπὸ αὐτόν· διότι καὶ ἐμεῖς εἴμαστε ἀμαρτωλοί, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ διώξομε κάποιον. Ἄν βέβαια μπορούσες νὰ τὸν κρατήσεις ἐνῶ εἶναι ράθυμος, ἐπρόκειτο νὰ ἔχεις μισθὸ γι' αὐτόν. Διότι καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πατέρες ἔλεγαν στὸν ἄββᾶ Ποιμένα γιὰ κάποιον γέροντα, ὅτι κρατοῦσε τὸν μαθητὴ του ἐνῶ ἦταν ράθυμος. Καὶ ὁ ἄββᾶς Ποιμὴν εἶπε: 'ἂν ἤμουν ἐγώ, θὰ ἔβαζα προσκεφάλι κάτω ἀπὸ τὸ κεφάλι του'. Ἐκεῖνοι τότε τοῦ εἶπαν: 'καὶ τί, θὰ ἔλεγες στὸν Θεό;' Αὐτὸς τότε εἶπε: 'θὰ ἔλεγα στὸν Θεὸ ὅτι, ἐσὺ ὁ ἴδιος εἶπες, «ὑποκριτή, βγάλε πρῶτα τὸ δοκάρι ἀπὸ τὸ μάτι σου, καὶ τότε θὰ δεῖς γιὰ νὰ βγάλεις τὸ καρφὶ ἀπὸ τὸ μάτι τοῦ ἀδελφοῦ σου»'⁹⁵.

655

Ἑρώτηση

Καλὰ λοιπὸν ἔκανε ὁ γέροντας πού δὲν διόρθωσε τὸν ἀδελφὸ του;

Ἀπόκριση

Α δελφέ, ὁ γέροντας δὲν τὸν ἄφησε τυχαῖα χωρὶς νὰ τὸν συμβουλεύει, ἀλλὰ πολλές φορές τὸν συμβούλεψε, καὶ ἐκεῖνος δὲν δεχόταν τὴν συμβουλή. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸν ἔβλεπε ἀδιόρθωτο, ἄφησε τὸ πρᾶγμα στὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ λέγοντας: 'ὁ Θεὸς γνωρίζει τὸ συμφέρον· διότι ὁ ἀδελφὸς εἶναι καλύτερος ἀπὸ μένα'. Αὐτὸ ἔκαμναν οἱ τέλειοι, οἱ ὁποῖοι δὲν τολμοῦσαν νὰ κρίνουν κάποιον, πρὸς καταισχῦνη ἐκείνων πού, ἐνῶ δὲν εἶναι τίποτε, κρίνουν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

ΧΝΣ'

Ἑρώτησις

ἽΟτε πταίει ὁ οἰκέτης μου καὶ θέλω αὐτὸν παιδεῦσαι, ποίῳ σκοπῷ τοῦτο ποιήσω;

Ἀπόκρισις

5 **Τ**ῷ σκοπῷ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης, ἵνα, τῇ παιδείᾳ διορθωθείς, παύσεται τοῦ ἀμαρτάνειν καὶ γίνεται αὐτῷ εἰς σωτηρίαν ψυχῆς· οὐ χρῆ δὲ μετὰ θυμοῦ τοῦτο ποιεῖν· ἀπὸ κακοῦ γὰρ ἀγαθὸν οὐ γεννᾶται· ἀλλ' ἐὰν ὁ λογισμὸς σου ταραχθῆ, ἀνάμεινον αὐτόν, ἕως οὗ ἀτάραχος γένηται, καὶ οὕτω 10 μετ' εὐσπλαγχνίας ἐν φόβῳ Θεοῦ παίδευσον αὐτόν.

ΧΝΖ'

Ἑρώτησις

ἽΑλλ' ὅτε θέλω παιδεῦσαι αὐτόν, λέγει μοι ὁ λογισμὸς, ὅτι χειρὸν ἀμαρτάνεις, καὶ πῶς αὐτόν παιδεύσεις σαυτὸν μὴ διορθούμενος; καὶ ἀνακόπτει με τῆς παιδείας.

15 Ἀπόκρισις

Αὐτὸς ὁ λογισμὸς τοῦ διαβόλου ἐστίν, ἵνα ἐκεῖνος μείνη ἀδιόρθωτος καὶ σὺ παρέχῃς τὸν λόγον αὐτοῦ. ἽΑλλ' εἰπέ τῷ λογισμῷ· ἽΟτι μὲν μείζονα ἀμαρτάνω, φανερόν καὶ ὁμολογούμενον, ἀλλ' οὐ δύναμαι λόγον δοῦναι καὶ ὑπὲρ 20 ἑμαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ τούτου· παρ' ἑμοῦ γὰρ ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ τὴν αὐτοῦ διόρθωσιν'. Καὶ μετὰ τὸ παιδεῦσαι αὐτόν φειδομένως καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ, εἰπέ σεαυτῷ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου· «ὁ διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;» καὶ οὕτως εὐρίσκη μετὰ ταπεινοφροσύνης διορθούμενος αὐτόν.

656

Ἑρώτηση

“Όταν ὁ ὑπηρετής μου φταίει καὶ θέλω νὰ τὸν παιδεύσω, μὲ ποιό σκοπὸ θὰ τὸ κάνω αὐτό;

Ἀπόκριση

Μὲ τὸν σκοπὸ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης, γιὰ νὰ σταματήσῃ ν' ἀμαρτάνει, ἀφοῦ διορθωθεῖ μὲ τὴν παιδαγωγία, καὶ τοῦ ἀποβεῖ πρὸς σωτηρία τῆς ψυχῆς του. Καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάνεις αὐτὸ μὲ θυμὸ· διότι δὲν γεννιέται ἀγαθὸ ἀπὸ τὸ κακό· ἂν ὅμως ταραχθεῖ ὁ λογισμὸς σου, περίμενέ τον, ὡς πὺ νὰ γίνῃ ἀτάραχος· καὶ τότε παιδευσέ τον μὲ εὐσπλαγχνία καὶ φόβο Θεοῦ.

657

Ἑρώτηση

Ἄλλὰ ὅταν θέλω νὰ τὸν παιδέψω, ὁ λογισμὸς μου λέγει· ‘Χειρότερα ἀμαρτάνεις· καὶ πῶς θὰ παιδεύσεις αὐτὸν ἂν δὲν διορθώσεις τὸν ἑαυτὸ σου;’ Καὶ μὲ σταματᾷ ἀπὸ τὴν παιδαγωγία.

Ἀπόκριση

Αὐτὸς ὁ λογισμὸς εἶναι τοῦ διαβόλου, γιὰ νὰ μείνῃ ἐκεῖνος ἀδιόρθωτος καὶ νὰ δώσῃς ἐσὺ λόγος γι' αὐτόν. Ἄλλὰ πὲς στὸν λογισμὸ· ‘τὸ ὅτι βέβαια ἀμαρτάνω περισσότερο, εἶναι φανερὸ καὶ ὁμολογούμενο· ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ δώσω λόγος καὶ γιὰ μένα καὶ γι' αὐτόν· διότι ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ ἀπὸ μένα τὴν διόρθωση αὐτοῦ’. Καὶ ἀφοῦ τὸν παιδέψῃς μὲ λύπη καὶ μὲ φόβο Θεοῦ, πὲς στὸν ἑαυτὸ σου τὸν λόγος τοῦ Ἀποστόλου· «ἐσὺ πὺ διδάσκεις ἄλλον, δὲν διδάσκεις τὸν ἑαυτὸ σου;»⁹⁶, καὶ ἔτσι θὰ βρεθεῖς νὰ τὸν διορθώνῃς μὲ ταπεινοφροσύνη.

ΧΝΗ'

Ἑρώτησις

ἽΟταν ἰδω τινᾶ ὑβρίζοντα τὴν θρησκείαν καὶ βλασφημοῦντα τὴν ἅγιαν πίστιν, ὡς κατὰ ζῆλον ταρασσομαι πρὸς αὐτόν· τί ἐστὶ τοῦτο;

5 Ἀπόκρισις

Ηκουσας πάντως ὅτι οὐ γίνεται διόρθωσις διὰ κακοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Μετὰ πραότητος οὖν καὶ μακροθυμίας λάλησον, νοθετῶν τὸν ὑβρίζοντα ἐν φόβῳ Θεοῦ· ἐὰν δὲ βλέπῃς σεαυτὸν ταρασσόμενον, οὐδὲν χρὴ
10 εἰπεῖν.

ΧΝΘ'

Ἑρώτησις

Συμβαίνει ὅτι ἀπαντῶ τινι καὶ ἐμπαθῶς αὐτῷ προσέχω καὶ πλήττομαι τὴν ψυχὴν· καὶ ἐὰν γένηται ἀνάγκη συντυχεῖν αὐτῷ, οὐ δύναμαι ἀντιβλέσαι εἰς αὐτόν, καὶ ἐκ τούτου ἐνίοτε δίδωμι αὐτῷ λογισμὸν ὡς ὑπερόπτης. Καὶ ἐπὶ
15 τοσοῦτον συμβαίνει μοι τοῦτο, ὥστε καμμύειν τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ φέροντι τὴν θεάν, καὶ θλίβομαι μὴ εἰδῶς τί ποιήσω. Ἄλλ' εὔξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, δέσποτα, καὶ πέμψον μοι λόγον ζωῆς καὶ φάρμακα τῆς φιλανθρωπίας σου.

20 Ἀπόκρισις

Επειδὴ ἠρώτησεν ἡ ἀγάπη σου περὶ τοῦ ἐμπαθῶς ἐπιβλέπειν τῷ παρόντι, καὶ ἐστὶ τοῦτο ὁμολογουμένως τῶν πολέμων τοῦ διαβόλου, γίνωσκε ὅτι καὶ τῷ νοῖ προσέχειν, ἐξ αὐτοῦ ἐστὶ. Μνημονεύειν οὖν ὀφείλεις τῆς διαφθο-

658

Ἑρώτηση

Ὄταν βλέπω κάποιον νὰ βρίζει τὴ θρησκεία καὶ νὰ βλασφημεῖ τὴν ἀγία πίστη, σὰν ἀπὸ ζῆλο ταράσσομαι πρὸς αὐτόν· τί σημαίνει αὐτό;

Ἀπόκριση

Ακουσες ὅπως δὴποτε ὅτι δὲν γίνεται διόρθωση μὲ τὸ κακό, ἀλλὰ μᾶλλον μὲ τὸ καλό. Μίλησε λοιπὸν μὲ πραότητα καὶ μακροθυμία, συμβουλευόντας μὲ φόβο Θεοῦ αὐτόν ποὺ βρίζει· ἂν ὁμως βλέπεις τὸν ἑαυτό σου νὰ ταραζεται, δὲν πρέπει νὰ πεῖς τίποτε.

659

Ἑρώτηση

Συμβαίνει ὅταν συναντῶ κάποιον νὰ τὸν κοιτάζω μὲ ἐμπάθεια, καὶ πλήττομαι στὴν ψυχὴ· καὶ ἂν παραστεῖ ἀνάγκη νὰ τὸν συναντήσω, δὲν μπορῶ νὰ τὸν κοιτάξω, καὶ γι' αὐτὸ μερικὲς φορές δίνω σ' αὐτόν λογισμό σὰν ὑπερόπτης. Καὶ μοῦ συμβαίνει αὐτὸ τόσο, ὥστε νὰ κλείνω τὰ μάτια, ἐπειδὴ δὲν ὑποφέρω νὰ τὸν βλέπω. Θλίβομαι λοιπὸν καὶ δὲν ξέρω τί νὰ κάνω. Ἄλλὰ προσευχήσου γιὰ μένα, δέσποτα, καὶ στείλε μου λόγο ζωῆς καὶ φάρμακα τῆς φιλανθρωπίας σου.

Ἀπόκριση

Επειδὴ ἡ ἀγάπη σου ἐρώτησε γιὰ τὸ ὅτι βλέπει τὸν ἄνθρωπο αὐτὸ μὲ ἐμπάθεια, καὶ αὐτὸ ὁμολογουμένως εἶναι ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ διαβόλου, κατάλαβε ὅτι καὶ τὸ νὰ τὸν προσέχεις μὲ τὸν νοῦ προέρχεται ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιο.

ῥᾶς καὶ τῆς δυσωδίας τῆς φύσεως ἡμῶν, πῶς εἰσερχόμενοι ἐν τοῖς τάφοις γινόμεθα. Τί δὲ περὶ τῶν φθαρτῶν ἐπάγω σοι λόγον καὶ οὐ κατανοεῖς μᾶλλον τὸ προθεῖναι πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν μέλλουσαν φοβερὰν κρίσιν τοῦ Θεοῦ γίνεσθαι; Καὶ ποῦ εὐρίσκεται 5 ἡ κληρονομία τῶν ταῦτα πραττόντων; Καὶ πῶς δύνασαι ὑπενεγκεῖν τὴν αἰσχύνην τὴν μεγάλην ἐκείνην τῆς τῶν πράξεων ἡμῶν φανερώσεως ἐπὶ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ πάντων ἀνθρώπων, ἐπὶ τοῦ δικαίου Κριτοῦ; Καὶ πῶς φράττεται τὸ στόμα τῶν ἐργατῶν τῶν πράξεων τούτων;

10 Φοβηθῶμεν οὖν τὸν λέγοντα «μὴ πλανᾶσθε, ὅτι οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι»· καὶ «ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι», καὶ τὰ λοιπά, καὶ «εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν». Καὶ ταῦτα μὲν ὀφείλεις μνημονεύειν, μὴ συ-
15 χνάζειν δὲ πρὸς ἀνθρώπους, πρὸς οὓς εὐρίσκη ἔχων τὸν πόλεμον. Καὶ πάλιν μὴ δείξης αὐτοῖς τίνος χάριν ἀφίστασαι ἀπ' αὐτῶν, μήποτε καὶ εἰς λογισμοὺς βάλῃς αὐτούς, ἀλλ', εἰ καὶ ἀνάγκη γένηται ὁμιλῆσαι αὐτοῖς, ἐπικάλεσαι τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν, λέγων· 'Δέσποτα Ἰησοῦ, σκέπασόν με καὶ
20 βοήθησόν μου τῇ ἀσθενείᾳ'· καὶ θάρσει, ὅτι συντρίψει τὸ τόξον τῶν ἐχθρῶν. Ἐν τῷ ὀνόματι γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ ἀπραξία τῶν κακῶν· καὶ ἀντὶ πολλῶν λάλησον ὀλίγα, καὶ μὴ ἀπολύσης αὐτοῖς τὴν ἀκοήν καὶ τοὺς λογισμοὺς, ἀλλὰ σύστειλον σεμνῶς καὶ ἀταράχως, πρὸς τὸ μηδένα νοῆσαι τὸ γινόμενον. Ἐὰν δὲ καὶ δύ-
25 ναμιν λάβῃς ἀπὸ τούτων, μὴ θαρρήσης τοῖς ἐχθροῖς σου· ἀναιδεῖς γάρ εἰσι καὶ μυριάκις ἂν ἠττηθῶσιν, ἀνταγωνίζονται πάλιν· ἀλλ' ὁ νικηφόρος Θεός, αὐτός ἐστιν ὁ βοηθῶν τῇ ταπεινώσει τοῦ ἀνθρώπου, δι' ὃν θέλων ἐσαρκώθη.

Ὁφείλεις λοιπὸν νὰ θυμᾶσαι τὴ διαφθορὰ καὶ τὴ δυσωδία τῆς φύσεώς μας· τί δηλαδὴ γινόμαστε ὅταν μπαίνομε στοὺς τᾶφους. Ἄλλὰ γιατί σοῦ μιλῶ γιὰ τὰ φθαρτὰ καὶ δὲν κατανοεῖς μᾶλλον νὰ θέσεις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου τὴ φοβερὴ κρίση τοῦ Θεοῦ ποὺ πρόκειται νὰ γίνῃ; Ποῦ βρίσκεται ἡ κληρονομία αὐτῶν ποὺ κάνουν αὐτὰ τὰ πράγματα; Πῶς μορεῖς νὰ ὑποφέρεις τὴ μεγάλη ἐκείνη ντροπὴ τῆς φανερώσεως τῶν πράξεών μας παρουσία τῶν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων μπροστὰ στὸν δίκαιο κριτὴ; Καὶ πῶς φράζεται τὸ στόμα τῶν ἐργατῶν αὐτῶν τῶν πράξεων;

Ἄς φοβηθοῦμε λοιπὸν Ἐκεῖνον ποὺ λέγει· «μὴ πλανιέσθε, διότι οὔτε οἱ πόρνοι, οὔτε οἱ μοιχοί, οὔτε οἱ μαλθακοί, οὔτε οἱ ἀρσενικοῖτες θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»· «καὶ αὐτὸς ποὺ εἶδε τὴ γυναῖκα καὶ τὴν ἐπιθύμησε» καὶ τὰ ὑπόλοιπα, καὶ «ἂν τὸ μάτι σου σὲ σκανδαλίζει, βγάλε το»⁹⁷. Αὐτὰ ὀφείλεις νὰ θυμᾶσαι, νὰ μὴ συχνάζεις σὲ ἀνθρώπους πρὸς τοὺς ὁποίους συμβαίνει νὰ ἔχεις τὸν πόλεμο· καὶ ἐπίσης νὰ μὴ τοὺς δείξεις γιὰ ποιό λόγο ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ αὐτούς, μήπως τοὺς βάλεις ποτὲ καὶ σὲ λογισμούς· ἀλλὰ ἂν παραστεῖ ἀνάγκη νὰ τοὺς μιλήσεις, ἐπικαλέσου τὸ ἅγιο Πνεῦμα γιὰ βοήθεια λέγοντας· Ἐσπὸτα Ἰησοῦ, προστάτεψέ με καὶ βοήθησε τὴν ἀσθενιά μου· καὶ ἔχε θάρρος, διότι θὰ συντρίψει τὸ τόξο τῶν ἐχθρῶν. Διότι ἡ ἐπίκληση τοῦ ὀνόματός του συμβάλλει στὴν ἀπραξία τῶν κακῶν. Καὶ πὲς λίγα ἀντὶ γιὰ πολλὰ, μὴ ἀφήνοντας σ' αὐτούς τὴν ἀκοή καὶ τοὺς λογισμούς, ἀλλὰ νὰ συσταλεῖς σεμνὰ καὶ ἀτάραχα, γιὰ νὰ μὴ καταλάβει κανένας αὐτὸ ποὺ γίνεται. Ἄν πάρεις καὶ δύναμη ἀπὸ αὐτό, νὰ μὴ πάρεις θάρρος ἔναντι τῶν ἐχθρῶν σου· διότι εἶναι ἀναιδεῖς, καὶ χιλιάδες φορές ἂν νικηθοῦν, πάλι ἀνταγωνίζονται· ἀλλὰ ὁ νικηφόρος Θεός, αὐτὸς εἶναι ποὺ βοηθᾷ στὴν ταπείνωση τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τὸν ὁποῖο ἐκούσια σαρκώθηκε.

ΧΞ'

Ἑρώτησις

Τί ἐστὶ τὸ εἰρημένον, ὅτι 'Βλέπε μὴ ἀρπάσῃ σε ὁ λογισμὸς τῆς πορνείας';

Ἀπόκρισις

5 **Τ** οὔτο τὸ πρᾶγμα οὐκ εἰς πορνείαν συμβαίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἕτερα πράγματα· τοῦτο δὲ πᾶσχει ὁ νοῦς ἀπὸ τοῦ μετεωρισμοῦ, καὶ ὀφείλει τις ἀνακαλέσασθαι ἑαυτόν, λέγων· 'Κύριε, συγχώρησόν μοι διὰ τὸ ὄνομα σου τὸ ἅγιον, ὅτι ἐκ τῆς ἐμῆς ἀμελείας ἔφθασέ με τοῦτο, καὶ λύτρωσαί
10 με ἀπὸ τοῦ μετεωρισμοῦ καὶ πάσης παγίδος τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν'.

Ἡ φανέρωσις δὲ τῆς ἀρπαγῆς ἔστω σοι τοῦτο. Ἐὰν λαλή τις καὶ ἐν μετεωρισμῷ ἔχη τὸν νοῦν, συμβαίνει ὅτι περὶ ἄλλου λαλοῦντος αὐτοῦ, ἀρπάζεται ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς ἄλλο· καὶ τοῦτο
15 ἐστὶν ἡ ἀρπαγή. Καὶ ὡς ἐργάζεται τις, ἂν μετεωρισθῇ ἀπὸ τοῦ ἔργου, εὐρίσκεται κατὰ λήθην ἢ ἀφανίζων τὸ ἔργον ἢ περισσὸν ποιῶν τι τοῦ δέοντος, καὶ τοῦτο πάλιν ἀρπαγή ἐστὶ. Ὁ αὐτὸς τρόπος καὶ περὶ τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας ἐστὶ. Συμβαίνει γὰρ ὡς λαλεῖ τις τινι, ἐὰν φθάσῃ ὁ ἐχθρὸς ἐλκῦσαι τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς
20 τοῦ Θεοῦ νήψεως, εὐρίσκεται κατὰ μετεωρισμὸν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πορνείας, καὶ τοῦτο ἀρπαγή ἐστὶ· οὐ γὰρ κατὰ μελέτην ἢ κατὰ ἐνθύμησιν ἐγένετο, ἀλλὰ κατὰ λήθην συνηρπάγη.

Καὶ ὁ τοιοῦτος ὁμοῖος ἐστὶν ἀνθρώπῳ ὁδοιποροῦντι, ὃς τις
25 ἀπὸ τινος συμβαινούσης αὐτῷ ἀθυμίας ἀφήσει τὴν εὐθείαν ὁδὸν καὶ εἰς ἄλλην εὐρίσκεται· ἀλλ' ὀφείλει νήψας ἀνακαλέσασθαι ἑαυτὸν κατὰ τὰ εἰρημένα καὶ προσδραμεῖν τῷ ἐλέει τοῦ Θεοῦ· εὐσπλαγχνος γὰρ ἐστὶ καὶ προσδέχεται αὐτὸν ὡς τὸν ἄσωτον

660

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει αὐτὸ πὸν λέχθηκε· 'πρόσεξε νὰ μὴ σὲ ἀρπάξει ὁ λογισμὸς τῆς πορνείας';

Ἀπόκριση

Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν συμβαίνει μόνο στὴν πορνεία, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα θέματα, καὶ αὐτὸ τὸ παθαίνει ὁ νοῦς ἀπὸ τὸν μετεωρισμὸ. Πρέπει λοιπὸν κανεὶς νὰ ἀνακαλέσει τὸν ἑαυτὸ του, λέγοντας· 'Κύριε, συγχώρεσέ με γιὰ τὸ ἅγιο ὄνομά σου, διότι αὐτὸ μοῦ ἤρθε ἐξαιτίας τῆς ἀμέλειάς μου· καὶ λύτρωσέ με ἀπὸ τὸν μετεωρισμὸ καὶ ἀπὸ κάθε παγίδα τοῦ ἐχθροῦ, διότι δική σου εἶναι ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο'.

Ἡ φανέρωση τῆς ἀρπαγῆς ἄς εἶναι γιὰ σένα αὐτό. Ἄν μιᾶ κάποιος καὶ ἔχει τὸν νοῦ σὲ μετεωρισμὸ, συμβαίνει ὅτι, ἐνῶ αὐτὸς μιᾶ γιὰ ἄλλο, ἀρπάζεται ὁ νοῦς του ἀπὸ ἄλλο· καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ ἀρπαγή. Καὶ ὅταν ἐργάζεται κανεὶς, ἂν μετεωρισθεῖ ἀπὸ τὸ ἔργο, βρίσκεται σὲ κατάσταση λήθης, ὅποτε ἡ καταστρέφει τὸ ἔργο, ἢ κάνει κάτι περισσότερο ἀπὸ ὅσο πρέπει· καὶ αὐτὸ πάλι εἶναι ἀρπαγή. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο συμβαίνει καὶ στὸν λογισμὸ τῆς πορνείας· διότι συμβαίνει ὅταν κανεὶς μιλάει σὲ κάποιον, ἂν κατορθώσει ὁ ἐχθρὸς ν' ἀποσπάσει τὸν νοῦ ἀπὸ τὴν νῆψη τοῦ Θεοῦ, μεταφέρεται ἀπὸ μετεωρισμὸ σ' αὐτὸν καὶ στὴν ἐπιθυμία τῆς πορνείας· καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρπαγή· διότι δὲν ἔγινε ἀπὸ μελέτη ἢ ἀπὸ ἐνθύμηση, ἀλλὰ συναρπάχθηκε ἀπὸ λησμονιά.

Καὶ ὁ τέτοιος εἶναι ὅμοιος μὲ ἄνθρωπο ὁδοιπόρο, ὁ ὁποῖος, ἀπὸ κάποια ἀθυμία πὸν τοῦ συμβαίνει, ἀφήνει τὸν ἴσιο δρόμο καὶ βρίσκεται σὲ ἄλλον. Αὐτὸς τότε πρέπει, ἀφοῦ συνέλθει, ν' ἀνακαλέσει τὸν ἑαυτὸ του σύμφωνα μ' αὐτὰ πὸν ἔχουν λεχθεῖ καὶ νὰ προστρέξει στὸν ἔλεος τοῦ Θεοῦ· διότι αὐτὸς εἶναι εὐσπλαγγνος καὶ θὰ τὸν δεχθεῖ κοντὰ του σὰν τὸν ἄσωτο

ἐκεῖνον υἷόν· οὐκ ἀγνοοῦμεν γὰρ πῶς εὐμενῶς προσεδέχθη. Καὶ ὅταν δὲ χωρὶς μετεωρισμοῦ σπαρῆ οὗτος ὁ πόλεμος ἐν τῷ λογισμῷ, χρὴ νῆψαι καὶ μὴ ἡδυνθῆναι καὶ ἐγγχρονίσαι εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ταχέως ἀποφυγεῖν πρὸς τὸν Δεσπότην Θεόν.

ΧΞΑ'

5 Ἐρώτησις

Ἐὰν ἀπαιτῆ χρεία λαλήσαι με γυναικί, τί ποιήσω; ἢ πῶς χρήσομαι τῇ συντυχίᾳ; Εἶπε δέ μοι εἰ χρὴ προφάσει εὐσεβείας ἢ συμπαθείας παρεμβάλλειν ἐμαυτὸν εἰς πρᾶγμα αὐτῶν.

10 Ἀπόκρισις

Κατὰ μὲν πάντα τρόπον εὐρίσκομεν ὅτι τοὺς μὴ συνιέντας εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ ἔργα βλάπτει ἢ τῶν γυναικῶν συντυχία. Ὅσον οὖν ἐνδέχεται ἀπόστα, καὶ μὴ ἐμβάλλης σεαυτὸν εἰς συντυχίαν γυναικῶν· οὐκ ὠφελεῖ γάρ σε τοῦτο, εἰ
15 καὶ καλαὶ τὸν τρόπον εἰσίν. Ἄλλ', ἐπειδὴ τοῦ κόσμου οὐκ ἀπηλλάγημεν καὶ καλεῖ ἡμᾶς ἐσθ' ὅτε ἀνάγκη εἰς τὴν τούτων συντυχίαν περὶ συναλλάγματος ἢ περὶ οἰουδήποτε πράγματος, προκαταστήσωμεν ἐν τῷ νῶ τὸν τύπον τοῦτον. Ὡσπερ ἄνθρωπος
20 προσερχόμενος πυρὶ ποιῆσαι τὰς ἑαυτοῦ χρείας, προσέχει ἀσφαλῶς μὴ καυστηριασθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν πᾶσι πράγμασι πρὸς αὐτὰς χρησώμεθα, ὡς τῷ πυρὶ προσερχόμενοι· καὶ ἀσφαλίσώμεθα ἑαυτοὺς κατὰ πάντα τρόπον ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, μήποτε, ὡς νομιζόντων ἡμῶν δι' αὐτῶν ὠφελῆθῆναι, εὐρεθῆ ἡμῶν ἢ δοκοῦσα ὠφέλεια ζημία μεγάλη.

25 Εἰ δὲ ὅλως διὰ τὸν Θεὸν θελήσωμεν διελθεῖν, δι' ἄλλου προσώπου ποιήσωμεν τοῦτο εἰ δυνατόν, καὶ μήτε ἀνεχώμεθα ὡς ἔτυχεν ἀντιβλέπειν αὐταῖς, μηδὲ τὴν ὄρασιν εἰς αὐτὰς ἀπολύ-

ἐκεῖνον υἱό· καὶ δὲν ἀγνοοῦμε μὲ πόση εὐμένεια τὸν δέχθηκε κοντά του. Ἀλλὰ καὶ ὅταν αὐτὸς ὁ πόλεμος σπαρεῖ στὸν λογισμό χωρὶς μετεωρισμό, πρέπει νὰ νήψεις καὶ νὰ μὴ εὐχαρισθηθεῖς καὶ νὰ μὴ παραμείνεις πολὺ χρόνο σ' αὐτόν, ἀλλὰ γρήγορα νὰ καταφύγεις πρὸς τὸν Δεσπότη Θεό.

661

Ἑρώτηση

Ἐὰν ἡ ἀνάγκη ἀπαιτεῖ νὰ μιλήσω μὲ γυναῖκα, τί νὰ κάνω; ἢ πῶς νὰ κάνω τὴ συνάντηση; Ἀκόμη πές μου, ἂν πρέπει μὲ τὴν πρόφαση τῆς εὐσέβειας ἢ τῆς συμπάθειας νὰ παρεμβάλλω τὸν ἑαυτό μου σὲ ὑπόθεση αὐτῶν.

Ἀπόκριση

Μὲ κάθε τρόπο βρίσκομε ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἀφοσιώθηκαν στὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, τοὺς βλάπτει ἡ συνάντηση τῶν γυναικῶν· ὅσο λοιπὸν μπορεῖς ἀπομακρύνσου καὶ μὴ ὀδηγήσεις τὸν ἑαυτό σου σὲ συνάντηση γυναικῶν· διότι αὐτὸ δὲν σὲ ὠφελεῖ, κι ἂν ἀκόμη αὐτὲς εἶναι καλὲς στὸν τρόπο. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἀπαλλαχθήκαμε ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ μερικὲς φορές μᾶς καλεῖ ἡ ἀνάγκη στὴ συνάντηση αὐτῶν γιὰ συναλλαγὴ ἢ γιὰ ὁποιοδήποτε θέμα, ἃς βάλουμε ἀπὸ πρὶν στὸ νοῦ μας αὐτὸν τὸν τύπο. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἄνθρωπος, ποὺ πλησιάζει στὴ φωτιὰ νὰ κάνει τίς ἀνάγκες του, προσέχει ἀσφαλῶς νὰ μὴ καεῖ ἀπὸ τὴ φωτιὰ, ἔτσι καὶ ἐμεῖς ὅλα τὰ πράγματα σχετικὰ μὲ αὐτὲς νὰ τὰ κάνομε σὰν νὰ πλησιάζομε κοντὰ στὴ φωτιὰ, καὶ ν' ἀσφαλίσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ κάθε τρόπο μὲ φόβο Θεοῦ, μὴ τυχόν, ἐπειδὴ νομίζομε ὅτι θὰ ὠφεληθοῦμε ἀπὸ αὐτὲς, καταστρεῖ ἢ ὠφέλειά μας ποὺ νομίζομε μεγάλη ζημία.

Ἄν ὅμως ὅπωςδήποτε θελήσομε γιὰ τὸν Θεὸ νὰ τίς συναντήσομε, ἂν εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ κάνομε αὐτὸ μὲ ἄλλο πρόσωπο καὶ νὰ μὴ δεχθοῦμε νὰ τίς βλέπομε ὅπως ἔτυχε, οὔτε ν' ἀφή-

ωμεν, μηδὲ χρονίσωμεν ἐν τῇ αὐτῶν συντυχίᾳ, ἐκ τούτου γὰρ τίκτεται τὸ πῦρ τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ σπουδάσωμεν διὰ τάχους ἀπαλλαγῆναι αὐτῶν, δεόμενοι τοῦ Θεοῦ, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τῆς ἀνάγκης ἀπὸ τῆς παγίδος τοῦ διαβόλου τῆς ἔμ-
5 προσθεν ἡμῶν τεταμένης, καὶ ἀδιαλείπτως αὐτοῦ μνημονεύσω-
μεν· καὶ γὰρ ἡ δύναμις αὐτοῦ μεγάλη ἐστὶ σκεπάσαι τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΧΕΒ'

Ἑρώτησις

10 Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα,

Εἰ συμφέρει αὐτῷ ἀποτάξασθαι τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ μονάσαι.

Ἀπόκρισις

15 **Τ**έκνον, μὴ ἔστω ἡ ἀπόχρησις αὐτῆς ἀπὸ σοῦ, ἐπεὶ ἀθε-
τεῖς τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «δέδεσαι
γυναικί, μὴ ζῆτει λύσιν»· ἐπεὶ, ἐὰν ἀμάρτη καὶ ἀπέλθῃ
κακῶς, εἰς σὲ τρέχει ἡ ἀμαρτία, ἐὰν μὴ ἐκ συμφώνου διὰ νοουθε-
σίαν. Ἄλλ' ἄφες τὸ πρᾶγμα τῷ Θεῷ καὶ ὡς θέλει ποιεῖ ἡ φιλαν-
θρωπία αὐτοῦ.

ΧΕΓ'

20 Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα, λέγων.

Τί ποιήσω, ὅτι ταχέως ἐμπίπτω εἰς τὰ πάθη;

νομε τὰ μάτια μας νὰ πέφτουν ἐπάνω σ' αὐτές, οὔτε νὰ διαρκέσει πολὺ χρόνο ἢ συνάντησή μας μὲ αὐτές, διότι ἀπὸ αὐτὸ γεννιέται ἡ φωτιά τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ νὰ φροντίσομε γρήγορα νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ αὐτές, παρακαλώντας τὸν Θεὸ νὰ μᾶς σώσει κατὰ τὴν ὥρα ἐκείνη τῆς ἀνάγκης ἀπὸ τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου, ποὺ εἶναι ἀπλωμένη μπροστᾶ μας, καὶ νὰ θυμόμαστε ἀδιάλειπτα αὐτόν· διότι ἡ δύναμη αὐτοῦ εἶναι μεγάλη, ὥστε νὰ προστατέψει τὴν ἀσθενειά μας, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

662

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα,

Ἄν συμφέρει σ' αὐτόν νὰ χωρίσει τὴ γυναῖκα του μὲ σκοπὸ νᾶ μονάσει.

Ἀπόκριση

Τέκνο μου, νὰ μὴ γίνει ὁ χωρισμὸς αὐτῆς ἀπὸ σένα, διότι ἀθετεῖς τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἀποστόλου ποὺ λέγει: «ἔχεις δεθεῖ μὲ γυναῖκα, μὴ ζητᾶς λύση»⁹⁸. Ἄν ἀμαρτήσῃ καὶ ἀπομακρυνθεῖ κακῶς, θὰ πέσει σὲ σένα ἢ ἀμαρτία, ἀν ὁ χωρισμὸς δὲν γίνει μὲ συμφωνία γιὰ νουθεσία. Ἄφησε λοιπὸν τὸ πρᾶγμα στὸν Θεὸ καὶ ἡ φιλανθρωπία του θὰ ἐνεργήσῃ ὅπως θέλει.

663

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα, λέγοντας.

Τί νὰ κάνω, διότι γρήγορα πέφτω στὰ πάθη.

Ἀπόκρισις

Μ ἢ συνθήσης μετ' αὐτῶν διαθήκην καὶ ἀπόστρεψον
 τοὺς ὀφθαλμούς σου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα καὶ τὰς
 χεῖράς σου ἀπὸ πλεονεξίας, καὶ ἐλευθεροῖ σε ὁ Θεὸς
 5 αὐτῶν. Σεμνῶς οὖν διάγε, καὶ μὴ λάβῃς τὴν τροφήν, μηδὲ τὸ
 πόμα εἰς κόρον, καὶ ταπεινοῦνται ἅπὸ σοῦ τὰ πάθη, καὶ εὐρί-
 σκεις ἀνάπαυσιν.

ΧΕΔ'**Ἑρώτησις**

Ἄλλος φιλόχριστος παιδευτὴς τῆς τοῦ κόσμου σοφίας ἠρώτησε
 10 τὸν μέγαν Γέροντα,

Εἰ μέλλει εἶ πραῖξαι μεταβαίνων εἰς λαμπροτέραν ἀξίαν.

Ἀπόκρισις

Μ ἢ ὑψηλοφρονήσης καὶ εὐρίσκεις χάριν παρὰ τῷ Θεῷ
 καὶ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ συγκρότησιν μεγάλη ὅπου ἂν
 15 ἦς.

ΧΕΕ'**Ἑρώτησις**

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα περὶ τοῦ αὐτοῦ.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Τ ἕως τὰ ταπεινὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός. Ἐχε
 20 τὴν ταπείνωσιν, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεὸς ἐν τάχει.

Ἀπόκριση

Ν ἄ μὴ κάνεις μ' αὐτὰ συμφωνία, καὶ ἀπόστρεψε τὰ μάτια σου, γιὰ νὰ μὴ δοῦν τὴ ματαιότητα, καθὼς καὶ τὰ χέρια σου ἀπὸ τὴν πλεονεξία, καὶ θὰ σὲ ἐλευθερώσει ὁ Θεὸς ἀπὸ αὐτά. Νὰ ζεῖς λοιπὸν σεμνά, μὴ πάρεις τὴν τροφή οὔτε τὸ ποτὸ γιὰ κορεσμό, καὶ θὰ ταπεινωθοῦν μπροστά σου τὰ πάθη, καὶ θὰ βρεῖς ἀνάπαυση.

664

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος, διδάσκαλος τῆς σοφίας τοῦ κόσμου, ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα,

Ἄν πρόκειται νὰ κάνει καλὰ ἀνεβαίνοντας σὲ λαμπρότερο ἀξίωμα.

Ἀπόκριση

Ν ἄ μὴ ὑψηλοφρονήσεις καὶ θὰ βρεῖς χάρη ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ μεγάλη ἀναγνώριση ὅπου κι ἂν εἶσαι.

665

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Κ ατ' ἀρχὴν ὁ Θεὸς διάλεξε τὰ ταπεινὰ τοῦ κόσμου. Ἔχε λοιπὸν τὴν ταπείνωση καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει γρήγορα.

ΧΕΣ'

Ἑρώτησις

Ὁ αὐτὸς ἐδεήθη τοῦ αὐτοῦ γέροντος Ἰωάννου, ἵνα εὕξηται ὑπὲρ πασχυκοῦ τινος.

Ἀπόκρισις

5 **Α**σκήσει ὅσον δύναται, καὶ εἰσακούονται οἱ εὐχόμενοι ὑπὲρ αὐτοῦ· πολλὰ γὰρ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη· καὶ ὁ Κύριος εἶπε· «τὸ γένος τοῦτο οὐκ ἐξέρχεται, εἰμὴ διὰ νηστειῶν καὶ προσευχῶν».

ΧΕΖ'

Ἑρώτησις

10 Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν μέγαν γέροντα, λέγων.

Ἐπειδὴ λησται ἐπεισῆλθον τῷ οἴκῳ ἡμῶν διὰ τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας, οὐδὲν δὲ ἔλαβον ἐκ τοῦ οἴκου μου, κινήσω πρὸς αὐτοὺς ἢ μωροποιήσω;

Ἀπόκρισις

15 **Ε**ἰ ὅλως ἔχομεν, ὅτι διὰ τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας ἐπῆλθον οἱ λησται, ὁ δὲ Θεὸς διὰ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν οὐ συνεχώρησε τὸ κακὸν γενέσθαι, κατὰ ποῖον τρόπον θέλομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκδικῆσαι καὶ μὴ συγχωρῆσαι τὰ πάντα τῷ Θεῷ, φήσαντι, «εἰμὴ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω»; Εἰ φοβούμεθα τὸν Θεόν, ὅτε ἐβλέπομεν αὐτοὺς πάσχοντάς τι, κατὰ τὴν δύναμιν ἡμῶν βοηθῆσαι αὐτοῖς ὀφείλομεν· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τοῦτο

666

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος παρακάλεσε τὸν ἴδιο γέροντα Ἰωάννη, γιὰ νὰ προσευχηθεῖ γιὰ κάποιον δαιμονισμένο.

Ἀπόκριση

Οσο μπορεῖ νὰ ἀσκηθεῖ καὶ θὰ εἰσακουσθοῦν αὐτοὶ ποὺ προσεύχονται γι' αὐτόν· διότι ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει μεγάλη δύναμη⁹⁹· καὶ ὁ Κύριος εἶπε· «αὐτὸ τὸ γένος δὲν βγαίνει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, παρὰ μόνο μὲ νηστεῖες καὶ προσευχές»¹.

667

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα, λέγοντας.

Ἐπειδὴ ἦρθαν στὸ σπίτι μου ληστές ἐξαιτίας τῶν ἀμαρτιῶν μας, δὲν πῆραν ὅμως τίποτε ἀπὸ τὸ σπίτι μου, νὰ κάνω μήνυση ἐναντίον τους, ἢ νὰ ἀδιαφορήσω;

Ἀπόκριση

Αν ὅπωςδήποτε δεχθοῦμε ὅτι ἐξαιτίας τῶν ἀμαρτιῶν μας ἦρθαν οἱ ληστές, ὁ Θεὸς ὅμως ἐξαιτίας τῆς φιλανθρωπίας του δὲν ἐπέτρεψε νὰ γίνει τὸ κακό, μὲ ποιό σκοπὸ θέλομε νὰ τοὺς ἐκδικηθοῦμε καὶ νὰ μὴ παραχωρήσομε τὰ πάντα στὸν Θεὸ ποὺ λέγει, «δική μου εἶναι ἡ ἐκδίκηση, ἐγὼ θὰ ἀνταποδώσω»²; Ἄν φοβόμαστε τὸν Θεό, ὅταν τοὺς βλέπομε νὰ παθαίνουν κάτι, ὀφείλομε νὰ τοὺς βοηθήσομε κατὰ τὴ δύ-

1. Μάρκ. 9,29.

2. Ἑβρ. 10,30.

οὐκ ἐφθάσαμεν, μήποτε καὶ θελήσαντες ἐμπέσωμεν εἰς κενοδοξίαν, μήτε καλὸν μήτε σαπρὸν αὐτοῖς ποιήσωμεν, ἀλλ' εὐχαριστήσωμεν τῷ μὴ κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ποιήσαντι μεθ' ἡμῶν.

ΧΞΗ'

5 Ἐρώτησις

Εἰ δὲ καὶ συνέβη αὐτοὺς κλέψαι τι ἐξ ἡμῶν, τί ἔδει ποιῆσαι ἡμᾶς;

Ἀπόκρισις

10 **Τ**ῶν μὲν τελείων ἐστὶ τὸ πάντων καταφρονεῖν, τῶν δὲ ἐν δευτέρᾳ τάξει τὸ λαβεῖν ἅπερ ἀπώλεσαν, ἢ καὶ ζημιωθῆναι μικρόν, ἀποβλέποντας εἰς τὴν στένωσιν καὶ ἀπορίαν τῶν ἀπαιτουμένων. Τοῦτο δὲ ἐσθ' ὅτε φέρει τινὰ καὶ εἰς τὸ χρήσασθαι νόμοις, ἀγνωμονούντων ἐκείνων. Μάθωμεν δέ, ὅτι καὶ φύημα τῆς φιλαργυρίας ἐστὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο, 15 καὶ γεννᾷ ἡμῖν βλάβην ψυχῆς, καὶ παραβαίνομεν τὴν λέγουσαν ἐντολήν, «ἐάν τις θελήσῃ κριθῆναι μετὰ σοῦ καὶ τον χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον».

ΧΞΘ'

Ἐρώτησις

20 **Τί** οὖν, πάτερ, ἐάν τις ἔλθῃ θέλων λαβεῖν τὸ ἱμάτιόν μου, δώσω αὐτῷ παραχρῆμα; καὶ πόσοι εἰσὶ κακοὶ καὶ πονηροὶ ἄνθρωποι ἠδέως ἔχοντες τοῦτο ποιῆσαι, ὥστε, ἐὰν δύνωνται, καὶ γυμνὸν τινα ἀφεῖναι;

ναμή μας· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν φθάσαμε σ' αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο, γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ, θέλοντας νὰ κάνομε αὐτό, πέσομε σὲ κενοδοξία, ἅς μὴ κάνομε σ' αὐτοὺς οὔτε καλὸ οὔτε κακό, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστήσομε αὐτὸν ποὺ δὲν ἐπέτρεψε νὰ συμβεῖ σὲ μᾶς κατὰ τὶς ἁμαρτίες μας.

668

Ἑρώτηση

Ἄν ὁμως συνέβαινε αὐτοὶ νὰ κλέψουν κάτι ἀπὸ μᾶς, τί ἔπρεπε νὰ κάνομε;

Ἀπόκριση

Γνώρισμα τῶν τελείων εἶναι τὸ νὰ περιφρονοῦν τὰ πάντα, αὐτῶν ὁμως ποὺ βρίσκονται σὲ δευτέρη τάξη νὰ πάρουν αὐτὰ ποὺ ἔχασαν ἢ καὶ νὰ ζημιωθοῦν λίγο, ἀποβλέποντας στὴ στένωση καὶ ἀπορία ἐκείνων ποὺ ὀφείλουν νὰ τοὺς τὰ ἐπιστρέψουν. Αὐτὸ ὁμως μερικὲς φορές ὀδηγεῖ κάποιον καὶ στὸ νὰ προσφύγει στοὺς νόμους, ὅταν ἐκεῖνοι δὲν δέχονται. Νὰ κατανοήσομε ὁμως, ὅτι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι γέννημα τῆς φιλαργυρίας, ποὺ γεννᾷ σὲ μᾶς βλάβη ψυχῆς καὶ παραβαίνομε τὴν ἐντολὴ ποὺ λέγει· «ἂν κάποιος θελήσει νὰ κριθεῖ μὲ σένα καὶ νὰ πάρει τὸν χιτῶνα σου, ἄφησέ του καὶ τὸ ἱμάτιο»³.

669

Ἑρώτηση

Τί λοιπόν, πάτερ, ἂν κανεὶς ἔλθει θέλοντας νὰ πάρει τὸ ἱμάτιό μου, νὰ τοῦ τὸ δώσω ἀμέσως; Καὶ πόσοι ἄνθρωποι εἶναι κακοὶ καὶ πονηροὶ ποὺ χαίρονται νὰ κάνουν αὐτό, ὥστε ἂν μποροῦν ν' ἀφήσουν κάποιον καὶ γυμνό;

3. Ματθ. 5,40.

Ἀπόκρισις

Οὗ τοῦτο λέγει, ἵνα τῷ θέλοντι ἀπλῶς λαβεῖν δώσης αὐτό, ἀλλὰ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, ὅπερ ἀπανθρωπίαν σημαίνει καὶ δικαστήρια τὰ γεννῶντα τῇ ψυχῇ 5 βλάβην. Ἐνταῦθα οὖν δεῖ τῶν σαρκικῶν καταφρονεῖν διὰ τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν· φησὶ γάρ· «τί ὄφελος ἀνθρώπῳ, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ;»

ΧΟ'**Ἑρώτησις**

Ἐπειδὴ οὖν εἰσὶ τινες ἐν πείρᾳ τῶν δικαστηρίων ὄντες, 10 καὶ οὐχ ὁμοίως βλάπτονται ὡς οἱ τούτων ἄπειροι, ἄρα καλὸν ἐστὶ κινεῖν δι' ἑαυτῶν τὰ τοιαῦτα;

Ἀπόκρισις

Εὰν ἐν πείρᾳ τῶν δικαστηρίων ᾧσιν, ἀλλ' εὕρισκόμεθα καὶ ἡμεῖς αἰτίαν αὐτοῖς προτιθέντες τῆς βλάβης· πλὴν 15 ἐν συγκρίσει κακῶν, ἐκεῖνο οὐκ ἔστιν ἔλαττον· τὸ γὰρ δι' ἑαυτῶν κινῆσαι εἰς ἀπώλειαν ψυχῆς ἡμᾶς φέρει. Ἐὰν δὲ κάκεῖνοι ὁμοίως ἡμῖν βλάπτωνται, ἡμεῖς γινόμεθα τῆς βλάβης αὐτῶν αἴτιοι, καὶ ἡ ἁμαρτία εἰς ἡμᾶς ἀνατρέχει καὶ τὴν αὐτὴν ὑφίστάμεθα ζημίαν· γέγραπται γάρ· «δεῖ τὸ κακὸν ἐλθεῖν, οὐαὶ δὲ 20 δι' οὗ ἔρχεται». Ἐὰν δέ τις, μὴ ἀρκούμενος τῇ ἀπαλλαγῇ, σπουδάζῃ τοὺς ἀντιδίκους αὐτοῦ κακῶς παθεῖν, τοῦτο χειρὸν πάντων ἐστί, καὶ πλεῖον παροργίζει τὸν Θεόν, τὸν εἰπόντα, «μὴ ἀνταποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ», καὶ τὸ «ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν».

4. Ματθ. 16,26.

5. Πρβλ. Λουκᾶ 17,1.

Ἄποκριση

Δέν λέγει αὐτό, νὰ τὸ δώσεις δηλαδή σ' αὐτὸν ποὺ θέλει ἀπλῶς νὰ τὸ πάρει, ἀλλὰ σ' ἐκεῖνον ποὺ θέλει νὰ κριθεῖ μὲ σένα, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ἀπανθρωπιὰ καὶ δικαστήρια, τὰ ὅποια γεννοῦν βλάβη στὴν ψυχὴ· διότι λέγει· «ποιό τὸ ὄφελος στὸν ἄνθρωπο, ἂν κερδίσει ὄλο τὸν κόσμον καὶ ζημιωθεῖ στὴν ψυχὴ του;»⁴.

670

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ ἔχουν πείρα τῶν δικαστηρίων καὶ δὲν βλάπτονται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ τοὺς ἄπειρους σ' αὐτά, ἄραγε εἶναι καλὸ νὰ κινοῦν τέτοιες ὑποθέσεις οἱ ἴδιοι;

Ἄποκριση

Εὰν ἔχουν πείρα τῶν δικαστηρίων, ἀλλὰ εἴμαστε καὶ μεῖς ποὺ τοὺς δίνομε αἰτία τῆς βλάβης· πλὴν ὅμως σὲ σύγκριση κακῶν, ἐκεῖνο δὲν εἶναι ἐλαφρότερο· διότι τὸ νὰ κινήσουμε δίκες μόνοι μᾶς ὀδηγεῖ σὲ ἀπώλεια ψυχῆς. Ἐὰν ὅμως καὶ ἐκεῖνοι βλάπτονται ὅμοια μὲ μᾶς, γινόμαστε ἐμεῖς αἰτιοὶ τῆς βλάβης τους, καὶ ἡ ἁμαρτία ἀνατρέχει σὲ μᾶς καὶ ἔχομε τὴν ἴδια ζημίαν· διότι ἔχει γραφεῖ, «πρέπει νὰ ἔρθει τὸ κακό, ἀλλοίμονο ὅμως σ' ἐκεῖνον μὲ τὸν ὅποιο ἔρχεται»⁵. Ἐὰν ὅμως κάποιος, μὴ ἀρκούμενος στὴν ἀπαλλαγὴ, προσπαθεῖ νὰ κακοπάθουν οἱ ἀντίδικοι, αὐτὸ εἶναι χειρότερο ὄλων, καὶ παροργίζει περισσότερο τὸν Θεὸ ποὺ εἶπε· «νὰ μὴ ἀνταποδίδετε κακὸ ἀντὶ κακοῦ»⁶, καὶ «συγχωρέστε, καὶ θὰ συγχωρηθεῖτε»⁷.

6. Α' Πέτρ. 3,9.

7. Ματθ. 6,14.

ΧΟΑ'

Ἑρώτησις

Ὅταν ἦ χρεία μαρτυρῆσαι περὶ ἀληθινοῦ φονέως, δὴ ψεύσασθαι, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ;

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ὰν ἐν μηδενὶ ψεύσῃ, μηδ' ἐν τούτῳ· γέγραπται γάρ·
 «μὴ ἐλεήσῃς πτωχὸν ἐν κρίσει»· ἐὰν γὰρ ἦ θέλημα
 Θεοῦ οὐκ ἀποθνήσκει. Εἰ δέ τις καὶ εἰς ἄλλα ψεύδεται
 καὶ θέλει, καὶ εἰς τοῦτο ψευσάσθω, ὡς ἔθος ἔχει· γέγραπται γὰρ
 «ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν, ποιεῖ καὶ τὴν ἀνομίαν». Ἐγὼ εἰς τοῦτο
 10 πράγματα οὐκ ἔχω. Ἐὰν δὲ οὐκ ἔχῃς ἀνάγκην μαρτυρῆσαι,
 χρείαν ἔχεις εἰπεῖν μηδέν· παροιμία γάρ ἐστιν ὠφέλιμος, ὅτι 'τὸ
 εἰπεῖν οὐκ οἶδα, οὐ βάλλει εἰς φυλακὴν'.

ΧΟΒ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν τις ἔχῃ χρεώστας εὐπόρους, ὀφείλει ἀπαιτῆσαι παρ'
 15 αὐτῶν τόκους, ἐὰν δὲ ἀπόρους, ἀπολάβῃ παρ' αὐτῶν τὸ
 κεφάλαιον;

Ἀπόκρισις

20 **Γ**έγραπται περὶ τοῦ δικαίου, τὸ ἀργύριον αὐτοῦ, «οὐκ
 ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ»· τοῦτο δὲ σημαίνει, ἵνα τὸ κεφά-
 λαιον λάβωμεν.

671

Ἑρώτηση

Ὄταν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ μαρτυρήσω γιὰ ἓνα ἀληθινὸ φονιά, πρέπει νὰ πῶ ψέματα γιὰ νὰ μὴ πεθάνει;

Ἀπόκριση

Α ν δὲν πεῖς ψέματα σὲ κανένα πράγμα, νὰ μὴ πεῖς οὔτε σ' αὐτό· διότι ἔχει γραφεῖ «νὰ μὴ λυπηθεῖς φτωχὸ σὲ δίκη»⁸· διότι, ἂν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δὲν θὰ πεθάνει. Ἄν πάλι ψεύδεται κανεὶς καὶ σὲ ἄλλα πράγματα, καὶ θέλει, ἅς ψευσθεῖ καὶ σ' αὐτό, ὅπως εἶναι συνήθειά του· διότι ἔχει γραφεῖ «αὐτὸς ποὺ κάνει τὴν ἁμαρτία, κάνει καὶ τὴν ἀνομία»⁹. Ἐγὼ δὲν ἔχω λόγο σ' αὐτό. Ἄν ὅμως δὲν ἔχεις πίεση νὰ μαρτυρήσεις δὲν χρειάζεται νὰ πεῖς τίποτε· διότι ὑπάρχει μιὰ ὠφέλιμη παροιμία ποὺ λέγει· 'τὸ νὰ πεῖς δὲν γνωρίζω, δὲν σὲ βάζει σὲ φυλακή'.

672

Ἑρώτηση

Ἄν κανεὶς ἔχει εὐπορους χρεῶστες, ὀφείλει νὰ ζητήσει τόκους ἀπὸ αὐτούς, ἂν ὅμως εἶναι ἄποροι, νὰ πάρει ἀπὸ αὐτοὺς μόνο τὸ κεφάλαιο;

Ἀπόκριση

Ε χει γραφεῖ γιὰ τὸν δίκαιο· «δὲν ἔδωσε τὸ ἀργύριό του μὲ τόκο»¹⁰· αὐτὸ σημαίνει νὰ πάρομε μόνο τὸ κεφάλαιο.

9. Α' Ἰω. 3,4.

10. Ψαλμ. 14,5.

ΧΟΓ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ ἀδυνατίσωσί τινες αὐτῶν;

Ἀπόκρισις

5 **Κ** αὶ περὶ τούτων ἐγράφη, «ἐὰν πτωχεύσῃ ὁ ἀδελφός σου, μὴ θλίψῃς αὐτὸν ἐν τῇ ἀπαιτήσει».

ΧΟΔ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ αὐτὸς πένηται κἀγὼ πένομαι, μὴ ἀμαρτάνω ἀπαιτῶν αὐτὸν διὰ τὴν ἀνάγκην μου;

Ἀπόκρισις

10 **Ο** ὑχ ἀμαρτάνεις· πλὴν, ὅσον ἐνδέχεται, καλὸν ἐστὶ μὴ θλιῦσαί τινα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μὴ εὐποροῦντα δοῦναι.

ΧΟΕ'

Ἑρώτησις

15 Ὅτε ζημιουῖμαι καὶ οὐ λυπεῖται ἡ καρδιά μου, λέγει μοι ὁ λογισμὸς ὅτι 'τοῦτο ὠμότης ἐστίν, ἀλλ' ὀφείλεις λυπηθῆναι μέν, εὐχαριστεῖν δέ'· εἰ καλῶς λέγει μοι;

673

Ἑρώτηση

Ἐάν ὁμοῦς ἀδυνατίσουν νὰ δώσουν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς;

Ἀπόκριση

Καὶ γι' αὐτὸ ἔχει γραφεῖ· «ἂν πτωχεύσει ὁ ἀδελφός σου, νὰ μὴ τὸν θλίψεις μὲ τὴν ἀπαίτηση»¹¹.

674

Ἑρώτηση

Ἐάν αὐτὸς εἶναι φτωχός, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ εἶμαι φτωχός, μήπως ἀμαρτάνω, ἂν ἀπαιτῶ ἀπὸ αὐτὸν τὰ χρήματα γιὰ τὴν ἀνάγκη μου;

Ἀπόκριση

ἐν ἀμαρτάνεις· πλήν, ὅσο γίνεται, εἶναι καλὸ νὰ μὴ θλίψει κανεὶς τὸν ἀδελφὸ του νὰ τοῦ δώσει, ἂν δὲν εἶναι εὐπορος.

675

Ἑρώτηση

Ἐὐταν ζημιώνομαι καὶ δὲν λυπᾶται ἡ καρδιά μου, ὁ λογισμὸς μου λέγει ὅτι αὐτὸ εἶναι ὠμότητα· ὀφείλεις, μου λέγει, νὰ λυπηθεῖς βέβαια, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστεῖς. Μου λέγει καλῶς;

11. Σοφ. Σειρ. 31,31.

Ἀπόκρισις

Οὐ δεῖ ἐπὶ πράγματι τοῦ κόσμου τούτου λυπηθῆναι ὅλως, ἀλλ' ἐπὶ μόνῃ τῇ ἀμαρτίᾳ.

ΧΟΣ'**Ἑρώτησις**

5 Τὸ «χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων», πῶς ἐστὶ;

Ἀπόκρισις

Τὸ χαίρειν μετὰ χαιρόντων ἐστὶ, τὸ συγχαίρειν τοῖς κατορθοῦσι τὴν κατὰ Θεὸν ἀρετὴν καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν
10 μελλόντων ἀγαθῶν εὐφραينوμένοις· τὸ δὲ κλαίειν μετὰ κλαιόντων, τὸ συμπάσχειν τοῖς ἀμαρτάνουσιν ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ τῆς ἀμαρτίας.

ΧΟΖ'**Ἑρώτησις**

15 Ἐὰν ἐμοὶ ἀγαπητὸς ἀποβάλη τέκνον αὐτοῦ ἢ πράγματα καὶ λυπῆται, πῶς ὀφείλω συλλυπηθῆναι αὐτῷ ὡς ἀγαπητῷ;

Ἀπόκρισις

Εν τούτῳ αὐτῷ συλλυπεῖσθαι δεῖ, μήποτε, τῇ πολλῇ λύπῃ κρατούμενος, λογίσηται τι ἐπιβλαβὲς τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, μὴ φέρων εὐχαρίστως τὸ πρᾶγμα.

Ἀπόκριση

ἐν πρέπει νὰ λυπηθεῖς ὅπωςδήποτε γιὰ πρᾶγμα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ μόνο γιὰ τὴν ἁμαρτία.

676

Ἑρώτηση

Τὸ «νὰ χαίρεσαι μὲ ἐκείνους ποὺ χαίρονται καὶ νὰ κλαῖς μὲ ἐκείνους ποὺ κλαῖνε»¹², τί σημαίνει;

Ἀπόκριση

Τὸ «νὰ χαίρεσαι μαζί μὲ ἐκείνους ποὺ χαίρονται» σημαίνει νὰ συγχαίρεις ἐκείνους ποὺ κατορθώνουν τὴν κατὰ Θεὸν ἀρετὴ καὶ εὐφραίνονται μὲ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· τὸ «νὰ κλαῖς μαζί μὲ ἐκείνους ποὺ κλαῖνε», σημαίνει νὰ συμπάσχεις μαζί μὲ ἐκείνους ποὺ ἁμαρτάνουν καὶ μετανοοῦν γιὰ τὴν ἁμαρτία τους.

677

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος ἀγαπητὸς σὲ μένα χάσει τὸ τέκνο του ἢ πράγματα καὶ λυπάται, πῶς πρέπει νὰ τὸν συλλυπηθῶ σὰν ἀγαπητό;

Ἀπόκριση

Πρέπει νὰ τὸν συλλυπηθεῖς κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ μὴ κυριευθεῖ ἀπὸ τὴν πολλὴ λύπη καὶ σκεφθεῖ κάτι ἐπιβλαβές γιὰ τὴν ψυχὴ του, μὴ ὑποφέροντας εὐχάριστα τὸ πρᾶγμα.

12. Ρωμ. 12,15.

ΧΟΗ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ γέγραπται, «μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί», ἄρα καλὸν ἔστι σπουδάζειν εἰς τὴν πάντων εἰρήνην;

Ἀπόκρισις

5 **Τ**ὸ τὴν ἰδίαν καρδίαν εἰρηνοποιεῖν κάλλιον ἔστι, καὶ τοῦτο ἐκάστῳ ἀρμόζει, καὶ μακάριος ὁ τοῦτο ποιῶν. Τὸ δὲ εἰρηνοποιεῖν τοὺς μαχομένους, οὐκ ἔστιν ἐκάστου, ἀλλὰ τῶν δυναμένων ἀβλαβῶς τοῦτο παρελθεῖν· ὁ δὲ ἀσθενὴς χαίρειν ὀφείλει ἐπὶ τῇ πάντων εἰρήνῃ, μὴ παρεμβαλεῖν δὲ αὐτὸν
10 εἰς τὴν μεσιτείαν τῆς ἐκάστου εἰρήνης, εἰμὴ τῶν αὐτοῦ κατὰ Θεὸν ἀγαπητῶν, καὶ τοῦτο ὅταν μὴ πρόκειται αὐτῷ ζημία ψυχῆς.

ΧΟΘ'

Ἑρώτησις

Ἦν ὅταν κατὰ Θεὸν πρᾶγμα ποιῶ καὶ ἐξουθενῶμαι παρ'
15 ἀνθρώπων, λυποῦμαι ὡς σκανδαλίζων αὐτούς.

Ἀπόκρισις

Εὰν ἐξουδενωθῆς ἀδίκως μὴ λυπηθῆς· ὁ γὰρ διάβολος φθονεῖ τῷ ἀγαθῷ καὶ εἰς ἐκκοπὴν αὐτοῦ κινεῖ ταῦτα, ἀλλ' ὕστερον καταργεῖται καὶ εἰς δόξαν φέρει τὸ πρᾶ-
20 γμα ὁ Θεός. Ἐὰν δὲ ἀμαρτάνων, δικαίως ἐξουδενωθῆς, αἰσχύνῃν σεαυτῷ φέρεις· ἀλλ' ἔὰν μετανοήσης, εἰς χαρὰν τοῦτο μεταβάλλεται.

678

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ἔχει γραφεῖ, «μακάριοι εἶναι οἱ εἰρηνοποιοῖ»¹³, ἄραγε εἶναι καλὸ νὰ φροντίζομε γιὰ τὴν εἰρήνην ὄλων;

Ἀπόκριση

Εἶναι καλύτερο τὸ νὰ εἰρηνοποιεῖ κανεὶς τὴν καρδιά του· καὶ αὐτὸ ἀρμόζει στὸν καθένα, καὶ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κάνει αὐτό. Τὸ νὰ εἰρηνοποιεῖ ὅμως ἐκείνους ποὺ μάχονται δὲν εἶναι τοῦ καθενός, ἀλλὰ ἐκείνων ποὺμποροῦν νὰ παρέλθουν αὐτὸ χωρὶς βλάβη. Ὁ ἀσθενὴς ὀφείλει νὰ χαίρεται μὲ τὴν εἰρήνην ὄλων, νὰ μὴ ἐπιχειρεῖ ὅμως νὰ μεσιτεύει γιὰ τὴν εἰρήνην τοῦ καθενός, παρὰ μόνο τῶν ἀγαπητῶν του κατὰ Θεόν, καὶ αὐτὸ νὰ τὸ κάνει, ὅταν δὲν ὑπάρχει γι' αὐτὸν ζημία ψυχῆς.

679

Ἑρώτηση

Ὄταν κάνω ἓνα πρᾶγμα ἀρεστὸ στὸν Θεὸ καὶ ἐξουθενώνομαι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, λυπᾶμαι σὰν νὰ τοὺς σκανδαλίζω.

Ἀπόκριση

Αν ἐξουθενωθεῖς ἄδικα νὰ μὴ λυπηθεῖς· διότι ὁ διάβολος φθονεῖ τὸ ἀγαθὸ καὶ κινεῖ αὐτὰ τὰ πράγματα γιὰ ἀποκοπή του, ἀλλὰ ὕστερα καταργεῖται καὶ ὁ Θεὸς φέρει σὲ δόξα τὸ πρᾶγμα. Ἄν ὅμως ἐξουθενωθεῖς δίκαια ἐπειδὴ ἁμαρτάνεις, νοιώθεις τότε ντροπῇ, ἀλλὰ, ἐὰν μετανοήσεις, αὐτὸ μεταβάλλεται σὲ χαρά.

13. Ματθ. 5,9.

ΧΠ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος πάσχων κακῶς παρά τινος, ἐδήλωσε τῷ αὐτῷ γέροντι περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

5 **Α**γαθοποιήσον αὐτῷ.

ΧΠΑ'

Ἑρώτησις

Τοῦτο ποιῶν πάλιν ἔπασχε κακῶς παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐδήλωσε πάλιν τῷ γέροντι λέγων.

Ἴδού, ἀγαθοποιῶ αὐτὸν καὶ οὐ παύεται κακοποιῶν με.

10 **Ἀπόκρισις**

Οὐκ ἐκείνῳ ποιεῖς τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ σαυτῷ, τοῦ Κυρίου εἰπόντος, «εὖ ποιεῖτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν», καὶ «εὐχέσθαι ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς», ἕκαστος γὰρ κατὰ τὸ ἴδιον ἔργον ἀπολαμβάνει.

ΧΠΒ'

15 **Ἑρώτησις**

Ἄλλος φιλόχριστος ξενοδοχῶν πατέρας ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα.

Τί ποιήσω, ὅτι ἀεὶ θλίβομαι; Ὅτι τις τῶν πατέρων ἔρχεται, καὶ οὐχ εὐρίσκω παραβαλεῖν αὐτῷ ἀναγκαῖα πράγματα.

20

680

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος πὺ κακοπάθαινε ἀπὸ κάποιον, τὸ ἀνέφερε αὐτὸ στὸν ἴδιο γέροντα.

Ἀπόκριση

Εὐεργέτησέ τον.

681

Ἑρώτηση

Ἄν καὶ τὸ ἔκανε αὐτὸ πάλι κακοπάθαινε ἀπ' αὐτόν, καὶ τὸ ἀνέφερε πάλι στὸν γέροντα λέγοντας.

Νά, τὸν εὐεργετῶ καὶ δὲν σταματᾶ νὰ μὲ κακοποιεῖ.

Ἀπόκριση

Δὲν κάνεις σ' ἐκεῖνον τὸ καλό, ἀλλὰ στὸν ἑαυτό σου· διότι ὁ Κύριος εἶπε· «νὰ εὐεργετεῖτε τοὺς ἐχθροὺς σας καὶ νὰ προσεύχεσθε ὑπὲρ ἐκείνων πὺ σᾶς πειράζουν»¹⁴. διότι ὁ καθένας ἀπολαμβάνει σύμφωνα μὲ τὸ ἔργο του.

682

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος, πὺ φιλοξενοῦσε πατέρες, ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα.

Τί νὰ κάνω, ἐπειδὴ πάντοτε θλίβομαι; Διότι ἔρχεται κάποιος ἀπὸ τοὺς πατέρες, καὶ δὲν βρίσκω νὰ τοῦ προσφέρω τὰ ἀναγκαῖα πράγματα.

Ἀπόκρισις

Ο ὕτος διαβολικός ἐστὶν ὁ λογισμός. Ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς παραθεῖναι τὰ εὐρισκόμενα, κατὰ τὸ εἰρημένον «ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσι», καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς πληροφορεῖ. Ἐὰν γὰρ τις ζητῇ ταῦτα τὰ πράγματα οὐ δύναται ξενοδοχηῖσαι, ἀλλ' εὐχεται μηδένα ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν. Ἐὰν οὖν ἔχων τι παραθεῖναι, φεῖδῃ αὐτοῦ κατὰ σκνιπειάν, κἂν μυριάκις αὐτοὺς θεραπεύσης, οὐ πληροφορεῖται ἢ καρδία αὐτῶν, εἰμὴ τι τοῦ πράγματος χρήζεις εἰς ἄλλην χρείαν ἀναγκαιοτέραν, ἢ δώσει 10 χὸν ἀσθενούντων, ἢ προσώπων τιμιωτέρων· πάντα γὰρ χρῆ ποιεῖν μετὰ διακρίσεως καὶ φόβου Θεοῦ. Ἐὰν δέη δὲ καὶ σὲ ἀπελθεῖν πούποτε, μὴ προσδόκα εὐρεῖν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐ τάραττη· ἐὰν γὰρ προσδοκήσης καὶ μὴ εὐρης, καταλαλεῖς τὸν δεχόμενον καὶ ἡ καταλαλία θάνατός ἐστι τῇ ψυχῇ, ἀλλ' εὐχαρίσται 15 ἐν πᾶσι· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ πνευματικὴ καὶ ψυχωφελὴς τροφὴ καὶ ἀνάπαυσις.

ΧΠΓ'**Ἐρώτησις**

Τί οὖν; εἰ οὐκ ἐδέξαντό με ὅλως καὶ εἰμὶ κεκοπωμένος ἐκ τῆς ὁδοιπορίας καὶ χρήζω τροφῆς;

20 Ἀπόκρισις

Ε νθυμῆθητι τίς ὁ πάντων φροντίζων καὶ πάντας τρέφων· ὅτι ὁ Θεός ἐστιν. Εἰ οὖν ἤθελεν ὁ Θεὸς τραφῆναί σε, ἐπληροφόρει αὐτοὺς δέξασθαί σε, μὴ δεξαμένων δὲ αὐτῶν, δῆλόν ἐστιν, ὅτι ὁ Θεὸς οὐ θέλει καὶ οὐκ εἰσιν αὐτοὶ αἰ- 25 τιοι· πάντα γὰρ γίνεται εἰς δοκιμὴν καὶ σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα ὑπομεῖνῃ καὶ ἑαυτὸν μέμφηται ἐν πᾶσιν ὡς ἀνάξιον.

Ἀπόκριση

Αὐτὸς ὁ λογισμὸς εἶναι διαβολικὸς· διότι εἶναι ἀρκετὸ σ' αὐτοὺς νὰ τοὺς παραθέσεις αὐτὰ πού βρῖσκονται, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο, «ἀρκούμενοι στὰ παρόντα»¹⁵ καὶ ὁ Θεὸς τοὺς πληροφορεῖ. Ἐάν κάποιος ζητᾷ αὐτὰ τὰ πράγματα, δὲν μπορεῖ νὰ φιλοξενήσῃ, ἀλλ' εὐχεται νὰ μὴ ἔρθῃ κανένας πρὸς αὐτόν. Ἐάν λοιπόν, ἐνῶ ἔχεις νὰ παραθέσεις κάτι, τὸ λυπᾶσαι ἀπὸ φιλαργυρία, κι ἂν ἀκόμα χιλιάδες φορές τοὺς περιποιηθεῖς, δὲν πληροφορεῖται ἡ καρδιά τους, ἐκτὸς ἐὰν χρησιμοποιοῦν τὸ πρᾶγμα σὲ ἀναγκαιότερη ἀνάγκη, ἢ τὸ δώσεις τυχὸν σὲ ἀσθενεῖς ἢ σὲ πρόσωπα τιμιώτερα· διότι ὅλα πρέπει νὰ τὰ κάνεις μὲ διάκριση καὶ φόβο Θεοῦ. Ἐάν χρειαστεῖ ὅμως καὶ σὺ νὰ ταξιδέψεις καμμιὰ φορὰ κάπου, νὰ μὴ περιμένεις νὰ βρεῖς ἀνάπαυση, καὶ δὲν θὰ ταραχθεῖς· διότι, ἂν περιμένεις καὶ δὲν βρεῖς, καταλαλεῖς αὐτόν πού σὲ δέχεται καὶ ἡ καταλαλιὰ εἶναι θάνατος στὴν ψυχή, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστεῖς γιὰ ὅλα· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ πνευματικὴ καὶ ψυχωφελῆς τροφή καὶ ἀνάπαυση.

683

Ἑρώτηση

Τί λοιπόν πρέπει νὰ κάμω, ἂν δὲν μὲ δεχθοῦν καθόλου καὶ εἶμαι κουρασμένος ἀπὸ τὴν ὁδοιπορία καὶ χρειάζομαι τροφή;

Ἀπόκριση

Θυμήσου ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος πού φροντίζει ὅλους καὶ τρέφει ὅλους· καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Θεός. Ἐάν λοιπόν ἤθελε ὁ Θεὸς νὰ τραφεῖς ἐσύ, θὰ τοὺς πληροφοροῦσε νὰ σὲ δεχθοῦν· ἂν ὅμως ἐκεῖνοι δὲν σὲ δεχθοῦν, εἶναι φανερό, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει καὶ δὲν εἶναι αἷτιοι ἐκεῖνοι· διότι ὅλα γίνονται πρὸς δοκιμασία καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ ὑπομείνει καὶ νὰ κατακρίνει τὸν ἑαυτό του σὲ ὅλα σὰν ἀνάξιο.

ΧΠΔ'

Ἐρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα Ἰωάννην.

Ὁ λογισμὸς ἐμβάλλει μοι δειλίαν, ὅτι 'δύναται ὁ διάβολος ποιῆσαί σε ἁμαρτῆσαι, κἂν σὺ μὴ θέλῃς, ὑπεύθυνος γὰρ αὐτῷ ἐγένου', καὶ πάνυ θλίβομαι ἐκ τούτου.

Ἀπόκρισις

Περὶ τοῦ διαβόλου μὴ ἔχε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει κατὰ τινος, ἐπεὶ ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας οὐ κατὰ προαίρεσιν ἡμετέραν εὐρίσκεται, ἀλλὰ κατὰ ἀνάγκην τοῦ τὴν ἐξουσίαν εἰληφότος. Καθὼς οὖν οὐκ ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἀνάγκην σωτηρίας, οὐδ' ἁμαρτίας. Κατ' ἐξουσίαν ἠπάτησε τὴν Εὐάν ἢ κατὰ συμβουλίαν; Οὐδαμοῦ φαίνεται ἐξουσία, ἐπεὶ οὐδεὶς ἐτόλμα φυγεῖν ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν. Ἡμεῖς οὖν τοιοῦτοί ἐσμεν, ὥσπερ ἄνθρωπος ἐλεύθερος δουλωθεὶς τινὶ τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει, καὶ καιρῷ ἔρχεται εἰς ἑαυτὸν καὶ μετανοεῖ. Καὶ ἐὰν μὴ προσφύγῃ πρὸς δυνατότερον ἐκείνου, οὐ δύναται τις αὐτὸν ἐξελεῖσθαι· ἐὰν δὲ προσφύγῃ, λοιπὸν ἐκεῖνος εἰδὼς ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτοῦ δοῦλος εἰδικῶς, οὐ τολμᾷ τι ποιῆσαι αὐτῷ διὰ τὸν ἰσχυρότερον αὐτοῦ. Οὐκοῦν δῆλόν ἐστιν ὅτι ἐξουσίαν ἀνθρώπου οὐκ ἔχει.

20 Καὶ σὺ οὖν εἶπὲ τῷ λογισμῷ· 'Τὸ μὲν χρεώστης, χρεώστης εἰμί, ἀλλὰ προσέφυγον πρὸς τὸν δυνάμενον ἐλευθερῶσαι καὶ καλέσαντά με καὶ λέγοντα, «δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς», καὶ ὀφείλω πάντοτε γρηγορεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἐμπέσω εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ'. Ἐὰν δὲ 25 πάλιν εἶπη ὁ λογισμὸς, καὶ ἐπεὶ οὐ δύναται σε ἀναγκάσαι ἁμαρτῆσαι, ἴδου ἀναμάρτητος εὐρίσκη' καὶ βαρῆ σε ἐκ τούτου τοῦ

684

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα Ἰωάννη·

Ὁ λογισμὸς μου βάζει δειλία, λέγοντάς μου· ἔμπορεῖ ὁ διάβολος νὰ σὲ κάνει νὰ ἁμαρτήσεις κι ἂν ἀκόμη δὲν θέλεις, διότι ἔγινες ὑπεύθυνος σ' αὐτόν'. Καὶ πολὺ θλίβομαι ἀπὸ αὐτό.

Ἀπόκριση

Οσο γιὰ τὸν διάβολο νὰ μὴ νομίσεις ὅτι ἔχει ἐξουσία ἐναντίον κάποιου, διότι ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας δὲν βρίσκεται τότε στὴ δική μας προαίρεση, ἀλλὰ στὴν ἀνάγκη ἐκείνου ποὺ ἔχει λάβει τὴν ἐξουσία, καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀνάγκη σωτηρίας, οὔτε εἶναι ὑπεύθυνος ἁμαρτίας. Μὲ ἐξουσία ἀπάτησε τὴν Εὐὰ ἢ μὲ συμβουλή; Πουθενὰ δὲν φαίνεται ἐξουσία, διότι κανένας δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ φύγει ἂν ὁ διάβολος εἶχε τὴν ἐξουσία. Ἐμεῖς λοιπὸν εἴμαστε τέτοιοι, ὅπως ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος ποὺ ὑποδουλώθηκε σὲ κάποιον μὲ δική του προαίρεση καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἔρχεται στὸν ἑαυτό του καὶ μετανοεῖ. Καὶ ἂν δὲν προσφύγει σὲ δυνατώτερο ἀπὸ ἐκεῖνον, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν ἐλευθερώσει· ἂν ὅμως προσφύγει, ὁ διάβολος τότε, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι δὲν εἶναι δοῦλος αὐτοῦ ειδικῶς, δὲν τολμᾷ νὰ κάνει κάτι σ' αὐτόν, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι ἰσχυρότερος. Εἶναι φανερὸ ἐπομένως ὅτι δὲν ἔχει ἐξουσία ἄνθρωπου.

Καὶ σὺ λοιπὸν πὲς στὸν λογισμό· Ἐἴμαι χρεώστης, ἀλλὰ προσέφυγα σ' Ἐκεῖνον ποὺ μπορεῖ νὰ μὲ ἐλευθερώσει καὶ σ' Ἐκεῖνον ποὺ μὲ κάλεσε καὶ ποὺ λέγει· «ἐλᾶτε κοντά μου ὅλοι οἱ κουρασμένοι καὶ οἱ φορτωμένοι καὶ γὰρ θὰ σᾶς ἀναπαύσω»¹⁶, καὶ ὀφείλω πάντοτε νὰ ἐπαγρυπνῶ, γιὰ νὰ μὴ πέσω πάλι στὰ χέρια του'. Ἄν ὅμως πάλι, ἐπειδὴ δὲν μπορεῖ ὁ διάβολος νὰ σὲ ἀναγκάσει νὰ ἁμαρτήσεις, σοῦ πεῖ ὁ λογισμὸς, ἔἴσαι ἀναμάρτητος', καὶ σὲ βαραίνει μὲ αὐτόν τὸν λογισμό, πὲς του. Ἄν μου

λογισμοῦ, εἶπε αὐτῷ· “Ἐὰν εἴπῃς μοι ὅτι οὐκ ἔτι ἀμαρτάνω, οὐ πιστεύω σοι, ἐὰν μὴ καταλάβω τὴν πόλιν”. Ἐὰν γὰρ ἀνύσῃ τις τὴν ὁδὸν ὄλην καὶ ἔχη ἄλλο ἔν μίλιον, κάκει ἀναπέσῃ, οὐδὲν ὠφέλησεν· ἔξω γάρ ἐστι τῆς πόλεως.

5 Ἐμπροσθεν οὖν τοῦ Θεοῦ ρίψωμεν τὴν ἀδυναμίαν, καὶ αὐτὸς καταργήσῃ τὰ κατὰ σοῦ μηχανήματα, εὐχαῖς πάντων τῶν ἀγίων αὐτοῦ. Ἀμήν.

ΧΠΕ'

Ἑρώτησις

10 Ἐπειδὴ τὰ χωρία μου ἢ ἀκρις βλάπτει, κἂν διώξω οἱ γείτονες μάχονται μεθ' ἡμῶν, κἂν ἐάσω βλάπτομαι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

15 **Α** γίασμα λάβε καὶ βάλε εἰς τὰ χωρία, κἂν μετ' εἰρήνης δυνηθῆς καὶ ἄνευ μάχης διώξαι ἢ καταχῶσαι, οὐκ ἔστι σοι ἀμαρτία, ἐὰν δὲ μάχη γίνηται, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου, ἄφες τὸ πρᾶγμα τῷ Θεῷ, καὶ ὁ δ' ἂν γένηται θελήματι Θεοῦ γίνεται.

ΧΠΣ'

Ἑρώτησις

20 Τί γὰρ Δέσποτα; ὄλωσ ὀφείλομεν διώξαι τὴν ὄργην τοῦ Θεοῦ; οὐ παροργίζομεν ἐν τούτῳ τὸν Θεόν;

Ἀπόκρισις

Ο ἰ μὲν τέλειοι οὐ διώκουσιν αὐτήν, ἔχουσι γὰρ ὄλην τὴν ἐλπίδα αὐτῶν εἰς τὸν Θεόν· ἀλλ' ἡμεῖς, ἐπειδὴ σαρκικοί ἐσμεν καὶ δεόμεθα τῶν γηϊνῶν, κατακρίνοντες 20 ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς ἀμαρτάνοντας, ἐν τούτῳ διώξωμεν, μετὰ προσ-

πεῖς ὅτι δὲν ἁμαρτάνω πιά, δὲν σὲ πιστεύω, ἂν δὲν φθάσω τὴν πόλη'. Διότι, ἂν κανεῖς διανύσει ὄλο τὸν δρόμο καὶ ἔχει ἄλλο ἓνα μίλι, καὶ ἐκεῖ πέσει, καθόλου δὲν ὠφελήθηκε· διότι βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη.

Ἄς ρίξομε λοιπὸν τὴν ἀδυναμία μπροστὰ στὸν Θεὸ καὶ αὐτὸς θὰ καταργήσει τὶς μηχανορραφίες ἐναντίον σου, μὲ τὶς προσευχὲς ὄλων τῶν ἁγίων του. Γένοιτο.

685

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ἡ ἀκρίδα βλάπτει τὰ χωράφια μου, κι ἂν τὴν διώξω, οἱ γείτονες μάχονται ἐναντίον μου, ἂν πάλι τὴν ἀφήσω, βλάπτομαι· τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Π ἄρε ἁγίασμα καὶ βάλε στὰ χωράφια, κι ἂν μπορεῖς μὲ εἰρήνη καὶ χωρὶς μάχη νὰ τὴν διώξεις ἢ νὰ τὴν σκοτώσεις, δὲν εἶναι ἁμαρτία γιὰ σένα, ἂν ὅμως γίνεται μάχη, ἄφησε τὸ πρᾶγμα στὸν Θεὸ γιὰ τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου, καὶ ὅ,τι κι ἂν γίνεῖ, γίνεται μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

686

Ἑρώτηση

Τί λοιπὸν, δέσποτα; πρέπει ὅπωςδὴποτε νὰ διώξομε τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ; δὲν παροργίζομε μ' αὐτὸ τὸν Θεὸ;

Ἀπόκριση

Ο ἰ τέλειοι βέβαια δὲν τὴν διώχνουν, διότι ἔχουν ὄλη τὴν ἐλπίδα τους στὸν Θεὸ, ἐμεῖς ὅμως, ἐπειδὴ εἴμαστε σαρκικοὶ καὶ χρειαζόμαστε τὰ γῆινα πράγματα, κατακρίνοντας τοὺς ἑαυτοὺς μας σὰν ἁμαρτωλοὺς, θὰ τὴ διώξομε μὲ

ευχῆς καὶ ψωλωωδίας, δεόμενοι τοῦ Θεοῦ, ἵνα συγχωρήσῃ ἡμῖν καὶ σπουδάζοντες τοῦ λοιποῦ εὐχαριστῆσαι αὐτῷ. Ἐὰν γὰρ καὶ τοῦτο παρέλθῃ, χεῖρονα τούτου ἐπιφέρουσιν ἡμῖν αἱ ἀμαρτίαι, καὶ οὐκ ἔνι δίχα μετανοίας καὶ ἐλέους παύσασθαι ἐξ ἡμῶν 5 τὰ κακά· φησὶ γὰρ «μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται».

Καὶ μὴ εἶπης, 'καὶ διατί εἰς παιδείαν ἐπιφέρων ὁ Θεὸς τὴν ὀργήν, ἀνέχεται τῶν μὴ μετανοούντων, διωκόντων αὐτήν;' Ὁ γὰρ Θεὸς πρὸς ἀπειλὴν ἐπιφέρει τὴν ὀργήν, ἵνα μετανόήσωμεν, 10 καὶ ἀνέχεται ἡμῶν διωκόντων, προσδεχόμενος τῇ μακροθυμίᾳ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστροφὴν. Ἐὰν γὰρ ἐπιμένωμεν τοῖς αὐτοῖς καὶ μετὰ τὸ διῶξαι εἰς χεῖρονα ἐμπίπτομεν κακά, καὶ πληροῦται εἰς ἡμᾶς τὸ προφητικὸν ρητόν, «ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα, καὶ οὐκ ἴαθη», καὶ οὐκ ἔνι ἄλλο προσδοκῆσαι, εἰ μὴ τὴν κόλασιν 15 τὴν αἰώνιον καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον καὶ τὸν σκώληκα τὸν ἰοβόλον καὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων.

ΧΠΖ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ δὲ θέλω ποιῆσαι οἶνον ἐν τῷ ἐμῷ ληνῷ, ἰουδαϊκός ἐστι, ἄρα μὴ ἀμαρτία ἐστὶ;

20 Ἀπόκρισις

Εἰ δτε βρέχει ὁ Θεὸς εἰς τὸ χωρίον σου βρέχει καὶ ἀφήσῃ τὸ τοῦ Ἰουδαίου, μηδὲ σὺ πατήσης οἶνον αὐτοῖς· εἰ δὲ φιλόανθρωπός ἐστιν εἰς πάντας καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, διὰ τί σὺ θέλεις εἶναι ἀπάνθρωπος καὶ μὴ 25 μᾶλλον οἰκτίρμων, ὡς αὐτὸς φησὶ, «γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος»;

17. Ματθ. 5,7.

18. Ἱερ. 28,9.

αυτό, μὲ προσευχή καὶ ψαλμωδία, παρακαλώντας τὸν Θεὸ νὰ μᾶς συγχωρέσει καὶ φροντίζοντας στὸ ἐξῆς νὰ τὸν εὐχαριστήσομε. Διότι, καὶ ἂν περάσει καὶ αὐτό, οἱ ἁμαρτίες θὰ μᾶς προξενήσουν χειρότερα ἀπὸ αὐτό, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ χωρὶς μετάνοια καὶ ἔλεος νὰ σταματήσουν ἀπὸ μᾶς τὰ κακά· διότι λέγει: «μακάριοι εἶναι οἱ ἐλεήμονες, διότι αὐτοὶ θὰ ἐλεηθοῦν»¹⁷.

Καὶ μὴ πεῖς: 'Γιατί, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐπιφέρει τὴν ὀργὴν γιὰ παιδαγωγία, ἀνέχεται ἐκείνους ποῦ δὲν μετανοοῦν καὶ τὴν διώχνουν;' Διότι ὁ Θεὸς ἐπιφέρει τὴν ὀργὴν γιὰ ἀπειλή, γιὰ νὰ μετανοήσομε· καὶ ἀνέχεται ἐμᾶς ποῦ τὴν διώχνομε, προσδεχόμενος μὲ μακροθυμία τὴν ἐπιστροφή πρὸς αὐτόν. Ἄν ἐπιμένομε στὰ ἴδια, μετὰ ἀπὸ τὴν ἐκδίωξη πέφτομε σὲ χειρότερα κακά, καὶ πραγματοποιεῖται σὲ μᾶς τὸ προφητικὸ ρητό: «γιατρέψαμε τὴ Βαβυλώνα, καὶ δὲν γιατρεύτηκε»¹⁸. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ περιμένομε τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν αἰώνια κόλαση, τὸ ἐξώτερο σκοτάδι, τὸ φαρμακερὸ σκουλήκι καὶ τὸν τρυγμὸ τῶν δοντιῶν.

687

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ τὸ κρασί ποῦ θέλω νὰ πατήσω στὸν ληνὸ εἶναι ἰουδαϊκὸ, ἄραγε μήπως εἶναι ἁμαρτία;

Ἀπόκριση

Αν, ὅταν βρέχει ὁ Θεός, βρέχει στὸ χωράφι σου καὶ ἀφήνει τὸ χωράφι τοῦ Ἰουδαίου, οὔτε ἐσὺ νὰ πατήσεις κρασί σ' αὐτούς· ἐφόσον ὁμῶς εἶναι φιλόανθρωπος πρὸς ὄλους καὶ βρέχει σὲ δικαίους καὶ ἀδίκους, γιατί ἐσὺ θέλεις νὰ εἶσαι ἀπάνθρωπος, καὶ ὄχι μᾶλλον οἰκτίρμων, ὅπως αὐτὸς λέγει, «νὰ γίνετε οἰκτίρμονες, ὅπως ὁ οὐράνιος Πατέρας μου»¹⁹;

19. Λουκᾶ 6,36.

ΧΠΗ'

Ἑρώτησις

Ἐάν τις θαρρήσῃ μοι πρᾶγμα ἐντειλάμενος μηδενὶ εἰπεῖν καὶ ἄλλος ὀρκῆ με εἰπεῖν αὐτῷ, τί ποιήσω; Ἐὰν γὰρ εἶπω, λυπῶ τὸν θαρρήσαντα, ἐὰν μὴ εἶπω, λυπῶ τὸν ἐπερωτησαντά με· καὶ πάλιν φοβοῦμαι τὸν ὄρκον.

Ἀποκρίσις

Ο ὀρκίζων σε, αὐτὸς βαστάσει τὴν ἁμαρτίαν· οὐ χρὴ οὖν προφάσει τοῦ ὄρκου φανερωῦσαι τὸ μυστήριον τοῦ ἀδελφοῦ. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Ἐἰ σὺ ἐθάρρησάς μοι λόγον, 10 ἡδέων εἶχες ἵνα αὐτὸν ἐκφάνω τινί; Εἰ οὖν σὺ οὐκ εἶχες ἡδέως, μηδὲ ἐπερωτήσης με εἰπεῖν σοι τὰ τοῦ ἀδελφοῦ· εἴρηται γὰρ «ὁ μισεῖς γενέσθαι σοι, μὴ ποιήσης τῷ πλησίον σου»· καὶ πάλιν· «εἴ τι θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως»·

ΧΠΘ'

15 Ἑρώτησις

Πῶς ὀφείλω διακεῖσθαι, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, ἢ ὅτι πάντων ἀνθρώπων ἐγὼ ἁμαρτωλότερός εἰμι; δυσχεραίνει γὰρ ὁ λογισμὸς ἔχειν πάντα ἄνθρωπον δίκαιον.

Ἀποκρίσις

20 **Ε**χε σεαυτὸν ἁμαρτωλότερον καὶ ἐλαχιστότερον πάντων, καὶ ἔχεις ἀνάπαυσιν.

688

Ἑρώτηση

Ἄν μοῦ ἐμπιστευθεῖ κάποιος κάτι δίνοντας ἐντολή νὰ μὴ τὸ πῶ σὲ κανέναν, καὶ κάποιος ἄλλος μὲ ὀρκίζει νὰ τοῦ τὸ πῶ, τί νὰ κάνω; Διότι, ἂν τὸ πῶ, θὰ λυπήσω ἐκεῖνον ποὺ μοῦ τὸ ἐμπιστεύθηκε, ἂν δὲν τὸ πῶ, θὰ λυπήσω αὐτὸν ποὺ μὲ ἐρώτησε· καὶ πάλι φοβᾶμαι τὸν ὄρκο.

Ἀπόκριση

Αὐτὸς ποὺ σὲ ὀρκίζει, αὐτὸς θὰ βαστάξει τὴν ἁμαρτία· δὲν πρέπει λοιπὸν μὲ τὴν πρόφαση τοῦ ὄρκου νὰ φανερώσεις τὸ μυστικὸ τοῦ ἀδελφοῦ. Πές του· Ἄν ἐσὺ μοῦ ἔλεγες ἓνα λόγο, θὰ εὐχαριστιόσουν νὰ τὸν ἀποκαλύψω σὲ ἄλλον; Ἄν λοιπὸν ἐσὺ δὲν θὰ εὐχαριστιόσουν, οὔτε νὰ μὲ ἐρωτήσεις γιὰ νὰ σοῦ πῶ τὰ πράγματα τοῦ ἀδελφοῦ· διότι ἔχει εἰπωθεῖ, «αὐτὸ ποὺ ἀπεύχεσαι νὰ γίνῃ σὲ σένα, νὰ μὴ τὸ κάνεις στὸν πλησίον σου»²⁰· καὶ πάλι, «ὄ,τι θέλετε νὰ κάνουν σὲ σᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐσεῖς νὰ κάνετε τὸ ἴδιο σ' αὐτούς»²¹.

689

Ἑρώτηση

Πῶς πρέπει νὰ πιστεύω, ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι δίκαιος, ἢ ὅτι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐγὼ εἶμαι ἁμαρτωλότερος; διότι ὁ λογισμὸς στενοχωριέται νὰ θεωρεῖ κάθε ἄνθρωπο δίκαιο.

Ἀπόκριση

Νὰ θεωρεῖς τὸν ἑαυτό σου ἁμαρτωλότερο καὶ ἐλαχιστότερο ὄλων, καὶ θὰ ἔχεις ἀνάπαυση.

21. Λουκᾶ 6,31.

X4'

Ἑρώτησις

ἽΟτε λαλῶ τινι περὶ τοῦ βίου τῶν πατέρων καὶ τῶν ἀποκρίσεων αὐτῶν, μεγάλα φρονεῖ ἡ καρδία μου. Εἶπε οὖν μοι, πῶς μετὰ ταπεινοφροσύνης λαλήσω; καὶ τίνι χρὴ λέγειν αὐτά; καὶ ποίῳ σκοπῶ;

Ἀπόκρισις

Οτε λαλεῖς περὶ βίου πατέρων καὶ τῶν ἀποκρίσεων αὐτῶν, ὀφείλεις σεαυτὸν κατακρίνειν, λέγων· Ὁυαί μοι, πῶς λαλῶ τὰς ἀρετὰς τῶν πατέρων καὶ οὐδὲν ἐκτη-
 10 σάμην ἀπ' αὐτῶν οὐδὲ ἤλθον εἰς προκοπὴν, καὶ κάθημαι λέγων ἄλλοις, ἵνα ὠφεληθῶσι, μήποτε εἰς ἐμὲ πληρωθῆ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, «ὁ διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;»
 Καὶ ὅταν ταῦτα λέγῃς, καυτηριάζεται ἡ καρδία σου καὶ εὐρίσκη λαλῶν μετὰ ταπεινώσεως. Ὀφείλεις δὲ προσέχειν τίνι λαλεῖς.
 15 Εἰ οἶδας ὅτι θέλει ὠφεληθῆναι, τότε λάλησον, ἐὰν δὲ μή, οὐκ ἔστι χρεία τῆς ὀμιλίας, γέγραπται γὰρ «μακάριος ὁ λαλῶν εἰς ὄτα ἀκουόντων», μήποτε εὐρεθῆς παρέχων τὰ ἅγια τοῖς κυσι καὶ ρίπτων τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.

Ὁ Κύριος συνετίσει σε, ἀδελφέ, μὴ πλανηθῆναι ἐκ τῆς
 20 ὁδοῦ τῆς ταπεινώσεως.

X4A'

Ἑρώτησις

Δύο φιλόχριστοι ἦσαν γνησίως ἀγαπῶντες ἀλλήλους ἐν Κυρίῳ καὶ ὑπὸ τῶν πατέρων εἰς ζωὴν ὀδηγούμενοι. Τού-

690

Ἑρώτηση

“Όταν μιλάω σέ κάποιον γιά τόν βίο τῶν πατέρων καί γιά τίς ἀπαντήσεις αὐτῶν, μεγαλοφρονεῖ ἡ καρδιά μου. Πές μου λοιπόν, πῶς θά μιλήσω μέ ταπεινοφροσύνη; καί σέ ποιόν πρέπει νά τὰ λέγω αὐτά, καί μέ ποιό σκοπό;

Ἀπόκριση

Οταν μιᾶς γιά τόν βίο τῶν πατέρων καί γιά τίς ἀπαντήσεις αὐτῶν, ὀφείλεις νά κατακρίνεις τόν ἑαυτό σου λέγοντας: “Ἀλλοίμονο σέ μένα, πῶς ἀναφέρω τίς ἀρετές τῶν πατέρων καί τίποτε δέν ἀπόκτησα ἀπό αὐτές, οὔτε ἔφθασα σέ προκοπή. Καί κάθομαι καί διηγοῦμαι σέ ἄλλους γιά νά ὠφεληθοῦν, μήπως κάποτε πραγματοποιηθεῖ σέ μένα ἐκεῖνο πού λέχθηκε ἀπό τόν Ἀπόστολο: «ἐσύ πού διδάσκεις ἄλλον, δέ διδάσκεις τόν ἑαυτό σου;»²². “Όταν λές αὐτά, καυτηριάζεται ἡ καρδιά σου καί βρίσκεσαι νά μιᾶς μέ ταπείνωση. Πρέπει ὁμως νά προσέχεις σέ ποιόν μιᾶς. Ἄν γνωρίζεις ὅτι θέλει νά ὠφεληθεῖ, τότε μίλησε, ἂν ὄχι, δέν ὑπάρχει ἀνάγκη τῆς ὁμιλίας (διότι ἔχει γραφεῖ, «μακάριος εἶναι ἐκεῖνος πού μιᾶ σ’ αὐτιά ἀνθρώπων πού ἀκούουν»²³), μήπως ποτέ βρεθεῖς νά παρέχεις τὰ ἅγια στοὺς σκύλους καί νά ρίχνεις τὰ μαργαριτάρια μπροστά στοὺς χοίρους.

Εἶθε ὁ Κύριος νά σέ συνετίσει, ἀδελφέ, ὥστε νά μὴ πλανηθεῖς ἀπό τόν δρόμο τῆς ταπεινώσεως.

691

Ἑρώτηση

Δύο φιλόχριστοι ἀγαποῦσαν γνήσια ὁ ἓνας τόν ἄλλον στο ὄνομα τοῦ Κυρίου καί ὀδηγοῦνταν σέ ζωὴ ἀπό τοὺς πατέ-

23. Πρβλ. Β' Βασ. 22,45. Ψαλμ. 17,24. Ματθ. 13,16.

των ὁ εἷς ἐν τῇ συντυχίᾳ εἶπε λόγον περὶ ἐτέρου τινός, ὁ δὲ ἄλλος κατὰ διαβόλου συναρπαγὴν ὑπονοήσας ὅτι πρὸς αὐτὸν εἶπεν, ἐταράχθη σφόδρα· κἀκείνου πληροφοροῦντος αὐτὸν περὶ τούτου, οὐκ ἐδέχετο. Καὶ ἐντεῦθεν γενομένης
 5 αὐτοῖς μικρᾶς ἀντιλογίας, ἤλθον ἀμφοτέροι πρὸς τοὺς πατέρας καὶ ἐδήλωσαν τῷ αὐτῷ γέροντι τὸ πρᾶγμα.

Ἀπόκρισις

10 **Ω**ς ὁμοψύχοις λέγω ὑμῖν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Οἱ δύο χρεωστεῖτε βαλεῖν μετάνοιαν τῷ Θεῷ, οὐκ ἀμελῶς, ἀλλ' ἐξ ὅλης καρδίας, ἵνα συγχωρήσῃ ὑμῖν εὐχαῖς τῶν πατέρων ὑμῶν. Σὺ μὲν ὅτι συκοφαντηθεὶς οὐκ ἐβάστασας τὴν μέμψιν λέγων, ὅτι 'Ἐγὼ ἤμαρτον καὶ ὄλος ἀμαρτία εἰμί, ὅτι δι' ἐμὲ ἐταράχθη ὁ ἀδελφός μου'. οὗτος δὲ ὅτι οὐ διέκρινε πρὸ τοῦ λαλῆσαι τὸ ρηθέν, ὅτι οὐ πρὸς αὐτὸν ἐρρέθη
 15 καὶ ὅτι τίποτε ἐναντίον οὐκ εἶχες εἰπεῖν ἕως θανάτου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς κατὰ σὲ οὐχ εὐρέθη ἔχων ὑπομονήν. Πλὴν ὑμεῖς οὐκ ἔχετε πρᾶγμα, ἀλλ' ἡμεῖς ἐσμεν αἴτιοι τῶν κακῶν, ὅτι εὐχὰς οὐκ ἔχομεν· εἰ γὰρ εἶχομεν, σκεπασθῆναι εἶχετε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ τοῦ σπείροντος ἀναμέσων ὑμῶν ζιζάνια, ὥστε πειράσαι ὑμᾶς·
 20 τοῦτο γὰρ εὐχόμεθα, τὸ ὑμᾶς σκεπασθῆναι.

Οὐ φοβεῖσθε τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν εἰς ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι λέγοντες, 'Ἴδε τὰ τέκνα τῶν πατέρων πῶς οὐκ ἔχουσιν ὑπομονήν, ἀλλὰ εἰς ἀλλήλους ἔρχονται;' Εἰ οὖν αἰσχύνεσθε ἀλλήλοις βαλεῖν μετάνοιαν ἀπὸ καρδίας, ἡμεῖς
 25 βάλλομεν ὑπὲρ ὑμῶν· ἡμῖν γὰρ πρέπει ἡ τοιαύτη αἰσχὺνη.

Ὁ Κύριος συγχωρήσοι ὑμῖν καὶ φυλάξοι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, καὶ συντρίψοι αὐτὸν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει.

ρες. Ὁ ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς σὲ κάποια συνάντησή τους εἶπε λόγο γιὰ κάποιον ἄλλο· ὁ ἄλλος τότε ἀπὸ συναρπαγὴ διαβόλου, ἐπειδὴ ὑποψιάσθηκε ὅτι τὸ εἶπε γι' αὐτόν, ταραχθῆκε πάρα πολὺ· καὶ ἐνῶ τὸν διαβεβαίωνε ἐκεῖνος γι' αὐτό, αὐτὸς δὲν τὸ δεχόταν. Ἔτσι, ἀφοῦ ἐξαιτίας αὐτοῦ ἔγινε ἀνάμεσά τους μικρὴ ἀντιλογία, πῆγαν καὶ οἱ δύο πρὸς τοὺς πατέρες καὶ ἀνέφεραν τὸ πρᾶγμα στὸν γέροντα.

Ἀπόκριση

Σ ἂν ὁμόψυχοι ποῦ εἶστε σᾶς λέγω ὅλη τὴν ἀλήθεια ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ δύο χρωστᾶτε νὰ βάλετε μετάνοια στὸν Θεό, ὄχι ἐπιπόλαια, ἀλλὰ μὲ ὅλη τὴν καρδιά σας, γιὰ νὰ σᾶς συγχωρέσει μὲ τὶς προσευχὲς τῶν πατέρων σας. Ἐσὺ διότι, ὅταν συκοφαντήθηκες, δὲν βάσταξες τὴν ἀπόκριση λέγοντας, 'ἐγὼ ἀμάρτησα καὶ εἶμαι ὅλος ἀμαρτία, διότι ἐξαιτίας μου ταραχθῆκε ὁ ἀδελφός μου', καὶ αὐτὸς, διότι δὲν διευκρίνισε, πρὶν πεῖ τὸ λόγο, ὅτι δὲν λέχθηκε γιὰ σένα, καὶ ὅτι δὲν εἶχε νὰ πεῖ τίποτε ἀντίθετο μέχρι θανάτου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν βρέθηκε νὰ ἔχει ὑπομονὴ πρὸς ἐσένα. Πλὴν ὅμως ἐσεῖς δὲν ἔχετε εὐθύνη, ἀλλ' ἐμεῖς εἶμαστε αἴτιοι τῶν κακῶν, διότι δὲν ἔχομε προσευχὲς· διότι ἂν εἶχαμε, θὰ μπορούσατε νὰ προστατευθεῖτε ἀπὸ τὸν πονηρὸ ποῦ σπεῖρει ἀνάμεσά σας ζιζάνια γιὰ νὰ σᾶς πειράξει· καὶ αὐτὸ προσευχόμεστε, νὰ προστατευθεῖτε ἐσεῖς.

Δὲν φοβᾶσθε τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν μὲ σᾶς οἱ ἄνθρωποι, λέγοντας· 'κοίταξε τὰ τέκνα τῶν πατέρων πῶς δὲν ἔχουν ὑπομονή, ἀλλὰ συγκροῦνται'. Ἄν λοιπὸν ντρέπεσθε νὰ βάλετε μετάνοια ὁ ἓνας στὸν ἄλλο μὲ ὅλη σας τὴν καρδιά, ἐμεῖς θὰ βάλομε γιὰ σᾶς· διότι σὲ μᾶς ταιριάζει αὐτὴ ἡ ντροπή.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σᾶς συγχωρήσει καὶ νὰ σᾶς φυλάξει ἀπὸ τὸν πονηρὸ, καὶ εἶθε νὰ τὸν συντρίψει κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σας γρήγορα. Γίνετε ὁμόψυχοι στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ ὁμόδοξοι

Ὁμόψυχοι γίνεσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ὁμόδοξοι καὶ ὁμόπιστοι· ὁ Κύριος στηρίζαι ὑμᾶς ἀσαλεύτους ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ. Ἀμήν.

ΧΛΒ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος, ξενοδοχῶν τοὺς πατέρας, ἔπεμψε
 5 διὰ γράμματος, ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν γέροντα, εἰ συμφέρει
 αὐτῷ ἀποτάξασθαι τελείως τῷ κόσμῳ καὶ ἐλθεῖν εἰς τὸν
 μονήρη βίον. Καὶ γράψαντος αὐτῷ τοῦ γέροντος τελειοτέ-
 ραν εἶναι τὴν ἀναχώρησιν, νομίσας κατ' ἐντολὴν αὐτῷ τὸν
 10 λόγον εἰρῆσθαι, ἐλυπήθη σφόδρα καὶ ἐλογίσατο μηκέτι τί-
 ποτε ἐρωτᾶν τοὺς πατέρας. Τοῦτο γνοῦς ὁ γέρων τῷ
 Πνεύματι, εἶπε γραφῆναι αὐτῷ ταῦτα.

Ἀπόκρισις

15 **Π**ρὸ πάντων ἀσπαζόμεθα ἐν Κυρίῳ τὴν σὴν ἀγάπην καὶ
 παρακαλοῦμέν σε πάντα λογισμὸν λυπηρὸν ἀποθέσθαι
 καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ φόβου Θεοῦ διελθεῖν καὶ νοῆσαι τὰ
 προγραφέντα σοι ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ. Οὐδὲ γὰρ κατ' ἐντο-
 λὴν ἐγράψαμεν ὑμῖν τι, μαθόντες παρὰ τοῦ Ἀποστόλου λέγον-
 20 τος, «οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ὑποβάλω», ἀλλὰ διακρίνοντας ὑμῖν ἐν
 ἑκαστῷ τῶν πραγμάτων ποίαν ἔχει διαφορὰν ὠφελείας, καθὼς
 πάντες ἠκούσαμεν τοῦ Σωτῆρος λέγοντος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις
 τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ, τὸ «οὐ μοιχεύσεις», «οὐ φονεύσεις»
 καὶ τὰ λοιπά. Τοῦ δὲ ἐρωτήσαντος αὐτὸν εἰπόντος, «ταῦτα πάν-
 25 τα ἐφύλαξα, τί ἔτι ὑστερῶ;» ἔφησεν αὐτῷ περὶ τελειότητος· «εἰ
 θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα» καὶ τὰ λοιπά,
 ἅπερ οἶδας.

Ἄλλ' ὁ μισόκαλος ἀεὶ περιέρχεται ἐμποδίζων παντὶ ἔργῳ
 ἀγαθῷ. Βλέπων γὰρ τὴν γραφεῖσαν ὑμῖν ὠφέλειαν καὶ πρὸ τοῦ

καὶ ὁμόπιστοι, καὶ ἃς σᾶς στηρίζει ὁ Κύριος ἀσάλευτους μὲ τὸν φόβο πρὸς αὐτόν. Γένοιτο.

692

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος ποὺ φιλοξενοῦσε τοὺς πατέρες, ἔστειλε γράμμα ἐρωτώντας τὸν ἴδιο γέροντα, ἂν συμφέρει σ' αὐτόν ν' ἀπομακρυνθεῖ τελείως ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ νὰ ἔρθει στὴ μοναχικὴ ζωὴ. Ἐπειδὴ ὁ γέροντας τοῦ ἔγραψε ὅτι εἶναι τελειότερη ἢ ἀναχώρηση, νομίζοντας ὅτι ὁ λόγος του λέχθηκε σὰν ἐντολή, λυπήθηκε πολὺ, καὶ σκέφθηκε νὰ μὴ ἐρωτήσῃ πιά τίποτε στοὺς πατέρες. Ὅταν ὁ γέροντας τὸ πληροφορήθηκε αὐτὸ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, εἶπε νὰ γραφοῦν σ' αὐτόν αὐτά.

Ἀπόκριση

Πρὶν ἀπὸ ὅλα ἀσπαζόμαστε στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τὴν ἀγάπη σου καὶ σὲ παρακαλοῦμε νὰ ἀπομακρύνεις κάθε λυπηρὸ λογισμό, καὶ μὲ χαρὰ καὶ φόβο Θεοῦ νὰ ἐξετάσεις καὶ νὰ κατανοήσεις ἐκεῖνα ποὺ σοῦ γράφτηκαν κατὰ τὴν προηγούμενη ἐπιστολή. Δὲν γράψαμε δηλαδὴ κάτι σὲ σᾶς ὡς ἐντολή, διότι μάθαμε ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο ποὺ λέγει, «ὄχι γιὰ νὰ σᾶς βάλω θηλεία»²⁴, ἀλλὰ διασαφηνίζοντάς σας τὸ καθένα ἀπὸ τὰ πράγματα, ποιά διαφορὰ ὠφέλειας ἔχει τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, καθὼς ὅλοι ἀκούσαμε τὸν Σωτῆρα νὰ λέγει στὰ Εὐαγγέλια ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν γραφεῖ στὸν νόμο, τὸ «οὐ μοιχεύσεις», «οὐ φονεύσεις» καὶ τὰ λοιπά. Σ' ἐκεῖνον ποὺ εἶπε, μετὰ τὴν ἐρώτηση ποὺ ἔκαμε, «ὅλα αὐτὰ τὰ τήρησα· σὲ τί ὑστερῶ ἀκόμα;», τοῦ μίλησε γιὰ τλειότητα· «ἂν θέλεις νὰ εἶσαι τέλειος, πούλησε τὰ ὑπάρχοντά σου»²⁵ καὶ τὰ ὑπόλοιπα ποὺ τὰ γνωρίζεις.

Ἄλλὰ ὁ μισόκαλος διάβολος πάντα περιέρχεται ἐμποδίζοντας κάθε ἀγαθὸ ἔργο. Διότι, βλέποντας τὴν ὠφέλεια ποὺ γρά-

25. Ματθ. 19,21.

φηκε σὲ σᾶς καὶ πρὶν νὰ μάθετε ἐσεῖς τὴν ἔννοια αὐτῶν ποὺ γράφηκαν, σᾶς τάραξε λίγο τὸν λογισμό σας. Καὶ εἶναι νὰ θαυμάσει κανεὶς πῶς σκεπάζει τὸν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀρπάζοντας τὸν λογισμό του, ὥστε νὰ μὴ ὄφελῃ καθόλου· καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ἑαυτό του, γιατί ταραζεται, καὶ νὰ πεῖ στὸν ἑαυτό του, «γιατί εἶναι περίλυπη ἡ ψυχὴ μου», καὶ «γιατί μὲ συνταράσσεις;»²⁶. «ἔλπισε στὸν Θεό, διότι θὰ ἐξομολογηθῶ σ' αὐτόν»²⁷ καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Καὶ αὐτὰ τὰ κάνει, γιὰ νὰ δείξει στὸν ἄνθρωπο, ὅτι, ἂν ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀγίους αὐτὰ ποὺ γράφηκαν, θὰ παρεῖχαν βοήθεια, καὶ ὄχι ταραχὴ καὶ πειρασμό. Ἄλλὰ ὁ νηφάλιος κατανοεῖ καὶ τοὺς Ἀποστόλους ποὺ ταραχθήκαν μὲ τὴν ἀπιστία, ὅταν εἶδαν τὸν Δεσπότη τους καὶ Σωτήρα Χριστό· διότι τοὺς εἶπε· «γιατί εἶστε ταραγμένοι; καὶ γιατί ἀνεβαίνουν διαλογισμοὶ στὶς καρδιές σας;»²⁸. Καὶ ἀμέσως τοὺς λόγους του ἀκολούθησε ἡ γαλήνη.

Ἔτσι καὶ ἐμεῖς, ἂν διαβάζαμε μὲ ἡσυχία αὐτὰ ποὺ γράφηκαν, θὰ βρῖσκαμε ὅτι δὲν φθάνομε νὰ κάνομε, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν γραφεῖ, ἀνὰ ἑκατό, καὶ ἀνὰ ἐξήντα· καὶ ἂν οὔτε τόσο, ἔστω καὶ τὸ ἓνα τρίτο, ἀνὰ τριάντα. Γιὰ νὰ μάθομε ὅμως ὅτι ἐκεῖνα ποὺ γράφηκαν ἔγιναν ὠφέλιμα σὲ ὅλους μας, κι ἂν ἀκόμη δὲν φθάνομε νὰ κάνομε τὸ τέλειο, ταλαιπωρούμαστε μὲ τὸ προκείμενο ἔργο τῆς φιλοξενίας, ὥστε νὰ μὴ ὑψηλοφρονοῦμε, ὅτι τάχα κάνομε κάτι τὸ μεγάλο, βρῖσκοντας, ὅτι δὲν φθάσαμε νὰ κάνομε τὸ τέλειο. Δὲν σᾶς γράψαμε αὐτὰ ποὺ περιέχονται στὴ προηγούμενη ἐπιστολὴ μὲ σκοπὸ ν' ἀπορρίψομε αὐτὰ ποὺ γίνονται τῶρα ἀπὸ σᾶς, ἀλλὰ γιὰ νὰ φθάσετε σὲ ἀνώτερο στάδιο ἢ, παραμένοντας σ' αὐτὰ ποὺ εἴσθε, νὰ κάνετε τὸ πρᾶγμα μὲ ταπεινὸ λογισμό.

Μὴ ἀπορήσετε γιὰ τοὺς πειρασμοὺς, διότι ἔχομε διαταχθεῖ, «νὰ χαίρεσθε, ὅταν περιπέσετε σὲ ποικίλους πειρασμούς»²⁹. Κάποτε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἅγιους πατέρες ἐρωτήθηκε

28. Λουκᾶ 24,38.

29. Ἰακ. 1,2.

μαθεῖν ὑμᾶς τὴν δύναμιν τῶν γραφέντων, μικροῦ ἐτάραξε τὸν λογισμὸν ὑμῶν· καὶ θαυμάσαι ἔνι πῶς σκεπάζει τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, ἀρπάζων τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, ὥστε παντελῶς μὴ ὠφελῆθῆναι, καὶ οὐκ ἀφήσιν αὐτὸν ἐρωτῆσαι ἑαυτὸν, διατί τα-
 5 ράττεται, καὶ εἰπεῖν ἑαυτῷ· «ἵνα τί περίλυπος εἶ ἡ ψυχὴ μου; καὶ ἵνα τί συνταράσσεις με; ἔλπισον ἐπὶ τὸν Θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ» καὶ τὰ λοιπά. Ταῦτα δὲ ποιεῖ, ὥστε δεῖξαι τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι, εἰ ἦσαν ἐξ ἀγίων τὰ γραφέντα, βοήθειαν παρεῖχον, ἢ γὰρ ταραχὴν καὶ πειρασμόν. Ἄλλ' ὁ νηφάλιος κατανοεῖ καὶ
 10 τοὺς Ἀποστόλους διὰ τῆς ἀπιστίας ταραχθέντας, ἐωρακότας τὸν Δεσπότην αὐτῶν καὶ Σωτῆρα Χριστόν· ἐσήμανε γὰρ αὐτοῖς λέγων· «ἵνα τί τεταραγμένοι ἐστέ; καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;» καὶ εὐθὺς παρηκολούθησε τοῖς λόγοις αὐτοῦ ἢ γαλήνη.

15 Οὕτω καὶ ἡμεῖς, εἰ ἐν ἡσυχίᾳ καρδίας διήλθομεν τὰ γραφέντα, εὐρομεν ἂν ὅτι οὐ φθάνομεν ποιῆσαι κατὰ τὸ γεγραμμένον ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ ἑξήκοντα· εἰμὴ οὕτω, κἂν τὸ τρίτον, ἀνὰ τριάκοντα. Ἴνα δὲ μάθωμεν, ὅτι ἐν πᾶσιν ὠφέλιμα ἡμῖν τὰ γραφέντα ἐγένοντο, κἂν μὴ φθάνωμεν ποιῆσαι τὸ τέλειον, κολαφι-
 20 ζῶμεθα ἐν τῷ προκειμένῳ τῆς ξενοδοχίας ἔργῳ, ὥστε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, ὅτι μέγα τίποτε ποιῶμεν, εὐρίσκοντες, ὅτι τὸ τέλειον οὐκ ἐφθάσαμεν ποιῆσαι. Οὐχ οὕτως ἀποβάλλοντες τὰ νῦν παρ' ὑμῶν γινόμενα ἐγράψαμεν ὑμῖν τὰ περιεχόμενα τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ, ἀλλ' ἵνα ἐπὶ τὸ μεῖζον ἔλθητε ἢ ἐπιμένοντες ἐν οἷς ἐστε,
 25 ταπεινῶ λογισμῶ χρησθε τῷ πράγματι.

Μὴ θαυμάσητε δὲ περὶ τῶν πειρασμῶν, παρηγγέλθημεν γάρ, ὅτι «χαίρετε, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις».

26. Ψαλμ. 41,5·11.

27. Ψαλμ. 41,5·11.

Ἠρωτήθη δέ τις ποτε τῶν ἁγίων πατέρων παρά τινος ἀδελφοῦ,

Τί ἐστὶ τοῦτο, ἀββᾶ, ὅτι ὅτε μέλλω κοιμᾶσθαι καὶ κοιπῶ
 εὐχόμενος καὶ κατασφραγίζων ἑμαυτὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ
 ἐνυπνιάζομαι εἰς πορνείαν, ἐὰν δὲ μῆ ποιήσω εὐχὰς μηδὲ
 5 κατασφραγίσω, οὐκ ἐνυπνιάζομαι;

Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων, λέγων ὅτι,

Κατὰ πανουργίαν τοῦτο ποιοῦσιν οἱ δαίμονες, ὥστε ἀπο-
 στήσαι σε τῆς εὐχῆς καὶ τῆς σφραγίδος· οἶδασι γὰρ ἐκ
 τούτων βοήθειαν γίνεσθαι τῷ ἀνθρῶπῳ.

10 Οὕτω καὶ σύ, ἐὰν τι ἐρωτήσης πατέρα καὶ πρὸς ὥραν τα-
 ράξωσί σε οἱ δαίμονες διὰ τοὺς λόγους αὐτῶν, μηδέποτε ἀπο-
 στήσῃς τῆς αὐτῶν ἐρωτήσεως· οὐδὲν γὰρ βλαβερὸν ἢ βαρὺ ἐπι-
 τάσσουσι. Μαθηταὶ γάρ εἰσι τοῦ εἰπόντος «ὁ ζυγὸς μου
 χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν ἐστι», καὶ ὕστερον εὐρή-
 15 σομεν τὸν καρπὸν τῆς ὠφελείας αὐτῶν, καὶ τότε συμβοήσωμεν
 τῷ ψαλμωδῷ λέγοντι· «ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν
 ἑμοῖ» καὶ τὰ λοιπά.

ΧΖΓ'

Ἑρώτησις

20 Συμβαίνει ἐν τῷ συντυγχάνειν μέ τινι ἐξαίφνης μετεωρι-
 σθῆναι, ὥστε δοκεῖν καὶ παρ' ἑμαυτὸν εἶναι, καὶ τοῦ προ-
 κειμένου ἐπιλανθάνεσθαι λόγου, οὐ μεταφερομένου τοῦ
 νοῦ εἰς ἕτερόν τι, ἀλλ' ἐξισταμένου ἑαυτοῦ. Τί οὖν ἐστὶ
 τοῦτο, πάτερ, καὶ τί με δεῖ ποιεῖν; πάνυ γὰρ θλίβομαι.

Ἀπόκρισις

25 **Τ**οῦτο πόλεμός ἐστι διαβολικός, θέλων καταισχύναί τὸν
 ἄνθρωπον ἐπὶ τῶν παρόντων· ἐὰν δὲ μετ' ἐλευθερίας
 φανερώσης αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα, λέγων, 'Συγχωρῆσατέ
 μοι, μετεώρισέ με ὁ διάβολος', καταισχύνεται καὶ παύεται ὁ πό-

30. Μὲ τὸ σημεῖο δηλαδὴ τοῦ σταυροῦ.

31. Ματθ. 11,30.

32. Ψαλμ. 29,12.

ἀπὸ κάποιον ἀδελφό.

Τί σημαίνει αὐτό, ἀββᾶ, τὸ ὅτι, ὅταν κοπιάζω προσευχόμενος καὶ κατασφραγίζοντας³⁰ τὸν ἑαυτό μου τὴν ὥρα ποὺ πρόκειται νὰ κοιμηθῶ, ἐκείνη τὴ νύχτα ὄνειρεύομαι νὰ κάμνω πορνεία, ἂν ὅμως δὲν κάνω προσευχὲς οὔτε κατασφραγισθῶ, δὲν ὄνειρεύομαι;

Καὶ ὁ γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε, λέγοντας.

Αὐτὸ τὸ κάνουν οἱ δαίμονες ἀπὸ πανουργία, ὥστε νὰ σὲ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν προσευχὴ καὶ τὴ σφραγίδα· διότι γνωρίζουν ὅτι δίνεται βοήθεια στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ αὐτά.

Ἔτσι καὶ σύ, ἂν ἐρωτήσεις κάτι τοὺς πατέρες καὶ πρὸς στιγμή σὲ ταραξοῦν οἱ δαίμονες μὲ τοὺς λόγους τους, νὰ μὴ ἀπομακρυνθεῖς ποτέ ἀπὸ τὴν ἐρώτησή τους· διότι δὲν σὲ διατάζουν τίποτε βλαβερὸ ἢ βαρὺ. Διότι εἶναι μαθητὲς Ἐκείνου ποὺ εἶπε· «ὁ ζυγός μου εἶναι χρηστός, καὶ τὸ φορτίο μου εἶναι ἑλαφρὺ»³¹. Ἀργότερα θὰ διαπιστώσομε τὸν καρπὸ τῆς ὠφέλειας αὐτῶν, καὶ τότε θὰ βοήσομε μαζί μὲ τὸν ψαλμωδὸ ποὺ λέγει· «μετέβαλες τὸν θρῆνο μου σὲ χαρά μου»³² καὶ τὰ ὑπόλοιπα.

693

Ἑρώτηση

Συμβαίνει ὅταν συναντῶ κάποιον ξαφνικὰ νὰ κυριεύομαι ἀπὸ ψυχικὴ ταραχὴ, ὥστε νὰ νομίζω ὅτι εἶμαι καὶ ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ νὰ ξεχνῶ τὸν προκειμένο λόγο, χωρὶς νὰ μεταφέρεται ὁ νοῦς σὲ τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ νὰ κυριεύεται ἀπὸ ἔκσταση. Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτό, πάτερ, καὶ τί πρέπει νὰ κάνω; διότι θλίβομαι πολὺ.

Ἀπόκριση

Αὐτὸ εἶναι διαβολικὸς πόλεμος; ποὺ θέλει νὰ καταντροπιάσει τὸν ἄνθρωπο στοὺς παρόντες· ἂν ὅμως ἐλεύθερα τοὺς φανερώσεις τὸ πρᾶγμα, λέγοντας, 'Συγχωρέστε με, μὲ τάραξε ὁ διάβολος', καταντροπιάζεται καὶ σταματᾷ ὁ

λεμος καὶ λοιπὸν μετὰ νήψεως λαλεῖ. Νομίζεται δὲ μηδὲν εἶναι τοῦτο, τῷ δὲ μὴ νοοῦντι, πολλὴν αἰσχύνην ποιεῖ. Ἡ δὲ μνήμη τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ πάντα τελείως τὰ πονηρὰ καταργεῖ καὶ ἐνδυναμοῖ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν. Ἀμήν.

ΧΛΔ'

5 Ἐρώτησις

Ἀνὴρ τις φιλόχριστος, ἐγκρατὴς ὢν σφόδρα καὶ τῆς ἰδίας φροντίζων ψυχῆς, ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν γέροντα.

Τί συμφέρει τινὰ ποιεῖν, ἅπερ αὐτῷ φαίνεται ἀγαθόν, ἢ δι' ἐρωτήσεως πατέρων;

10 Ἀπόκρισις

Εάν τις ἀφ' ἑαυτοῦ ἐνθυμῆται τι καλὸν ποιεῖν καὶ οὐ δι' ἐρωτήσεως πατέρων, οὗτος οὐκ ἔστιν εὐνομος καὶ εὐνόμως οὐδὲν ἐποίησεν· εἴ τις δὲ δι' ἐρωτήσεως ποιεῖ, οὗτος πληροῖ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας· ταπεινώσεως γὰρ 15 σημεῖον τὸ ἐρωτᾶν καὶ Χριστοῦ τοῦ ταπεινώσαντος ἑαυτὸν μέχρι καὶ δούλου μιμητῆς ὁ τοιοῦτος. Ἀνὴρ γὰρ ἀσύμβουλος, ἑαυτοῦ πολέμιος· φησὶ γάρ, «μετὰ βουλής πάντα ποίει»· καὶ Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς λέγει· “Ἐὰν ἴδῃς νεώτερον τῷ θελήματι αὐτοῦ ἀναβαίνοντα εἰς τὸν οὐρανόν, κράτησον αὐτοῦ τὸν πόδα καὶ 20 ψον κάτω”. Συμφέρον οὖν ἔστι ταπεινοτέρως ἐρωτᾶν, ἢ τῷ ἰδίῳ θελήματι ὀδεύειν· ὁ Θεὸς γὰρ ἔστιν ὁ ἐμβάλλων εἰς τὸ στόμα τοῦ ἐρωτωμένου τί εἶπη, διὰ τὴν ταπείνωσιν τῆς καρδίας καὶ εὐθύτητα τοῦ ἐρωτῶντος.

πόλεμος· στή συνέχεια μίλα μὲ νήψη. Αὐτὸ βέβαια θεωρεῖται ὅτι δὲν εἶναι τίποτε, ἀλλὰ σ' ἐκεῖνον ποὺ δὲν καταλαβαίνει, προξενεῖ πολλή ντροπή. Τέλος ἡ μνήμη τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καταργεῖ τελείως ὅλα τὰ πονηρὰ καὶ ἐνδυναμώνει τὴν ἀσθενεία μας. Γένοιτο.

694

Ἑρώτηση

Κάποιος φιλόχριστος ἄνδρας, ποὺ ἦταν πολὺ ἐγκρατῆς καὶ φρόντιζε τὴν ψυχὴ του, ἔστειλε καὶ ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα.

Τί συμφέρει νὰ κάνει κάποιος· ἐκεῖνα ποὺ τοῦ φαίνονται ὅτι εἶναι καλά, ἢ ἐρωτώντας τοὺς πατέρες;

Ἀπόκριση

Οποιος σκέπτεται ἀπὸ μόνος του νὰ κάνει κάτι καλὸ καὶ ὄχι μετὰ ἀπὸ ἐρώτηση στοὺς πατέρες, αὐτὸς δὲν εἶναι εὐνομος, καὶ τίποτε δὲν ἔκανε εὐνομα· ὅποιος ὁμως ἐνεργεῖ μετὰ ἀπὸ ἐρώτηση, αὐτὸς ἐκπληρώνει τὸν νόμο καὶ τοὺς προφήτες· διότι τὸ νὰ ἐρωτᾶ εἶναι δεῖγμα ταπεινώσεως, καὶ ὁ τέτοιος εἶναι μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ ποὺ ταπείνωσε τὸν ἑαυτό του γενόμενος μέχρι καὶ δοῦλος. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν συμβουλεύεται εἶναι ἐχθρὸς τοῦ ἑαυτοῦ του· διότι λέγει· «νὰ κάνεις τὰ πάντα μὲ συμβουλή»³³· καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς λέγει, «ἂν δεῖς νεώτερο νὰ ἀνεβαίνει στὸν οὐρανὸ μὲ τὸ θέλημά του, κράτησέ τον ἀπὸ τὸ πόδι καὶ ρίξτον κάτω». Εἶναι λοιπὸν συμφέρον νὰ ἐρωτᾶ μὲ ταπείνωση, παρὰ νὰ βαδίζει μὲ τὸ δικὸ του θέλημα· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ποὺ βάζει στὸ στόμα ἐκεῖνου ποὺ ἐρωτᾶται τί νὰ πεῖ, γιὰ τὴν ταπείνωση τῆς καρδιάς καὶ τὴν εὐθύτητα αὐτοῦ ποὺ ἐρωτᾶ.

33. Παρμ. 24,71.

695

Ἑρώτηση

Ἐάν κάθομαι μέ πατέρες καί φέρουν ἀντίρρηση περί πίστεως πρὸς κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ δὲν φρονοῦν ὀρθά, ὀφείλω νὰ ἀντεῖπω καί ἐγὼ ἢ ὄχι; διότι ὁ λογισμὸς μου λέγει, "Ἐάν σιωπᾶς, προδίδεις τὴν πίστη". Ἐάν ὁμως ὑπάρχει καί ἀπλή ὁμιλία πρὸς αὐτοὺς περί δογμάτων, νὰ πῶ αὐτὰ ποὺ γνωρίζω, ἢ νὰ σιωπήσω; καί ἂν ἐρωτηθῶ, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Ποτὲ νὰ μὴ συζητήσεις γιὰ τὴν πίστη· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀπαιτεῖ αὐτὸ ἀπὸ σενα, ἀλλὰ νὰ πιστεῦεις σωστά, ὅπως παρέλαβες αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἅγια Ἐκκλησία μέ τὸ βάπτισμα, καί νὰ ἐκτελεῖς τὶς ἐντολές του. Αὐτὰ λοιπὸν φύλαξε καὶ θὰ σωθεῖς. Καί δὲν πρέπει νὰ μιᾶς γιὰ δόγματα, διότι αὐτὰ ὑπερβαίνουν τὶς δυνάμεις σου, ἀλλὰ νὰ προσεύχεσαι στὸν Θεὸ γιὰ τὶς ἁμαρτίες σου, καί γι' αὐτὲς ἃς φροντίζει ὁ νοῦς σου. Πρόσεχε νὰ μὴ κατακρίνεις μέ τὴν καρδιά σου ἐκείνους ποὺ λέγουν αὐτά· διότι δὲν γνωρίζεις ἂν ἐκεῖνοι μιλοῦν σωστά ἢ ὄχι καὶ πῶς κρίνει ὁ Θεὸς τὸ πρᾶγμα· ἂν ὁμως ἐρωτηθεῖς, πές· 'Αὐτὰ εἶναι ἀνώτερα τῶν δυνάμεών μου· συγχωρέστε με, ἅγιοι πατέρες'.

696

Ἑρώτηση

Ἐάν ὁ αἵρετικὸς ὑπερβάλλει μέ τὸ λόγο ἀντικρούοντας τὸν ὀρθόδοξο, ἄραγε δὲν εἶναι καλὸ νὰ συνηγορήσω σ' αὐτὸν ὅσο μπορῶ, γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ νικώμενος νὰ βλαβεῖ ὡς πρὸς τὴν ὀρθὴν πίστη;

Ἀπόκρισις

Εὰν βάλῃς σεαυτὸν λαλῆσαι, καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ λαλεῖς καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εὐρίσκεται ὡς διδασκαλία, εἴ τις δὲ διδάσκει μὴ ἔχων δύναμιν, πληροφορητικὸς ὁ λόγος αὐτοῦ οὐ γίνεται, ἀλλ' ἄκαρπος. Ὅταν δὲ οὐδὲν ὠφελῆς, τίς χρεῖα καὶ τοῦ λαλεῖν; Εἰ δὲ ὄλως βοηθῆσαι θέλεις, λάλησον ἐν τῇ καρδίᾳ σου τῷ τὰ κρυπτὰ γινώσκοντι Θεῷ, τῷ καὶ δυναμένῳ ποιῆσαι ὑπὲρ αἰτούμεν αὐτόν, καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖ μετὰ τῶν ἀντιβαλλόντων, καὶ σὺ ταπεινωσιν εὐρίσκεις ἐν τῷ πράγματι. Ὡσπερ γὰρ εἰς βάλῃ τις εἰς τὴν φυλακὴν τινα ἀδίκως δυναστεία, ἄλλος δέ, θεωρῶν τὸ γινόμενον καὶ μὴ δυνάμενος ἀντειπεῖν ἢ ἀντιποιηθῆναι τοῦ ἀνθρώπου, ἀπελθὼν κρυφίως εἶπη τινὶ δυνατωτέρῳ, καὶ αὐτὸς πέμψας τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἐκβάλλει αὐτόν, τοῦ βαλόντος ταραττομένου, μὴ γινώσκοντος δὲ τίς ὁ ἀναγγείλας. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, προσέλθωμεν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐν τῇ δεήσει τῆς καρδίας, καὶ αὐτὸς ὁ εἰς ἑαυτὸν ὁμόσας, ὅτι «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ ἔλθεῖν εἰς ἐπίγνωσιν ζωῆς», ποιεῖ καὶ μετ' αὐτῶν κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ».

ΧΖ'**20 Ἐρώτησις**

ἼΑρα ὀφείλω ζητεῖν κἄν τὰ κρινόμενα, ἵνα ἀκριβῶς αὐτὰ εἰδῶ καὶ μὴ ἀντιβάλλω;

Ἀπόκρισις

Μηδὲν ζητεῖ ὧν ὁ Θεὸς οὐκ ἀπαιτεῖ παρὰ σοῦ· μηδὲ ἐνέγκης ἐπικίνδυνα λόγια, ἀλλ' ἀρκέσθητι, ὡς εἶπον, τῇ ὁμολογίᾳ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ μηδὲν τούτου πλέον περιεργάζου.

Ἐπίκριση

Αν βάλεις τὸν ἑαυτό σου νὰ μιλήσει, μιᾶς καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅ,τι πεῖς εἶναι σὰν διδασκαλία, ἂν ὅμως διδάσκει κάποιος ποὺ δὲν ἔχει δύναμη, ὁ λόγος του δὲν γίνεται βεβαιωτικός, ἀλλ' ἄκαρπος. Ὅταν δὲν ὠφελεῖς καθόλου, ποιά ἀνάγκη ὑπάρχει νὰ μιλήσεις; ἂν ὅμως θέλεις ὅπωςδήποτε νὰ βοηθήσεις, μίλησε στὴν καρδιά σου μὲ τὸν Θεὸ ποὺ γνωρίζει τὰ κρυφὰ καὶ μπορεῖ νὰ κάνει παραπάνω ἀπὸ ὅσα τοῦ ζητοῦμε, καὶ αὐτὸς θὰ ἐνεργήσει κατὰ τὸ θέλημά του πρὸς ἐκείνους ποὺ προβάλλουν τὶς ἀντιρρήσεις, ἐνῶ ἐσὺ θὰ βρεῖς ταπείνωση στὸ πρᾶγμα. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ἂν κάποιος ἀπὸ θέσεως ἐξουσίας βάλει στὴ φυλακὴ κάποιον ἄδικα, ἄλλος ὅμως βλέποντας τὸ γινόμενο καὶ μὴ μπορώντας νὰ φέρει ἀντίρρηση ἢ νὰ ἀντιδράσει στὸν ἄνθρωπο, ἀπομακρυνόμενος τὸ πεῖ κρυφὰ σὲ κάποιον δυνατώτερο καὶ αὐτὸς στέλλοντας ἀνθρώπους τὸν βγάζει μὲ τὴν ἐξουσία του, καὶ τότε ταρασσεται ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἔβαλε, διότι δὲ γνωρίζει ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ τὸ διέταξε. Ἔτσι καὶ ἐδῶ, νὰ προσφύγομε στὸ Θεὸ ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μας μὲ τὴν δέηση τῆς καρδιάς; καὶ αὐτὸς ποὺ ὀρκίσθηκε στὸν ἑαυτό του ὅτι «θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ ἔρθουν σὲ ἐπίγνωση ζωῆς»³⁴, θὰ ἐνεργήσει καὶ μ' αὐτοὺς σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του.

697

Ἐρώτηση

Ἄραγε πρέπει νὰ ζητῶ τὰ κρινόμενα γιὰ νὰ τὰ γνωρίσω ἀκριβῶς καὶ νὰ μὴ ἀντιγνωμήσω;

Ἐπίκριση

Νὰ μὴ ζητᾶς τίποτε ἀπὸ ὅσα ὁ Θεὸς δὲν ἀπαιτεῖ ἀπὸ σένα: οὔτε νὰ πεῖς ἐπικίνδυνα λόγια, ἀλλὰ νὰ ἀρκεσθεῖς, ὅπως εἶπα, στὴν ὁμολογία τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ νὰ μὴ περιεργάζεσαι τίποτα περισσότερο ἀπὸ αὐτό.

ΧΖΗ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὖν ἀπὸ Γραφῶν ἢ ἡ συντυχία, σιωπήσω ἢ λαλήσω;
 Εἰ δὲ καὶ συμβῆ αὐτοῦς ἀμφιβάλλειν περὶ τινος, οὐπερ
 οἶδα, ἄρα καλὸν ἐστὶν ἵνα εἶπω, ἢ οὐ;

5 **Ἀπόκρισις**

Η σιωπὴ καλλίων ἐστὶ· ἐὰν δὲ ἀμφιβάλλωσι καὶ οἶδας
 αὐτό, διὰ τὸ λυθῆναι τὴν ἀμφιβολίαν, εἰπέ μετὰ ταπει-
 νώσεως ὁ οἶδας· εἰ δὲ οὐκ οἶδας, μηδὲν εἶπης ὡς ἀπὸ
 ἰδίου λογισμοῦ, ἀφροσύνη γάρ ἐστίν.

ΧΖΘ'

10 **Ἑρώτησις**

Ἐὰν περὶ πραγμάτων ἢ ἡ συντυχία, μὴ ἐχόντων βλάβην
 ψυχῆς, σιωπήσω ἢ λαλήσω;

Ἀπόκρισις

15 **Π** ρὸ τοῦ ἐρωτηθῆναι οὐκ ἔστι καλὸν λαλήσαι· ἐὰν δὲ καὶ
 ἐρωτηθῆς εἰπεῖν, εἰπέ ὁ οἶδας, ἐν ταπεινώσει καὶ
 φόβῳ Θεοῦ· μήτε ἐπαιρόμενος ἐὰν δεχθῇ ὁ λόγος σου,
 μήτε λυπούμενος ἐὰν μὴ δεχθῇ· αὕτη γάρ ἐστίν ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ.
 Ἴνα δὲ μὴ νομισθῆς εἶναι σιωπηρὸς, εἰπέ ἀπὸ σαυτοῦ τινα ἐν
 γνώσει καὶ συντόμευσον καὶ ἀπαλλάττη πολυλογίας καὶ ἀκαί-
 20 ρου δόξης.

Ψ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν τις εἶπη μοι ἀναθεματίσαι Νεστόριον καὶ τοὺς κατ'

698

Ἑρώτηση

Ἄν ἡ συνάντηση εἶναι γιὰ μελέτη τῶν Γραφῶν, νὰ σιωπήσω, ἢ νὰ μιλήσω; Καὶ ἂν συμβεῖ σ' αὐτοὺς ν' ἀμφιβάλλουν γιὰ κάτι, ποὺ ἐγὼ τὸ γνωρίζω, ἄραγε εἶναι καλὸ νὰ μιλήσω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Η σιωπὴ εἶναι καλύτερη· ἂν ὁμως ἀμφιβάλλουν καὶ σὺ τὸ γνωρίζεις, γιὰ νὰ λυθεῖ ἡ ἀμφιβολία, πὲς μὲ ταπείνωση ἐκεῖνο ποὺ γνωρίζεις· ἂν ὁμως δὲν γνωρίζεις, νὰ μὴ πεῖς τίποτε, σὰν ἀπὸ δικό σου λογισμό, διότι εἶναι ἀφροσύνη.

699

Ἑρώτηση

Ἐὰν ἡ συνάντηση εἶναι γιὰ πράγματα ποὺ δὲν ἔχουν βλάβη ψυχῆς, νὰ σιωπήσω ἢ νὰ μιλήσω;

Ἀπόκριση

Π ρὶν ἐρωτηθεῖς, δὲν εἶναι καλὸ νὰ μιλήσεις· ἂν ὁμως ἐρωτηθεῖς νὰ πεῖς, πὲς ἐκεῖνο ποὺ γνωρίζεις μὲ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ, χωρὶς νὰ ὑπερηφανευθεῖς ἂν γίνῃ δεκτὸς ὁ λόγος σου, οὔτε νὰ λυπηθεῖς ἂν δὲν γίνῃ δεκτὸς· διότι αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος τοῦ Θεοῦ. Γιὰ νὰ μὴ θεωρηθεῖς ὁμως ὅτι εἶσαι σιωπηλός, πὲς ἀπὸ μόνος σου μερικὰ ποὺ τὰ γνωρίζεις καὶ μὲ συντομία καὶ ἀπαλλάσσεσαι ἔτσι ἀπὸ τὴν πολυλογία καὶ τὴν ἄκαιρη δόξα.

700

Ἑρώτηση

Ἄν κανεῖς μοῦ πεῖ ν' ἀναθεματίσω τὸν Νεστόριο καὶ

αὐτὸν αἰρετικούς, ἀναθεματίσω ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Οτι μὲν Νεστόριος καὶ οἱ κατ' αὐτὸν αἰρετικοὶ ὑπὸ τὸ
 5 ἀνάθεμά εἰσι, δῆλον· μὴ τρέχε δὲ σὺ εἰς ἀναθεματισμόν
 τινος ὄλως· ὁ γὰρ ἔχων ἑαυτὸν ἀμαρτωλόν, πενθεῖν
 ὀφείλει τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ, καὶ οὐδὲν ἄλλο· ἀλλ' οὔτε κρίνειν
 δεῖ τοὺς ἀναθεματίζοντάς τινα· ἕκαστος γὰρ ἑαυτὸν δοκιμάζει.

ΨΑ'

Ἑρώτησις

10 Ἐὰν δέ τις ἐκ τούτου νομίζῃ ὅτι καὶ γὰρ τὰ ἐκείνου φρονῶ,
 τί εἶπω αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

Εἰπέ αὐτῷ· Ἐἰ καὶ φανερόν ἐστιν ὅτι ἐκεῖνοι ἄξιοί εἰσι
 τοῦ ἀναθεματισμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ ἀμαρτωλότερος ὑπάρχω
 παντὸς ἀνθρώπου καὶ φοβοῦμαι μήπως, ἄλλον κρί-
 15 νων, ἑμαυτὸν κατακρίνω. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν τὸν σατανᾶν ἐὰν
 ἀναθεματίσω, ἐφ' ὅσον ποιῶ αὐτοῦ τὰ ἔργα ἑμαυτὸν ἀναθεματί-
 ζω. Ὁ γὰρ Κύριος εἶπεν· «ἐὰν ἀγαπᾶτέ με τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς
 τηρήσατε». Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «εἰ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον,
 ἀνάθεμα ἔστω». Οὐκοῦν ὁ μὴ ποιῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ οὐκ
 20 ἀγαπᾷ αὐτόν, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν αὐτὸν ὑπὸ τὸ ἀνάθεμά ἐστι, καὶ
 πῶς ὁ τοιοῦτος ἄλλοις δύναται;

Ταῦτα εἰπέ αὐτῷ, καὶ ἐὰν ἐπιμείνῃ τοῖς αὐτοῖς, διὰ τὴν αὐ-
 τοῦ συνείδησιν ἀναθεμάτισον τὸν αἰρετικόν.

τούς όμοίους με αυτόν αίρετικούς, να τους αναθεματίσω ή όχι;

Ἀπόκριση

Εἶναι φανερό ότι ο Νεστόριος και οι γύρω από αυτόν αίρετικοί είναι υπό ανάθεμα· ἐσύ όμως γενικά να μη σπεύδεις σὲ ἀναθεματισμὸ κάποιου· διότι αὐτὸς πού θεωρεῖ ἀμαρτωλὸ τὸν ἑαυτὸ του, ὀφείλει νὰ πενθεῖ τὶς ἀμαρτίες του καὶ τίποτε ἄλλο· ἀλλὰ δὲν πρέπει οὔτε νὰ κρίνει αὐτοὺς πού ἀναθεματίζουν κάποιον· διότι ὁ καθένας δοκιμάζει τὸν ἑαυτὸ του.

701

Ἐρώτηση

Ἄν ὅμως ἀπὸ αὐτὸ νομίσει κάποιος ὅτι καὶ ἐγὼ φρονῶ τὰ ἴδια μ' ἐκεῖνον, τί νὰ τοῦ πῶ;

Ἀπόκριση

Πές του· Ἄν καὶ εἶναι φανερό ὅτι ἐκεῖνοι εἶναι ἄξιοι τοῦ ἀναθεματισμοῦ, ἀλλὰ ἐγὼ εἶμαι ἀμαρτωλότερος ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο καὶ φοβᾶμαι μῆπως, κρίνοντας ἄλλον, κατακρίνω τὸν ἑαυτὸ μου. Διότι καὶ τὸν ἴδιο τὸν σατανᾶ ἂν ἀναθεματίσω, ἐφ' ὅσον κάνω τὰ ἔργα του, ἀναθεματίζω τὸν ἑαυτὸ μου. Διότι ὁ Κύριος εἶπε· «ἂν μὲ ἀγαπᾶτε, τηρῆστε τὶς ἐντολές μου»³⁵. Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ὅποιος δὲν ἀγαπᾶ τὸν Κύριο, ὡς εἶναι ἀνάθεμα»³⁶. Λοιπὸν αὐτὸς πού δὲν τηρεῖ τὶς ἐντολές του, δὲν τὸν ἀγαπᾶ, καὶ αὐτὸς πού δὲν τὸν ἀγαπᾶ, εἶναι ὑπὸ ἀνάθεμα· πῶς λοιπὸν ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος μπορεῖ ν' ἀναθεματίσει ἄλλους;

Αὐτὰ πές του, καὶ ἂν ἐπιμείνει στὰ ἴδια, χάριν τῆς συνειδήσεώς του, ἀναθεμάτισε τὸν αίρετικό.

35. Ἰω. 14,15.

36. Α' Κορ. 16,22.

ΨΒ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ ἀγνοῶ ὅτι ἐστὶν αἰρετικός, ὃν λέγει μοι ἀναθεματίσαι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ἰπέ αὐτῷ· Ἄδελφέ, ἐγὼ πῶς φρονεῖ περὶ οὗ λέγεις μοι οὐκ οἶδα. Τὸ ἀναθεματίσαι οὖν ὃν μὴ οἶδα φαίνεται μοι εἰς κατάκριμα. Τοῦτο δὲ λέγω σοι· ὅτι πλὴν τῆς πίστεως τῶν ἀγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ πατέρων ἄλλην οὐ γινώσκω. Καὶ ὁ παρὰ ταύτην φρονῶν ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὸ
10 ἀνάθεμα'.

ΨΓ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν γένηται διωγμός, τί ποιήσω; μείνω ἢ ἀναχωρήσω;

Ἀπόκρισις

15 **Ε**ρώτησον τοὺς πνευματικοὺς πατέρας, καὶ ὡς λέγουσι ποίησον· καὶ μὴ ἀκολουθήσης τῇ ἰδίᾳ κρίσει, ἵνα μὴ ἐν ἀγνωσίᾳ κινδυνεύσης.

ΨΔ'

Ἑρώτησις

20 Καὶ ἐὰν μὴ εὐρίσκω πατέρας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνάγκης, εἰς οὗς ἔχω πληροφορίαν, ἵνα ἐρωτήσω αὐτοὺς περὶ τούτου, τί ποιήσω; μείνω ἵνα μὴ δόξω προδιδόναι τὴν πίστιν, ἢ ἀναχωρήσω εὐλαβοῦμενος τὴν ἡτταν;

702

Ἑρώτηση

Ἐάν ἀγνοῶ ὅτι εἶναι αἰρετικὸς αὐτὸς τὸν ὁποῖο μοῦ λέγει νὰ ἀναθεματίσω, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Πές του· Ἐδελφῆ, δὲν γνωρίζω ἐγὼ πῶς φρονεῖ αὐτὸς γιὰ τὸν ὁποῖο μοῦ λέγεις. Τὸ νὰ ἀναθεματίσω λοιπὸν αὐτὸν ποὺ δὲν γνωρίζω μοῦ φαίνεται ἀξιοκατάκριτο. Τοῦτο σοῦ λέγω· ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πίστη τῶν τριακοσίων δεκαοχτῶ ἀγίων Πατέρων δὲ γνωρίζω ἄλλη. Καὶ αὐτὸς ποὺ φρονεῖ ἀντίθετα μ' αὐτήν, ἔρριξε τὸν ἑαυτὸ του σὲ ἀνάθεμα'.

703

Ἑρώτηση

Ἐάν γίνῃ διωγμὸς, τί νὰ κάνω; νὰ μείνω ἢ νὰ φύγω;

Ἀπόκριση

Ερώτησε τοὺς πνευματικοὺς πατέρες, καὶ κάλε ὅ,τι σοῦ ποὺν· μὴ ἀκολουθήσεις ὁμῶς τὴν κρίση σου, γιὰ νὰ μὴ κινδυνέψεις ἀπὸ ἀγνωσία.

704

Ἑρώτηση

Καὶ ἂν δὲν βρίσκω πατέρες κατὰ τὴν ὥρα τῆς ἀνάγκης, στοὺς ὁποίους ἔχω ἐμπιστοσύνη, γιὰ νὰ τοὺς ἐρωτήσω γι' αὐτό, τί νὰ κάνω; Νὰ μείνω γιὰ νὰ μὴ φανῶ ὅτι προδίδω τὴν πίστη, ἢ νὰ φύγω φοβούμενος τὴν ἥττα;

Ἀπόκρισις

Σ τῆθι εἰς προσευχὴν καὶ δεήθητι ἐν ὄλῃ καρδίᾳ τοῦ
φιαλνθρώπου Θεοῦ λέγων· Ἄεσποτα, ἐλέησόν με διὰ
τὴν ἀγαθότητά σου, καὶ μὴ συγχωρήσης με πλανηθῆ-
5 ναι τοῦ θελήματός σου, μηδὲ παραδώης με τῷ προκειμένῳ πει-
ρασμῷ εἰς ἀπώλειαν'. Καὶ τοῦτο ποιήσον ἕως τρίτου, κατὰ τὸν
Σωτῆρα ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς παραδόσεως. Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐὰν ἴδῃς
σεαυτὸν ἔχοντα προθυμίαν ἀδίστακτον μεῖναι καὶ πάντα ὑπενεγ-
κεῖν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τὰ ἐπερχόμενα δεινὰ μέχρι καὶ αὐτοῦ
10 τοῦ θανάτου, τότε μεῖνον, εἰ δὲ ἴδῃς δειλίαν ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
ἀναχώρησον. Καὶ μὴ νομίσης ἐν τούτῳ προδιδόναι τὴν πίστιν·
οὐ γὰρ ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς τὰ ὑπὲρ δύναμιν. Ἐὰν γὰρ ἔχων τὴν δει-
λίαν μείνης, συμβαίνει μὴ φέροντα τὰς ἐπαγομένας θλίψεις τε
καὶ βασάνους προδιδόναι τὴν ἀλήθειαν καὶ σεαυτῷ προσλαβεῖν
15 αἰώνιον κόλασιν.

ΨΕ'

Ἐὰν δὲ ἄκων ἐμπέσω εἰς τὸν πειρασμόν, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Ε πίρριψον ὄλην σου τὴν μέριμναν ἐπὶ τὸν φιλόανθρωπον
Θεόν, λέγων· Ἄεσποτα, διὰ τὴν ἀγαθότητά σου καὶ διὰ
20 τὰς εὐχὰς πάντων τῶν ἀγίων σου, οὐχ ὡς δυνάμενος
ἔστησα ἑμαυτὸν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ μὴ θέλων ἀπήνησα· μὴ οὖν
ἐἴσης με προδοῦναι τὴν ἀγίαν πίστιν'.

ΨΣ'**Ἐρώτησις**

Πῶς οφείλω αἰτεῖν τοὺς πατέρας περὶ τῆς συγχωρήσεως

Ἀπόκριση

Στάσου σὲ προσευχὴ καὶ παρακάλεσε μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου τὸν φιλόνητρο Θεό, λέγοντας: 'Δέσποτα, ἐλέησέ με ἐξαιτίας τῆς ἀγαθότητάς σου, καὶ μὴ ἀφήσεις νὰ πλανηθῶ ἀπὸ τὸ θέλημά σου, οὔτε νὰ με παραδώσεις στὸν προκείμενο πειρασμὸ πρὸς ἀπώλεια'. Αὐτὸ κάνε το μέχρι τρεῖς φορές, σύμφωνα μὲ τὸν Σωτῆρα κατὰ τὴν ὥρα τῆς παραδόσεως. Καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ, ἂν δεῖς ὅτι ἔχεις ἀδίστακτη προθυμία νὰ μείνεις καὶ νὰ ὑποφέρεις μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ ὅλα τὰ ἐπερχόμενα δεινὰ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου, τότε μείνε: Ἄν ὁμως διαπιστώσεις δειλία στὴν καρδιά σου, φύγε. Καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι μ' αὐτὸ προδίδεις τὴν πίστη, διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀπαιτεῖ τὰ πάνω ἀπὸ τὴ δύναμη. Ἄν ὁμως μείνεις, ἐνῶ νιώθεις δειλία, ἐφ' ὅσον δὲν ὑποφέρεις τίς προκαλούμενες θλίψεις καὶ τὰ βασανιστήρια, θὰ συμβεῖ νὰ προδώσεις τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ λάβεις αἰώνια κόλαση.

705

Ἑρώτηση

Ἄν πέσω σὲ πειρασμὸ ἄθελα, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Ανάθεσε ὅλη τὴ μέριμνά σου στὸν φιλόνητρο Θεό, λέγοντας: 'Δέσποτα, ἐξαιτίας τῆς ἀγαθότητάς σου καὶ τῶν προσευχῶν ὅλων τῶν ἁγίων, ἐπειδὴ δὲν ἔφτασα μόνος μου σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, ἀλλὰ μπλέχθηκα χωρὶς νὰ τὸ θέλω, μὴ με ἀφήσεις τώρα νὰ προδώσω τὴν ἅγια πίστη.

706

Ἑρώτηση

Πῶς πρέπει νὰ παρακαλῶ τοὺς πατέρες γιὰ τὴ συγχώρη-

τῶν ἀμαρτιῶν μου; ὅτι 'συγχωρήσατέ μοι' ἢ ὅτι 'αἰτήσατέ μοι συγχώρησιν'; Ὅτε δὲ αὐτὸν τὸν Δεσπότην παρακαλῶ πῶς ὀφείλω λέγειν;

Ἀπόκρισις

5 **Ι** νὰ λέγῃς· Ἐλέησόν με, Δέσποτα, διὰ τοὺς ἀγίους σου μάρτυρας καὶ διὰ τοὺς ἀγίους πατέρας καὶ συγχώρησόν μοι ταῖς αὐτῶν πρεσβείαις τὰ ἀμαρτήματά μου'. Καὶ γὰρ ὁ προφήτης ἔλεγε «διὰ Ἀβραὰμ τὸν δοῦλόν σου», καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος, «ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης, δι' ἐμέ καὶ διὰ 10 Δαβίδ τὸν δοῦλον μου».

ΨΖ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν κάθημαι μετὰ κοσμικῶν καὶ ἔλθῃ ἀργολογία, μείνω ἢ ἀναχωρήσω;

Ἀπόκρισις

15 **Ε** ἂν μὴ ἔχῃς ἀνάγκην, ἀναχώρησον, ἐὰν δὲ ἦ ἀνάγκη, μετένεγκε τὸν νοῦν σου εἰς τὴν προσευχὴν σου, μὴ κατακρίνων ἐκείνους, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν ἐπιγινώσκων.

ΨΗ'

Ἑρώτησις

20 Ἐὰν δὲ ἀγαπητοί μου ὦσι, κελεύεις μετενέγκω τὴν τοιαύτην ὁμιλίαν εἰς ἄλλην χρησιμωτέραν;

Ἀπόκρισις

25 **Ε** ἂν οἶδας ὅτι δέχονται ἠδέως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, λάλησον ἀπὸ βίου πατέρων καὶ μετένεγκε τὴν ὁμιλίαν εἰς σωτηρίαν ψυχῆς.

37. Ψαλμ. 104,42.

38. Πρβλ. Γ' Βασ. 11,13. Ψαλμ. 131,10.

ση τῶν ἁμαρτιῶν μου; λέγοντας 'συγχωρέστε με', ἢ 'ζητήστε συγχώρηση γιὰ μένα'; "Όταν πάλι παρακαλῶ τὸν ἴδιο τὸν Δεσπότη, πῶς πρέπει νὰ τὸν παρακαλῶ;

Ἀπόκριση

Νὰ λές, "Ἐλέησέ με, Δέσποτα, χάριν τῶν ἁγίων σου μαρτύρων καὶ χάριν τῶν ἁγίων πατέρων καὶ συγχώρεσέ μου τὶς ἁμαρτίες μου μὲ τὶς πρεσβεῖες αὐτῶν". Διότι καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε, «χάριν τοῦ Ἀβραάμ τοῦ δούλου σου»³⁷. καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λέγει, «θὰ ὑπερασπισθῶ αὐτὴν τὴν πόλη γιὰ χάρη μου καὶ γιὰ χάρη τοῦ δούλου μου Δαβίδ»³⁸.

707

Ἐρώτηση

Ἐὰν κάθομαι μὲ κοσμικοὺς καὶ ἔρθει ἀργολογία, νὰ μείνω ἢ νὰ φύγω;

Ἀπόκριση

Αν δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη, φύγε, ἂν ὁμως ὑπάρχει ἀνάγκη, μετὰφερε τὸν νοῦ σου στὴν προσευχή σου, χωρὶς νὰ κατακρίνεις ἐκείνους, ἀλλὰ ἀναγνωρίζοντας τὴ δική σου ἀσθένεια.

708

Ἐρώτηση

Ἄν εἶναι ἀγαπητοί μου, διατάξεις νὰ μεταστρέψω τὴν ὁμιλία αὐτὴ σὲ ἄλλη χρησιμότερη;

Ἀπόκριση

Αν γνωρίζεις ὅτι δέχονται εὐχάριστα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μίλησε ἀπὸ τὸν βίον πατέρων καὶ μετὰφερε τὴν ὁμιλία γιὰ σωτηρία ψυχῆς.

ΨΘ'

Ἑρώτησις

ἼΑρα καλόν ἐστι ἐν τῷ συντυγχάνειν τινὶ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ;

Ἀπόκρισις

5 **Κ**αὶ ἐν τῷ συντυγχάνειν καὶ πρὸ τῆς συντυχίας καὶ μετὰ τὴν συντυχίαν καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ χρὴ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· γέγραπται γὰρ «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε». Οὕτω γὰρ καταργεῖται πᾶς πειρασμός.

ΨΙ'

10 Ἑρώτησις

Καὶ πῶς δύναται τις ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι;

Ἀπόκρισις

15 **Ο**τε τις καθ' ἑαυτὸν ἐστίν, ὀφείλει ψάλλειν καὶ ἐν τῷ στόματι καὶ τῇ καρδίᾳ προσεύχεσθαι· ἐὰν δέ τις ἐν ἀγορᾷ ἢ μετὰ τινῶν, οὐ χρειαί τῷ στόματι ψάλλειν, ἀλλὰ μόνῃ τῇ διανοίᾳ· χρὴ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τηρεῖν, διὰ τὸν ρεμβασμὸν καὶ τὰς παγίδας τοῦ ἐχθροῦ.

ΨΙΑ'

Ἑρώτησις

20 Ὅτε εὐχομαι ἢ ψάλλω καὶ οὐκ αἰσθάνομαι τῆς δυνάμεως τῶν λεγομένων, διὰ τὴν σκληρότητα τῆς καρδίας μου, τί ὠφελοῦμαι;

709

Ἑρώτηση

Ἴσχυε εἶναι καλὸ κατὰ τὴ συνάντηση μὲ κάποιον νὰ ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ;

Ἀπόκριση

Καὶ κατὰ τὴ συνάντηση καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ συνάντηση καὶ σὲ κάθε καιρὸ καὶ σὲ κάθε τόπο πρέπει νὰ ἐπικαλεῖσαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· διότι ἔχει γραφεῖ· «προσεύχεσθε ἀδιάλειπτα»³⁹. Διότι ἔτσι καταργεῖται κάθε πειρασμός.

710

Ἑρώτηση

Πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ προσεύχεται ἀδιάλειπτα;

Ἀπόκριση

Οταν κανεὶς εἶναι μόνος του, πρέπει νὰ ψάλλει καὶ νὰ προσεύχεται μὲ τὸ στόμα καὶ τὴν καρδιά· ἂν ὁμως κανεὶς βρῖσκεται στὴν ἀγορὰ μὲ κάποιους, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ψάλλει μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ μόνο μὲ τὸ νοῦ· πρέπει ὁμως νὰ προσέχει τὰ μάτια, πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ ρεμβασμοῦ καὶ τῶν παγίδων τοῦ ἐχθροῦ.

711

Ἑρώτηση

Ἵσχυε προσεύχομαι ἢ ψάλλω καὶ δὲν αἰσθάνομαι τὸ νόημα τῶν λεγομένων, ἐξαιτίας τῆς σκληρότητας τῆς καρδιάς μου, τί ὠφελοῦμαι;

39. Α' Θεσ. 5,17.

Ἀπόκρισις

Εὰν σὺ οὐκ αἰσθάνη, ἀλλ' οἱ δαίμονες αἰσθάνονται καὶ ἀκούουσι καὶ τρέμουσι. Μὴ οὖν παύσῃ ψάλλων καὶ προσευχόμενος, καὶ κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ Θεοῦ ἀπαλύ-
5 νεται ἡ σκληρότης.

ΨΙΒ'**Ἑρώτησις**

Κἄν πλησίον ᾧ ἐκκλησίας καὶ λέγῃται τὸ τρισάγιον καὶ καθέζομαι μετὰ πατέρων ἢ κοσμικῶν, ἀναστῶ καὶ εἶπω, ἐκείνων καθεζομένων, ἢ οὐ;

10 Ἀπόκρισις

Εὰν ᾧσι πατέρες, εἴ τι ποιῶσι, καὶ σὺ ποιήσον· ἐὰν δὲ κοσμικοὶ μείζονές σου καὶ οἶδας ὅτι σκανδαλίζονται, καλὸν ἐστὶ τὸ φυλάξαι αὐτῶν τὴν συνείδησιν καὶ ποιῆσαι ὡς ποιῶσι. Δύνασαι δὲ καὶ ἐν τῷ καθέζεσθαι μετ' αὐτῶν
15 εἰπεῖν αὐτὸ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Ἐὰν δέ τί σοι ἐμποδίξῃ, ἀρκεῖ αὐτὴ ἢ μνήμη τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι. Εἰ δὲ οὐκ εἰσι μείζονές σου, ἀνάστα καὶ εἶπέ, καὶ εἰ προτρέψεις αὐτοὺς ἀναστῆναι, οὐκ ἄτοπον, καὶ αὐτοὶ δὲ ὡς θέλουσι ποιήσουσι.

ΨΙΓ'**Ἑρώτησις**

20 Ἐὰν ᾧ κατὰ μόνας καὶ ᾧσί μοί τινα μετὰ χειρας ἐμποδίξοντα ἀναστῆναι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Εὰν μὴ δύνῃ, μὴ θλίψῃ σε τὸ μὴ ἀναστῆναι, πάντα γὰρ λογισμῶ γίνεται καὶ διακρίσει.

Ἀπόκριση

Αν ἐσὺ δὲν τὸ αἰσθάνεσαι, ὅμως οἱ δαίμονες τὸ αἰσθάνονται καὶ ἀκούουν καὶ τρέμουν. Μὴ σταματήσεις λοιπὸν νὰ ψάλλεις καὶ νὰ προσεύχεσαι, καὶ σύντομα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἀπαλύνεται ἡ σκληρότητα.

712

Ἑρώτηση

Κι ἂν εἶμαι κοντὰ σὲ ἐκκλησία καὶ λέγεται τὸ τρισάγιο καὶ κάθομαι μὲ πατέρες ἢ κοσμικούς, νὰ σηκωθῶ καὶ νὰ τὸ ἀπαγγείλω καὶ ἐγὼ ἐνῶ ἐκεῖνοι κάθονται ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Αν ὑπάρχουν πατέρες, κάνε καὶ σὺ ὅ,τι κάνουν αὐτοί· ἂν πάλι ὑπάρχουν κοσμικοὶ μεγαλύτεροί σου καὶ γνωρίζεις ὅτι σκανδαλίζονται, εἶναι καλὸ τὸ νὰ φυλάξεις τὴ συνείδησή τους καὶ νὰ κάνεις ὅ,τι κάνουν αὐτοί. Μπορεῖς, καὶ ἐνῶ κάθεσαι μ' αὐτούς, νὰ τὸ πείς μὲ τὴν καρδιά σου. Ἐάν κάτι σὲ ἐμποδίζει, ἀρκεῖ αὐτὴ ἡ ἐνθύμηση νὰ κάνει τὸ ἰκανὸ. Ἐάν ὅμως δὲν εἶναι μεγαλύτεροί σου, σήκω καὶ πές το, ἀλλὰ καὶ ἂν τοὺς προτρέψεις νὰ σηκωθοῦν καὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι ἄτοπο· αὐτοὶ ὡς κάνουν ὅπως θέλουν.

713

Ἑρώτηση

Ἐάν εἶμαι μόνος καὶ ὑπάρχουν στὰ χέρια μου μερικὰ πράγματα ποὺ μὲ ἐμποδίζουν νὰ σηκωθῶ, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Αν δὲν μπορεῖς νὰ μὴ σὲ στενοχωρήσει τὸ ὅτι δὲν θὰ σηκωθεῖς, διότι ὅλα γίνονται μὲ λογισμὸ καὶ διάκριση.

ΨΙΑ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἀπέρχωμαι πρὸς πατέρας καὶ φιλονεικῶσι κρατῆσαί με, καὶ ἔχω ἀναγκαίαν χρεῖαν, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ὰν μὲ ὣσιν ἱκανοὶ κατὰ Θεὸν διακρίναι τὰ πράγματα, λέγε αὐτοῖς μετὰ ταπεινώσεως· Ὑγχορήσατέ μοι, ὅτι χρεῖα μοι ἀναγκαία ἐπίκειται, καὶ ὡς ἀκούεις παρ' αὐτῶν ποιήσον ἀκόπως, πιστεύων ὅτι πάντως πρὸς τὸ συμφέρον ἐστίν. Ἐὰν δὲ μὴ ὣσι τοιοῦτοι καὶ ἦ χρεῖα σου ἀναγκαία, κόψον 10 τὴν φιλονεικίαν καὶ βάλε μετάνοιαν ὥστε ἀπελθεῖν· κἄν μετὰ τὴν μετάνοιαν ἐπιμείνωσι τῇ φιλονεικίᾳ, εἶπε αὐτοῖς· Ὑγχορήσατέ μοι· οὐκ ἔστι γὰρ δυνατὸν ἵνα μείνω'.

ΨΙΕ'

Ἑρώτησις

15 Ἐὰν συναριστῶ τισι τῶν πατέρων καὶ εὐλογῆση τις αὐτῶν τὴν προκειμένην τροφήν, ἄρα ὀφείλω μέλλων μεταλαμβάνειν λέγειν αὐτῷ, 'εὐλόγησον', καὶ ἀναμένειν ἕως οὗ πάλιν εὐλογῆση μοι, ἢ ἀρκεσθῶ τῇ πρώτῃ εὐλογίᾳ; Ἐπειδὴ συμβαίνει ὅτι ἀλλαχοῦ ἔχει τὸν νοῦν καὶ βραδύνει ἀποκρίνασθαι καὶ ἀεὶ θλίβομαι. Ἐὰν δὲ καλὸν ἐστίν, ἵνα 20 ὅταν βάλω χεῖρα εἰς τὴν τροφήν κατασφραγίζω αὐτήν;

Ἀπόκρισις

Απαξ εὐλόγησε, καὶ ἐκ περισσοῦ ἐστὶ τοῦτο· ἕνεκεν δὲ τοῦ κατασφραγίσει, οὐδὲ τούτου χρεῖα· ἢ γὰρ εὐλογία σφραγίς ἐστίν. Καὶ πάλιν, ἵνα δῶσης λογισμὸν τῷ εὐ- 25 λογῆσαντι ἢ ἄλλω τινί, ὡς μὴ πιστεύων εἰς τὴν αὐτοῦ εὐλογίαν, καὶ ἔστιν εἰς σκάνδαλον.

714

Ἑρώτηση

Ἐάν πηγαίνω σὲ πατέρες καὶ φεύγοντας ἐπιμένουν νὰ μὲ κρατήσουν, καὶ ἔχω ἐπείγουσα ἀνάγκη, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Αν εἶναι ἱκανοὶ νὰ διακρίνουν τὰ πράγματα κατὰ Θεὸν, λέγε σ' αὐτοὺς μὲ ταπείνωση· 'Συγχωρέστε με, διότι ἔχω ἐπείγουσα ἀνάγκη'· ὅ,τι ἀκούσεις τότε ἀπὸ αὐτοὺς, κάμε το ἀκόπως, πιστεύοντας ὅτι ὅπωςδῆποτε εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον. Ἐάν ὅμως δὲν εἶναι τέτοιοι καὶ ὑπάρχει ἐπείγουσα ἀνάγκη, σταμάτησε τὴ φιλονεικία καὶ βάλτε μετάνοια γιὰ νὰ φύγεις· καὶ ἂν μετὰ τὴ μετάνοια ἐπιμένουν στὴν φιλονεικία, πές τους· 'Συγχωρέστε με, διότι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μείνω'.

715

Ἑρώτηση

Ἐάν τρώγω μαζί μὲ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς πατέρες καὶ εὐλογῆσει κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς τὴν τροφή πού βρίσκεται μπροστά μας, ἄραγε πρέπει τὴν ὥρα πού πρόκειται νὰ φάγω νὰ τοῦ πῶ, 'εὐλόγησον', καὶ νὰ περιμένω ὡς πού νὰ μὲ εὐλογήσει πάλι; ἢ νὰ ἀρκεσθῶ στὴν πρώτη εὐλογία; Διότι συμβαίνει κάποτε νὰ ἔχει ἄλλοῦ τὸν νοῦ καὶ ἀργεῖ ν' ἀποκριθεῖ, καὶ πάντα θλίβομαι. ἘΑραγε εἶναι καλὸ, ὅταν βάζω τὸ χέρι στὴν τροφή, νὰ τὴν κατασφραγίζω;

Ἀπόκριση

Μία φορὰ εὐλόγησε, καὶ φθάνει αὐτό. Ὅσο γιὰ κατασφράγιση, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη αὐτῆς· διότι ἡ εὐλογία εἶναι σφραγίδα. Ἐάν τὴ σφραγίσεις ἐσὺ θὰ δώσεις λογισμὸ σ' ἐκεῖνον πού εὐλόγησε ἢ σὲ κάποιον ἄλλον, σὰν νὰ μὴ πιστεῦεις στὴν εὐλογία του, καὶ αὐτὸ προκαλεῖ σκάνδαλο.

ΨΙΣ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἀπαιτῶσί με οἱ πατέρες, πρὸς οὓς ἀπέρχομαι, εὐλογῆσαι τὴν προκειμένην τροφήν, ἀνάσχωμαι αὐτῶν;

Ἀπόκρισις

5 **Μ** ἢ ἀνάσχη, λέγων, Ὅυτε κληρικός εἰμι οὔτε σχῆμα ἔχω, ἀλλ' ἄνθρωπος κοσμικός εἰμι καὶ ἀμαρτωλὸς καὶ ὑπερβαίνει με τοῦτο· ἀλλὰ συγχωρήσατέ μοι διὰ τὸν Κύριον'.

ΨΙΖ'

Ἐρώτησις

10 Ἐὰν κοσμικοὶ ὦμεν πάντες οἱ ἐν τῇ τραπέζῃ, τί ποιήσωμεν ὅτι οὐκ ἔχομεν τὸν εὐλογοῦντα;

Ἀπόκρισις

15 **Κ** αλὸν ἐστὶ καὶ τὸ τοὺς κοσμικοὺς μεταλαμβάνοντας τῆς τροφῆς εὐλογεῖν τὸν Θεόν, διὰ γὰρ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ ἡ τροφή ἀγιάζεται. Αὕτη δὲ ἡ εὐλογία οὐκ ἐστὶ κατὰ τὴν εὐλογίαν τῶν κληρικῶν, ἀλλὰ δοξολογία ἐστὶ καὶ μνήμη Θεοῦ· πᾶσι γὰρ ἀρμόζει τὸ μνημονεύειν Θεὸν καὶ δοξολογεῖν αὐτόν. Καλὸν οὖν ἐστὶ καὶ τοὺς κοσμικοὺς τοῦτο ποιεῖν, ὅταν οὐκ ἔχουσι τὸν δυνάμενον εὐλογεῖν.

ΨΙΗ'

20 Ἐρώτησις

Ἐὰν οὖν ἀμφιβάλωσι τίς πρῶτον εὐλογήσῃ ἐκάστου παραχωροῦντος τῷ ἄλλῳ, τί δεῖ ποιῆσαι;

716

Ἑρώτηση

Ἐάν οἱ πατέρες, πρὸς τοὺς ὁποίους πηγαίνω, ἀπαιτήσουν νὰ εὐλογήσω τὴν προκείμενη τροφή, νὰ τὸ δεχθῶ;

Ἀπόκριση

Ν ἂ μῆ τὸ δεχθεῖς, λέγοντας· Ὅυτε κληρικὸς εἶμαι οὔτε σχῆμα ἔχω, ἀλλ' εἶμαι ἄνθρωπος κοσμικὸς καὶ ἁμαρτωλὸς καὶ αὐτὸ εἶναι πάνω ἀπὸ τὴ δύναμή μου· ἀλλὰ συγχωρέστε με στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου'.

717

Ἑρώτηση

Ἐάν ὅλοι ὅσοι βρισκόμαστε στὸ τραπέζι εἶμαστε κοσμικοί, τί νὰ κάνομε ἀφοῦ δὲν ἔχομε κάποιον νὰ εὐλογήσει;

Ἀπόκριση

Εἶναι καλὸ καὶ οἱ κοσμικοὶ ὅταν μεταλαμβάνουν τὴν τροφή νὰ εὐλογοῦν τὸν Θεό, διότι μὲ τὴν ἐνθύμηση τοῦ Θεοῦ ἀγιάζεται ἡ τροφή. Αὐτὴ ὅμως ἡ εὐλογία δὲν εἶναι ὅμοια μὲ τὴν εὐλογία τῶν κληρικῶν, ἀλλ' εἶναι δοξολογία καὶ ἐνθύμηση τοῦ Θεοῦ· διότι ὅλοι πρέπει νὰ ἐνθυμοῦνται τὸν Θεὸ καὶ νὰ τὸν δοξολογοῦν. Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ τὸ κάνουν αὐτὸ καὶ οἱ κοσμικοί, ὅταν δὲν ἔχουν ἐκεῖνον ποὺ μπορεῖ νὰ εὐλογεῖ.

718

Ἑρώτηση

Ἐάν ὅμως ἀμφιβάλλουν ποιὸς νὰ εὐλογήσει πρῶτα, καὶ ὁ καθένας τὴν παραχωρεῖ στὸν ἄλλο, τί πρέπει νὰ κάνομε;

Ἀπόκρισις

Ο τούτους προτρεψάμενος, ὀφείλει παρακαλεῖν ὄν βούλεται εὐλογοῦντα εὐλογῆσαι· ὅταν δὲ μηδεὶς ἀνάσχηται, ἵνα μὴ γένηται φιλονεικία, ὀφείλει αὐτὸς καταδέξασθαι 5 καὶ εἰπεῖν, 'Εὐχαῖς τῶν ἁγίων πατέρων, ὁ Κύριος ποιήσοι μεθ' ἡμῶν. Ἀμήν'.

ΨΙΘ'**Ἐρώτησις**

10 Ἐπειδὴ εἶπατε καλὸν εἶναι καὶ τοὺς κοσμικοὺς μνημονεύειν ἐν τῇ τροφῇ τοῦ Θεοῦ, ἵνα διὰ τῆς αὐτοῦ μνήμης ἢ τροφῇ ἁγιασθῇ, ἄρα καλὸν ἐστὶ, μήπω τιθέντος τοῦ ἄρτου ἐν τῇ τραπέζῃ, τὸν προλεγόμενον στίχον λέγειν καὶ τὴν εὐχήν;

Ἀπόκρισις

15 **Δ**υνατὸν μὲν αὐτὰ εἰπεῖν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ εὐχῇ λέγει τις, 'εὐλόγησον τὰ προκειμένα', καλὸν ἐστὶ καὶ ἀκόλουθον προκειμένων τῶν ἄρτων λέγειν τὴν εὐχήν.

ΨΚ'**Ἐρώτησις**

20 Ἐὰν λέγωσί μοι οἱ πατέρες δικάσαι ἐν πράγματι καὶ οὐ πάνυ θαρρῶ ἑμαυτόν, τί ὀφείλω ποιῆσαι; παραιτεῖσθαι ἢ καταδέξασθαι; καὶ τὸ φαινόμενόν μοι εἰπεῖν ἢ ἐρωτῆσαι τοὺς βέλτιον εἰδότας, καὶ οὕτω κρίνειν;

Ἀπόκριση

Εκεῖνος ποὺ τοὺς προσκάλεσε ὀφείλει νὰ παρακαλεῖ ὅποιον θέλει νὰ εὐλογήσει· ἂν ὅμως δὲν θέλει κανεὶς, γιὰ νὰ μὴ γίνεи φιλονεικία, ὀφείλει νὰ δεχθεῖ ὁ ἴδιος καὶ νὰ πεῖ· ‘Εἶθε ὁ Κύριος νὰ μᾶς εὐλογήσει μὲ τὶς προσευχὰς τῶν ἁγίων πατέρων’. Γένοιτο.

719

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ εἶπατε ὅτι εἶναι καλὸ καὶ οἱ κοσμικοὶ κατὰ τὴν τροφή νὰ ἐνθυμοῦνται τὸν Θεό, γιὰ νὰ ἁγιασθεῖ ἡ τροφή μὲ τὴν ἐνθύμηση αὐτοῦ, ἄραγε εἶναι καλὸ χωρὶς νὰ τοποθετηθεῖ στὸ τραπέζι ὁ ἄρτος νὰ λέγει τὸν προλεγόμενον στίχο καὶ τὴν εὐχή;

Ἀπόκριση

Εἶναι δυνατὸ βέβαια νὰ τὰ πεῖ αὐτά, ἀλλ’ ἐπειδὴ στὴν προσευχὴ λέγει κανεὶς, ‘Εὐλόγησε τὰ προκείμενα’, εἶναι καλὸ καὶ λογικὸ νὰ λέγει τὴν προσευχὴ ὅταν ἔχουν τοποθετηθεῖ οἱ ἄρτοι.

720

Ἑρώτηση

Ἄν οἱ πατέρες μου λένε νὰ δικᾶσω μιὰ ὑπόθεση καὶ δὲν ἔχω πολλὴ ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό μου, τί πρέπει νὰ κάνω; νὰ παραιτηθῶ ἢ νὰ δεχθῶ; Νὰ πῶ ὅ,τι μοῦ φαίνεται σωστὸ ἢ νὰ ἐρωτήσω ἐκείνους ποὺ γνωρίζουν καλύτερα καὶ τότε νὰ κρίνω;

Ἀπόκρισις

Διὰ τὴν κέλευσιν τῶν πατέρων κατάδεξαι καὶ εἶπε τοῖς δικαζομένοις ὅτι κατὰ τὸ φαινόμενόν μοι δίκαιον ἔχω δικάσαι. Καὶ βλέπε, ὥστε ὀρθὸν ἔχειν τὸν λογισμόν, 5 καὶ μὴ κλίνῃς τὴν καρδίαν σου πρὸς τινα κατὰ πάθος, μήτε πρὸς χάριν, καὶ τὸ φαινόμενόν σοι δίκαιον εἶπέ· τὴν γὰρ προαίρεσιν κρίνει ὁ Θεός, ὁ μόνος τὸ ἀληθινὸν εἰδώς. Ἐὰν δὲ καὶ δυνηθῆς ἐρωτῆσαι τὸν ἀκριβέστερόν σου εἰδότα, οὐκ ἄτοπον.

ΨΚΑ'**Ἑρώτησις**

10 Ἐὰν ἀπαιτῆ τὸ πρᾶγμα ὄρκον, ὀρίσαι αὐτοῖς ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Μηδέποτε ὀρίσης ὄρκον παρά τινος δοθῆναι, ὁ γὰρ Θεὸς ἀπηγόρευσε τὸ ὁμόσαι τινά, ἀλλὰ λέγε, ὅτι 'Τὸ πρᾶγμα ὄρκον ἀπαιτεῖ· εἰ οὖν θέλετε ὁμόσαι, ἐν ὑμῖν ἐστίν'. 15 Ἐὰν δὲ ἐπιτραπῆς ὑπὸ μείζονος ἐξουσίας δικάσαι, ἀνάγκασαι ὀρίσαι τὸν ὄρκον, ἤγουν τὰ συμφέροντα πρῶτον ἀκριβῶς δοκιμάσας, καὶ τότε ὀρίσαι, μηδὲν διακρινόμενος.

ΨΚΒ'**Ἑρώτησις**

20 Ἐὰν παρακάθημαι ἀνθρώπῳ γέροντι ἢ μεγάλῳ προσώπῳ ἀναγινώσκοντι καὶ πταιῆ περι τόνον ἢ λέξιν, καὶ οἶδα ἐγὼ αὐτὸ ὀρθώτερον, εἶπω αὐτῷ ἢ οὐ;

Ἀπόκριση

Νὰ δεχθεῖς ἐξαιτίας τῆς διαταγῆς τῶν πατέρων καὶ πὲς στοὺς δικαζόμενους· 'Θὰ δικᾶσω σύμφωνα μ' αὐτὸ πὸ φαίνεται δίκαιο σὲ μένα'. Πρόσεχε ὅμως, ὥστε νὰ ἔχεις ὀρθὸ τὸν λογισμό, καὶ νὰ μὴ κλίνεις τὴν καρδιά σου πρὸς κάποιον ἀπὸ πάθος, οὔτε ἀπὸ χάρη, καὶ πὲς ἐκεῖνο πὸ σοῦ φαίνεται δίκαιο· διότι τὴν προαίρεση κρίνει ὁ Θεός, ὁ μόνος πὸ γνωρίζει τὴν ἀλήθεια. Ἐὰν ὅμως μπορέσεις νὰ ἐρωτήσεις κάποιον πὸ γνωρίζει καλύτερα ἀπὸ σένα, δὲν εἶναι ἄτοπο.

721

Ἑρώτηση

Ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἀπαιτεῖ ὄρκο, νὰ τοὺς ὀρίσω νὰ τὸ κάνουν ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Ποτὲ νὰ μὴ ὀρίσεις νὰ δοθεῖ ὄρκος ἀπὸ κάποιον, διότι ὁ Θεὸς ἀπαγόρευσε τὸ νὰ ὀρκισθεῖ κάποιος· ἀλλὰ λέγε· 'Τὸ πρᾶγμα ἀπαιτεῖ ὄρκο. Ἐὰν λοιπὸν θέλετε νὰ ὀρκισθεῖτε, στὸ χέρι σας εἶναι'. Ἐὰν πάλι σοῦ ἀνατεθεῖ ἀπὸ μεγαλύτερη ἐξουσία νὰ δικάσεις, ἀνάγκασε νὰ δώσουν τὸν ὄρκο, δηλαδὴ ἀφοῦ ἐξετάσεις πρῶτα ἀκριβῶς τὰ συμφέροντα, καὶ τότε νὰ ὀρίσεις νὰ τὸν κάνουν, χωρὶς νὰ κάνεις καθόλου διάκριση.

722

Ἑρώτηση

Ἐὰν κάθομαι κοντὰ σὲ γέροντα ἄνθρωπο ἢ μεγάλο πρόσωπο πὸ διαβάσει καὶ σφάλλει σὲ τόνο ἢ λέξη καὶ ἐγὼ τὸ γνωρίζω αὐτὸ καλύτερα, νὰ τοῦ τὸ πῶ ἢ ὄχι;

Ἀπόκρισις

Εὶ οἶδας ὅτι ἠδέως ἀκούει, εἶπέ, ἐὰν δὲ μὴ, μηδὲν αὐτῷ εἶπης. Πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ κενοδοξήσης ἐν τῷ λογισμῷ· συμφέρει γὰρ σοι σιωπῆσαι, ἢ μετὰ κενοδοξίας
5 εἶπεῖν τι.

ΨΚΓ'**Ἑρώτησις**

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα.

Ἐὰν μοναχὸς αἰτῆ με συνελθεῖν αὐτῷ εἰς πρᾶγμα καὶ οὐ φαίνεται μοι εἶναι κατὰ Θεόν, τί ποιήσω;

10 Ἀπόκρισις

Εὶ οὐκ ἔστι κατὰ Θεόν, μὴ συνέλθης, ἀλλ' ἀπόστα τοῦ πράγματος, λέγων αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι 'καθὼς φαίνεται μοι οὐκ αἰτοῦμαι δίκαια'. Εἰ δὲ κατὰ Θεόν ἔστι καὶ οὐ φέρει σοί τινα βλάβην ψυχῆς, σύνελθε αὐτῷ κατὰ
15 δύναμιν, ἔστι γὰρ μισθός· ἐὰν δὲ ἦ σοι βλάβη, μὴ βάλης σεαυτὸν εἰς τὸ πρᾶγμα· οὐκ ἀπαιτεῖ σε γὰρ ὁ Θεὸς ποιῆσαι τὸ βλάπτον τὴν ψυχὴν σου.

ΨΚΔ'**Ἑρώτησις**

20 Ὅταν βλέπω τινὰ ὑβρίζοντα μοναχὸν ἢ ἀδικοῦντα ταρασσομαι πρὸς αὐτόν, ἄρα καλῶς ποιῶ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Οὐδὲν μετὰ ταραχῆς γινόμενον ἔστι καλόν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ διαβόλου μετὰ δικαιώματος. Ἐὰν οὖν ταρασση, μηδὲν εἶπης, ἐπεὶ κἀκεῖνον πλεῖον ταρασ-

Ἀπόκριση

Αν γνωρίζεις ὅτι θὰ τὸ ἀκούσει μὲ εὐχαρίστηση, πές το· ἂν ὄχι, νὰ μὴ τοῦ πείς τίποτε. Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου· μὴ φθάσεις σὲ κενοδοξία μὲ τὸν λογισμό· διότι σὲ συμφέρει νὰ σιωπήσεις, παρὰ νὰ πείς κάτι μὲ κενοδοξία.

723

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα.

Ἄν κάποιος μοναχὸς μοῦ ζητήσῃ νὰ τὸν βοηθήσω σὲ κάτι, καὶ δὲν μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι κατὰ Θεόν, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Αν δὲν εἶναι κατὰ Θεόν, νὰ μὴ βοηθήσεις, ἀλλ' ἀπομακρύνσου ἀπὸ τὸ πρᾶγμα, λέγοντάς του τὴν ἀλήθεια· "Ὅπως μοῦ φαίνεται δὲ μοῦ ζητᾶς σωστὸ πρᾶγμα". Ἄν ὅμως εἶναι κατὰ Θεόν καὶ δὲν σοῦ φέρει κάποια βλάβη ψυχῆς, βοήθησέ τον κατὰ δύναμη, διότι εἶναι μισθός. Ἄν σοῦ εἶναι βλαβερό, νὰ μὴ βάλεις τὸν ἑαυτό σου στὴν ὑπόθεση· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀπαιτεῖ ἀπὸ σένα νὰ κάνεις αὐτὸ ποὺ βλάπτει τὴν ψυχὴ σου.

724

Ἑρώτηση

Ὅταν βλέπω κάποιον μοναχὸ νὰ βρίζει ἢ νὰ ἀδικεῖ, ταραζομαι πρὸς αὐτόν· ἄραγε κάνω καλὰ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Τίποτε δὲν εἶναι καλὸ ἂν γίνεται μὲ ταραχὴ, ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ διαβόλου καὶ μὲ ἔγκριση δική μας. Ἄν λοιπὸν ταραζέσαι, νὰ μὴ πείς τίποτε,

σεις, κακία γὰρ κακίαν οὐκ ἀναιρεῖ. Ἐὰν δὲ οὐ ταρασση, εἰπέ
 αὐτῷ ἐν πραῖτητι· Ὁὐ φοβῆ τὴν ἀμαρτίαν, ἀδίκως ὑβρίζων τὸν
 ἀββᾶν; οὐκ οἶδας ὅτι τὸ σχῆμα ὃ φορεῖ τοῦ Θεοῦ ἐστι καὶ πα-
 ροργίζεται ὁ Θεός; Καὶ οὕτω λαλῶν, εὕρισκῃ κατὰ Θεὸν λα-
 5 λῶν· δυνατὸς δὲ ἐστὶν ὁ Θεὸς ὡς θέλει ἐκεῖνον πραῖναι.

ΨΚΕ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα.

Ἔχω δίκην πρὸς τινα περὶ πράγματος, πῶς κελεύεις ποι-
 ῆσω; ἀκριβεύσομαι πρὸς αὐτὸν ἢ καταφρονήσω τὴν ἀκρί-
 10 βειαν καὶ συντομώτερον ἀπαλλαγῶ;

Ἀπόκρισις

Σ πούδασον ὅσον δύνη ταχέως ἀπαλλαγῆναι· τῶν τε-
 λείων γὰρ ἀνδρῶν ἐστὶ τὸ μὴ ταραχθῆναι ἐπερχομέ-
 νων πειρασμῶν. Ὁ δὲ ἄσθενής, ἐὰν ὑπέρθηται ἀπαλ-
 15 λαγῆναι, ἔρχεται μετὰ ταῦτα καὶ μετανοεῖ, καὶ ὀφείλων ἑαυτὸν
 ἐγκαλεῖν, τρέπεται εἰς βλασφημίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπόλλυσι τὴν
 ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ πληροῦται ἐν αὐτῷ· «τί γὰρ ὠφελήσει ἀν-
 θρωπον, ἐὰν ὅλον τὸν κόσμον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ
 ζημιωθῆ;».

ΨΚΣ'

20 Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ χρεωστεῖ μοί τις, καὶ ἐὰν μὴ καταφρονήσω μι-
 κρόν, οὐκ ἐρχόμεθα εἰς εἰρήνην, τί κελεύεις ποιήσω;

διότι θᾶ τaráξεις περισσότερο ἐκεῖνον, ἀφοῦ ἡ κακία δὲν ἀναιρεῖ τὴν κακία. Ἐὰν ὅμως δὲν τaráζεσαι, πὲς του μὲ πραότητα· Ἐὰν φοβᾶσαι τὴν ἁμαρτία βρίζοντας ἄδικα τὸν ἄββᾶ; Δὲν γνωρίζεις ὅτι τὸ σχῆμα ποῦ φέρει εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ παροργίζεται ὁ Θεός'. Μιλώντας ἔτσι βρίσκεσαι νὰ μιλᾶς κατὰ Θεόν. Ὁ Θεός εἶναι δυνατὸς νὰ τὸν καταπραῖνει ὅπως θέλει ἐκεῖνος.

725

Ἐρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα.

Ἐχω δίκη μὲ κάποιον γιὰ κάτι. Τί προστάζεις νὰ κάνω; Νὰ διαπραγματευτῶ μ' αὐτὸν μὲ ἀκρίβεια, ἢ νὰ περιφρονήσω τὴν ἀκρίβεια καὶ νὰ ἀπαλλαγῶ συντομότερα;

Ἀπόκριση

Φρόντισε νὰ ἀπαλλαγεῖς ὅσο μπορεῖς γρήγορα· διότι γνώρισμα τῶν τελείων ἀνθρώπων εἶναι τὸ νὰ μὴ τaráζονται ἀπὸ τοὺς ἐπερχόμενους πειρασμούς. Ὁ ἀσθενὴς ὅμως ἂν ἀναβάλει νὰ ἀπαλαγεῖ, μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἔρχεται καὶ ἀλλάζει γνώμη καὶ ἐνῶ ὀφείλει νὰ κατηγορεῖ τὸν ἑαυτό του, τρέπεται σὲ βλασφημία τοῦ Θεοῦ καὶ χάνει τὴν ψυχὴ του, καὶ ἔτσι πραγματοποιεῖται σ' αὐτὸν ὁ λόγος· «τί θὰ ὠφελήσει τὸν ἄνθρωπο, ἂν κερδίσει ὅλον τὸν κόσμον, χάσει ὅμως τὴν ψυχὴ του;»⁴⁰.

726

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ μοῦ χρωστᾶ κάποιος καὶ ἂν δὲν παραβλέψω λίγο ἀπὸ τὸ χρέος, δὲν ἐρχόμαστε σὲ εἰρήνη. Τί προστάζεις νὰ κάνω;

40. Μάρκ. 8,36.

Ἀπόκρισις

Ο ζητῶν εἰρήνην, οὐκ ἀποστερεῖται ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ εἰρήνης· «ὁ πιστὸς οὖν ἐν ὀλίγῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστὶ· καὶ κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως». Ὡστε οὖν, 5 ἐὰν μὴ ἄνθρωπος καταφρονήσῃ τῆς χρείας τοῦ κόσμου, οὐ φθάσει εἰς τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ· «ὁ δὲ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργου ἀγαθοῦ, αὐτὸς καὶ τελειώσει, ἄχρι τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἡ γὰρ εὐχὴ ἡμῶν αὕτη ἐστίν, ἵνα δώσῃ ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν εἰρήνην, ἵνα τελειώσωμεν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, 10 ὥσπερ ἐμαρτυρήθη παρὰ τοῦ ξενοδόχου τοῦ ἀγιωτάτου πάσης τῆς Ἐκκλησίας.

ΨΚΖ'

Ἐρώτησις

ἜΑρα τὸν οἰονδήτινα μοναχὸν ξένον ἐρχόμενον πρὸς με 15 ὀφείλω δεξιοῦσθαι, μὴ ἀνακρίνων τὰ κατ' αὐτόν; ἐὰν δὲ φθάσω αὐτὸν δέξασθαι, πότε δεῖ αὐτὸν ἀπολύσαι, καὶ εἴ χρὴ τι παρέχειν αὐτῷ ἐξερχομένῳ· εἰσὶ γὰρ τινες καὶ τοῦτο ἀπαιτοῦντες.

Ἀπόκρισις

Γ 20 ἔγραπται ἐν τῷ Παροιμιαστῇ· «μὴ πάντα ἄνθρωπον εἰσαγε εἰς τὸν οἶκόν σου». Ὅταν οὖν ἐρχηται ξένος πρὸς σέ, δεήθητι πρῶτον τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἀνάκρινον τὰ κατ' αὐτόν, καὶ πόθεν ἐστὶ, καὶ ποῦ ὑπάγει· καὶ ἂν φαίνηταιί σοι ὅτι ὀφείλεις αὐτὸν δέξασθαι, δέξαι, καὶ ἀπόλυσον μετὰ τὴν τροφήν, μηδὲν αὐτῷ παρέχων· ἐὰν γὰρ θελήσῃς ὑπὲρ τὰ μέ- 25 τρα σου χρήσασθαι πράγματι, οὐ στήκει μετὰ σοῦ.

41. Λουκᾶ 16,10.

42. Ἰακ. 2,13.

43. Φιλίπ. 1,6.

Ἀπόκριση

Αὐτός πού ζητᾷ εἰρήνη δὲν στερεῖται ἀπὸ τὴν εἰρήνη τοῦ Θεοῦ· «ὁ πιστὸς λοιπὸν σὲ λίγο, εἶναι πιστὸς σὲ πολὺ»⁴¹. «καὶ θριαμβεύει ἡ εὐσπλαχνία ἔναντι τῆς κρίσεως»⁴². Ὡστε λοιπὸν, ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν περιφρονῆσει τὴν ἀνάγκη τοῦ κόσμου, δὲν φθάνει στὴν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ. «Αὐτὸς πού ἄρχισε ἀνάμεσά σας ἀγαθὸ ἔργο, αὐτὸς καὶ θὰ τὸ τελειώσει μέχρι τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁴³. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ εὐχή μας, νὰ μᾶς δώσει ὁ Θεὸς τὴν εἰρήνη γιὰ νὰ ὀλοκληρώσομε τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐπιβεβαιώθηκε ἀπὸ τὸν ἅγιο ξενοδόχο ὅλης τῆς Ἐκκλησίας⁴⁴.

727

Ἑρώτηση

Ἄραγε ὀφείλω νὰ φιλοξενῶ ὁποιοδήποτε ξένο μοναχὸ πού ἔρχεται σὲ μένα, χωρὶς νὰ ἐρωτήσω τὰ σχετικὰ μ' αὐτόν; καὶ ἂν τὸν δεχθῶ, πότε πρέπει νὰ τὸν ἀπολύσω, καὶ ἂν πρέπει νὰ τοῦ δώσω κάτι ὅταν φεύγει· διότι ὑπάρχουν μερικοὶ πού ἀπαιτοῦν καὶ αὐτό.

Ἀπόκριση

Εχει γραφεῖ στὸν Παροιμιαστή· «νὰ μὴ βάζεις στὸ σπίτι σου κάθε ἄνθρωπο»⁴⁵. Ὄταν λοιπὸν ἔρχεται ξένος σὲ σένα, παρακάλεσε πρῶτα τὸν Θεό, καὶ μετὰ ἐξέτασε τὰ σχετικὰ μ' αὐτόν, καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι, καὶ ποῦ πηγαίνει· καὶ ἂν σοῦ φανεῖ ὅτι πρέπει νὰ τὸν δεχθεῖς, δέξου τον καὶ ἄφησέ τον νὰ φύγει μετὰ τὴν τροφή, χωρὶς νὰ τοῦ δώσεις τίποτε· διότι, ἂν θελήσεις νὰ κάνεις κάτι πάνω ἀπὸ τὰ μέτρα σου, δὲν στέκει σὲ σένα.

44. Ἐδῶ ὁ γέρον ἀναφέρεται ἴσως στὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό.

45. Σοφ. Σειράχ 11,29.

ΨΚΗ'

Ἑρώτησις

Τί οὖν, ὅτι, ἔχων εἰς αὐτὸν πληροφορίαν, καὶ ἐκράτησα
αὐτὸν ὀλίγας ἡμέρας καὶ θέλω πούποτε ἀπελθεῖν καὶ αἰ-
σχύνομαι εἰπεῖν αὐτῷ ἀναχωρῆσαι, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆ,
5 ἢ καὶ δίχα αἰτίας θέλω αὐτὸν ἀπολῶσαι· πῶς ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Εἰπέ αὐτῷ ἐν ἰλαρότητι· “*Ἀββᾶ, προήρησαι νῦν πούποτε
ἀπελθεῖν;*” *Κᾶν εἶπη, ‘ναί’, εἰπέ αὐτῷ· ‘Κἀγὼ χρείαν
ἔχω καὶ θέλω δι’ αὐτὴν ἀπελθεῖν’.* *Εἰ δὲ καὶ εἶπη, ὅτι*
10 *‘οὐ’, εἰπέ· ‘Καὶ πῶς κελεύεις; ὅτι ἐγὼ χρείαν ἔχω πούποτε
ἀπελθεῖν, καὶ οὐκ ἔστιν ὧδε ὁ δυνάμενός σε θεραπεῦσαι’· καὶ*
οὕτω καὶ αὐτὸς ἀπέρχεται μετὰ εἰρήνης.

ΨΚΘ'

Ἑρώτησις

ἼΑρα καλὸν ἐστι συστέλλειν τὰ πράγματα τοῦ κελλίου, ἵνα
15 μῆτι ἀπόληται, ἢ ἀφεῖναι τὸ πρᾶγμα τῷ Θεῷ;

Ἀπόκρισις

Καλὸν ἐστι τὸ συστέλλειν αὐτά, οὐ μόνον τὰ ἀνήκοντα
τῇ ξενοδοχίᾳ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τῆς ὑπηρεσίας, μετὰ τὸ
ποιῆσαι τὴν χρείαν· οὐ δεῖ γὰρ δοῦναι πρόφασιν τῷ
20 διαβόλῳ. Ἐὰν συμβῆ δὲ ἐκ λήθης ἢ ραθυμίας τί ποτε ἀπολέ-
σθαι, μὴ θλιβῆς, ἀλλὰ μέμψαι σεαυτὸν ἐπὶ τῇ ραθυμίᾳ, καὶ αἵτη-
σαι παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν. Καὶ μὴ ἀποστρέφῃ σε τούτου
τοῦ καλοῦ τῆς ξενοδοχίας ἔργου, ἀλλ’ ἐπίμεινον κατὰ δύναμιν,

728

Ἑρώτηση

Τί λοιπόν· σέ περίπτωση πού ἔχω γι' αὐτὸν πληροφορία καὶ τὸν κράτησα λίγες μέρες, καὶ θέλω κάποτε νὰ φύγει ἀλλὰ ντρέπομαι νὰ τοῦ πῶ ν' ἀναχωρήσει, γιὰ νὰ μὴ σκανδαλισθεῖ, ἢ καὶ θέλω, χωρὶς αἰτία, νὰ τὸν διώξω, πῶς νὰ ἐνεργήσω;

Ἀπόκριση

Πές του μὲ ἰλαρότητα· "Αββᾶ, σκέπτεσαι κάποτε νὰ φύγεις;" Καὶ ἂν πεῖ, 'ναί', πές του· 'Καὶ ἐγὼ ἔχω κάποια ἀνάγκη καὶ θέλω ἐξαιτίας αὐτῆς νὰ φύγω'. Ἐὰν ὁμως πεῖ 'ὄχι', πές του· 'Καὶ τί διατάζεις νὰ γίνῃ; διότι ἐγὼ ἔχω ἀνάγκη νὰ φύγω κάποτε καὶ δὲν ὑπάρχει ἐδῶ κάποιος πού μπορεῖ νὰ σέ περιποιηθεῖ'. Ἐτσι καὶ αὐτὸς θὰ φύγει μὲ εἰρήνη.

729

Ἑρώτηση

"Αραγε εἶναι καλὸ νὰ συμμαζεύω τὰ πράγματα τοῦ κελλιοῦ, γιὰ νὰ μὴ χαθεῖ κάτι; ἢ νὰ ἀφήσω τὸ πρᾶγμα στὸν Θεό;

Ἀπόκριση

Καλὸ εἶναι νὰ τὰ συμμαζεύεις, ὄχι μόνο ἐκεῖνα πού ἀνήκουν στὴ φιλοξενία, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τῆς ὑπηρεσίας, ἀφοῦ κάνεις τὴν ἀνάγκη· διότι δὲν πρέπει νὰ δίνεις πρόφαση στὸν διάβολο. Ἐὰν πάλι συμβεῖ νὰ χάσεις κάτι ἀπὸ λησμοσύνη ἢ ἀδιαφορία, μὴ στενοχωρεθεῖς, ἀλλὰ κατάκρινε τὸν ἑαυτό σου γιὰ τὴν ἀδιαφορία, καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν Θεὸ συγχώρηση. Καὶ νὰ μὴ ἀποφεύγεις αὐτὸ τὸ καλὸ ἔργο τῆς φιλοξενίας, ἀλλὰ συνέχισε κατὰ δύναμη καὶ ὄχι πάνω ἀπὸ τὴ δύναμη,

καὶ μὴ ὑπὲρ δύναμιν, ἐν διακρίσει τοῦτο ποιῶν, καὶ φροντίζων τοῦ λοιποῦ εἰς τὸ μὴ δοῦναι χώραν τῷ πειρασμῷ.

ΨΛ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶπε, «μακάριοι οἱ πενθοῦντες», καὶ ὁ Ἄποστολος λέγει, «φαιδρὸν εἶναι καὶ εὐπρόσιτον», τί ποιῶν τις δοκεῖ πενθεῖν ἢ φαιδρὸς εἶναι; καὶ πῶς δυνατὸν τὰ δύο κατ' αὐτὸ εἶναι τὸ πένθος καὶ τὴν φαιδρότητα;

Ἀπόκρισις

10 **Π**ένθος ἐστὶν ἢ κατὰ Θεὸν λύπη, ἣν τίκτει ἡ μετάνοια, τὰ δὲ τῆς μετανοίας γνωρίσματα νηστεία, ψαλμωδία, προσευχή, μελέτη τῶν τοῦ Θεοῦ λογίων· ἡ δὲ φαιδρότης ἐστὶν ἢ κατὰ Θεὸν ἰλαρότης, ἣτις καὶ λόγῳ καὶ προσώπῳ μετὰ σεμνότητος δείκνυται τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Ἐχέτω οὖν ἡ καρδιά τὸ πένθος, τὸ δὲ πρόσωπον καὶ ὁ λόγος τὴν σεμνὴν ἰλα-
15 ρότητα, καὶ οὕτως ἀμφοτέρα δύνανται κατ' αὐτὸ εἶναι.

ΨΛΑ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν φίλος αἰτῇ με ἐγγυήσασθαι αὐτόν, ἐγγυήσωμαι ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

20 **Η** ἐγγύη πειρασμὸν φέρει. Εἰ οὖν φεύγειν θέλεις τὸν πειρασμὸν, μὴ βάλῃς σεαυτὸν εἰς ἐγγύην, ἀλλὰ μετὰ παρησιίας λάλησον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, λέγων ὅτι· Ἐγὼ τὴν

κάνοντάς το με διάκριση, και φροντίζοντας στο ἑξῆς νὰ μὴ δώσεις τόπο στὸν πειρασμό.

730

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶπε, «μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πενθοῦν»⁴⁶, καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει, «νὰ εἶναι κανεῖς φαιδρὸς καὶ εὐπρόσιτος»^{46α}, τί κάνοντας κανεῖς φαίνεται ὅτι πενθεῖ ἢ ὅτι εἶναι φαιδρὸς; καὶ πῶς εἶναι δυνατὸ τὸ πένθος καὶ ἡ φαιδρότητα νὰ συνυπάρχουν τὰ δύο;

Ἀπόκριση

Πένθος εἶναι ἢ κατὰ Θεὸν λύπη, τὴν ὁποία γεννᾷ ἢ μετάνοια· τὰ γνωρίσματα τῆς μετανοίας εἶναι, νηστεία, ψαλμωδία, προσευχὴ καὶ μελέτη τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ· ἢ φαιδρότητα εἶναι ἢ κατὰ Θεὸν ἰλαρότητα, ἢ ὁποία δείχνεται μὲ σεμνότητα καὶ μὲ τὸν λόγο καὶ μὲ τὸ πρόσωπο σ' ἐκείνους ποὺ συναντᾷ κανεῖς. Ἄς ἔχει λοιπὸν ἢ καρδιὰ τὸ πένθος, ἐνῶ τὸ πρόσωπο καὶ ὁ λόγος τῆ σεμνῆ ἰλαρότητα· καὶ ἔτσι καὶ τὰ δύο μποροῦν νὰ συνυπάρχουν.

731

Ἑρώτηση

Ἄν φίλος μοῦ ζητήσῃ νὰ τοῦ ἐγγυηθῶ, νὰ ἐγγυηθῶ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Η ἐγγύηση φέρει πειρασμό· ἂν λοιπὸν θέλεις ν' ἀποφύγεις τὸν πειρασμό, μὴ βάλεις τὸν ἑαυτό σου ἐγγυητή, ἀλλὰ μὲ παρρησία νὰ τοῦ πεῖς τὴν ἀλήθεια λέγοντας:

46α. Α' Κορ. 7,35.

ἀγάπην ἣν ἔχω πρὸς σὲ γνωρίζεις, ἐντολὴν δὲ ἔχω πατέρων μὴ ἐγγυήσασθαι τινα, εἰδότεν τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν, μᾶλλον γὰρ αὐτοὶ προεῖδον ἐμοῦ. Τὸ οὖν παραβῆναι τὴν ἐντολὴν καὶ ἀμαρτεῖν εἰς τὸν Θεόν, φοβοῦμαι. Ταῦτα εἶπέ, κἂν λυπηθῆ μὴ φροντίσης.
 5 Διὰ δὲ προφάσεως εὐλόγου ἂν δύνασαι εὐλυτῶσαι, καλὸν ἐστίν· ἔστι γὰρ ὅτε συμβαίνει ἐκεῖνον μὴ καταδέχεσθαι λαβεῖν σε ἐγγυητήν, εἴτε κατὰ τιμὴν, εἴτε ὡς δήποτε, καὶ οὐχ εὐρίσκειται παρὰ σὲ ἡ αἰτία, καὶ οὐ λαμβάνει χώραν ἢ λύπη. Ἐὰν δὲ συναρπαγῆς ἐγγυῆσαι, μὴ βάλῃς σεαυτὸν εἰς ραθυμίαν περισσοτέ-
 10 ραν, ἀλλ' εἶπέ τῷ λογισμῷ, 'Εἴ τι γέγονε γέγονεν, ἀλλ' ὁ Κύριος ἐκλυτρώσοι με καὶ σκεπάσοι εἰς τὰ μετὰ ταῦτα'. Καὶ μὴ παύση δεόμενος περὶ τούτου τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς δυνατὸς ἐστὶ ποιῆσαι κατὰ τὸ μέγα ἔλεος αὐτοῦ.

ΨΑΒ'

Ἐρώτησις

15 Ἀγαπητὸν ἔχω καὶ κινδυνεύει εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἢ εἰς ἀπώλειαν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ· κελεύεις συνέλθω αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ὰν ἡ ἀγαπητός σου κατὰ Θεὸν καὶ κινδυνεύῃ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἢ εἰς ἀπώλειαν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, σπούδασον συνελθεῖν αὐτῷ κατὰ τὴν δυνάμιν σου, ἐφ' ὅσον οὐχ εὐρίσκεις βλάβος ψυχῆς. Ἐὰν δὲ πρόκειται βλάβος ψυχῆς ἀπόστα καὶ μὴ βάλῃς σεαυτὸν, ἀφείς τῷ Θεῷ τὸ πρᾶγμα, καὶ εὐχόμενος αὐτῷ περὶ τῆς βοηθείας τοῦ
 25 πλησίον. Καὶ αὐτὸς δυνατὸς ἐστὶ κατὰ τὸ συμφέρον αὐτῷ ποιῆσαι, ὡς ἡμῖν δέοι.

Ἐγνωρίζεις τὴν ἀγάπη πού ἔχω πρὸς ἐσένα, ἔχω ὁμως ἐντολὴ ἀπὸ τοὺς πατέρες νὰ μὴ ἐγγυηθῶ σὲ κάποιον, ἐπειδὴ γνωρίζουν τὴν ἀσθένειά μου, τὴν ὁποία προεῖδαν περισσότερο ἀπὸ ἐμένα. Τὸ νὰ παραβῶ λοιπὸν τὴν ἐντολὴ καὶ νὰ ἀμαρτήσω στὸν Θεό, τὸ φοβᾶμαι. Πὲς αὐτὰ, κι ἂν λυπηθεῖ, μὴ φροντίσεις. Καλὸ εἶναι ἂν μπορεῖς νὰ τὸ ἀποφύγεις μὲ εὐλογη πρόφαση. Συμβαίνει μερικὲς φορὲς ἐκεῖνος νὰ μὴ καταδέχεται νὰ σὲ πάρει ἐγγυητὴ, εἴτε ἀπὸ τιμὴ, εἴτε ἀπ' ὀτιδὴποτε ἄλλο, καὶ δὲν βρίσκεται σὲ σένα ἢ αἰτία, ὅποτε δὲν ἔχει θέση ἢ λύπη. Ἐὰν ὁμως παρασυρθεῖς νὰ ἐγγυηθεῖς, νὰ μὴ βάλεις τὸν ἑαυτὸ σου σὲ περισσότερη ραθυμία, ἀλλὰ πὲς στὸν λογισμό: "Ὅ,τι ἔγινε ἔγινε, ἀλλὰ ὁ Κύριος εἶθε νὰ μὲ λυτρώσει καὶ νὰ μὲ προστατέψει στὴ συνέχεια". Καὶ μὴ σταματήσεις νὰ παρακαλᾷς τὸν Θεὸ γι' αὐτὸ καὶ αὐτὸς εἶναι δυνατὸ νὰ κάνει σύμφωνα μὲ τὸ μεγάλο ἔλεός του.

732

Ἑρώτηση

Ἐχω ἀγαπητὸ καὶ κινδυνεύει ὡς πρὸς τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του ἢ σὲ ἀπώλεια τῶν πραγμάτων του· διατάξεις νὰ τὸν βοηθήσω;

Ἀπόκριση

Αν εἶναι ἀγαπητὸς σου κατὰ Θεὸν καὶ κινδυνεύει ὡς πρὸς τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του ἢ σὲ ἀπώλεια τῶν πραγμάτων του, φρόντισε νὰ τὸν βοηθήσεις σύμφωνα μὲ τὴ δύναμή σου, ἐφόσον δὲν βρίσκεις βλάβη ψυχῆς. Ἐὰν ὁμως ἡ ἐπέμβαση ἐνέχει βλάβη ψυχῆς, ἀπομακρύνσου καὶ μὴ βάλεις τὸν ἑαυτὸ σου στὸν κίνδυνο, ἀφήνοντας τὸ πρᾶγμα στὸ Θεὸ καὶ προσευχόμενος σ' αὐτὸν γιὰ τὴ βοήθεια τοῦ πλησίον. Καὶ αὐτὸς εἶναι δυνατὸς νὰ ἐνεργήσει ὅπως συμφέρει σ' αὐτόν, ὅπως χρειαζόμαστε ἐμεῖς.

ΨΛΓ'

Ἑρώτησις

Ἀγαπητὸν ἔχω καὶ εὐρέθη αἰρετικός· νουθετήσω αὐτὸν
περὶ τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος;

Ἀπόκρισις

5 **Ν**ουθέτησον αὐτὸν τὴν ὀρθὴν ἐπιγνώσιν πίστιν, μὴ ἀντι-
βάλης δὲ αὐτῷ μηδὲ θελήσης γινῶναι τί φρονεῖ, ἵνα μὴ
ἐμβάλης εἰς σὲ τὸν ἴον αὐτοῦ, ἀλλ' ἐὰν θελήσῃ ὅλως
ὠφελῆσθαι καὶ ἀκοῦσαι τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως τοῦ Θεοῦ,
λάβε αὐτὸν πρὸς ἀγίους πατέρας τοὺς δυναμένους ἐν Χριστῷ
10 αὐτὸν ὠφελῆσαι, καὶ οὕτως εὐρίσκη ἀβλαβῶς κατὰ Θεὸν αὐτῷ
συνερχόμενος. Ἐὰν δὲ μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν μὴ
προσδέξῃται τὴν διόρθωσιν, τὸν τοιοῦτον, κατὰ τὸν Ἀπόστο-
λον, παραιτοῦ. Οὐ γὰρ θέλει ὁ Θεὸς ποιεῖν τινα ὑπὲρ δυνάμιν
αὐτοῦ, καθὼς λέγουσιν οἱ πατέρες· ἐὰν γὰρ ἴδῃς, φησί, τινὰ πνι-
15 γόμενον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, μὴ δώσης αὐτῷ τὴν χειρὰ σου, ἵνα μὴ
συνελκύσῃ σε καὶ συναποθάνῃς αὐτῷ· ἀλλὰ δὸς αὐτῷ τὴν ρά-
βδον σου, καὶ εἰ μὲν δυνῆθῃς ἐλκῦσαι αὐτόν, ἴδου καλῶς, εἰ δὲ
μὴ, ἀφήσεις αὐτῷ τὴν ράβδον σου καὶ σὺ σωθήσῃ.

ΨΛΔ'

Ἑρώτησις

20 Τίς ποτε τῶν πατέρων ἔχων ἀγαπητὸν ἐν Κυρίῳ καὶ νο-
μιζόμενος εἶναι ὀρθόδοξος, εὐρέθη αἰρετικός τῷ φρονή-
ματι καὶ οἱ ὄντες ἀγαπητοὶ αὐτοῦ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ.
Μετὰ ταῦτα ἀκούσαντες, ὅτι βούλεται φανερῶς ἀποστῆ-
ναι τῆς Ἐκκλησίας ἐλογίσαντο ἀπελθεῖν καὶ ποιῆσαι
25 αὐτῷ μετάνοιαν, μήποτε κατὰ λύπην τοῦτο ποιῇ καὶ ἐπι-

733

Ἑρώτηση

Ἔχω ἀγαπητὸν ποὺ βρέθηκε αἰρετικός· νὰ τὸν συμβουλέψω γιὰ τὸ ὀρθὸ φρόνημα;

Ἀπόκριση

Συμβούλεψέ τον νὰ γνωρίσει τὴν ὀρθὴ πίστη, νὰ μὴ συζητήσεις ὅμως μ' αὐτόν, οὔτε νὰ θελήσεις νὰ γνωρίσεις τί φρονεῖ, γιὰ νὰ μὴ βάλεις μέσα σου τὸ δηλητήριό του, ἀλλὰ, ἂν θελήσει ὅπωςδήποτε νὰ ὠφεληθεῖ καὶ νὰ ἀκούσει τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως τοῦ Θεοῦ, πάρε τον καὶ πήγαινέ τον πρὸς τοὺς ἅγιους πατέρες ποὺ μποροῦν νὰ τὸν ὠφελήσουν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔτσι θὰ βρεθεῖς νὰ τὸν βοηθᾷς κατὰ Θεὸν χωρὶς βλάβη. Ἐὰν ὅμως μετὰ τὴν πρώτη καὶ τὴ δεύτερη νουθεσία δὲν δεχθεῖ τὴ διόρθωση, ἄφησέ τον, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο⁴⁷. Διότι ὁ Θεός, ὅπως λένε οἱ πατέρες, δὲν θέλει νὰ κάνει κάποιος παραπάνω ἀπὸ τὴ δύναμή του. Ἐὰν δεῖς, λέγει, κάποιος νὰ πνίγεται στὸ ποτάμι, νὰ μὴ τοῦ δώσεις τὸ χέρι σου, μήπως σὲ τραβήξει καὶ σένα καὶ πεθάνεις μαζὶ μ' αὐτόν, ἀλλὰ δὲς του τὸ ραβδί σου· καὶ ἂν μπορέσεις νὰ τὸν τραβήξεις, ἔχει καλῶς, ἂν ὄχι, νὰ τοῦ ἀφήσεις τὸ ραβδί σου καὶ θὰ σωθεῖς ἐσύ.

734

Ἑρώτηση

Κάποτε κάποιος ἀπὸ τοὺς πατέρες εἶχε ἀγαπητὸν ἐν Κυρίῳ ὁ ὁποῖος θεωροῦνταν ὅτι εἶναι ὀρθόδοξος, ἀλλὰ βρέθηκε αἰρετικός στὸ φρόνημα, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἦταν ἀγαπητοὶ του ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ αὐτόν. Ὅταν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἄκουσαν ὅτι θέλει ν' ἀπομακρυνθεῖ φανερὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία σκέφθηκαν νὰ μεταβοῦν καὶ νὰ κάνουν μετάνοια σ' αὐτόν, μήπως τὸ κάνει αὐτὸ ἀπὸ λύπη καὶ ἐπι-

γραφῆ αὐτοῖς τὸ κρῖμα, καὶ ἐλθόντες ἠρώτησαν τὸν γέροντα περὶ τούτου.

Ἀποκρίσις

5 **Τ**ὸ πάθος, πάθος ἐστί· μὴ οὖν ποιήσητε σχήματα, οὐ γὰρ ὡς ἀμαρτήσαντες εἰς αὐτὸν μετανοεῖτε αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀποστῆ τῆς Ἐκκλησίας.

ΨΛΕ'

Ἐρώτησις

Οἱ αὐτοὶ πάλιν ἠρώτησαν αὐτόν.

10 Ἐὰν οὖν τοῦτο ποιήσῃ καὶ περιτύχωμεν αὐτῷ, ἀσπασώμεθα αὐτὸν ἢ οὐ;

Ἀποκρίσις

Καθὼς διάκεισθε πρὸς πάντας τοὺς τοιούτους, οὕτω πρὸς αὐτὸν γίνεσθε, ἐν τῇ αὐτῇ τάξει ἔχοντες καὶ τοῦτον.

ΨΚΣ'

15 Ἐρώτησις

Ἐὰν τις εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῷ καιρῷ τῆς συνάξεως καὶ πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἐξέλθῃ, μὴ ἀμαρτία ἐστίν;

Ἀποκρίσις

20 **Τ**ὸ τέλειον καὶ ἀρέσκον Θεῷ ἐστίν, ἵνα ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀκούῃ τῶν Γραφῶν καὶ μένη τὴν σύναξιν καὶ τὴν τελείαν ἀπόλυσιν· χωρὶς γὰρ αἰτίας εὐ-

γραφεῑ σ' αὐτοὺς τὸ κρῖμα· ἦρθαν λοιπὸν καὶ ἐρώτησαν τὸν γέροντα γι' αὐτό.

Ἀπόκριση

Τὸ πάθος, εἶναι πάθος· μὴ κάνετε λοιπὸν προσχήματα, διότι δὲν μετανοεῖτε σ' αὐτὸν σὰν νὰ ἁμαρτήσατε πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

735

Ἐρώτηση

Οἱ ἴδιοι πάλι τὸν ἐρώτησαν.

Ἐάν λοιπὸν τὸ κάνει αὐτὸ καὶ τὸν συναντήσομε, νὰ τὸν ἀσπασθοῦμε ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Οπως συμπεριφέρεστε πρὸς ὅλους τοὺς ὁμοίους, ἔτσι νὰ συμπεριφέρεστε καὶ πρὸς αὐτόν, ἔχοντας καὶ αὐτὸν στὴν ἴδια τάξη.

736

Ἐρώτηση

Ἐάν κάποιος μπεῖ στὴν ἐκκλησία κατὰ τὸν καιρὸ τῆς συνάξεως καὶ βγεῖ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόλυση, μήπως εἶναι ἁμαρτία;

Ἀπόκριση

Τὸ τέλειο καὶ ἀρεστὸ στὸν Θεὸ εἶναι αὐτὸς ποὺ μπαίνει στὴν ἐκκλησία νὰ ἀκούει τὶς Γραφές καὶ νὰ μένει στὴ σύναξη ὡς τὴν ἀπόλυση· διότι δὲν πρέπει χωρὶς εὐλο-

λόγου οὐ δεῖ πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἀναχωρεῖν· ἐπεὶ καταφρόνησίς ἐστιν. Ἀνάγκης δὲ προκειμένης συγγνώμης ἔχει, πλὴν οὐδ' οὕτως ὀφείλει δικαιῶσαι ἑαυτόν, ἀλλ' αἰτεῖν συγχώρησιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, λέγων· Δέσποτα, συγχώρησόν μοι, ὅτι οὐκ ἠδυνήθην
5 φυλάξαι'.

ΨΛΖ'

Ἑρώτησις

Ὅφείλει τις λαλεῖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ;

Ἀπόκρισις

10 **Ο**ὐ χρεία ὅλως ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀγίας λειτουργίας προκειμένης, τινὰ λαλεῖν, ἀλλὰ σχολάζειν τῇ προσευχῇ καὶ ἀκροᾶσθαι σπουδαίως τῶν θείων Γραφῶν, λαλοῦσι γὰρ τὰ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Ἐὰν δὲ γένηται ἀνάγκη τοῦ λαλῆσαι, χρὴ συντομεῦσαι διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὸν φόβον τῆς προκειμένης ὥρας, καὶ οὕτως ἔχειν ὡς κατάκρι-
15 σιν τὸ πρᾶγμα.

ΨΛΗ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν μὲν ἐγὼ οὐ θέλω λαλῆσαι, τινὲς δὲ τῶν πατέρων ἄρξωνται τῆς πρὸς ἐμὲ ὀμιλίας, τί ποιήσω, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν ἐπὶ τῇ ἐμῇ σιωπῇ, νομίζοντες εἶναι τὸ πρᾶγμα
20 ἐν καταφρονήσει;

Ἀπόκρισις

Εὰν αὐτοὶ ἄρξωνται, ἀποκρίθητι μετὰ συντομίαν, ἔχων καὶ οὕτως ὡς κατάκρισιν τὸ πρᾶγμα.

γη αίτια ν' αναχωρεῖ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόλυση· διότι εἶναι περιφρόνηση. Ὅταν ὅμως ὑπάρχει ἀνάγκη, ἔχει συγχώρηση· πλὴν ὅμως οὔτε ἔτσι δὲν πρέπει νὰ δικαιώσῃ τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ νὰ ζητᾷ συγχώρηση ἀπὸ τὸν Θεὸ λέγοντας· 'Δέσποτα, συγχώρεσέ με, διότι δὲν μπόρεσα νὰ φυλάξω'.

737

Ἑρώτηση

Πρέπει κανεὶς νὰ μιλάει μέσα στὴν ἐκκλησία;

Ἀπόκριση

Δὲν πρέπει καθόλου νὰ μιᾷ κανεὶς μέσα στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ ὅταν γίνεται ἡ θεία λειτουργία, ἀλλὰ νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴν προσευχή καὶ νὰ ἀκούει προσεκτικὰ τὶς θεῖες Γραφές, διότι αὐτὲς περιέχουν τὰ σχετικὰ μὲ τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας. Ἄν παραστεῖ ἀνάγκη νὰ μιλήσῃ, πρέπει νὰ συντομεύῃ ἀπὸ σεβασμὸ καὶ φόβο τῆς προκειμένης ὥρας, καὶ νὰ τὸ θεωρεῖ τὸ πρᾶγμα ἔτσι, σὰν κατάκριση.

738

Ἑρώτηση

Ἄν βέβαια ἐγὼ δὲν θέλω νὰ μιλήσω, μερικοὶ ὅμως ἀπὸ τοὺς πατέρες ἀρχίσουν τὴν ὁμιλία πρὸς ἐμένα, τί νὰ κάνω γιὰ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν μὲ τὴ σιωπή μου, νομίζοντας ὅτι ἡ στάση μου σημαίνει περιφρόνηση;

Ἀπόκριση

Αν ἀρχίσουν αὐτοί, ἀπάντησε μὲ συντομία, θεωρώντας ὅμως καὶ ἔτσι τὸ πρᾶγμα σὰν κατάκριση.

ΨΛΘ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ λέγει μοι ὁ λογισμὸς μὴ συνεχῶς προϊέναι ἐκ τοῦ οἴκου, ἔστι δὲ ὅτε γίνονται πολλαὶ συνάξεις τὴν ἑβδομάδα, ὀφείλω κατιέναι εἰς αὐτάς, ἢ μᾶλλον σχολάζειν ἐν τῷ οἴκῳ;

Ἀπόκρισις

Εὶ οἶδας ὅτι ἐκ τοῦ προελθεῖν βλάπτουσί σε αἱ συντυχίαι, συμφέρει τὸ μὴ συνεχῶς προϊέναι, μηδὲ προφάσει τῆς συνάξεως κατιέναι, ἀλλ' ἅπαξ ἅπαξ· πολλῶν γὰρ ἀπαλλάττει κακῶν ἡ ἡσυχία.

ΨΜ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ γένηταί μοι ἀνάγκη τοῦ προελθεῖν διὰ χρείαν ἐμὴν ἢ πατέρων, μὴ βάρος ἐστὶ τὸ μὴ ἀπελθεῖν εἰς τὴν σύναξιν;

Ἀπόκρισις

Εὰν ἀναγκαῖα χρεία ἢ ἡ κέλευσις πατέρων, σπούδασον κατὰ φόβον Θεοῦ ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ διακριθῆς μὴ ἀπερχόμενος εἰς τὴν σύναξιν, ἀλλ' ἀνάλυσον εἰς τὸν οἶκόν σου, κάκεῖ μιμνήσκου τῶν ἀμαρτιῶν σου. Ἐὰν δὲ κατὰ ραθυμίαν καὶ μετεωρισμόν, συμφέρει τότε μᾶλλον ἀπελθεῖν εἰς τὴν σύναξιν, καὶ μὴ ρέμβεσθαι, ἀλλὰ προσέχειν.

ΨΜΑ'

Ἑρώτησις

Ἴρα καλὸν ἐστὶν ἵνα κατέρχωμαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν νύκτα, ἢ ἐν τῷ οἴκῳ μου ποιήσω κατὰ δύναμιν τὴν ἀγρυπνίαν;

739

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ὁ λογισμὸς μου λέγει νὰ μὴ βγαίνω συνέχεια ἀπὸ τὸ σπίτι, συμβαίνει ὅμως νᾶ γίνονται πολλές συνάξεις τὴν ἐβδομάδα, ὀφείλω νὰ κατεβαίνω σ' αὐτές, ἢ μᾶλλον νὰ ἡσυχάζω μέσα στὸ σπίτι;

Ἀπόκριση

Αν γνωρίζεις ὅτι μὲ τὴν ἐξοδὸ σου σὲ βλάπτουν οἱ συναντήσεις, συμφέρει νὰ μὴ βγαίνεις συνεχῶς, οὔτε νὰ κατεβαίνεις μὲ τὴν πρόφαση τῆς συνάξεως, ἀλλὰ πότε πότε· διότι ἡ ἡσυχία ἀπαλλάσσει ἀπὸ πολλὰ κακά.

740

Ἑρώτηση

Ἐάν μου παρουσιασθεῖ ἀνάγκη νὰ βγῶ γιὰ ὑπόθεση δική μου ἢ τῶν πατέρων, μήπως εἶναι βᾶρος τὸ νὰ μὴ πάω στὴ σύναξη;

Ἀπόκριση

Εὰν εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη ἢ διαταγὴ τῶν πατέρων, φρόντισε νὰ κάνεις τὸ πρᾶγμα κατὰ φόβον Θεοῦ καὶ νὰ μὴ τὸ θεωρήσεις ὡς κατάκριση ἂν δὲν πᾶς στὴ σύναξη, ἀλλὰ μεῖνε στὸν οἶκο σου καὶ ἐκεῖ μελέτα τὶς ἁμαρτίες σου. Ἐάν ὅμως ἀποφεύγεις νὰ πᾶς ἀπὸ ραθυμία καὶ μετεωρισμὸ, τότε μᾶλλον συμφέρει νὰ πᾶς στὴ σύναξη, καὶ νὰ μὴ ρεμβάζεις ἀλλὰ νὰ προσέχεις.

741

Ἑρώτηση

ἘΑραγε καλὸ εἶναι νὰ κατεβαίνω στὴν ἐκκλησία τὴ νύχτα ἢ νὰ κάνω στὸ σπίτι μου κατὰ δύναμη τὴν ἀγρυπνία;

Ἀπόκρισις

Καλόν ἐστὶν ἐν τῷ οἴκῳ σου ἀγρυπνεῖν· ἐν γὰρ τῇ ἐκκλησίᾳ πολλάκις ὀμιλῖαι γίνονται.

ΨΜΒ'**Ἐρώτησις**

- 5 Ἐὰν θέλω ἐν μαρτυρίῳ ἢ ἐν ἐκκλησίᾳ εἰσελθεῖν, εἰσέλθω προσκυνήσω τὸ θυσιαστήριον ἢ τὰ ἅγια λείψανα ἢ καὶ ἐκεῖ κοινωνῆσαι; μὴ βάρος ἐστί;

Ἀπόκρισις

10 **Τ**ὸ εἰσελθεῖν καὶ προσκυνῆσαι οὐκ ἔστι βάρος· κοινωνεῖν δὲ χρὴ μετὰ παντός τοῦ λαοῦ, φύλαξον δὲ σεαυτὸν τοῦ μὴ κατὰ τιμὴν εἰσελθεῖν κοινωνῆσαι ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ· ἐὰν δὲ κατὰ κέλευσιν τοῦ ἱερέως κληθῆς, παρακάλεσον καὶ ἅπαξ καὶ δῖς· καὶ ἐὰν ἐπιμείνη, ποιήσον ὑπακοήν· αὐτὸς γὰρ οἶδε τί ποιεῖ, καὶ βάρος ἐὰν ᾖ, αὐτῷ ἐπιγράφεται. Πρόσεχε δὲ 15 σεαυτῷ, μήποτε ἐκ τούτου ἀναφυῇ σοι κενοδοξία, ἀλλ' εἰσέρχου κατακρίνων σεαυτὸν ὡς ἀνάξιον· οὕτω γὰρ ἔχει τὸ πρᾶγμα.

ΨΜΓ'**Ἐρώτησις**

Τίς ποτε βουλόμενος κοινωνῆσαί τινι ἐν πράγματι, ἠρώτησε τὸν γέροντα, εἰ καλόν ἐστιν;

20 Ἀπόκρισις

Τὸ πρᾶγμα τοῦτο οὐκ ἔχει ὄφελος, οὔτε ψυχῇ οὔτε σώματι, ἀλλὰ μᾶλλον θλίψεις καὶ ἀκαιρίας. Καὶ ἐπειδὴ ἄφρων εἰμὶ καὶ τὴν γραφὴν οὐκ οἶδα, κοσμικὴν λέγω παροιμίαν. Κοινωνὸν ἔχεις, Κύριον ἔχεις· λοιπὸν ὡς θέ-

Ἀπόκριση

Κ αλὸ εἶναι νὰ κάνεις τὴν ἀγρυπνία στὸ σπίτι σου· διότι μέσα στὴν ἐκκλησία πολλές φορές γίνονται συνομιλίες.

742

Ἐρώτηση

Ἐάν θέλω νὰ μπῶ σὲ μαρτύριο ἢ σὲ ἐκκλησία, καὶ μπῶ γιὰ νὰ προσκυνήσω τὸ θυσιαστήριο ἢ τὰ ἅγια λείψανα ἢ καὶ νὰ κοινωνήσω ἐκεῖ, μήπως εἶναι βάρος;

Ἀπόκριση

Τ ὃ νὰ μπεῖς καὶ νὰ προσκυνήσεις δὲν εἶναι βάρος, πρέπει ὅμως νὰ κοινωνεῖς μὲ ὅλο τὸν λαὸ καὶ φυλάξου νὰ μὴ εἰσέλθεις τιμητικὰ νὰ κοινωνήσεις μέσα στὸ θυσιαστήριο· ἂν πάλι κληθεῖς μὲ διαταγὴ τοῦ ἱερέα, παρακάλεσε καὶ μία καὶ δύο φορές νὰ μὴ γίνῃ αὐτό, καὶ ἂν ἐπιμείνει ὑπάκουσε· διότι αὐτὸς γνωρίζει τί κάνει, καὶ ἂν εἶναι βάρος, ἐπιγράφεται σ' αὐτόν. Πρόσεχε ὅμως τὸν ἑαυτό σου, μήπως ἀπὸ αὐτὸ σοῦ γεννηθεῖ κενοδοξία, ἀλλὰ νὰ εἰσέλθεις κατακρίνοντας τὸν ἑαυτό σου σὰν ἀνάξιο· διότι αὕτη εἶναι ἡ πραγματικότητα.

743

Ἐρώτηση

Κάποιος κάποτε ποὺ ἤθελε νὰ μοιρασθεῖ μὲ κάποιον ἕνα πρᾶγμα, ἐρώτησε τὸν γέροντα, ἂν εἶναι καλό.

Ἀπόκριση

Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει ὄφελος οὔτε στὴν ψυχὴ οὔτε στὸ σῶμα, ἀλλὰ μᾶλλον θλίψεις καὶ δυσκολίες. Καὶ ἐπειδὴ εἶμαι ἄφρονas καὶ δὲν γνωρίζω τὴν Γραφή, σοῦ λέγω κοσμικὴ παροιμία. Ἐχεις συγκοινωνό, ἔχεις Κύριο. Λοι-

λεις ποιήσον· ἐντολὴν γάρ τινι οὐ διδόμεν, ἵνα μὴ θλίψωμέν
τινα. Αὐτὸς λοιπὸν δοκίμασον σεαυτὸν εἰ ἡδέως ἔχεις τὴν θλί-
ψιν ἢ οὐ.

Ὁ Κύριος μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν.

ΨΜΔ'

5 Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ὁ λογισμὸς ὑπογράφει μοι στένωσιν τῶν χρειῶν
καὶ ὅτι οὐ δύναμαι τραφῆναι μετὰ τῶν ἐμῶν οἰκετῶν, καὶ
ἐκ τοῦτου γίνομαι ἐν λύπῃ, τί ἐστὶ τοῦτο;

Ἀπόκρισις

10 **Α** νθρωπίνη ἐστὶν ἡ λύπη αὕτη· εἰ γὰρ εἶχομεν εἰς τὸν
Θεὸν τὴν ἐλπίδα, αὐτὸς ὠκονόμει ἡμᾶς ὡς θέλει.
Ἐπίρριψον οὖν ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου, καὶ ἰκα-
νός ἐστι φροντίσαι σοῦ τε καὶ τῶν σῶν, ἄνευ λύπης καὶ θλίψε-
ως, καὶ εἶπε αὐτῷ, Ἐγενήθτω τὸ θέλημά σου', καὶ οὐκ ἀφήσι
15 λυπηθῆναι ἢ θλιβῆναί σε.

Ὁ Κύριος ἐλεήσει καὶ σκεπάσει σε ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ.
Ἀμήν.

ΨΜΕ'

Ἑρώτησις

20 Σχολαστικῷ τινι φιλοχρίστῳ ἀγαπητῷ τοῦ κοινοβίου τῶν
πατέρων εἶπεν ὁ ἀββᾶς ποιῆσαι ἀναγκαῖον καὶ ἐπειγόμε-
νον πρᾶγμα· ἔθος γὰρ εἶχε διὰ τὸν Θεὸν προθύμως ποιεῖν
τὰς αὐτῶν αἰτήσεις. Καὶ κατὰ διαβόλου ἐνέργειαν συνέβη
αὐτὸν ραθυμῆσαι ἐν τῷ πράγματι, καὶ θλιβόμενος ὁ ἀβ-
βᾶς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα, τί ὀφείλει γράψαι αὐτῷ.
25 Καὶ φησι· γράψον αὐτῷ ταῦτα.

πὸν κάνε ὅπως θέλεις· διότι δὲν δίνουμε ἐντολὴ σὲ κανένα, γιὰ νὰ μὴ θλίψουμε κανένα. Ὁ ἴδιος λοιπὸν ἐξέτασε τὸν ἑαυτὸ σου, ἂν ὑποφέρεις μὲ εὐχαρίστηση τὴ θλίψη ἢ ὄχι.

Ὁ Κύριος μαζί σας. Γένοιτο.

744

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ὁ λογισμὸς μου ὑπαγορεύει στενότητα ἐφοδίων καὶ ὅτι δὲν μπορῶ νὰ τραφῶ μὲ τοὺς ὑπηρέτες μου καὶ αὐτὸ μὲ κάνει νὰ λυπᾶμαι, τί εἶναι αὐτὴ ἡ λύπη;

Ἀπόκριση

Η λύπη αὐτὴ εἶναι ἀνθρώπινη· διότι ἂν εἶχαμε τὴν ἐλπίδα στὸν Θεό, αὐτὸς θὰ μᾶς οἰκονομοῦσε ὅπως θέλει. Ἀπόθεσε λοιπὸν τὴ μέριμνά σου στὸν Κύριο, καὶ αὐτὸς εἶναι ἱκανὸς νὰ φροντίσει ἐσένα καὶ τοὺς ὑπηρέτες σου χωρὶς λύπη καὶ θλίψη, καὶ πὲς του, 'ὡς γίνεи τὸ θέλημά σου', καὶ δὲν θὰ σ' ἀφήσει νὰ λυπηθεῖς ἢ νὰ θλιβεῖς.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ ἐλεῆσει καὶ νὰ σὲ προστατέψει μὲ τὴ δεξιὰ του. Γένοιτο.

745

Ἑρώτηση

Ὁ ἀββᾶς εἶπε σὲ κάποιον φιλόχριστο σχολαστικό, ἀγαπητὸ ἀπὸ τὸ κοινόβιο τῶν πατέρων, νὰ κάνει κάτι ἀναγκαῖο καὶ ἐπείγον· διότι συνήθιζε στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ νὰ κάμνει πρόθυμα τὰ αἰτήματά τους. Ἀπὸ ἐνέργεια ὁμοῦ τοῦ διαβόλου συνέβηκε νὰ ραθυμήσει αὐτὸς ὡς πρὸς τὸ αἶτημα αὐτὸ καὶ ἐπειδὴ στενοχωρήθηκε ὁ ἀββᾶς, ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα, τί πρέπει νὰ τοῦ γράψει· καὶ τοῦ λέγει, γράψε του αὐτὰ ἐδῶ.

Ἀπόκρισις

Ο ἴδαμεν ὅτι θλίψις ἐσμεν καὶ ὀχλοῦμέν σοι περὶ πράγματος καὶ θλίβομέν σε καὶ ραθυμεῖς, καὶ θλίβεις ἡμᾶς μηδὲν ποιῶν. Μετὰ ἐλευθερίας οὖν εἶπε ἡμῖν, εἰ βα-
5 ροῦμέν σε, καὶ οὐκ ἔτι βαροῦμεν. Εἰ μὴ γὰρ διὰ σοῦ, οὐ δύναται ὁ Θεὸς καὶ δι' ἄλλου ποιῆσαι τὴν χρεῖαν ἡμῶν; Ἦ οὖν σπούδα-
σον ἢ δῆλωσον ἡμῖν, καὶ ὁ Θεὸς φροντίζει, καὶ εὐξαι ὑπὲρ ἡμῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος, ὡς πῶρ ἔσχεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ,
10 καὶ γνησίως ἠγγρύπνησεν ἐν τῷ πράγματι διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῶν,
καὶ ταχέως προέβη καὶ ἐγένετο ἡ χρεῖα καὶ ἐλθὼν ἔβαλε μετά-
νοιαν καὶ ἤτησε συγχώρησιν. Οὕτως ἰσχύει ὁ λόγος τοῦ δυνατοῦ
ἐκ Πνεύματος ἁγίου προερχόμενος καὶ πάντα συντόμως ἐνεργεῖ
«λόγοι», γὰρ φησι, «σοφῶν ὡς τὰ βούκεντρα». Ἴδου γὰρ τὸ
15 πρᾶγμα ἐνηργήθη καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ διωρθώθη ἐκ τῆς μητρὸς
τῶν κακῶν ραθυμίας.

ΨMS'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα.

20 Ὁ καταφρονῶν πράγματος Θεοῦ, ἵνα ἢ βλαβῆ ἢ ἀπόλη-
ται, ποία καταδίκη ὑπόκειται;

Ἀπόκρισις

Ο τοιοῦτος ἔοικε τῷ κλέψαντι ἢ κακῶς κεχρημένῳ τῷ πράγματι παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν αὐτὴν ὑπομένει κατάκρισιν.

Ἀπόκριση

Γνωρίζομε ὅτι εἶμαστε θλίψη, καὶ σὲ ἐνοχλοῦμε γιὰ πρᾶγμα καὶ σὲ στενοχωροῦμε καὶ ραθυμεῖς, καὶ μᾶς στενοχωρεῖς μὴ κάμνοντας τίποτε. Πὲς μας ἐλεύθερα, ἂν σὲ βαραίνομε, καὶ δὲν θὰ σὲ βαρύνομε πιά· διότι ἂν δὲν κάνομε τὴν ἀνάγκη μας μὲ σένα, δὲν μπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ τὴν κάνει μὲ ἄλλον; Ἡ λοιπὸν φρόντισε νὰ τὴν κάνεις, ἢ δήλωσέ μας τὴν ἄρνηση, καὶ ὁ Θεὸς θὰ φροντίσει. Προσευχῆσου γιὰ μᾶς.

Ὅταν ἐκεῖνος τὰ ἄκουσε αὐτὰ, ἦταν σὰν νὰ ἄναψε φωτιὰ στὴν καρδιά του. Καὶ πράγματι ἀγρύπνησε τότε γιὰ τὸ θέμα μὲ τὶς προσευχῆς τους καὶ ἔτσι προχώρησε γρήγορα καὶ ἔγινε ἡ ἀνάγκη καὶ ἀφοῦ ἦρθε ἔβαλε μετάνοια καὶ ζήτησε συγχώρηση. Τόση δύναμη ἔχει ὁ λόγος τοῦ δυνατοῦ ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, καὶ ὅλα τὰ ἐνεργεῖ σύντομα· διότι λέγει, «οἱ λόγοι τῶν σοφῶν εἶναι σὰν τὰ βούκεντρα»⁴⁸. Πράγματι νά, καὶ ἡ ἀνάγκη ἔγινε καὶ ἡ ψυχὴ του διορθώθηκε ἀπὸ τὴ ραθυμία, τὴ μητέρα τῶν κακῶν.

746

Ἑρώτηση

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα.

Ἐκεῖνος ποὺ περιφρονεῖ ἓνα πρᾶγμα τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἢ νὰ βλαβεῖ ἢ νὰ χαθεῖ, σὲ ποιά καταδίκη ὑπόκειται;

Ἀπόκριση

Ο ἄνθρωπος αὐτὸς μοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἔκλεψε ἢ ἔκανε τὸ πρᾶγμα κακῶς παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπομένει τὴν ἴδια κατακρίση.

48. Ἐκκλ. 12,11.

ΨΜΖ'

Ἑρώτησις

Ἐάν τις σπουδάξῃ μὴ καταφρονῆσαι καὶ ἀπόληται πρᾶγμα μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἄρα κατακρίνεται;

Ἀπόκρισις

5 **Ο** φείλει μέμψασθαι ἑαυτὸν καὶ αἰτῆσαι παρὰ τοῦ Θεοῦ συγγνώμην ὡς ἀμελήσας.

ΨΜΗ'

Ἑρώτησις

Ἐάν τις περὶ πράγματος Θεοῦ ἀμφιβάλλῃ πρὸς τινὰ καὶ οὐ λαμβάνει λύσιν, ἕως πότε ὀφείλει ἐπιμεῖναι;

10 Ἀπόκρισις

Ε ἂν γεννᾷ βλάβην ψυχῆς ἢ ἀμφιβολία οὐ χρεία ὄλως ἐπιμεῖναι αὐτῇ, ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ βλάβην, οὐκ ὀφείλει ἐκκακῆσαι οὐδὲ ἀμεριμνῆσαι, ἐπεὶ ὡς ράθυμος κατακρίνεται· «ἐπικατάρατος», γάρ φησι, «ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου 15 ἀμελῶς»· ὀφείλει δὲ παρακαλεῖν τὸν Θεὸν συνεργῆσαι τῇ ἀπαλλαγῇ κατὰ τὸ συμφέρον.

ΨΜΘ'

Ἑρώτησις

Ὅταν ποιῶ λογάριον μετὰ τινος, ὑποβάλλει μοι ὁ λογισμὸς προσπαθῆσαι εὐτελεῖ πρᾶγματι καὶ γριπίσαι ἐκεῖνον·
20 τί οὖν ποιήσω;

747

Ἑρώτηση

Ἐάν κανεῖς φροντίζει νά μή περιφρονήσει καί χάνει πρᾶγμα χωρὶς νά θέλει, ἄραγε κατακρίνεται;

Ἀπόκριση

Ο φείλει νά κατακρίνει τὸν ἑαυτό του καὶ νά ζητήσει συγχώρηση ἀπὸ τὸν Θεό, διότι ἀμέλησε.

748

Ἑρώτηση

Ἐάν κανεῖς φιλονεικεῖ γιὰ πρᾶγμα τοῦ Θεοῦ μὲ κάποιον καὶ δὲν πετυχαίνει λύση, μέχρι πότε πρέπει νά ἐπιμεῖνει;

Ἀπόκριση

Α ν ἡ φιλονεικία γεννᾷ βλάβη ψυχῆς, δὲν εἶναι ὅπωςδὴποτε ἀνάγκη νά ἐπιμεῖνει σ' αὐτήν· ἂν ὅμως δὲν ἔχει βλάβη, δὲν πρέπει νά λιποψυχήσει οὔτε νά ἀμεριμνήσει, διότι ἀλλιῶς θὰ κατακριθεῖ σὰν ράθυμος· διότι λέγει «ἐκεῖνος ποῦ κάνει ἀμελῶς τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου εἶναι ἐπικατάρατος»^{48α}. Πρέπει ὅμως νά παρακαλεῖ τὸν Θεὸ νά συνεργήσει στὴν ἀπαλλαγὴ σύμφωνα μὲ τὸ συμφέρον.

749

Ἑρώτηση

Ἐὐταν κάνω λογαριασμὸ μὲ κάποιον, ὁ λογισμὸς μου ὑποβάλλει νά προσκολληθῶ σὲ ἓνα εὐτελές πρᾶγμα, καὶ νά κερδίσω ἀπὸ ἐκεῖνον· τί νά κάνω λοιπόν;

Ἀπόκρισις

Σ πούδασον ἐκ τοῦ ἐναντίου μικρόν τι περισσὸν δοῦναι αὐτῷ, σὲ μὴ βαροῦν, λόγου χάριν ἐν νομίῳ, ἵνα φύγῃς τὴν πονηρὰν πλεονεξίαν· ὁ γὰρ σπουδάζων δοῦναι μικρόν τι περισσὸν μακρύνει ἑαυτὸν τοῦ κακῶς πλεόν λαμβάνειν. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἐλαχίστων προκόπτει τις ἐπὶ τὰ μείζονα, καὶ ἐκ τῶν μικρῶν παθῶν γίνονται μεγάλα πάθη. Ὁ Κύριος συνετίσει σε ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ.

ΨΝ'

Ἐρώτησις

10 Ἐὰν ποιῆσας τὸν λόγον μετὰ ταῦτα εὔρω, ὅτι μὴ θέλων ἐγρίπισα αὐτόν, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Ε ἂν ἧ πολὺ τὸ πρᾶγμα, ἀνάδος αὐτῷ, εἰ ἐκ τοῦ ἐναντίου σοι ἰσογριπίσθη, εἰ ἔμελλες λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ· καὶ
15 εἰ εὐρήσει οὕτως, ἀνάδος καὶ σὺ αὐτό, εἰ δὲ οὐκ εἶχες λαβεῖν, μήτε σὺ δῶς, εἰ μή τι πάνυ πτωχὸς ἦ· αὐτὸ γὰρ τὸ μικρὸν ποιεῖ αὐτῷ αἴσθησιν. Τότε γὰρ ὀφείλεις ἀναδοῦναι αὐτῷ κατὰ τὸ δίκαιον.

ΨΝΑ'

Ἐρώτησις

20 ἼΑρα τὸ ἐργάζεσθαι ἐν Κυριακῇ ἁμαρτία ἐστί;

Ἀπόκριση

Αντίθετα φρόντισε νὰ τοῦ δώσεις λίγο παραπάνω, πού δὲν σὲ ἐπιβαρύνει, λόγου χάρη ἓνα νουμίο, γιὰ ν' ἀποφύγεις τὴν πονηρὴ πλεονεξία· διότι αὐτὸς πού φροντίζει νὰ δώσει λίγο παραπάνω ἀπομακρύνει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸ νὰ παίρνει κακῶς περισσότερα. Διότι ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα προκόβει κανεὶς στὰ μεγαλύτερα, καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ πάθη γίνονται τὰ μεγάλα πᾶθη. Ὁ Κύριος εἶθε νὰ σὲ συνετίσει μὲ τὸν φόβο πρὸς αὐτόν.

750

Ἑρώτηση

Ἄν, ἀφοῦ κάνω τὸν λογαριασμό, βρῶ στὴ συνέχεια ὅτι χωρὶς νὰ τὸ θέλω κέρδισα ἀπὸ αὐτόν, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Αν τὸ πρᾶγμα εἶναι πολύ, νὰ τοῦ τὸ δώσεις πίσω, ἂν ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι ἔπρεπε πῆρες κέρδος παραπάνω ἀπὸ ἐκεῖνο πού ἐπρόκειτο νὰ πάρεις· ἂν βρεῖς νὰ ἔχει ἔτσι τὸ πρᾶγμα νὰ τοῦ τὸ δώσεις· ἂν ὅμως δὲν εἶχες πάρει ἀπ' αὐτόν, νὰ μὴ τοῦ δώσεις, ἐκτὸς καὶ ἂν εἶναι πολὺ φτωχός· διότι αὐτὸ τὸ μικρὸ δημιουργεῖ σ' αὐτόν κάποια ὑπόνοια. Τότε ὀφείλεις νὰ τοῦ δώσεις σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιο.

751

Ἑρώτηση

Ἄραγε τὸ νὰ ἐργάζεται κανεὶς τὴν Κυριακὴ εἶναι ἁμαρτία;

Ἀπόκρισις

Τοῖς κατὰ Θεὸν ἐργαζομένοις ἀμαρτία οὐκ ἔστιν· ὁ γὰρ Ἀπόστολος εἶπε· «*νυχθήμερον ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τίνα*»· τοῖς δὲ ἐν καταφρονήσει καὶ πλε-
5 ονεξία καὶ αἰσχροκερδεῖα ἀμαρτία ἐστί· ὅμως καλὸν ἐστί τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρα καὶ ταῖς δεσποτικαῖς ἐορταῖς καὶ μνήμαις τῶν Ἀποστόλων σχολάζειν τῶν ἔργων καὶ ταῖς ἐκκλησίαις προσέρχεσθαι, παράδοσις γάρ ἐστί τῶν ἀγίων Ἀποστόλων.

ΨNB'**Ἐρώτησις**

10 Ἔρα καλὸν ἐστί διδόναι εὐλογίαν πατέρων ἄλλοεθνεῖ ἀνθρώπῳ ἢ πτωχῷ;

Ἀπόκρισις

Μὴ διακριθῆς τὴν εὐλογίαν παρασχεῖν τῷ πτωχῷ, ἔλεος γάρ ἐστί· μήτε δὲ ἄλλοεθνεῖ· ἡ γὰρ εὐλογία οὐδὲν ἐκ
15 τοῦ ἄλλοεθνοῦς βλάπτεται, εὐλογεῖ δὲ αὐτὸν μᾶλλον, καὶ συμβαίνει διὰ τῆς εὐλογίας τῆς ἐχούσης Θεοῦ δύναμιν κᾶκεῖνον εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Φιλήμων γὰρ τις χοραύλης, μέλλων ἀντὶ τοῦ ἀγίου Ἀπολλωνίου τοῦ μάρτυρος θύειν καὶ θέλων λαθεῖν τοὺς ὀρώντας, ἐνεδύσατο αὐτοῦ ἔνδυμα καὶ
20 διὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως μετεβλήθη καὶ μάρτυς ἐγένετο.

ΨNG'**Ἐρώτησις**

Τὸ ἄλογόν μου ἐπειδὴ ἀσθενεῖ, μὴ ἄτοπόν ἐστί τὸ ποιῆσαι τίνα ἐπιλαλήσαι αὐτῷ;

Ἀπόκριση

Δέν εἶναι ἁμαρτία γι' αὐτοὺς ποὺ ἐργάζονται κατὰ Θεόν· διότι ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «ἐργαζόμαστε νύχτα καὶ ἡμέρα, γιὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνουμε κάποιον»⁴⁹. εἶναι ἁμαρτία ὁμως γιὰ ἐκείνους ποὺ ἐργάζονται μὲ περιφρόνηση, πλεονεξία καὶ αἰσχροκέρδεια. Εἶναι καλὸ λοιπὸν κατὰ τὴν ἀναστάσιμη ἡμέρα, τὶς δεσποτικὲς ἐορτὲς καὶ τὶς μνήμες τῶν Ἀποστόλων νὰ σταματᾷ κανεὶς τὰ ἔργα καὶ νὰ πηγαίνει στὴν ἐκκλησία, διότι εἶναι παράδοση τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

752

Ἑρώτηση

Ἴσως εἶναι καλὸ νὰ δίνω εὐλογία πατέρων σὲ ἄλλοεθνή ἄνθρωπο ἢ σὲ φτωχό;

Ἀπόκριση

Νὰ μὴ ἀποφύγεις νὰ δώσεις τὴν εὐλογία στὸν φτωχό, διότι εἶναι ἔλεος· οὔτε στὸν ἄλλοεθνή, διότι ἡ εὐλογία δὲν βλάπτεται ἀπὸ τὸν ἄλλοεθνή, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν εὐλογεῖ, καὶ συμβαίνει μὲ τὴν εὐλογία, ποὺ ἔχει δύναμη Θεοῦ, νὰ ἔλθει καὶ ἐκεῖνος σὲ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας. Πράγματι κάποιος Φιλήμων χοραύλης, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ κάνει θυσία ἀντὶ τοῦ ἁγίου Ἀπολλωνίου τοῦ μάρτυρα, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ διαφύγει τὴν προσοχὴ ἐκείνων ποὺ ἔβλεπαν, φόρεσε τὸ ἔνδυμά του καὶ μὲ τὴ δύναμη αὐτοῦ μεταβλήθηκε καὶ ἔγινε μάρτυρας.

753

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ τὸ ἄλογό μου ἀσθενεῖ, μήπως εἶναι ἄτοπο νὰ τὸ πάω σὲ κάποιον νὰ τὸ ἐπιλαλήσει;⁵⁰

50. Νὰ τοῦ κάμει μαγικὰ ξόρκια.

Ἀπόκρισις

Επιλαλιὰ ἀπηγόρευται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ δεῖ αὐτῇ ὀλως χρήσασθαι· ἀπώλεια γάρ ἐστι ψυχῆς τὸ παρεξελθεῖν τὴν κέλευσιν τοῦ Θεοῦ· τὰς ἄλλας θεραπείας μᾶλλον τῶν ἰατρῶν προσένευκε αὐτῷ· οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο ἁμαρτία· ἐπίχεε δὲ αὐτῷ καὶ ἀγίασμα.

ΨΝΔ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ ἐμὸς οἰκέτης ἔχων ἀσθένειαν ἀπέλθῃ ἐκτός μου πρὸς ἐπιλαλοῦντα, μὴ τοῦτο ἐμοὶ λογίζεται ἁμαρτία;

10 Ἀπόκρισις

Σοὶ τοῦτο οὐ λογίζεται, ἀλλ' αὐτῷ· ἐὰν δὲ μάθῃς, σπουδασον αὐτὸν παιδεῦσαι, ἵνα μὴ πάλιν αὐτὸ ποιήσῃ, νοουθετήσας αὐτόν.

ΨΝΕ'

Ἑρώτησις

15 Ἐπειδὴ τὸ ἀπελθεῖν πρὸς μάντιν ἀλλότριόν ἐστι τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἴδω εἶ τινα δήποτε ἀπερχόμενον, μὴ χρεωστῶ εἰπεῖν αὐτῷ μὴ ἀπελθεῖν;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ὰν ἡ σὸς ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ χρεωστεῖς αὐτῷ εἰπεῖν, ὅτι "Ἀδελφέ, βλάπτεις τὴν ψυχὴν σου καὶ παροργίζεις τὸν Θεὸν τὸν κωλύοντα τὸ πρᾶγμα τοῦτο", κἄν μὴ δέξηται τὸν λόγον σου, αὐτὸς ὀψεται. Ἐὰν δὲ ὁ τυχὼν ἡ, οὐ πρᾶγμα ἔχεις, εἰ μὴ τι αὐτὸς ἐρωτήσῃ σε περὶ τούτου· χρεωστεῖς γὰρ

Ἀπόκριση

Η ἐπιλαλιά ἀπαγορεύθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ ὅπωςδήποτε δὲν πρέπει νὰ τὴ χρησιμοποιοῦσε· διότι εἶναι ἀπώλεια ψυχῆς τὸ νὰ παραβεῖς τὴ διαταγὴ τοῦ Θεοῦ· μᾶλλον πρόσφερε σ' αὐτὸ τὶς ἄλλες θεραπείες τῶν γιατρῶν, διότι αὐτὸ δὲν εἶναι ἁμαρτία. Ἐπίσης χύσε ἐπάνω του καὶ ἀγίασμα.

754

Ἑρώτηση

Ἄν ὁ ὑπηρέτης μου, ὄντας ἀσθενής, φύγει ἀπὸ μένα καὶ πάει σὲ κάποιον ποὺ κάνει μαγικὰ ξόρκια, μήπως αὐτὸ λογίζεται ὡς δική μου ἁμαρτία;

Ἀπόκριση

Αὐτὸ δὲν θεωρεῖται ἁμαρτία γιὰ σένα, ἀλλὰ γιὰ ἐκεῖνον· ἂν ὅμως τὸ μάθεις, φρόντισε νὰ τὸν διορθώσεις συμβουλευόντάς τον, γιὰ νὰ μὴ κάνει πάλι τὸ ἴδιο.

755

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ τὸ νὰ πάει κανεὶς σὲ μάντη εἶναι ξένο πρὸς τὸ Θεό, ἂν δῶ κάποιον νὰ πηγαίνει μήπως πρέπει νὰ τοῦ πῶ νὰ μὴ πηγαίνει;

Ἀπόκριση

Αν εἶναι δικός σου ἀγαπητὸς στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ τοῦ πεῖς: "Ἀδελφέ, βλάπτεις τὴν ψυχὴ σου καὶ παροργίζεις τὸν Θεὸ ποὺ ἀπαγορεύει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα". Ἄν δὲν δεχθεῖ τὸν λόγο σου, αὐτὸς θὰ εἶναι ὑπεύθυνος. Ἄν ὅμως εἶναι ὁ τυχαῖος, δὲν εἶσαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ

εἰπεῖν αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν· ἐὰν γὰρ μὴ εἴπῃς, κατακρίνη. Σαοὺλ γὰρ μέλλων ἀνιέναι πρὸς τὴν ἐγγαστρίμυθον, ἠρώτησεν Ἰωνάθαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἀπελθεῖν καὶ κατεκρίθη ὑπ' αὐτοῦ. Ἐάν τις οὖν ἦ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου, ὀφειλέτης 5 εἶ καὶ νουθετῆσαι καὶ παιδεῦσαι αὐτὸν παραβαίνοντα.

ΨΝS''

Ἐρώτησις

Ἐάν τις ἀγοράζῃ πρᾶγμα ἢ πωλῇ, μὴ ἁμαρτία ἐστὶ τὸ συμφωνεῖν πλέον ἢ ἔλαττον τῆς τιμῆς;

Ἀπόκρισις

10 **Ο** πότε κατὰ ἀνάγκην οὐ γίνεται, ἀλλὰ κατὰ προαίρεσιν, οὐκ ἔστιν ἁμαρτία τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν κατὰ τὸ συμφωνον· εἰ δέ τις οἶδεν ὅτι πλέον ἐκέρδανεν, ὀφείλει ἀφ' ἑαυτοῦ ἀναδοῦναι· καλὸν γὰρ πρᾶγμα ποιεῖ, καὶ γίνεται εἰς εὐχαριστίαν ἐκείνου. Ὄταν δέ τις συμφωνῇ πρὸς τινὰ ὄντα ὑπὸ τὴν 15 αὐτοῦ ἐξουσίαν, κατανοῆσαι ὀφείλει μήπως καταδυναστεύων αὐτοῦ συμφωνῇ, ἐπεὶ ἁμαρτία ἐστίν· ἀλλὰ ὀφείλει αὐτὸν πληροφορῆσαι, ὅτι Ἄδελφέ, οὔτε λυποῦμαι ἐὰν μὴ ποιήσης οὕτως ὡς λέγω σοι, οὔτε πλέον παρέχω σοι· λοιπὸν ὡς ἀρέσκει σοι καὶ θέλεις ποιήσον.

ΨΝΖ'

20 Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ, καθὼς διδάσκετε, καλὸν ἐστὶ τὸ ἐν ἐκάστῳ μέμφεσθαι ἑαυτόν, ἐὰν ἐγκαλῶμαι παρά τινος ὡς σφαλῆς κατ' αὐτοῦ καὶ ἑμαυτῷ σφάλμα οὐ σύνοιδα, τί ποιήσω;

κάνεις, ἔκτος καὶ ἂν ὁ ἴδιος σέ ἐρωτήσῃ κάτι γι' αὐτό· τότε χρωστᾶς νὰ τοῦ πεῖς τὴν ἀλήθεια· διότι, ἂν δὲν τοῦ πεῖς κατακρίνεσαι. Πράγματι ὁ Σαοὺλ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ πάει πρὸς τὴν ἐγγαστρίμυθο, ἐρῶτησε τὸν Ἰωνάθαν, τὸν γιό του, ὁ ὁποῖος δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ πάει καὶ κατακρίθηκε ἀπὸ αὐτόν. Ἐάν κάποιος λοιπὸν βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία σου, εἶσαι ὑποχρεωμένος καὶ νὰ τὸν νουθετήσῃς καὶ νὰ τὸν παιδέψῃς, ὅταν κάνει παραβάσεις.

756

Ἑρώτηση

Ἐάν κανεῖς ἀγοράζει ἢ πωλεῖ κάτι, μήπως εἶναι ἁμαρτία νὰ συμφωνεῖ περισσότερο ἢ λιγότερο ἀπὸ τὴν τιμή;

Ἀπόκριση

Οποτε δὲν γίνεται ἀπὸ ἀνάγκη ἀλλὰ ἀπὸ προαίρεση, δὲν εἶναι ἁμαρτία οἱ δοσοληψίες μὲ συμφωνία· ἂν ὁμως κάποιος γνωρίζει ὅτι κέρδισε περισσότερο, ὀφείλει ἀπὸ μόνος του νὰ τὸ δώσει πίσω· διότι κάνει καλὴ πράξη καὶ προξενεῖ εὐχαρίστηση σ' ἐκεῖνον. Ὅταν ὁμως κάνει συμφωνία κανεῖς μὲ κάποιον πού εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία του πρέπει νὰ σκεφθεῖ καλὰ μήπως κάνει τὴ συμφωνία κάτω ἀπὸ ἐξαναγκασμό, πρᾶγμα πού εἶναι ἁμαρτία· πρέπει λοιπὸν τότε νὰ τὸν πληροφορήσῃ καὶ νὰ τοῦ πεῖ· Ἐδελφέ, οὔτε λυπᾶμαι ἂν δὲν κάνεις αὐτὸ πού σοῦ λέγω οὔτε περισσότερα σοῦ δίνω· κάνε λοιπὸν ὅπως σοῦ ἀρέσει καὶ ὅπως θέλεις'.

757

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ, ὅπως διδάσκετε, εἶναι καλὸ τὸ νὰ κατακρίνει κανεῖς τὸν ἑαυτό του, ἂν κατηγορηθῶ ἀπὸ κάποιον ὅτι ἔσφαλα ἐναντίον του καὶ ἐγὼ δὲν ἀναγνωρίζω ὅτι ἔσφα-

Ἐὰν γὰρ θελήσω ἑμαυτὸν κατακρῖναι, εὐρίσκομαι βε-
 βαιῶν αὐτοῦ τὴν κατ' ἑμοῦ λύπην, ὡς ἀληθοῦς ὄντος τοῦ
 κατ' αὐτοῦ σφάλματος· ἐὰν δὲ πάλιν θελήσω ἀπολογήσα-
 σθαι αὐτῷ, ὅτι οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, εὐρίσκομαι
 5 ἑμαυτὸν δικαιῶν. Καὶ πῶς λοιπὸν βαστάσω τὴν μέμψιν;
 Φώτισόν με, πάτερ ἅγιε, πῶς ὀφείλω ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

Πρῶτον μέμψαι σεαυτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ βάλε με-
 τάνοιαν αὐτῷ λέγων, 'συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον',
 10 καὶ οὕτως ἐν ταπεινώσει, οὐχ ὡς θέλων σεαυτὸν δι-
 καιῶσαι, ἀλλ' ἐκεῖνον θεραπεῦσαι καὶ ἐπάραι ἐξ αὐτοῦ τὴν ὑπο-
 ψίαν εἶπε αὐτῷ· 'Πάτερ, οὐ σύνοίδα ἑμαυτῷ, ὅτι ἠθέλησά σε ἐν
 τινι λυπῆσαι ἢ κατὰ τι ἀμαρτῆσαι κατὰ σοῦ· λοιπὸν μὴ ἔχε
 οὕτω κατ' ἑμοῦ'. Εἰ δὲ οὕτω πληροφορίαν οὐ λαμβάνει, εἶπε
 15 αὐτῷ· "Ἡμαρτον, συγχώρησόν μοι'.

ΨΝΗ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν δὲ σφαλῶ κατ' αὐτοῦ καὶ ἀκούσας λυπῆται, ἄρα κα-
 λὸν ἐστι κρύψαι τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὸ παῦσαι αὐτοῦ τὴν
 λύπην, ἢ ὁμολογῆσαι τὸ σφάλμα καὶ αἰτῆσαι συγχώρησιν;

20 Ἀπόκρισις

Εὰν ἀκριβῶς ἔμαθε καὶ σὺ οἶδας, ὅτι μέλλει τὸ πρᾶγμα
 εἰς ἐξέτασιν ἤξειν καὶ φανερωθήσεσθαι, εἶπε αὐτῷ τὴν
 ἀλήθειαν καὶ ζήτησον συγχώρησιν· τὸ γὰρ ψεύσασθαι,
 ἐπὶ πλεον παροξύνει αὐτόν. Ἐὰν δὲ οὐκ ἔγνω οὐδὲ μέλλει ἐξε-

λα, τί νὰ κάνω; Ἐάν θελήσω νὰ κατακρίνω τὸν ἑαυτὸ μου, βρίσκομαι νὰ βεβαιώνω τὴν κατ' ἐμοῦ λύπη του, σὰν νὰ εἶναι ἀληθινὸ τὸ σφάλμα ἐναντίον του· ἂν πάλι θελήσω ν' ἀπολογηθῶ σ' αὐτόν, ὅτι δὲν εἶναι ἔτσι τὸ πρᾶγμα, βρίσκομαι νὰ δικαιώνω τὸν ἑαυτὸ μου. Πῶς λοιπὸν θὰ βαστάξω τὴν κατηγορία; Φώτισέ με, ἅγιε πάτερ, πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσω;

Ἀπόκριση

Πρῶτα νὰ κατακρίνεις τὸν ἑαυτὸ σου μέσα στὴν καρδιά σου καὶ βάλε μετάνοια σ' αὐτόν λέγοντας, 'συγχώρεσέ με στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου', καὶ τότε μὲ ταπεινωση, ὅχι σὰν νὰ θέλεις νὰ δικαιώσεις τὸν ἑαυτὸ σου, ἀλλὰ γιὰ νὰ θεραπεύσεις ἐκεῖνον καὶ νὰ βγάλεις ἀπὸ αὐτόν τὴν ὑποψία, πὲς του· 'Πάτερ, δὲν γνωρίζω νὰ θέλησα νὰ σὲ λυπήσω σὲ κάτι ἢ ὅτι ἀμάρτησα σὲ κάτι ἐναντίον σου· μὴ ἔχεις λοιπὸν παράπονο ἐναντίον μου'. Ἐάν ὅμως δὲν ἱκανοποιεῖται ἔτσι πὲς του· 'Ἀμάρτησα, συγχώρεσέ με'.

758

Ἐρώτηση

Ἐάν ὅμως σφάλω ἐναντίον του καὶ λυπηθεῖ ὅταν τὸ ἀκούσει, ἄραγε εἶναι καλὸ νὰ κρύψω τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ σταματήσω τὴν λύπη του, ἢ νὰ ὁμολογήσω τὸ σφάλμα καὶ νὰ ζητήσω συγχώρηση;

Ἀπόκριση

Αν τὸ ἔμαθε ἀκριβῶς καὶ σὺ διαπιστώνεις ὅτι πρόκειται νὰ φέρει τὸ πρᾶγμα σὲ ἐξέταση καὶ θὰ φανερωθεῖς, πὲς του τὴν ἀλήθεια καὶ ζήτησε συγχώρηση· διότι τὸ νὰ πεῖς ψέματα τὸν παροργίζει περισσότερο. Ἐάν ὅμως δὲν τὸ ἔμα-

τάζεσθαι τὸ πρᾶγμα, οὐκ ἄτοπον σιωπῆσαι καὶ μὴ δοῦναι
 χώραν τῇ λύπῃ. Σαμουὴλ γὰρ ὁ προφήτης ὅτε ἐπέμφθη χρίσαι
 τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα, ἔμελλε καὶ θύειν τῷ Θεῷ, καὶ ἐφοβήθη
 τὸν Σαοὺλ μὴ μάθῃ τοῦτο· καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· «λάβε μετὰ
 5 σεαυτοῦ δάμαλιν, καὶ ἐὰν εἶπῃ σοι ὁ βασιλεύς, 'τί θέλων ἦλθες;'»
 εἶπέ, 'θύειν ἦλθον τῷ Κυρίῳ'»· καὶ οὕτω τὸ ἐν κρύψας, τὸ φέ-
 ρον εἰς ὄργην τὸν βασιλέα, τὸ ἄλλο μόνον εἶπε. Καὶ σὺ οὖν σιώ-
 πα τὸ λυπηρόν, καὶ τὸ πρᾶγμα παρέρχεται.

ΨΝΘ'

Ἐρώτησις

- 10 Ἐὰν φανερόν ᾤ, ὅτι οὐχ ἡμαρτον εἰς τινα, ἀλλ' ἡμαρτήθην
 ὑπ' αὐτοῦ, πῶς δύναμαι μέμψεσθαι ἑμαυτόν; Τί γάρ, λό-
 γου χάριν, ὡς ὀδεύω πούποτε περιέτυχέ μοι τις ἐν τῇ
 ὁδῷ, ὃν παντελῶς οὐκ ἐγίνωσκον, κάμοῦ μηδὲν αὐτῷ εἰ-
 πόντος, ἔδειρέ με ἀκαίρως· πῶς δύναμαι μέμψασθαι
 15 ἑμαυτόν ἐν τούτῳ;

Ἀπόκρισις

δύνασαι λέγων, ὅτι 'Ἐγὼ ἐσφάλην διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ·
 εἰ γὰρ μὴ ἦλθον, οὐκ εἶχον περιτυχεῖν τούτῳ καὶ οὐκ
 ἔδειρέ με'. Βλέπεις ὅτι δύνασαι σεαυτῷ ἐπιγράψαι τὴν

20 αἰτίαν;

ΨΞ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν οὐτε βλέπω φανερόν τὸ ἀμάρτημα, οὐτε ἐμφαίνει μοι
 εὐθέως τὸ πῶς ὄφειλον ἑμαυτόν μέμψασθαι, τί ποιήσω;

θε οὔτε πρόκειται νὰ ἐξετασθεῖ τὸ πρᾶγμα, δὲν εἶναι ἄτοπο νὰ σιωπήσεις καὶ νὰ μὴ δώσεις τόπο στὴ λύπη. Διότι ὁ προφήτης Σαμουὴλ, ὅταν στάλθηκε νὰ κρίσει τὸν βασιλιὰ Δαβίδ, ἤθελε καὶ νὰ θυσιάσει στὸν Θεό, ἀλλὰ φοβήθηκε τὸν Σαούλ, μήπως καὶ τὸ μάθει αὐτό· ὁ Θεὸς τότε εἶπε σ' αὐτόν· «πάρε ἓνα δαμάλι μαζί σου, καὶ ἂν σοῦ πεῖ ὁ βασιλιάς, 'τί θέλεις καὶ ἦρθες;' πές, 'ἦρθα νὰ προσφέρω θυσία στὸν Κύριο'». Ἔτσι, ἀφοῦ ἔκρυσε τὸ ἓνα πού φέρει σὲ ὀργὴ τὸν βασιλιά, εἶπε μόνο τὸ ἄλλο. Καὶ σὺ λοιπὸν σιώπησε τὸ λυπηρό, καὶ τὸ πρᾶγμα θὰ περάσει.

759

Ἑρώτηση

Ἄν εἶναι φανερό, ὅτι δὲν ἀμάρτησα σὲ κάποιον, ἀλλ' ἀδικήθηκα ἀπὸ αὐτόν, πῶς μπορῶ νὰ κατακρίνω τὸν ἑαυτό μου; Γιὰ παράδειγμα ἂν συμβεῖ νὰ βαδίζω κάπου καὶ μὲ συναντήσει στὸν δρόμο κάποιος πού δὲν τὸν γνωρίζω καθόλου καί, χωρὶς νὰ τοῦ πῶ τίποτε, μὲ δείρει ἄδικα, πῶς μπορῶ νὰ κατακρίνω τὸν ἑαυτό μου σ' αὐτό;

Ἀπόκριση

Μπορεῖς νὰ πεῖς: "Εγὼ ἔσφαλα πού πήρα αὐτόν τὸν δρόμο· διότι, ἂν δὲν ἐρχόμουν ἀπ' αὐτόν, δὲν θὰ τὸν συναντοῦσα καὶ δὲν θὰ μὲ ἔδερνε". Βλέπεις ὅτι μπορεῖς ν' ἀποδώσεις στὸν ἑαυτό σου τὴν αἰτία;

760

Ἑρώτηση

Ἄν οὔτε βλέπω φανερό τὸ ἀμάρτημα, οὔτε μοῦ φαίνεται καθαρὰ τὸ πῶς ἔπρεπε νὰ κατακρίνω τὸν ἑαυτό μου, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκρισις

Εἰπέ· “Ὅτι οὖν ἐγὼ ἡμαρτον, φανερόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἀμάρτημα νῦν κέκρυπται ἐξ ἐμοῦ· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ σε-
αυτοῦ μέμψις.

ΨΕΑ'**5 Ἐρώτησις**

Ἄλλος φιλόχριστος συνεχῶς παρέβαλλε τῷ κοινοβίῳ τῶν πατέρων, καὶ ἐχρόνισεν ἅπαξ ἐλθεῖν ἐκεῖ. Καὶ τοῦ ἀββᾶ εἰπόντος ἐν ἰλαρότητι, ‘ἐγνώρισας τὴν ὁδόν;’ εἶπεν·
10 Ἄββᾶ, εἰ ἠῤῥχεσθε ὑπὲρ ἡμῶν, οὐκ ἂν εἶχομεν βραδύναι, ἀλλὰ παρακαλῶ εἰπέ τοῦτο τῷ γέροντι’. Καὶ ἀκούσας ὁ Γέρων ἐδήλωσεν αὐτῷ.

Ἀπόκρισις

Εδειξας ἡμᾶς κοιμωμένους καὶ μὴ δυναμένους τίποτε ποιῆσαι, ἀλλὰ σὺ οὐχ εὐρέθης σπουδαιότερος ἐλθεῖν
15 καὶ ἐξυπνίσαι ἡμᾶς, καὶ τοῦτο εἰδὼς ἀπὸ τῶν μαθη-
τῶν τοῦ Σωτῆρος. Ὅτε γὰρ ἐχειμάζοντο προσῆλθον αὐτῷ καὶ ἐξύπνισαν λέγοντες· «ἐπιστάτα, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα»· καὶ ἐγερθεὶς ἔσωσεν αὐτούς.

ΨΕΒ'**Ἐρώτησις**

20 Ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος πάλιν ἐδήλωσε τὰ αὐτά· καὶ ἀπε-
κρίθη ὁ Γέρων.

Ἀπόκρισις

Συγχώρησόν μοι, ὅτι ἡ φιλονεικία ταπείνωσιν οὐκ ἔχει.
20 Καὶ ἀκούσας ἐκεῖνος κατενύγη ἐπὶ τῷ λόγῳ, καὶ ὠφε-
ληθεὶς ἀνεχώρησεν.

Ἀπόκριση

Πές· 'Τὸ ὅτι βέβαια ἀμάρτησα ἐγὼ εἶναι φανερό, ἀλλὰ τὸ ἀμάρτημα τώρα ἔχει κρυφτεῖ ἀπὸ μένα· καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ μέμψη τοῦ ἑαυτοῦ σου.

761

Ἑρώτηση

"Ἄλλος φιλόχριστος ἐπισκεπτόταν συνεχῶς τὸ κοινόβιο τῶν πατέρων, ἀλλὰ μία φορὰ ἔκανε πολὺ καιρὸ νὰ πάει ἐκεῖ. "Ὅταν ὁ ἀββᾶς τοῦ εἶπε μὲ ἰλαρότητα, 'ἔμαθες τὸν δρόμο;' αὐτὸς εἶπε· "Ἀββᾶ, ἂν προσευχόσασταν γιὰ μένα, δὲν θὰ ἀργοῦσα, ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ πές το αὐτὸ στὸ γέροντα'. "Ὅταν ὁ γέροντας τὸ ἔμαθε τοῦ δήλωσε.

Ἀπόκριση

Εδειξες ὅτι κοιμόμαστε καὶ δὲν μπορούμε νὰ κάνομε τίποτε, ἀλλὰ σὺ δὲν βρέθηκες σπουδαιότερος, ὥστε νὰ ρθεῖς καὶ νὰ μᾶς ξυπνίσεις, καὶ αὐτό, ἂν καὶ τὸ γνῶριζες αὐτὸ ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ Σωτήρα. Διότι ὅταν ἐκεῖνοι ἔπρασαν σὲ τρικυμία προσῆλθαν σ' αὐτὸν καὶ τὸν ξύπνισαν, λέγοντας· «ἐπιστάτη, σῶσε μας, γιὰτὶ χανόμαστε»⁵¹. καί, ἀφοῦ σηκώθηκε, τοὺς ἔσωσε.

762

Ἑρώτηση

"Ὅταν ἐκεῖνος ἄκουσε αὐτά, πάλι δήλωσε τὰ ἴδια· ὁ γέροντας τότε τοῦ ἀπάντησε.

Ἀπόκριση

Συγχώρεσέ με, διότι ἡ φιλονεικία δὲν ἔχει ταπείνωση'. "Ὅταν τὸ ἄκουσε αὐτὸ ἐκεῖνος κυριεύθηκε ἀπὸ κατάλυξη μὲ τὸν λόγο καὶ ἀναχώρησε ὠφελημένος.

ΨΕΓ'

Ἑρώτησις

Φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα.

Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς αὐτεξούσιον ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, λέγει
 δὲ ὅτι «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν», πῶς φυ-
 5 λάττεται καὶ τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὸ μηδὲν χωρὶς Θεοῦ δύ-
 νασθαι ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

Ο Θεὸς αὐτεξούσιον ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, ἵνα δύναται
 10 ρέψαι εἰς τὸ ἄγαθόν, ρέπων δὲ τῇ προαιρέσει, οὐκ
 ἔστιν ἱκανὸς ἐπιτελέσαι αὐτὸ ἄνευ τῆς τοῦ Θεοῦ βοη-
 θείας· γέγραπται γάρ· «οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος,
 ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ». Ἐὰν οὖν κλίνη τὴν καρδίαν ὁ ἄν-
 θρωπος εἰς τὸ ἄγαθόν καὶ ἐπικαλέσῃται τὸν Θεὸν εἰς βοήθειαν,
 προσέχων ὁ Θεὸς τῇ καλῇ αὐτοῦ προθυμίᾳ, ἐπιχορηγεῖ δύναμιν
 15 τῇ ἐργασίᾳ αὐτοῦ, καὶ οὕτω τὰ δύο προβαίνει· καὶ τὸ αὐτεξού-
 σιον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ δυνατόν τοῦ Θεοῦ. Τὸ γὰρ ἄγαθὸν ἐξ
 αὐτοῦ γίνεται, διὰ δὲ τῶν ἀγίων αὐτοῦ ἐπιτελεῖται, καὶ οὕτω δο-
 ξάζεται ὁ Θεὸς ἐν πᾶσι καὶ δοξάζει αὐτούς.

ΨΕΔ'

Ἑρώτησις

20 Συγγενεῖς ἔχω κατὰ κόσμον, τοὺς μὲν λαμπροὺς καὶ εἰσὶν
 ἐνταῦθα, τοὺς δὲ εὐτελεῖς καὶ οἰκοῦσι μακράν, καὶ συμ-
 βαίνει ὅτι ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς. Ἐὰν οὖν ἐρωτήσῃ μέ τις
 'τίνες εἰσὶν', εἴπω αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν ἢ σιωπήσω; ἐπειδὴ
 τὸ εἰπεῖν λυπεῖ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἐρυθριῶντας τὸ
 25 ὄνειδος.

Ἑρώτηση

Ἐνας φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα.

Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἔκανε αὐτεξούσιο τὸν ἄνθρωπο, λέγει ὁμως ὅτι «χωρὶς ἐμένα, δὲν μπορεῖτε νὰ κάνετε τίποτε»⁵², πῶς φυλάγεται καὶ τὸ αὐτεξούσιο καὶ τὸ ὅτι δὲν μπορούμε νὰ κάνομε τίποτε χωρὶς τὸν Θεό;

Ἀπόκριση

Ο Θεὸς ἔκανε αὐτεξούσιο τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ρέπει πρὸς τὸ ἀγαθό· ὅταν ρέπει πρὸς αὐτὸ μὲ τὴν προαίρεση, δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐπιτελέσει αὐτὸ χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ· διότι ἔχει γραφεῖ «δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸν ποὺ θέλει, οὔτε ἀπὸ αὐτὸν ποὺ τρέχει, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ ποὺ ἐλεεῖ»⁵³. Ἄν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος κλίνει τὴν καρδιά του πρὸς τὸ ἀγαθὸ καὶ ἐπικαλεστεῖ τὸν Θεὸ γιὰ βοήθεια, ὁ Θεὸς προσέχοντας τὴν καλὴ προθυμία του ἐπιχορηγεῖ δύναμη στὴν ἐργασία του, καὶ ἔτσι ἐνεργοποιοῦνται καὶ τὰ δύο· καὶ τὸ αὐτεξούσιο τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ δυνατότητα τοῦ Θεοῦ. Διότι τὸ ἀγαθὸ γίνεται ἀπὸ αὐτόν, ἐπιτελεῖται ὁμως μὲ τοὺς ἀγίους του, καὶ ἔτσι ὁ Θεὸς δοξάζεται σὲ ὅλους καὶ δοξάζει αὐτούς.

Ἑρώτηση

Ἐχω συγγενεῖς κατὰ κόσμο, ἄλλους λαμπροὺς ποὺ βρίσκονται ἐδῶ, καὶ ἄλλους ἀσήμαντους ποὺ κατοικοῦν μακριά, καὶ συμβαίνει νὰ ἔρχονται κοντά μας. Ἄν λοιπὸν μὲ ἐρωτήσῃ κάποιος καὶ μοῦ πεῖ, 'ποιοί εἶναι', νὰ τοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια ἢ νὰ σιωπήσω; Διότι τὸ νὰ πῶ, λυπεῖ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ποὺ κοκκινίζουν ἀπὸ τὴ ντροπή.

53. Ρωμ. 9,16.

Ἀπόκρισις

Οὐ χρῆ μὴ οὐσης ἀνάγκης τοῦτο δημοσιεύειν, μάλιστα ἂν κινή λύπην τοῖς ἄλλοις· κἄν οὖν εἰδικῶς ἐρωτηθῆς ‘τίνες εἰσίν’, ὀφείλεις συνετῶς ἀποκρίνασθαι, πρὸς τὸ 5 μὴ φανερωῦσαι τὸ πρᾶγμα· εἰ δὲ μηδεὶς λυπεῖται ἢ θλίβεται ἐκ τούτου καὶ ἐρωτηθῆς, οὐκ ὀφείλεις κρύψαι τὴν ἀλήθειαν· ἐπεὶ κενοδοξία εὐρίσκεται. Πάντες γὰρ πλάσματα Θεοῦ ἐσμεν καὶ οὐδεὶς τοῦ ἄλλου λαμπρότερος, εἰμὴ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ’ ἡ κενοδοξία ποιεῖ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις διαφορὰν· 10 ἀλλ’ ὅμως χρῆ φυλάξαι τῶν ἄλλων τὴν συνείδησιν, διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ αὐτῶν λογισμοῦ, ὅποτε οὐδεμία πρόκειται ἀνάγκη τοῦ δημοσιεῦσαι.

ΨΞΕ'**Ἐρώτησις**

15 Οἰκέτην ἔχω λελωβημένον· ἄρα ὀφείλω κρατῆσαι αὐτὸν ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Οὐ κρατῆσαι αὐτὸν χρῆ ἐν τῷ οἴκῳ σου· οὐ γὰρ πάντες βαστάζουσι συνεῖναι αὐτῷ· εἰ γὰρ ἐβάσταζον, εὐσεβὲς ἦν τὸ πρᾶγμα· καὶ οὐ χρῆ θλίψαι δι’ αὐτὸν ἄλλους, 20 ἀλλὰ δὸς αὐτὸν ἐν τῷ πτωχοτροφείῳ τῶν λελωβημένων καὶ παρέχε αὐτῷ τὴν τροφὴν αὐτοῦ καὶ τὸ ἔνδυμα, τὸ ἀρκετὸν τῇ χρεία, καὶ τὸ στρῶμα, ἵνα μηδὲν βαρηθῆ ὁ τοιοῦτος.

ΨΞΣ'**Ἐρώτησις**

Ἐὰν δὲ λαμβάνων τὰ δηνάρια αὐτοῦ, καθὼς ἐκέλευσας,

Ἀπόκριση

ἐν πρέπει νὰ τὸ γνωστοποιεῖς αὐτό, ἂν δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη, καὶ μάλιστα ἂν προκαλεῖ λύπη στοὺς ἄλλους. Ἐὰν λοιπὸν ἐρωτηθεῖς εἰδικὰ ποιοί εἶναι, ὀφείλεις ν' ἀπαντήσεις μὲ σύνεση, ὥστε νὰ μὴ φανερώσεις τὸ πρᾶγμα. Ἐὰν ὅμως κανένας δὲν λυπᾶται ἢ θλίβεται ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἐρωτηθεῖς, δὲν πρέπει νὰ κρύψεις τὴν ἀλήθεια· ἐπειδὴ ὑπεισέρχεται κενοδοξία. Διότι ὅλοι εἴμαστε πλάσματα τοῦ Θεοῦ, καὶ κανένας δὲν εἶναι λαμπρότερος τοῦ ἄλλου, παρὰ ἐκεῖνος ποὺ κάνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἡ κενοδοξία δημιουργεῖ διαφορὰ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Πρέπει ὅμως νὰ προφυλάξεις τὴ συνείδηση τῶν ἄλλων, ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας τοῦ λογισμοῦ τους, ὅταν δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνάγκη νὰ πεῖς ποιοί εἶναι.

765

Ἐρώτηση

Ἔχω ἓνα λεπρὸ ὑπηρέτη· ἄραγε ὀφείλω νὰ τὸν κρατήσω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

ἐν πρέπει νὰ τὸν κρατήσεις στὸ σπίτι σου· διότι δὲν τὸ βαστάζουν ὅλοι νὰ εἶναι μαζί του· ἂν τὸ βάσταζαν, ἡ πράξη θὰ ἦταν εὐσεβής. Δὲν πρέπει συνεπῶς ἐξαιτίας αὐτοῦ νὰ θλίψεις ἄλλους, ἀλλὰ δῶσε τον στὸ πτωχοτροφεῖο τῶν λεπρῶν, παρέχοντάς του τὴν τροφή του καὶ τὰ ροῦχα ποὺ ἀρκοῦν γιὰ τὴν ἀνάγκη τῶν παθῶν, καθὼς καὶ τὸ στρῶμα, γιὰ νὰ μὴ ἀποτελεῖ αὐτὸς κανένα βᾶρος.

766

Ἐρώτηση

Ἐὰν ὅμως παίρνοντας τὰ χρήματά του, ὅπως διέταξες, θέ-

βούλεται λαμβάνειν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ ἐκ τῶν ἔξωθεν προσφερομένων ἐκεῖ παρά τινων ἢ καὶ παρ' ἐμοῦ, συγχωρήσω αὐτῷ λαμβάνειν ἢ οὐ·

Ἀπόκρισις

5 **Μ**ήτε ἐπιτρέψῃς, βάρος γάρ ἐστι, μήτε κωλύσης, ἵνα μὴ γογγύσῃ ἢ βλασφημησῃ, ἀλλ' αὐτὸς εἴ τι θέλει ποιήσῃ, εἰ δὲ καὶ παρὰ σοῦ ἢ προσφορὰ γίνεται, ὅποτε πρόθεσιν ἔχει τοῦ λαβεῖν, δὸς αὐτῷ.

ΨΞΖ'

Ἐρώτησις

10 Ἐπειδὴ ὁ κατὰ σάρκα μου πατὴρ ἀεὶ φέρει μοι ὁμιλίαν περὶ σαρκικῶν πραγμάτων οὐκ ἐχόντων ὠφέλειαν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸ ἀκοῦσαι αὐτοῦ θλίβομαι, καὶ τὸ καταπαῦσαι αὐτὸν τῆς ὁμιλίας παραιτοῦμαι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

15 **Ε**ὰν δύνασαι μετενεγκεῖν τὸν νοῦν σου ἀπὸ τῶν λεγομένων παρ' αὐτοῦ, εἴτε εἰς προσευχὴν, εἴτε εἰς μνήμην τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ καὶ πατέρων διδασκαλίαν, καλὸν ἐστὶ, καὶ ἄφες αὐτὸν λέγειν ὃ θέλει. Εἰ δὲ οὐ δύνασαι, σπούδασον μετὰ πρᾶότητος αὐτὸν παῦσαι τῆς ὁμιλίας, καὶ μετενεγκεῖν 20 αὐτὴν εἰς ἄλλην ὠφελιμωτέραν, μήποτε ἐκ τοῦ χρονίσαι αὐτήν, εὐρεθῇ ἐκεῖ παγὶς τοῦ ἐχθροῦ. Δύναται γὰρ καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ κατασκευάσαι ἀπροόπτως τὴν παγίδα, ἐὰν μόνον εὐρῆσῃ ἡδέως ἀκούοντα.

ΨΞΗ'

Ἐρώτησις

25 Ἐπειδὴ τινες ἐν τῷ ἡμᾶς τρυγᾶν ἔρχονται ἀποφυλλίσαι,

λει νὰ παίρνει τὸ μερίδιό του καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ προσφέρονται ἐκεῖ ἀπὸ ἔξω, ἀπὸ κάποιους ἢ καὶ ἀπὸ ἑμένα, νὰ τὸν ἐπιτρέψω νὰ παίρνει ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Ν ἂ μὴ τὸν ἐπιτρέψεις, διότι εἶναι βάρος, οὔτε νὰ τὸν ἐμποδίσεις, γὰρ νὰ μὴ βογγήσῃ ἢ βλασφημήσῃ, ἀλλὰ νὰ κάνει ὅ,τι θέλει αὐτός· ἂν ὅμως ἡ προσφορὰ γίνεται ἀπὸ σένα, ὅποτε ἔχει πρόθεση νὰ πάρει, δῶσε του.

767

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ ὁ κατὰ σάρκα πατέρας μου πάντα μοῦ μιλάει γιὰ σαρκικά πράγματα ποὺ δὲν ὠφελοῦν τὴν ψυχὴ, πράγμα ποὺ καὶ μὲ στενοχωρεῖ νὰ τὸν ἀκούσω, καὶ ἀποφεύγω νὰ τὸν σταματήσω ἀπὸ τὴν ὁμιλία, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Α ν μπορεῖς νὰ μεταφέρεις τὸν νοῦ σου ἀπὸ αὐτὰ ποὺ λέγει εἴτε στὴν προσευχὴ εἴτε στὴ μνήμη τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ διδασκαλία τῶν πατέρων, εἶναι καλὸ, καὶ ἄφησέ τον νὰ λέγει ἐκεῖνο ποὺ θέλει. Ἄν ὅμως δὲν μπορεῖς, φρόντισε μὲ πραότητα νὰ τὸν σταματήσῃς ἀπὸ τὴν ὁμιλία καὶ νὰ μεταφέρεις αὐτὴν σὲ ἄλλη ὠφελιμότερη, μήπως, ἐξαιτίας τοῦ ὅτι αὐτὴ κρατᾷ πολὺ χρόνο, βρεθεῖ ἐκεῖ παγίδα τοῦ ἐχθροῦ. Διότι ὁ ἐχθρὸς μπορεῖ καὶ μὲ ἓνα μόνο λόγο νὰ κατασκευάσῃ ἀπρόοπτα τὴν παγίδα, ἀπλῶς μόνο ἂν βρεῖ κάποιον ν' ἀκούει εὐχάριστα.

768

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ μερικοὶ κατὰ τὸν τρύγο ἔρχονται νὰ πάρουν τὰ

μη ἄτοπὸν ἐστὶ κωλύειν αὐτοὺς ἐπιβῆναι τῇ σταφυλῇ;
 Ἐὰν δὲ ὑπονοήσω ὅτι ἔκλεψαν σταφυλὴν, οὐκ ὀφείλω
 ψηλαφήσαι αὐτούς; καὶ ἐὰν εὔρω, λάβω αὐτάς, ἵνα μὴ καὶ
 ἄλλοι τὸ αὐτὸ ποιήσωσι; Διστάζει γὰρ ὁ λογισμὸς μου ἐν
 5 τούτοις.

Ἀπόκρισις

Τὸ μὴ συγχωρῆσαι αὐτοὺς ἐπιβῆναι τῇ σταφυλῇ οὐκ
 ἄτοπον, ἐὰν δὲ ὑπονοῆς ὅτι ἔχει τις σταφυλὴν καὶ οὐκ
 οἶδας τὴν ἀκρίβειαν, μὴ ὡς ἔτυχε ψηλαφήσης, μήποτε
 10 ἀστοχῆσης καὶ καταισχυνηθῆς. Εἰ οἶδας ὅτι ἔχει καὶ συγχωρήσης
 αὐτῷ, καλὸν ἐστίν, ἐὰν δὲ μὴ, ἔασον αὐτὸν κἄν δίχα ὕβρεως.

ΨΕΘ'

Ἐρώτησις

Ὅτε ἀδικῶ καὶ διορθοῦμαι τὸ ἀδίκημα, ὑψηλοφρονεῖ μου
 ὁ λογισμὸς, ὡς ἀγαθὸν τι πράξαντος. Τί οὖν ὠφειλον λέ-
 15 γειν αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

Εἰπέ αὐτῷ· Ὁ ἀδικῶν κολάζεται, ὁ δὲ διαλύων τὸ ἀδί-
 κημα, διαφεύγει τὴν κόλασιν καὶ ἔχει ἔπαινον· ἄλλο
 γὰρ ἐστὶ τὸ ἀγθοποιῆσαι καὶ ἄλλο τὸ ἀδικῆσαι. Τὸ μὲν
 20 γὰρ θεραπεύει τὸν Θεὸν καὶ προξενεῖ τὴν αἰωνίαν ἀνάπαυσιν, τὸ
 δὲ παροργίζει αὐτὸν καὶ προξενεῖ τὴν αἰώνιον κόλασιν. Τοῦτο
 γὰρ ἐστίν ὃ φησὶν ὁ Δαβὶδ «ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσον
 ἀγαθόν»· ἀνευ γὰρ τοῦ Θεοῦ οὐ δυνάμεθά τι ἀγαθὸν ποιῆσαι·
 εἶπε γὰρ «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν», καὶ ὁ Ἀπόστο-
 25 λος· «τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι

ἀπομεινάρια, μήπως εἶναι ἄτοπο νὰ τοὺς ἐμποδίζω νὰ μπαίνουν μέσα στὸ ἀμπέλι; Ἐὰν ὑποπτευθῶ ὅτι ἔκλεψαν σταφύλια, δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἐρευνήσω; Καὶ ἂν βρῶ νὰ ἔχουν πάρει, νὰ τὰ πάρω, γιὰ νὰ μὴ κἀνουν καὶ ἄλλοι τὸ ἴδιο; Ὁ λογισμὸς μου εἶναι διστακτικὸς ὡς πρὸς αὐτά.

Ἀπόκριση

Δὲν εἶναι ἄτοπο τὸ νὰ μὴ τοὺς ἐπιτρέψεις νὰ μπαίνουν μέσα στὸ ἀμπέλι. Ἐὰν πάλι ὑποπτεύεσαι ὅτι κάποιος ἔχει σταφύλια, καὶ δὲν τὸ γνωρίζεις μὲ βεβαιότητα, νὰ μὴ τὸν ἐρευνήσεις ἔτσι στὴν τύχη, μήπως ἀστοχήσεις καὶ καταντροπιασθεῖς· ἂν γνωρίζεις ὅτι ἔχει καὶ τὸν συγχωρήσεις, εἶναι καλὸ, ἂν ὅμως ὄχι, ἄφησέ τον τουλάχιστον χωρὶς ὕβρη.

769

Ἐρώτηση

Ἐὰν ἀδικῶ καὶ διορθῶνω τὸ ἀδίκημα, ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμὸς μου, ἐπειδὴ ἔκανα κάποιον καλόν. Τί πρέπει νὰ τοῦ λέγω;

Ἀπόκριση

Πῆρξ του· Ἐὰν ὁποῖος ἀδικεῖ τιμωρεῖται, ὁποῖος ὅμως ἐπανορθῶναι τὸ ἀδίκημα, διαφεύγει τὴν κόλαση καὶ λαμβάνει ἔπαινον· διότι ἄλλο εἶναι τὸ νὰ ἀγαθοποιήσῃ κανεὶς καὶ ἄλλο τὸ νὰ ἀδικήσῃ. Τὸ πρῶτον ὑπηρετεῖ τὸν Θεόν καὶ προξενεῖ τὴν αἰώνια ἀνάπαυση, ἐνῶ τὸ ἄλλο τὸν παροργίζει καὶ προξενεῖ τὴν αἰώνια κόλαση. Διότι αὐτὸ σημαίνει ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὁ Δαβὶδ· «ἀπόφευγε τὸ κακὸ καὶ κάμνε τὸ καλόν»⁵⁴. Χωρὶς τὸν Θεόν δὲν μπορούμε νὰ κάνομε κάποιον καλόν· διότι εἶπε· «χωρὶς ἐμένα δὲν μπορείτε νὰ κάνετε τίποτε»⁵⁵· καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ποιόν εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἔχεις καὶ δὲν τὸ ἔλαβες; ἂν

55. Ἰω. 15,5.

ὡς μὴ λαβῶν;». Οὐκοῦν οὐδὲ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ δυνάμεθα ὑψηλοφρονεῖν, πόσῳ γε μᾶλλον ἐν τῇ ἀναχωρήσει τοῦ κακοῦ; Πολλὴ γάρ ἐστιν ἡ ἀφροσύνη ἔπαινον ἡγεῖσθαι τὸ μὴ ἀμαρτάνειν.

5 Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, ἀδελφέ, μήποτε σε οἱ πονηροὶ δαίμονες πλανήσωσιν, οὓς καταργῆσαι Κύριος εὐχαῖς ἀγίων αὐτοῦ. Ἄμήν.

ΨΟ'

Ἑρώτησις

10 Ἐπειδὴ ἀσθενῶ καὶ ἐπέταξέ μοι ὁ ἰατρὸς λούσασθαι, μὴ ἀμαρτία ἐστίν; ὀφείλω δὲ ἑμαυτὸν δεικνύειν ἰατρῷ;

Ἀπόκρισις

Ὁ ὕκ ἀπηγόρευται τὸ λουτρὸν παντελῶς τῶν κοσμικῶν, ὅταν ἀπαιτῆ ἡ χρεία. Ἐὰν οὖν τις ἀσθένειαν ἔχη καὶ χρήζη αὐτοῦ, οὐκ ἔστιν ἀμαρτία· ἐὰν δὲ τις ὑγιαίνῃ, γίνε-
15 νεται αὐτῷ εἰς θεραπείαν καὶ ἄνεσιν τοῦ σώματος καὶ φέρει αὐτὸ εἰς στρῆνος. Τὰ ὀφειλόμενα οὖν φύλαξον, τούτέστι τὴν καρδίαν καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ μὴ κρίνειν καὶ ἐξουθενεῖν τινα· ἐπεὶ τὸ λούσασθαι οὐ κατακρίνει τὸν κοσμικὸν ἄνθρωπον.

Περὶ δὲ τοῦ ἐπιδεικνύειν ἰατρῷ, τοῦ μὲν τελειοτέρου ἐστὶ
20 τὸ ἀφεῖναι τὸ πᾶν τῷ Θεῷ, κἄν ἔχη κόπον τὸ πρᾶγμα, τοῦ δὲ ἀσθενεστέρου τὸ ἐπιδεῖξαι τῷ ἰατρῷ· καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἀμαρτία, ἀλλὰ καὶ ταπεινώσις, ὅτι ὡς ἀσθενέστερος ἐδεήθη τοῦ ἐπιδεῖξαι ἑαυτὸν ἰατρῷ· καὶ οὕτω δὲ χρὴ ἔχειν, ὅτι ἄνευ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲν οὔτε ἰατρὸς δύναται, ἀλλ' ὅτε θέλει ὁ Θεός, παρέχει τὴν
25 ὑγείαν τῷ κάμνοντι.

ὅμως τὸ ἔλαβες, γιατί καυχιέσαι σὰν νὰ μὴ τὸ ἔλαβες;»⁵⁶. Ὅταν λοιπὸν οὔτε μὲ τὴν ἐπιτέλεση τοῦ καλοῦ μποροῦμε νὰ ὑψηλοφρονοῦμε, πόσο μᾶλλον μὲ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ κακοῦ; Διότι εἶναι μεγάλη ἡ ἀφροσύνη νὰ θεωροῦμε ἔπαινο τὸ ὅτι δὲν ἀμαρτάνομε.

Πρόσεχε λοιπὸν τὸν ἑαυτὸ σου, ἀδελφέ, μήπως σὲ πλανήσουν κάποτε οἱ πονηροὶ δαίμονες, τοὺς ὁποίους εἶθε νὰ καταργήσει ὁ Κύριος μὲ τὶς προσευχὰς τῶν ἁγίων του. Γένοιτο.

770

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ἀσθενῶ καὶ ὁ γιατρός μὲ διέταξε νὰ λουσθῶ, μήπως εἶναι ἀμαρτία; Πρέπει ἐπίσης νὰ δείχνω τὸν ἑαυτὸ μου στὸν γιατρό;

Ἀπόκριση

Τὸ λουτρὸ δὲν ἀπαγορεύθηκε ἐντελῶς στοὺς κοσμικοὺς, ὅταν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη. Ἄν λοιπὸν κάποιος ἔχει ἀσθένεια καὶ τὸ χρειάζεται, δὲν εἶναι ἀμαρτία, ἂν ὅμως κανεὶς εἶναι ὑγιής, γίνεται σ' αὐτὸν γιὰ ἐξυπηρέτηση καὶ ἄνεση τοῦ σώματος καὶ τὸν ὀδηγεῖ σὲ ἀλαζονεία. Φύλαξε λοιπὸν τὰ ὀφειλόμενα, δηλαδὴ τὴν καρδιὰ καὶ τὴ γλῶσσα, ὥστε νὰ μὴ κρίνεις καὶ νὰ ἐξουθενῶνεις κάποιον· τὸ λούσιμο δὲν κατακρίνει τὸν κοσμικὸ ἄνθρωπο.

Σχετικὰ μὲ τὸ νὰ δείχνεις τὸν ἑαυτὸ σου στὸν γιατρό, γνώρισμα τοῦ τελειοτέρου εἶναι τὸ νὰ ἐμπιστεύεται τὸ κάθε τι στὸν Θεό, κι ἂν ἀκόμη ἔχει κόπο τὸ πρᾶγμα, ἐνῶ τοῦ ἀσθενεστεροῦ τὸ νὰ δείξει τὸν ἑαυτὸ του στὸν γιατρό· οὔτε αὐτὸ εἶναι ἀμαρτία, ἀλλ' εἶναι καὶ ταπείνωση, διότι σὰν ἀσθενέστερος χρειάσθηκε νὰ δείξει τὸν ἑαυτὸ του στὸν γιατρό· πρέπει ὅμως νὰ θεωροῦμε ἔτσι τὸ πρᾶγμα, ὅτι χωρὶς τὸν Θεὸ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ κάμει οὔτε ὁ γιατρός, ἀλλ' ὅταν θέλει ὁ Θεὸς παρέχει τὴν ὑγεία στὸν ἀσθενή.

ΨΟΑ'

Ἑρώτησις

Τινὲς ἀπὸ διαβόλου διάκεινται περὶ ἐμοῦ, ὅτι εὐλαβῆς
 εἶμι, ἐπειδὴ οὐ προσέρχομαι ταχέως εἰς τὴν ἀγοράν, μηδὲ
 βάλλω ἑμαυτὸν εἰς πράγματα· καὶ ὅταν διὰ χρόνου ἀπαιτῇ
 5 με ἢ χρεία τοῦ σώματος λούσασθαι, ἀεὶ αἰσχύνομαι, ὡς
 μέλλων σκανδαλίζειν τοὺς διακειμένους περὶ ἐμοῦ, ὅτι
 κατ' εὐλάβειαν τὸ λουτρὸν παραιτοῦμαι· ἄρα τί ἐστὶ τοῦτο,
 πάτερ;

Ἀπόκρισις

10 **Τ**οῦτο κενοδοξία ἐστὶ· σὺ γὰρ κοσμικὸς εἶ καί, ὡς εἶπο-
 μεν, οὐκ ἀπαγορεύεται τῷ κοσμικῷ τὸ λουτρὸν, τῆς
 χρείας ἀπαιτούσης. Ἐὰν δὲ ὁ σατανᾶς παρασκευάζῃ
 τινὰς νομίζειν ὅτι προφήτης εἶ, εἰς τὸ πλανῆσαι τὸν λογισμὸν εἰς
 ὑψηλοφροσύνην, καὶ παρὰ τοῦτο θέλεις τὸ περὶ σοῦ ψεῦδος βε-
 15 βαιῶσαι, εἰς ἐκεῖνα δεῖ αἰσχύνεσθαι, τὰ ἔχοντα παράβασιν τῆς
 τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς· οἷον πορνείας, φιλαργυρίας καὶ τὰ τοιαῦτα.
 Ταῦτα γάρ εἰσι τὰ ἔχοντα σκάνδαλον, καὶ ὑπὲρ τούτων τις πα-
 ρέχει τὴν ἀπολογία, οὐ μόνον περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς
 βλάβης τοῦ πλησίον· τὸ γὰρ κατὰ στρῆνος λούσασθαι καὶ οὐ
 20 κατὰ χρείαν, ἔστιν ἁμαρτία καὶ δίκαιον ἔχει σκάνδαλον, τὸ δὲ
 μὴ οὕτως, ἀλλὰ κατὰ χρείαν, οὐκ ἔχει σκάνδαλον, ἀλλ' ὁ σκαν-
 δαλιζόμενος, αὐτὸς βαστάζει τὸ κρῖμα. Καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ αἰ-
 σχυνθῆναι, κενοδοξία ἐστὶ τοῦ διαβόλου.

ΨΟΒ'

Ἑρώτησις

25 **Εἶ**πας, πάτερ, ὅτι ἐκεῖνος παρέχει δίκαιον σκάνδαλον, ὁ

771

Ἑρώτηση

Μερικοί ἀπὸ διαβολικὴ ἐπίδραση ἔχουν μεγάλη ἰδέα γιὰ μένα, ὅτι εἶμαι εὐλαβής, ἐπειδὴ δὲν πηγαίνω συχνὰ στὴν ἀγορά, οὔτε ἀνακατεύομαι στὰ κοινὰ πράγματα· ἐπίσης ὅταν μὲ τὸν χρόνο ἢ ἀνάγκη τοῦ σώματος ἀπαιτεῖ νὰ λου-σθῶ, πάντοτε ντρέπομαι, διότι πρόκειται νὰ σκανδαλίζω ἐκεῖνους ποὺ νομίζουν γιὰ μένα ὅτι ἀπὸ εὐλάβεια ἀποφεύ-γω τὸ λουτρό. Τί εἶναι ἄραγε αὐτό, πάτερ;

Ἀπόκριση

Αὐτὸ εἶναι κενοδοξία· διότι ἐσὺ εἶσαι κοσμικὸς καί, ὅπως εἶπαμε, δὲν ἀπαγορεύεται τὸ λουτρό στὸν κοσμι-κό, ὅταν τὸ ἀπαιτεῖ ἢ ἀνάγκη. Ἄν ὁμως ὁ Σατανᾶς κά-μνει μερικοὺς νὰ νομίζουν ὅτι εἶσαι προφήτης, γιὰ νὰ πλανήσει τὸν λογισμό καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσει σὲ ὑψηλοφροσύνη, καὶ παρὰ τοῦτο θέλεις νὰ βεβαιώσεις τὸ ψέμα γιὰ σένα, πρέπει νὰ ντρέ-πεσαι γιὰ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ· δηλαδή τὴν πορνεία, τὴν φιλαργυρία καὶ τὰ παρόμοια. Διότι αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα ποὺ σκανδαλίζουν καὶ γι' αὐτὰ ἀπολογεῖται κανεὶς, ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό σου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν βλάβη τοῦ πλησίον. Τὸ νὰ λούζεται λοιπὸν κανεὶς ἀπὸ ὑπεροψία καὶ ὄχι ἀπὸ ἀνάγκη, εἶναι ἁμαρτία καὶ ἐνέχει δικαίως σκάνδαλο, τὸ νὰ λούζεται ὁμως ὄχι μὲ τέτοιο σκοπὸ, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνάγκη, δὲν ἔχει σκάνδαλο, καὶ αὐτὸς ποὺ σκανδαλίζεται ὁ ἴδιος βαστάζει τὸ κρῖμα. Καὶ τὸ νὰ ντραπεῖ κανεὶς γι' αὐτό, εἶναι κενοδοξία τοῦ διαβόλου.

772

Ἑρώτηση

Πάτερ, εἶπες, ὅτι δίκαιο σκάνδαλο προκαλεῖ ἐκεῖνος ποὺ

παραβαίνων τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ὑπόκειται τῷ κρίματι τῆς βλάβης τοῦ πλησίον. Πῶς οὖν ὁ Ἀπόστολος εἶπε τῷ ἐσθίοντι τὸ εἰδωλόθυτον ὅτι «τὸ μὲν καλῶς ἐσθίεις, οὐδὲν γὰρ εἰδωλόθυτον ἐν κόσμῳ, ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς οὐκ οἰκοδομεῖται. Μὴ οὖν τὸ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε»; Ἴδου αἴτιον αὐτὸν ποιεῖ τῆς βλάβης τοῦ ἀδελφοῦ ἐν πράγματι μὴ ἀπηγορευμένῳ ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς καὶ συγγνώμην μᾶλλον ἐκείνῳ τῆς ἀσθενείας παρέχει.

10 Ἀπόκρισις

Πρῶτον μὲν, ἀδελφέ, ὁ Ἀπόστολος ἀπηγόρευσε καὶ οὐδένα δεῖ πλέον περιεργάζεσθαι, ἀλλ' ὡς νόμῳ Θεοῦ τῆ αὐτοῦ προστάζει δουλεύειν, πλὴν ὡς νομίζω λέγω. Ἐνταῦθα καὶ ὁ τόπος καὶ ἡ πρᾶξις διαβεβλημένα ἦν· τὸ γὰρ εἰδωλόθυτον ἀφωρισμένον τῆ λατρείᾳ τῶν δαιμόνων, καὶ τὸ εἰδωλόθυτον θυσία τοῖς δαίμοσι προσεφέρετο· καὶ τῷ μὲν ἀσθενεῖ ἀληθῶς ἐδόκει εἶναι εἰδωλόθυτον. Βλέπων γὰρ τὸν πιστὸν ἐσθίοντα, ὠκοδομεῖτο καὶ αὐτὸς εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν, μολυνόμενος τῆ συνειδήσει, ὁ δὲ πιστὸς οὐκ εἶχεν αὐτὸ εἰδωλόθυτον, ἀλλὰ βρῶμα ἅγιον ὑπὸ Θεοῦ δημιουργηθέν, καὶ καλῶς αὐτὸ ἤσθιε καὶ καθαρᾷ τῆ συνειδήσει. Ἀλλ' ἐπειδὴ σαθρότερον περὶ τὴν τοιαύτην πίστιν ἦν ὁ ἀδελφὸς διακείμενος καὶ ἐνόμιζεν αὐτὸ εἶναι εἰδωλόθυτον, διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος ἐπιτιμᾷ τῷ πιστῷ ἐσθίοντι βρῶμα ἀνωφελές, φέρον βλάβην τῷ πλησίον, ὅπερ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγάπης ἀλλότριον ἦν· τὸ γὰρ φαγεῖν οὐκ εἶχε τινα συμπλήρωσιν ἐντολῆς Θεοῦ, καὶ τὸ μὴ φαγεῖν οὐκ εἶχε παράβασιν, καὶ ἀπαιτεῖ αὐτὸν προτιμῆσαι τοῦ βρώματος τὴν τοῦ ἀδελφοῦ οἰκοδομήν.

Ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ τοῦ λουτροῦ, αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ λούσασθαι οὐκ ἔστιν ἄτοπον οὐδ' ἀπηγορευμένον, καὶ ὁ σκανδαλιζόμενος

57. Βλ. Α' Κορ. 8,10. 10,9.

58. Ρωμ. 14,15.

παραβαίνει τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ ὑπόκειται στὸ κρῖμα τῆς βλάβης τοῦ πλησίον. Πῶς τότε ὁ Ἀπόστολος εἶπε σ' ἐκεῖνον ποὺ ἔτρωγε τὸ εἰδωλόθυτο, «καλῶς βέβαια τὸ τρώγεις αὐτό, διότι δὲν ὑπάρχει κανένα εἰδωλόθυτο στὸν κόσμος, ὁ ἀδελφός σου ὅμως δὲν οἰκοδομεῖται»⁵⁷. «Μὴ λοιπὸν ὀδηγεῖς στὴν ἀπώλεια μὲ τὴν τροφὴ σου ἐκεῖνον ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου πέθανε ὁ Χριστός»⁵⁸; Νά, καθιστᾷ αὐτὸν αἴτιο τῆς βλάβης τοῦ ἀδελφοῦ μὲ πρᾶγμα ποὺ δὲν ἀπαγορεύεται ἀπὸ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ παρέχει μᾶλλον συγνώμη σ' ἐκεῖνον γιὰ τὴν ἀσθένειά του.

Ἀπόκριση

Κατὰ πρῶτον, ἀδελφέ, ὁ Ἀπόστολος τὸ ἀπαγόρευσε καὶ κανένας δὲν πρέπει νὰ τὸ περιεργάζεται περισσότερο, ἀλλὰ σὰν νόμο τοῦ Θεοῦ νὰ ἐκτελεῖ τὴν ἐντολὴ αὐτοῦ. Πλὴν ὅμως ἐγὼ θὰ πῶ τὴ γνώμη μου. Ἐδῶ καὶ ὁ τόπος καὶ ἡ πράξις ἦταν διαβεβλημένα· διότι ὁ ναὸς τῶν εἰδώλων ἦταν προορισμένος γιὰ τὴ λατρεία τῶν δαιμόνων, καὶ τὸ εἰδωλόθυτο προσφερόταν θυσία στοὺς δαίμονες καὶ στὸν ἀσθενὴ φαινόταν πράγματι ὅτι εἶναι εἰδωλόθυτο. Διότι, βλέποντας τὸν πιστὸ νὰ τρώγει, διδασκόταν καὶ ὁ ἴδιος στὸ νὰ τρώγει τὰ εἰδωλόθυτα μολυνόμενος στὴ συνείδηση, ἐνῶ ὁ πιστὸς δὲν τὸ θεωροῦσε αὐτὸ εἰδωλόθυτο, ἀλλὰ καθαρὴ τροφὴ ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ καλῶς τὸ ἔτρωγε αὐτὸ καὶ μὲ καθαρὴ τὴ συνείδηση. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ ὁ ἀδελφὸς εἶχε ἀσθενέστερη πίστη ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ νόμιζε ὅτι αὐτὸ εἶναι εἰδωλόθυτο, γι' αὐτὸ ὁ Ἀπόστολος ἐπιτιμᾷ τὸν πιστὸ ποὺ τρώγει ἀνωφελὴ τροφή, ποὺ προξενεῖ βλάβη στὸν πλησίον, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ξένο πρὸς τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ· διότι τὸ νὰ φάγει δὲν ἀποτελοῦσε ἐκπλήρωση κάποιας ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ νὰ μὴ φάγει δὲν ἀποτελοῦσε παράβαση· ἔτσι ἀπαιτεῖ ἀπ' αὐτὸν νὰ προτιμήσει ἀπὸ τὴν τροφὴ τὴν οἰκοδομὴ τοῦ ἀδελφοῦ.

Ὡς πρὸς τὸ λουτρὸ τώρα, αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ λούσιμο δὲν εἶναι ἄτοπο, οὔτε ἀπαγορευμένο, καὶ αὐτὸς ποὺ σκανδαλίζεται

εἰς τοῦτο αὐτὸς βαστάζει τὸ κρῖμα τοῦ σκανδάλου. Τὸ οὖν αἰσχύνεσθαι κοσμικὸν ἄνθρωπον λούσασθαι διὰ ψόγον ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῆς χρείας ἀπαιτούσης τοῦτο, κενοδοξία ἐστὶ, βλάβην φέρουσα τῷ ἀνθρώπῳ. Σὺ οὖν ὅτε ἡ χρεία ἀπαιτεῖ λούσαι ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ μὴ κατὰ στρῆνος· τοῦτο γὰρ ἀλλότριόν ἐστι τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ βλαβερὸν τῇ ψυχῇ.

ΨΟΓ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἐν ἐκάστη τροφῇ ἔστι τις φυσικὴ ἡδύτης, μὴ βλάβην ἐργάζεται τῷ μεταλαμβάνοντι;

10 Ἀπόκρισις

Ο Δεσπότης Θεὸς τὴν τοιαύτην ἡδύτητα ἐν ἐκάστη τροφῇ ἐδημιούργησε καὶ οὐκ ἔστι βλάβος τῷ μετ' εὐχαριστίας μεταλαμβάνοντι· τὴν δὲ προσπάθειαν ἀεὶ παραφυλάττεσθαι χρή· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ βλάβη τῆς ψυχῆς.

ΨΟΔ'

15 Ἑρώτησις

Τὸ ποιεῖν πρᾶγμα μετὰ καθαρότητος μὴ ἄτοπὸν ἐστὶ; τυχὸν οἰκονομίαν ἢ ἕτερόν τι;

Ἀπόκρισις

20 **Τ**ὸ εἶναι καθαρὸν καὶ εὐπρεπὲς τὸ πρᾶγμα οὐκ ἄτοπον, διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ χρῆσιν, χωρὶς μὲν τοι προσπάθειας· καὶ γὰρ ὁ Κύριος χαίρει πάσῃ καθαρότητι. Ὅταν δὲ βλέπῃς σεαυτὸν προσπάσχοντα πράγματι, μιμνήσκου τὰ ἔσχατα

μ' αὐτό, ὁ ἴδιος βαστάζει τὸ κρῖμα τοῦ σκανδάλου. Λοιπὸν τὸ νὰ ντρέπεται κοσμικὸς ἄνθρωπος νὰ λουσθεῖ ἐξαιτίας τῆς κατακρίσεως τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα ὅταν ἡ ἀνάγκη τὸ ἀπαιτεῖ, εἶναι κενοδοξία ποὺ προξενεῖ βλάβη στὸν ἄνθρωπο. Ἐσὺ λοιπὸν, ὅταν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη νὰ λούζεσαι μὲ φόβο Θεοῦ καὶ ὄχι μὲ ὑπερηφάνεια· διότι αὐτὸ εἶναι ξένο πρὸς τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ βλαβερὸ στὴν ψυχή.

773

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ σὲ κάθε φυσικὴ τροφή ὑπάρχει κάποια φυσικὴ εὐχαρίστηση, μήπως δημιουργεῖ βλάβη σ' ἐκεῖνον ποὺ τὴν τρώγει;

Ἀπόκριση

Ο Δεσπότης Θεὸς δημιούργησε αὐτὴν τὴν εὐχαρίστηση σὲ κάθε τροφή, καὶ δὲν ὑπάρχει βλάβη σ' ἐκεῖνον ποὺ τὴν τρώγει μὲ εὐχαρίστηση· πρέπει ὅμως νὰ προφυλάγεται πάντοτε ἀπὸ τὴν παθιασμένη προσκόλληση σ' αὐτή· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ βλάβη τῆς ψυχῆς.

774

Ἑρώτηση

Μήπως εἶναι ἄτοπο τὸ νὰ κάνει κανεὶς κάτι μὲ καθαρότητα; τυχὸν οἰκονομία ἢ κάτι ἄλλο;

Ἀπόκριση

Ο ταν εἶναι καθαρὸ καὶ εὐπρεπὲς τὸ πρᾶγμα ἐξαιτίας τῆς χρήσεώς του, δὲν εἶναι ἄτοπο, ἐφόσον γίνεται γιὰ τὴν χρήση ποὺ ὑπάρχει καὶ χωρὶς βέβαια παθιασμένη ἀφοσίωση σ' αὐτό· διότι καὶ ὁ Κύριος χαίρεται μὲ κάθε καθαρότη-

αὐτοῦ, πῶς διαφθείρεται, καὶ λαμβάνεις ἀνάπαυσιν· οὐδὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μένει σχήματος, ἀλλὰ πάντα φθαρτὰ καὶ παρερχόμενα.

ΨΟΕ'

Ἑρώτησις

5 Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα, λέγων.

Ἐὰν Ἰουδαῖος ἢ Ἐθνικὸς καλέσῃ με ἐν τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ εἰς ἄριστον, ἢ καὶ ξενία μοί πέμψῃ, καταδέξωμαι ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

10 **Μ**ὴ παραδέξῃ, παρὰ τοὺς κανόνας γὰρ ἐστὶ τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας, καὶ οὐ δεῖ παραλαβεῖν.

ΨΟΣ'

Ἑρώτησις

Τί οὖν; ὅτε μέγας ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος καὶ φίλος μου καὶ λυπεῖτε ἐὰν μὴ δέξωμαι; καὶ τί εἶπω αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

15 **Ε**ἰπὲ αὐτῷ· Ὅϊδεν ἡ ἀγάπη σου, ὅτι ἅπαντα τὰ παρηγγελμένα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ δεῖ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν φυλάττειν, καὶ ἐξ ὧν ποιεῖτέ ἐστὶ πληροφορηθῆναι· καὶ γὰρ καὶ σὺ ἕνεκεν τῆς πρὸς ἐμέ σου ἀγάπης οὐδέποτε ἀνάσχη παραβῆναι τὴν ἐντολὴν τῆς σῆς παραδόσεως, καὶ οὐ
20 παρὰ τοῦτο λογίσομαι, ὅτι παρόψει τὴν πρὸς ἐμέ ἀγάπην. Καὶ ἡμεῖς οὖν παράδοσιν ἔχομεν ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀγίων πατέ-

59. Ἐμποδίζουν αὐτὰ ὁ ο' Ἀποστολικὸς Κανόνας, καὶ ὁ λζ' καὶ λη' τῆς συνόδου τῆς Λαοδικείας.

τα. Ὄταν ὁμως βλέπεις τὸν ἑαυτό σου νὰ ἀφοσιώνεται σὲ κάτι, θυμήσου τὸ τέλος του, πῶς φθείρεται, καὶ θὰ ἀναπαυθεῖς. Διότι τίποτα δὲν μένει στὸ ἴδιο σχῆμα, ἀλλ' ὅλα εἶναι φθαρτὰ καὶ παρερχόμενα.

775

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα, λέγοντας.

Ἐὰν Ἰουδαῖος ἢ Ἑθνικὸς μὲ καλέσει στὴ γιορτὴ του γιὰ γεῦμα ἢ καὶ μοῦ στείλει δῶρα, νὰ τὰ δεχθῶ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Νὰ μὴ τὰ δεχθεῖς, διότι εἶναι ἀντίθετα μὲ τοὺς κανόνες τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ πάρεις⁵⁹.

776

Ἑρώτηση

Τί πρέπει νὰ γίνει ὁμως, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι σπουδαῖος καὶ φίλος μου καὶ λυπᾶται ἂν δὲν τὰ δεχθῶ; Τί νὰ τοῦ πῶ;

Ἀπόκριση

Πές του· Ἡ ἀγάπη σου γνωρίζει, ὅτι ὅλα ὅσα ἔχουν παραγγελθεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεό, πρέπει νὰ τὰ φυλάγουν ἐκεῖνοι ποὺ τὸν φοβοῦνται καὶ εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ βεβαιωθεῖς αὐτὸ ἀπὸ ὅσα κάνετε καὶ ἐσεῖς· διότι καὶ σὺ ποτὲ δὲν θὰ δεχθεῖς νὰ παραβεῖς τὴν ἐντολὴ τῆς δικῆς σου παραδόσεως ἐξαιτίας τῆς ἀγάπης σου πρὸς ἐμένα, καὶ δὲν θὰ σκεφθῶ ἀπὸ αὐτὸ ὅτι παραβλέπεις τὴν ἀγάπη σου πρὸς ἐμένα. Καὶ ἐμεῖς λοιπὸν ἔχομε παράδοση ἀπὸ τὸν Θεό, μέσω τῶν ἀγίων πατέρων

ρων ἡμῶν καὶ διδασκάλων, μηδαμῶς μεταλαμβάνειν ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἀλλοεθνῶν τινός ποτε. Οὐ παρὰ τοῦτο οὖν ἐλύπησα τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην'.

ΨΟΖ'

Ἑρώτησις

- 5 Ἐπειδὴ εἰσὶ τινες τῶν ἀλλοεθνῶν ἀγοραῖοι καὶ πιπράσκουσιν ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν τὰ ὄνια, μὴ ἄτοπὸν ἐστὶ τὸ ἀγοράζειν ἐξ αὐτῶν τὴν χρεῖαν;

Ἀπόκρισις

- 10 **Ο**ὐκ ἐστὶν ἄτοπον· πάντα γὰρ τὰ ἐν μακέλλῳ πιπρασκόμενα, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀδιστακτως δεῖ ἀγοράζειν ἐξ αὐτῶν τὴν χρεῖαν.

ΨΟΗ'

Ἑρώτησις

- Ἄνῆρ φιλόχριστος παιδευτὴς τῆς τοῦ κόσμου σοφίας εἶχεν υἱὸν ἐπικινδύνως ἔχοντα, καὶ τὸν αὐτὸν γέροντα ἀββᾶν Ἰωάννην
15 ἠρώτησε, ἥ ζῆ ἢ ἀποθνήσκει· καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι ζῆ, καὶ ὡς εἶπεν ὁ γέρον, ἔζησε. Καὶ μετὰ χρόνον υἱὸς αὐτοῦ ἕτερος ἐκινδύνευε· καὶ πάλιν ἀπελθὼν ἠρώτησε περὶ αὐτοῦ· καὶ πάλιν ἀπεκρίνατο αὐτῷ, ὅτι.

Ἀπόκρισις

- 20 **Η**μεῖς μὲν εὐχόμεθα, τοῦ δὲ Θεοῦ ἐστὶ τὸ ποιῆσαι μετ' αὐτοῦ ἔλεος· κόψον αὐτῷ τὸ θέλημά σου, καὶ εὐχαρίστησον αὐτῷ ἐν πᾶσι.

Ταῦτα ἀκούσας καὶ μὴ νοήσας τὴν δύναμιν τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀποκρίσεως, ἐνόμισεν ὅτι ζῆσαι ἔχει ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Καὶ ὡς

μας και διδασκάλων, να μη παίρνομε ἀπολύτως τίποτε κατὰ τὴ γιορτὴ κάποιου ἀπὸ τοὺς ἄλλοεθνεῖς. Μὲ αὐτὸ λοιπὸν δὲν λύπησα τὴν ἀγάπη μου πρὸς ἐσένα'.

777

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ὑπάρχουν μερικοὶ ἄλλοεθνεῖς ἔμποροι ποὺ πωλοῦν στὶς γιορτὲς τὰ ψώνια, μήπως εἶναι ἄτοπο νὰ ἀγοράζω ἀπὸ αὐτοὺς τὰ ἀναγκαῖα;

Ἀπόκριση

ἐν εἶναι ἄτοπο· διότι ἀπὸ ὅλα ὅσα πωλοῦνται στὸ κρεπωλεῖο, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο πρέπει νὰ ἀγοράζομε ἀδίστακτα τὰ ἀναγκαῖα.

778

Ἑρώτηση

Κάποιος ἄνδρας φιλόχριστος, διδάσκαλος τῆς κατὰ κόσμον σοφίας, εἶχε γιὸ ποὺ ἦταν σὲ κίνδυνο, καὶ ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα ἀββᾶ Ἰωάννη, ἂν θὰ ζήσει ἢ θὰ πεθάνει· αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε, ὅτι θὰ ζήσει, καί, ὅπως εἶπε κι ὁ γέροντας, ἔζησε. Μετὰ ἀπὸ καιρὸ κινδύνευε ἄλλος γιὸς του. Πάλι, ἀφοῦ πῆγε, ἐρώτησε γι' αὐτὸ, καὶ πάλι τοῦ ἀπάντησε.

Απόκριση

Εμεῖς βέβαια προσευχόμεσθε, ὅμως στὸν Θεὸ ἀνήκει τὸ νὰ δείξει ἔλεος σ' αὐτόν· κόψε σ' αὐτόν τὸν θέλημά σου καὶ εὐχαρίστησέ τον σὲ κάθε περίπτωση.

Ὅταν τὰ ἄκουσε αὐτά, ἐπειδὴ δὲν κατάλαβε τὴ δύναμη τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀπαντήσεως, νόμισε ὅτι θὰ ζήσει ὁ γιὸς του. Ὅταν

ἀπῆλθε πρὸς αὐτόν, ἀνανεύσας ἐκεῖνος, ἐθεώρει παρόντας τοὺς ἁγίους γέροντας· καὶ λέγει τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

Βλέπεις τοὺς ἁγίους ἐγγυὸς ἡμῶν ὄντας;

Ἐκείνου δὲ εἰπόντος ὅτι,

5 Ὁὐδένα βλέπω’.

Λέγει αὐτῷ.

Ἴδου πῶς στήκουσι καὶ λέγουσί μοι· Ἵτι ἔρχεται καὶ ἀπέρχεται ὁ πατήρ σου ὀχλῶν ἡμᾶς ἵνα ζήσης ἐν σαρκί; ἰδου οὖν ἠϋξάμεθα τῷ Θεῷ περὶ σοῦ, καὶ εἶπεν ὅτι ὁ καιρὸς αὐτοῦ ἔφθασεν ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος’.

10

Ταῦτα εἰπὼν τῷ πατρὶ, πάλιν εἶπεν αὐτῷ.

15

Ἴδου, πάτερ, ἀπέσπασάν με ἀπὸ τινος Σαρακηνοῦ ἔλκοντός με, καὶ ἀπήγαγόν με εἰς τόπον φωτεινὸν σφόδρα καὶ ἀνεκλάλητον, κἀκεῖ εἶδον παιδία ἄκακα καὶ λέγουσί μοι· Ἵδιὰ τὴν αἴτησιν τοῦ πατρός σου ἐδεήθημεν τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ δοθῆς· καὶ ἰδου ἐπιτελοῦσι σύναξιν καὶ κοινωνοῦσι’.

Καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν τοὺς λόγους τούτους, ἤρξατο λέγειν τὴν εὐχὴν τὴν μεγάλην, τό, «Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», καί, 20 «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι», καὶ οὕτω παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ παρεκλήθη σφόδρα, πληροφορηθεὶς περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ἀπήγγειλε ταῦτα τῷ γέροντι, καὶ παρεκάλει αὐτὸν μαθεῖν, διότι οὐκ εἶπε φανερῶς αὐτῷ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καθὼς καὶ 25 περὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἐτέρου· καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν.

Εἶπόν σοι ὅτι «σὺ κόψον τῷ Θεῷ τὸ θέλημά σου», δεικνύων σοι ἐν τούτῳ τὸν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ θάνατον. Περὶ δὲ τοῦ μὴ σαφῶς εἰπεῖν, κατανόησον τὸ πρᾶγμα ἐκ σεαυτοῦ. Ἴδου σὺ παιδευτὴς εἶ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας καὶ ἔχεις μαθητάς. Ἐὰν οὖν ὑπαγορεύσης τινὶ ἐξ αὐτῶν γράψαι ἐπιστολήν, εἴ τι θέλεις γράφει ὁ μαθητὴς σου, ἢ ταῦτα ἀφήσιν 30 καὶ γράφει εἴ τι θέλει; Πάντως ἂν λέγεις γράφει καὶ οὐχ

πῆγε σ' αὐτόν, ἐκεῖνος σήκωσε τὸ κεφάλι του, καὶ εἶδε παρόντες τοὺς ἁγίους γέροντες. Λέγει τότε στὸν πατέρα του.

Βλέπεις τοὺς ἁγίους ποὺ εἶναι κοντά μας;

Ὅταν ἐκεῖνος εἶπε,

Δὲν βλέπω κανένα,

Τοῦ λέγει.

Νὰ πῶς στέκονται καὶ μοῦ λένε· 'Τί ἔρχεται καὶ ξανάρχεται ὁ πατέρας σου ἐνοχλώντας μας γιὰ νὰ ζήσεις ὡς πρὸς τὴ σάρκα; Νὰ λοιπὸν προσευχηθήκαμε στὸν Θεὸ γιὰ σένα, καὶ εἶπε ὅτι ὁ καιρὸς του ἔφθασε νὰ ἐξέλθει ἀπὸ τὸ σῶμα του'.

Ἄφοῦ εἶπε αὐτὰ στὸν πατέρα, πάλι τοῦ εἶπε.

Νὰ πατέρα, μὲ ἀπέσπασαν ἀπὸ κάποιον Σαρακηνὸ⁶⁰ ποὺ μὲ σέρνει, καὶ μὲ ὀδήγησαν σὲ τόπο πολὺ φωτεινὸ καὶ ἀνεκκλάλητο, καὶ ἐκεῖ εἶδα ἄκακα παιδιὰ νὰ μοῦ λέγουν· 'Γιὰ τὴν αἴτηση τοῦ πατέρα σου, παρακαλέσαμε τὸν Θεό, γιὰ νὰ δοθεῖς σ' αὐτόν τὸν τόπο· καὶ νά, κάνουν σύναξη καὶ κοινωνοῦν.

Ἄφοῦ εἶπε αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἄρχισε νὰ λέει τῇ μεγάλῃ προσευχῇ, τὸ «Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», καί, «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι», καὶ ἔτσι παρέδωσε τὸ πνεῦμα. Ὁ πατέρας του παρηγορήθηκε πολὺ, διότι πληροφορήθηκε γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του· πῆγε τότε καὶ ἀνάγγειλε αὐτὰ στὸν γέροντα, καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μάθει, γιατί δὲν τοῦ εἶπε φανερὰ γιὰ τὸν θάνατο τοῦ γιοῦ του, καθὼς καὶ γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἄλλου. Αὐτὸς ἀποκρινόμενος τοῦ εἶπε.

Σοῦ εἶπα 'νὰ κόψεις τὸ θέλημά σου στὸν Θεό', δείχνοντάς σου μ' αὐτὸ τὸν σαρκικὸ του θάνατο. Γιὰ τὸ ὅτι δὲν σοῦ τὸ εἶπα καθαρὰ, σκέψου τὸ πρᾶγμα ἀπὸ μόνος σου. Ἐσὺ εἶσαι διδάσκαλος τῆς σοφίας τοῦ κόσμου καὶ ἔχεις μαθητές. Ἄν λοιπὸν ὑπαγορεύσεις σὲ κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς νὰ γράψει ἐπιστολή, γράφει ὁ μαθητῆς σου ὅ,τι θέλεις, ἢ ἀφήνει αὐτὰ καὶ γράφει ὅ,τι θέλει; Ὅπωςδήποτε γράφει

ὅπερ αὐτὸς θέλει. Οὕτω καὶ οἱ ἅγιοι, οὐκ αὐτοὶ εἰσιν οἱ
 λαλοῦντες ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐν αὐτοῖς λαλεῖ ὡς
 θέλει, ποτὲ μὲν συνεσκιασμένως, ποτὲ δὲ φανερώς. Καὶ
 ἵνα πληροφορηθῆς ὅτι οὕτως ἐστίν, αὐτὸς ὁ Κύριος εἶπε
 5 τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες,
 ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν».
 Ὡστε οὖν ὡς θέλει λαλεῖ, καὶ οὐχ ὡς αὐτοὶ θέλουσι.

Ταῦτα ἀκούσας καὶ πληροφορηθεὶς, εἶπε.

10 Πῶς εὐρίσκομεν εἰς τοὺς ἀρχαίους ἀγίους πατέρας, ὅτι
 πάντα τὰ αἰτήματα αὐτῶν ἐλάμβανον παρὰ τοῦ Θεοῦ;

Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων.

Οὐ πάντα τὰ αἰτήματα αὐτῶν ἐλάμβανον· ὅσα δὲ ἔλαβον,
 ταῦτα ἔγραφον, καὶ πληροφορεῖτω σε ὁ λόγος τοῦ Εὐαγ-
 γελίου λέγων· «προσηλθέ τις αὐτῷ λέγων· ὁ υἱός μου κα-
 15 κῶς δαιμονίζεται, καὶ προσήγαγον τοῦτον πολλάκις τοῖς
 μαθηταῖς σου καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι». Εἰ
 δὲ οἱ Ἀπόστολοι οὐκ ἔλαβον τότε τὴν αἴτησιν ταύτην,
 πῶς δυνάμεθα εἰπεῖν, ὅτι οἱ ἅγιοι πάντα λαμβάνουσι; Καὶ
 γὰρ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι ἠρώτησαν αὐτὸν θαυμάζον-
 20 τες καὶ λέγοντες· «Δέσποτα, πῶς ἡμεῖς αὐτὸν οὐκ ἠδυνή-
 θημεν θεραπεῦσαι; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 'τοῦτο τὸ γένος οὐκ
 ἐξέρχεται, εἰμὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστεία'».

Εἶτα πάλιν ἠρώτησε.

25 Καὶ διατί οὐ λαμβάνουσι πάντα τὰ αἰτήματα αὐτῶν οἱ
 ἅγιοι;

Καὶ λέγει ὁ γέρων.

30 Πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τοῖς ἀνθρώποις ποιεῖ ὁ Θεός·
 περισσότερον γὰρ αὐτὸς τὸ συμφέρον οἶδε καὶ τί ὠφελεῖ
 αὐτούς. Διὰ τοι τοῦτο, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἴσασι τὸ
 συμφέρον αὐτῶν, παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μὴ ἐν τῇ προσ-
 ευχῇ βαττολογήσωσιν, ἀλλὰ ἀντὶ ἄλλων αἰτοῦντες, εἰ-
 πῶν «οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὧν χρεῖαν ἔχετε

αὐτὰ πού λές ἐσὺ καὶ ὄχι ἐκεῖνα πού ὁ ἴδιος θέλει. Ἔτσι καὶ οἱ ἅγιοι, δὲν εἶναι οἱ ἴδιοι πού μιλοῦν ἀπὸ μόνοι τους, ἀλλ' ὁ Θεὸς λέγει σ' αὐτοὺς ἐκεῖνο πού θέλει, ἄλλοτε συνεσκιασμένα, καὶ ἄλλοτε φανερά. Καὶ γιὰ νὰ βεβαιωθεῖς ὅτι γίνεται αὐτό, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε στοὺς μαθητὲς του· «διότι δὲν εἶστε ἐσεῖς πού μιλάτε, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς σας πού μιᾶ σὲ σᾶς»⁶¹. Ὡστε λοιπὸν μιᾶ ὅπως θέλει καὶ ὄχι, ὅπως αὐτοὶ θέλουν.

Ἔτσι ὅταν τὰ ἄκουσε αὐτὰ καὶ βεβαιώθηκε, εἶπε.

Πῶς βρίσκομε στοὺς ἀρχαίους ἀγίους πατέρες, ὅτι ἔλαβαν ἀπὸ τὸν Θεὸ ὅλα τὰ αἰτήματά τους;

Καὶ ὁ γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε.

Δὲν ἐλάμβαναν ὅλα τὰ αἰτήματά τους, ἀλλὰ ὅσα ἐλάμβαναν, αὐτὰ ἔγραφαν· καὶ ἄς σοῦ τὸ βεβαιώσει ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου πού λέγει· «προσῆλθε κάποιος σ' αὐτόν, λέγοντας ὅτι ὁ γιός μου δαιμονίζεται κακῶς, καὶ τὸν ἔφερα πολλὰς φορές στοὺς μαθητὲς σου, ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν νὰ τὸν θεραπεύσουν»⁶². Ἄν οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἔλαβαν τότε αὐτὸ πού ζήτησαν, πῶς μπορούμε νὰ ποῦμε, ὅτι οἱ ἅγιοι τὰ λαμβάνουν ὅλα ὅσα ζητοῦν; Διότι καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι ἐρώτησαν αὐτόν ἀπορώντας καὶ λέγοντας· «Δέσποτα, πῶς ἐμεῖς δὲν μπορέσαμε νὰ τὸν θεραπεύσομε; Καὶ τοὺς εἶπε· Αὐτὸ τὸ γένος δὲν ἐξέρχεται ἀλλιῶς, παρὰ μὲ προσευχὴ καὶ νηστεία»⁶³.

Ἔπειτα πάλι ἐρώτησε.

Καὶ γιατί οἱ ἅγιοι δὲν λαμβάνουν ὅλα τὰ αἰτήματά τους;

Καὶ ὁ γέροντας τοῦ λέγει.

Ὁ Θεὸς τὰ κάνει ὅλα γιὰ τὸ συμφέρον τῶν ἀνθρώπων· διότι αὐτὸς γνωρίζει περισσότερο τὸ συμφέρον, καὶ τί τοὺς ὠφελεῖ. Γι' αὐτὸ λοιπὸν, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι δὲν γνωρίζουν τὸ συμφέρον τους, τοὺς παρήγγειλε νὰ μὴ βαττολογοῦν μὲ τὴν προσευχὴν, ζητώντας ἄλλα ἀντὶ ἄλλων, λέγοντας· «διότι ὁ οὐράνιος Πατέρας σας γνωρίζει ποιὰ

πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν». Ὡς γὰρ φείδεται σου ὁ Θεός, οὕτω καὶ τῶν ἀγίων αὐτοῦ· σοῦ μὲν γὰρ φείδεται ἵνα μὴ ἐπαρθῆς ἐπιτυχῶν φανερώς ὧν ἤτησας, τῶν δὲ ἀγίων ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἐπαρθῶσι διὰ τῶν ἀποκαλύψεων τῶν φανε-
 5 ρῶς λεγομένων παρα' αὐτῶν. Οὐκ εἰσι γὰρ μείζους Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, λέγοντος· «καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα μὲ κολαφίζῃ». Ὑπαγε, πρόσεχε σεαυτῷ, καὶ δεόμεθα τοῦ Θεοῦ δοῦναί σοι στερρὰν καρ-
 10 δίαν καὶ πίστιν ἀκλινῆ. Μὴ οὖν σκανδαλίζου εἰς τοὺς ἀγίους· οὐ πλανᾶται γὰρ τὸ λαλοῦν ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα ἅγιον τοῦ Θεοῦ· εἰς αὐτοὺς γὰρ πληροῦται τὸ ρηθὲν «τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ἐν γῆ εὐθείᾳ».

Καὶ ταῦτα ἀκούσας ἐπληροφόρηθη ἐν Κυρίῳ, καὶ ἀπῆλθε χαί-
 15 ρων καὶ ἐυλογῶν τὸν Θεόν, τὸν δοξάζοντα τοὺς ἀγίους αὐτοῦ.

ΨΟΘ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα.

Ἐπειδὴ κύων ἔδακε τὸν παιδά μου, εἶπέ μοι, ἀποθνήσκει ἢ οὐ; Λέγουσι γὰρ τινες ὅτι ὁ δηχθεὶς ὑπὸ κυνὸς ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἀποθνήσκει.
 20

Ἀπόκρισις

Οὐδὲν κακὸν ἔχει, μὴ φοβηθῆς· ἀλλὰ νόησον ὅτι γέγραπται· «στρουθίον εἰς παγίδα οὐ πίπτει ἄνευ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

64. Ματθ. 6,8.

65. Β' Κορ. 12,7.

66. Ψαλμ. 142,10.

67. Βλ. Ματθ. 10,29.

ἔχετε ἀνάγκη πρὶν τοῦ τὰ ζητήσετε»⁶⁴. Ὅπως ὁ Θεὸς λυπᾶται ἐσένα, ἔτσι καὶ τοὺς ἁγίους του· ἐσένα σὲ εὐσπλαγχνίζεται γιὰ νὰ μὴ ἐπαρθεῖς ἀφοῦ πετύχεις φανερὰ ἐκεῖνα ποὺ ζήτησες, καὶ τοὺς ἁγίους γιὰ νὰ μὴ ἐπαρθοῦν καὶ αὐτοὶ μὲ τὶς ἀποκαλύψεις ποὺ λέγονται φανερὰ ἀπὸ αὐτούς. Διότι δὲν εἶναι μεγαλύτεροι ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο ποὺ λέγει· «καὶ ἐξαιτίας τῶν ὑπερβολικῶν ἀποκαλύψεων, γιὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύομαι, μοῦ δόθηκε σκόλοπας στὴ σάρκα, ἄγγελος σατᾶν, γιὰ νὰ μοῦ δίνει κολαφίσματα»⁶⁵. Πήγαινε, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, καὶ παρακαλοῦμε τὸν Θεὸ νὰ σοῦ δώσει στερεὴ καρδιὰ καὶ ἀκλόνητη πίστη. Μὴ σκανδαλίζεσαι λοιπὸν μὲ τοὺς ἁγίους· διότι τὸ ἅγιο Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ποὺ μιλᾷ μέσω αὐτῶν δὲν πλανιέται· καὶ σ' αὐτούς πραγματοποιεῖται ὁ λόγος «τὸ ἀγαθὸ σου Πνεῦμα θὰ μὲ ὁδηγήσει σὲ εὐθεία γῆ»⁶⁶.

Ὅταν τὰ ἄκουσε αὐτὰ πληροφορήθηκε ἐν Κυρίῳ, καὶ ἔφυγε χαρούμενος καὶ εὐλογώντας τὸν Θεό, ποὺ δοξάζει τοὺς ἁγίους του.

779

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα.

Ἐπειδὴ ἓνας σκύλος δάγκασε τὸν ὑπηρέτη μου, πές μου, θὰ πεθάνει ἢ ὄχι; διότι μερικοὶ λένε ὅτι αὐτὸς ποὺ δαγκάθηκε ἀπὸ σκύλο μέσα σὲ σαράντα μέρες πεθαίνει.

Ἀπόκριση

Μὴ φοβηθεῖς, δὲν ἔχει κανένα κακό· ἀλλὰ σκέψου καλὰ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει γραφεῖ, «τὸ σπουργίτι δὲν πέφτει σὲ παγίδα χωρὶς νὰ τὸ ἐπιτρέψει ὁ Πατέρας σας ποὺ βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς»⁶⁷.

ΨΠ'

Ἑρώτησις

Ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος ἐνόμισεν ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ὁ δὲ μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέθανε. Μεγάλην δὲ πίστιν ἔχων ὁ δεσπότης αὐτοῦ εἰς τὸν γέροντα καὶ εἰδὼς ὅτι ψεύδεται, ἐθαύμαζε καὶ οὐκ ἐπληροφορεῖτο ὅτι ἀπέθανε. Καὶ ἐλθὼν ἠρώτησε περὶ αὐτοῦ λέγων.

Ἐπειδὴ ἀμφιβάλλομεν εἰ ἀπέθανεν ὁ παῖς ἢ ζῆ, τί λέγεις, πάτερ;

Ἀπόκρισις

10 **Α**πέθανεν.

ΨΠΑ'

Ἑρώτησις

Καὶ πῶς εἶπας, ὅτι οὐδὲν κακὸν ἔχει;

Ἀπόκρισις

15 **Ε**πειδὴ εἶχες ὑποψίαν ὅτι ἐκ τοῦ δήγματος τοῦ κυνὸς πάντως ἀποθνήσκει, ἐσήμανά σοι ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο· καὶ εἶπον 'οὐδὲν κακὸν ἔχει'. Ὅ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ θάνατος οὐδὲν κακὸν ἔχει. Ἴνα δὲ φανερώσω σοι, ὅτι μέλλει ἀποθνήσκειν τὸν ἐκ Θεοῦ θάνατον, προσέθηκα ὅτι «στρουθίον εἰς παγίδα οὐ πίπτει ἄνευ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν»· οὐ δυνατὸν γὰρ 20 ἄνευ τῆς προσταξέως τοῦ Θεοῦ ἀποθανεῖν, κἂν ὑπὸ μυρίων ἰοβόλων δηχθῆ τις.

ΨΠΒ'

Ἑρώτησις

Καὶ διατί οὕτως ἀσαφῶς γέγονεν ἡ παρ' ὑμῶν ἀπόκρισις;

780

Ἑρώτηση

Ὄταν ἐκεῖνος τὰ ἄκουσε αὐτὰ νόμισε ὅτι δὲν θὰ πεθάνει, ἀλλ' αὐτὸς μετὰ ἀπὸ δύο μέρες πέθανε. Ὁ κύριός του ὁμως, ἐπειδὴ εἶχε μεγάλη πίστη στὸν γέροντα καὶ ἐπειδὴ γνώριζε ὅτι δὲν λέγει ψέματα, ἀποροῦσε, καὶ δὲν πίστευε ὅτι πέθανε. Πῆγε τότε καὶ ἐρώτησε γι' αὐτὸν λέγοντας.

Ἐπειδὴ ἀμφιβάλλομε ἂν ὁ ὑπηρέτης πέθανε ἢ ζεῖ, τί λές, πάτερ;

Ἀπόκριση

Πέθανε.

781

Ἑρώτηση

Καὶ πῶς εἶπες, ὅτι 'δὲν ἔχει τίποτε κακό';

Ἀπόκριση

Επειδὴ εἶχες ὑποψία ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ πεθάνει ἀπὸ τὸ δάγκωμα τοῦ σκύλου, σοῦ ἐπισήμανα ὅτι δὲν θὰ τοῦ συμβεῖ ἀπὸ αὐτό, καὶ εἶπα ὅτι 'δὲν ἔχει τίποτε κακό'. Γιὰ νὰ σοῦ φανερώσω ὁμως, ὅτι πρόκειται νὰ πεθάνει τὸν θάνατο τὸν προερχόμενο ἀπὸ τὸν Θεό, πρόσθεσα ὅτι τὸ «σπουργίτι δὲν πέφτει σὲ παγίδα χωρὶς νὰ τὸ ἐπιτρέψει ὁ Πατέρας μας»· διότι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ πεθάνει κανεὶς χωρὶς τὴν προσταγή τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν ἀκόμα δαγκαθεῖ ἀπὸ χιλιάδες φαρμακερὰ ζῶα.

782

Ἑρώτηση

Καὶ γιατί ἐγινε ἔτσι μὲ ἀσάφεια ἢ ἀπόκριση ἀπὸ σᾶς;

Ἀπόκρισις

Μ ἢ θαυμάσης ὅτι οὐκ εἶπόν σοι φανερώς περὶ τούτου. Οὐ γὰρ πάντοτε φανερώς περὶ τῶν τοιούτων λέγειν· βλάπτουσι γὰρ τὸν λέγοντα καὶ οὐκ ὠφελοῦσιν.

5 Οὐκ οἶδας ὅτι καὶ ὁ Σωτὴρ, θέλων δεῖξαι τὴν ἀνθρωπότητα, τοῖς ταπεινοῖς ἐκέχρητο ρήμασι, λέγων, «ποῦ τεθείκατε Λάζαρον;» καὶ «πόσους ἄρτους ἔχετε;» καὶ «τίς ἤψατό μου;», διδάσκων τοὺς ἀγίους μὴ πάντοτε κεχρηῆσθαι τοῖς ὑψηλοῖς· διὰ τοῦτο πρὸς τὸ συμφέρον ἑαυτῶν ἀπεκρίνοντο. Εἰ δὲ καὶ τινες

10 σκανδαλίζονται, ἀκουέτωσαν τοῦ Παύλου λέγοντος «ὅτι ἡμεῖς εὐωδία ἐσμὲν τοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Οἷς μὲν ὁσμὴ ζωῆς εἰς ζωὴν, οἷς δὲ ὁσμὴ θανάτου εἰς θάνατον». Τοῖς μὲν οὖν πιστοῖς εἰσι ταῦτα ἵνα νοήσωσι καὶ ὠφελῆθῶσι, τοῖς δὲ ἀπίστοις ἵνα ἡμᾶς κατευτελίσωσι καὶ ὠφε-

15 ληθῶμεν.

ΨΠΓ'**Ἐρώτησις**

Πολλάκις συμβαίνει τοῦτον τὸν γέροντα Ἰωάννην ἐρωτώμενον ὑπὸ τινων παραπέμπειν τὴν ἐρώτησιν τῷ μεγάλῳ Γέροντι, τῷ Ἀββᾶ Βαρσανουφίῳ, κατὰ ταπείνωσιν καὶ μάλιστα ὅτε ἔμελλε

20 μέγα καὶ θαυμαστὸν πρᾶγμα γίνεσθαι, καὶ οὐδέποτε ἀπέτυχεν ἢ ἐρώτησις αὐτοῦ παραπεφθειῖσα. Ἄνῆρ οὖν φιλόχριστος εἶπεν ἅπαξ τῷ γέροντι τούτῳ Ἰωάννη.

Τί χλευάζεις ἡμᾶς, πάτερ Ἰωάννη, ἔχων τὴν αὐτὴν τοῦ Πνεύματος δύναμιν καὶ παραπέμπων τῷ ἀγίῳ καὶ μεγάλῳ Γέροντι τῷ πατρὶ Βαρσανουφίῳ;

25

Ἀπόκριση

Μή ἀπορήσεις, γιὰ τὸ ὅτι δὲν σοῦ εἶπα φανερά γι' αὐτό. Διότι δὲν πρέπει νὰ ὁμιλεῖ κανεὶς πάντοτε φανερά γι' αὐτά, διότι βλάπτουν ἐκεῖνον ποὺ τὰ λέγει καὶ δὲν ὠφελοῦν. Δὲν γνωρίζεις ὅτι καὶ ὁ Σωτήρας, θέλοντας νὰ δείξει τὴν ἀνθρωπότητά του χρησιμοποιοῦσε τὰ ταπεινὰ λόγια, λέγοντας, «ποῦ ἔχετε βάλει τὸν Λάζαρο;» καὶ «πόσους ἄρτους ἔχετε;» καὶ «ποιός μὲ ἄγγιξε;», διδάσκοντας τοὺς ἁγίους νὰ μὴ χρησιμοποιοῦν πάντοτε τὰ ὑψηλὰ λόγια· γι' αὐτὸ ἀπαντοῦσαν πρὸς τὸ συμφέρον τους. Ἄν ὅμως καὶ μερικοὶ σκανδαλίζονται, ἅς ἀκούσουν τὸν Παῦλο ποὺ λέγει· «ἐμεῖς εἶμαστε εὐωδία τοῦ Χριστοῦ ἀνάμεσα καὶ σ' ἐκείνους ποὺ σώζονται καὶ σ' ἐκείνους ποὺ χάνονται· στοὺς πρῶτους ὁσμὴ ζωῆς ποὺ ὀδηγεῖ στὴ ζωὴ, ἐνῶ στοὺς ἄλλους ὁσμὴ θανάτου ποὺ ὀδηγεῖ στὸν θάνατο»⁶⁸. Γιὰ τοὺς πιστοὺς λοιπὸν λέγονται αὐτά, γιὰ νὰ τὰ κατανοήσουν καὶ ὠφεληθοῦν, ἐνῶ γιὰ τοὺς ἀπίστους, γιὰ νὰ μᾶς ἐξευτελίσουν, ὥστε νὰ ὠφεληθοῦμε.

783

Ἑρώτηση

Πολλὲς φορές συμβαίνει αὐτὸς ὁ γέροντας Ἰωάννης, ὅταν ἐρωτᾶται ἀπὸ κάποιους, νὰ παραπέμπει τὴν ἐρώτηση στὸν μεγάλο Γέροντα, στὸν ἀββᾶ Βαρσανούφιο, ἀπὸ ταπεινὴν, καὶ μάλιστα ὅταν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ κάποιο μεγάλο καὶ θαυμαστὸ πρᾶγμα, καὶ ἡ ἐρώτησή του ποτὲ δὲν ἀπέτυχε ὅταν παραπέμφθηκε σ' αὐτόν. Ἕνας ἄνδρας λοιπὸν φιλόχριστος εἶπε κάποτε σ' αὐτόν τὸν γέροντα Ἰωάννη.

Γιατί μᾶς χλευάζεις, πατέρ Ἰωάννη, καὶ μᾶς παραπέμπεις στὸν ἅγιο καὶ μεγάλο Γέροντα, στὸν πατέρα Βαρσανούφιο, ἐνῶ ἔχεις τὴν ἴδια δύναμη τοῦ Πνεύματος;

68. Β' Κορ. 2,15.

Ἀπόκρισις

Ε γὼ μὲν οὐδέν εἰμι, εἰ δὲ καὶ ἤμην, οὐκ ἔστιν τοῦτο χλεύη· εἰ γὰρ ἔπεμψα ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐπέτυχεν, ὑπῆρχεν ἂν χλεύη. Συμφέρον οὖν ὑμῖν ἔστιν, ἵνα δύο εὔχωνται 5 περὶ ὑμῶν· περισσότεροι γὰρ οἱ δύο τοῦ ενός. Φαίνεται δὲ καὶ ὁ Κύριος τοῦτο ποιῶν· φησὶ γάρ· «ὁ Πατήρ μου μείζων μου ἔστι»· δυνάμενος γὰρ καὶ αὐτὸς ποιῆσαι τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ καὶ εἰπών, ὅτι «εἴ τι δ' ἂν βλέπη ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα ποιῶντα, καὶ αὐτὸς ὁμοίως ποιεῖ», οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις πα- 10 ρέπεμπε τοὺς μαθητὰς πρὸς τὸν Πατέρα, λέγων, «ἐρωτήσατε τὸν Πατέρα»· καὶ πάλιν· «ἐγὼ ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν ποιῶ, ἀλλ' ὁ Πατήρ ὁ οἰκῶν ἐν ἐμοί, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα».

ΨΠΔ'**Ἐρώτησις**

Θαῦμα γενόμενον παρ' ἀμφοτέρων.

15 Ἄνῆρ τις σφόδρα φιλόχριστος καὶ φιλόξενος καὶ τὸ Ἀβραμιαῖον ἔργον ἐπιτελῶν ἐκινδύνευεν ἀποθανεῖν ὑπὸ τινος ἀρρωστίας, καὶ ἀπηγορεύθη παρὰ τῶν ἰατρῶν. Τινὲς οὖν τῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῶν αὐτοῦ ἔπεμψαν ἐρωτῶντες τὸν γέροντα Ἰωάννην περὶ αὐτοῦ, ἵνα, εἰ ἔστι τὸ 20 τέλος αὐτοῦ, διάθηται. Καὶ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς.

Ἀπόκρισις

Τὸ τέλος ἔφθασε καὶ ὀφείλει διαθέσθαι. Καὶ ταῦτα δηλώσας εἶπε τῷ ὑπηρετοῦντι αὐτῷ· “Ἀνελθε πρὸς τὸν ἅγιον Γέροντα καὶ αἴτησαι ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχήν, ἵνα

69. Ἰω. 14,28.

69α. Ἰω. 5,19.

70. Βλ. Ἰω. 16,23.

71. Ἰω. 14,16.

Ἀπόκριση

Ε γὼ βέβαια δὲν εἶμαι τίποτε, ἀλλὰ καὶ ἂν ἤμουν, αὐτὸ δὲν εἶναι χλευασμός· διότι, ἂν σᾶς ἔστελνα καὶ δὲν πετύχαινε, θὰ ἦταν χλευασμός. Εἶναι λοιπὸν συμφέρον σας νὰ προσεύχονται δύο γιὰ σᾶς· διότι οἱ δύο εἶναι περισσότεροι ἀπὸ τὸν ἕνα. Καὶ αὐτὸ φαίνεται ὅτι ἔκανε καὶ ὁ Κύριος· διότι λέγει, «ὁ Πατέρας μου εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ μένα»⁶⁹. Ἄν καὶ μποροῦσε δηλαδή καὶ ὁ ἴδιος νὰ κάνει τὰ ἔργα τοῦ Πατέρα του καὶ εἶπε, «ὁ Υἱὸς ὁ,τιδήποτε βλέπει νὰ κάνει ὁ Πατέρας, καὶ ὁ ἴδιος ὁμοίᾳ τὸ κάμνει»^{69α}, ὄχι μία φορά, ἀλλὰ καὶ πολλὰς φορὲς παρέπεμπε τοὺς μαθητὲς πρὸς τὸν Πατέρα, λέγοντας· «παρακαλέστε τὸν Πατέρα, καὶ θὰ σᾶς τὰ δώσει στὸ ὄνομά μου»⁷⁰. Καὶ πάλι, «καὶ ἐγὼ θὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα»⁷¹· καὶ πάλι, «ἐγὼ τίποτε δὲν κάνω ἀπὸ μόνος μου, ἀλλὰ ὁ Πατέρας μου, πὺ κατοικεῖ μέσα σὲ μένα, αὐτὸς κάνει τὰ ἔργα»⁷².

784

Ἑρώτηση

Θαῦμα πὺ ἐγινε καὶ ἀπὸ τοὺς δύο.

Κάποιος ἄνδρας πολὺ φιλόχριστος καὶ φιλόξενος, πὺ ἐπιτελοῦσε τὸ Ἀβραμιαῖο ἔργο⁷³, κινδύνευε νὰ πεθάνει ἀπὸ κάποια ἀρρώστια, καὶ ἔχασε τὶς ἐλπίδες του πρὸς τοὺς γιατροὺς. Μερικοὶ τότε ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοὺς του ἐν Κυρίῳ ἔστειλαν νὰ ἐρωτήσουν τὸν γέροντα Ἰωάννη γι' αὐτόν, γιὰ νὰ ἐτοιμασθεῖ, ἂν φθάνει τὸ τέλος του.

Ἀπόκριση

Τὸ τέλος ἐφθασε, καὶ ὀφείλει νὰ ἐτοιμασθεῖ. Καὶ ἀφοῦ δήλωσε αὐτά, εἶπε σ' ἐκεῖνον πὺ τὸν ὑπηρετοῦσε· Ἰὴναινε στὸν ἅγιο Γέροντα⁷⁴ καὶ ζήτησε εὐχὴ ὑπὲρ

72. Βλ. Ἰω. 8,28.

73. Τὸ ἔργο τῆς φιλοξενίας δηλαδή.

74. Τὸν Βαρσανούφιο δηλαδή.

χαρίσεται αὐτῷ ὁ Θεὸς προσθήκη ζωῆς, διὰ τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ ἔργον τῆς φιλοξενίας. Ἐὰν γὰρ αἰτήσεται ὁ γέρον, λαμβάνει τὴν χάριν'.

Καὶ ἀνελθόντος τοῦ ὑπηρέτου καὶ αἰτήσαντος, ἐποίησεν ὁ γέρον 5 τὴν εὐχὴν, οὐδὲν δὲ εἶπε. Καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος Ἰωάννου πρὸς τὸν ἐν ἀγίοις μέγαν Γέροντα. Καὶ τούτου τὴν μὲν εὐχὴν ποιήσαντος μηδὲν δὲ εἰπόντος, μαθὼν τοῦτο ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, εἶπε τῷ μαθητῇ αὐτοῦ, 'Οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀρρωστίᾳ ταύτῃ· ὁ γὰρ 10 γέρον ἔλαβε παρὰ Θεοῦ τὴν χάριν'. Ὁ δὲ ἀββᾶς ἐγνώρισε πάντα τοῖς αἰτήσασιν περὶ τούτου· παρὰ χρῆμα γὰρ ἀνένηψεν ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ κινδύνου, καὶ τελείας ἰάσεως ἔτυχε ταῖς εὐχαῖς τοῦ μεγάλου καὶ ἀγίου Γέροντος Βαρσανουφίου καὶ τοῦ μιμητοῦ αὐτοῦ καὶ ὁμοτρόπου Ἰωάννου καὶ γνωσθέντων αὐτῷ τῶν περὶ 15 τῆς ἰάσεως, ἔτι καὶ ἔτι προέκοψε τῇ φιλοξενίᾳ εἰς δόξαν Θεοῦ.

ΨΠΕ'

Ἑρώτησις

Τινὲς φιλόχριστοι, προσδοκῶντες ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τινων δυνατῶν, ἠρώτησαν τὸν αὐτὸν γέροντα Ἰωάννην, εἰ ὄφειλον προσφυγεῖν ἄλλοις δυνατωτέροις προσώποις καὶ ἀγοράσαι τὴν ἑαυτῶν προστασίαν.

Ἀπόκρισις

Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· Μὴ ἀγοράζετε προστασίαν θνητοῦ καὶ φθαρτοῦ ἀνθρώπου· ὅτι σήμερόν ἐστι καὶ αὔριον οὐκ ἔστι. Ἐδώκατε τὰ ὑμῶν καὶ ἀπέθανεν ὁ προστάτης 25 τῆς καὶ ἀπωλέσατε τὰ ὑμῶν μετὰ τῆς προστασίας αὐτῶν. Θέλετε ἀγοράσαι προστασίαν ἀφθαρτον; Ἀγοράσατε τὴν προστασίαν τοῦ ἀθανάτου καὶ ἀφθάρτου βασιλέως Θεοῦ, τούτέστι τῶν πτωχῶν· αὐτὸς γὰρ τὰ τῶν πτωχῶν εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχεται· «ἐπέινασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν». Γινώσκετε γὰρ ὅτι,

αὐτοῦ γὰρ νὰ τοῦ χαρίσει ὁ Θεὸς προσθήκη ζωῆς, ἐξαιτίας τοῦ ἀγαθοῦ ἔργου του τῆς φιλοξενίας. Διότι, ἂν τὸ ζητήσῃ ὁ Γέροντας, θὰ λάβῃ τὴν χάριν.

Ἄφοῦ ἀνέβηκε ὁ ὑπηρέτης καὶ τὸν παρακάλεσε, ὁ Γέροντας ἔκανε τὴν προσευχή, ὅμως δὲν εἶπε τίποτε. Καὶ πάλι ἀφοῦ στάλθηκε γὰρ δεύτερη καὶ τρίτη φορὰ ἀπὸ τὸν γέροντα Ἰωάννη πρὸς τὸν μεταξὺ τῶν ἀγίων μεγάλο Γέροντα, αὐτὸς ἔκανε τὴν προσευχή χωρὶς νὰ πεῖ τίποτε. Ὅταν τὸ ἔμαθε αὐτὸ ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, εἶπε στὸν μαθητὴ του, ὅτι δὲν πεθαίνει ἀκόμα ὁ ἄνθρωπος μὲ αὐτὴ τὴν ἀρρώστια· διότι ὁ γέροντας ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν χάριν. Ὁ ἀββᾶς τότε τὰ εἶπε ὅλα σ' ἐκείνους πρὸς τὸν παρακάλεσαν γι' αὐτόν, διότι ἀμέσως ὁ ἄνθρωπος ἀνένηψε ἀπὸ τὸν κίνδυνο καὶ πέτυχε τέλεια γιαντρεία μὲ τὴν προσευχὴν τοῦ μεγάλου καὶ ἀγίου Γέροντα Βαρσανουφίου καὶ τοῦ μιμητῆ αὐτοῦ καὶ ὁμοτρόπου Ἰωάννη καὶ ἀφοῦ τοῦ ἔκαναν γνωστὰ τὰ σχετικά μὲ τὴν γιαντρεία, πρόκοψε ἀκόμα περισσότερο στὴν φιλοξενία πρὸς δόξα Θεοῦ.

785

Ἑρώτηση

Μερικοὶ φιλόχριστοι, περιμένοντας νὰ ἀδικηθοῦν ἀπὸ κάποιους δυνατούς, ἐρώτησαν τὸν ἴδιο γέροντα Ἰωάννη, ἂν ὄφειλαν νὰ προσφύγουν σὲ ἄλλα δυνατότερα πρόσωπα καὶ ν' ἀγοράσουν τὴν προστασία τους.

Ἀπόκριση

Αὐτὸς τότε ἀποκρίθηκε καὶ εἶπε· Μὴ ἀγοράζετε προστασία θνητοῦ καὶ φθαρτοῦ ἀνθρώπου· διότι σήμερα εἶναι καὶ αὔριο δὲν εἶναι. Δώσατε τὰ δικά σας καὶ πέθανε ὁ προστάτης, χάνοντας ἔτσι τὰ δικά σας μαζί μὲ τὴν προστασία αὐτῶν. Θέλετε ν' ἀγοράσετε ἀφθαρτὴ προστασία; Ἀγοράστε τὴν προστασία τοῦ ἀθανάτου καὶ ἀφθάρτου βασιλιᾶ Θεοῦ, δηλαδὴ τῶν φτωχῶν· διότι αὐτὸς ἀναδέχεται τὰ τῶν φτωχῶν στὸν ἑαυτό του· διότι λέγει «πείνασα καὶ μοῦ δῶσατε νὰ

ἐὰν ἀγοράσητε προστασίαν ἀνθρώπου, ὁ Θεὸς οὐ προΐσταται ὑμῶν.

Ἐὰν δὲ εἶπητε, 'Καὶ πῶς εὐρίσκομέν τινας τῶν πατέρων ἔχοντας καὶ κατὰ σάρκα προστατάτας;' οὐ κατὰ ἀγορασίαν ἔχουσι τὴν προστασίαν, ἀλλ' αὐτοὶ μὲν κατὰ ἀγάπην Θεοῦ παρεκάλεσαν ἐκείνους, οἱ δὲ προϊστάμενοι αὐτῶν κατὰ πίστιν αὐτοὺς προσεδέξαντο χαίροντες. Καὶ ψηλαφήσατε τὸ μέσον καὶ εὐρήσετε, ὅτι οὐδὲν ἐδόθη εἰς ἀγορασίαν τῆς τοιαύτης προστασίας, οὐδὲ ἤτησάν τι ἐκείνοι περισσὸν παρ' αὐτῶν, εἰ μὴ τὰς εὐχὰς αὐτῶν τὰς πρὸς τὸν Θεόν, τὰς ἐντιμοτέρας παντὸς χρυσίου καὶ ἀργυρίου. Τί γὰρ ἦν τὸ πρᾶγμα; Ἐὰν ἔλθῃ ὀργὴ παρὰ Κυρίου, αὐτοὶ δυσωπήσουσιν ὑπὲρ ἐκείνων. Βλέπε οὖν καὶ εὐρίσκεις, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους κατὰ Θεόν ἐστὶ τὸ πρᾶγμα.

ΨΠΣ'

Ἐρώτησις

15 Ἀκαταστασίας κινήσεως τῆ ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία καὶ προσδοκωμένων χειροτονεῖσθαί τινων μὴ κοινω-
νούντων αὐτῇ τῇ προτάξει τοῦ βασιλέως, καὶ ἐλπιζομένου διωγμοῦ γενέσθαι, ἠρώτησάν τινες φιλόχριστοι τὸν αὐτὸν γέροντα, εἰ δεῖ ἀναχωρῆσαι καὶ κρύψαι τὰ ἴδια.

20 Ἀπόκρισις

Εστι τις δυνατώτερος τοῦ Θεοῦ; Εἰ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἐσμεν καὶ συμπάλλομεν τῷ Δαβὶδ «ὅτι εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου», τί φοβούμεθα; Ὅμως οὐκ εἶπεν ὁ Θεὸς καταστρέψαι Νινεὺν τὴν πόλιν; μὴ κα-
25 τέστρεψεν; Οὐχί· ἀλλὰ διὰ τὴν μετάνοιαν αὐτῶν συνεχώρησεν αὐτῇ. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς μετανοήσωμεν τῷ Θεῷ, καὶ εἰρηνεύει πάντα. Καὶ πάλιν μὴ δυνατώτερός ἐστὶν ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς τοῦ

75. Ματθ. 25,35.

76. Ψαλμ. 30,6.

φάγω»⁷⁵. Γνωρίζετε ὅτι, ἂν ἀγοράσετε προστασία ἀνθρώπου, ὁ Θεὸς παύει νὰ σᾶς προστατεύει.

Ἄν ὁμως πεῖτε, 'Πῶς ὁμως βρίσκομε μερικοὺς ἀπὸ τοὺς πατέρες νὰ ἔχουν καὶ κατὰ σάρκα προστάτες;' αὐτοὶ δὲν ἔχουν ἀπὸ ἀγορὰ τὴν προστασία· ἀπλῶς αὐτοὶ μὲ ἀγάπη Θεοῦ παρακάλεσαν ἐκείνους, καὶ οἱ προϊστάμενοί τους ἀπὸ πίστη τοὺς δέχθηκαν μὲ χαρά. Ἐρευνῆστε τὴ διαφορά αὐτῶν καὶ θὰ βρεῖτε, ὅτι τίποτε δὲν δόθηκε γιὰ ἀγορὰ αὐτῆς τῆς προστασίας, οὔτε ζήτησαν ἐκεῖνοι τίποτε περιττὸ ἀπὸ αὐτούς, παρὰ μόνο τὶς προσευχὲς τους πρὸς τὸν Θεό, τὶς ἐντιμότερες ἀπὸ κάθε χρυσὸ καὶ ἄργυρο. Διότι τί ἦταν τὸ πρᾶγμα; Ἄν ἔρθει ὀργὴ ἀπὸ τὸν Κύριο, αὐτοὶ νὰ μεσιτεύσουν γιὰ ἐκείνους. Πρόσεχε λοιπὸν καὶ θὰ βρεῖς ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀρεστὸ στὸν Θεό.

786

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ δημιουργήθηκε ἀκαταστασία στὴν ἅγια Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ καὶ μερικοὶ ποὺ δὲν ἦταν κοινωνοὶ αὐτῆς περίμεναν νὰ χειροτονηθοῦν μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ βασιλιᾶ, ἐνῶ ἀκούσαν ὅτι θὰ γίνεῖ διωγμὸς, μερικοὶ φιλόχριστοι ἐρώτησαν τὸν ἴδιο γέροντα, ἂν πρέπει νὰ φύγουν καὶ νὰ κρύψουν τὰ δικά τους.

Ἀπόκριση

Υπάρχει κανεὶς δυνατότερος ἀπὸ τὸν Θεό; Ἄν βρισκόμαστε στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ καὶ ψάλλομε μαζὶ μὲ τὸν Δαβίδ, «στὰ χέρια σου θὰ ἐναποθέσω τὸ πνεῦμα μου»⁷⁶, τί ἔχομε νὰ φοβηθοῦμε; Δὲν εἶπε ὁ Θεὸς ὅτι θὰ καταστρέψει τὴν πόλη Νυνευή; Μήπως τὴν κατέστρεψε; Ὁχι· ἀλλ' ἐξαιτίας τῆς μετάνοιάς τους τὴ συγχώρεσε. Νὰ μετανοήσομε λοιπὸν καὶ μεῖς στὸν Θεό, καὶ θὰ εἰρηνεύσει τὰ πάντα. Καὶ πάλι μήπως ὁ ἐπίγειος βασιλιάς εἶναι δυνατότερος ἀπὸ τὸν Να-

Ναβουχοδονόσορ; καὶ ὁμοῦς Δανιὴλ καὶ οἱ τρεῖς παῖδες ἐδυσώ-
πησαν τὸν ἐπουράνιον βασιλέα Θεὸν καὶ ὑπέταξεν αὐτοῖς τὸν
βασιλέα. Ἡ δὲ ἐρώτησις ὑμῶν διπλοῦν ἔχει τὸν πόλεμον, δει-
λίας καὶ φιλαργυρίας. Ἡμεῖς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἐσμεν, καὶ
5 ἐξουσίαν ἔχει ποιῆσαι εἰς ἡμᾶς τὸ θέλημα αὐτοῦ. Μὴ οὖν φύγοι-
τε, μηδὲ κρύψητέ τι ὑμῶν.

ΨΠΖ'

Ἑρώτησις

Οἱ αὐτοὶ πάλιν ἠρώτησαν τὸν αὐτὸν γέροντα.

10 Πῶς οὖν γέγραπται «ἐὰν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως
ταύτης φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην»;

Ἀπόκρισις

Αλλ' ἡμεῖς οὐπω ἐδιώχθημεν.

ΨΠΗ'

Ἑρώτησις

15 Πρεσβύτερός τις, ψηφισθεὶς παρὰ τῶν τῆς πόλεως εἰς
ἐπισκοπὴν, ἐπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν γέροντα, εἰ θέλει
αὐτὸν ὁ Θεὸς γενέσθαι.

Ἀπόκρισις

20 **Α**δελφέ, ὑπὲρ ἐμὲ ἠρώτησας· ἐλάχιστος γάρ εἰμι ἄνθρω-
πος καὶ εἰς τοῦτο τὸ μέτρον οὐκ ἔφθασα. Ὅμως ἀφῆ-
κας τὸν Ἀπόστολον καὶ ἐρωτᾷς ἐμὲ τὸν μηδέποτε ἀρ-
χὴν βαλόντα εἶναι μοναχόν; Τί δὲ λέγει ὁ Ἀπόστολος; «ὁ ὀρεγό-
μενος ἐπισκοπῆς, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ· δεῖ δὲ τὸν ἐπίσκοπον
ἀνεπίληπτον εἶναι» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ Γραφή λέγει, ὡς
ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ὅτι «ἐὰν ἐρω-

βουχοδονόσορα; Και ὁμως ὁ Δανιήλ καὶ τὰ τρία παιδιὰ φοβήθηκαν τὸν ἐπουράνιο βασιλιὰ Θεοῦ, καὶ ὑπέταξε τὸν βασιλιὰ σ' αὐτούς. Ἡ ἐρώτησή σας ἔχει διπλὸ τὸν πόλεμο· τῆς δειλίας καὶ τῆς φιλαργυρίας. Ἐμεῖς βρισκόμαστε στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐξουσία ἔχει νὰ κάνει σὲ μᾶς τὸ θέλημά του. Μὴ φύγετε λοιπόν, οὔτε νὰ κρύψετε κάτι ἀπὸ τὰ δικά σας.

787

Ἑρώτηση

Οἱ ἴδιοι πάλι ἐρώτησαν τὸν ἴδιο γέροντα.

Πῶς τότε ἔχει γραφεῖ, «ἂν σᾶς διώχνουν ἀπὸ αὐτὴ τὴν πόλη, νὰ φεύγετε σὲ ἄλλη»⁷⁷;

Ἀπόκριση

Αλλὰ ἐμεῖς ἀκόμα δὲν διωχθῆκαμε.

788

Ἑρώτηση

Κάποιος πρεσβύτερος, ποὺ ἐκλέχθηκε ἀπὸ ἀνθρώπους τῆς πόλεως σὲ ἐπισκοπή, ἔστειλε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ἴδιο γέροντα, ἂν θέλει ὁ Θεὸς νὰ γίνῃ αὐτὸς ἐπίσκοπος.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ἐρώτησες πράγματα ἀνώτερα ἀπὸ τὴ δύναμή μου· διότι εἶμαι ἐλάχιστος ἄνθρωπος καὶ δὲν ἔφθασα σ' αὐτὸ τὸ μέτρο. Ἄλλ' ἄφησες τὸν Ἀπόστολο καὶ ἐρωτᾷς ἐμένα ποὺ δὲν ἄρχισα ἀκόμη νὰ γίνομαι μοναχός; Καὶ τί λέγει ὁ Ἀπόστολος; «Ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ ἐπισκοπή, ἐπιθυμεῖ καλὸ ἔργο· πρέπει ὁμως ὁ ἐπίσκοπος νὰ εἶναι ἀνεπίληπτος»⁷⁸ καὶ τὰ ἐξῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ Γραφή λέγει, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ

τήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου ψευδοπροφήτην καὶ ἐστὲ ἄξιοι τοῦ ἀκοῦσαι τὴν ἀλήθειαν, λόγον ἀληθινὸν ἐμβάλλω εἰς τὸ στόμα τοῦ ψευδοπροφήτου εἰπεῖν ὑμῖν». Τούτου χάριν κἀγὼ σοι λέγω, ὅτι Ἐἰ καλῶς ἐκόσμησάς σου τὸν οἶκον καὶ ἠτοιμάσας τὴν καρδίαν σου εἰς ὑποδοχὴν τοῦ τοιούτου εὐώδους μύρου, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου, «ἠτοιμάσται σοι παρὰ τοῦ Θεοῦ»· ἀψευδῆς γὰρ ὁ λέγων, «δῶη σοι Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου»'.

ΨΠΘ'

Ἑρώτησις

- 10 Χωρεπίσκοπός τις ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα, εἰ ὀφείλει ἀποστῆναι τῆς χωρεπισκοπῆς καὶ ἀναχωρῆσαι εἰς μοναστήριον.

Ἀπόκρισις

- 15 **Α**φεῖναι τὴν ἐμπιστευθεῖσάν σοι φροντίδα τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν οὐ συμβουλεύομέν σοι, ἀλλὰ προσέχειν τῇ σεαυτοῦ ψυχῇ κατὰ φόβον Θεοῦ. Μὴ λάβης δῶρα παρά τινος, μὴ ἐκκλίνης κρίσιν, μὴ αἰσχυνηθῆς πρόσωπον δυνάστου καὶ ἀθωώσης τὸν ἔνοχον, ἢ κατακρίνης τὸν ἀθῶον. Καὶ τὴν φιλαργυρίαν μακρὰν ποίησον ἀπὸ σοῦ, ἥτις ρίζα ἐστὶ 20 πάντων τῶν κακῶν· ἡ τοιαύτη γὰρ καλεῖται καὶ ἐστὶ δευτέρα εἰδωλολατρία. Καὶ μὴ ὑψηλοφρονήσης, ἵνα μαθητευθῆς τῷ Ἀποστόλῳ λέγοντι, «μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συνεπαγόμενοι». Μὴ ἀνθρωπαρεσκήσης· οἶδας γὰρ τί ἀπόκειται τούτῳ (τῷ ἀνθρωπαρέσκῳ δηλαδή), ἀλλότριος γίνεται τῆς δου-

79. Βλ. Διδαχὴ Ἀποστόλων 11.

80. Βλ. Α' Κορ. 2,9.

Θεοῦ πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, «ἂν ἐρωτήσετε στὸ ὄνομά μου ψευδοπροφήτη καὶ εἴσθε ἄξιοι νὰ ἀκούσετε τὴν ἀλήθεια, θὰ βάλω ἀληθινὸ λόγο στὸ στόμα τοῦ ψευδοπροφήτη νὰ σᾶς πεῖ»⁷⁹, χάριν αὐτοῦ σοῦ λέγω καὶ ἐγώ· “Ἄν κόσμησες καλὰ τὸν οἶκο σου καὶ ἐτοίμασες τὴν καρδιά σου γιὰ ὑποδοχὴ τοῦ τέτοιου εὐωδιαστοῦ μύρου, σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου, «ἔχει ἐτοιμαστῆ ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ σένα»⁸⁰· διότι εἶναι ἀψευδῆς ἐκεῖνος ποὺ λέγει, «εἴθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσει σύμφωνα μὲ τὴν καρδιά σου»⁸¹.

789

Ἑρώτηση

Κάποιος χωρεπίσκοπος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα, ἂν πρέπει νὰ φύγει ἀπὸ τὴν χωρεπισκοπὴ καὶ ν’ ἀναχωρήσει σὲ μοναστήρι.

Ἀπόκριση

Δ ἐν σέ συμβουλευόμε ν’ ἀφήσεις τὴ φροντίδα τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν ποὺ σοῦ ἀνατέθηκε, ἀλλὰ νὰ προσέχεις τὴν ψυχὴ σου μὲ φόβο Θεοῦ. Μὴ πάρεις δῶρα ἀπὸ κάποιον, μὴ παρεκκλίνεις στὴν κρίση, μὴ ντραπεῖς τὸ πρόσωπο τοῦ δυνάστη καὶ ἀθώσεις τὸν ἔνοχο ἢ κατακρίνεις τὸν ἀθῶο. Ἀπομάκρυνε ἐπίσης ἀπὸ σένα τὴν φιλαργυρία ποὺ εἶναι ρίζα ὄλων τῶν κακῶν, διότι αὐτὴ ὀνομάζεται καὶ εἶναι δεύτερη εἰδωλολατρία. Μὴ ὑψηλοφρονήσεις, γιὰ νὰ γίνεις μαθητὴς τοῦ Ἀποστόλου ποὺ λέγει, «μὴ φρονεῖτε τὰ ὑψηλά, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθεῖτε τοὺς ταπεινούς»⁸². Μὴ θελήσεις νὰ φανεῖς ἀρεστὸς στοὺς ἀνθρώπους, διότι γνωρίζεις τί ἐπιφυλάσσεται σ’ αὐτὸν (δηλαδὴ στὸν ἀνθρωπάρεσκο)· γίνεται ξένος τῆς δουλείας τοῦ

81. Ψαλμ. 19,5.

82. Ρωμ. 12,16.

λείας τοῦ Χριστοῦ· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· «εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην»· καὶ ὑποτάγηθι τῷ Κυρίῳ λέγοντι· «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρῶτός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν».

5 Σβέσον τὴν ὀργὴν ἀπὸ σοῦ, ὅτι πτώσις ἐστὶν ἀνθρώπων· πάντα κατὰ Θεὸν πράττε, καὶ εὐρίσκεις αὐτὸν βοηθόν. Πάντοτε δὲ φοβοῦ τὸν θάνατον· δεῖ γὰρ αὐτὸν ἐλθεῖν ἐφ' ἡμᾶς. Μιμηήσκου τῆς ὥρας τῆς ἐξόδου, καὶ οὐχ ἁμαρτήσης εἰς Θεόν· καὶ ἐὰν φθάσης ἡσυχάσαι εὐρήσεις ἀνάπαυσιν μετὰ χάριτος, ὅπου δ' 10 ἂν ἡσυχάσης.

Ψζ'

Ἐρώτησις

Ἐπίσκοπός τις ἀπὸ μοναχῶν, ἔχων μεγάλην πίστιν εἰς τοὺς γέροντας, ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν μέγαν Γέροντα, εἰ ὀφείλει καταλεῖψαι τὸν κόσμον καὶ εἰς τὸν μονήρη βίον 15 ἐπανελθεῖν, ἅμα δὲ αἰτῶν τὴν παρ' αὐτοῦ εὐχὴν τε καὶ εὐλογίαν καὶ βοήθειαν.

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ὐκαιρόν μοι εἰπεῖν τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, «ἐγενόμην ἄφρων, ὑμεῖς μὲ ἠναγκάσατε», ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ Θεὸν ἐστὶ τὰ λαλούμενα καὶ οὐ κατὰ ἄνθρωπον, εἶη μοι εἰπεῖν αὐτῷ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Μωϋσέως «ἢ συνεισένεγκέ μοι τὸν γραφέντα μοι υἱὸν πνευματικὸν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἢ κάμῃ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου σου», καὶ μὴ εἶη μοι ἰδεῖν τὸ πρόσωπον Ἰακώβ τοῦ πατρὸς Ἰωσήφ,

83. Γαλ. 1,10.

84. Ματθ. 11,29.

Χριστοῦ· διότι λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ἂν ἄρεσα ἀκόμα στοὺς ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἦμουν δοῦλος τοῦ Χριστοῦ»⁸³. Ὑποτάξου στὸν Κύριο πὺ λέγει· «μάθετε ἀπὸ μένα ὅτι εἶμαι πρᾶος καὶ ταπεινὸς στὴν καρδιά καὶ θὰ βρεῖτε ἀνάπαυση στὶς ψυχές σας»⁸⁴.

Σβῆσε τὴν ὀργὴ ἀπὸ σένα, διότι εἶναι πτώση γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Κάννε τὰ πάντα σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ τὸν βρεῖς βοηθό· πάντοτε ὅμως νὰ φοβᾶσαι τὸν θάνατο, ἀφοῦ αὐτὸς ὅπωςδήποτε θὰ ἔρθει σὲ μας. Νὰ θυμᾶσαι τὴν ὥρα τῆς ἐξόδου, καὶ δὲν θ' ἀμαρτήσεις στὸν Θεό. Ἐὰν φθάσεις νὰ ἡσυχάσεις, θὰ βρεῖς ἀνάπαυση μαζί μὲ τὴ χάρη, ὅπου κι ἂν ἡσυχάσεις.

790

Ἑρώτηση

Κάποιος ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴν τάξη τῶν μοναχῶν, ἔχοντας μεγάλη ἐμπιστοσύνη στοὺς γέροντες, ἔστειλε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν μεγάλο Γέροντα, ἂν πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον καὶ νὰ ἐπανέλθῃ στὸν μοναχικὸ βίον, ζητώντας συγχρόνως ἀπὸ αὐτὸν τὴν προσευχὴ του, τὴν εὐλογία καὶ τὴ βοήθειά του.

Ἀπόκριση

Εἶναι κατάλληλη στιγμή νὰ πῶ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου πὺ λέγει, «ἔγινα ἄφρονος, ἐσεῖς μὲ ἀναγκάσατε»⁸⁵. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτὰ πὺ λέγονται εἶναι σύμφωνα μὲ τὸν Θεὸ καὶ ὄχι σύμφωνα μὲ τὸν ἄνθρωπο, θὰ μπορούσα νὰ πῶ· σ' αὐτὸν ἐκεῖνο πὺ λέχθηκε ἀπὸ τὸν ὑπηρέτη τοῦ Θεοῦ Μωϋσῆ· «ἦ εἰσήγαγε μαζί μὲ μένα στὴν αἰώνια ζωὴ αὐτὸν πὺ ὀνομάσθηκε πνευματικὸς μου υἱός, ἢ σβῆσε καὶ μένα ἀπὸ τὴ βίβλο σου»⁸⁶· καὶ εἶθε νὰ μὴ ἀξιωθῶ νὰ δῶ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰα-

85. Β' Κορ. 12,11.

86. Ἐξ. 32,32.

μη ἔχοντι τὸν Βενιαμὶν μετ' ἐμοῦ. Καὶ πιστεύω εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ ἅγιον, ὅτι οὐκ ἀθετήσει μου τὸ αἴτημα· ἡ γὰρ χαρὰ τῆς ἀγίας Τριάδος καὶ ἡ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἡ σωτηρία ἐστὶ τῶν σωζομένων. Οὐ παύομαι οὖν δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἕως οὗ χαροποιήσῃ με εἰς τὴν σὴν σωτηρίαν. Ἀλλὰ πρόσεχε μὴ χαυνώσωσι ταῦτα τὸν λογισμόν σου εἰς ραθυμίαν.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις μιμνήσκου, ὅτι ὁ κόσμος παράγει καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ πρόσκαιρός ἐστι, καὶ ἡ ἀπόλαυσις αὐτοῦ φθαρτὴ. Ἐπίλεγξαι σεαυτῷ συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἢ πρόσ-
10 καιρον ἔχειν ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν, καὶ πάλιν ὅτι ἄκοντες ἀφίε-
μεν τὸν κόσμον, καὶ οὐκ ἔστι μακρὸς ὁ βίος ἡμῶν. Τί γὰρ ἐστὶν ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου; μάλιστα ὅτι πεποιθήσιν ζωῆς οὐκ ἔχομεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀπὸ πρῶτὶ ἕως ὀψέ. Θέλοντες ἀφήσωμεν τὰ πράγματα, ἵνα ἔχωμεν τὴν ἀντιμισθίαν. Ἐπιλεξώμεθα τὴν
15 ἀμεριμνίαν τὴν ἀπὸ τῶν γηϊνῶν πραγμάτων οἱ ἐπιποθοῦντες ὀφθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ, ἵνα παρρησιασώμεθα λέγειν· «ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου». Γόργευσαι, ὄξυπόδησον, ὡς ἡμέρα ἐστί, πρὸ τοῦ καταλαβεῖν τὴν νύκτα, ἐν ᾗ πενθοῦσιν οἱ ραθυμοῦντες καὶ ὀκνη-
20 ροί, μετανοοῦντες τότε εἰς μάτην· μάθε, ὅτι ὁ καιρὸς οὐ μένει, καὶ ἐὰν φθάσῃ ἡ ὥρα, ὁ ὑπηρέτης οὐ δυσωπεῖται. Τίς γὰρ ἐδυσώπησεν αὐτὸν καὶ εἰσηκούσθη; Δουλός ἐστὶν ἀληθῆς τοῦ ἀληθινοῦ Δεσπότη, πληρῶν γνησίως τὰ προστάγματα αὐτοῦ.

Φοβηθῶμεν τὴν φρικωδεστάτην ἡμέραν καὶ ὥραν ἐκείνην,
25 ἐν ᾗ οὐ προΐσταται ἡμῶν ἀδελφὸς ἢ συγγενής, οὐκ ἀρχὴ ἢ ἐξουσία, οὐ πλοῦτος καὶ δόξα, ἀλλ' ἰδοὺ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Πωλήσωμεν τὰ φθαρτὰ πράγματα, τὰ ἔλκοντα ἡμᾶς εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀπωλείας καὶ, ἀγοράσαντες ἑαυτοῖς ἔνδυμα γάμου, ἔλθωμεν εἰς τελειότητα. Ἐὰν γὰρ ἔλθωμεν εἰς τελειότητα, κα-
30 ταλαμβάνομεν τὴν τελειότητα τῆς κατὰ Θεὸν τελείας ἀγάπης τῆς ἐξω βαλλούσης τὸν φόβον, καὶ ἄδομεν μετὰ χαρᾶς μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει». Τέκνον

·κώβ, τοῦ Πατέρα τοῦ Ἰωσήφ, χωρίς νὰ ἔχω τὸν Βενιαμὶν μαζί μου. Ἀλλὰ πιστεύω στὸ ἅγιο ὄνομά του, ὅτι δὲν θὰ ἀθετήσῃ τὸ αἴτημά μου· διότι ἡ χαρὰ τῆς ἁγίας Τριάδας καὶ ἡ χαρὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων εἶναι ἡ σωτηρία τῶν σωζομένων. Δὲν θὰ σταματήσω λοιπὸν νὰ παρακαλῶ τὸν Θεό, ὡς πού νὰ μὲ χαροποιήσῃ μὲ τὴ δική σου σωτηρία· ἀλλὰ πρόσεχε, νὰ μὴ χαινώσουν αὐτὰ τὸν λογισμό σου καὶ σὲ ὀδηγήσουν σὲ ραθυμία.

Μαζί μὲ ὅλα αὐτὰ θυμήσου ὅτι ὁ κόσμος περνᾷ, ἡ δόξα του εἶναι πρόσκαιρη καὶ ἡ ἀπόλαυσή του φθαρτή. Διάλεξε γιὰ τὸν ἑαυτό σου νὰ ὑποστῇ κακουχίες μαζί μὲ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ, παρὰ νὰ ἔχει πρόσκαιρη ἀπόλαυση τῆς ἁμαρτίας. Ἐπίσης νὰ θυμᾶσαι ὅτι θὰ ἐγκαταλείψομε τὸν κόσμο χωρίς τὴ θέλησή μας καὶ ὅτι ἡ ζωὴ μας δὲν εἶναι μεγάλη. Τί εἶναι δηλαδὴ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου; Ἀπὸ τὸ πρωὶ μέχρι τὸ βράδυ, ὅταν βέβαια δὲν ἔχομε πεποίθηση ζωῆς μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Ἄς ἐγκαταλείψομε μὲ τὴ θέλησή μας τὰ πράγματα, γιὰ νὰ ἔχομε τὴν ἀντιμισθία. Ἄς διαλέξομε τὴν ἀμεριμνησία γιὰ τὰ γῆϊνα πράγματα ὅσοι ποθοῦμε νὰ δοῦμε τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ποῦμε μὲ παρρησία· «βγάλε ἔξω τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ τὴν φυλακὴ, γιὰ νὰ ἐξομολογηθῶ στὸ ὄνομά σου»⁸⁷. Βιάσου, τρέξε, ὅσο εἶναι μέρα, πρὶν φθάσῃ ἡ νύχτα, κατὰ τὴν ὁποία πενθοῦν ἐκεῖνοι πού ραθυμοῦν καὶ οἱ ὀκνηροί, μετανοώντας τότε μάταια. Μάθε, ὅτι δὲν μένει ὁ καιρός· καὶ ἂν φθάσῃ ἡ ὥρα, ὁ ὑπηρέτης δὲν βρίσκει εὐσπλαγχνία. Διότι ποιὸς τὸν παρακάλεσε γι' αὐτὸν καὶ εἰσακούσθηκε; Εἶναι ἀληθινὸς δοῦλος τοῦ ἀληθινοῦ Δεσπότη, πού πραγματοποιεῖ γνήσια τὰ προστάγματά του.

Ἄς φοβηθοῦμε τὴν φρικωδέστατη ἐκείνη ἡμέρα καὶ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποία δὲν θὰ προΐσταται ἀδελφὸς ἢ συγγενὴς μας οὔτε ἀρχὴ ἢ ἐξουσία οὔτε πλοῦτος καὶ δόξα, ἀλλὰ νὰ, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργο του. Ἄς πουλήσομε τὰ φθαρτὰ πράγματα, πού μᾶς σύρουν στὴν ἄβυσσο τῆς ἀπώλειας καί, ἀφοῦ ἀγοράσομε γιὰ τὸν ἑαυτό μας ἔνδυμα γάμου, νὰ φθάσομε σὲ τελειότητα. Διότι, ἂν φθάσομε σὲ τελειότητα, φθάνομε τὴν τελειότητα τῆς τέλειᾳς κατὰ Θεὸν ἀγάπης πού διώχνει τὸν φόβο, καὶ ψάλλομε μὲ χαρὰ μαζί μὲ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο «ἡ ἀγάπη δὲν ἐκπί-

γνήσιον, ἴδοιμί σε ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ μου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Ἀσπάζομαί σε ἐν Κυρίῳ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ· ἀσπάζομαί σε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ἀσπάζομαί σοι ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, τιμιώτατε.

Ψ4Α'

5 Ἑρώτησις

Ἄλλος ἐπίσκοπος αἰτῶν ἔπεμψε τὸν αὐτὸν Γέροντα Βαρσανούφιον δοῦναι αὐτῷ παράθεσιν.

Ἀπόκρισις

10 **Τ**ί εἶπω πρὸς τὴν ὑμῶν θεοφιλίαν; Εἶπω ὅτι οὐκ ἔξεστι δούλῳ δοῦναι παράθεσιν τῷ Κυρίῳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀκμὴν οὐκ ἀπηλλάγην τῆς κενοδοξίας μου, ἔχειν ἑμαυτὸν δούλον ἐπὶ πάντων. Ἀπορῶ οὖν μὴ εὐρίσκων ἀπολογίαν· εἰς τοῦτο δὲ εὐρίσκω καταφυγεῖν, ὅτι 'συγχώρησόν διὰ τὸν Κύριον, καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα μὴ κατακριθῶ εἰς τὴν ὑμῶν παρουσίαν
15 καὶ ἵνα γινῶ ὅτι ἐστὶ Θεός, καὶ φροντίσω τῶν αὐτοῦ θείων ἐντολῶν καὶ ἐλεηθῶ.

Ψ4Β'

Ἑρώτησις

20 Ἀγῶνος ὄντος περὶ πίστεως, μετεστάλη τις ἐπίσκοπος παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα διὰ γράμματος, λέγων, τί δεῖ ποιῆσαι· προσεδόκα γὰρ καὶ διαστροφὴν εὐρίσκειν παρὰ τινῶν δυνατῶν κατὰ κόσμον, οὐκ ἐχόντων ὑγιῶς περὶ τὴν πίστιν.

πει ποτέ»⁸⁸. Γνήσιο τέκνο μου, εἶθε νὰ σὲ δῶ στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας.

Σὲ ἀσπάζομαι στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ· σὲ ἀσπάζομαι στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· σὲ ἀσπάζομαι στὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τιμιώτατε.

791

Ἑρώτηση

Ἄλλος ἐπίσκοπος ἔστειλε νὰ παρακαλέσει τὸν ἴδιο Γέροντα Βαρσανούφιο νὰ τοῦ δώσει παραγγελία.

Ἀπόκριση

Τί νὰ πῶ στὴ θεοφιλία σας; Νὰ πῶ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸ στὸ δοῦλο νὰ δώσει παραγγελία στὸν κύριό του, ἀλλ' ἀκόμα δὲν ἀπαλλάχθηκα ἀπὸ τὴν κενοδοξία μου, νὰ θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου ὅτι εἶναι δοῦλος ὄλων. Ἀπορῶ λοιπὸν μὴ βρίσκοντας ἀπολογία· βρίσκω μόνο νὰ καταφύγω σ' αὐτό· 'Συγχώρεσέ με στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ προσευχήσου γιὰ μένα, ὥστε νὰ μὴ κατακριθῶ στὴ δική σας παρουσία, νὰ κατανοήσω ὅτι ὑπάρχει Θεός, καὶ νὰ φροντίσω τὶς θεῖες ἐντολές του, ὥστε νὰ ἐλεηθῶ.

792

Ἑρώτηση

Ἐνῶ γινόταν ἀγώνας γιὰ τὴν πίστη, στάλθηκε κάποιος ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸν βασιλιά⁸⁹ καὶ ἐρώτησε μὲ γράμμα τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα, λέγοντας, 'Τί πρέπει νὰ κάνει'· διότι περίμενε νὰ βρεῖ ἀτίθεση ἀπὸ μερικοὺς δυνατοὺς κατὰ κόσμο, ποὺ δὲν ἦταν ὑγιεῖς σχετικὰ μὲ τὴν πίστη.

89. Βασιλιάς ἦταν ὁ Ἰουστινιανός καὶ ὁ ἀγώνας ἦταν μεταξὺ Ὁριγενισμοῦ καὶ Ὁρθοδόξων.

Ἀπόκρισις

Εξ ὧν διδάσκει ἡμᾶς ὁ ὑμέτερος ἄγγελος, εὐρίσκομεν ὅτι μετὰ τῆς ἀναστάσεως τῆς κατὰ Θεόν, ἔσχε Δανιήλ τὴν φιλίαν τοῦ βασιλέως, καὶ ἔχων τὰς ἐλπίδας εἰς τὸν 5 Θεὸν τὸν σώζοντα τοὺς δούλους αὐτοῦ καὶ ἐγγὺς ὄντα πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, οὐκ ἐφοβήθη τὴν ἀπειλὴν καὶ ἐπιβουλὴν τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος, οὐδὲ ἐθρόησεν αὐτόν· ἀλλὰ, στηριχθέντα τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ, ὑπερεδόξασεν αὐτὸν ὁ Θεὸς διὰ τῆς πίστεως· καὶ εἰ ἀληθῶς καρδιά βασιλέως ἐν χει- 10 ρὶ Θεοῦ, ὅπου θέλομεν ὀρθοποδοῦντες, κλίνει αὐτὴν ὁ Θεός.

Ἔρρωσο ἐν Κυρίῳ, ἔρρωσο.

Ψ4Γ'**Ἐρωτήσεις**

Ἐπίσκοπος ἐπὶ φιλαργυρία καὶ ἑτέροις πταισίμασι κατα-
κριθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ ταῦτα μισούμενος, κατηγο-
15 ρήθη παρὰ τῆς συνόδου τῆς χώρας, καὶ μετὰ τὸν ἔλεγχον
ἐχρήσατο παραιτητικοῖς λιβέλλοις καὶ ἀπεκινήθη κοινῇ
ψήφῳ τοῦ θρόνου. Οἱ δὲ τῆς πόλεως οἰκήτορες, τρεῖς ἄν-
δρας κρίνατες ἀξίους εἶναι τῆς ἐπισκοπῆς, ἀμφέβαλλον
τίνα δεῖ ἐξ αὐτῶν ἐπιλέξασθαι καὶ ἔπεμψαν ἐρωτῶντες
20 τὸν μέγαν Γέροντα Βαρσανοῦφιον.

Ἀπόκρισις

Υμεῖς μηδένα ἐπιλέξασθε, ἀλλὰ δότε τὸ ψήφισμα τῷ ἐπισκόπῳ καί, ὃν ἂν πληροφορήσῃ αὐτὸν ὁ Θεός, δί-
δωσιν ὑμῖν.

90. Ὁ Βαρσανοῦφιος χρησιμοποιεῖ ἐδῶ τὴν λέξιν ἐπίσκοπος· προφανῶς ὁμοῦς δὲν ἐννοεῖ αὐτὸν ποῦ κατηγορήθηκε καὶ διώχθηκε ἀπὸ τὸν θρόνο, ἀλλὰ

Ἀπόκριση

Απ' ὅσα μᾶς διδάσκει ὁ ἀγγελιοφόρος σας, βρίσκομε ὅτι μαζί με τὴν κατὰ Θεὸν ἀνάστασις ὁ Δανιήλ ἀπέκτησε τὴ φιλία τοῦ βασιλιᾶ, καί, ἔχοντας τὶς ἐλπίδες στὸν Θεὸ πὺ σῶζει τοὺς δούλους του καὶ βρίσκεται κοντὰ σὲ ὄλους ἐκείνους πὺ τὸν ἐπικαλοῦνται εὐλικρινᾶ, δὲν φοβήθηκε τὴν ἀπειλὴ καὶ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος, οὔτε τὸν θορύβησε· ἀλλὰ, ὄντας στηριγμένος στὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὑπερδόξασε ὁ Θεὸς μετὰ τὴν πίστη. Ἄν λοιπὸν ἡ καρδιὰ τοῦ βασιλιᾶ βρίσκεται πραγματικὰ στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὀρθοποδοῦμε ὁ Θεὸς τὴν κλίνει ὅπου θέλομε.

Ὑγίαινε στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὑγίαινε.

793

Ἐρώτηση

Κάποιος ἐπίσκοπος, πὺ κατακρίθηκε γιὰ φιλαργυρία καὶ γιὰ ἄλλα πταισμάτα καὶ μισήθηκε ἀπὸ τὸν λαὸ γι' αὐτά, κατηγορήθηκε ἀπὸ τὴ σύνοδο τῆς χώρας, καὶ μετὰ τὸν ἔλεγχο, ἂν καὶ χρησιμοποίησε συστατικὰ γράμματα, ὁμως ἀπομακρύνθηκε μετὰ κοινὴ ἀπόφασι ἀπὸ τὸν θρόνο. Οἱ κἀτοικοὶ τότε τῆς πόλεως, κρίνοντας ὅτι τρεῖς ἄνδρες εἶναι ἄξιοι τῆς ἐπισκοπῆς, ἀμφέβαλλαν γιὰ τὸ ποιὸν πρέπει νὰ διαλέξουν ἀπὸ αὐτοὺς καὶ γι' αὐτὸ ἔστειλαν νὰ ἐρωτήσουν τὸν μεγάλο Γέροντα Βαρσανούφιου.

Ἀπόκριση

Μὴ διαλέξετε ἐσεῖς κανέναν, ἀλλ' ἀφήστε τὴν ἐκλογὴ στὸν ἀρχιεπίσκοπο⁹⁰ καὶ ὅποιον θὰ τὸν πληροφορήσει ὁ Θεὸς θὰ σᾶς δώσει.

τὸν μητροπολίτη τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης σύμφωνα μετὰ τὸν ιβ' κανόνα τῆς συνόδου τῆς Λαοδικείας, τὸν ὁποῖο ὀνομάζει καὶ Ἀρχιεπίσκοπο παρακάτω, καὶ ἴσως πρόκειται γιὰ τὸν πατριάρχη Ἱεροσολύμων.

Ψ4Δ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα.

ἼΑρα πάντως δίδωσιν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἓνα ἐξ αὐτῶν;

Ἀπόκρισις

Ε ἂν μετὰ ὁμονοίας καὶ εὐθύτητος καρδίας καὶ κατὰ πί-
 5 στιν Θεοῦ θέλωσιν, οὐ μόνον ἓνα ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ
 ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ ἔαν αἰτήσωσιν, ὃ ἐστὶν ἰσάγγελον
 ἄνδρα, παρέχει αὐτοῖς ὁ Θεός. Οὐ δύναται γὰρ ψεύσασθαι ὁ εἰ-
 πῶν «αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει»·
 10 πρὸς δὲ τοὺς κακῶς αἰτοῦντας εἶπεν· «αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε,
 διότι κακῶς αἰτεῖσθε».

Ψ4Ε'

Ἑρώτησις

Τί οὖν ὅτε ἐν τούτοις ἔστι τις καλλίων τῶν ἄλλων; ἼΑρα
 αὐτὸν δίδωσιν ὁ Θεός;

15 Ἀπόκρισις

Τ ὃ ψήφισμα τὸ περὶ αὐτῶν ἔαν δώσωσι τῷ ἀρχιεπι-
 σκόπῳ, εἴ τινα βλέπει ὁ Θεός ὅτι ὑπὲρ τοὺς ἄλλους
 ὠφελεῖ αὐτούς, τοῦτον καὶ δίδωσιν· ἔαν γὰρ λόγου χά-
 ριν αὐστηρὸς ἦ καὶ ἀκμὴν χρήζωσι παιδείας πρὸς ἐπανόρθωσιν,
 20 δίδοται αὐτοῖς.

794

Ἑρώτηση

Ἄλλος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο Γέροντα.

Ἐραγε ὁ Θεὸς θὰ τοὺς δώσει ὅπωςδὴποτε ἓναν ἀπὸ αὐτούς;

Ἀπόκριση

Αν θέλουν μὲ ὁμόνοια καὶ εὐθύτητα καρδιάς καὶ σύμφωνα μὲ τὴν πίστη στὸν Θεό, ὄχι μόνο ἓνα ἀπὸ αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ἄγγελο ἂν ζητήσουν ἀπὸ τὸν οὐρανό, δηλαδή ἰσάγγελο ἄνδρα, ὁ Θεὸς θὰ τοὺς τὸν δώσει. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ διαψευσθεῖ ἐκεῖνος πὺ εἶπε «ζητήστε, καὶ θὰ σᾶς δοθεῖ, διότι ὅποιος ζητεῖ, παίρνει»⁹¹. ἐνῶ πρὸς ἐκείνους πὺ ζητοῦν κακῶς εἶπε, «ζητᾶτε καὶ δὲν παίρνετε, διότι ζητᾶτε κακῶς»⁹².

795

Ἑρώτηση

Τί λοιπὸν γίνεται, ὅταν ἀνάμεσα σ' αὐτούς ὑπάρχει κάποιος καλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους; Ἐραγε αὐτὸν δίνει ὁ Θεός;

Ἀπόκριση

Αν ἀφήσουν στὸν ἀρχιεπίσκοπο τὴν ἀπόφαση ἐκλογῆς τῆ σχετικῆ μ' αὐτούς, ὁ Θεός, ἐκεῖνον πὺ βλέπει ὅτι θὰ τοὺς ὠφελήσει παραπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους, αὐτὸν θὰ τοὺς δώσει· διότι, ἂν γιὰ παράδειγμα εἶναι ἀστήρως καὶ αὐτοὶ χρειάζονται ἀκόμη παιδεῖα γιὰ διόρθωση, θὰ τοὺς δώσει αὐτόν.

92. · Ἰακ. 4,3.

Ψ4S'

Ἑρώτησις

Ἐὰν μερίζηται πόλις ἐκ τῶν τοιούτων καὶ οἱ μὲν κατὰ πίστιν τινὰς αἰτῶσι, οἱ δὲ κατὰ προσπάθειαν, ὧσι δὲ οἱ προβληθέντες ἐκ τῶν δύο μερῶν καλοί, τί ἐνταῦθα γίνεται;

10

Ἀπόκρισις

Τ οἷς κατὰ πίστιν αἰτοῦσι δίδωσιν ὁ Θεός, ἐκείνοις δὲ οὐ δίδωσιν· οὐχ ὡς ἀποβάλλων τοὺς παρ' αὐτῶν προβληθέντας, ἀλλὰ τὴν κακὴν αἴτησιν αὐτῶν.

Ψ4Z'

10 Ἑρώτησις

Τί οὖν δετε ὁ προβληθεὶς παρὰ τῶν μὴ κατὰ πίστιν αἰτούντων χρησιμώτερος μέλλει εἶναι τοῦ προβληθέντος ὑπὸ τῶν κατὰ πίστιν αἰτούντων;

Ἀπόκρισις

Ο Θεὸς ὁ καρδιογνώστης, ἐπιδῶν τὴν προαίρεσιν τῶν καλῶς αἰτούντων, δίδωσιν αὐτοῖς τὸν προβληθέντα παρὰ τῶν ἄλλων, οὐ διὰ τὴν ἐκείνων αἴτησιν τὴν κακῶ λογισμῶ γενομένην, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγαθὴν τούτων προαίρεσιν, ἥδέως μὲν ἐχόντων λαβεῖν τὸν καλλίω, ἐξ ἀγνοίας δὲ μὴ
20 προβαλλομένων αὐτόν.

Ψ4H'

Ἑρώτησις

Ἄλλ' εὐρίσκονται καὶ οἱ μὴ ὀρθῶ λογισμῶ αἰτήσαντες,

796

Ἑρώτηση

Ἐάν χωρίζεται ἡ πόλη σέ ομάδες ἐξ αἰτίας τους καὶ οἱ πρῶτοι ζητοῦν κάποιους μὲ κριτήριο τὴν πίστη, ἐνῶ ἄλλοι μὲ βάση τὴ συμπάθεια καὶ εἶναι καλοὶ αὐτοὶ ποὺ προβλήθηκαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, τί γίνεται ἐδῶ;

Ἀπόκριση

Ο Θεὸς δίνει σ' αὐτοὺς ποὺ ζητοῦν μὲ κριτήριο τὴν πίστη, ἐνῶ στοὺς ἄλλους δὲν δίνει· διότι δὲν ἀπορρίπτει ἐκείνους ποὺ προβλήθηκαν ἀπὸ αὐτούς, ἀλλὰ τὴν κακὴ αἴτησή τους.

797

Ἑρώτηση

Τί γίνεται ὅμως ὅταν ἐκεῖνος, ποὺ προβλήθηκε ἀπὸ αὐτούς ποὺ δὲν ζητοῦν μὲ κριτήριο τὴν πίστη, πρόκειται νὰ εἶναι χρησιμότερος ἀπὸ αὐτὸν ποὺ προβλήθηκε ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ζητοῦν μὲ κριτήριο τὴν πίστη;

Ἀπόκριση

Ο καρδιογνώστης Θεός, γνωρίζοντας τὴν προαίρεση αὐτῶν ποὺ ζητοῦν καλῶς, τοὺς δίνει ἐκεῖνον ποὺ προβλήθηκε ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὄχι ἐξ αἰτίας τῆς αἰτήσεως ἐκείνων ποὺ ἔγινε μὲ κακὸ λογισμό, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως αὐτῶν· εὐχαρίστως δηλαδὴ θὰ ἤθελαν νὰ λάβουν τὸν καλύτερο, δὲν τὸν προβάλλουν ὅμως ἀπὸ ἄγνοια.

798

Ἑρώτηση

Συμβαίνει ὅμως καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲ ζήτησαν μὲ ὀρθὸ λογι-

καὶ αὐτοὶ παρ' ἀξίαν ἀπολαμβάνοντες τὸν ἀγαθόν· τί οὖν γίνε-
ται;

Ἀπόκρισις

5 **Δ** ιὰ τοὺς ἀξίους ἐλεεῖ ὁ Θεὸς καὶ τοὺς ἀναξίους· αὐτὸς
γὰρ «βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους», ἐφανέρωσε δὲ
τοῦτο ἡμῖν διὰ τῆς θείας Γραφῆς λέγων πρὸς Ἀβραάμ·
«ἐὰν εὗρω δέκα δικαίους ἐν τῇ πόλει οὐ μὴ ἀπολέσω τὸν τόπον
δι' αὐτούς». Εἰ δὲ διὰ δέκα δικαίους τὴν πόλιν ἤφιε, πόσῳ μᾶλ-
λον διὰ τοσούτους φείσεται καὶ τῶν ἄλλων;

Ψ4Θ'

10 Ἐρώτησις

Τί οὖν, ὅτε καλῆ μὲν πίστει προβάλλονται, καὶ ὁμως οὐ-
δεις τῶν προβληθέντων μέλλει χρήσιμος αὐτοῖς εἶναι;
ἄρα ἐξ ἑαυτοῦ δίδωσιν ὁ Θεός τινα;

Ἀπόκρισις

15 **Ε** πειδὴ ἀξιοὶ εἰσιν εὐεργεσίας, παρορᾷ ὁ Θεὸς τὸ ψήφι-
σμα, καὶ τῇ ὥρᾳ πάντως σπεῖρει τι εἰς αὐτοὺς ἕτερον
ψηφίσασθαι, ἢ εἰς τὸν ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν τῆς χειρο-
τονίας ἄλλον δοῦναι αὐτοῖς χρησιμώτερον τῶν προβληθέντων
παρ' αὐτῶν.

Ω'

20 Ἐρώτησις

Τί οὖν, ὅτε πάντες μὲν οἱ αἰτοῦντες οὐκ ὀρθῶ λογισμῶ
αἰτοῦσι, ἀγαθὸν δὲ ἄρα προβάλλονται; ἄρα δίδεται αὐτοῖς
ἢ οὐ;

σμὸ ν' ἀπολαμβάνουν καὶ αὐτοὶ χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουν τὸν καλὸ· τί γίνεται τότε;

Ἀπόκριση

Χ ἄρην τῶν ἀξίων ὁ Θεὸς ἐλεεῖ τοὺς ἀναξίους· διότι αὐτὸς βρέχει σὲ δικαίους καὶ ἀδίκους· καὶ αὐτὸ μᾶς τὸ φανέρωσε μὲ τῆ θεία Γραφῇ λέγοντας πρὸς τὸν Ἀβραάμ· «ἂν βρῶ δέκα δικαίους στήν πόλη δὲν θὰ καταστρέψω τὸν τόπο γιὰ χάρη τους»⁹³· ἂν θὰ ἀφηνε λοιπὸν τὴν πόλη ἐξαιτίας τῶν δέκα δικαίων, πόσο περισσότερο θὰ λυπηθεῖ καὶ τοὺς ἄλλους ἐξαιτίας τῶν τόσων πολλῶν;

799

Ἐρώτηση

Τί γίνεται ὅμως ὅταν, προβάλλονται βέβαια μὲ καλὴ πίστη, ὅμως κανένας ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ προβλήθηκαν δὲν πρόκειται νὰ τοὺς εἶναι χρήσιμος; Ἴσως ὁ Θεὸς ἀπὸ μόνος του δίνει κάποιον;

Ἀπόκριση

Ε πειδὴ εἶναι ἄξιοι εὐεργεσίας, ὁ Θεὸς παραβλέπει τὴν ἀπόφαση ἐκλογῆς, καὶ κατὰ τὴν ὥρα ἐκείνη τῆς ἀποφάσεως σπεῖρει ὅπωςδὴποτε κάτι σ' αὐτούς, ὥστε νὰ ψηφίσουν ἄλλον, ἢ σ' ἐκεῖνον ποὺ ἔχει τὴν ἐξουσία τῆς χειροτονίας, ὥστε νὰ δώσει ἄλλον σ' αὐτοὺς χρησιμότερον ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ προβλήθηκε ἀπὸ αὐτούς.

800

Ἐρώτηση

Τί γίνεται ἐπίσης, ὅταν ὅλοι αὐτοὶ ποὺ ζητοῦν ἐπίσκοπο δὲν ζητοῦν μὲ ὀρθὸ λογισμό, ἀλλ' ὅμως προβάλλουν καλὸν ὑποψήφιο; Ἴσως τοὺς τὸν δίνει ἢ ὄχι;

Ἀπόκρισις

Ο προγνώστης Θεός, ἐὰν ἴδῃ ὅτι μέλλουσι μετανοεῖν, δίδωσιν αὐτοῖς αὐτόν· ἄξιοι γὰρ εὐρίσκονται διὰ τὴν μέλλουσαν μετάνοιαν· ἐὰν δὲ ἴδῃ ὅτι ἀμετανόητοί εἰσιν, 5 οὐ δίδωσιν αὐτοῖς τὸν τοιοῦτον, διὰ τὴν αὐτῶν ἀναξιότητα.

ΩΑ'**Ἐρώτησις**

Εἶπας, πάτερ, ὅτι κἄν μερισθῆ πόλις, ἀπολαύουσι καὶ οἱ ἀνάξιοι τοῦ διδομένου ἀγαθοῦ διὰ τοὺς καλῶς αἰτουῦντας. Πῶς οὖν ἔσται τὸ εἰρημένον τῇ Γραφῇ, ὅτι «πᾶσα βασι- 10 λεία μερισθεῖσα ἐφ' ἑαυτὴν οὐ σταθήσεται»; Ἴδου γὰρ ἐνταῦθα μερίζεται ἡ πόλις, καὶ διὰ τῶν καλῶν ἡ πᾶσα σταθήσεται.

Ἀπόκρισις

15 **Μ**ερισθῆναι λέγεται, τὸ ἐκκλῖναι τὰ δύο μέρη εἰς τὸ κακόν· τότε γὰρ πληροῦται τό, «οὐ σταθήσεται», δηλονότι εἰς τὸ ἀγαθόν· τοῦτο δὲ οὐ ποιεῖ μερισμόν· ἢ γὰρ διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων μία ἐστὶ καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν· «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω». Τί οὖν; λέγομεν ὅτι ἐκ τούτου ἐμερίσθη ἡ Ἐκκλησία καὶ οὐ σταθήσεται; μὴ γένοιτο! εἶπε 20 γὰρ ὁ Κύριος, «πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς»· ἀλλ' ὁ μὴ στήκων ἐν τῷ μέρει τοῦ ἀγαθοῦ οὗτος ἐμερίσθη ἐξ αὐτοῦ, ὁ δὲ στήκων οὐ μεμέρισται.

ΩΒ'**Ἐρώτησις**

Κατὰ γοῦν τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἀπόκρισιν παρὰ τοῦ γέροντος, οὕτως οἱ τῆς πόλεως ἐποίησαν, καὶ τοὺς τρεῖς 25 ἐψηφίσαντο, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐπίσκοπος ἅγιος καὶ εὐάρε-

Ἀπόκριση

Ο προγνώστης Θεός, ἂν δεῖ ὅτι πρόκειται νὰ μετανοήσουν, τοὺς τὸν δίνει· διότι βρίσκονται ἄξιοι γιὰ τὴ μέλλουσα μετάνοια· ἂν ὅμως δεῖ ὅτι εἶναι ἀμετανόητοι, δὲν τοὺς τὸν δίνει, ἐξαιτίας τῆς ἀναξιότητάς τους.

801

Ἑρώτηση

Εἶπες, πάτερ, ὅτι κι ἂν χωρισθεῖ ἡ πόλη σὲ ομάδες θ' ἀπολαύσουν καὶ οἱ ἀνάξιοι τὸν διδόμενο καλὸ χάριν ἐκείνων πὺ ζήτησαν καλῶς. Πῶς τότε θὰ βρεῖ ἐφαρμογὴ ἐκεῖνο πὺ λέχθηκε στὴ Γραφή, ὅτι «κάθε βασιλεία πὺ χωρίσθηκε ἀπὸ μόνη της δὲν θὰ σταθεῖ»⁹⁴; Διότι νά, ἐδῶ χωρίζεται ἡ πόλη σὲ ομάδες καὶ ἐξαιτίας τῶν καλῶν ὄλη θὰ σταθεῖ.

Ἀπόκριση

Χωρισμὸς σὲ ομάδες λέγεται, τὸ νά ἐκκλίνουν τὰ δύο μέρη στὸ κακό· διότι τότε πραγματοποιεῖται τὸ «δὲν θὰ σταθεῖ», δηλαδὴ στὸ ἀγαθό. Αὐτὸ ὅμως δὲν δημιουργεῖ χωρισμό· διότι ἡ διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων εἶναι μία, καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπε «ἂν ὁ ἄπιστος χωρίζεται, ἄς χωρισθεῖ»⁹⁵. Τί λοιπόν; Λέμε ὅτι ἀπ' αὐτὸ χωρίσθηκε ἡ Ἐκκλησία καὶ δὲν θὰ σταθεῖ; Μὴ γένοιτο! Διότι ὁ Κύριος εἶπε, «οἱ πύλες τοῦ ἁδῆ δὲν θὰ ὑπερισχύσουν αὐτῆς»⁹⁶. ἄλλ' ἐκεῖνος πὺ δὲν στέκεται στὸ μέρος τοῦ ἀγαθοῦ, αὐτὸς χωρίσθηκε ἀπ' αὐτό. Ἐνῶ αὐτὸς πὺ στέκεται, δὲν ἔχει χωρισθεῖ.

802

Ἑρώτηση

Σύμφωνα λοιπόν μὲ τὴν ἀπόκριση πὺ τοὺς δόθηκε ἀπὸ τὸν Γέροντα, ἔτσι ἔκαναν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, καὶ φήψισαν καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ δόθηκε σ' αὐτοὺς ἐπίσκοπος

στος τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ πρῶτος, τοῖς χρήμασι πεποιθώς, ἔδραμεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, αἰτῶν λαβεῖν τὸν θρόνον, καὶ φήμης διαδραμοῦσης ὅτι κατώρθωσε, πάντες ἐγένοντο ἐναγώνιοι, καὶ ἔπεμψαν ἐρωτῶντες τὸν Γέροντα, τί δεῖ
5 ποιῆσαι· εὐλαβοῦντο γὰρ γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ διὰ τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὴν συμβαίνουσαν τῇ Ἐκκλησίᾳ ζημίαν. Καὶ ἐδήλωσεν αὐτοῖς ὁ Γέρον.

Ἀπόκρισις

10 **Π** ἔμψατε δέησιν πληροφοροῦσαν τὸν βασιλέα περὶ τῆς ἐκβολῆς ἐκείνου, ὅτι ὀρθῶς ἐγένετο, καὶ τὰ ἴσα τῶν παραιτητικῶν αὐτοῦ λιβέλλων, καὶ εὐχαριστίαν ἐπὶ τῇ προβολῇ τούτου, ὅτι ἐκ Θεοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο· καὶ οὕτω πληροφορεῖται ὁ βασιλεὺς κόψαι τὸν λογισμὸν ἐξ αὐτοῦ· οἱ δὲ κακῶς θέλοντες ποιῆσαι πρᾶγμα, οὐκ ἔχουσιν, εἰ μὴ
15 κακῶς ἀπολέσαι τὰ χρήματα αὐτῶν, καὶ ὕστερον αἰσχυρθῆναι. Περὶ δὲ τῶν ἀναλωμάτων, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, «ἄπελθε Σαμψὼν μετὰ τῶν ἀλλοφύλων».

ΩΓ'

Ἐρώτησις

20 Ταῦτα ἀκούσαντες ἐρραθύμησαν πέμψαι τὴν δέησιν, καὶ κατέλαβεν ἐκεῖνος τὴν μητρόπολιν πρὸς τὸν ἄρχοντα μετὰ βασιλικῆς κελεύσεως, ὥστε ἀναλαβεῖν τὸν θρόνον· καὶ γενομένου πολλοῦ θορύβου καὶ ταραχῆς ἐν τῇ πόλει, ἔπεμψαν προσπίπτοντες τῷ Γέροντι περὶ τούτου. Ὁ δὲ ἐδήλωσεν αὐτοῖς οὕτω.

25 Ἀπόκρισις

Κ ακῶς ἐποιήσατε ραθυμήσαντες γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ· μισεῖ γὰρ ὁ Θεὸς τὴν ραθυμίαν· ὁμοῦς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου λέγω, ὅτι τὴν πόρταν τῆς πόλεως εἶν

ἅγιος καὶ εὐάρεστος στὸν Θεό. Ὁ πρῶτος, ἐπειδὴ εἶχε ἐμπιστοσύνη στὰ χρήματα ἔτρεξε στὸ Βυζάντιο, ζητώντας νὰ πάρει τὸ θρόνο, καὶ ἐπειδὴ διαδόθηκε ἡ φήμη ὅτι τὸ κατόρθωσε, ὅλοι κυριεύθηκαν ἀπὸ ἀγωνία. Ἔστειλαν τότε νὰ ἐρωτήσουν τὸν Γέροντα, τί πρέπει νὰ κάνουν· διότι δίσταζαν νὰ τὸ γνωστοποιήσουν στὸν βασιλιά, φοβούμενοι τὴν ἀποτυχία καὶ τὴ ζημία ποὺ συμβαίνει στὴν Ἐκκλησία· καὶ ὁ Γέροντας τοὺς δήλωσε.

Ἀπόκριση

Στεῖλτε ἀναφορὰ καὶ πληροφορήστε τὸν βασιλιά γιὰ τὴν ἀπόρριψη ἐκείνου, ὅτι σωστὰ ἔγινε, ἐπίσης καὶ ἀντίγραφα τῶν ἀπολογητικῶν λιβέλλων του, καθὼς καὶ εὐχαριστία γιὰ τὴν προβολὴ αὐτοῦ, ὅτι ἔγινε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἔτσι ὁ βασιλιάς θὰ πληροφορηθεῖ ὥστε νὰ κόψει τὸν λογισμό ἀπ' αὐτόν. Ἐκεῖνοι ὁμῶς ποὺ θέλουν νὰ κάνουν κάποιο κακό, δὲν μποροῦν νὰ κάνουν τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ χάσουν κακῶς τὰ χρήματά τους καὶ ὕστερα νὰ ντροπιαστοῦν. Ὅσο γιὰ ἐκεῖνα ποὺ ξόδεψε, ὅπως εἶπε ἡ Γραφή, «πήγαινε Σαμψὼν μὲ τοὺς ἀλλοφύλους».

803

Ἐρώτηση

Ἀφοῦ ἄκουσαν αὐτὰ ραθύμησαν νὰ στείλουν τὴν ἀναφορὰ καὶ κατέλαβε ἐκεῖνος τὴ μητρόπολη μὲ βασιλικὴ διαταγὴ πρὸς τὸν ἄρχοντα, ὥστε νὰ ἀναλάβει τὸν θρόνο. Ἐπειδὴ ἔγινε πολὺς θόρυβος καὶ ταραχὴ στὴν πόλη, ἔστειλαν νὰ παρακαλέσουν τὸν Γέροντα γι' αὐτό. Αὐτὸς τοὺς δήλωσε τὰ ἐξῆς.

Ἀπόκριση

Κακῶς κάνατε ποὺ ραθυμήσατε νὰ τὰ γνωρίσετε στὸν βασιλιά· διότι ὁ Θεὸς μισεῖ τὴ ραθυμία. Ὅμως σᾶς λέγω στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὅτι, ἂν φθάσει στὴν πόρ-

φθάση, εἰς τὴν πόλιν οὐκ ἐμβαίνει· οὐ συγχωρεῖ γὰρ αὐτῷ ὁ Θεός'.

Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Γέροντος καὶ τοῦ ἄρχοντος τὴν πόλιν καταλαβόντος ἐπὶ τῷ πληρῶσαι τὴν βασιλικὴν προσταγὴν καὶ 5 πάντων ἐν ἀθυμίᾳ καὶ φόβῳ τυγχανόντων, ἐξαίφνης κατέλαβε φήμη τὸν τοῦ βασιλέως μηνύουσα θάνατον καὶ πάντα τὰ προσδοκώμενα διελύθη. Καὶ ἀνεχώρησεν ἄπρακτος, εἰς μάτην αὐτῶ τῶν χρημάτων δαπανηθέντων, καθὼς προεῖπεν ὁ Γέρων, αὐτοῖς γὰρ ἐβεβαιώθη τοῖς ἔργοις ἢ πρόρρησις· «ὃ γὰρ ἔδησεν ἐπὶ 10 τῆς γῆς, ἐδέθη ἐν τῷ οὐρανῷ», κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.

ΩΔ'

Ἑρώτησις

Ὁ χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος, ἔχων ἑαυτὸν ἀνάξιον τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας καὶ ἀνίκανον πρὸς τὴν διοίκησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἐλογίσατο ἀναχωρῆσαι καὶ 15 ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Χαίροις ἐν Κυρίῳ, δοῦλε Θεοῦ καὶ ἱερουργὲ τῶν ἀγίων μυστηρίων. Γινώσκεις ὅτι ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ Ἀπόστολος γράφων, ἔλεγεν· «ἀδελφοί, ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, 20 ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ τῷ Θεῷ»· κἀγὼ πιστεύω ὅτι νεύματι Θεοῦ ἐγένου καὶ οὐκ εἶ μισθωτός, ἀλλὰ ποιμὴν. Μὴ οὖν θελήσης ἀποστῆναι, ἵνα μὴ αὐτὸν παροργίσῃς· αὐτὸς γὰρ εἶπεν· «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι». Μὴ οὖν δειλανθῆς· γέγραπται γάρ, ὅτι μετὰ τὴν τελευτὴν

97. Ἐδῶ ἴσως πρόκειται γιὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστῖνο Α'.

98. Ματθ. 16,19.

τα τῆς πόλεως, στήν πόλη δὲν μπαίνει· διότι ὁ Θεὸς δὲν τοῦ τὸ ἐπιτρέπει.

Ἐνῶ ὁ Γέροντας εἶπε αὐτὰ καὶ ὁ ἄρχοντας κατέλαβε τὴν πόλη γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴ βασιλικὴ προσταγὴ καὶ ἐνῶ ὅλοι διακατέχονταν ἀπὸ ραθυμία καὶ φόβο, ξαφνικὰ ἔφθασε φήμη πὺ μὴνυε τὸν θάνατο τοῦ βασιλιᾶ⁹⁷ καὶ ὅλα τὰ προσδοκώμενα διαλύθηκαν. Ἀναχώρησε τότε ἄπρακτος, ἄφοῦ δαπανήθηκαν στὰ χαμένα τὰ χρήματα ἀπὸ αὐτόν, ὅπως προεῖπε ὁ Γέροντας, διότι ἐπιβεβαιώθηκε ἡ πρόρρηση μὲ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα· «αὐτὸ πὺ ἔδεσε στὴ γῆ, εἶναι δεμένο στὸν οὐρανό»⁹⁸, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ Κυρίου.

804

Ἑρώτηση

Ὁ ἐπίσκοπος πὺ χειροτονήθηκε, ἐπειδὴ θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ἀνάξιο τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας καὶ ἀνίκανο γιὰ τὴ διοίκηση τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, σκέφθηκε νὰ φύγει καὶ ἔστειλε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα γι' αὐτό.

Ἀπόκριση

Ε ἴθε νὰ χαίρεις ἐν Κυρίῳ, δοῦλε τοῦ Θεοῦ καὶ ἱερουργέ τῶν ἀγίων μυστηρίων. Γνωρίζεις ὅτι ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε στὴν ἐπιστολὴ· «ἀδελφοί, ὁ καθένας νὰ μείνει σὲ ὅ,τι κλήθηκε, κοντὰ στὸν Θεό»⁹⁹· καὶ ἐγὼ πιστεύω ὅτι ἔγινες μὲ νεῦμα Θεοῦ καὶ δὲν εἶσαι μισθωτός, ἀλλὰ ποιμένας. Μὴ θελήσεις λοιπὸν νὰ φύγεις, γιὰ νὰ μὴ τὸν παροργίσῃς· διότι αὐτὸς εἶπε, «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ παρέλθουν, τὰ λόγια μου ὅμως δὲν θὰ παρέλθουν»¹. Μὴ δειλιάσῃς λοιπὸν, διότι ἔχει γραφεῖ, ὅτι μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μωϋσῆ, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς τοῦ

99. Α' Κορ. 7,24.

1. Ματθ. 24,35.

Μωϋσέως, φοβηθέντος Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ εἰσενεγκεῖν τὸν λαὸν εἰς τὴν γῆν τῶν ἐπαγγελιῶν, εἶπεν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· «ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, μὴ φοβοῦ· ὅτι καθὼς ἤμην μετὰ Μωϋσέως, οὕτως ἔσομαι καὶ μετὰ σοῦ». Καὶ παρ' ἐμοῦ οὖν τοῦ ταλαιπώ-
5 ρου, ἄκουσον τὸν αὐτὸν λόγον· Ἐν Κυρίῳ·

ΩΕ'

Ἑρώτησις

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα.

Τίνας δεῖ, πάτερ, χειροτονεῖν κληρικούς; ἢ ποῖον ἔχοντας βίον;

10 Ἀπόκρισις

Αξίους τοῦ Θεοῦ καὶ καλοὺς δεῖ χειροτονεῖν, ὥστε λει-
τουργεῖν τὰ ἅγια θυσιαστήρια τοῦ Θεοῦ, μάλιστα τοὺς
μαρτυρουμένους ὑπὸ ἄλλων ἀνθρώπων πολλῶν, κατὰ
τὴν γραφήν. Τοὺς τοιούτους ὀφείλετε σπουδάζειν χειροτονεῖν
15 καὶ κατακρίνειν αὐτοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν, ὅτι τὸ κρίμα τῆς
ἐκκλησίας ἔχει ὁ Θεὸς ἀπαιτῆσαι παρ' ὑμῶν, εἰ ἀναχωρήσητε
ἀπ' αὐτῆς· καὶ τοῦτο ποιοῦντες δεικνύετε τῷ Θεῷ τὴν προαίρε-
σιν ὑμῶν, ὅτι καλοὺς ἀνθρώπους θέλετε χειροτονεῖν ταῖς ἐκ-
κλησίαις τοῦ Θεοῦ.

ΩΣ'

20 Ἑρώτησις

Ἐὰν ἅγιοι πατέρες μαρτυρήσωσι περὶ τινος ὡς ἀξίου χει-
ροτονηθῆναι, οὐκ ὀφείλει ἀρκεσθῆναι τῇ αὐτῶν μαρτυρίᾳ,
μὴ δεόμενος τῆς ἀξιῶσεως τῶν πολλῶν;

Ναυῆ φοβήθηκε νὰ ὀδηγήσει τὸν λαὸ στὴ γῆ τῶν ἐπαγγελιῶν, ὁ ἄγγελος τοῦ εἶπε, «γίνε ἀνδρεῖος καὶ δυνατός, μὴ φοβᾶσαι· διότι, ὅπως ἤμουν μὲ τὸν Μωϋσῆ, ἔτσι θὰ εἶμαι καὶ μὲ σένα»². Καὶ ἀπὸ μένα λοιπὸν τὸν ταλαίπωρο ἄκουσε τὸν ἴδιο λόγο· 'Γίνε ἀνδρεῖος καὶ δυνατὸς ἐν Κυρίῳ'.

805

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα.

Πάτερ, ποιὸς πρέπει νὰ χειροτονῶ κληρικούς, ἢ ποιὸν τρόπο ζωῆς νὰ ἔχουν;

Ἀπόκριση

Πρέπει νὰ χειροτονεῖς τοὺς ἀξιους καὶ καλοὺς τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ λειτουργοῦν τὰ ἅγια θυσιαστήρια τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλιστα ἐκείνους ποὺ μαρτυροῦνται ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους ἀνθρώπους σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή. Ὅφείλετε νὰ φροντίζετε νὰ χειροτονεῖτε τοὺς τέτοιους καὶ νὰ τοὺς ὑπενθυμίζετε μετὰ τὴ χειροτονία, ὅτι ὁ Θεὸς πρόκειται νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ σᾶς τὸ κρῖμα τῆς ἐκκλησίας, ἂν ἀναχωρήσετε ἀπὸ αὐτήν. Κάνοντας αὐτό, δείχνετε στὸν Θεὸ τὴν προαίρεσή σας, ὅτι θέλετε νὰ χειροτονεῖτε καλοὺς ἀνθρώπους στὶς ἐκκλησίες τοῦ Θεοῦ.

806

Ἑρώτηση

Ἐὰν οἱ ἅγιοι πατέρες μαρτυρήσουν γιὰ κάποιον ὅτι εἶναι ἀξιος νὰ χειροτονηθεῖ, δὲν πρέπει ὁ ἐπίσκοπος νὰ ἀρκεσθεῖ στὴ μαρτυρία τους, μὴ χρειάζομενος τὴν ἀξίωση τῶν πολλῶν;

2. Δευτ. 31,6· 7. Α' Παρλ. 22,13.

Ἀπόκρισις

Δ εἰ ἄρκεσθῆναι τῇ μαρτυρίᾳ τῶν πατέρων, κατὰ τὸ θέλημα γὰρ τοῦ Θεοῦ λαλοῦσι, καὶ τοιούτους θέλει ὁ Θεὸς τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ· ἐὰν δὲ μετὰ τὴν τοιαύτην 5 μαρτυρίαν εἴρῃς τὸν λογισμὸν ἀφ' ἑαυτοῦ δυσχεραίνοντα, τοῦτο ζιζάνιον ἐστὶ τοῦ διαβόλου.

ΩΖ'**Ἐρώτησις**

10 **Τί** οὖν, ὅτε μετὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν πατέρων παραιτεῖται ἐκεῖνος δέξασθαι τὴν χειροτονίαν, ἢ καὶ χειροτονηθεὶς ἀνεχώρησεν;

Ἀπόκρισις

Ε ἂν παραιτῆται ἐπενεχθῆ αὐτῷ ἀνάγκη· ἐὰν δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀνάγκην τὴν χειροτονίαν φύγῃ, οὐκ ἔστι τοῦτο μέμψις τοῖς εἰποῦσι περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ μέμψις αὐτῷ ἐστίν, 15 ὅτι ἠθέτησε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ὀφείλει γὰρ δοκιμάσαι καὶ κοπιάσαι εἰς τὸ πρᾶγμα, καὶ ὅταν ἴδῃ ἑαυτὸν μὴ δυνάμενον, πάλιν ὡς ἠρτυμένος ἅλατι Θεοῦ, ἐρωτήσῃ τοὺς ἀγίους καὶ κατὰ γνώμην αὐτῶν ποιήσῃ· πολλοὶ γὰρ τῶν ἀγίων παρητήσαντο καὶ ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ γὰρ Μωϋσῆς εἶπεν· «Ἴδε 20 προχείρισαι ἄλλον»· καὶ ὁ Ἱερεμίας φησί· «νεώτερός εἰμι καὶ οὐ δύναμαι λαλῆσαι. Καὶ ἄλλοι τῶν πατέρων ἔφυγαν τὴν χειροτονίαν, ἀρπαγέντες δὲ καὶ χειροτονηθέντες, ἐβάστασαν τὴν λειτουργίαν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ ἀναγκαζόμενος εἰς τοῦτο ἐλθεῖν καὶ παραιτούμενος, τὴν ὑπακοὴν φεύγει, καὶ ἡ Γραφή λέ- 25 γει· «ἀγαθὴ ἡ ὑπακοὴ ὑπὲρ θυσίαν».

3. Βλ. Ἐξ. 4,13.

4. Ἱερ. 1,6.

Ἀπόκριση

Πρέπει νά ἄρκεσθεῖ στή μαρτυρία τῶν πατέρων, διότι μιλοῦν σύμφωνα μέ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς θέλει τοὺς λειτουργοὺς του τέτοιους· ἂν ὁμως μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴ μαρτυρία βρεῖς τὸν λογισμό νά δυσανασχετεῖ ἀπὸ μόνος του, αὐτὸ εἶναι ζιζάνιο τοῦ διαβόλου.

807

Ἑρώτηση

Τί λοιπὸν πρέπει νά γίνει ὅταν μετὰ τὴ μαρτυρία τῶν πατέρων ἐκεῖνος ἄρνεῖται νά δεχθεῖ τὴ χειροτονία ἢ καί, ἀφοῦ χειροτονήθηκε, ἀναχώρησε;

Ἀπόκριση

Αν ἄρνεῖται θὰ τοῦ ἐπιβληθεῖ ἀναγκαστικά· ἂν ὁμως καὶ μετὰ τὴν ἀνάγκη ἀποφύγει τὴ χειροτονία, αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ μομφὴ γι' αὐτοὺς ποὺ τὸν ὑπέδειξαν, ἀλλ' ἡ μομφὴ ἀνήκει σ' αὐτόν, ποὺ ἀθέτησε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· διότι ὀφείλει νά δοκιμάσει καὶ νά κοπιᾶσει στὸ πρᾶγμα, καὶ ὅταν δεῖ τὸν ἑαυτό του νά μὴ μπορεῖ, πάλι, σὰν ἀρτυμένος μέ τὸ ἅλατι τοῦ Θεοῦ, νά ἐρωτήσῃ τοὺς ἀγίους καὶ νά κάνει σύμφωνα μέ τὴ γνώμη τους· διότι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγίους ἄρνήθηκαν, ἀλλ' ἀναγκάσθηκαν ἀπὸ τὸν Θεὸ νά δεχθοῦν. Πράγματι ὁ Μωϋσῆς εἶπε· «νά, διόρισε ἄλλον»³· καὶ ὁ Ἰερεμίας λέγει· «εἶμαι νεώτερος καὶ δὲν μπορῶ νά μιλήσω»⁴. Καὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς πατέρες ἀπόφυγαν τὴ χειροτονία, ὅταν ὁμως ἀρπάχθηκαν καὶ χειροτονήθηκαν, βάσταξαν τὴ λειτουργία γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ⁵. Ἐκεῖνος ὁμως ποὺ ἐξαναγκάζεται νά δεχθεῖ αὐτὸ τὸ ἀξίωμα καὶ ἄρνεῖται, ἀποφεύγει τὴν ὑπακοή, καὶ ἡ Γραφὴ λέγει· «ἡ ὑπακοὴ εἶναι καλὴ περισσότερο ἀπὸ τὴ θυσία»⁶.

5. Π. Χ. ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος.

6. Α' Βασ. 15,22.

Ἐὰν δὲ κατανοήσῃ τις ἄλλους ἡσυχάζοντας καὶ μὴ συντυγ-
 χάνοντάς τινι τὸ σύνολον, οὐκ ὀφείλει λογίσασθαι περὶ αὐτῶν τι
 τοιοῦτον, ὥστε ἐλθεῖν εἰς τὸ μέσον τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν δὲ
 τις συντυγχάνῃ καὶ γενομένης χρείας οὐ παραιτεῖται εἰσελθεῖν
 5 καὶ εἰς κώμας καὶ πόλεις καὶ μαρτυρηθῇ ὅτι καλὸς ἐστὶ καὶ ἐπι-
 τήδειος, τοὺς τοιούτους ὀφείλουσιν οἱ ἐπίσκοποι καὶ ἄρπάζειν
 καὶ χειροτονεῖν. Οὗτοι γὰρ δύνανται οὐ μόνον τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν
 ὠφελῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἄλλων· διὰ τοῦτο γὰρ παρήγγειλεν ὁ Ἀπό-
 στολος Τίτῳ «καταστῆσαι κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν πρεσβυτέ-
 10 ρους»· δηλονότι ἄξιους τοῦ πράγματος, οἷος καὶ ὁ Τιμόθεος ἦν.
 Καὶ ὁ ἅγιος δὲ Γρηγόριος καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἐγένον-
 το. Καὶ ἐὰν ἐρευνήσωμεν, καὶ ἄλλοι πολλοὶ εὐρίσκονται ἐπὶ τῶν
 χρόνων ἡμῶν δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τὸ αὐτὸ παθόντες, ὅμως περισ-
 σότερον θλιβέντες ὑπέμειναν τὸν κόπον, φοβούμενοι ἄθετῆσαι
 15 τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰ δὲ ἄκρίτως τις παραιτήσῃται, εὐχῶν
 χρεία, ἵνα μὴ θλίψῃ ἢ παραίτησις τὴν αὐτοῦ ψυχὴν. Συμβαίνει
 γὰρ διὰ δικαιώματος τὸν σατανᾶν ὑποσκελίσαι τὸν ἄνθρωπον,
 ὃν καταργῆσαι Κύριος μακρὰν ἀπὸ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ ἀπὸ
 πάντων τῶν φοβουμένων αὐτόν. Ἀμήν.

ΩΗ'

20 Ἐρώτησις

Ὁ αὐτὸς ἐν φόβῳ Θεοῦ θέλων χειροτονῆσαι διακόνους τῇ
 ἐκκλησίᾳ καὶ προβαλέσθαι τινὰς εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ
 ὀφφίκια, ἀγνοῶν τίνας κατὰ Θεὸν ἐπιλέξῃται, ἔπεμψε
 γνῶσιν τῷ αὐτῷ γέροντι, περιέχουσαν τὰ ὀνόματα τῶν
 25 κληρικῶν, ἵνα οὗς βούλεται αὐτὸς ἐπιλέξῃται· τοῦ δὲ γέ-
 ροντος ἐπιλεξαμένου τινὰς ἐξ αὐτῶν δοκοῦντας κατὰ ἄν-
 θρωπον ἀνεπιτηδείους εἶναι πρὸς τὴν διοίκησιν, θαυμά-
 σασ ὁ ἐπίσκοπος ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τούτων.

Ἐάν ὁμοῦ κάποιος σκεφθεῖ ἄλλους πού ἡσυχάζουν καί δέν συναναστρέφονται κανένα ἀπολύτως, δέν πρέπει νά σκεφθεῖ κάτι τέτοιο γι' αὐτούς, ὥστε νά ἔρθουν μέσα στοὺς ἀνθρώπους. Ἐνῶ, ἂν κάποιος συναναστρέφεται ἄλλους καί ὅταν παρουσιάζεται ἀνάγκη δέν ἀποφεύγει νά εἰσέλθει καί σέ κωμοπόλεις καί σέ πόλεις καί δοθεῖ μαρτυρία ὅτι εἶναι καλὸς καί κατάλληλος, οἱ ἐπίσκοποι πρέπει νά ἀρπάζουν καί νά τοὺς χειροτονοῦν αὐτούς. Διότι αὐτοὶ μποροῦν νά ὠφελήσουν ὄχι μόνο τῆ δική τους ψυχὴ, ἀλλὰ καί τῶν ἄλλων. Γι' αὐτὸ ὁ Ἀπόστολος παρήγγειλε στὸν Τίτο «νά χειροτονήσει πρεσβυτέρους σέ κάθε Ἐκκλησία»⁷ δηλαδή ἄξιους τοῦ πράγματος, ὅπως ἦταν καί ὁ Τιμόθεος. Ἀλλὰ καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος καί οἱ σύγχρονοὶ του ἀπὸ ἀνάγκη ἔγιναν. Καί ἂν ἐρευνήσουμε, καί ἄλλοι πολλοὶ βρίσκονται στὰ χρόνια μας δοῦλοι τοῦ Θεοῦ πού ἔπαθαν τὸ ἴδιο, ὁμοῦ, ἂν καί τοὺς βρῆκαν περισσότερες θλίψεις, ὑπέμειναν τὸν κόπο, ἐπειδὴ φοβοῦνταν ν' ἀθετήσουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐάν ὁμοῦ κάποιος ἀρνηθεῖ ἀπερίσκεπτα, εἶναι ἀναγκαῖες οἱ προσευχές, γιὰ νά μὴ θλίψει ἡ παραίτηση τὴν ψυχὴ του. Διότι συμβαίνει ὁ Σατανᾶς μὲ τὴν ἀθαιρεσία νά ὑποσκελίσει τὸν ἄνθρωπο, τὸν ὁποῖο Σατανᾶ εἶθε νά καταργήσει ὁ Κύριος καί νά τὸν κρατᾶ μακριὰ ἀπὸ τὶς ψυχές μας καί ἀπὸ ὄλους ὅσους τὸν φοβοῦνται. Γένοιτο.

808

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἐπίσκοπος, θέλοντας νά χειροτονήσει διακόνους στὴν ἐκκλησία καί νά προβάλλει μερικὸς στὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, ἐπειδὴ ἀγνοοῦσε ποιούς νά διαλέξει κατὰ Θεόν, ἔστειλε εἶδηση στὸν ἴδιο γέροντα, πού περιεῖχε τὰ ὀνόματα τῶν κληρικῶν, γιὰ νά διαλέξει αὐτὸς ὁποῖους θέλει, καί ὁ γέροντας διάλεξε μερικὸς ἀπὸ αὐτούς πού φαινόταν μὲ κριτήρια ἀνθρώπου ὅτι εἶναι ἀκατάλληλοι γιὰ τὴ διοίκηση. Ὁ ἐπίσκοπος ἀπόρησε τότε καί τὸν ἐρώτησε γι' αὐτούς καί αὐτὸς ἀποκρίθηκε ὡς ἑξῆς.

Ἀπόκρισις

Μ ἢ γὰρ ἀπ' ἑμαυτοῦ εἶπόν τι; εὐχὴν ἐποίησάμην καὶ εἴ τι ἐπληροφόρησεν ὁ Θεὸς εἶπον· οὐχ ὅτι δὲ ἰκανός εἰμι ἐρρέθη ἢ ἀπόκρισις αὐτῆ δι' ἐμοῦ· χρεῖας γὰρ γενομένης, καὶ τὸ στόμα τῆς ὄνου ἤνοιξεν ὁ Θεός.

ΩΘ'**Ἐρώτησις**

Ὁ αὐτὸς ἐπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν γέροντα Ἰωάννην.

Πῶς δύνανται οὗτοι ἀπαντῆσαι εἰς τὰ πράγματα ἢ εἰς ἀποκρίσεις ἀναγκαίας πεμφθῆναι, ἰδιῶται ὄντες τῷ λόγῳ καὶ εὐκαταφρόνητοι τοῖς ἀνθρώποις γινόμενοι;

Ἀπόκρισις

Ε ἰπὲ τῷ κυρίῳ τῷ ἐπισκόπῳ· Ἐὰν γένη κατὰ τὸν Ἀβραάμ, ἐκ τῶν λίθων τούτων δύναται ὁ Θεὸς ἐγεῖραι σοι τέκνα, καὶ ἐὰν σπουδάσης ἔχειν ὄλην σου τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, ἀλάλους καὶ ἀνοήτους ἀνθρώπους ἐὰν καταστήσης οἰκονόμους καὶ ἐκδίκους, φοβερωτέρους τῶν ἀρχόντων ποιεῖ αὐτοὺς ὁ Θεός· κἄν εἰς ἀποκρίσεις αὐτοὺς πέμψης, πάντα ὅσα θέλεις ἀνύεις δι' αὐτῶν, εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· ἐὰν δὲ μὴ, ρήτορα συνήγορον ἐὰν πέμψης, ὡς ὑπάγει ἔρχεται. Πολεμάρχαι ἦσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ ὅτε κατεύθυνον τὴν καρδίαν αὐτῶν, ἐνίκων τοὺς ἐχθρούς, καὶ ὅτε ἠμέλουν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, ἤττωντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν.

ΩΙ'**Ἐρώτησις**

Καὶ πῶς δύναμαι γενέσθαι κατὰ τὸν Ἀβραάμ;

Ἀπόκριση

Μήπως εἶπα τίποτε ἀπό μόνος μου; ἔκανα προσευχή καὶ εἶπα ὅ,τι μὲ πληροφόρησε ὁ Θεός. Αὐτὴ ἡ ἀπόκριση δόθηκε μέσω ἐμοῦ ὄχι διότι εἶμαι ἰκανός· ἀφοῦ ὅταν παρουσιάσθηκε ἀνάγκη ὁ Θεός ἀνοιξε καὶ τὸ στόμα τῆς ὄνου⁸.

809

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἔστειλε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ἴδιο γέροντα Ἰωάννη.

Πῶς μποροῦν αὐτοὶ ν' ἀντιμετωπίζουν τὶς καταστάσεις ἢ ν' ἀπαντοῦν σὲ ἀναγκαῖες ἀποκρίσεις πού θὰ στέλλονται, τῇ στιγμῇ πού εἶναι ἀμαθεῖς στὸν λόγο καὶ ἔγιναν εὐκαταφρόνητοι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους;

Ἀπόκριση

Πὲς στὸν κύριο τὸν ἐπίσκοπο· Ἄν γίνεις σὰν τὸν Ἀβραάμ, ὁ Θεός μπορεῖ ἀπὸ καὶ ἀπὸ τὶς ἴδιες τὶς πέτρες νὰ σοῦ δώσει τέκνα· καὶ ἂν φροντίσεις νὰ ἔχεις ὅλη τὴν ἐλπίδα σου στὸν Θεό, ἀκόμη καὶ ἂν καταστήσεις οἰκονόμους καὶ ὑπερασπιστὲς ἀνθρώπους ἄλαλους καὶ ἀνόητους, ὁ Θεός τοὺς κάνει φοβερότερους ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες· κι ἂν στείλεις αὐτοὺς γιὰ ἀποκρίσεις, ὅλα ὅσα θέλεις τὰ κατορθώνεις μ' αὐτοὺς πρὸς δόξα τοῦ ὀνόματός του· ἂν ὅμως δὲν συμβαίνει αὐτὸ καὶ ρήτορα ἀκόμη νὰ στείλεις συνήγορο, ἔτσι ὅπως θὰ πάει ἔτσι καὶ θὰ γυρίσει. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἦταν πολεμάρχες καὶ ὅταν κατεύθυναν σωστὰ τὴν καρδιά τους, νικοῦσαν τοὺς ἐχθρούς, ὅταν ὅμως ἀμελοῦσαν γιὰ τὴ σωτηρία τους, νικοῦνταν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τους.

810

Ἑρώτηση

Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ γίνω ὅμοιος μὲ τὸν Ἀβραάμ;

Ἀπόκρισις

Οὗκ εἶπον Ἐὰν μὴ γένη κατὰ τὸν Ἀβραὰμ εἰς πάντα, ἀλλ' εἰς τὸ κόψαι μόνον τὸ θέλημά σου ὡς ἐκεῖνος καὶ θῶσαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῇ προαιρέσει· καὶ γὰρ πολλὰ ἦν 5 τὰ κατορθώματα αὐτοῦ, καὶ ἔαν μὴ δυνάμεθα εἰς πάντα αὐτῷ ὁμοιωθῆναι, ἀλλ' εἰς φανερὰ δυνάμεθα.

ΩΙΑ'**Ἐρώτησις**

Πέπεισμαι, ὅτι ἃ λέγετε παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰσι καὶ ὀφείλω πάντως ποιῆσαι, ἀλλ' ἐπειδὴ νομίζω πάντας τοὺς τῆς ἐκ- 10 κλησίας ἐν τούτῳ εἰς ἐμὲ σκανδαλίζεσθαι καὶ βαρεῖται ἐκ τούτου ὁ λογισμὸς, τί κελεύεις; ἵνα αὐτοὺς πάντας ποιήσω, ἢ τοὺς νομιζομένους εἶναι ἡμῖν χρησίμους εἰς τὰ πράγματα;

Ἀπόκρισις

Ο Κύριος εἶπεν, «εἴ τις οὐ μισεῖ πατέρα, μητέρα, γυναῖκα, τέκνα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου εἶ- 15 ναι μαθητής», τὸ δὲ μισεῖν τὴν ψυχὴν ἐστίν, ἵνα σὺν τῇ ἀσκήσει κόψη τις καὶ τὰ ἴδια θελήματα. Καὶ ὁ τοιοῦτος οὔτε λό- γοις ἀνθρώπων οὔτε ἀνθρωπαρεσκείᾳ προσέχει, ἀλλ' ἐρωτή- 20 μασι θείοις καὶ ἀποκρίσει διὰ στόματος ἀγίων. Πιστεύειν δὲ δεῖ τὸν ἐρωτῶντα, ὅτι κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐμβάλλει ὁ Θεὸς εἰς τὸ στόμα τοῦ ἐρωτωμένου· φησὶ γάρ· «δῶν σοι κατὰ τὴν καρδίαν σου». Ἐφανερῶθημεν οὖν, ὅτι ἀνθρωποὶ ἐσμεν μὴ δυ- νάμενοι βαστάσαι ὄνειδισμοὺς καὶ θλίψεις ἀνθρώπων· κἄν γὰρ 25 θελήσῃ τις πάντας οἰκοδομεῖν οὐ δύναται· οὐδὲ γὰρ πάντες τὸ αὐτὸ θέλουσιν.

Ἀπόκριση

Δ ἐν εἶπα, ἄν δὲν γίνεις ὁμοιος μὲ τὸν Ἀβραὰμ σὲ ὄλα', ἀλλὰ στὸ νὰ κόψεις μόνο τὸ θέλημά σου, ὅπως ἐκεῖνος, ὥστε νὰ θυσιάσει τὸν γιό του κατὰ τὴν προαίρεση. Πραγματικὰ ἦταν πολλὰ τὰ κατορθώματά του, καὶ ἂν δὲν μπορούμε νὰ ὁμοιωθοῦμε σὲ ὄλα μ' αὐτόν, ὅμως μπορούμε σὲ ὅσα εἶναι φανερά.

811

Ἐρώτηση

Ἔχω πεισθεῖ, ὅτι ὅσα λέτε εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ὀφείλω ὅπωςδῆποτε νὰ τὰ κάνω, ἀλλ' ἐπειδὴ νομίζω ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐκκλησίας σκανδαλίζονται γι' αὐτὸ μὲ μένα καὶ βαρύνεται ἀπὸ αὐτὸ ὁ λογισμὸς, τί διατάξεις, νὰ τοὺς κάνω ὄλους αὐτοὺς κληρικούς, ἢ μόνο ἐκείνους ποὺ θεωροῦνται ὅτι μᾶς εἶναι χρήσιμοι στὰ πράγματα;

Ἀπόκριση

Ο Κύριος εἶπε· «ἂν κάποιος δὲν μισεῖ τὸν πατέρα, τὴ μητέρα, τὴ γυναῖκα, τὰ παιδιά, ἀκόμη καὶ τὴν ψυχὴ του, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μαθητὴς μου»⁹. τὸ νὰ μισεῖ κανεὶς τὴν ψυχὴ σημαίνει μαζί μὲ τὴν ἄσκηση νὰ κόψει καὶ τὰ θελήματά του. Καὶ ὁ τέτοιος δὲν προσέχει οὔτε τὰ λόγια τῶν ἀνθρώπων, οὔτε τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, ἀλλὰ τίς θεῖες ἐρωτήσεις καὶ τίς ἀποκρίσεις μὲ τὸ στόμα τῶν ἁγίων. Ἐκεῖνος ποὺ ἐρωτᾷ πρέπει νὰ πιστεύει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀνάλογα μὲ τὴν καρδιά του βάζει καὶ τὰ λόγια στὸ στόμα ἐκείνου ποὺ ἐρωτᾶται. Διότι λέγει· «εἶθε νὰ σοῦ δώσει σύμφωνα μὲ τὴν καρδιά σου»¹⁰. Ἀποδειχθήκαμε λοιπόν, ὅτι εἴμαστε ἄνθρωποι ποὺ δὲν μπορούμε νὰ βαστάξουμε ὄνειδισμοὺς καὶ θλίψεις ἀνθρώπων· διότι, κι ἂν ἀκόμη θελήσει κάποιος νὰ οἰκοδομήσει ὄλους, δὲν μπορεῖ, ἀφοῦ δὲν θέλουν ὄλοι τὸ ἴδιο.

Ἠρώτησας περὶ τελειότητος, τουτέστι τὸ ρίψαι τὸ πᾶν τῷ Θεῷ ἐπιλέξασθαι οὐς θέλει, καὶ ὅτε ἠκούσαμεν οὐκ ἐβαστάσαμεν, καὶ οὐκ οἶδαμεν, ὅτι οὐχ ὡς βλέπει ὁ Θεὸς βλέπουσιν οἱ ἄνθρωποι· οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰ φαινόμενα διακρίνουσι καὶ ἔχου-
5 σι μεμιγμένον καὶ τὸ θέλημα, ὁ δὲ Θεὸς τὰ μὴ φαινόμενα καὶ τὰ βάθη τῆς καρδίας καὶ βλέπει τὰ μέλλοντα ὡς ὄντα.

Ἐπεὶ οὖν πολλὰ ὠφέλησαν τὸ γνῶναι, ὅτι ἄκμην μένει ἐν ἡμῖν τὸ ἀνθρώπινον, ἵνα μάθωμεν τὰ μέτρα ἡμῶν ποῦ ἐσμεν καὶ ταπεινωθῶμεν, ἵνα λάβωμεν τὴν χάριν τῶν ταπεινῶν, ἐδεή-
10 θημεν τοῦ Θεοῦ, ἵνα, καθὼς ἔδωκε τῷ προφήτῃ Ἰεζεκιήλ ἀντὶ τῶν ἀνθρώπινων βολβίτων βόλβιτα βοῶν, καὶ τοῖς Ἰσραλίταις βασιλέα, ὅτε εἶδεν αὐτὸς τοῦτο θέλοντας, οὕτω συγκατέλθῃ τῷ θελήματι τῆς ἀσθενείας ἡμῶν. Καὶ ἰδού, συγκατέβη ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ καὶ ἔκοψεν ἡμῖν τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἐὰν οὖν μεμψώμεθα
15 ἑαυτοὺς λέγοντες, ὅτι ἄκμην λάχανα ἐσθίομεν, καταξιοῖ ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῆς στερεᾶς τροφῆς, ἣτις ἐστὶ τῶν τελείων ἐν Χριστῷ. Ἀμήν.

ΩΙΒ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ νοτάριον ἔχω εὐλαβῆ καὶ χρήσιμον καὶ μαρτυρού-
20 μενον, ὀκνῶ δὲ χειροτονῆσαι αὐτόν, ἵνα μὴ σκανδαλίσω τινάς, ὡς ἴδιον ποιήσας, τί κελεύεις ποιήσω;

Ἀπόκρισις

25 Περὶ τοῦ νοταρίου οὐ καλῶς ἐλογίσω· καὶ γὰρ εἰ σαπρὸς καὶ ἀποίητος ἦν καὶ μὴ μαρτυρούμενος, καλῶς ἂν ἔλεγες· εἰ δὲ ὡς καλὸς καὶ πεπονημένος μαρτυρεῖται, μὴ διὰ δικαιώματος παρέλθῃς τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, τοὺς τοιοῦτους ποιεῖν. Τοῦτο δὲ ἵνα μάθητε, ὅτι ὁ ποιῶν

Ἐρώτησες γιὰ τελειότητα, δηλαδή ν' ἀφήσεις τὸ πᾶν στὸν Θεὸ γιὰ νὰ διαλέξει αὐτὸς ὅποιους θέλει· ὅταν ὁμως ἀκούσαμε δὲν βαστάξαμε, καὶ δὲν γνωρίζομε ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν βλέπουν ὅπως βλέπει ὁ Θεός· διότι οἱ ἄνθρωποι διακρίνουν μόνο ἐκεῖνα ποὺ φαίνονται καὶ ἔχουν ἀναμιγμένο καὶ τὸ θέλημα, ἐνῶ ὁ Θεὸς διακρίνει ἐκεῖνα ποὺ δὲν φαίνονται, καὶ τὰ βάθη τῆς καρδιάς, καὶ βλέπει τὰ μέλλοντα ὅπως εἶναι.

Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλὰ ὠφέλησαν νὰ γνωρίσομε ὅτι ἀκόμα μένει σὲ μᾶς τὸ ἀνθρώπινο θέλημα, γιὰ νὰ μάθομε τὰ μέτρα μας, ποῦ βρισκόμαστε δηλαδή καὶ νὰ ταπεινωθοῦμε, ὥστε νὰ λάβομε τὴ χάρη τῶν ταπεινῶν, παρακαλέσαμε τὸν Θεό, ὅπως ἔδωσε στὸν προφήτη Ἰεζεκιήλ ἀντὶ τῶν ἀνθρώπινων κοπριῶν κοπριὲς βοδιῶν, καὶ στοὺς Ἰσραηλίτες βασιλιά, ὅταν τοὺς εἶδε νὰ τὸ θέλουν αὐτό, ἔτσι νὰ δείξει συγκατάβαση στὸ θέλημα τῆς ἀσθένειάς μας. Καὶ νά, ἔδειξε συγκατάβαση ἢ ἀγαθότητά του καὶ χάρισε σ' ἐμᾶς τὸ θέλημά του. Ἄν λοιπὸν κατακρίνομε τοὺς ἑαυτοὺς μας λέγοντας, ὅτι ἀκόμα τρῶμε λάχανα, μᾶς καταξιώνει ὁ Θεός νὰ λάβομε τὴ στερεὴ τροφή, ἢ ὁποῖα εἶναι, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ, τῶν τελείων. Γένοιτο.

812

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ ἔχω ἓναν εὐλαβῆ καὶ χρήσιμο καὶ μαρτυρημένο νοτάριο, διστάζω ὁμως νὰ τὸν χειροτονήσω, γιὰ νὰ μὴ σκανδαλίσω μερικοὺς κάνοντας τὸ δικό μου θέλημα, τί διατάξεις νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Γιὰ τὸν νοτάριο δὲν σκέφθηκες σωστά· διότι, ἂν ἦταν σαπρὸς καὶ ἄχρηστος καὶ μὴ μαρτυρημένος, σωστὰ θὰ μπορούσες νὰ ἐρωτήσεις, ἂν ὁμως μαρτυρεῖται σὰν καλὸς καὶ χρήσιμος, νὰ μὴ παραβεῖς ἀυθαίρετα τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἀποστόλου ποὺ λέγει, νὰ χειροτονεῖς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους.

πρᾶγμα κατὰ φόβον Θεοῦ, μὴ κλίνων τὴν καρδίαν πρὸς τὰ ἀνθρώπινα, τούτῳ, ἔὰν παρακολουθήσῃ σκάνδαλον, οὐ μένει οὔτε βλάπτει τινά· τὸ γὰρ σκάνδαλον τοῦτο τοῦ φθόνου ἐστὶ τοῦ διαβόλου. Οὐ γὰρ ποιεῖ καρποὺς καλοὺς κακὸν δένδρον, ὡς οὐδὲν
5 τὸ καλὸν κακούς.

Παρακαλῶ συγχωρήσατέ μοι διὰ τὸν Κύριον, καὶ εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΩΙΓ'

Ἑρώτησις

Μοναχός τις ἀπὸ σχολαστικῶν ἐζήτει χειροτονηθῆναι
10 πρεσβύτερος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἀγίας πόλεως, καὶ συνδρομῇ τινων συναρπαγείς ὁ ἐπίσκοπος ἐχειροτόνησεν αὐτὸν διάκονον, προσέχων τῷ ὀνόματι τοῦ σχολαστικοῦ, παρεκαλεῖτο δὲ καὶ πρεσβύτερον αὐτὸν χειροτονῆσαι. Καὶ μεταμεληθεὶς ἐπὶ τῷ γενομένῳ, ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν γέροντα, εἴ καλῶς ἐποίησεν ἐπὶ τῇ πρώτῃ χειροτονίᾳ
15 τῆς διακονίας, καὶ εἰ δεῖ πρεσβύτερον αὐτὸν ποιῆσαι.

Ἀπόκρισις

Απὸ τῆς ἄρτι ὃ γέγονε, γέγονε· μὴ οὖν λυπηθῆς περὶ τούτου· δυνατὸς γὰρ ἐστὶν ὁ Θεὸς κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ
20 ἐνεγκεῖν τὸν ἀδελφὸν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας. Περὶ δὲ πρεσβυτερίας ἐν τῷ νῦν καιρῷ μὴ συναρπαγῆς ποιῆσαι αὐτόν· ἔὰν γὰρ δείξῃ καρποὺς ἀξίους τοῦ πράγματος, τότε πληροφορεῖ ὁ Θεὸς περὶ αὐτοῦ· οὐκ ἔστι γὰρ μακρὰν ἀφ' ἡμῶν. Οὐκ ὀφείλεις δὲ προσέχειν τῷ ὀνόματι τοῦ σχολαστικοῦ ἢ τῇ τοῦ κό-
25 σμου μόνῃ σοφίᾳ· ἔὰν γὰρ μὴ ἔχη ἄνθρωπος τὴν ἄνωθεν πνευματικὴν σοφίαν, εἰς μᾶτην ἔχει ταύτην· ἔὰν δὲ καὶ ταύτην ἔχη κἀκεῖνην, μακάριός ἐστιν ὁ τοιοῦτος. Φησὶ γὰρ «πᾶς γραμμα-

Και αυτό, για να μάθετε ότι εκείνος που κάνει κάτι με φόβο Θεού, χωρίς να κλίνει την καρδιά του στα ανθρώπινα, αν τον ακολουθήσει σκάνδαλο, αυτό δεν μένει ούτε βλάπτει κάποιον, διότι το σκάνδαλο αυτό προέρχεται από τον φόβο του διαβόλου. Το κακό δένδρο δεν κάνει καλούς καρπούς, όπως ούτε το καλό κακούς.

Παρακαλώ, συγχωρέστε με στο όνομα του Κυρίου και προσευχηθείτε για μένα.

813

Ερώτηση

Κάποιος μοναχός από τους σχολαστικούς ζητούσε να χειροτονηθεί πρεσβύτερος στην εκκλησία της αγίας πόλεως και με τη βοήθεια μερικῶν παρασύρθηκε ο επίσκοπος και τον χειροτόνησε διάκονο, δίνοντας σημασία στο όνομα του σχολαστικού. Άλλα τον παρακαλούσαν να τον χειροτονήσει και πρεσβύτερο. Αυτός τότε, μεταμελημένος γι' αυτό που έγινε, έστειλε να ερωτήσει τον ίδιο γέροντα αν έκανε καλά για την πρώτη χειροτονία της διακονίας, και αν πρέπει να τον κάνει πρεσβύτερο.

Απόκριση

Ο,τι έγινε ως τώρα, έγινε· μη λυπηθείς λοιπόν γι' αυτό· διότι ο Θεός είναι δυνατός να φέρει τον αδελφό σύμφωνα με το θέλημά του σε επίγνωση της αλήθειας. Για την πρεσβυτερία όμως κατά τον τωρινό τουλάχιστο καιρό μη παρασυρθείς να τον κάνεις· αν δείξει καρπούς αξίους του πράγματος, τότε ο Θεός θα σε πληροφορήσει γι' αυτό· δεν βρίσκεται μακριά από μᾶς. Δεν πρέπει να προσέχεις το όνομα του σχολαστικού ή μόνο τη σοφία του κόσμου· διότι, αν ο άνθρωπος δεν έχει την ούρανια πνευματική σοφία, άνωφελα έχει αυτήν· αν όμως έχει και αυτήν και εκείνην, αυτός είναι μακάριος. Διότι λέγει «κάθε γραμματικός που μαθήτευσε στη βασιλεία

τεὺς μαθητευθεῖς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὁμοίός ἐστιν ἀνθρώπῳ πλουσίῳ ἐκβάλλοντι ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά». Βλέπε δὲ μὴ παντὶ ἀνέμῳ περιφέρου· «φθείρουσι γὰρ ἦθη χρηστά, ὁμιλῖαι κακαί».

ΩΙΑ'

5 Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ ἀγνοῶ τίνας δεῖ χειροτονῆσαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν κτημάτων, τί ὀφείλω ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

10 **Μ**αρτυρήσουσιν οἱ ἀπὸ τοῦ κτήματος, καὶ πιστεύων τῇ μαρτυρίᾳ αὐτῶν καὶ τὸ κριμα τῶν μαρτυριῶν ρίπτων ἐπάνω αὐτῶν, χειροτόνησον τοὺς παρ' αὐτῶν προβαλλομένους· καὶ αὐτοὶ μὲν ὄψονται, σὺ δὲ ἀθῶος ἔσῃ.

ΩΙΕ'

Ἑρώτησις

15 Ἐὰν ἔχη ἡ κώμη τοὺς ἀρκοῦντας κληρικοὺς καὶ μαρτυρῶσιν οἱ τῆς κώμης περὶ ἄλλων, θέλοντες καὶ αὐτούς, ἄρα δεῖ ἀνέχεσθαι καὶ αὐτῶν καὶ ποιεῖν ὑπὲρ τὴν χρεῖαν;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ὰν ἔχη ἡ ἐκκλησία ἱκανοὺς πλέον τῆς χρεῖας, οὐκ ὀφείλετε ποιῆσαι, ἵνα μὴ καὶ σύγχυσις γένηται· καὶ ὅπου εἰσὶν ἀρκούντως, οὐ χρὴ ἀνέχεσθαι τοῦ λαοῦ μαρτυροῦντος περὶ ἄλλων. Τί γάρ; ἐὰν ἔχη ἡ κώμη ἄλλους δέκα ἀξίους,

11. Ματθ. 13,52.

12. Βλ. Ἐφ. 4,14.

13. Α' Κορ. 15,33.

τῶν οὐρανῶν, εἶναι ὅμοιος μὲ πλούσιο ἄνθρωπο ποὺ βγάζει ἀπὸ τὸν θησαυρὸ τοῦ καινούργια καὶ παλαιά»¹¹. Πρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴ παρασύρεσαι μὲ κάθε ἄνεμο¹²· διότι «οἱ κακὲς συναναστροφὲς φθείρουν τὰ καλὰ ἥθη»¹³.

814

Ἑρώτηση

Ἄν ὁμως ἀγνοῶ ποιὸς πρέπει νὰ χειροτονήσω στὶς ἐκκλησίες τῶν χωριῶν, τί πρέπει νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Θὰ δώσουν μαρτυρία ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι ἀπὸ τὸ χωριῶ, καὶ σύ, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὴ μαρτυρία τους καὶ ρίχνοντας πάνω τους τὸ κρίμα τῶν μαρτυριῶν, χειροτόνησε ἐκείνους ποὺ προβάλλονται ἀπὸ αὐτούς· καὶ αὐτοὶ βέβαια θὰ εἶναι ὑπόλογοι, ἐνῶ ἐσὺ θὰ εἶσαι ἀθῶος.

815

Ἑρώτηση

Ἄν ἡ κωμόπολη ἔχει κληρικούς ποὺ τῆς ἀρκοῦν καὶ οἱ κάτοικοι τῆς κωμόπολης δίνουν μαρτυρία γιὰ ἄλλους, θέλοντας καὶ αὐτοὺς νὰ γίνουν, ἄραγε πρέπει νὰ δεχθῶ νὰ τοὺς χειροτονήσω καὶ αὐτούς, κάνοντας περισσότερους ἀπὸ ἐκείνους ποὺ χρειάζονται;

Ἀπόκριση

Αν ἡ ἐκκλησία ἔχει πολλοὺς κληρικούς καὶ περισσότερους ἀπὸ ἐκείνους ποὺ χρειάζεται, δὲν πρέπει νὰ τοὺς χειροτονήσετε, γιὰ νὰ μὴ γίνει σύγχυση. Ὅπου εἶναι ἀρκετοί, δὲν πρέπει νὰ ἀνέχεσθε ὅταν ὁ λαὸς δίνει μαρτυρία γιὰ

μαρτυροῦντος τοῦ λαοῦ, ὀφείλουσι χειροτονεῖσθαι; Οὐχί· ἀλλὰ πάντα μετὰ καταστάσεως δεῖ γίνεσθαι· εἰ δὲ χρεῖαν ἔχουσιν ἀληθῶς ἄλλου κληρικοῦ καὶ μαρτυροῦσι περὶ αὐτοῦ, κἄν παραιτῆται, ὀφείλετε ποιῆσαι.

ΩΙΣ'

5 Ἐρώτησις

Κώμη χρήζουσα κληρικῶν, ἐμαρτύρησαν περὶ δύο, ὧν ὁ εἷς δίγαμός ἐστι καὶ εὐπορος, ὁ δὲ ἄλλος πέννης· τίνα χρὴ ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

10 **Ο**ὐκ ὀφείλετε χειροτονῆσαι τὸν δίγαμον, ὅτι παρὰ κανόνα ἐστίν, ἀλλὰ τὸν πέννητα, καὶ ἐπινοῆσαι πόθεν συγκροτῆσαι αὐτῷ μικρὸν ἕνεκεν τῆς πτωχείας αὐτοῦ διὰ τὸν Θεόν.

ΩΙΖ'

Ἐρώτησις

15 Ἐπειδὴ εὐρίσκονται τινες τῶν παρ' ἡμῖν κεχειροτονημένων κληρικῶν λειτουργοί, ἄλλοι δὲ χειροτονηθέντες ἀλλαχοῦ τάσσονται κατ' ἀξίωσιν τῆς κώμης εἰς τὸν αὐτῆς κλῆρον, ὄντες καὶ αὐτοὶ λειτουργοί, ἔστι δὲ κατὰ ἀνάγκην δυνατῶν τάσσονται τινες.

14. Δηλαδή τὸν ιζ' Ἀποστολικὸ κανόνα.

ἄλλους. Διότι τί; ἂν ἡ κωμόπολη ἔχει ἄλλους δέκα ἄξιους καὶ ὁ λαὸς δίνει μαρτυρία γι' αὐτούς, πρέπει νὰ χειροτονηθοῦν; "Οχι· ἀλλ' ὅλα πρέπει νὰ γίνονται μὲ τάξη. "Αν ὁμως πράγματι ἔχουν ἀνάγκη ἄλλου κληρικοῦ, καὶ δίνουν μαρτυρία γι' αὐτόν, ἔστω κι ἂν αὐτὸς ἀρνεῖται, πρέπει νὰ τὸν χειροτονήσετε.

816

Ἑρώτηση

Σὲ μία κωμόπολη, ποὺ χρειαζόταν κληρικούς, ἔδωσαν μαρτυρία γιὰ δύο, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἕνας εἶναι δίγαμος καὶ εὐπορος, καὶ ὁ ἄλλος φτωχός· ποιὸν πρέπει νὰ χειροτονήσω;

Ἀπόκριση

Δ ἔν πρέπει νὰ χειροτονήσετε τὸν δίγαμο, διότι αὐτὸ εἶναι ἀντίθετο μὲ τὸν κανόνα¹⁴, ἀλλὰ τὸν φτωχό, καὶ νὰ σκεφθεῖτε ἀπὸ ποῦ θὰ βρεῖτε λίγους πόρους γι' αὐτὸν λόγω τῆς φτώχειας του γιὰ τὸν Θεό.

817

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς κληρικούς ποὺ χειρονήσαμε ἡμεῖς εἶναι λειτουργοὶ¹⁵ κι ἄλλοι ποὺ χειροτονήθηκαν ἀλλοῦ ἐντάσσονται μὲ ἀξίωση τῆς κωμοπόλεως στὸν κληροτης, ὄντας καὶ αὐτοὶ λειτουργοί, συμβαίνει μάλιστα μερικοὶ νὰ τοποθετοῦνται σ' αὐτὴ τὴ θέση ἀπὸ παράκληση τῶν δυνατῶν· τί πρέπει νὰ γίνεται στὴν περίπτωση αὐτή;

15. Λειτουργοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἦταν γραμμένοι στὸν κατάλογο τῶν χορηγῶν γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ κράτους καὶ ἢ χορηγοῦσαν χρήματα ἢ παρεῖχαν προσωπικὴ ἐργασία.

Ἀποκρίσις

Ο ἰ χειροτονηθέντες ἢ ταγέντες κατὰ ἀξίωσιν τῆς κώμης, οὐκ ὄφειλον ὑποκεῖσθαι οὔτε σωματικῇ οὔτε χρηματικῇ λειτουργίᾳ. Οἱ δὲ κατὰ ἀνάγκην τινῶν, ἦτοι παρά-
5 κλησιν, ταγέντες, σωματικῶς οὐκ ὄφειλον λειτουργεῖν, ἀλλὰ χρηματικῶς, κἄν ἀκουσθῇ ὅτι διὰ δόσεως ἐχειροτονήθησαν· ὀφείλει γὰρ μὴ θεῖναι τὸ σχῆμα διὰ τὴν ἓν τινι πράγματι ἀνάγκην· καὶ αὐτὸς ὄψεται βαστάζων τὸ κρῖμα.

ΩΙΗ'**Ἐρώτησις**

10 Χειροτονίαν ποιῶν ἀφῆκά τινα κατὰ λύπην καὶ συνθλίβομαι, ὅτι οὐκ οἶδα εἰ καλῶς ἐποίησα ἢ οὐ.

Ἀπόκρισις

15 **Ε** ἰ μὲν δικαίως ἐλυπήθης δι' ἀμέλειαν αὐτοῦ ἢ δι' ἄλλο ἀμάρτημα, καλῶς ἐποίησας· εἰ δὲ διὰ λύπην σακρικὴν ἀνταπόδοσιν ἐποίησας, ὀφείλεις μᾶλλον μετανοῆσαι καὶ ἀπὸ σαυτοῦ χειροτονῆσαι αὐτόν.

ΩΙΘ'**Ἐρώτησις**

20 Ἐπειδὴ πολλή μοι ὄχλησις γίνεται ἐκ διαφόρων προσώπων, αἰτούντων χειροτονίαν τινῶν, συνεῖδον τέως μηδένα χειροτονῆσαι. Καὶ τίς ποτε φιλόχριστος ἀγαπητὸς γνήσιος ἡμῶν, καὶ πολλὰ διὰ τὸν Θεὸν κοπιῶν πρὸς δυνατοῦς ἀνθρώπους ὑπὲρ ἡμῶν, ἤτησέ τινα χειροτονῆσαι κοσμικόν,

16. Λειτουργία ἐδῶ ὀνομάζει τὰ διδόμενα σύμφωνα μετὰ τὸν νόμο χαράτσια στοὺς βασιλεῖς, καὶ τίς ὑπηρεσίης κατὰ τίς ἐκάστοτε βασιλικῆς ἀγγραφείης.

Ἀπόκριση

Αὐτοὶ ποὺ χειροτονήθηκαν ἢ ἐντάχθηκαν κατ' ἀξίωση στὸν κλῆρο τῆς κωμοπόλεως, δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἀνατίθεται οὔτε σωματικὴ ὑπηρεσία οὔτε χρηματικὴ χορηγία¹⁶. Ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐντάχθηκαν ἀπὸ ἀνάγκη κάποιων, δηλαδὴ ἀπὸ παράκληση, δὲν πρέπει νὰ ὑπηρετοῦν σωματικὰ ἀλλὰ χρηματικά, ἔστω κι ἂν ἀκουσθεῖ ὅτι χειροτονήθηκαν μὲ δόσιμο· διότι δὲν πρέπει ἐξαιτίας τῆς παρακλήσεως νὰ ἐντάξει τὸ ἱερατικὸ σχῆμα σὲ κάποιο πρᾶγμα· καὶ αὐτὸς θὰ δώσει λόγο, βαστάζοντας τὸ κρῖμα.

818

Ἐρώτηση

Κάνοντας χειροτονία ἄφησα κάποιον, διότι μὲ λύπησε, καὶ θλίβομαι πολὺ γι' αὐτό, διότι δὲν ξέρω ἂν ἔκανα καλὰ ἢ ὄχι.

Ἀπόκριση

Αν λυπήθηκες δίκαια ἐξαιτίας ἀμέλειας αὐτοῦ ἢ γιὰ ἄλλο ἀμάρτημα, καλᾶ ἔκανες· ἂν ὅμως ἐξαιτίας σαρκικῆς λύπης ἔκανες ἀνταπόδοση, ὀφείλεις μᾶλλον νὰ μετανοήσεις καὶ ἀπὸ μόνος σου νὰ τὸν χειροτονήσεις.

819

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ ἐνοχλοῦμαι πολὺ ἀπὸ διάφορα πρόσωπα, ποὺ ζητοῦν τὴ χειροτονία κάποιων, σκέφθηκα νὰ μὴ χειροτονήσω πρὸς στιγμή κανένα. Κάποτε ὅμως κάποιος φιλόχριστος γνήσιος ἀγαπητὸς μας, ποὺ ἀγωνίσθηκε πολὺ γιὰ τὸν Θεὸ πρὸς τοὺς δυνατοὺς ἀνθρώπους ὑπὲρ ἡμῶν, ζήτησε νὰ χειροτονήσω κάποιον κοσμικό, δίνοντας μαρ-

μαρτυρῶν αὐτῷ ὅτι καλὸς ἄνθρωπός ἐστι· ἄρα ὀφείλω
δι' αὐτὸν ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

5 **Ε** ἰ μὲν εἶχες ὄλην τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, οὐκ ἐφρόντι-
ζές τινος· εἰ δὲ ἀκμὴν χρήζεις τῶν ἀνθρώπων, ὀφεί-
λεις καὶ αὐτὸς χάριν ἀνταποδιδόναι ἀντὶ χάριτος· γέ-
γραπται γὰρ «ὡς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ
ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως». Ὅμως εἰ καλὸς ἐστίν, ὡς λέγεις,
ὁ αἰτῶν σε καὶ καλὸς ἐστὶ καὶ ἐκεῖνος ὑπὲρ οὗ μαρτυρεῖ, οὐκ
10 ὀφείλεις δυσχεράναι εἰς τὴν μαρτυρίαν ἢ εἰς τὴν χειροτονίαν· αὐ-
τὸς γὰρ βαστάζει τὸ κρῖμα· εἰ δὲ οἶδας, ὅτι οὐκ ἔστι καλὸς ὁ
μέλλον χειροτονεῖσθαι, ἀλλὰ διαβεβλημένος εἰς τι, οὐκ ὀφείλεις
ἀνασχέσθαι ποιῆσαι αὐτόν· ἐπεὶ σὺ βαστάζεις τὸ κρῖμα.

ΩΚ'

Ἐρώτησις

15 Ἐπειδὴ τινες ἐφανερώθησαν ὅτι Μανιχαῖοί εἰσι καὶ τὸν
κίνδυνον φεύγοντες, ἀπῆλθον ἀλλαχοῦ ὡς ἔτυχε βαπτί-
σθῆναι, τί κελεύεις ποιήσω;

Ἀπόκρισις

20 **Δ** ἰὰ τοὺς ὁμολογουμένους Μανιχαίους ὀφείλεις γράψαι
ὡς κωλύων καὶ δηλῶν τοῖς θέλουσιν αὐτοὺς βαπτίσει,
ὅτι τοιοῦτοί εἰσι, καὶ ἐν αὐτοῖς εἰσι τὸ βαπτίσει αὐτοὺς
ἢ μὴ βαπτίσει· οὐ πάντες γὰρ ὡς δεῖ προσέχουσι τοῖς πράγμασι
καὶ οὐκ οἶδασιν ὅτι πολλῆς σπουδῆς καὶ μακροῦ χρόνου καὶ
ἀκροάσεως θείων λογίων καὶ κατηχήσεως ὁσίων ἱερέων ἐπιδέ-
25 ονται οἱ τοιοῦτοι εἰς τὸ προσδεχθῆναι καὶ μὴ ἀφαρεῖ μῆδ' ὡς ἂν

τυρία γι' αὐτὸν ὅτι εἶναι καλὸς ἄνθρωπος· ἄραγε πρέπει γιὰ χάρη του νὰ τὸν χειροτονήσω;

Ἀπόκριση

Αν εἶχες ὅλη τὴν ἐλπίδα στὸν Θεό, δὲν θὰ φροντιζες γιὰ τίποτε· ἂν ὅμως χρειάζεσαι ἀκόμα τοὺς ἀνθρώπους, πρέπει καὶ ὁ ἴδιος ν' ἀνταποδίδεις χάρη ἀντὶ χάριτος· διότι ἔχει γραφεῖ «ὅπως θέλετε νὰ συμπεριφέρονται οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἐσᾶς, ἔτσι νὰ συμπεριφέρεστε καὶ σεῖς πρὸς αὐτούς»¹⁷. Ὅμως ἂν εἶναι καλός, ὅπως λές, αὐτὸς ποὺ σοῦ ζητᾷ χειροτονία, καὶ εἶναι καλὸς καὶ ἐκεῖνος γιὰ τὸν ὁποῖο δίνει μαρτυρία, δὲν πρέπει νὰ στενοχωρεῖσαι γιὰ τὴ μαρτυρία ἢ γιὰ τὴ χειροτονία· διότι αὐτὸς βαστάζει τὸ κρῖμα· ἂν ὅμως γνωρίζεις, ὅτι αὐτὸς ποὺ πρόκειται νὰ χειροτονηθεῖ δὲν εἶναι καλός, ἀλλ' ἔχει κατηγορηθεῖ γιὰ κάτι, δὲν πρέπει νὰ δεχθεῖς νὰ τὸν χειροτονήσεις· διότι τότε ἐσὺ βαστάζεις τὸ κρῖμα.

820

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ μερικοὶ φανερώθηκαν ὅτι εἶναι Μανιχαῖοι καί, ἀποφεύγοντας τὸν κίνδυνο, ἔφυγαν καὶ πῆγαν ἀλλοῦ γιὰ νὰ βαπτισθοῦν ὅπως ἔτυχε, τί προστάζεις νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Γιὰ τοὺς ὁμολογουμένους Μανιχαίους πρέπει νὰ γράψεις γιὰ νὰ ἐμποδίσεις τὴ βάπτισή τους καὶ νὰ φανερώσεις σ' αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ τοὺς βαπτίσουν, ὅτι εἶναι τέτοιοι, καὶ ἀπόκειται σ' αὐτοὺς νὰ τοὺς βαπτίσουν ἢ νὰ μὴ τοὺς βαπτίσουν· διότι δὲν προσέχουν ὅλοι τὰ πράγματα ὅπως πρέπει. Καὶ δὲν γνωρίζουν ὅτι οἱ τέτοιοι χρειάζονται πολλὴ φροντίδα καὶ μεγάλο χρόνο, καθῶς καὶ ἀκρόαση θείων λόγων καὶ κατήχηση ὁσίων ἱερέων γιὰ νὰ γίνουν ἀποδεκτοὶ καὶ

ἔλθῃ· φρικτὸν γάρ ἐστι τὸ πρᾶγμα. Καὶ ὅπου οὐκ ἔστι πόθος κατὰ Θεόν, ἐκεῖ ὀφείλομεν μνημονεῦσαι τοῦ Δεσπότης ἡμῶν λέγοντος· «μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ» καὶ τὰ λοιπά.

ΩΚΑ'

Ἐρώτησις

5 Διάταξις ἐξεφωνήθη παρὰ τοῦ βασιλέως, κελεύουσα τοὺς Ἕλληνας μὴ κεχρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἀποσχίστας· καὶ τινες μὴν μετὰ τὸ ἅγιον Πάσχα προσῆλθον οἱ μὲν βαπτισθῆναι, οἱ δὲ κοινω-
 νῆσαι. ἼΑρα δεῖ αὐτοὺς δέξασθαι; καὶ πότε δεῖ αὐτοὺς
 10 ἀξιῶσαι τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἀγίας κοινωνίας;

Ἀπόκρισις

Τοὺς θέλοντας φωτισθῆναι, δεῖ δέξασθαι, δοῦναι δὲ αὐ-
 τοῖς τὸ ἅγιον βάπτισμα τῇ ἀγίᾳ Τεσσαρακοστῇ ἢ εἰς
 τὴν ἀγίαν Ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος, καὶ εὐρίσκονται
 15 ἔχοντες τὴν ἐβδομάδα ὡς ἑορτήν. Ἐὰν δέ τις ἐξ αὐτῶν ὑπινοῆ-
 ται διὰ ἐπιτήδευμα ἢ ἀπλῶς διὰ τὸν φόβον τῆς διατάξεως
 ποιεῖν τοῦτο, εἶπε αὐτῷ· Ἐἰ μὲν διὰ τὴν διάταξιν προσέρχῃ,
 ἁμαρτία ἐστίν· εἰ δὲ μετὰ φόβου τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σὴν ζωὴν,
 δύο καλὰ σοι γίνεται· καὶ τὸ τῆς ζωῆς ὄφελος καὶ τὸ σαρκικόν'.
 20 Τὸ αὐτὸ δὲ χρῆ ρηθῆναι καὶ τοῖς βουλομένοις κοινωνῆσαι τῇ
 Ἐκκλησίᾳ· κἄν εἴπωσι 'διὰ τὸν Θεὸν προσερχόμεθα', δέξαι αὐ-
 τοὺς παραχρῆμα. Χριστιανοὶ γάρ εἰσι.

ΩΚΒ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ ἐκρατήθη τις τῶν ἀλλοεθνῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν πι-

18. Ματθ. 7,6.

19. Ἡ ἐρώτηση προέρχεται ἀπὸ ἐπίσκοπο.

ὄχι ἀμέσως, οὔτε ἔτσι ὅπως ἔρθει· διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι φρικτό. Καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει πόθος κατὰ Θεόν, ἐκεῖ πρέπει νὰ θυμηθοῦμε τὸν Δεσπότη μας ποὺ λέγει· «μὴ δώσετε τᾶ ἅγια στοὺς σκύλους»¹⁸ καὶ τὰ ὑπόλοιπα.

821

Ἑρώτηση

Ἐκφωνήθηκε διάταγμα τοῦ βασιλιᾶ, ποὺ διατάζει τοὺς Ἐθνικοὺς νὰ μὴ ἐπιτελοῦν τὰ τῆς λατρείας τους, ὁμοίως καὶ τοὺς ἀποσχίστες, καὶ ἦρθαν μερικοὶ μετὰ τὸ ἅγιο πάσχα, ἄλλοι γιὰ νὰ βαπτισθοῦν καὶ ἄλλοι γιὰ νὰ κοινωνήσουν. Ἴσως πρέπει νὰ τοὺς δεχθῶ; καὶ πότε πρέπει νὰ τοὺς ἀξιῶσω νὰ λάβουν τὸ βάπτισμα καὶ τὴν ἁγία κοινωνία¹⁹;

Ἀπόκριση

Πρέπει νὰ δέχεσαι ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ βαπτισθοῦν καὶ νὰ τοὺς δίνεις τὸ ἅγιο βάπτισμα κατὰ τὴν ἁγία σαρκοστή ἢ τὴν ἁγία Ἀνάληψη τοῦ Σωτήρα, καὶ βρίσκονται νὰ ἔχουν τὴν ἐβδομάδα σὰν γιορτὴ. Ἴσως κάποιος δώσει τὴν ὑπόψια ὅτι προσέρχεται ἀπὸ ὑποκρισία ἢ ἀπλῶς ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ διατάγματος, πὲς του· “Ἴσως προσέρχεται λόγω τοῦ διατάγματος εἶναι ἁμαρτία, ἀν ὅμως προσέρχεται μὲ φόβο Θεοῦ γιὰ τὴ δική σου ζωὴ, σοῦ γίνονται δύο καλὰ· καὶ τὸ ὄφελος τῆς ζωῆς καὶ τὸ σαρκικό’. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ λεχθεῖ καὶ σ’ ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ κοινωνήσουν μὲ τὴν Ἐκκλησία· καὶ ἀν ποῦν ‘προσερχόμαστε γιὰ τὸν Θεό’, νὰ τοὺς δεχθεῖς ἀμέσως. Διότι εἶναι Χριστιανοί.

822

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ κάποιος ἀπὸ τοὺς ἄλλοεθνεῖς κρατήθηκε στὴ

στῶν καὶ πολλοὶ λέγουσι ὅτι ὀφείλει φονευθῆναι ἢ καῆ-
ναι, ἄρα καλὸν ἐστὶν ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

5 **Ο** ὑ γρὴ φονευθῆναι αὐτὸν ἢ καῆναι, οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο
Χριστιανῶν, ἀλλὰ βουνευρισθῆναι καὶ ζημιωθῆναι,
ταῦτα γὰρ ἄπτεται τῶν ἀνθρώπων, καὶ παραδοῦναι
τινι φοβουμένῳ τὸν Θεὸν, ὥστε διδάξαι αὐτὸν τὴν ὁδὸν τοῦ
Θεοῦ καὶ οὕτω φωτίσαι αὐτόν.

ΩΚΓ'

Ἐρώτησις

10 Πολλήν, πάτερ, εὐρίσκω δυσχέρειαν ἐκ τῶν ἀνθρώπων
τῶν τρεχόντων εἰς τὴν ἀδικίαν καὶ ἀντιλέγων αὐτοῖς, γί-
νομαι ἐχθρὸς καὶ οὐχ εὐρίσκω βοήθειαν παρά τινος καὶ
θλίβομαι καὶ θέλω ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς ἐκκλησίας.

Ἀπόκρισις

15 **Ε** ἰπέ μοι, ἀμαρτία ἐστὶ τὸ παραβῆναι τὴν ἐντολὴν τοῦ
Ἀποστόλου ἢ οὐ; Φανερόν ἐστι πάντως ὅτι ἀμαρτία
ἐστίν. Εἰ τοίνυν ἀμαρτία ἐστίν, ὁ Ἀπόστολος λέγει·
«δέδεσαι γυναικί, μὴ ζῆτει λύσιν». Καὶ σὺ οὖν γυναῖκα ἔλαβες
τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ζητήσης αὐτῆς ἀποστῆναι, ἐπεὶ πάντως ἔχεις
20 πειρασθῆναι καὶ μετανοῆσαι περὶ τοῦ πράγματος. Πάντα οὖν τὰ
ἐπερχόμενά σοι γενναίως ὑπένεγκε, καὶ ὕστερον εὐρήσεις τὸ
ἔλεος τοῦ Θεοῦ· φησὶ γὰρ «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθή-
σεται». Ἀντίστα οὖν τῇ πονηρίᾳ, καὶ ὁ Κύριος φέρει τοὺς
ἐχθρούς σου εἰς τοὺς πόδας σου, καὶ τὸ ἐναντίον, φίλοι σου γί-
25 νονται. Ἔως θανάτου συναγώνισαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ ὁ
Θεὸς πολεμεῖ ὑπὲρ σου.

20. Α' Κορ. 7,27.

21. Ματθ. 10,22.

χώρα τῶν πιστῶν καὶ πολλοὶ λένε ὅτι πρέπει νὰ φονευθεῖ ἢ νὰ καεῖ, ἄραγε εἶναι καλὸ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

ἐν πρέπει νὰ φονευθεῖ αὐτὸς ἢ νὰ καεῖ, διότι αὐτὸ δὲν εἶναι γνώρισμα τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ νὰ μαστιγωθεῖ καὶ νὰ τιμωρηθεῖ μὲ πρόστιμο, διότι αὐτὰ ἐγγίζουσι τοὺς ἀνθρώπους· καὶ νὰ παραδοθεῖ σὲ κάποιον ποὺ φοβᾶται τὸν Θεό, ὥστε νὰ τοῦ διδάξει τὸν δρόμο τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτσι νὰ τὸν βαπτίσει.

823

Ἑρώτηση

Πάτερ, ἀντιμετωπίζω μεγάλη δυσκολία ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τρέχουν στὴν ἀδικία καὶ ὅταν τοὺς ἀντιλέγω, γίνομαι ἐχθρὸς καὶ δὲν βρίσκω βοήθεια ἀπὸ κανένα, πρᾶγμα ποὺ μὲ θλίβει καὶ θέλω νὰ φύγω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία.

Ἀπόκριση

Πές μου, εἶναι ἁμαρτία τὸ νὰ παραβεῖς τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἀποστόλου ἢ ὄχι; Ὅπωςδήποτε εἶναι φανερὸ ὅτι εἶναι ἁμαρτία. Ἄν λοιπὸν εἶναι ἁμαρτία, ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ἔχεις δεθεῖ μὲ γυναῖκα, μὴ ζητᾶς λύση»²⁰. Καὶ σὺ λοιπὸν ἔλαβες γυναῖκα τὴν Ἐκκλησία· μὴ ζητήσεις νὰ φύγεις ἀπὸ αὐτήν, διότι ὅπωςδήποτε θὰ πειραχθεῖς καὶ θὰ μετανοήσεις γιὰ τὸ πρᾶγμα. Ὑπόφερε λοιπὸν γενναῖα ὅλα ἐκεῖνα ποὺ σοῦ ἔρχονται, καὶ ὕστερα θὰ βρεῖς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ· διότι λέγει· «ἐκεῖνος ποὺ θὰ δείξει ὑπομονὴ μέχρι τὸ τέλος, αὐτὸς θὰ σωθεῖ»²¹. Ἀντιστάσου λοιπὸν στὴν κακία, καὶ ὁ Κύριος θὰ φέρει τοὺς ἐχθρούς σου στὰ πόδια σου, καὶ θὰ γίνουν ἀντιθέτως φίλοι σου. Ἀγωνίσου γιὰ τὴν ἀλήθεια μέχρι θανάτου καὶ ὁ Θεὸς πολεμεῖ ὑπὲρ σοῦ.

Μὴ οὖν ζητήσης βοήθειαν ἀνθρώπων· ὁ γὰρ ἔχων εἰς ἀνθρώπον ἐλπίδα, ταχέως πίπτει. Περισσότερα γὰρ ἐστὶν ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ βοήθειαν μυριάδων ἀνθρώπων· λέγει γὰρ «Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἀνθρώπος». Στήριζον οὖν τὴν καρδίαν σου ἐν Κυρίῳ καὶ ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, καὶ ὁ Κύριος ἔσται μετὰ σοῦ.

ΩΚΑ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Εἴ τί μοι κελεύεις, δέσποτα, οὐκ ἐναντιοῦμαι· ἀλλ' εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα τύχω παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας καὶ σκεπασθῶ ἀπὸ τῶν ἐπανισταμένων μοι πειρασμῶν.

Ἀπόκρισις

Οἶδα ὅτι οὐδέν εἰμι, καὶ εὐχὴν, ὡς θέλει ὁ Θεός, οὐκ ἔχω· ἀλλ' ὁμως ὁ αἰτῶν τινα εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ὀφείλει καὶ αὐτὸς μικρὸν κόπον συνεισενεγκεῖν τῇ 15 προσευχῇ τοῦ εὐχομένου. Γέγραπται γὰρ «πολὸν ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη», ἡγουν βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ τὴν εὐχὴν ἐξαιτησαμένου. Γινῶναι οὖν ὀφείλει ὁ ἄγγελος ὑμῶν, ὅτι οὐ μικρῶς ἐσκέπασέ σε ὁ Θεός καὶ σκεπάζει διὰ τῶν εὐχῶν τῶν ἀγίων· ἀλλὰ πρόσεχε πῶς εὐχεται περὶ σοῦ ὁ διάκονος, λέγων 20 τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου «ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας». Καὶ ὀρθοτόμησον καὶ σὺ καὶ μὴ αἰσχυνηθῆς ἀνθρώπον, μηδὲ ἀνθρωπαρεσκήσης τινί, καὶ εὐρίσκεις χάριν ἐνώπιον Θεοῦ

22. Ψαλμ. 117,6.

23. Ἰακ. 5,16.

Μὴ ζητήσεις λοιπὸν βοήθεια ἀνθρώπων· διότι αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν ἐλπίδα στὸν ἄνθρωπο, πέφτει γρήγορα. Ἐνῶ ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ βοήθεια μυριάδων ἀνθρώπων· διότι λέγει «ὁ Κύριος εἶναι βοηθός μου καὶ δὲν θὰ φοβηθῶ τί θὰ μοῦ κάνει ὁ ἄνθρωπος»²². Στήριξε λοιπὸν τὴν καρδιά σου στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ γίνε ἀνδρεῖος καὶ δυνατός, καὶ ὁ Κύριος θὰ εἶναι μαζί σου.

824

Αἴτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

“Ὅταν μὲ διατάξεις κάτι, δέσποτα, δὲν ἐναντιώνομαι, προσευχήσου ὁμῶς γιὰ μένα, γιὰ νὰ πετύχω βοήθεια ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ νὰ προστατευθῶ ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς ποὺ ἐξεγείρονται ἐναντίον μου.

Ἀπόκριση

Γνωρίζω ὅτι δὲν εἶμαι τίποτε, καὶ προσευχή, ὅπως θέλει ὁ Θεός, δὲν ἔχω· ἀλλ’ ὁμῶς ἐκεῖνος ποὺ ζητᾶ κάποιον νὰ προσεύχεται γι’ αὐτόν, ὀφείλει καὶ αὐτὸς νὰ συνεισφέρει μικρὸ κόπο μὲ τὴν προσευχὴ τοῦ προσευχομένου. Διότι ἔχει γραφεῖ, «ἔχει μεγάλη δύναμη ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο»²³, δηλαδή ὅταν βοηθεῖται ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ζήτησε τὴν προσευχή. Πρέπει λοιπὸν ὁ ἄγγελός σας νὰ γνωρίζει ὅτι ὁ Θεός δὲν σὲ προστατεύσε λίγο καὶ σὲ προστατεύει μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Πρόσεχε ὁμῶς πῶς προσεύχεται γιὰ σένα ὁ διάκονος, λέγοντας τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου «ποὺ ὀρθοτομεῖ τὸν λόγο τῆς ἀληθείας»²⁴. Ὄρθοτόμησε καὶ σὺ καὶ μὴ ντραπεῖς ἄνθρωπο, οὔτε νὰ θελήσεις νὰ φανεῖς ἀρεστὸς σὲ κάποιον ἄνθρωπο, καὶ θὰ βρεῖς χάρη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώ-

24. Αὐτὰ λέγει ὁ διάκονος κατὰ τὴ θεία λειτουργία. «Ἐν πρώτοις μνήθητι, Κύριε, τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (...), ὃν χάρισαι ταῖς ἀγίαις σου ἐκκλησίαις ἐν εἰρήνῃ, σῶον, ἐντιμον, ὑγιᾶ, μακροημερεύοντα καὶ ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας». Βλ. Β΄ Τιμ. 2,15.

καὶ ἀνθρώπων καὶ μηδὲν φρονήσης κατὰ ἄνθρωπον. Πᾶν γὰρ πρᾶγμα ἀνθρώπινον, βδελυκτὸν ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ μὴ ἀδικήση ἢ ἐκκλησία τινά, ἀλλὰ τύπος γενέσθω πᾶσι τῇ ὀρθότητι, καὶ γίνεται ὁ Θεὸς ἐν σοὶ καὶ σὺ ἐν τῷ Θεῷ, καὶ φυλάττει σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν παγίδων τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου.
Ἀμήν.

ΩΚΕ'

Ἐρώτησις

10 Ὁ αὐτὸς παριδῶν τινὰ δίκαια τῆς ἐκκλησίας πρὸς ἀνθρωπαρέσκειάν τινων καὶ διὰ τοῦτο κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πειρασμῶ παραδοθεὶς καὶ θλιβόμενος, ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο π αὐτῷ οὕτως.

15 Ἀπόκρισις

Α πλῶς ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐγένετο αὕτη ἢ παράδοσις· ἐρευνήσωμεν οὖν τὰς καρδίας ἡμῶν, ποίαν ἐντολήν παρέβημεν τοῦ Θεοῦ καὶ μανθάνομεν, ὅτι δι' αὐτὴν παρεδόθημεν.

ΩΚΣ'

20 Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ.

Πάτερ ἅγιε, οἶδα ὅτι ἔβλαψα καὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ ἐγένετο κατ' αὐτῆς σκληρὰ τὰ πράγματα. Πολλοὶ γάρ εἰσι καὶ δυνατοὶ οἱ πολεμοῦντες αὐτήν, κἄν θελήσω ἀντιστῆναι, ζημία παρακολουθεῖ. Καὶ ὅσον κατὰ ἄνθρωπον, οὐκ ἔχει διόρθωσιν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ πάντα δυνατά. Προσπίπτω οὖν σοι, δέσπο-

πων, καὶ μὴ σκεφθεῖς τίποτε κατὰ ἄνθρωπο. Κάθε ἀνθρώπινο πρᾶγμα εἶναι βδελυκτὸ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ ἐκκλησία νὰ μὴ ἀδικήσει κάποιον, ἀλλὰ νὰ γίνει μὲ τὴν ὀρθότητα παράδειγμα σὲ ὅλους, καὶ τότε ὁ Θεὸς θὰ ἔλθει μέσα σου καὶ σὺ μέσα στὸν Θεό, καὶ θὰ σὲ φυλάξει ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ ἀπὸ ὅλες τὶς παγίδες τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς ἄς εἶναι μαζί μὲ τὸ πνεῦμα σου. Γένοιτο.

825

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ περιφρόνησε κάποια δίκαια τῆς ἐκκλησίας γιὰ νὰ φανεῖ ἀρεστὸς σὲ κάποιους ἀνθρώπους καὶ γι' αὐτὸ κατὰ παραχώρηση Θεοῦ παραδόθηκε σὲ πειρασμὸ καὶ θλιβόταν, ἔστειλε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα γι' αὐτὸ καὶ αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε τὰ ἐξῆς.

Ἀπόκριση

Αὕτῃ ἡ παράδοση δὲν ἐγίνε ἀπλῶς καὶ χωρὶς τὸν Θεό. Ἄς ἐρευνήσομε λοιπὸν τὶς καρδιές μας, ποιά ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ παραβήκαμε, καὶ θὰ μάθομε, ὅτι γι' αὐτὴν παραδοθήκαμε.

826

Αἴτηση τοῦ ἰδίου.

Ἄγιε πάτερ, γνωρίζω ὅτι ἔβλαψα καὶ τὴ δική μου ψυχὴ καὶ τὴν ἅγια Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγιναν ἐναντίον τῆς σκληρὰ τὰ πράγματα. Διότι εἶναι πολλοὶ καὶ δυνατοὶ ἐκεῖνοι ποὺ πολεμοῦν αὐτὴν καὶ ἂν θελήσω ν' ἀντισταθῶ, ἀκολουθεῖ ζημία. Καὶ δὲν ὑπάρχει διόρθωση σ' αὐτὴν ὅσο τὸ πρᾶγμα ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄνθρωπο, ὅμως ὅλα εἶναι δυνατὰ στὸν Θεό. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν, δέσποτα, ζήτησε

τα, αἴτησόν μοι συγχώρησιν καὶ βοήθησον κάμοι καὶ αὐτὸ καὶ ἀνακάλεσαι τὴν θλιῖψιν ὡς θέλεις· δύνασαι γάρ.

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ὶ πάντα δυνατὰ τῷ Θεῷ, καὶ οὕτω πιστεύομεν, ποιήσωμεν αὐτῷ τὴν δύναμιν ἡμῶν, καὶ αὐτὸς ἐξολοθρεύσει τοὺς ἐπανισταμένους ἡμῖν· «αὐτὸς γὰρ διασκεδάζει βουλὰς ἐθνῶν, καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων», ἡ δὲ βουλή τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Στήσον τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀγώνισα ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ ὁ Θεὸς πολεμεῖ ὑπὲρ σοῦ τοὺς ἀντιδίκους αὐτῆς. Αὐτοὶ ἀνθίστανται σαρκικῶς, στήθι σὺ πνευματικῶς, του
10 τῆς. Αὐτοὶ ἀνθίστανται σαρκικῶς, στήθι σὺ πνευματικῶς, του τέστιν ἐν εὐχαΐς καὶ ἱκεσίαις περὶ οἴουδήποτε πράγματος, αἰτῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν αὐτοῦ βοήθειαν. Καὶ ἔλεγχε μετὰ παρρησίας καὶ ἐπιτίμησον καὶ παρεκάλεσον, ὡς πρέπει τῷ πνευματικῷ διδασκάλῳ, καὶ μὴ φοβηθῆς αὐτούς· πλείονες γάρ εἰσιν οἱ μεθ
15 ἡμῶν τῶν μετ' αὐτῶν· ἐκεῖνοι μετὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ὁμοιοπαθῶν αὐτῶν ἀνθρώπων, ἡμεῖς δὲ μετὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ. Ἡμεῖς εἰς τὸν Θεὸν ἔχομεν τὴν ἐλπίδα τὸν λέγοντα «οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω», καὶ ποιεῖ ἐκ περισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, καὶ πληροῦται εἰς ἡμᾶς τὸ
20 «μακάριος οὗ ὁ Θεὸς Ἰακώβ βοηθὸς αὐτοῦ, ἡ ἐλπίς αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ», αὐτοὶ δὲ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἔχουσι τὴν ἐλπίδα, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία.

Ἐὰν οὖν μικρὰ ζημίᾳ παρακολουθήσῃ, καταφρονήσωμεν καὶ μὴ δῶμεν καὶ αἰσχυρθῶμεν πρόσωπον ἀνθρώπου, ἐπεὶ τὸν
25 Θεὸν παροργίζομεν· ἀλλὰ στῶμεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, καὶ οὐ βραδύνουσιν οἱ ὑπεναντίοι ἐλθεῖν εἰς τοὺς πόδας σου, καὶ δοξάζεται ὁ πάντοτε δοξαζόμενος Θεὸς διὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. Ἔχε οὖν τοὺς ἀγίους συμμαχοὺς διὰ τῶν πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ὑμῶν εὐχῶν. Ὁρθοτόμησον ὡς ἤκουσας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ὡς ἐπίσκο-

25. Ψαλμ. 32,10.

26. Ἐβρ. 13,5.

27. Ψαλμ. 145,5.

συγχώρηση για μένα, και βοήθησε και έμένα και αυτή και κατάργησε τή θλίψη, όπως έσύ θέλεις· διότι μπορείς.

Απόκριση

Αν όλα είναι δυνατά στον Θεό και έτσι πιστεύουμε, θα κάνουμε τα δυνατά μας προς αυτόν, και αυτός θα έξολοθρεύσει εκείνους που επαναστατούν έναντίον μας· «διότι αυτός διασκορπίζει βουλές έθνών, και άθετεϊ βουλές αρχόντων»²⁵, ενώ ή βουλή του Θεού μένει στον αιώνα. Στήριξε τήν αλήθεια και αγωνίσου γι' αυτήν, και ό Θεός θα πολεμήσει για σένα τους αντιδίκους αυτής. Αυτοί προβάλλουν αντίσταση σαρκική, έσύ όμως αντίστάσου πνευματικά, δηλαδή με προσευχές και ίκεσίες για όποιοδήποτε πράγμα, ζητώντας από τον Θεό τή βοήθειά του. Έλεγχε με παρησία και έπιτίμησε και παρακάλεσε, όπως ταιριάζει σε πνευματικό διδάσκαλο, και μη τους φοβηθείς· διότι αυτοί που είναι μαζί μας είναι περισσότεροι από εκείνους που είναι μαζί τους. Εκείνοι είναι με τον διάβολο και με τους όμοιοπαθείς ανθρώπους τους, ενώ έμεϊς με τον Θεό και τους άγιους του. Έμεϊς έχομε τήν έλπίδα στον Θεό που λέγει «ούτε θα σε στενοχωρήσω, ούτε θα σε έγκαταλείψω»²⁶. Αυτός θα κάνει περισσότερα από όσα ζητάμε ή σκεπτόμαστε και πραγματοποιειται σε μάς τó «είναι μακάριος εκείνος του όποιου ό Θεός του Ίακώβ είναι βοηθός του και ή έλπίδα του στηρίζεται στον Κύριο τον Θεό του»²⁷. Αυτοί στηρίζουν τήν έλπίδα τους στους ανθρώπους, στους όποιους δέν ύπάρχει σωτηρία.

Αν λοιπόν ακολουθήσει μικρή ζημία, να τήν περιφρονήσομε και να μη ύποκύσομε και ντραποϋμε πρόσωπο ανθρώπου, διότι παροργίζομε τον Θεό, αλλά να σταθοϋμε στην αλήθεια και δέν θα άργήσουν οί έχθροί να έρθουν στα πόδια σου, δοξαζόμενος έτσι ό Θεός που δοξάζεται πάντοτε με τους δούλους του. Έχε λοιπόν συμμάχους τους άγιους με τις προσευχές τους προς τον Θεό για σās. Όρθοτόμησε, όπως άκουσες, τον λόγο τής αλήθειας, σαν έπίσκοπος του Θεού, και θα τρέξουν προς

πος Θεοῦ, καὶ προσπίπτουσί σοι οἱ ἄνθρωποι, ὡς δούλω Θεοῦ γνησίῳ μετὰ φόβου καὶ τρόμου καὶ ἀγάπης· φοβεροὶ γάρ εἰσι τοῖς ἀνθρώποις οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, καθὼς καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῖς δαίμοσι.

5 Μὴ οὖν φοβηθῆς, μετὰ σοῦ γὰρ ὁ Θεὸς καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ. Λάβε τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, ἣν ἔλαβον οἱ Ἀπόστολοι, χάρις Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ διαμένει ἡ χάρις αὐτοῦ μετὰ σοῦ ἕως ὑστέρας ἀναπνοῆς.

Ἀσπάζομαί σε ἐν φιλήματι ἀγίῳ. Ἀσπάζομαί σε ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, παρακαλῶν εὐξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὴν ἀγάπην.

ΩΚΖ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ, πάτερ, κατὰ τοὺς ἀγίους ὑμῶν λόγους, πολλὴ εἶχε βοήθειαν ἡ Ἐκκλησία παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τινες τῶν ἀδικησάντων αὐτὴν καὶ ἐπελθόντων τοῖς ἀνθρώποις αὐτῆς συμπαρακαλοῦσι γενέσθαι εἰρήνην, καὶ ἐπαγγέλλοντ
15 ἡμᾶς θεραπεύειν καὶ διορθοῦσθαι τὰ καθ' ἡμῶν ἀδικήματα, καὶ σωφρονίζειν τοὺς καθ' ἡμῶν ἀνθρώπους, τί κληθεῖς; δέξωμαι αὐτοὺς ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ὰν παρακαλῶσι, δέξαι αὐτούς, διὰ τὸν εἰπόντα συγγαρεῖν ἀλλήλοις, καὶ ἕσασον σωφρονεῖν φειδομένως καὶ μὴ ἀφειδῶς καὶ ἀσυμπαθῶς, καὶ τύπον δοθῆναι, ὥστε ἐκάστω φυλαχθῆναι τὰ ἴδια δίκαια.

ΩΚΗ'

Ἑρώτησις

25 Καλὸν ἐστὶ τὸ ποιεῖν τὰ λογάρια τῆς Ἐκκλησίας;

ἐσένα οἱ ἄνθρωποι, σὰν γνήσιο δοῦλο τοῦ Θεοῦ, μὲ φόβο καὶ τρόμο καὶ ἀγάπη· διότι αὐτοὶ ποὺ φοβοῦνται τὸν Θεὸ εἶναι φοβεροὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὅπως καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ στοὺς δαίμονες.

Μὴ φοβηθεῖς λοιπόν, διότι ὁ Θεὸς καὶ ἡ χάρις του εἶναι μαζί σου. Λάβε τὴ δύναμη ἀπὸ τὸν οὐρανό, τὴν ὁποία ἔλαβαν οἱ Ἀπόστολοι, μὲ τὴ χάρις τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μας, καὶ θὰ μείνει ἡ χάρις του μαζί σου, μέχρι τὴν τελευταία ἀναπνοή.

Σὲ ἀσπάζομαι στὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ προσεύχεσαι γιὰ μένα χάριν τῆς ἀγάπης.

827

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ, πάτερ, σύμφωνα μὲ τὰ ἅγια λόγια σου, ἡ Ἐκκλησία εἶχε πολλὴ βοήθεια ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ μερικοὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὴν ἀδίκησαν καὶ ἐπιτέθηκαν ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων τῆς παρακαλοῦν νὰ γίνεи εἰρήνη, ὑποσχόμενοι νὰ ὑπηρετήσουν ἐμᾶς καὶ νὰ διορθώσουν τὰ ἐναντίον μας ἀδικήματά τους καὶ νὰ σωφρονίζουν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἶναι ἐναντίον μας, τί διατάξεις; νὰ τοὺς δεχθῶ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Αν παρακαλοῦν, νὰ τοὺς δεχθεῖς χάριν Ἐκείνου ποὺ εἶπε, νὰ συγχωροῦμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, καὶ ἄφησε νὰ σωφρονοῦν, μὲ περίσκεψη ὅμως καὶ ὄχι ἀπερίσκεπτα καὶ χωρὶς πάθος· καὶ νὰ ὀρισθεῖ κανονισμός, ὥστε γιὰ τὸν καθένα νὰ φυλαχθοῦν τὰ δικαιώματά του.

828

Ἑρώτηση

Εἶναι καλὸ ν' ἀσχολοῦμαι μὲ τὴ διαχείριση τῆς ἐκκλησίας;

Ἀπόκρισις

Εὰν ὡς ἐκκλησίας λογάρια ποιῆς, τὰ τοῦ Θεοῦ λογάρια ποιεῖς· οἰκονόμος γὰρ εἶ αὐτοῦ καὶ χρεωστεῖς ποιῆσαι τοὺς λόγους αὐτῶν, ἵνα, ἐὰν περισσεύσῃ, τρέφῃς 5 πτωχοὺς καὶ ὀρφανούς, ὧν Πατὴρ ἐστὶ καὶ τροφεὺς ὁ Θεός, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν οἰκονομῆς· ἐὰν δὲ μὴ περισσεύσῃ, φροντίζῃς περισσεῦσαι· εἰ δὲ οὐχ οὕτως, οὐ ποιεῖς λογάρια ἐκκλησίας, ἀλλ' ὡς θέλων σεαυτῷ περιποιῆσαι· οὕτω δὲ ποιούντός σου, οὐκ ἔτι τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ τὰ λογάρια γίνεται. Κατὰ Θεὸν οὖν 10 πρᾶξον πάντα καὶ τὸν μισθὸν εὐρίσκεις παρ' αὐτῷ.

ΩΚΘ'**Ἐρώτησις**

Ἐπειδὴ διαφόρως ἐπηνέχθη ἡ αὐτὴ ζημία καὶ θλίβομαι ὡς μὴ εὐρίσκων εἰς τὰς χειράς μου, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Η Γραφὴ λέγει, ὅτι «ὁ ἀδικῶν ὑμᾶς, οὐκ ἀδικεῖ ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κατοικοῦν ἐν ὑμῖν». Μὴ 15 λυπηθῆς οὖν περὶ ζημίας ἀνθρωπίνης· οὐ γὰρ στερεῖ σε Κύριος, ὧν οἶδεν ὅτι χρεῖαν ἔχεις. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν, ὅτι «οἶδεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὧν χρεῖαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς 20 αἰτῆσαι αὐτόν», ἀλλὰ ζήτησον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ποιῶν τὰ ἔργα αὐτῆς, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται σοι. Κἄν θλιβῆς μικρὸν διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἔχεις εὐρεῖν κατὰ πλάτος ἔμπροσθέν σου τὰ ἀγαθὰ, θελήματι Θεοῦ. Μνήσθητι ὅτι γέγραπται «οἱ θέλοντες κατὰ Θεὸν ζῆν, διωχθήσονται». Καὶ 25 πάλιν λέγει· «χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις». Οὗτός ἐστιν ὁ διωγμὸς καὶ οὗτοι οἱ πειρα-

28. Ματθ. 6,32.

29. Βλ. Β' Τιμ. 3,12.

30. Ἰακ. 1,2.

Ἀπόκριση

Αν ἀσχολεῖσαι μὲ τὴ διαχείριση τῆς ἐκκλησίας, ἀσχολεῖσαι μὲ τὴ διαχείριση τοῦ Θεοῦ· διότι εἶσαι οἰκονόμος αὐτοῦ καὶ χρωστᾶς νὰ κάνεις τὴ διαχείρισή του, ὥστε, ἂν περισσέψει κάτι, νὰ τρέφεις φτωχοὺς καὶ ὄρφανούς, τῶν ὁποίων πατέρας καὶ τροφεὺς εἶναι ὁ Θεός, καὶ νὰ οἰκονομεῖς τὰ σπίτια τους. Ἐάν ὅμως δὲν περισσέψει τίποτε, νὰ φροντίζεις νὰ περισσέψει, ἀλλιῶς δὲν ἀσκεῖς διαχείριση τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ περιποιεῖσαι τὸν ἑαυτό σου ὅπως θέλεις. Κι ἂν ἐνεργεῖς ἔτσι, ἡ διαχείριση δὲν γίνεται γιὰ τὸν Θεό, ἀλλὰ γιὰ τὸν διάβολο. Πράττε λοιπὸν ὅλα ὅπως ἀρέσει στὸν Θεό, καὶ θὰ βρεῖς μισθὸ ἀπὸ αὐτόν.

829

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ μοῦ συνέβηκε σοβαρὴ ζημία καὶ θλίβομαι, διότι δὲν βρίσκω τίποτε στὰ χέρια μου, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Η Γραφὴ λέγει, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ σᾶς ἀδικεῖ, δὲν ἀδικεῖ ἐσᾶς, ἀλλὰ τὸ ἅγιο Πνεῦμα ποὺ κατοικεῖ μέσα σας. Νὰ μὴ λυπηθεῖς λοιπὸν γιὰ ἀνθρώπινη ζημία· ὁ Κύριος δὲν σὲ στερεῖ ἀπὸ ὅσα γνωρίζει ὅτι ἔχεις ἀνάγκη. Διότι αὐτὸς εἶπε, «ὁ οὐράνιος Πατέρας σας γνωρίζει ὅσα ἔχετε ἀνάγκη, πρὶν τοῦ τὰ ζητήσετε»²⁸, ἀλλὰ ζήτησε τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, κάνοντας τὰ ἔργα της, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ σοῦ προστεθοῦν. Καὶ ἂν ἀκόμη θλιβεῖς λίγο ἐξαιτίας τῆς ἐλλείψεως τῶν πραγμάτων, ὅμως μπορεῖς νὰ βρεῖς ἄφθονα μπροστά σου ἀγαθὰ, μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· θυμήσου ὅτι ἔχει γραφεῖ «ὅσοι θέλουν νὰ ζοῦν ἔτσι ὅπως ἀρέσει στὸν Θεό, θὰ διωχθοῦν»²⁹. Καὶ πάλι λέγει «νὰ χαίρεσθε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, ὅταν περιπέσετε σὲ ποικίλους πειρασμούς»³⁰. Αὐτὸς εἶναι ὁ διωγμὸς καὶ αὐτοὶ οἱ πειρασμοί,

σμοί, ἀλλὰ γενναίως φέρε καὶ πιστῶς καὶ ἔχει ὁ Θεὸς διὰ σοῦ
δοξασθῆναι· ἡ ὑπομονὴ γὰρ εἰς δοκιμὴν φέρει τὸν ἄνθρωπον, ἡ
δὲ δοκιμὴ εἰς ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει.

Εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΩΛ'

5 Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ οἱ λεγόμενοι πράκτορες ἔρχονται εἰς τὴν πόλιν
ταύτην καὶ ἀεὶ προσδοκῶσι ξένια ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἀπο-
ρῶ τί ποιῆσαι. Πέμψαι; ἐνίστε προσκρούω τῷ Θεῷ, ἀνα-
λίσκων κακῶς τὰ τῶν πτωχῶν. Μὴ πέμψαι; λέγουσί με
10 κακῶς παρὰ τοῖς ἄρχουσι. Τί οὖν κελεύεις;

Ἀπόκρισις

Οἱ πράκτορες ὑπηρεταί εἰσὶν ἐξουσιῶν ἀνθρωπίνων, καὶ
τὸ πέμψαι αὐτοῖς, σημεῖόν ἐστιν ἀνθρωπίνου φόβου.
Ἐὰν οὖν θέλωμεν μὴ φοβεῖσθαι αὐτούς, σταθῶμεν ἐν
15 τῇ ἀληθείᾳ, ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ ἀκούσωμεν τοῦ Ἀποστόλου λέ-
γοντος· «θέλεις μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει καὶ
ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς»· καὶ μὴ φροντίσης καταλαλιᾶς· φησὶ
γάρ, «ἐν τῷ καταλαλεῖσθαι ὑμᾶς, αἰσχυνθήσονται οἱ ἐπηρεάζον-
τες ὑμῶν τὴν ἐν Χριστῷ ἀγαθὴν ἀναστροφὴν»· καὶ πάλιν· «εἰ
20 ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην».

ΩΛΛΑ'

Ἑρώτησις

Ἐπηρεαζομένων ἀγρῶν τινῶν τῆς ἐνορίας ὑπὸ τῶν στρα-
τιωτῶν τοῦ δουκὸς καὶ ἀρπαζομένων αὐτῶν ἐκ τῶν
ὄρων τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν, ἐβουλεύσαντο οἱ πρῶτοι τῆς
25 πόλεως μετὰ τοῦ ἐπισκόπου γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ

31. Δηλαδὴ εἰσπράκτορες τῶν κρατικῶν φόρων.

32. Ρωμ. 13,3.

33. Α' Πέτρ. 3,16.

34. Γαλ. 1,10.

ἀλλὰ ὑπόφερε τα γενναῖα καὶ μὲ πίστη καὶ θὰ δοξασθεῖ μὲ σένα ὁ Θεός· διότι ἡ ὑπομονὴ φέρει τὸν ἄνθρωπο σὲ δοκιμασία, ἐνῶ ἡ δοκιμασία σὲ ἐλπίδα, καὶ ἡ ἐλπίδα δὲν καταντροπιάζει.

Νὰ προσεύχεσαι γιὰ μένα.

830

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ οἱ λεγόμενοι πράκτορες³¹ ἔρχονται σ' αὐτὴ τὴν πόλη καὶ προσδοκοῦν πάντοτε δῶρα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ἀπορῶ τί νὰ κάνω. Νὰ στείλω; Μερικὲς φορές προσκρούω στὸν Θεό, σπαταλώντας κακῶς τὰ τῶν φτωχῶν. Νὰ μὴ στείλω; Μὲ κακολογοῦν στοὺς ἄρχοντες. Τί διατάζεις λοιπόν;

Ἀπόκριση

Οἱ πράκτορες εἶναι ὑπηρέτες τῶν ἀνθρώπινων ἐξουσιῶν, καὶ τὸ νὰ στείλεις σ' αὐτοὺς εἶναι δεῖγμα ἀνθρώπινου φόβου. Ἄν λοιπὸν θέλομε νὰ μὴ τοὺς φοβόμαστε, νὰ σταθοῦμε ἀληθινὰ μὲ φόβο Θεοῦ καὶ ν' ἀκούσομε τὸν Ἀπόστολο ποὺ λέγει· «θέλεις νὰ μὴ φοβᾶσαι τὴν ἐξουσία; κάνε τὸ καλό, καὶ θὰ ἔχεις ἔπαινο ἀπὸ αὐτὴν»³². Καὶ νὰ μὴ φοβηθεῖς τὴν καταλαλιά· διότι λέγει «μὲ τὸ νὰ καταλαλεῖσθε ἐσεῖς, θὰ ντροπιασθοῦν ἐκεῖνοι ποὺ κακολογοῦν τὴν ἐν Χριστῷ ἀγαθὴ ἀναστροφὴ σας»³³. καὶ πάλι, «ἂν ἄρεσα στοὺς ἀνθρώπους δὲν θὰ ἦμουν δούλος τοῦ Χριστοῦ»³⁴.

831

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἄγροὶ τῆς ἐνορίας καταστρέφονταν ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες τοῦ δούκα καὶ ἀρπάζονταν ἀπὸ τὰ ὄρια τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν, οἱ προϊστάμενοι τῆς πόλεως μὲ τὸν ἐπίσκοπο σκέφθηκαν νὰ τὸ ποῦν στὸν βασιλιά, ἀλλὰ φο-

έφοβοῦντο τὸν δοῦκα μὴ βλάβῃ αὐτούς· καὶ ἔπεμψαν
 ἔρωτῶντες τὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

5 **Ε** ἰ ἔχετε τὸν Θεὸν φειδόμενον τῶν πτωχῶν, στήτε γεν-
 ναίως ἐν τῷ πράγματι· πάντως γὰρ ὁ φειδόμενος τῶν
 πτωχῶν, προΐσταται τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ αὐτῶν·
 αὐτὸς γὰρ εἶπεν· «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχί-
 στων, ἐμοὶ ἐποιήσατε». Βλέπετε μὴ εἰς ὑμᾶς πληρωθῆ, ὅτι «ἀρ-
 ζάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε». Οὐκ οἶδατε ὅτι ἔργον
 10 Θεοῦ ἐστὶ, καὶ οὐχ ὑμεῖς μόνον ἀγωνίζεσθε ὑπὲρ τοῦ πράγμα-
 τος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ συναγωνίζονται ὑμῖν ταῖς εὐχαῖς;
 Βλέπετε ὅτι, ἐὰν προδῶτε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, προδοῦναι ὑμᾶς
 ἔχει ὁ Θεός.

Περὶ δὲ τῶν ἐξουσιῶν, μηδεὶς ὑμᾶς φοβηρίσῃ, ὅτι τῷ βου-
 15 λήματι τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς δύναται ἀντιστῆναι. Πάντοτε μνημονεύ-
 ετε, τὸ ἕως θανάτου ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

ὁ Κύριος ἀντιπολεμήσοι ὑπὲρ ὑμῶν.

ΩΛΒ'

Ἐρώτησις

20 Ἐπειδὴ, πάτερ, σπουδάζω καθ' ἡμέραν νηστεύειν ἕως
 ἑσπέρας, εἶπέ μοι ἢ καλόν ἐστὶ καὶ εἰ ὀφείλω ποιεῖν τι
 πρὶν προσεύξασθαι.

Ἀπόκρισις

25 **Π** ἐρὶ τῆς νηστείας ψηλάφησον τὴν καρδίαν, μὴ κλεφθῆ
 ὑπὸ κενοδοξίας, καὶ ἐὰν μὴ κλεφθῆ, ψηλάφησον τὸ
 δεῦτερον μὴ ποιῆ σε ἀσθενέτερον ἐν τῇ ὀχλήσει τῶν

35. Ματθ. 25,40.

36. Γαλ. 3,3.

βοῦνταν τὸν δούκα, μήπως τοὺς βλάψει· ἔστειλαν λοιπὸν νὰ ἐρωτήσουν τὸν μεγάλο Γέροντα γι' αὐτό.

Ἀπόκριση

Αν ἔχετε τὸν Θεὸ πὺ περιβάλλει μὲ εὐσπλαγχνία τοὺς φτωχοὺς, σταθεῖτε γενναῖα στὸ πρᾶγμα, διότι ὅπωςδήποτε αὐτὸς πὺ περιβάλλει μὲ εὐσπλαγχνία τοὺς φτωχοὺς, προστατεύει ἐκείνους πὺ ἀγωνίζονται ὑπὲρ αὐτῶν· διότι αὐτὸς εἶπε· «ἐφ' ὅσον κάνατε κάτι σὲ ἓναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐλάχιστους, τὸ κάνατε σὲ μένα»³⁵. Προσέχετε νὰ μὴ πραγματοποιηθεῖ σὲ σᾶς τό, «ἐνῶ ἀρχίσατε πνευματικά, τώρα τελειώνετε σαρκικά»³⁶. Δὲν γνωρίζετε ὅτι εἶναι ἔργο Θεοῦ, καὶ ὅτι δὲν ἀγωνίζεσθε μόνο ἐσεῖς γιὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι συναγωνίζονται μαζί σας μὲ τίς προσευχές; Προσέχετε, διότι, ἂν προδώσετε τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ, θὰ σᾶς προδώσει ὁ Θεός.

Σχετικὰ μὲ τίς ἐξουσίες, νὰ μὴ σᾶς φοβερῖσει κανένας, διότι κανένας δὲν μπορεῖ ν' ἀντισταθεῖ στὴ θέληση τοῦ Θεοῦ. Πάντοτε νὰ θυμᾶσθε, νὰ ἀγωνίζεσθε ὑπὲρ τῆς ἀλήθειας μέχρι θανάτου.

Εἶθε ὁ Κύριος ν' ἀντιπολεμήσει γιὰ σᾶς.

832

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ, πάτερ, φροντίζω νὰ νηστεύω κάθε μέρα μέχρι τὸ βράδυ, πὲς μου ἂν εἶναι καλό, καὶ ἂν πρέπει νὰ κάνω κάτι προτοῦ προσευχηθῶ·

Ἀπόκριση

Σχετικὰ μὲ τὴ νηστεία ἐξέτασε τὴν καρδιά, μὴ τυχὸν κλεφθεῖ ἀπὸ κενοδοξία, καὶ ἂν δὲν κλεφθεῖ, ἐξέτασέ την δεύτερη φορά, μὴ σὲ κάνει ἀσθενέστερο μὲ τὴν

πραγμάτων· ἡ γὰρ ἀσθένεια αὐτῆ οὐκ ὠφελεῖ. Εἰ δὲ μὴδὲ εἰς τοῦτο ἀδικεῖ σε, καλὴ ἐστὶν ἡ νηστεία.

Ἡ δὲ προσευχὴ φῶς ἐστὶ καὶ ὀφείλει ἕκαστος Χριστιανὸς πρὶν ποιῆσαι τί ποτε προσεύχεσθαι, μάλιστα ὁ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ.
5 Μὴ ἀνθρωπαρεσκῆσης ὅλως καὶ λαμβάνεις τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· οἱ τοιοῦτοι γὰρ ἀλλότριοι τοῦ Θεοῦ καὶ Πνεῦμα Θεοῦ οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς. Ἐχε Πνεῦμα Θεοῦ καὶ διδάσκει σε πάντα ὀρθῶς· ἄνευ γὰρ αὐτοῦ κατορθῶσαι τι οὐ δύνασαι.

Φύλαξον δὲ σεαυτὸν ἀπὸ ταραχῆς καὶ ὀργῆς. Ἐὰν δὲ
10 συμβῇ τινα ταραχθῆναι εἰς σέ, μετὰ ταπεινώσεως καὶ ἀγάπης ἐν συνέσει ἀποκρίθητι αὐτῷ τὰ τῆς ἀληθείας, καὶ καταπραῦνει αὐτὸν ὁ Θεὸς εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ΩΛΓ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἀμφιβάλλω περὶ πράγματος, εἰ ὀφείλω αὐτὸ ποιῆσαι
15 ἢ μὴ ποιῆσαι, εἶπέ.

Ἀπόκρισις

Εὰν ἐμπέση σοι πράγμα, τρίτον εἶξαι τῷ Θεῷ περὶ αὐτοῦ, δεόμενος ἵνα μὴ πλανηθῆς· καὶ ἐὰν μείνης ἐν τῷ αὐτῷ λογισμῷ, τότε ποιήσον τὰ τοῦ λογισμοῦ· ἐκ Θεοῦ
20 γὰρ γίνεται σοι καὶ οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ, ὅταν οὐκ ἔχῃς ἄδειαν ἐρωτῆσαι τοὺς πατέρας.

ΩΛΔ'

Ἑρώτησις

Ὅταν οἱ πατέρες λέγουσί μοι τί ποτε καὶ δοκεῖ ἐναντίον

ἐνόχληση τῶν πραγμάτων· διότι αὐτὴ ἢ ἀσθένεια δὲν ὠφελεῖ. Ἐὰν ὅμως δὲν σὲ ἀδικεῖ οὔτε σ' αὐτὸ ἢ νηστεία, εἶναι καλῆ.

Ὅσο γιὰ τὴν προσευχὴ εἶναι φῶς, καὶ ὁ κάθε Χριστιανὸς προτοῦ κάνει ὅτιδήποτε, ὀφείλει νὰ προσεύχεται, κυρίως ὁ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ. Ὅπωςδήποτε νὰ μὴ θελήσεις νὰ φανεῖς ἀρεστὸς στοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ λάβεις τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ· διότι οἱ τέτοιοι ἄνθρωποι εἶναι ξένοι τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἔχουν Πνεῦμα Θεοῦ. Νὰ ἔχεις Πνεῦμα Θεοῦ καὶ αὐτὸ θὰ σὲ διδάσκει πάντοτε τὰ σωστά, διότι δὲν μπορεῖς νὰ κατορθώσεις κάτι χωρὶς αὐτό.

Φύλαξε τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ τὴν ταραχὴ καὶ τὴν ὀργή. Ἐὰν ὅμως συμβεῖ νὰ ταραχθεῖ κάποιος μὲ σένα, μὲ ταπείνωση, ἀγάπη καὶ σύνεση πὲς του τὴν ἀλήθεια, καὶ ὁ Θεὸς θὰ τὸν καταπραῖνει μὲ τὶς προσευχὰς τῶν ἀγίων. Γένοιτο.

833

Ἑρώτηση

Ἐὰν ἀμφιβάλλω γιὰ κάτι, πὲς μου, πρέπει νὰ τὸ κάνω ἢ νὰ μὴ τὸ κάνω;

Ἀπόκριση

Αν σὲ ἀπασχολεῖ λογισμὸς γιὰ κάποιο πρᾶγμα, προσευχήσου τρεῖς φορές στὸν Θεὸ γι' αὐτό, παρακαλώντας νὰ μὴ πλανηθεῖς, καὶ ἂν μείνεις στὸν ἴδιο λογισμό, τότε κάνε τὰ τοῦ λογισμοῦ· διότι σοῦ γίνεται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου, ὅταν δὲν ἔχεις εὐκαιρία νὰ ἐρωτήσεις τοὺς πατέρες.

834

Ἑρώτηση

Ὅταν οἱ πατέρες μοῦ λένε κάτι καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι

εἶναι, πολεμοῦμαι ἐκ τῆς ἀπιστίας καὶ ἀεὶ λέγω τῷ λο-
γισμῷ, ὅτι 'οὕτως ἔχει γενέσθαι, ὡς λέγουσιν οἱ πατέρες'.
Ἐὰρ τοῦτο πίστεώς ἐστὶν ἡ ἀπιστίας;

Ἀπόκρισις

Τὸ οὕτως ἀποκρίνασθαι τῷ λογισμῷ πίστεώς ἐστὶν·
ἀλλ' ὅμως πύκτευσον ἵνα, ἐὰν εἴπωσί σοι οἱ πατέρες
5 σουκαὶ ὅτι ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ οὐδὲν λαλοῦσι· χρεία δὲ
νήψεως πολλῆς· ὅτι ἄρτι λέγει ὁ Θεὸς λόγον ποιῆσαι
καὶ ἔσται πρὸς τὸ προκείμενον, καὶ μετ' ὀλίγον γίνεται μεταβο-
10 λῆ εἰς τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐὰν μὴ ἦ τις ἐστηριγμένος ἐν τῇ πίστει,
σκανδαλίζεται. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων. Καὶ ἐπειδὴ τινες, μὴ
γινώσκοντες τὴν δύναμιν καὶ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ τὴν γινο-
μένην δι' αὐτῶν, ἀεὶ λέγουσι, 'Διατί οὐκ εἶπον οἱ ἅγιοι ὅτι μετα-
βολὴ γίνεται, ἀλλὰ πρὸς τὸ προκείμενον λαλοῦσιν; Ἐὰν δὲ μετὰ
15 τὴν μεταβολὴν ἐρωτηθῶσιν, ἄλλως λέγουσι, κατὰ τὸν διδάσκα-
λον αὐτῶν εἰπόντα ἐνεγκεῖν τὴν ὀργὴν κατὰ τοῦ Ἀχαάβ, καὶ με-
ταβληθέντος αὐτοῦ, μετεβλήθη καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ ὁ Θεός,
λέγων «οὐ μὴ ἐπενέγκω τὴν ὀργὴν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ»'.

Τί οὖν οἱ ἀνόητοι λέγουσι περὶ τοῦ Θεοῦ; ὅτι ἔχει καὶ αὐτὸς
20 ἀγνωσίαν; Πλανῶνται, μὴ γινώσκοντες ὅτι τὰ κρίματα τοῦ
Θεοῦ ἄβυσσος πολλὴ καὶ ἀκατάληπτα. Τὰ μυστήρια ταῦτα πι-
στοῖς ἀνθρώπιος πιστεύονται καὶ οὐ πάντες χωροῦσιν. Ἴνα δὲ
μάθῃς, ἀδελφέ, ὅτι οἱ ἀληθινοὶ πατέρες οὐ θλίβονται ὅταν δο-
κῶσι παρά τισιν εἶναι ψευῆσαι, τοῖς μὴ εἰδόσι τὰ μυστήρια τοῦ
25 Θεοῦ· ἐὰν γὰρ μὴ ὠφελῆ αὐτοὺς τοῦτο, οὐδὲ βλάπτει· οὐδὲ γὰρ
ἀντιποιοῦνται δόξης κατὰ τὸν Δεσπότην αὐτῶν.

ΩΔΕ'

Ἐρώτησις τοῦ ἐπισκόπου πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα Ἰωάννην.

Λαμπρότατοι πολιτευόμενοι βούλονται καινοτομηῆσαι τὴν

ἀντίθετο, πολεμοῦμαι ἀπὸ τὴν ἀπιστία καὶ πάντα λέγω στὸν λογισμό, ὅτι πρέπει νὰ γίνει ἔτσι, ὅπως λένε οἱ πατέρες. Ἄραγε αὐτὸ εἶναι δεῖγμα πίστεως ἢ ἀπιστίας;

Ἀπόκριση

Τὸ νὰ ἀπαντᾷς ἔτσι στὸν λογισμό εἶναι δεῖγμα πίστεως· ἀλλ' ὅμως ἀγωνίσου ὥστε, ἂν σοῦ ποῦν οἱ πατέρες σου³⁷ καὶ δὲν λέγουν τίποτε χωρὶς τὸν Θεό. Χρειάζεται πολλὴ νήψη, διότι ὁ Θεὸς γιὰ μιὰ στιγμὴ λέγει λόγο νὰ κάνεις κάτι καὶ εἶναι κατάλληλο γιὰ τὴν περίσταση, καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο γίνεται μεταβολὴ στὸ πρᾶγμα, καὶ ἂν κάποιος δὲν εἶναι στηριγμένος στὴν πίστη σκανδαλίζεται. Ἔτσι καὶ στοὺς ἁγίους. Ἐπειδὴ μερικοὶ χωρὶς νὰ γνωρίζουν τὴ δύναμη καὶ τὴν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ ποὺ γίνεται δι' αὐτῶν πάντοτε λένε· Ἐπειδὴ οἱ ἅγιοι δὲν εἶπαν ὅτι γίνεται μεταβολή, ἀλλὰ μιλοῦν γιὰ τὴν προκείμενη περίσταση; Ἄν ὅμως ἐρωτηθοῦν μετὰ τὴ μεταβολή, λένε διαφορετικά, σύμφωνα μὲ τὸ διδάσκαλο αὐτῶν ποὺ εἶπε νὰ ἐπιφέρει τὴν ὀργὴν κατὰ τοῦ Ἀχαάβ, καὶ ἐπειδὴ ἄλλαξε αὐτός, μεταβλήθηκε καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ὀργὴν του, λέγοντας, «δὲν θὰ ἐπιφέρω τὴν ὀργὴν κατὰ τὶς ἡμέρες αὐτοῦ».

Τί λένε λοιπὸν οἱ ἀνόητοι γιὰ τὸν Θεό; Ὅτι ἔχει καὶ αὐτὸς ἀγνωσία; Πλανῶνται, μὴ γνωρίζοντας ὅτι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄβυσσος μεγάλη καὶ ἀκατάληπτα. Αὐτὰ τὰ μυστήρια τὰ ἐμπιστεύονται σὲ πιστοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν τὰ χωροῦν ὅλοι. Γιὰ νὰ μάθεις ὅμως, ἀδελφέ, ὅτι οἱ ἀληθινοὶ πατέρες δὲν θλίβονται ὅταν θεωροῦνται ἀπὸ μερικοὺς ψεῦτες, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν γνωρίζουν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ἂν αὐτὸ δὲν τοὺς ὠφελεῖ οὔτε τοὺς βλάπτει· διότι δὲν διεκδικοῦν τὴ δόξα, ὅπως καὶ ὁ δεσπότης τους.

Ἐρώτηση τοῦ ἐπισκόπου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα Ἰωάννη.

Ἐκλαμπρότατοι πολιτευόμενοι θέλουν κατὰ τὴν ἀρχιερα-

ἐκκλησίαν ἐπὶ ἐμοῦ καὶ ἀπαιτῆσαι τέλος τοῦ καταφερομένου οἴνου εἰς τοὺς αὐτῆς ὄρμους, καὶ συμβουλευούσι τινες ἡμῖν ἐκλαβεῖν ὅλον τὸ τέλος, διαβεβαιούμενοι κέρδος αὐτὸ ἔχειν πολὺ. *Κελεύεις οὖν ἐκλάβωμεν;*

5 Ἀπόκρισις

Οὐ πρέπει τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλαβεῖν τέλη· κοσμικῶν γάρ ἐστι τοῦτο τὸ πρᾶγμα. *Εἶπε δὲ αὐτοῖς· 'Εἰ Χριστιανοί ἐσμεν ἄνθρωποι, οὐ χρεῖαν ἔχομεν ἀκοῦσαι παρὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ αὐτῷ τῷ Σωτῆρι ἐξακολουθῆσαι τῷ λέγοντι* 10 *«καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς».* *Βλέπετε ὅτι τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀφιερωμένα εἰσὶ τῷ Θεῷ, καὶ οὐ συμφέρει ὑμῖν τι ἐξ αὐτῶν μειῶσαι· οὐαὶ γὰρ τῷ βλάπτοντι αὐτὴν ἕν τι.*

ΩΛΣ'

Ἑρώτησις

15 *Φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα.*

Καλὸν ἐστὶν ἵνα ὑποβάλλω τῷ κυρῷ τῷ ἐπισκόπῳ εἴ τι νομίζω συμφέρειν αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**χε τὴν καρδίαν σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καθαρὰν, καὶ οὐ βλάπτει σε τοῦτο, τὸ δὲ ἔχειν τὴν καρδίαν σου καθαρὰν, τὸ μὴ λέγειν τίποτε κατὰ τινος, ὡς ποιῶν αὐτῷ ἀνταπόδομα, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τὸ ἀγαθόν. *Μὴ νομίσης οὖν τοῦτο εἶναι καταλαλιάν· πᾶν πρᾶγμα γινόμενον πρὸς διόρθωσιν οὐκ ἔστι καταλαλιά· ἐκ τούτου γὰρ οὐδὲν ἀγαθὸν ἀποβαίνει, ὥδε δὲ* 25 *πρόκειται προβῆναι τὸ ἀγαθόν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι καταλαλιά.*

τία μου νὰ καινοτομήσουν στὴν ἐκκλησία καὶ νὰ ἀπαιτήσουν τὸν φόρο τοῦ μεταφερομένου οἴνου στὰ λιμάνια τῆς· καὶ μερικοὶ μᾶς συμβουλεύουν νὰ πάρομε ὄλο τὸ φόρο, διαβεβαιώνοντας ὅτι αὐτὸ ἔχει πολὺ κέρδος. Διατάξεις λοιπὸν νὰ τὸν πάρομε;

Ἀπόκριση

Δὲν ἀρμόζει στὴν ἐκκλησία νὰ πάρει φόρους· διότι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι τῶν κοσμικῶν. Πὲς σ' αὐτούς, ἂν εἴμαστε ἄνθρωποι Χριστιανοί, δὲν ἔχομε ἀνάγκη ν' ἀκούσομε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ν' ἀκολουθήσομε τὸν ἴδιο τὸν Σωτῆρα ποὺ λέγει, «ἐκεῖνο ποὺ θέλετε νὰ κάνουν σὲ σᾶς οἱ ἄνθρωποι, αὐτὸ νὰ κάνετε καὶ σεῖς σ' αὐτούς»³⁸. Προσέχετε, διότι τὰ τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀφιερωμένα στὸν Θεό, καὶ δὲν σᾶς συμφέρει νὰ μειώσετε κάτι ἀπὸ αὐτά· διότι ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον ποὺ τὴν βλάπτει σὲ κάτι.

836

Ἑρώτηση

Φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα.

Εἶναι καλὸ νὰ λέγω κάτι στὸν κύριο τὸν ἐπίσκοπο, ἔαν νομίζω ὅτι τὸν συμφέρει;

Ἀπόκριση

Εχε τὴν καρδιά σου καθαρὴ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ αὐτὸ δὲν σὲ βλάπτει. Τὸ νὰ ἔχεις καθαρὴ τὴν καρδιά σου σημαίνει νὰ μὴ λὲς τίποτα ἐναντίον κάποιου, σὰν νὰ κάνεις ἀνταπόδοση σ' αὐτόν, ἀλλὰ γιὰ τὸ ἴδιο τὸ καλὸ. Μὴ νομίσῃς λοιπὸν ὅτι αὐτὸ εἶναι καταλαλιά· διότι κάθε πρᾶγμα ποὺ γίνεται γιὰ διόρθωση, δὲν εἶναι καταλαλιά· ἀπὸ αὐτὴν δὲν ἀποβαίνει κανένα καλὸ, ἐνῶ ἐδῶ πρόκειται ν' ἀποβεῖ τὸ καλὸ, καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι καταλαλιά.

ΩΛΖ'

Ἀπόκρισις τοῦ μεγάλου Γέροντος Βαρσανουφίου πρὸς πατέρας τοῦ κοινοβίου.

Ἀπόκρισις

5 **Ε**μμανουήλ' ἐρμηνεύεται, 'μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός'. Ψηλαφήσωμεν οὖν ἡμᾶς αὐτούς, εἰ ἀληθῶς ἐστι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· εἰ γὰρ ἐμακρύνθημεν ἀπὸ τῶν κακῶν καὶ ξένοι τῷ τεχνίτῃ αὐτῶν διαβόλῳ γεγόναμεν, ἀληθῶς μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· καὶ εἰ ἐπικράνθη ἡμῖν ἢ τῶν κακῶν ἡδονὴ καὶ ἡδύνθη ἢ τῶν ἀγαθῶν πράξεων ἐπιθυμία καὶ τὸ πάντοτε ἔχειν ἐν οὐρανοῖς
10 τὸ πολίτευμα, ἀληθῶς μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· εἰ πάντας ἀνθρώπους βλέπομεν ἐν καὶ ὅλας τὰς ἡμέρας ἴσας, ἀληθῶς μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Εἰ ἀγαπῶμεν τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς καὶ ὄνειδίζοντας καὶ ὑβρίζοντας καὶ καταφρονοῦντας καὶ ζημιοῦντας καὶ θλίβοντας ὡς τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς καὶ ἐπαινοῦντας καὶ κερδοποιοῦντας
15 καὶ ἀναπαύοντας, ἀληθῶς μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Τὸ δὲ σημεῖον τοῦ φθάσαντος εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ἐστὶ τὸ ἔχειν μεθ' ἑαυτοῦ πάντοτε τὸν Θεόν· πάντοτε γὰρ ἐστὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Θεός. Τὸν δὲ μὴ οὕτως ἔχοντα μηδὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἔχοντα τὸν Θεόν, ἀνάγκη τὰ τοῦ ἐναντίου ἔχειν, καὶ τὸ ἐξῆς νενόηται τοῖς νοῦν ἔχουσι.

ΩΛΗ'

20 **Ἐρώτησις**

Ὁ ἄλλος γέρων ἠρωτήθη ταῦτα καὶ ἀπεκρίθη.

Ἀπόκρισις

25 **Π**ρόσεχε σεαυτῷ· οὔτε γὰρ δούξ, οὔτε βασιλεὺς λυτροῦται ἐν ἡμέρᾳ κρισίου. Μὴ οὖν χαννώσης τὸ πρᾶγμα, ἵνα σχῆς παρρησίαν εὐρεῖν ἔλεος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ μὴ φοβηθῆς· οὐχ ὑμεῖς γὰρ βαστάζετε τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἀλλ' ὁ Θεός καὶ ὁ γέρων. Ἐὰν οὖν ποιήσητε τὴν δύναμιν ὑμῶν, κοινωνοὶ ἐστε τοῦ μισθοῦ· ἐὰν δὲ μὴ, ὑμεῖς βαστάζετε τὸ κρῖμα.
30 *Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.*

837

Ἐπίκριση τοῦ μεγάλου Γέροντα Βαρσανουφίου πρὸς τοὺς πατέρες τοῦ κοινοβίου

Η λέξη "Ἐμμανουήλ" ἐρμηνεύεται, "ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας". Ἄς ἐρευνήσουμε λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἂν ἀληθινὰ ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας. Ἄν δηλαδὴ ἀπομακρυνθῆκαμε ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ ἔχομε γίνει ξένοι στὸν τεχνίτη αὐτῶν διάβολο, πραγματικὰ ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας· ἂν ἐπίσης πικράθηκε σὲ μᾶς ἡ ἡδονὴ τῶν κακῶν καὶ ἔχομε πάντοτε τὸ πολίτευμα στοὺς οὐρανοὺς, πραγματικὰ ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας· ἂν βλέπομε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους σὰν ἓναν, καὶ ὅλες τὶς ἡμέρες ἴσες, πραγματικὰ ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας. Ἄν ἀγαπᾶμε ἐκείνους ποὺ μᾶς μισοῦν, μᾶς κακολογοῦν, μᾶς βρίζουν, μᾶς περιφρονοῦν, μᾶς ζημιώνουν καὶ μᾶς θλίβουν ὅπως ἐκείνους ποὺ μᾶς ἀγαποῦν, μᾶς ἐπαινοῦν, μᾶς ὠφελοῦν καὶ μᾶς ἀναπαύουν, πραγματικὰ ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας. Τὸ γνῶρισμα ἐκείνου ποὺ ἔφθασε σ' αὐτὸ τὸ μέτρο εἶναι νὰ ἔχει πάντοτε μαζί του τὸν Θεό· διότι ὁ Θεὸς εἶναι πάντοτε μαζί του. Ὅποιος δὲν διάκειται ἔτσι, οὔτε ἔχει τὸν Θεὸ μαζί του, κατ' ἀνάγκη ἔχει τὰ τοῦ ἐναντίου, καὶ ἡ συνέχεια αὐτῶν μπορεῖ νὰ κατανοηθεῖ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν νοῦ.

838

Ὁ ἄλλος γέροντας ἐρωτήθηκε αὐτὰ καὶ ἀποκρίθηκε.

Ἐπίκριση

Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου· διότι οὔτε ὁ δούκας οὔτε ὁ βασιλιάς θὰ λυτρωθοῦν κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως. Μὴ λοιπὸν χαυνώσεις τὴν προσπάθεια, γιὰ νὰ ἔχεις παρηρησία νὰ βρεῖς ἔλεος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ μὴ φοβηθεῖς, διότι δὲν βαστάζετε ἐσεῖς αὐτὴν τὴν προσπάθεια, ἀλλ' ὁ Θεὸς καὶ ὁ γέροντας. Ἄν λοιπὸν κάνετε ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς, θὰ εἴστε κοινωνοὶ τοῦ μισθοῦ· ἂν ὁμως ὄχι, ἐσεῖς βαστάζετε τὸ κρῖμα.

Προσευχῆσου γιὰ μένα.

ΩΛΘ'

Ἡ Ἐρώτησις λείπει.

Ἀπόκρισις

5 **Γ**ράψον αὐτῷ ταῦτα· Χαρὰ ἡμῖν οὐ μικρὰ καὶ πᾶσι τοῖς φοβουμένοις τὸν Θεὸν ἐγένετο, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ ὑμῶν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ πίστει, μείζων δὲ ταύτης γίνεται, ὅταν βλέπωμεν τοὺς πνευματικοὺς καρποὺς ἐν ὑμῖν θάλλοντας. Καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς χαρὰ ἡμῖν ἐστίν, ἵνα εἰς ὑμᾶς πληρωθῇ ὁ εὐαγγελικὸς λόγος «οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν Πα-
10 τέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς», Ὡς ἐπίσταται ἡ μεγαλοπρέπεια ὑμῶν, τὰ νεόφυτα πολλοὺς καὶ ὠραίους καρποὺς φέρει· ἐπειδὴ οὖν νεόφυτοί ἐστε, δείξατε πᾶσιν εἰς οἰκοδομὴν τοὺς πολλοὺς καὶ ὠραίους καὶ πνευματικοὺς καρποὺς ὑμῶν εἰς δόξαν τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος καὶ εἰς ἔπαινον ὑμέτερον
15 παρὰ τοῖς φιλοχρίστοις βασιλεῦσι, παρ' ὧν ἠξιώθητε ταύτης τῆς μεγάλης τοῦ φωτίσματος δωρεᾶς.

Ποῖοι δὲ εἰσιν οἱ πνευματικοὶ καρποὶ ἢ τὸ ἀγωνίσασθαι περὶ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ καὶ στήσαι τὸν Χριστιανισμόν; Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα διὰ τοῦ Χριστοῦ στήκει, ἀλλὰ θέλει ὁ
20 Θεὸς δοκιμάσαι τὰς προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων, εἰς ἐπίδειξιν πάντως ποῦ ρέπουσι· καὶ γὰρ λυθῆναι αὐτὴν οὐ δυνατόν· ἐπαγγελία γὰρ Θεοῦ ἐστίν ὅτι «ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρῳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς».

Ἔδει οὖν τὸ ἀγαθὸν ἐλθεῖν, μακάριος δὲ δι' οὗ ἔρχεται.
25 Ἀρπάξτε οὖν, φιλόχριστοι, τὸν τοιοῦτον μακαρισμόν. Τοῦτο δὲ γινώσκειν θέλω τὴν ὑμῶν ἐνδοξότητα, ὅτι, εἰ ἦν Ἕλληνας ὁ ἐγχειρισθεὶς τὴν ἀρχὴν καὶ ὑπεναντίος τῆς πίστεως καὶ ἔπραξε τίποτε, οὐδὲν ἄλλο εἶχομεν ποιῆσαι, ἢ κλεῖσαι τὰς ἐκκλησίας ἕως οὗ ἀνοιγῶσιν ὑπὸ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων.

Ἡ Ἑρώτηση λείπει

Γράψε του αὐτά. Μεγάλη χαρὰ ἦρθε σὲ μᾶς καὶ σὲ ὄλους ὅσοι φοβοῦνται τὸν Θεό, μὲ τὴν εἴσοδό σας στὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, καὶ γίνεται μεγαλύτερη ἀπὸ αὐτὴν, ὅταν βλέπομε τοὺς πνευματικοὺς καρποὺς ν' ἀνθίζουν ἀνάμεσά σας. Πράγματι εἶναι μεγάλη ἡ χαρὰ μας, ἂν πραγματοποιηθεῖ σὲ σᾶς ὁ εὐαγγελικὸς λόγος, «ἔτσι νὰ λάμψει τὸ φῶς σας μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ δοῦν τὰ καλὰ ἔργα σας καὶ νὰ δοξάσουν τὸν Πατέρα σας ποὺ βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς»³⁹. Ὅπως γνωρίζει ἡ μεγαλοπρέπειά σας, τὰ νεόφυτα παράγουν πολλοὺς καὶ ὠραίους καρποὺς. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶστε νεόφυτοι, δεῖξτε σὲ ὄλους πρὸς οἰκοδομὴ τοὺς πολλοὺς καὶ ὠραίους καὶ πνευματικοὺς καρποὺς σας, πρὸς δόξα τῆς ἀγίας καὶ ὁμοούσιας Τριάδας καὶ γιὰ δικό σας ἔπαινο ἀπὸ τοὺς φιλόχριστους βασιλεῖς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀξιωθήκατε αὐτὴ τὴ μεγάλη δωρεὰ τοῦ φωτισματος.

Καὶ ποιοί εἶναι οἱ πνευματικοὶ καρποί, παρὰ τὸ νὰ ἀγωνισθεῖτε γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ στηρίξετε τὸν Χριστιανισμό; Διότι, ἂν καὶ κυρίως στέκεται διὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὁ Θεὸς θέλει νὰ δοκιμάσει τίς προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ φανεῖ ὅπωςδὴποτε ποῦ ρέπουν. Εἶναι ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ παύσει νὰ ἰσχύει αὐτή, ὅτι δηλαδὴ «πάνω σ' αὐτὴν τὴν πέτρα θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησία μου καὶ οἱ πύλες τοῦ ᾄδη δὲν θὰ ὑπερισχύσουν αὐτῆς»⁴⁰.

Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἔρθει τὸ ἀγαθό, καὶ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος διὰ τοῦ ὁποίου ἔρχεται. Ἀρπάξτε λοιπὸν, φιλόχριστοι, αὐτὸν τὸν μακαρισμό. Αὐτὸ θέλω νὰ γνωρίζει ἡ ἐνδοξότητά σας, ὅτι, ἂν ἦταν Ἕλληνας αὐτὸς ποὺ ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴ καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως καὶ ἔκανε κάτι, δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ κάνομε τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ κλείσομε τίς ἐκκλησίες μέχρι ποῦ ν' ἀνοιχθοῦν ἀπὸ τοὺς φιλόχριστους βασιλεῖς.

40. Ματθ. 16,18.

ΩΜ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἔχει ἡ Ἐκκλησία τύπους, ἵνα μὴ ἐξάγητε ὁπὲ θεώρια μὴδὲ ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς ἑορταῖς, καὶ θέλει ὁ ἄρχων ταῦτα παρατρῶσαι, πῶς κελεύεις γράψωμεν αὐτῶ;

5 Ἀπόκρισις

Γράψον αὐτῶ οὕτω. Διάκονος εἶ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Ἀπόστολον καὶ ἐνετάλθης φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καθὼς καὶ γὼ ἐνετάλθην. Πρέπει οὖν ἡμῖν φυλάξαι τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ ἔπαινον ἡμετέ-
10 ρον. Ἀγαπῶν οὖν ὑμᾶς ὡς ἡμετέρους φίλους ὑπέμνησα ὑμᾶς· οὐκ ἔστι γὰρ δίκαιον Χριστιανοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς καθ' ὑμᾶς φιλοχρίστοις, προτιμῆσαι τέρψιν ἀνθρώπων εἰς βλάβην ψυχῶν τῆς τοῦ Θεοῦ θεραπείας'.

ΩΜΑ'

Ἑρώτησις

15 Ἐπειδὴ ἀνὴρ τις μέγας καὶ δυνατὸς πολίτης ἡμῶν, ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγων, πάνυ ἀγωνίζεται εἰς τὸ ἀχθῆναι ταῦτα τὰ θεώρια, τί κελεύεις γράψω αὐτῶ; Κᾶν θελήσῃ ἡμῖν ἐπιβουλεῦσαι, εὔξαι ἵνα μὴ ἰσχύσῃ.

Ἀπόκρισις

Γράψον αὐτῶ οὕτω. Τέκνον, ὅλη ἡ εὐχὴ ἡμῶν ἐστίν, ἵνα πλεονάσῃ ὁ Θεὸς τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν κατὰ
20 φόβον αὐτοῦ, καὶ ἵνα ὑψώσῃ τὸ κέρασ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ· αὐτὸς ἐστίν ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Καὶ μάθε ἐν

840

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία ἔχει κανόνες νὰ μὴ πηγαίνουν οἱ πιστοὶ τὸ βράδυ στὰ θέατρα οὔτε στὶς εἰδωλολατρικὲς γιορτές, καὶ ὁ ἄρχοντας θέλει νὰ τοὺς ἀθετήσῃ, πῶς διατάξεις νὰ τοῦ γράψωμε;

Ἀπόκριση

Γράψε του ὡς ἐξῆς. Εἶσαι διάκονος τοῦ Θεοῦ σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο καὶ σοῦ δόθηκε ἐντολὴ νὰ φυλάξεις τὶς ἐντολές του, ὅπως καὶ ἐγὼ διατάχθηκα. Πρέπει λοιπὸν νὰ φυλάξομε τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας πρὸς δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ δικό μας ἔπαινο. Σᾶς ὑπενθύμισα, ἐπειδὴ σᾶς ἀγαπῶ σὰν δικό μας φίλο· διότι δὲν εἶναι δίκαιο Χριστιανοὶ ἄνθρωποι καὶ φιλόχριστοι, ὅπως ἐσεῖς, νὰ προτιμήσουν τὴν ἐπιβλαβὴ στὶς ψυχὲς εὐχαρίστηση τῶν ἀνθρώπων ἄντι τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ.

841

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ κάποιος μεγάλος καὶ δυνατὸς ἄνθρωπος, συμπολίτης μας ποὺ ζεῖ στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀγωνίζεται πολὺ νὰ φέρῃ αὐτὰ τὰ θέατρα, τί διατάξεις νὰ τοῦ γράψω; Καὶ ἂν θελήσῃ νὰ μᾶς ἐπιβουλευθεῖ, προσευχήσου γιὰ νὰ μὴ μπορέσῃ νὰ τὸ κάνει.

Ἀπόκριση

Γράψε του αὐτά. Τέκνο μου, ὅλη ἡ προσευχὴ μας εἶναι γιὰ νὰ μεγαλώσῃ ὁ Θεὸς τὴν πίστη τῶν Χριστιανῶν σύμφωνα μὲ τὸν φόβο του καὶ νὰ ὑψώσῃ τὸ κέρασ τῆς Ἐκκλησίας του· αὐτὸς εἶναι ἡ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μας. Μάθε

καιρῷ τῆς ἀνάγκης, πόθεν ἔχομεν τὴν βοήθειαν, εἰμὴ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν εὐχῶν τῶν ἀγίων, καὶ ὁ κλίνων πρὸς ταῦτα, εὐρίσκει αὐτὰ ἐν καιρῷ ἐπιτηδεῖω. Τὰ δὲ θέατρα ἐργαστηρία εἰσι τοῦ διαβόλου, καὶ ὁ σπουδάζων στήσαι αὐτὰ πίπτει ἀπὸ 5 τῆς ἀγέλης τοῦ Χριστοῦ καὶ γίνεται μέρος τοῦ διαβόλου. Οἶδαμεν δέ, ὅτι ὑμεῖς τέκνα ἐστὲ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ πάντοτε σπουδάζετε τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιεῖν· διδασκαλίας γὰρ οὐ δεῖσθε, ἀλλ' ὑπομνήσεως, μὴ ἐπικοινωνεῖν τοῖς τρέχουσι στήσαι τὰ θέατρα τοῦ διαβόλου. Ἐν καιρῷ γὰρ ἀνάγκης οὐδὲν 10 δύνатаι ὠφελῆσαι, εἰ μὴ μόνον καταποντίσαι τοὺς τρέχοντας πρὸς αὐτά· εἴ τις δὲ ἔχει τὴν καρδίαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἀρέσκοντα αὐτῷ θέλει στήσαι, ὁ τοιοῦτος μετὰ παρρησίας ἐπικαλεῖται αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως καὶ εἰσακούει αὐτοῦ αὐτός, ὁ παρέχων ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Οἶδατε ὅτι «τὸ σχῆμα 15 τοῦ κόσμου τούτου παράγει», ἢ δὲ πίστις τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ταῦτα γράψον, καὶ μὴ φοβηθῆς ἐπιβουλήν ἀνθρώπων, ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ πίστεως ἀγωνιζόμενος καὶ ἔχων αὐτὸν βοηθόν· ὁ γὰρ ἀντιστήκων αὐτῷ, καταποντίζεται ὡς ὁ Φαραὼ ἐν 20 τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ, ὁ δὲ ἀδιστακτως αὐτῷ πιστεύων, ἔστηκεν ἐπὶ τὴν στερεὰν Πέτραν ἀσάλευτος.

Τέλος τῶν Ἀποκρίσεων

Τῶν ἀγίων πατέρων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου, τῷ δὲ ἐν Τριάδι προσκυνουμένῳ Θεῷ δόξα. Ἀμήν.

ἐπίσης ἀπὸ ποῦ ἄλλοῦ ἔχομε τὴ βοήθεια κατὰ τὸν καιρὸ τῆς ἀνάγκης, ἂν ὄχι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὶς προσευχὰς τῶν ἁγίων, καὶ ἐκεῖνος ποὺ κλίνει σ' αὐτά, τὰ βρίσκει στὸν κατάλληλο καιρὸ. Τὰ θεάτρα ὅμως εἶναι ἐργαστήρια τοῦ διαβόλου, καὶ αὐτὸς ποὺ φροντίζει νὰ τὰ στήσει πέφτει ἀπὸ τὴν ἀγέλη τοῦ Χριστοῦ καὶ γίνεται ὀπαδὸς τοῦ διαβόλου. Γνωρίζομε ὅμως, ὅτι ἐσεῖς εἶσθε τέκνα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ πάντα φροντίζετε νὰ κάνετε ἐκεῖνα ποὺ εἶναι ἀρεστὰ σ' αὐτόν· δὲν χρειάζεσθε λοιπὸν διδασκαλία, ἀλλὰ ὑπενθύμιση, νὰ μὴ ἐπικοινωνεῖτε μ' αὐτοὺς ποὺ τρέχουν νὰ στήσουν τὰ θεάτρα τοῦ διαβόλου. Διότι σὲ καιρὸ ἀνάγκης τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ ὠφελήσει, παρὰ μόνο νὰ καταποντίσει αὐτοὺς ποὺ τρέχουν σ' αὐτά. Ἄν ὅμως κάποιος ἔχει τὴν καρδιὰ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ θέλει νὰ στήσει αὐτὰ ποὺ τοῦ ἀρέσουν, τέτοιος ἄνθρωπος μὲ παρρησία τὸν ἐπικαλεῖται κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς θλίψεως καὶ τὸν εἰσακούει αὐτός, ὁ ὁποῖος παρέχει στὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του. Γνωρίζετε ὅτι παρέρχεται τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοῦ κόσμου»⁴¹, ἐνῶ ἡ πίστη τοῦ Θεοῦ μένει στὸν αἰῶνα.

Γράψε αὐτὰ καὶ μὴ φοβηθεῖς τὴν ἐπιβουλή τῶν ἀνθρώπων, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχοντας αὐτὸν βοηθόν· διότι αὐτὸς ποὺ ἀντιστέκεται σ' Ἐκεῖνον καταποντίζεται ὅπως ὁ Φαραὼ μέσα στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ πιστεῦει ἀδίστακτα σ' Αὐτόν, στέκεται ἀσάλευτος πάνω στὴ στερεὴ πέτρα.

Τέλος τῶν Ἀποκρίσεων

Τῶν ἁγίων πατέρων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου καὶ δόξα στὸν ἐν Τριάδι προσκυνούμενον Θεό. Γένοιτο.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οι ἄριθμοι παραπέμπουν κατὰ σειρά γιὰ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς στὸ κεφάλαιο, τὸ στίχο καὶ τὴ σελίδα ποὺ βρίσκονται, ἐνῶ γιὰ τὰ ὀνόματα καὶ πράγματα ἀπλῶς στῆ σελίδα ποὺ βρίσκονται.

1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς

	Γένεσις			Βασιλειῶν Α'	
4	10	108	15	22	438
18	27	54. 178			
	32	428		Βασιλειῶν Β'	
28	15	138	22	45	296
	Ἔξοδος			Βασιλειῶν Γ'	
4	13	438			
19	6	174	11	13	320
	15	174	17	9	42
23	3	250. 276		Βασιλειῶν Δ'	
	22	174			
32	7	196	5	8 ἐ.	44
	32	416			
	Ἄριθμοὶ			Παραλειπομένων Α'	
			22	13	436
22	28	442			
	Δευτερονόμιον			Ψαλμοὶ	
			14	5	276
10	12	178	16	4	38
31	6	436	17	24	296
	7	436	19	4	234. 444
32	7	24		5	414
	15	192	29	12	304
	39	8	30	6	410

32	9	148	28	9	292
	10	466	31	10	360
33	14	382			
41	5	302		Ίεζεκιήλ	
	11	302			
49	17	192	18	32	234
80	13	44	33	11	70. 90
85	4	72			
93	12	52		Ματθαῖος	
104	42	320			
109	1	174	5	3	218
117	6	462		3έέ	220
131	10	320		4	342
141	7	418		7	292
142	10	400		9	82
145	5	466		10	218
				16	484
	Παροιμῖαι			20	76
				26	178
3	34	24		28	134
10	27	236		28-29	260
24	71	24. 306		34	216
28	1 έ.	26		40	46. 272
	18	146		48	48
			6	8	400
	Ἐκκλησιαστής			14	274
1	10	168		15	48
12	11	358	7	32	470
				5	254
	Σοφία Σειράχ			6	458
				7	300
11	29	338		7-8	424
31	31	278		8	166
34	23	202		12	294
				16	146
	Μαλαχίας		8	4	238
				8	20. 108
1	6	246		22	92
			9	2	90
	Ἱερεμίας			20-22	18
				2	20
1	6	108. 438	10	12	186

	20	398	16	7	200
	22	186. 460		Λουκάς	
	23	46. 412			
	29	400	4	4	176
	37	92	5	31	34. 88
	41	112	6	22	44
11	28	288		28	284
	29	416		31	294. 456. 480
	30	304		36	292
12	25	430		37	38
	36	58		45	38
13	16	296	8	24	72. 188. 374
	43	170	9	62	88. 92
	48	150	10	13	192
	52	450		16	104
14	27	72	14	26	444
15	21-28	20	16	10	338
	22	398	17	10	274
16	18	430. 484		14	238
	19	434	20	25	122
	26	274	21	19	58
18	2	46	24	38	302
	15	114			
19	21	204. 300		Ἰωάννης	
22	30	176			
24	35	434	1	13	178
25	1-13	20	3	5	178
	9	210		6	178
	34	218		7	178
	35	410		8	238
	40	474		15	130
	46	144	4	18	184
26	39	92	5	19	406
	69-75	22		22	174
			8	28	406
	Μάρκος		10	27	48
				26	118
6	50	72	14	15	314
8	26	238		16	406
	36	336		18	110
9	29	270. 398		28	406
	48	144	15	5	376. 382

5	18	120		Τίτον	
	29	6			
			1	5	440
	Φιλιππησίους		3	10	346
1	6	338		Ἑβραίους	
3	21	168. 172			
4	13	212	2	13	174
			10	30	270
	Θεσσαλονικεῖς Α'		12	6	52
				8	186
2	9	364	13	5	286. 466
5	14	112			
	17	322		Ἰακώβου	
	18	100			
	21	40	1	2	302. 470
			2	13	338
	Θεσσαλονικεῖς Β'		4	3	424
			5	16	34. 96. 116. 202. 270.
3	8	364			462
				20	104
	Τιμόθεον Α'			Πέτρου Α'	
2	4	72. 310			
3	1	412	3	9	274
				16	472
	Τιμόθεον Β'				
2	12	72		Ἰωάννου Α'	
	15	462			
3	12	470	3	2	172
4	2	52		4	276

2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων

A

ἀγάπη 74. 86. 110. 118. 120. 188. 242.
388. 418. 468. 476.

Ἄβειρων 46

ἀγάπη κατὰ Θεὸν 256.

Ἄβραάμ 172. 320. 428. 442. 444.

ἀγάπη τοῦ Θεοῦ 72. 410.

ἀγαθότης 72. 74. 318. 446.

ἀγίασμα 290.

ἀγαλλίασις 220.

ἀγιασμός 158.

- άγιωσύνη 42. 88. 164.
 άγνωσία 222. 316. 478.
 άγρυπνία 352.
 άδιακρισία 210. 214.
 άδιαφορία 176.
 άδίκημα 382.
 άδικία 122. 460.
 άδολεσχία 62. 166. 170.
 άδυναμία 94.
 άηδία 14.
 άθανασία 170.
 Άθανάσιος, ό μέγας, 154.
 άθυμία 262. 434.
 Αίγυπτος 196.
 Αίλιανός 98.
 αίρες 26. 28.
 αίρετικός, -οί 24. 144. 150. 308. 314.
 316. 346.
 αίσχροκέρδεια 364.
 αίσχύνη 16. 20. 254. 282. 298. 306.
 άκέραιος, -οι 180. 182.
 άκεραιότης 82.
 άκηδία 64. 66. 186. 210.
 άκηδία τοῦ δαίμονος 66.
 άκτημοσύνη 148.
 άλήθεια 54. 56. 58. 104. 126. 144.
 150. 162. 164. 242. 318. 366.
 370. 414. 460. 474. 476.
 άλλοίωσις 148.
 άλλοτρίωσις 146.
 άλλοτρίωσις νόμου 146.
 άμάρτημα 86. 114. 200. 320. 372. 454.
 άμαρτία 32. 76. 90. 104. 146. 170.
 178. 182. 186. 200. 206. 208.
 246. 266. 270. 272. 274. 276.
 280. 288. 290. 292. 294. 298.
 308. 314. 320. 336. 348. 352.
 362. 364. 366. 368. 384. 386.
 418. 458. 460.
 άμαρτωλός, οί 32. 70. 90. 104. 158.
 164. 200. 202. 222. 234. 254.
 314. 328.
 άμέλεια 146.
 άμεριμνία 86. 88. 134. 418.
 άμφιβολία 312.
 άνάθεμα 314. 316.
 άναθεματισμός 314.
 άναίδεια 34.
 άναξιότης 124. 138.
 άνάπαυσις 64. 134. 294. 416.
 άνάπαυσις σαρκική 34.
 άνάστασις 170. 172. 176.
 άνάστασις τῶν σωμάτων 168.
 άνθρωπαρέσκεια 110. 112. 134. 414.
 444. 464.
 άνθρωποκτόνος 130. 198.
 άνομία 276.
 άνταπόδοσις 212. 214. 454.
 άντιμισθία 418.
 Άντώνιος, άββᾶς, 140.
 άπανθρωπία 274.
 άπείθεια 194.
 άπιστία 16. 184. 302. 478.
 άπόγνωσις 100.
 άποκατάστασις 144. 154.
 άπόλαυσις 418.
 Άπολλώνιος (άγιος) 364.
 άπώλεια 16. 50. 54. 74. 186. 190. 194.
 232. 274. 318. 344. 366. 418.
 άργολογία 162. 320.
 άρετή 18. 80. 82. 106. 108. 164. 220.
 238. 280. 296.
 άρπαγή 262.
 άσωτία 120. 126. 134. 176.
 άτιμία 96.
 αύτεξούσιον 376.
 άφθαρσία 170. 176.
 άφροσύνη 18. 142. 162. 170.
 Άχαάβ 478.
 άχαριστία 54.
 άψηφιστον 148. 158.

B

Βαβυλών 292.

βάπτισμα 458.
 Βαρσανούφιος 86. 142. 184. 190. 402.
 420. 422. 482.
 βασιλεία τοῦ Θεοῦ 42.
 βασιλεία τῶν οὐρανῶν 16. 76. 92.
 106. 120. 170. 216. 218. 244.
 Βασίλειος, ὁ μέγας, 154.
 βασκανία 192.
 Βενιαμὴν 418.
 Βηθσαϊδᾶ 192.
 βλάβη 8. 274. 334. 390.
 βλασφημία 156. 258. 336.
 βοήθεια 52. 466.
 βρυγμὸς ὀδόντων 292.
 βρῶσις 120.
 Βυζάντιον 432.

Γ

γαλήνη 54.
 γαστριμαργία 156. 176.
 γέεννα 16.
 γνησιότης 54.
 γνῶσις τῶν μελλόντων 148.
 γνωστικός, -οὶ 152.
 γογγυσμὸς 210.
 Γρηγόριος ὁ Θεολόγος 152. 440.
 Γρηγόριος ὁ Νύσσης 154.

Δ

Δαβὶδ 20. 154. 372. 382. 410.
 Δαθᾶν 46. 194.
 δαίμων, -ες 30. 42. 58. 142. 146. 178.
 304. 322. 468.
 Δανιήλ 412. 422.
 δειλία 288. 318. 412.
 διάβολος 28. 46. 50. 54. 56. 58. 100.
 146. 148. 150. 166. 170. 174.
 176. 190. 192. 194. 196. 198.
 218. 228. 256. 258. 282. 288.
 304. 334. 340. 356. 386. 438.

448. 470. 4824. 488.
 διάκρισις 6. 38. 40. 82. 210. 212. 286.
 324.
 Δίδυμος 142.
 δικαιοσύνη 76. 218. 236.
 δικαίωμα, -τα 44. 198. 238. 334. 440.
 διχοστασία 16.
 διψυχία 142.
 διωγμὸς 218. 316. 470.
 δόξα 98.
 δόξα τοῦ Θεοῦ 140.
 δόξα τῶν ἀνθρώπων 140. 168.
 δοξολογία 328.
 δυσωδία 260.

Ε

ἐγγαστρίμυθος 18. 368.
 ἐγγύη 342
 ἐγκράτεια 38.
 Ἐθνικός, -οὶ 392.
 εἰδωλεῖον 388.
 εἰδωλόθυτον 388.
 εἰδωλολατρία 414.
 εἶδωλον 196.
 εἰρήνη 54. 82. 86. 182. 282. 290. 336.
 338. 340. 468.
 ἐκδίκησις 72.
 ἐλεημοσύνη 206. 218. 232.
 ἔλεος 54. 102. 104. 138. 292. 344.
 ἔλεος κρίσεως 338.
 Ἐλισσαιᾶ 42.
 Ἐλισσαῖος 140.
 Ἑλλήν, -ες 118. 146. 172. 458.
 ἐλληνισμὸς 172.
 ἐλπὶς 16. 30. 32. 86. 186. 194. 280.
 290. 356. 442. 456. 462. 466.
 Ἐμμανουήλ 482.
 ἐνέργεια διαβολικὴ 82.
 ἐξομολόγησις 242.
 ἐξουδένωσις 146.
 ἐπίγνωσις ζωῆς 192. 310.

ἐπίγνωσις τῆς ἀλήθειας 70. 116. 148.
 364. 448.
 ἐπιθυμία 6. 78. 184. 262. 266.
 ἐπιλαλιά 364. 366.
 ἐπίσκοπος 412.
 ἐπιτιμία 20. 114.
 Εὐα 288.
 Εὐάγριος 142. 144. 150. 152.
 εὐεργεσία 236. 428.
 εὐθύτης 424.
 εὐλογία 118. 126. 192. 214. 216. 220.
 222. 326. 364.
 εὐποιΐα 204. 232.
 εὐσέβεια 42. 264.
 εὐσπλαγχνία 76. 144. 256.
 εὐχαριστία 10. 18. 40. 82. 100. 186.

Z

ζημία 264. 466.
 ζωῆ 30. 86. 150. 190.
 ζωὴ αἰώνιος 96. 98. 118.

H

ἡδονὴ 16. 482.
 ἡδύτης 14.
 Ἡλίας Κορίνθου 76.
 Ἡρώδης 198.
 Ἡσαΐας, ἀββᾶς, 12.
 Ἡσαΐ 194.
 ἡσυχία 352.

Θ

θάνατος 54. 70. 80. 90. 92. 100. 148.
 184. 190. 204. 230. 232. 240.
 286. 396. 416. 174.
 θάνατος τοῦ ἁμαρτωλοῦ 70. 90.
 θέλημα ἀνδρὸς 178.
 θέλημα (ἀνθρώπου) 12. 30. 44. 48. 50.
 56. 58. 60. 92. 94. 100. 102. 114.

116. 118. 124. 134. 174. 176
 182. 184. 194. 306. 318. 356
 394. 396. 444. 446. 448.
 θέλημα Θεοῦ 84. 102. 122. 142. 166
 214. 222. 234. 276. 290. 310
 358. 378. 412. 440.
 θέλημα σαρκὸς 178.
 θέλημα τῶν φοβουμένων 140.
 θλιψίς 32. 44. 52. 56. 72. 118. 158
 184. 186. 188. 202. 210. 318
 354. 356. 358. 444. 466. 488.
 θρησκεία 258.
 θυμὸς 68. 156. 196. 198. 256.
 θυσία 388. 438.
 θυσιαστήριον 74. 76. 354. 436.

I

Ἰακώβ 72. 192. 416. 466.
 Ἰεζεκιήλ 198.
 ἱεράτευμα βασιλείου 174.
 Ἰερεμίας 108. 438.
 Ἰεροόλυμα 76
 Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ 108. 436.
 Ἰλαρίων 206.
 ἰλαρότης 340. 342.
 Ἰουδαῖος, -οὶ 100. 118. 292. 392.
 Ἰσραὴλ 42. 178. 412. 442.
 Ἰωάννης, ἀπόστολος, 172.
 Ἰωάννης, γέροντας, 34. 78. 86. 94
 100. 104. 148. 150. 192. 204
 230. 238. 252. 242. 270. 394
 402. 408. 442. 478.
 Ἰωάννης, ὁ ἐν Ρώμῃ, 76.
 Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς 306.
 Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος 198.
 Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος 154.
 Ἰώβ 18.
 Ἰωνάθαν 366.
 Ἰωσήφ 416.

Κ

κάθαρσις 158.
 κακία 50. 142. 156. 182. 336.
 κατακλυσμός 192.
 κατάκριμα 32. 64. 316.
 κατάκρισις 38. 40. 238. 240. 350. 358.
 καταλαλιά 62. 64. 84. 180. 220. 286.
 472. 480.
 κατάνυξις 194.
 καταφρόνησις 134. 350.
 κenoδοξία 206. 272. 334. 354. 378.
 386. 390. 420. 474.
 κλαυθμός 148.
 κληρονομία 98.
 κοινωνία 78.
 κόλασις 142. 156. 168. 292.
 κόλασις αιώνιος 144. 178. 292. 318.
 Κορίνθιος, -οι 172. 210.
 Κόρινθος 76.
 κρῖμα τοῦ Θεοῦ 114. 298. 478.
 κρίσις 56. 162. 174. 338.
 Κυριακή 362.
 Κωνσταντινούπολις 486.

Λ

Λάζαρος 402.
 λήθη 96. 340.
 λογισμός 110.
 λογισμός έμπαθής 40.
 λογισμός θανατηφόρος 190.
 λογισμός σαρκικός 138.
 λογισμός τῆς πορνείας 262.
 λύπη 18. 100. 118. 138. 214. 280. 346.
 356. 370. 372. 378. 454.
 λύπη κατὰ Θεόν 342.
 λύπη σαρκική 454.
 Λὼτ 88. 92. 150.

Μ

μακαρισμός 44. 216. 218. 220. 484.

μακροθυμία 80. 114. 258. 292.
 Μανιχαῖος 456.
 Μαρία 168.
 μαρτυρία 456.
 ματαιολογία 146.
 ματαιότης 268.
 μέθη 186. 194.
 μέμψις 136. 246. 298.
 μέριμνα 18. 90. 94.
 μετάληψις 10.
 μετάνοια 28. 30. 82. 86. 120. 148. 194.
 200. 202. 280. 292. 298. 326.
 342. 346. 358. 370. 410. 430.
 μετεωρισμός 262. 264. 252.
 μετριότης 100.
 μικροψυχία 16.
 μῖσος 130.
 μωρολογία 178. 196.
 Μωϋσῆς ἢ Μωσῆς 70. 108. 172. 176.
 194. 196. 198. 416. 436. 438.

Ν

Ναβουχοδονόσορ 412.
 Νεεμάν ὁ Σύρος 44.
 Νεστόριος 312. 314.
 νηστεία 270. 342. 398. 474.
 νῆψις 306.
 Νικόδημος 178.
 Νινευί 410.
 νόες γυμνοὶ 142. 144.
 νόμος τοῦ Θεοῦ 100. 248.
 νόμος τοῦ κόσμου 248.
 νουθεσία 82. 204. 226. 266.

Ο

ὀδύνη 10. 236.
 οἰκονομία Θεοῦ 478.
 οἰκτιρμοὶ 90.
 ὀκνηρία 18.
 ὀλιγοπιστία 16.
 ὀλιγοψυχία 112.

ὁμόδοξος, -οι 300.
 ὁμόνοια 424.
 ὁμόπιστος, -οι 300.
 ὁμοψυχία 242.
 ὁμόψυχος, -οι 300.
 ὄνειδισμός 218. 444.
 ὄργη 70. 76. 156. 198. 290. 292. 372.
 416. 476. 478.
 ὄργη τοῦ Θεοῦ 74. 410.
 ὄρκος 196. 198. 294. 332.

Π

πάθος 8. 10. 18. 42. 52. 96. 118. 120.
 156. 162. 176. 178. 180. 266.
 348. 362.
 παιδεία 52. 256.
 παράδεισος 156.
 παράδοσις Ἐκκλησίας 154.
 παράθεσις 420.
 παρακοή 108.
 παρανομία 76.
 παρρησία 16. 126. 342. 482. 488.
 Παῦλος 156. 210. 212. 400. 402. 418.
 434.
 πειρασμός 72. 74. 128. 186. 188. 302.
 318. 322. 336. 342. 462. 464.
 470.
 πένθος 146. 208. 342.
 περιάκτης, -αι 126.
 Πέτρος 20. 188. 200. 208.
 πίστις 10. 12. 16. 20. 22. 24. 86. 88.
 100. 108. 110. 116. 132. 164.
 186. 242. 258. 308. 310. 316.
 318. 346. 388. 400. 402. 410.
 424. 426. 428. 478. 484. 486.
 πίστις ὀρθή 26. 308.
 πλάνη 104. 146. 190. 192.
 πλεονεξία 268. 362.
 Πνεῦμα τῆς ἀληθείας 104.
 Ποιμὴν (ἀββᾶς) 162. 254.
 πολυλογία 312.

πολυοινία 120.
 πονηρία 142. 176.
 πορνεία 156. 262. 304. 386.
 πόσις 120.
 πραότης 80. 82. 218. 226. 258. 380.
 πραῦτης 336.
 προαίρεσις 88. 182. 230. 232. 248.
 288. 332. 368. 444.
 προαίρεσις ἀγαθὴ 248.
 πρόγνωσις 108.
 πρόγνωσις Θεοῦ 8.
 προθυμία 376.
 προκοπή 96. 148. 296.
 πρόνοια 142.
 προπέτεια 106.
 προσευχή 64. 68. 82. 96. 270. 292.
 318. 320. 342. 380. 396. 462.
 προσπάθεια 390.
 προὑπαρξίς 152. 154. 168.
 πτωχεία 452.

Ρ

ραθυμία 70. 340. 344. 352. 418. 432.
 ρεμβασμός 322.
 Ρῶμη 76.

Σ

Σαμαρείτις 182.
 Σαμουήλ 372.
 Σαμψῶν 432.
 Σαοὺλ 368. 372.
 Σαρακηνός (διάβολος) 396.
 Σαρεπτά 42.
 σατανᾶς 54. 182. 198. 386. 440.
 σεμνότης 120.
 Σέριδος 80. 98.
 Σιδῶν 42. 192.
 σιωπή 56. 156. 158. 312. 350.
 σκάνδαλον 390.
 σκληροκαρδία 52. 198.

σκληρότης 324.
 σκνιφεία 126. 216. 286.
 σκότος τὸ ἐξώτερον 292.
 σκώληξ ὁ ἰοβόλος
 Σόδομα 92. 150.
 σοφία δαιμονιώδης 150.
 σοφία (Θεοῦ) 160.
 σταυρὸς 72.
 στενοχωρία 188.
 Στέφανος 172.
 στρεβλὸς 180.
 συγγνώμη 84. 350. 360.
 συγχώρησις 78. 198. 318. 320. 340.
 350. 370.
 συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν 32.
 συμμετρία 126. 136.
 συμπάθεια 264.
 συντέλεια τοῦ κόσμου 100.
 σῶμα πνευματικὸν 172.
 σῶμα ψυχικὸν 172.
 σωτηρία 18. 30. 50. 54. 56. 70. 94. 98.
 100. 104. 110. 138. 140. 142.
 168. 192. 194. 196. 198. 218.
 230. 232. 234. 244. 248. 250.
 256. 274. 286. 288. 320. 344.
 350. 396. 418. 442. 466. 486.

Τ

ταπεινοφροσύνη 16. 80. 110. 120.
 124. 158. 256. 296.
 ταπείνωσις 28. 44. 46. 52. 54. 56. 100.
 106. 108. 114. 148. 158. 168.
 172. 194. 222. 240. 260. 268.
 296. 306. 310. 312. 326. 370.
 384. 402. 476.
 ταραχὴ 56. 210. 302. 334.
 τελειότης 140. 300. 418.
 τελείωσις 214.
 Τιμόθεος 440.
 Τίτος 144. 440.
 τρόμος 192.

τρυφή 40.
 Τύρος 192.

Υ

ὑβρις 382.
 υἰοθεσία 96.
 ὑπακοή 52. 54. 56. 70. 80. 100. 106.
 108. 114. 116. 148. 194. 196.
 354. 438.
 ὑπερηφανία 22.
 ὑπερόπτης 258.
 ὑπόκρισις 112.
 ὑπομονή 18. 54. 58. 72. 82. 116. 126.
 186. 188. 252. 298. 472.
 ὑποταγὴ 56.
 ὑψηλοφροσύνη 124. 382. 384. 386.
 414.

Φ

φαιδρότης 342.
 Φαραὼ 194. 488.
 Φαρισαῖος, -οι 198.
 φθόνος 192. 448.
 φθορὰ 176. 258.
 φιλαργυρία 106. 156. 206. 272. 386.
 412. 414. 422.
 φιλανθρωπία 36. 76. 258. 266. 270.
 Φιλήμων 364.
 φιλονεικία 28. 30. 326. 330.
 φιλοξενία 124. 126. 408.
 φόβος 138. 192. 194. 350. 434. 468.
 486.
 φόβος Θεοῦ 6. 24. 26. 66. 82. 118.
 194. 196. 228. 256. 286. 300. 312.
 352. 390. 446. 458.
 φόνος 198.
 φρόνημα 122. 346.
 φρόνησις 82.
 φρόνιμος 180. 182.
 φυσίωσις 146. 158.

X

χαρά 86. 300. 304.
 χάρισμα 52. 82.
 χάρισμα τῆς διακρίσεως 82.
 χαυνότης 20.
 χαύνωσις 18. 146. 148.
 χειροτονία 428. 438. 454. 456.
 Χριστιανισμὸς 484.
 Χριστιανός, -οὶ 458. 480. 486.
 Χωραζίν 192.
 Χωρήβ 144.

Ψ

ψευδογνωσία 142.
 ψευδοπροφήτης 414.
 ψεῦδος 146.

Ω

ὠμότης 278.
 Ὠριγένης 142. 144.
 ὠφέλεια 38. 192. 198. 264.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	5
ΚΕΙΜΕΝΟ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	6-489
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΓ', Περί τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζει κανεῖς τροφή πού τή συχαίνεται.	6
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΔ', Περί περιφρονήσεως καὶ περιθάλψεως τοῦ σώματος.	6
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΕ', Περί ἀποφυγῆς ἐκείνων πού βλάπτουν τὸ σῶμα.	8
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΣΤ', Περί τοῦ ὅτι πρέπει νὰ τρώγει κανεῖς τὰ παρατιθέμενα μὲ εὐχαριστία καὶ ὄχι μὲ πάθος.	8
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΖ', Περί τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζει κανεῖς τὸ πάθος γιὰ τὴν τροφή γιὰ νὰ μὴ πέσει σὲ ἀπιστία.	10
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΗ', Περί τῆς τροφῆς τῆς παρατιθέμενης στὴν τράπεζα.	12
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΘ', Ἡ περιφρόνηση τῶν φαρμάκων καὶ τῶν τροφῶν ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι δεῖγμα πίστεως ὄχι ὁμῶς καὶ τελειότητος.	12
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛ', Περί τοῦ ὅτι ὁ ἀσθενὴς πρέπει ν' ἀποφεύγει τίς τροφές μόνο πού βλάπτουν.	12
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΑ', Περί τοῦ τί πρέπει νὰ τρώγει κανεῖς ὅταν παρατίθενται στὸ τραπέζι διάφορες τροφές.	14
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΒ', Περί φαρμάκων καὶ προσφυγῆς ἢ μὴ σὲ γιαιτρούς.	16
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΓ', Περί ἀποθέσεως τῶν πάντων στὸ Θεό.	22
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΔ', Περί τοῦ ὅτι ὁ πάσχων ἀπὸ πάθος πρέπει νὰ ἐνεργεῖ κατὰ τὴ γνώμη τῶν πατέρων.	22
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΕ', Περί τοῦ ὅτι πρέπει πάντοτε ὁ ἀδελφὸς νὰ ζητᾷ τὴ γνώμη τῶν πατέρων.	22
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΣΤ', Περί ἀποφυγῆς ἢ μὴ τῶν αἰρετικῶν.	24

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΖ',	Περὶ ἀπομακρύνσεως ἀπὸ ἀββᾶ αἰρετι- κό.	26
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΗ',	Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται τυχὸν ἐκδηλωθεῖσα αἵρεση.	26
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΘ',	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ ἀδελφὸς νὰ προσ- φεύγει στοὺς πατέρες καὶ νὰ ζητᾶ τὴ γνώμη τους σὲ περί- πτωση πού ἐκδηλώνεται αἵρεση.	28
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜ',	Περὶ βαστάσεως ἢ μὴ φορτίου ἀδελφοῦ ἀπὸ πατέρα πού συνοδεύεται καθ' ὁδὸν ἀπὸ ἀδελφό.	28
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΑ',	Περὶ ἀποφυγῆς φιλονεικίας ἀδελφοῦ μετὰ γέροντος σὲ περίπτωση πού ὁ γέροντας ζητᾶ νὰ βα- στάξει βᾶρος ἀδελφοῦ πού τὸν συνοδεύει καθ' ὁδόν.	30
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΒ',	Περὶ τοῦ ἂν συμφέρει ἢ ὄχι νὰ ἡσυχάσει κανεὶς.	30
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΓ',	Περὶ ἀντιμετωπίσεως τῶν θλίψεων, περὶ ἐλπίδας στὸν Θεὸ καὶ συγγορήσεως τῶν ἀμαρτιῶν.	32
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΔ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ ζητᾶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς πατέρες νὰ προσεύχονται γι' αὐτόν.	34
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΕ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἢ ὄχι νὰ σηκώνεται κανεὶς ἀπὸ τὴν τράπεζα πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐφόσον ἔχει φάγει.	36
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΣΤ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ σηκώνεται κα- νεὶς ἀπὸ τὴν τράπεζα πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς.	36
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΖ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ διαβάζει κανεὶς δογματικὰ βιβλία ἢ νὰ ἀρκεῖται στὰ λόγια τῶν γερόντων.	40
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΗ',	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ δέχεται κανεὶς τὸν ἀσθενὴ ἀδελφὸ μὲ χαρά.	40
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΘ',	Συστάσεις πρὸς ἀδελφὸ νὰ φροντίσει ν' ἀποκτήσει ταπείνωση.	42
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝ',	Περὶ ἀποφυγῆς ἀντιρρήσεως τῶν ἀδελ- φῶν πρὸς τὸν ἀββᾶ τους.	46
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΑ',	Περὶ ὑπακοῆς τῶν ἀδελφῶν στὸν ἀββᾶ τους.	50
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΒ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἢ ὄχι νὰ παιδεύεται μὲ βαρεῖα τιμωρία ὁ μαθητὴς πού ἀντιλέγει.	50
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΓ',	Συστάσεις πρὸς ἀδελφὸ περὶ διώξεως τῶν κακῶν λογισμῶν του.	52
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΔ',	Περὶ τοῦ ὅτι δὲν συμφέρει στὸν ἀδελφὸ νὰ φύγει ἀπὸ τὸ κοινόβιο καὶ ν' ἀσκήσει σιωπὴ.	56

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΕ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔχει ὁ μονα-
χὸς ἴδιο θέλημα γιὰ κάποιο πράγμα. 58
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΣΤ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ ὁ ἀδελ-
φὸς ὅταν ἔχει ἴδιο θέλημα γιὰ κάποιο πράγμα καὶ τοῦ ἀνα-
τίθεται ἀπὸ τὸν ἀββᾶ του ἢ ἐκτέλεση αὐτοῦ τοῦ πράγματος
ἢ ἄλλου. 58
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ ἀδελφὸς ὅταν ἔχει
ἴδιο θέλημα γιὰ κάποιο πράγμα νὰ περιμένει νὰ λάβει ἐντο-
λὴ τοῦ ἀββᾶ του. 60
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΗ', Περὶ καταφυγῆς στὸν Θεὸν ὅταν ἀνεβαί-
νουν λογισμοὶ κακοί. 60
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΘ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἀντιδρᾷ κανεὶς
ὅταν κακολογεῖται. 62
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν
καταλαλεῖ κάποιον καὶ ἔλθει σὲ νήψη. 62
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΑ', Περὶ τοῦ ἂν κατακρίνεται ἐκεῖνος ποῦ
δὲν καταλαλεῖ ἀλλ' ἀκούει εὐχάριστα τὴν καταλαλιά. 64
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΒ', Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀκηδίας καὶ πῶς
ἀποφεύγεται αὐτή. 64
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΓ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται
ἡ ἀκηδία. 66
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΔ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται ὁ
νυσταγμὸς. 66
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΕ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἐπικαλεῖται κα-
νεὶς τὸν Θεὸ στὶς περιπτώσεις πονηρῶν λογισμῶν. 68
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΣΤ', Συστάσεις πρὸς ἀδελφὸ ποῦ ἔφυγε ἀπὸ
τὸ κονόβιο καὶ ἐπανῆλθε. 68
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΖ', Αἴτηση ἀδελφοῦ πρὸς τὸν γέροντα νὰ
προσευχηθεῖ γι' αὐτὸν καὶ νὰ τὸν βοηθήσει στὶς δυσκολίες
του. 70
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΗ', Δέηση τοῦ ἀββᾶ πρὸς τὸν γέροντα νὰ
προσευχηθεῖ γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ὁ δύσκολος καιρὸς. 74
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΘ', Δέηση τῶν πατέρων πρὸς τὸν Γέροντα
γιὰ τὸν κόσμον. 74
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟ', Ἀπάντηση τοῦ γέροντα Ἰωάννη πρὸς
ἀδελφὸ ποῦ τὸν ἐρώτησε ἂν χρειάζεται κάτι. Ἀκολουθοῦν
διηγήσεις γιὰ τοὺς γέροντες καὶ γιὰ τὸν ἀββᾶ Σέριδο. 78
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟΑ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσει κα-
νεὶς ὅταν θέλει ν' ἀναχωρήσει στὴν ἡσυχίαν

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΖ',	Περὶ ἀπομακρύνσεως ἀπὸ ἀββᾶ αἰρετι- κό.	26
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΗ',	Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται τυχὸν ἐκδηλωθεῖσα αἵρεση.	26
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΛΘ',	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ ἀδελφὸς νὰ προσ- φεύγει στοὺς πατέρες καὶ νὰ ζητᾶ τὴ γνῶμη τους σὲ περί- πτωση πού ἐκδηλώνεται αἵρεση.	28
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜ',	Περὶ βαστάσεως ἢ μὴ φορτίου ἀδελφοῦ ἀπὸ πατέρα πού συνοδεύεται καθ' ὁδὸν ἀπὸ ἀδελφόν.	28
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΑ',	Περὶ ἀποφυγῆς φιλονεικίας ἀδελφοῦ μετὰ γέροντος σὲ περίπτωση πού ὁ γέροντας ζητᾶ νὰ βα- στάξει βάρος ἀδελφοῦ πού τὸν συνοδεύει καθ' ὁδόν.	30
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΒ',	Περὶ τοῦ ἂν συμφέρει ἢ ὄχι νὰ ἡσυχάσει κανεῖς.	30
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΓ',	Περὶ ἀντιμετωπίσεως τῶν θλίψεων, περὶ ἐλπίδας στὸν Θεὸ καὶ συγγορήσεως τῶν ἀμαρτιῶν.	32
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΔ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ ζητᾶ κανεῖς ἀπὸ τοὺς πατέρες νὰ προσεύχονται γι' αὐτόν.	34
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΕ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἢ ὄχι νὰ σηκώνεται κανεῖς ἀπὸ τὴν τράπεζα πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐφόσον ἔχει φάγει.	36
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΣΤ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ σηκώνεται κα- νεῖς ἀπὸ τὴν τράπεζα πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς.	36
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΖ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ διαβάζει κανεῖς δογματικὰ βιβλία ἢ νὰ ἀρκεῖται στὰ λόγια τῶν γερόντων.	40
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΗ',	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ δέχεται κανεῖς τὸν ἀσθενὴ ἀδελφὸ μὲ χαρά.	40
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΜΘ',	Συστάσεις πρὸς ἀδελφὸ νὰ φροντίσει ν' ἀποκτήσει ταπεινὴ σιγή.	42
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝ',	Περὶ ἀποφυγῆς ἀντιρρήσεως τῶν ἀδελ- φῶν πρὸς τὸν ἀββᾶ τους.	46
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΑ',	Περὶ ὑπακοῆς τῶν ἀδελφῶν στὸν ἀββᾶ τους.	50
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΒ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἢ ὄχι νὰ παιδεύεται μὲ βαρεῖα τιμωρία ὁ μαθητὴς πού ἀντιλέγει.	50
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΓ',	Συστάσεις πρὸς ἀδελφὸ περὶ διώξεως τῶν κακῶν λογισμῶν του.	52
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΔ',	Περὶ τοῦ ὅτι δὲν συμφέρει στὸν ἀδελφὸ νὰ φύγει ἀπὸ τὸ κοινόβιο καὶ ν' ἀσκήσει σιωπὴν.	56

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΕ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔχει ὁ μονα-
χὸς ἴδιο θέλημα γιὰ κάποιον πράγμα. 58
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΣΤ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ ὁ ἀδελ-
φὸς ὅταν ἔχει ἴδιο θέλημα γιὰ κάποιον πράγμα καὶ τοῦ ἀνα-
τίθεται ἀπὸ τὸν ἀββᾶ του ἢ ἐκτέλεση αὐτοῦ τοῦ πράγματος
ἢ ἄλλου. 58
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ ἀδελφὸς ὅταν ἔχει
ἴδιο θέλημα γιὰ κάποιον πράγμα νὰ περιμένει νὰ λάβει ἐντο-
λὴ τοῦ ἀββᾶ του. 60
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΗ', Περὶ καταφυγῆς στὸν Θεὸν ὅταν ἀνεβαί-
νουν λογισμοὶ κακοί. 60
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΝΘ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἀντιδρᾷ κανεὶς
ὅταν κακολογεῖται. 62
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν
καταλαλεῖ κάποιον καὶ ἔλθει σὲ νήψη. 62
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΑ', Περὶ τοῦ ἂν κατακρίνεται ἐκεῖνος ποὺ
δὲν καταλαλεῖ ἀλλ' ἀκούει εὐχάριστα τὴν καταλαλιά. 64
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΒ', Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀκηδίας καὶ πῶς
ἀποφεύγεται αὐτή. 64
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΓ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται
ἡ ἀκηδία. 66
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΔ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται ὁ
νυσταγμὸς. 66
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΕ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἐπικαλεῖται κα-
νεὶς τὸν Θεὸν στὶς περιπτώσεις πονηρῶν λογισμῶν. 68
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΣΤ', Συστάσεις πρὸς ἀδελφὸν ποὺ ἔφυγε ἀπὸ
τὸ κονόβιο καὶ ἐπανῆλθε. 68
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΖ', Αἴτηση ἀδελφοῦ πρὸς τὸν γέροντα νὰ
προσευχηθεῖ γι' αὐτὸν καὶ νὰ τὸν βοηθήσει στὶς δυσκολίες
του. 70
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΗ', Δέηση τοῦ ἀββᾶ πρὸς τὸν γέροντα νὰ
προσευχηθεῖ γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ὁ δύσκολος καιρὸς. 74
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΞΘ', Δέηση τῶν πατέρων πρὸς τὸν Γέροντα
γιὰ τὸν κόσμος. 74
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟ', Ἀπάντηση τοῦ γέροντα Ἰωάννη πρὸς
ἀδελφὸν ποὺ τὸν ἐρώτησε ἂν χρειάζεται κάτι. Ἀκολουθοῦν
διηγήσεις γιὰ τοὺς γέροντες καὶ γιὰ τὸν ἀββᾶ Σέριδο. 78
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟΑ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσῃ κα-
νεὶς ὅταν θέλει ν' ἀναχωρήσῃ στὴν ἡσυχία. 84

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟΒ΄, Ἐρώτηση φιλοχρίστου, πὺ ἤθελε νὰ ἡσυχάσει, πρὸς τὸν γέροντα γιὰ τὸ ἂν πρέπει νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τῆς περιουσίας του πρῶτα καὶ μετὰ ν' ἀναχωρήσῃ. 86
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟΓ΄, Παράκληση φιλοχρίστου πρὸς τὸν Γέροντα νὰ προευχηθεῖ στὸν Θεὸ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του. 94
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟΔ΄, Περὶ τῶν ὄσων συνέβηκαν σχετικὰ μετὰ τὸν ἀββᾶ Αἰλιανὸ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ ἀββᾶ Σέριδου. 98
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟΕ΄, Εἴσοδος τοῦ ἀββᾶ Αἰλιανοῦ στὸ μοναχικὸ σχῆμα, χειροτονία του σὲ πρεσβύτερο καὶ ἀνάθεση τῆς ἡγουμενίας, καθὼς καὶ πρώτη ἐπίσκεψη σ' αὐτὸν τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννη. 102
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟΣΤ΄, Ἐξήγηση πρὸς τὸν ἀββᾶ Αἰλιανὸ ἀπὸ τὸν γέροντα Ἰωάννη γιὰτὶ ἐγινε ἀποδεκτὴ ἡ παραίτηση ἀπὸ τὴν ἡγουμενία τοῦ κοινοβίου τῶν τριῶν πρώτων κληρονόμων καὶ ἀνατέθηκε σ' αὐτόν. 106
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟΖ΄, Ὁ ἀββᾶς Αἰλιανὸς ζητᾷ ἀπὸ τὸν γέροντα Ἰωάννη νὰ τοῦ πεῖ τί νὰ πεῖ στοὺς ἀδελφούς. 108
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟΗ΄, Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει ὁ ἀββᾶς Αἰλιανὸς ὅταν εὐλογεῖ τοὺς ἀδελφούς καὶ ἂν πρέπει νὰ καταφιλᾷ τὰ κεφάλια τους. 110
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΟΘ΄, Περὶ τοῦ ποιά πρέπει νὰ εἶναι ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἀββᾶ Αἰλιανοῦ πρὸς τοὺς ἀδελφούς. 112
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΠ΄, Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ εἶναι ὁ κανονάρχης καὶ οἰκονόμος πρὸς τοὺς ἀδελφούς. 114
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΠΑ΄, Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ὁ ἐλεγχος ἀδελφοῦ νὰ γίνεται μπροστὰ σὲ ἀδελφούς ἢ ὄχι. 114
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΠΒ΄, Περὶ τοῦ πῶς σώζεται ὅταν κανεὶς δεῖξει ὑπομονὴ στὸ κοινόβιο καὶ ποιὸ τὸ ἐπὶ πλέον σ' ἐκεῖνον πὺ κατοικεῖ σὲ τόπο ὅπου ὑπάρχουν ἅγιοι πατέρες. 114
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΠΓ΄, Προτροπὲς τοῦ γέροντα πρὸς τοὺς ἀδελφούς τοῦ κοινοβίου μέσω τοῦ ἀββᾶ Αἰλιανοῦ γιὰ ὑπομονὴ καὶ ὑπακοή. 116
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΠΔ΄, Περὶ τοῦ τρόπου συναντήσεως τοῦ ἀββᾶ Αἰλιανοῦ μετὰ τῶν κοσμικῶν, τῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν. 118
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΠΕ΄, Περὶ σαρκικῆς ἐρωτήσεως καὶ κατὰ Θεὸν ἀποκρίσεως. 122
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΠΣΤ΄, Αἴτηση τοῦ ἀββᾶ Αἰλιανοῦ πρὸς τοὺς

γέροντες νὰ προσευχηθοῦν γι' αὐτόν, ὥστε ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν ὑψηλοφροσύνη.	124
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΠΖ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ φιλοξενία καὶ νὰ ἐκτελεῖται ἡ ἐντολὴ τῶν φτωχῶν.	124
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΠΗ', Ποιὸς ὁ λόγος ποὺ δὲν πρέπει νὰ γίνονται δεκτοὶ στὸ κοινόβιο οἱ περιπλανώμενοι μοναχοί.	126
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΠΘ', Πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζονται οἱ περιπλανώμενοι μοναχοὶ ὅταν ἐπιμένουν νὰ εἰσέλθουν σὲ κοινόβιο.	126
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖ', Περὶ τῶν ἄν πρέπει νὰ γίνονται δεκτοὶ οἱ μὴ γνωστοὶ στὸ κοινόβιο.	128
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖΑ', Περὶ ἀντιμετώπισεως μοναχοῦ ποὺ σκανδάλιζε τοὺς ἀδελφούς τοῦ κοινοβίου.	128
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖΒ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνονται δεκτοὶ στὸ κοινόβιο ἐκεῖνοι ποὺ δὲν συντελοῦν στὴν ὠφέλεια τῶν ψυχῶν τῶν ἀδελφῶν.	130
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖΓ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνεται δεκτὸς μοναχὸς ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ κοινόβιο καὶ θέλει νὰ ἐπιστρέψει, ἐφόσον ἡ προηγούμενη παραμονὴ του ἦταν ἐνοχλητικὴ στοὺς ἀδελφούς.	130
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖΔ', Περὶ τοῦ ἄν πρέπει νὰ δέχεται ὁ ἀββᾶς πράγματα προσφερόμενα ἀπὸ λαϊκοὺς.	132
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖΕ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ γίνονται ἀποδεκτὲς στὸ κοινόβιο γυναῖκες καὶ μητέρες τῶν ἀδελφῶν.	132
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖΣΤ', Περὶ παραβάσεως ἢ μὴ ἐντολῶν τοῦ γέροντα ἀπὸ τὸν ἀββᾶ Αἰλιανό.	136
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖΖ', Περὶ ἀλλαγῆς ἢ μὴ ὀρισμένου κανονισμοῦ τοῦ μοναστηριοῦ.	136
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖΗ', Αἴτηση τοῦ ἀββᾶ Αἰλιανοῦ πρὸς τὸν Γέροντα γιὰ νὰ ἔχει τὴ βοήθειά του μετὰ τὸ θάνατό του.	138
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖΘ', Περὶ τοῦ λόγου γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Θεὸς κρύβει κάποτε πράγματα ἀπὸ τοὺς ἁγίους.	140
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Χ', Ἀπαντήσεις σχετικὲς μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ Ὁριγένη, τοῦ Διδύμου καὶ τοῦ Εὐαγρίου.	142
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΑ', Περὶ τοῦ ὅτι οἱ αἵρετικὲς διδασκαλίες εἶναι διδαχὲς τοῦ διαβόλου καὶ πρέπει ν' ἀποφεύγονται.	148
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΒ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ διαβάζονται τὰ δογματικὰ ἔργα τοῦ Εὐαγρίου, ἀλλὰ μόνο τὰ ψυχωφελῆ.	150

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΓ', Ποιοί οί λόγοι πού μερικοί πατέρες δέχονται τὰ δογματικά βιβλία τοῦ Εὐαγγρίου.	150
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΔ', Ποιοί εἶναι οί λόγοι πού συμπεριελήφθηκαν αἰρετικές διδασκαλίες σέ ἔργα μεγάλων πατέρων.	152
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΕ', Γιὰ ποιό λόγο ἄφησε ἡ ὄχι ὁ Θεός μερικούς ἄνδρες νὰ πλανηθοῦν ὡς πρὸς τὴ διδασκαλία τους.	162
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΣΤ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπισθεῖ τυχόν ἀνάγνωση αἰρετικοῦ βιβλίου.	166
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΖ', Περὶ ἀναστάσεως τῶν σωμάτων, ὑποταγῆς τῶν πάντων στὸν Υἱὸ καὶ τοῦ Υἱοῦ στὸν Πατέρα καὶ προϋπάρξεως.	168
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΗ', Περὶ καταλαλιᾶς ἢ μὴ τοῦ πλησίον.	180
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΘ', Περὶ τοῦ νοήματος τοῦ «μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις».	180
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΑ', Περὶ τοῦ νοήματος «γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί».	180
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΑ', Περὶ διαπράξεως τοῦ κακοῦ κατὰ προαίρεση ἢ παρὰ προαίρεση.	182
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΒ', Περὶ τοῦ νοήματος τοῦ ρητοῦ «πέντε γὰρ ἄνδρες ἔσχεσ καὶ νῦν ὄν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ».	182
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΓ', Παραίνεσις τοῦ γέροντα Βαρσανουφίου πρὸς ἀρχάριον ἀσθενή πού δὲν ὑπέφερε τὴ θλίψη.	184
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΔ', Περὶ τῶν αἰτίων τῆς σκληροκαρδίας.	190
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΕ', Περὶ τοῦ ἂν συμφέρει νὰ φυλάττει κανεὶς τὰ ὄσα λέγει μὲ ὄρκο κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θυμοῦ του ἢ νὰ μετανοεῖ καὶ νὰ μὴ τὰ κάνει.	196
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΣΤ', Περὶ τοῦ ἂν χρειάζεται ἐκεῖνος πού μετανοεῖ καὶ τὴν εὐχὴ τῶν ἀγίων γιὰ ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα, ἢ ἀρκεῖ ἀπλῶς νὰ μετανοῆσει.	200
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΖ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἡ ἀγαθοεργία νὰ γίνεται σταδιακὰ ἢ ἐφάπαξ.	204
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΗ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ παίρνει κανεὶς ἀπὸ ἄλλους καὶ νὰ δίνει ἐλεημοσύνη σὲ φτωχοῦς.	206
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΘ', Περὶ ἀγαθοεργίας.	208
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΚ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς νὰ δανίζεται γιὰ νὰ ἐλεήσει.	208
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΚΑ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει τὰ πάντα νὰ γίνονται μὲ διάκριση.	210

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΚΒ',	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει καὶ ὁ πλούσιος νὰ κάνει τὶς ἀγαθοεργίας μὲ διάκριση.	212
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΚΓΦ,	Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ συνηθίζει κανεὶς στὴν ἀγαθοεργία.	212
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΚΔ',	Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ παρηγορεῖ κανεὶς τὸν ἑαυτό του ἐὰν συμβεῖ νὰ ξοδέψει σὲ ἀγαθοεργία τὰ ἀναγκαῖα ὑπάρχοντά του καὶ μεταμεληθεῖ.	214
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΚΕ',	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει κανεὶς μεταξὺ δύο φτωχῶν νὰ προτιμᾷ τὸν φτωχότερο.	214
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΚΣΤ',	Τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν θέλει νὰ δώσει καὶ ἀμφιβάλλει ὁ λογισμὸς νὰ μὴ δώσει.	216
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΚΖ',	Περὶ τοῦ πῶς γίνεται κανεὶς συμμέτοχος τῆς εὐλογίας τοῦ Κυρίου «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου.....» ὅταν δὲν ἔχει νὰ δώσει.	216
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΚΗ',	Περὶ τοῦ ἂν ἀρκεῖ ἡ ἀρετὴ τοῦ κάθε μακαρισμοῦ πρὸς σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.	220
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΚΘ',	Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ δέχεται κανεὶς εὐλογία ἀπὸ κάποιον γιὰ νὰ τὴ δώσει στοὺς φτωχοὺς.	220
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΛ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς νὰ δίνει ἐξίσου εὐλογία σὲ ὄλους ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἀνάγκη.	222
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΛΑ',	Περὶ ἐλεημοσύνης.	224
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΛΒ',	Περὶ συνεργῶν σὲ ἔργα ἐλεημοσύνης.	224
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΛΓ',	Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζονται ἐκεῖνοι ποὺ ὑπηρετοῦν στὸ ἔργο τῆς ἐλεημοσύνης καὶ ἀποσοῦν μέρος τῶν πρὸς διάθεση.	226
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΛΔ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ ὑπάρχει ἐμπιστοσύνη σ' ἐκείνους ποὺ τυχὸν ἀφαίρεσαν κάτι ἀπὸ τὰ πρὸς ἐλεημοσύνη.	226
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΛΕ',	Περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς ἐλεημοσύνης στοὺς διερχόμενους ἀπὸ τὰ σπίτια.	228
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΛΣΤ',	Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ δίνει κανεὶς στοὺς φτωχοὺς καὶ ἂν πρέπει νὰ προτιμῶνται οἱ πατέρες.	228
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΛΖ',	Ἐρώτηση ἀσθενοῦς περὶ τοῦ ἂν θὰ ζήσει ἢ θὰ πεθάνει.	230
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΛΗ',	Περὶ τοῦ ἂν ὁ ἀγαθοεργίας ποὺ γίνονται ἀπὸ φόβο θανάτου συντελοῦν πρὸς σωτηρία.	230
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΛΘ',	Περὶ τοῦ ἂν ἐναπόκειται μισθὸς γιὰ ἐκείνους ποὺ ἀγαθοεργοῦν ἐνθυμούμενοι τὸν θάνατο.	232

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΜ',	Περὶ ὠφέλειας τῆς ἐκούσιας καὶ ἀκούσιας ἀγαθοεργίας.	232
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΜΑ',	Περὶ τοῦ ἂν ὁ Θεὸς ἐπεκτείνει τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς στοὺς μελλοθάνατους ποὺ ἐζησαν ἀμελῶς καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ φανοῦν ἀρεστοὶ στὸ ἐξῆς.	234
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΜΒ',	Περὶ τοῦ ἂν ἔχει τέλος ὁ κόσμος.	234
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΜΓ',	Περὶ θεραπείας ἀσθενοῦς ἀπὸ τὸν γέροντα Βαρσανούφιο.	236
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΜΔ',	Περὶ τῶν αἰτίων εὐφροσύνης καὶ σκανδαλισμοῦ ἀδελφοῦ ἐκ τῶν διηγήσεων τοῦ γέροντα περὶ πατέρων.	238
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΜΕ',	Περὶ τῶν αἰτίων μὴ θεραπείας σωματικοῦ πάθους ἀδελφοῦ ἀσθενοῦς.	242
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΜΣΤ',	Περὶ τοῦ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίσει τὶς διαθέσει φίλων του ποὺ βρίσκονται μακριὰ του.	242
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΜΖ',	Αἴτηση ἀδελφοῦ πρὸς τὸν γέροντα νὰ προσευχηθεῖ νὰ τὸν θυμηθεῖ ὁ Κύριος στὴ βασιλεία του.	244
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΜΗ',	Περὶ ρυθμίσεως τῆς τιμῆς κήπου ποὺ ἐπρόκειτο ν' ἀγορασθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.	246
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΜΘ',	Περὶ ἀγορᾶς δούλων.	248
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΝ',	Περὶ τοῦ ὅτι ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι τιμιότερος ἀπὸ τὸν κοσμικὸ νόμο.	248
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΝΑ',	Περὶ τοῦ νοήματος «μὴ ἐλεήσης πτωχὸν ἐν κρίσει».	250
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΝΒ',	Περὶ μὴ παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τῶν πατέρων.	250
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΝΓ',	Περὶ κρατήσεως ἢ ἀπολύσεως δούλου ὑπὸ ἀδελφοῦ.	252
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΝΔ',	Περὶ κλοπῆς πράγματος ἀδελφοῦ ὑπὸ τοῦ δούλου του.	252
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΝΕ',	Περὶ τῶν αἰτίων μὴ διορθώσεως ἀδελφοῦ ὑπὸ γέροντος.	254
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΝΣΤ',	Περὶ παιδείας δούλου ποὺ διέπραξε πταῖσμα.	256
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΝΖ',	Περὶ τῆς ἀνάγκης διορθώσεως ἀδελφοῦ ποὺ ἐφταιξε.	256
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΝΗ',	Περὶ νουθεσίας μὲ πραότητα ἀνθρώπου ποὺ βλασφημεῖ κατὰ τῆς θρησκείας.	258
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΝΘ',	Καταπολέμηση κακῶν λογισμῶν.	258

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΞ',	Περὶ τοῦ νοήματος τοῦ 'βλέπε μὴ ἀρπάση σε ὁ λογισμὸς τῆς πορνείας'.	262
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΞΑ',	Περὶ συνομιλίας ἀδελφοῦ μὲ γυναῖκες.	264
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΞΒ',	Περὶ ἐγκαταλείψεως ἢ μὴ τῆς συζύγου μὲ σκοπὸ τὸν μοναχισμό.	266
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΞΓ',	Περὶ ἀντιμετωπίσεως τῶν παθῶν.	266
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΞΔ',	Περὶ ἀποφυγῆς τῆς ὑψηλοφροσύνης κατὰ τὴν ἀνοδο σὲ ὑψηλά ἀξιώματα.	268
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΞΕ',	Περὶ ἀποκτήσεως ταπεινώσεως.	268
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΞΣΤ',	Αἴτηση πρὸς τὸν γέροντα Ἰωάννη περὶ προσευχῆς πρὸς θεραπεία πασχικοῦ.	270
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΞΖ',	Τρόπος ἀντιμετωπίσεως ληστῶν.	270
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΞΗ',	Περὶ τοῦ ποιά πρέπει νὰ εἶναι ἡ στάση ἀπέναντι στοὺς κλέφτες.	272
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΞΘ',	Περὶ τοῦ νοήματος τοῦ λόγου, 'ἐὰν θέλει κάποιος νὰ λάβει τὸ ἱμάτιό σου νὰ τοῦ τὸ δώσεις ἀμέσως'.	272
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΟ',	Περὶ προσφυγῆς ἢ μὴ σὲ ἔμπειρους δικη- γόρους.	274
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΟΑ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ ψεύδεται κανεὶς δίνοντας μαρτυρία γιὰ ἀληθινὸ φονιᾶ μὲ σκοπὸ νὰ σωθεῖ.	276
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΟΒ',	Περὶ λήψεως ἢ μὴ τόκων ἀπὸ χρεῶστες εὐποροὺς καὶ ἄπορους.	276
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΟΓ',	Περὶ ἀποφυγῆς προξενήσεως θλίψεως σὲ ἄπορο χρεώστη.	278
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΟΔ',	Περὶ ἀντιμετωπίσεως ἀπόρου χρώστη ἀπὸ ἄπορο δανειστή.	278
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΟΕ',	Περὶ τοῦ ὅτι ἡ μόνη αἰτία λύπης πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἁμαρτία.	278
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΟΣΤ',	Περὶ τοῦ νοήματος τοῦ «χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων».	280
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΟΖ',	Περὶ τοῦ τρόπου συλληπήσεως ἀγαπη- τοῦ μας πὺ ἔχασε τέκνον ἢ ἄλλο πολύτιμο πρᾶγμα.	280
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΟΗ',	Περὶ τοῦ νοήματος «μακάριοι οἱ εἰρηνο- ποιού».	282
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΟΘ',	Περὶ ἀντιμετωπίσεως τῆς ἐξουδενώσε- ως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.	282
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΠ',	Περὶ ἀγαθοποιήσεως τῶν ἐχθρῶν μας.	284
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΠΑ',	Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν	

ἀγαθοποιεῖ ἐκεῖνον ποῦ τὸν βλάπτει ἀλλὰ συνεχίζει νὰ τὸν βλάπτει.	284
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΠΒ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν ἀπατοῦνται πλούσια ἀγαθὰ γὰρ τὴ φιλοξενία ἀδελφῶν.	284
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΠΓ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζει ὁ ὁδοιπóρος ἐκεῖνους ποῦ ἀρνοῦνται νὰ τὸν φιλοξενήσουν.	286
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΠΔ', Περὶ τοῦ ὅτι ὑπεύθυνος τῶν ἀμαρτημάτων εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος καὶ ὄχι ὁ διάβολος.	288
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΠΕ', Ἀντιμετώπιση ἐπιδρομῆς ἀκρίδων.	290
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΠΣΤ', Περὶ διώξεως ἢ μὴ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ.	290
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΠΖ', Περὶ τοῦ ἂν εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἀμαρτία ἢ παρασκευὴ ἰουδαϊκοῦ οἴνου στὸν χριστιανικὸ ληνό.	292
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΠΗ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ φανερώνει κανεὶς μὲ πρόφαση τὸν ὄρκο μυστικὸ ἀδελφοῦ του.	294
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΠΘ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ θεωρεῖ κανεὶς τὸν ἑαυτό του ἀμαρτωλότερο ἀπὸ ὄλους.	294
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ κατακρίνει κανεὶς τὸν ἑαυτό του ὅταν ὁμιλεῖ γὰρ τὸν βίον τῶν πατέρων.	296
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΑ', Περὶ διευθετήσεως μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν τυχόν παρεξηγήσεως ἀνάμεσά τους.	296
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΒ', Περὶ ἀπαρνήσεως τοῦ κόσμου καὶ ἀκολουθήσεως τῆς μοναχικῆς ζωῆς.	300
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΓ', Περὶ διαβολικοῦ μετεωρισμοῦ.	304
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΔ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ἐκεῖνο ποῦ νομίζει καλὸ ἢ νὰ ζητᾶ τὴ γνώμη τῶν πατέρων.	306
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΕ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ὁ ἀδελφὸς νὰ παίρνει μέρος σὲ συζητήσεις πατέρων δογματικοῦ περιεχομένου.	308
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΣΤ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ συνηγορεῖ κανεὶς ὑπὲρ ὀρθοδόξου ποῦ συζητᾶ γὰρ δογματικὰ θέματα μὲ ἰσχυρὸ αἰρετικὸ.	308
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΖ', Περὶ ἀποφυγῆς τῆς περιέργειας καὶ τῆς ἐπιδιώξεως νὰ γνωρίσει τὰ κρινόμενα.	310
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΗ', Περὶ τοῦ ποιά πρέπει νὰ εἶναι ἡ στάση τοῦ ἀδελφοῦ ὅταν γίνεται μελέτη τῆς Γραφῆς.	312
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΧΙΘ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς νὰ σιωπᾷ ἢ νὰ ὁμιλεῖ κατὰ τὴ συζήτηση γὰρ πράγματα ποῦ δὲν ἔχουν βλάβη ψυχῆς.	312
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ψ', Περὶ ἀναθεματισμοῦ ἢ μὴ τοῦ Νεστορίου καὶ τῶν ὁμοίων του αἰρετικῶν.	312

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΑ΄, Περὶ ἀναθεματισμοῦ ἢ μὴ τῶν αἰρετικῶν.	
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΒ΄, Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ἀξιοκατάκριτος ὁ ἀναθεματισμὸς κάποιου ποῦ δὲν τὸν γνωρίζομε.	314
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΓ΄, Περὶ τῶν ἂν πρέπει νὰ μένει κανεὶς ἢ νὰ φεύγει κατὰ τὸν διωγμὸ.	316
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΔ΄, Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ φεύγει κανεὶς κατὰ τὸν διωγμὸ, ἐκτὸς καὶ ἂν αἰσθάνεται δειλία ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἐνδέχεται νὰ προδοθεῖ ἢ πίστη.	316
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΕ΄, Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν πέσει ἄθελα σὲ πειρασμὸ.	318
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΣΤ΄, Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ζητᾶ κανεὶς συγχώρηση ἀπὸ τοὺς πατέρες.	318
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΖ΄, Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ κανεὶς σὲ περίπτωση ἀργολογίας.	320
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΗ΄, Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ μεταστρέφει κανεὶς ἀνώφελη συζήτηση σὲ συζήτηση σωτηρίας τῆς ψυχῆς.	320
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΘ΄, Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς νὰ ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴ συνάντηση μὲ κάποιον.	322
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΙ΄, Περὶ τοῦ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ προσεύχεται ἀδιάλειπτα.	322
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΙΑ΄, Περὶ τοῦ ποιά εἶναι ἡ ὠφέλεια ἀπὸ ἀσυναίσθητη ψαλμωδία ἢ προσευχή.	322
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΙΒ΄, Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ κανεὶς ὅταν βρίσκεται μὲ πατέρες κοντὰ στὴν ἐκκλησία καὶ λέγεται τὸ τρισάγιο.	324.
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΙΓ΄, Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ κανεὶς ὅταν κάθεται κοντὰ σὲ ἐκκλησία καὶ λέγεται τὸ τρισάγιο.	324
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΙΔ΄, Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ μένει ἢ νὰ φεύγει κανεὶς ὅταν ἐπισκεφθεῖ πατέρες καὶ ἐπιμένουν νὰ μείνει.	326
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΙΕ΄, Περὶ εὐλογίας πρὶν ἀπὸ τὸ φαγητό.	326
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΙΣΤ΄, Περὶ εὐλογίας ἢ μὴ τῆς τροφῆς ἀπὸ ἀδελφὸ ὅταν ἀπαιτεῖται αὐτὸ ἀπὸ τοὺς πατέρες.	328
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΙΖ΄, Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὅλοι νὰ εὐλογοῦν τὸν Θεὸ πρὶν ἀπὸ τὴ μετάληψη τροφῆς.	328
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΙΗ΄, Περὶ τοῦ ποιός πρέπει νὰ εὐλογεῖ τὸν Θεὸ πρὶν ἀπὸ τὴν τροφή ὅταν ὑπάρχουν πολλοὶ καὶ ἀμφιβάλλουν.	328
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΙΘ΄, Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ἡ εὐλογία τῆς τροφῆς νὰ γίνεται ἀφοῦ τοποθετηθοῦν οἱ ἄρτοι στὸ τραπέζι.	330

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΚ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ δέχεται ὁ ἀδελφὸς
νὰ ἐκδικάσει ὑπόθεσιν ὅταν παίρνει ἐντολὴ ἀπὸ πατέρες. 330
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΚΑ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἢ ὄχι νὰ ὀρίζεται ὄρ-
κος κατὰ τὴν ἐκδίκασιν ὑποθέσεως. 332
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΚΒΤ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς νὰ διορθῶναι
τυχὸν σφάλματα ἀδελφοῦ κατὰ τὴν ἀνᾶγνωσιν ψαλμωδίας. 332
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΚΓ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ βοηθᾷ κανεὶς
κάποιον σὲ πρᾶγμα ποῦ δὲν ἀρέσει στὸν Θεό. 334
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΚΔ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγει κανεὶς
νὰ ἐνεργεῖ ὅταν εἶναι ταραγμένος. 334
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΚΕ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ φροντίζει κανεὶς
νὰ διευθετεῖ γρήγορα τίς τυχὸν ἀντιδικίας μὲ κάποιον. 336
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΚΣΤ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει κανεὶς νὰ περιφρο-
νεῖ τίς ἀνάγκες τοῦ κόσμου καὶ νὰ προτιμᾷ τὴν εἰρήνην. 336
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΚΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζει ὁ ἀδελ-
φὸς ποιοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ ζητοῦν φιλοξενία. 338
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΚΗ', Πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ ὁ ἀδελφὸς ποῦ
φιλοξενεῖ μοναχὸ καὶ τὸν βλέπει νὰ μὴ θέλει νὰ φύγει. 340
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΚΘ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ προφυλάσσει ὁ
μοναχὸς τὰ πράγματα τοῦ κελλιοῦ. 340
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛ', Περὶ τοῦ πῶς εἶναι δυνατὴ ἡ συνύπαρξις
τοῦ πένθους μετὰ τῆς χαρᾶς. 342
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΑ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ ἀποφεύγει κανεὶς
ἢ ὄχι νὰ γίνεται ἐγγυητῆς. 342
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΒ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ φροντίζει κανεὶς
νὰ βοηθᾷ κατὰ δύναμιν ἐκείνους ποῦ κινδυνεύουν ὡς πρὸς
τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς τους. 344
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΓ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ συμβουλεύει κα-
νεὶς μὲ προσοχὴν ἐκεῖνον ποῦ ἔχει αἰρετικὰς γνῶμες. 346
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΔ', Περὶ συμπεριφορᾶς πρὸς πατέρα αἰρετι-
κὸ ποῦ παρουσιάζεται μὲ τὸ πρόσχημα τοῦ ὀρθοδόξου. 346
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΕ', Περὶ συμπεριφορᾶς ἀπέναντι σὲ αἰρετι-
κὸ πατέρα ποῦ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. 348
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΣΤ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ φεύγει κανεὶς
ἀπὸ τὴ συνάξει πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόλυσιν. 348
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΖ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἢ ὄχι νὰ ὀμιλεῖ κανεὶς
μέσα στὴν ἐκκλησίαν. 350
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΗ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ κανεὶς
μέσα στὴν ἐκκλησίαν ὅταν ὀμιλοῦν κάποιον πρὸς αὐτόν. 350

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΘ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ πηγαίνει ὁ μοναχὸς στὶς συχνὲς συνάξεις ἢ νὰ ἡσυχάζει στὸ κελλί του.	352
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΜ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ὁ μοναχὸς νὰ πηγαίνει στὴ σύναξη ὅταν συμβαίνει νὰ ἔχει κάποια ἀνάγκη.	352
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΜΑ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ πηγαίνει ὁ μοναχὸς στὴ νυχτερινὴ ἀγρυπνία ἢ νὰ ἀγρυπνεῖ στὸ κελλί του.	352
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΜΒ',	Περὶ προσκυνήσεως σὲ μαρτύριο ἢ θυσιαστήριο καὶ κοινωνίας ἢ μὴ μέσα σ' αὐτὸ μετὰ ἀπὸ προτροπὴ τοῦ ἱερέα.	354
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΜΓ',	Περὶ μοιράσματος πράγματος μὲ κάποιον ἄλλον.	354
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΜΔ',	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει κανεὶς σὲ καιρὸ οἰκονομικῆς δυσχέρειας νὰ ἀποφεύγει τὴ λύπη καὶ νὰ ἐναποθέτει τὴ μέριμνά του στὸν Κύριο.	356
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΜΕ',	Περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου τοῦ δυνατοῦ ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα.	356
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΜΣΤ',	Περὶ τοῦ ποῖα καταδίκη ἐπιφυλάσσεται σ' ἐκεῖνον ποὺ περιφρονεῖ πρᾶγμα τοῦ Θεοῦ, ἀφήνοντάς το νὰ βλαβεῖ ἢ νὰ χαθεῖ.	358
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΜΖ',	Περὶ τοῦ ἂν κατακρίνεται κανεὶς ποὺ χάνει πρᾶγμα τοῦ Θεοῦ χωρὶς νὰ τὸ θέλει.	360
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΜΗ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ φιλονεικεῖ κανεὶς ἢ ὄχι γιὰ πρᾶγμα τοῦ Θεοῦ.	360
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΜΘ',	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγει κανεὶς τὴν πλεονεξία κατὰ τὶς δοσοληψίες του μὲ ἄλλους.	360
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝ',	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιστρέψει κανεὶς κέρδος ποὺ ἔλαβε ἐπὶ πλεόν τοῦ κανονικοῦ.	362
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΑ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ ἐργάζεται κανεὶς τὴν Κυριακὴ καὶ τὶς μεγάλες ἑορτές.	362
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΒ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ δίνεται εὐλογία σὲ ἄλλοεθνή ἢ σὲ φτωχό.	364
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΓ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ καταφεύγει κανεὶς σὲ ἐπιλαλιά (ξόρκια) ἀκόμη καὶ γιὰ ζωὸ ποὺ ἀσθενεῖ.	364
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΔ',	Περὶ δούλων ποὺ πηγαίνουν σὲ ἐξορκιστῆς.	366
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΕ',	Περὶ προσφυγῆς ἢ μὴ σὲ μάντις.	366
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΣΤ',	Περὶ τιμῆς ἀγοραζομένου πράγματος.	368
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΖ',	Περὶ κατακρίσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ὅταν ἀκόμα σφάλλει κάποιος πρὸς ἐμᾶς.	368

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΗ',	Περὶ ἀποκρύψεως ἢ ὁμολογίας τῶν σφαλμάτων ἀπέναντι στοὺς ἀδελφούς.	370
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΘ',	Περὶ μέμψεως τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ὅταν ἀκόμα σφάλλουν ἄλλοι πρὸς ἐμᾶς.	372
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΞ',	Περὶ μέμψεως τοῦ ἑαυτοῦ μας ὅταν τὸ ἁμάρτημα δὲν εἶναι φανερό.	372
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΞΑ',	Περὶ ἀνάγκης καταφυγῆς στὴν προσευχή τῶν πατέρων κατὰ τὶς δυσκολίες.	374
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΞΒ',	Περὶ ἀποφυγῆς τῆς φιλονεικίας.	374
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΞΓ',	Περὶ αὐτεξουσίου καὶ ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει τίποτε χωρὶς τὸ Θεό.	376
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΞΔ',	Περὶ ἀποκρύψεως ἢ μὴ τῶν συγγενῶν ποὺ ἐπισκέπτονται ἀδελφοὺς στὶς μονές.	376
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΞΕ',	Περὶ κρατήσεως ἢ μὴ στὸ σπίτι δούλου λεπροῦ.	378
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΞΣΤ',	Περὶ χορηγίας ἢ μὴ βοήθειας σ' ἐκείνους ποὺ ζοῦν στὰ πτωχοτροφεῖα.	378
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΞΖ',	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγει κανεὶς ὁμιλίεσ τῶν γονέων του περὶ σαρκικῶν πραγμάτων ποὺ δὲν ὠφελοῦν τὴν ψυχῆ.	380
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΞΗ',	Περὶ εἰδικῆς μεταχειρίσεως ἐκείνων ποὺ συλλαμβάνονται νὰ εἰσέρχονται στὰ ἀμπέλια καὶ νὰ κλέβουν σταφύλια.	380
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΞΘ',	Περὶ ἀποφυγῆς τῆς ὑψηλοφροσύνης.	384
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΟ',	Περὶ λουσίματος ἢ μὴ καὶ ἐπιδείξεως τοῦ σώματος στὸν γιατρό.	384
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΟΑ',	Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ σκανδαλίζει τὸ λούσιμο τῶν κοσμικῶν ὅταν τὸ ἀπαιτεῖ ἢ ἀνάγκη.	386
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΟΒ',	Περὶ σκανδαλισμοῦ καὶ βλάβης τοῦ πλησίον μας ἀπὸ χρῆση μὴ ἀπαγορευμένου πράγματος.	386
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΟΓ',	Περὶ τοῦ ὅτι ἡ φυσικὴ ἡδύτητα τῶν τροφῶν δὲν βλάπτει ἐκείνον ποὺ τὶς τρώγει μὲ εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεό.	390
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΟΔ',	Περὶ τοῦ ὅτι δὲν εἶναι ἄτοπη ἢ πράξη ποὺ ἐπιτελεῖται μὲ καθαρότητα.	390
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΟΕ',	Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δέχεται ὁ Χριστιανὸς νὰ φιλοξενεῖται ἀπὸ μὴ χριστιανὸ οὔτε νὰ δέχεται δῶρα αὐτοῦ.	390

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΟΣΤ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δέχεται ὁ πιστὸς ἀπὸ μὴ Χριστιανὸ φίλο ἢ ἀξιωματοῦχο φιλοξενία ἢ δῶρα αὐτοῦ. 392
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΟΖ', Περὶ τοῦ ὅτι μποροῦν ἀδίστακτα οἱ πιστοὶ ν' ἀγοράζουν τρόφιμα ἀπὸ καταστήματα ἀλλοεθνῶν. 394
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΟΗ', Ἐξηγήση ἀπὸ τὸν γέροντα πρὸς φιλόχριστο δάσκαλο τῆς φιλοσοφίας γιατί δὲν μίλησε φανερὰ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο τῶν δύο ἀσθενῶν παιδιῶν του. 394
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΟΘ', Περὶ τοῦ ἂν θὰ ζήσει ἢ ὄχι τὸ παιδί κάποιου ποὺ δαγκώθηκε ἀπὸ σκύλο. 400
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΠ', Βεβαίωση ἀπὸ τὸν γέροντα ὅτι πέθανε τὸ παιδί ποὺ δαγκώθηκε ἀπὸ σκύλο. 402
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΠΑ', Περὶ τοῦ ὅτι κανένας δὲν πεθαίνει χωρὶς τὴν προσταγὴ τοῦ Θεοῦ. 402
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΠΒ', Περὶ τοῦ ὅτι πολλὲς φορὲς οἱ ἅγιοι δίνουν ἀποκρίσεις ἀσαφεῖς ἀποσκοπώντας στὴν ὠφέλεια ἐκείνων ποὺ ἐρωτοῦν. 402
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΠΓ', Περὶ τοῦ ὅτι μᾶς συμφέρει ὅταν προσεύχονται γιὰ μᾶς περισσότεροὶ τοῦ ἐνὸς πατέρες. 404
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΠΔ', Αἴτηση τοῦ γέροντα πρὸς τὸν Θεὸ περὶ προσθήκης ζωῆς σὲ φιλόχριστο ποὺ ἦταν ἀσθενὴς βαριὰ καὶ πραγματοποίηση τοῦ αἰτήματος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. 406
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΠΕ', Περὶ μὴ ἀγορᾶς φθαρτῆς προστασίας ἐκ μέρους δυνατῶν ἀνθρώπων. 408
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΠΣΤ', Περὶ μὴ φυγῆς ἢ ἀποκρύψεως πραγμάτων σὲ ὦρα διωγμοῦ. 410
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΠΖ', Περὶ διώξεως τῶν Χριστιανῶν καὶ φυγῆς ἀπὸ πόλεως σὲ πόλη. 412
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΠΗ', Ἀπάντηση σὲ πρεσβύτερο ποὺ εἶχε ἐκλεγεῖ ἐπίσκοπος. 412
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΠΘ', Συστάσεις σὲ χωρεπίσκοπο νὰ μὴ ἐγκαταλείψει τὴν χωρεπισκοπὴ γιὰ νὰ φύγει σὲ μοναστήρι. 414
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛ', Συστάσεις σὲ ἐπίσκοπο ἐκ μοναχῶν νὰ μὴ ἐγκαταλείψει τὸν κόσμον καὶ ἐπανέλθει στὴ μοναχικὴ ζωὴ. 416
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ δοῦλος δὲν μπορεῖ νὰ δίνει παραγγελία (παράθεση) στὸν κύριό του. 420
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΛΒ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς βρίσκεται κοντὰ σ' ἐκείνους ποὺ τὸν ἐπικαλοῦνται ἀληθινά. 420

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΖΓ',	Περὶ ἐκλογῆς ἐπισκόπου.	422
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΖΔ',	Περὶ τοῦ ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ ζητοῦν καλῶς λαμβάνουν ἀπὸ τὸν Θεὸ ὅ,τι ζητήσουν.	424
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΖΕ',	Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς δίνει στοὺς πιστοὺς ὡς ποιμένα ἐκεῖνον ποὺ ὠφελεῖ αὐτοὺς περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους.	424
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΖΣΤ',	Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς δίνει ὡς ποιμένα, ὅταν προτείνονται περισσότεροι τοῦ ἐνός, ἐκεῖνον ποὺ ζητοῦν οἱ πιστοὶ μὲ πίστη.	426
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΖΖ',	Ὅταν προτείνονται ἀπὸ τὸ ποίμνιο δύο ποιμένες ὁ Θεὸς δίνει ἐκεῖνον ποὺ εἶναι καλύτερος ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς προτείνεται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν τὸν ζητοῦν μὲ πίστη.	426
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΗ',	Χάριν τῶν ἀξίων ὁ Θεὸς ἐλεεῖ καὶ τοὺς ἀναξίους.	426
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΨΝΘ',	Ὁ Θεὸς, ὅταν προβάλλονται ὡς ποιμένες ἀνάξιοι, οἰκονομεῖ νὰ ἐκλεγεῖ ἄλλος χρησιμότερος.	428
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ω',	Ὅταν τὸ ποίμνιο εἶναι διασπασμένο σὲ δύο μέρη καὶ προτείνουν ποιμένα ὄχι μὲ ὀρθὸ λογισμό, ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ ἀνάλογα μὲ τίς διαθέσεις τους.	428
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΑ',	Ποιὰ ἢ ἔννοια τοῦ «πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα ἀφ' ἑαυτῆν, οὐ σταθήσεται».	430
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΒ',	Συστάσεις τοῦ γέροντα πρὸς τοὺς πιστοὺς περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσουν γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἐνθρόνιση ἀνάξιου ἐπισκόπου.	430
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΓ',	Πρόγνωση τοῦ Γέροντα ὅτι ὁ ἀνάξιος ἐπίσκοπος δὲν θὰ ἀνέβει στὸν θρόνο τῆς ἐπισκοπῆς.	432
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΔ',	Προτροπὴ τοῦ Γέροντα πρὸς ἐπίσκοπο, ποὺ θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ἀνάξιο καὶ ἤθελε ν' ἀναχωρήσει, νὰ δείξει ἀνδρεία.	434
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΕ',	Περὶ τοῦ ποιοὶ πρέπει νὰ χειροτονοῦνται κληρικοί.	436
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΣΤ',	Ὁ μητροπολίτης πρέπει ν' ἀρκεῖται στὴ μαρτυρία τῶν πατέρων γιὰ κάποιον ποὺ κρίνεται ἀπ' αὐτοὺς ἄξιος νὰ χειροτονηθεῖ.	436
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΖ',	Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ γίνεται ὅταν προτείνεται κάποιος ἄξιος γιὰ χειροτονία, ἀλλ' ἀρνεῖται νὰ δεχθεῖ ἢ καὶ ἀφοῦ χειροτονηθεῖ φύγει.	438

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΗ', Ἀπάντηση τοῦ Γέροντα πρὸς ἐπίσκοπον,
 ποῦ τοῦ ἔστειλε κατάλογο ὀνομάτων ὑποψηφίων διακόνων
 καὶ αὐτὸς ἐξέλεξε ἀκατάλληλους γιὰ τὴ διοίκηση. 440
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΘ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ καταστήσει
 τοὺς ἄλαλους καὶ ἀνόητους ἀνθρώπους φοβερότερους ἀπὸ
 τοὺς ἄρχοντες. 442
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΙ', Περὶ τοῦ πῶς γίνεται κανεὶς σὰν τὸν
 Ἀβραάμ. 442
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΙΑ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ ἐπίσκοπος ν' ἀνα-
 θέτει τὸ πᾶν στὸ Θεὸ προκειμένου νὰ προβεῖ σὲ χειροτονία
 πιστῶν. 444
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΙΒ', Περὶ τοῦ ὅτι ἔταν γίνεται κάτι μὲ φόβο
 Θεοῦ δὲν βλάπτει κάποιον ἂν προξενηθεῖ σκάνδαλο ἀπ'
 αὐτό. 446
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΙΓ', Συστάσεις περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργ-
 ῆσει ὁ ἐπίσκοπος σχετικᾶ μὲ τὸν σχολαστικὸ μοναχὸ ποῦ
 τὸν χειροτόνησε πρεσβύτερο. 448
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΙΔ', Περὶ χειροτονίας κληρικῶν στὰ χωριά. 450
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΙΕ', Περὶ τοῦ ὅτι ὅταν ὑπάρχει ἰκανὸς ἀριθμὸς
 κληρικῶν δὲν πρέπει νὰ χειροτονοῦνται ἄλλοι. 450
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΙΣΤ', Μεταξὺ διγάμων καὶ φτωχοῦ ὑποψηφίου
 πρέπει νὰ προτιμᾶται ὁ φτωχὸς. 452
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΙΖ', Οἱ κληρικοὶ δὲν πρέπει ν' ἀναλαμβάνουν
 σωματικὴ ἢ χρηματικὴ ὑπηρεσία. 452
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΙΗ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ὁ ἐπίσκοπος νὰ χειρο-
 τονεῖ κάποιον ποῦ τὸν λύπησε. 453
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΙΘ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ χειροτονοῦνται
 ἄτομα μετὰ ἀπὸ παράκληση κοσμικῶν προσώπων. 454
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΚ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ γίνονται ἀποδεκτοὶ
 πρὸς βάπτισιν οἱ αἰρετικοὶ (Μανιχαῖοι). 456
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΚΑ', Περὶ βαπτίσεως καὶ κοινωνίας ἢ μὴ
 ἐθνικῶν καὶ ἀποσχιστῶν. 458
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΚΒ', Περὶ τοῦ ποιά πρέπει νὰ εἶναι ἡ μεταχει-
 ριστὴ τῶν ἄλλοεθνῶν. 458
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΚΓ', Συστάσεις περὶ ἀντιμετώπισεως τῶν δυ-
 σκολιῶν ἐντὸς τοῦ ποιμνίου. 460
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΚΔ', Αἴτηση πρὸς τὸν Γέροντα περὶ βοήθειας
 πνευματικῆς πρὸς ἀντιμέτωπιση τῶν δοκιμασιῶν. 462

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΚΕ',	Περὶ τοῦ ὅτι οἱ πειρασμοὶ ἐπέρχονται σὲ κάποιον ἐπειδὴ παραβαίνει τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.	464
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΚΣΤ',	Περὶ ἀντιμετώπισεως τῶν ἐπερχομένων δοκιμασιῶν.	464
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΚΖ',	Περὶ ἐπιστροφῆς καὶ ἀποδοχῆς στὴν Ἐκκλησία ἀνθρώπων ποὺ ἀδίκησαν αὐτήν.	468
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΚΗ',	Περὶ διαχειρίσεως τῶν οικονομικῶν τῆς Ἐκκλησίας.	468
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΚΘ',	Συστάσεις πρὸς ἀντιμετώπιση ἀνθρώπων ζημιῶν.	470
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΛ',	Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζονται οἱ εἰσπράκτορες τοῦ δημοσίου.	472
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΛΑ',	Συστάσεις πρὸς διασφάλιση τῆς περιουσίας τῆς Ἐκκλησίας.	472
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΛΒ',	Περὶ νηστείας καὶ προσευχῆς πρὶν ἀπὸ κάθε πράξης.	474
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΛΓ',	Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ κάποιος ὅταν ἔχει ἀμφιβολίες γιὰ κάτι.	476
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΛΔ',	Περὶ λογισμοῦ πίστεως ἢ ἀπιστίας στοὺς λόγους τῶν πατέρων.	476
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΛΕ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ λαμβάνει ἢ ὄχι φόρους ἡ ἐκκλησία.	478
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΛΣΤ',	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ λέγει κανεὶς τὴ γνώμη του στὸν ἐπίσκοπο ὅταν αὐτὸ συμφέρει.	480
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΛΖ',	Λόγοι Βαρσανουφίου πρὸς πατέρες.	482
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΛΗ',	Προτροπὴ τοῦ γέροντα Ἰωάννου πρὸς ἀποφυγὴ τῆς χαυνώσεως.	482
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΛΘ',	Εὐχὲς τοῦ Γέροντα σὲ νεοφύτους πρὸς ἀπόδοση πολλῶν καὶ ὠραίων καρπῶν.	484
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΜ',	Περὶ θεάτρων.	486
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΩΜΑ',	Περὶ θεάτρων.	486
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ		491-502
1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς		491-495
2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων		495-502
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ		503-520